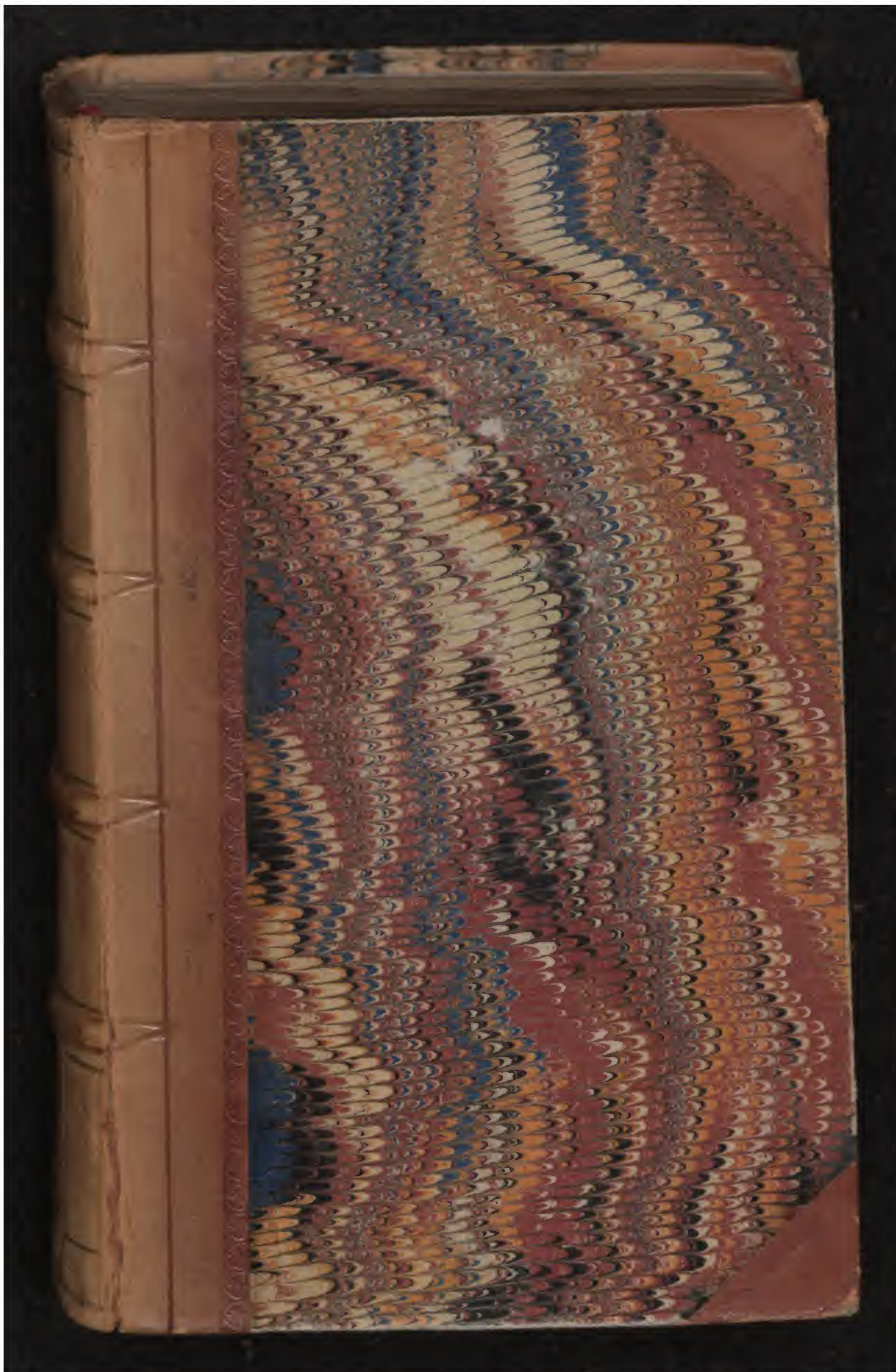
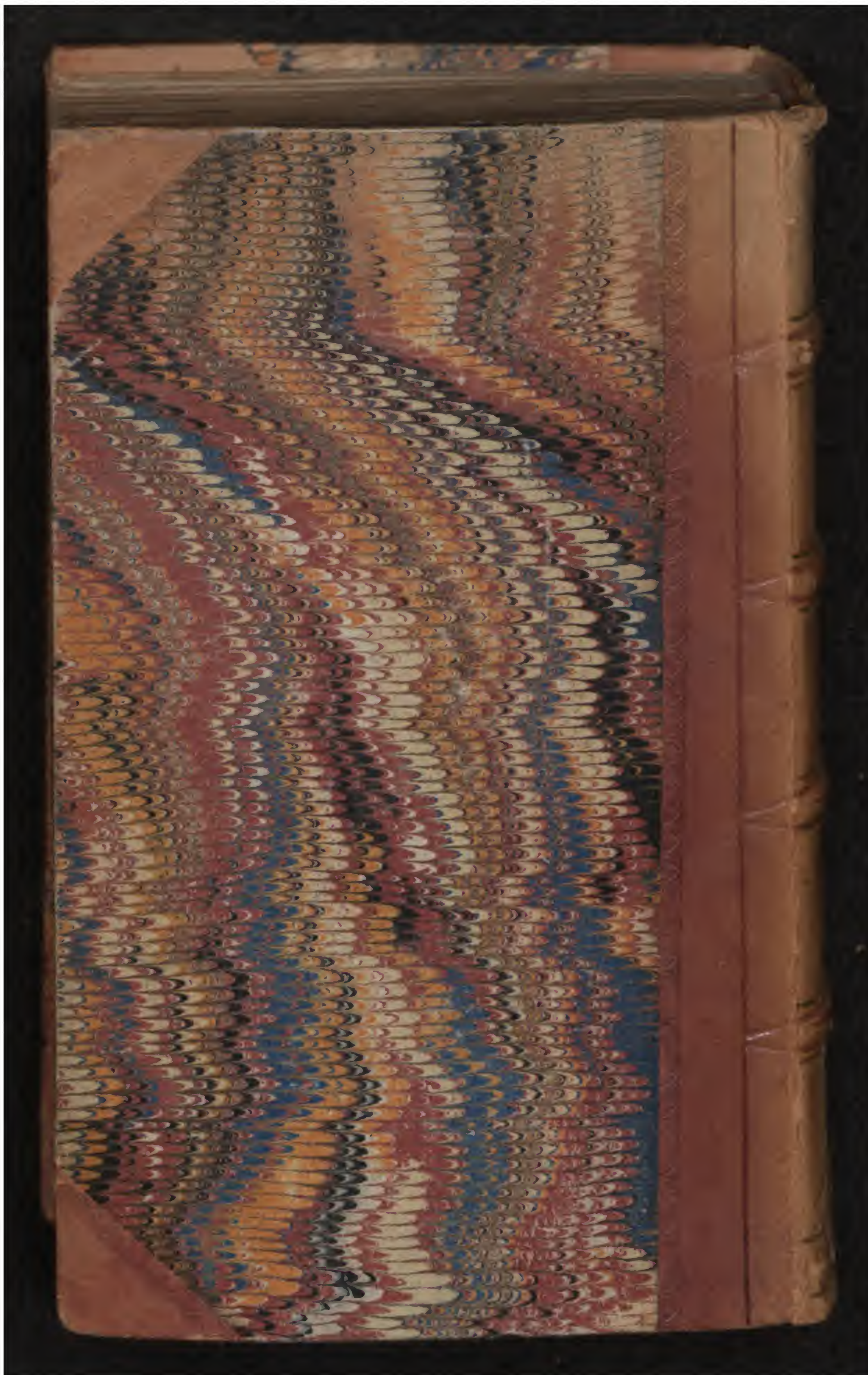

D. SARDIANI
COLLECTORUM
MEDICINALIUM
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE - FIRENZE ◆ RACCOLTA NENCINI
ALDINI
II
5
1

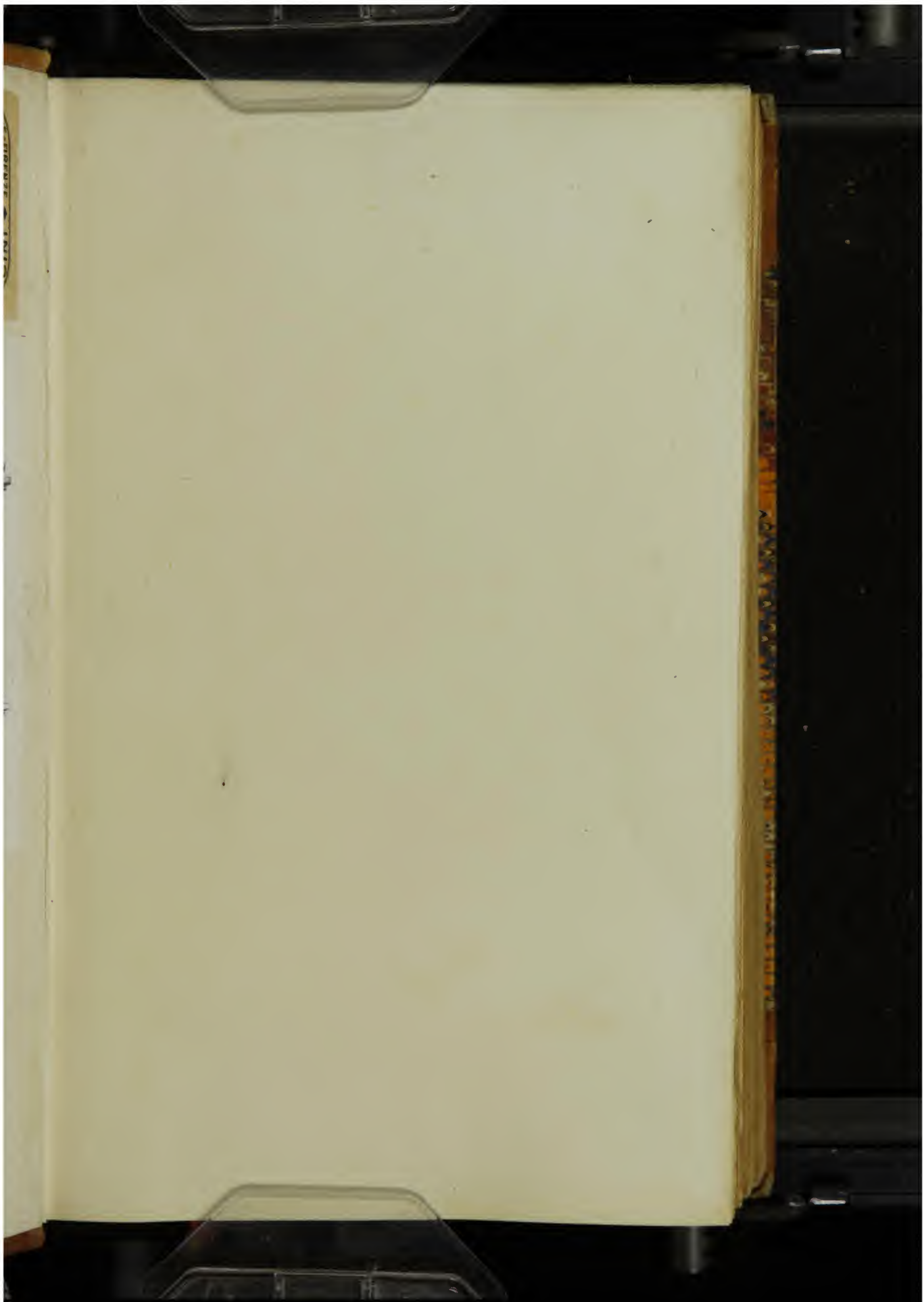

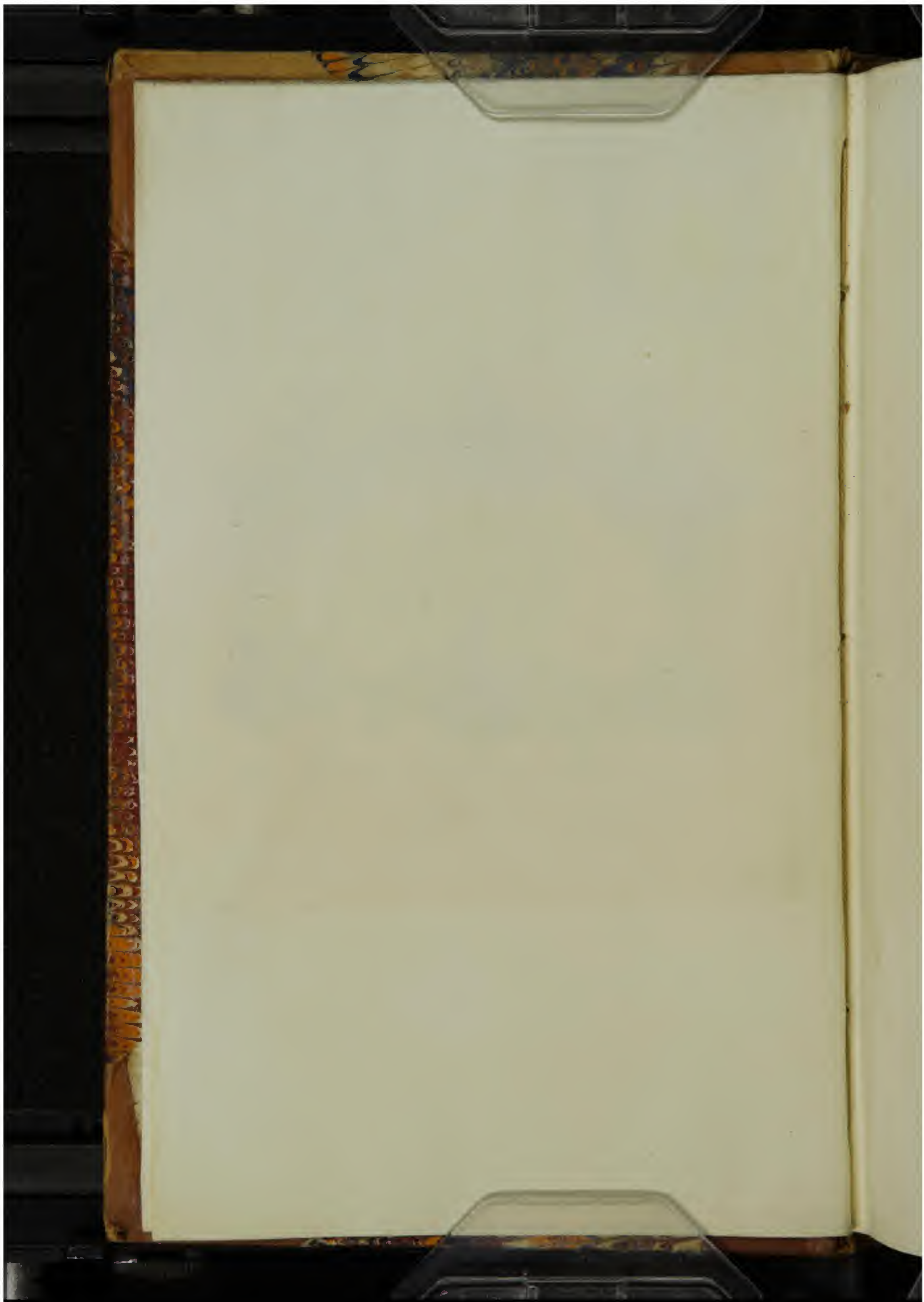

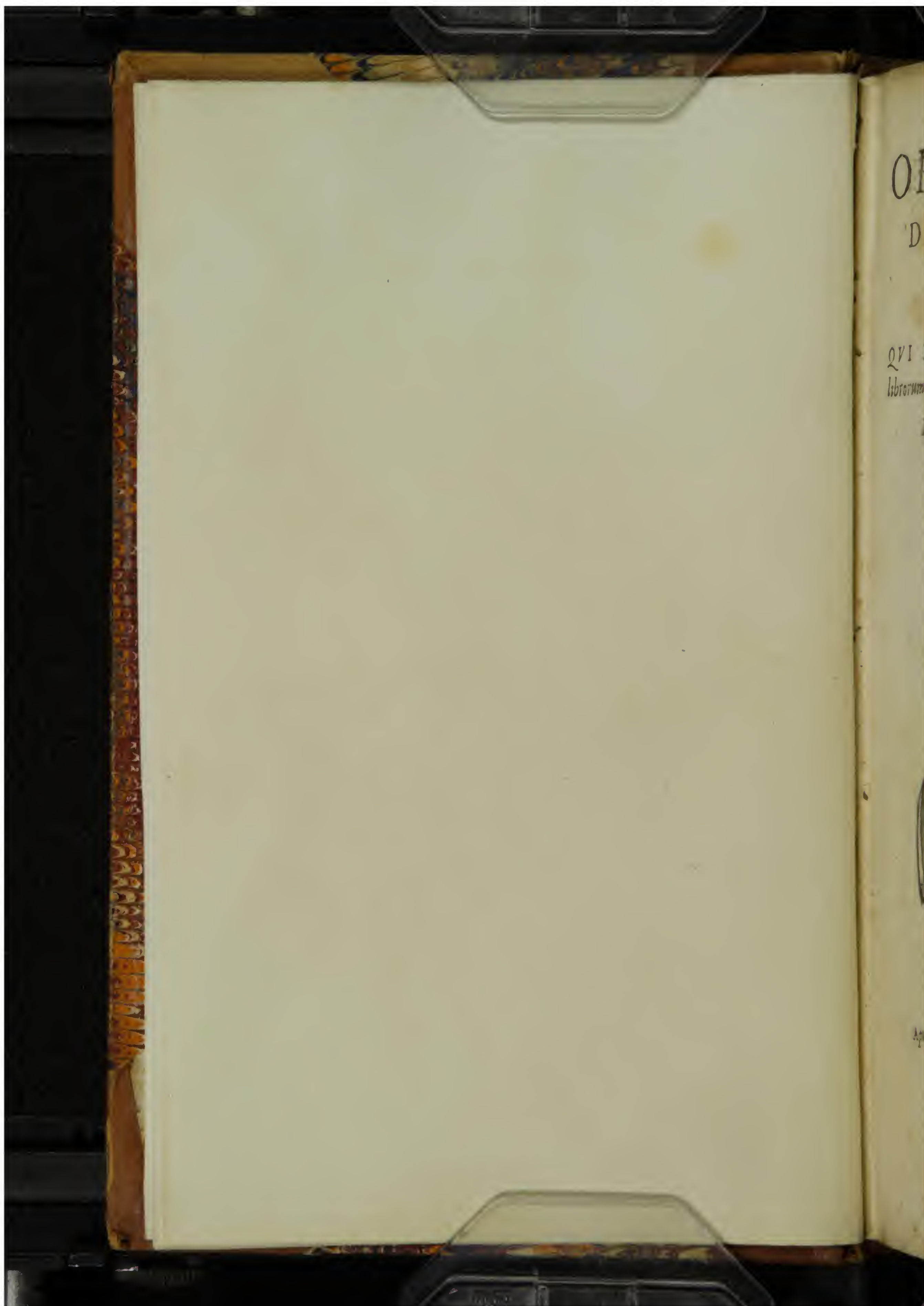

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
ALDINI
II
5
1
RACCOLTA NENCINI

OTIVM
SINE LITERIS
MORS EST
Seneca
Ex Libris Joannis Nencini
1874

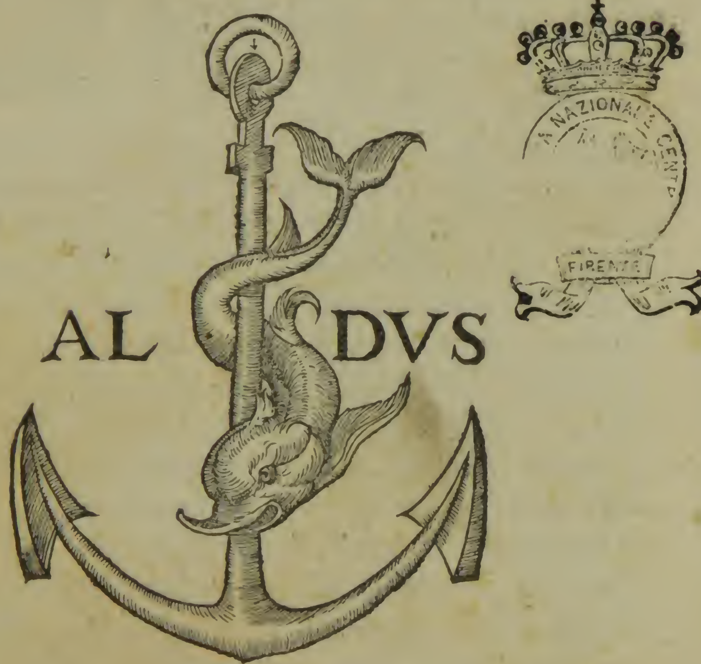

ORIBASII SARDIANI COLLECTORUM Medicinalium, LIBRI XVII,

QVI EX MAGNO SEPTVAGINTA librorum volumine ad nostram ætatem soli peruenerunt,

Ioanne Baptista Rasario, medico, Nouariensi, interprete.

PARISIIS.
Apud Bernardinum Turrisanum, via Iacobæa, sub officina Aldina.
1555.

IOANNES BAPTISTA RASARIVS, NOVARIENSIS, MEDICVS,

NICOLAO SAMMICHELIO, MEdico, Nouocomensi, S. P. D.

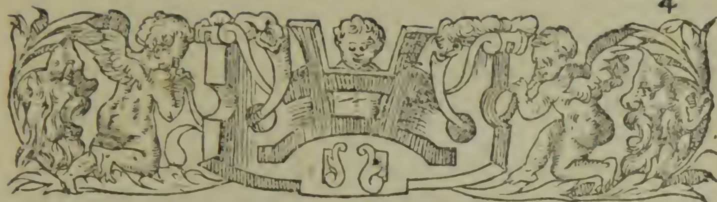

Anta est virtus tua, Nicolaë ornatissime, vt omnium animos tum rerum cognitione, atque vsu, tum morum suauitate, & vitæ integritate tibi deuincias: tanta verò est tui in me officij magnitudo, vt cum tu & consilio, & re iuuare me nunquam destiteris, & testimonio tuo singulari me perpetuo ornaueris, nisi ego te vehementer diligam, & summopere obseruẽ, meúmque tibi aliqua ex parte gratum animum ostendam, inhumanus iudicari merito possim. quanquam enim scio, te esse animo tam excelso magnóque, vt nihil vnquam in me officij contuleris, vt gratiam tibi à me referri aut expectares, aut velles, tamen sicut tu beneuolentiam tuam in me extare voluisti, ita mihi dandam esse operam existimo, vt aliquo saltem vigiliarum mearum munusculo te afficiam. id quod erit eiusmodi, vt non à me proficiscens ad te veniat, sed vt abs te prius profectum, mihíque donatum nunc ad te reuerti valde cupiat. itaque cũ tu præter cætera tua in me merita, vnum & triginta libros Oribasij misisses, quorum nouem ad Eustathium filiũ missi, Latini à me facti anno superiore prodierunt in lucem, decem septem vero su persunt ex magno illo septuaginta librorum volumine,

quod totam in se artis materiam complectebatur, quod ad Iulianum Cæsarem scriptũ fuerat, quatuor denique ad Eunapium: rogasti, ac propemodum efflagitasti à me, ne libros à studiosis omnibus maximopere expectatos paterer latere diutius, tantáque vtilitate genus humanum priuarem. Ego vero quanquam id ipsum vehementer cupiebam, vt hoc æs alienum dissoluerem, tamen vix audebam aggredi eam prouinciam, ad quam rite conficiendam, maiore ocio, atque copia librorum manu scriptorũ opus esset: cum præsertim ego in publico munere quotidie verser, & duo tantum exempla librorum Oribasii mihi suppetant: quorum alterum mihi tu dedisti, alterum vero est apud virum clarißimum, & senatorem grauißimum Matthæum Dandulum: à quo cætera omnia, vt ego quidẽ puto, tanquã à fonte manârunt. & quamuis codex ille sit omnium, quos ego in hac maxima vrbe viderim, vetustißimus, tamen tute scis, quot in eo quoque loca sint in quibus interpretandis vel diuinandum, vel quod maxime periculosum est, coniectura vtendum sit. veruntamen tu me ita hortatus es, vt omnem meam operam, omne studium, omnémque diligentiam mihi esse adhibendã censuerim, vt libros alioqui studiosis vtilißimos in linguam latinam conuerterem. his enim ea cognitio continetur, vt omne hominum genus delectare, iuuareq́ posse videatur. nam si quis medicamenta scire aueat, eaq́ siue simplicia, siue cõposita sint, totam eorum syluam longe, lateq́ diffusam in hisce libris comperiet: si ea, quibus vescimur, herbas, plantas, fructus, semina, radices, succos, liquores, lapides, metalla, & cætera quæ ex terra prodeunt, hinc eidem suppetent omnia. si verò quæ sit aquarum dulciũ vis & natura, quæq́ earum, in quibus

bus aliqua medicamenti qualitas ineſt, & quæ lauacra arte confici queant, vt ad omnia genera morborũ ſint accõmodata, velit cognoſcere: id cumulatius ſuppeditabũt hi libri, quam vt longe abeamus. ſiquidem quæ de his rebus non modo Hippocrates & Galenus, quorum ad nos ſcripta peruenerunt, ſed etiã Diocles Caryſtius, Archigenes, Agathinus, Menemachus, Dieuches, Philotimus, Antyllus, Philagrius, Cteſius, Pliſtonichus, Athenæus, Poſsidonius, Herodotus, Xenocrates, Zopyrus, Rufus, & cæteri veteres medici præſtantiſsimi, quorum libros iniuria tẽporis nobis ademit, cõſcripſerunt, in vnũ hoc volumẽ Oribaſius redegit. tum vero ex eorundẽ ſententia de mari & lacubus, de fluminibus & aquis pluuiis, & de iis omnibus, quæ in mari degunt, atq; naſcũtur, abunde diſſeruit. Idem quoq; cœlũ, cœliq; regiones & orbis terræ partes ſalubres, & peſtilẽtes, & habitationes, vrbeſq; ad bonã valetudinẽ tuendã, & morbos profligãdos accõmodatas definiuit: deq; aëriis & volatilibus egit: tũ ſiderũ ortus & occaſus, & vim vẽtorũ, & quæ in ſuperna cœli regione fiãt, eſt cumulate perſequutus. Iã quid de humani corporis fabricatione dicã? qui muſculus, qui neruus, quæ vena, quæ arteria, quæ deniq; oſſa ſunt, quæ in his libris nõ deſcripta, ſed fere depicta nõ videãtur? Omittã hoc loco tot, támq; varia genera exercitationum, quibus veteres vtebãtur: nihil etiã cõmemorabo, quot menda ex Galeni libris tum in medicamentis expendendis tum in hominis fabricatione explicanda ſublata fuerint: nihil deniq; afferam, quãta ſit inter huius & Dioſcoridis deſcriptiones herbarũ differentia: quippe cum & tu omnia diligenter inſpexeris, & cæteri iudicare facilius queant. Cum igitur hanc tantã, támque variam vtilitatem his li

bris contineri perſpiceres, tantū abeſt, vt quorundā morem tibi ſeruandū eſſe exiſtimares, qui theſauros huiuſmodi reconditos perire malunt, quam egētibus impertiri, vt non prius conquieueris, quam impetraris à me, vt hos decem ſeptem libros, quo peruenire ad omnes poſſent, interpretarer. quod cum feciſſem, non debere eos in alio nomine apparere, quam in tuo, planè intelligebā: ſiquidem iure quodam domum tuā repetere videbantur, & quod tu eorum confectionis author fuiſſes, & quod Oribaſium honorifice ſemper tractauiſſes tū in ſimplicium medicamentorū & diſſectionis humani corporis cognitione, in qua ſummopere excellis, tum in facienda medicina, in qua ſic verſaris, vt innumeros non ſanaueris modo, ſed à morte pene ad vitam reuocaueris, ídq; quotidie facias. prætereà vero ſciebat eius nomen à te fuiſſe celebratum, cum tu ſumma cum laude in florentiſſima Academia Patauina reconditā ſcientiam tuā, & ſingularem medicinæ cognitionē, quæ in te elucet, cunctis patefaceres, atque aperires, & arcana ſenis noſtri, omnis medicinæ parentis, ita ad hominum ſtudia, ſalutémque accōmodate reſerares, vt, qui te audirent, ſummū fructum ferrent, tu vero laudē immortalem, & gloriā tibi parares ſempiternā. Mitto igitur ad te Oribaſium: qui licet alia lingua loquatur, eſt tamen idē, qui tecum multos annos vixit: atque ita mitto, vt ſi quid meo ſtudio, & diligentia fuerit ornamēti conſequutus, totum id cæteri tibi acceptū referant: ſin quid offendat, id mihi, & libri mendis ad ſcriptum velint: laudent tamen induſtriam, qui, quantum poſſum, quantúmque valeo, totum ad illorum ſtudia libenter accommodo. Vale.

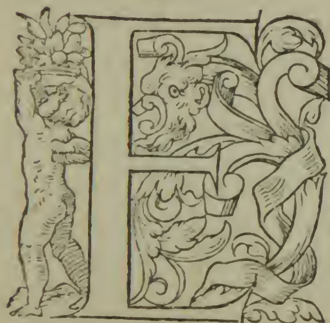

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM,

AD IMPERATOREM IVLIANVM CAES. AVG.

LIBER PRIMVS,

Ioanne Baptiſta Raſario medico, Nouarienſi, interprete.

EPitomas, quas tu olim, Diue Iuliane Cæſar, mihi conficiendas mandaueras, iampridé, cum in Gallia citeriore eſſemus, ad finem, quemadmodum tu voluiſti, perduximus: quas quidem ex iis ſolis cóſeceram, quæ Galenus cóſcripſiſſet. cúmq; tu eas laudauiſſes, alterum mihi laborem adiunxiſti: vt perquiſitis omnibus quæ medici præſtantiſsimi maxime opportuna dixiſſent, & quæcunque ad medicinæ finem pertinerét, vnú in volumen redigeré. id quod ego pro virili parte me própto animo facturum decreui: cum exiſtimem hæc collecta fore vtilia iis in quorú manus incident, vt ſtatim, quid ſemper iis, qui auxilio indigeant, vtile ſit, comperiant. Nunc vero cum ſuperuacaneum & omnino ineptum putem eadem ſæpius adſcribere, & quæ ab optimis medicis, & quæ ab iis, qui non ita diligenter res tractauerunt, ſcripta fuerint: ea ſolum colligam, quæ nobis reliquerunt ij, qui cæteris præſtiterunt, ſed nihil omittam eorum, quæ Galenus dixerit:

siquidem ex iis, qui easdem res pertractarunt, ipse & via ac ratione, & distinctione cæteris omnibus antecellit, ac principia & sententias Hippocratis imitatur. Hoc vero ordine hoc loco vtar. In primis colligam ea, quæ de parte materiæ sunt: deinde de natura, atque fabrica hominis: tum de tuenda sanitate, & reficiendis corporibus agetur: quibus confectis addam, quæ ad dignotionem, & prænotionem pertinent: ad hæc, quæ de morbis, déque symptomatis sunt, accedent: & denique ea quæ valent ad corrigendum ea quæ præter naturam sunt, adhibebuntur. à facultatibus autem alimentorum initium dicendi sumam.

Ex Galeno de virtute & vitio Cerealium seminum. Cap. I.

NON solum cum in alienam regionem profectus insueti quippiam comedere debeas, sed etiam apud nos ipsos cuiusque rei naturam tentare prius tum in aqua sola citra decoctionem macerando, tum etiam adhibita coctione, & assatione poteris. Semina enim quæ in tumorem elata, statim pristinam duritiam & lentorem abiiciunt, & molliora redduntur, meliora sunt omnia: at quę pristinum tumorem vna cum duritie conseruant, ea sunt deteriora. nam & difficulter concoquuntur, & terreæ substantiæ sunt, vt vix in sanguinem conuertantur. Hoc pacto & amygdalas, & nuces magnas & paruas, et castaneas probatis. at de ptissana quorsum attinet dicere? nam id vel pueri sciunt, eam quæ statim intumescit, esse optimam: quæ vero longo tempore exiguum tumorem acquirit, pessimam. Sed ex seminibus cerealibus nonnulla sunt, quæ ne cocta quidem in tumorem apta sunt efferri, quæ veteres Greci quidam indomita vocauerunt. quæ vero exigua mole plurimũ habent substantiæ, eáque crassa est, & glutinosa, omnia optimi succi sunt, & alimenti plurimum præbent: sed tamen non facile secedunt. Contra vero, quæcunque laxam mollemque substantiam habent, eorumque partes admodum furfuraceæ sunt, ea melius quidem deiiciuntur, sed minus nutriunt. ex quibus sane quæ graueolentia sunt, & iniucunditatem gustui afferunt, perspicuum est ea esse omnino mali succi, & difficulter concoqui. In exigua autem mole plurimum sub-

ſtantiæ ineſſe, pondus ipſorum lance libratum, & farinæ copia ſigno tibi erunt. nam ex mole exigua ſeminum, quę compactam habeant ſubſtantiam, multum farinæ efficietur. Ergo tritica quæ totam ipſorum ſubſtantiam denſam, & compactam habent, vt vix dentibus frangantur, color vero eorum eſt flauus, ea exigua mole plurimum alimenti corporibus præbent: quæcunque vero iis ſunt contraria, vt facile à dentibus confringantur, & confracta rara, & laxa appareát, ea magna mole dant exiguum alimentum. Hordeum optimum eſt, quod candidum vbi pinſitum eſt, apparet, aliquídque denſitatis ac ponderis, quantum hordeo licet, habet. præterea quod totum plenum eſt, & externam circunſcriptionem tenſam habet, ei quod gracile, rugoſumque ſit, præſtat. Sed non ſolum hordeum, verum etiam quæcunque ſemina plena ſunt, & externam circunſcriptionem tenſam habent, optima ſunt omnia: niſi forte multo maiorem, quam eorum natura ferat, molem habeant, ſintque & molliora, & laxiora. nam quæ ita ſunt, ea ſcito cum excrementitiam humiditatem habere, tum vero etiam eſſe prædictis deteriora. quam ob rem cum ea collegeris, vti eiſdem non debes: ſed locis ſiccis repoſita diutius permitte: vt interim pars ſuperuacanei humoris exhalet, pars vero etiam concoquatur vſquedum ſiccata mediocriter contrahātur. quæ namque diutiſsime repoſita fuerint, facultatibus deterioribus fiunt. Huius autem rei terminus eſto, cum iis diuiſis tanquam tenuis puluis quidam excidit. Iamvero in tritico ſæpenumero frequens lolium inuenitur: in hordeo parū quidem lolij, ſed frequens ægilops. In lentibus quoque ex ipſarum mutatione araci, & pelecini ſemina dura, & rotunda, quæque eſculenta non ſunt ſicut aparine, & eruangina in eruo, comperiuntur. valde enim hæc perniciosa ſunt ſemina. Quod vero melampyron appellatur, ex tritici quoque mutatione oritur: ſed prauitate permultū a lolio ſuperatur. Inueniuntur etiam aliæ nonnullæ huiuſmodi in ſeminibus mutationes. quocirca non par eſt nos negligentes eſſe in omnibus ſeminibus purgandis quæ ad veſcendum comparantur: cum ſciamus, etiam ſi noxam, quæ quotidie fit, ob exiguitatem non ſentiamus, tamén quod longiore temporis ſpatio ab ipſa coaceruatur, eſſe quandoque erup-

turum. Fructus autem ad reponendum idoneos ſcito eſſe eos, qui antequam putreſcant, exſiccantur. Ac probabiliter quidem tipham paruum triticum quiſpiam appellauerit: vtpote quæ & colore, & denſitate, & caliditate ſimilem tritico facultatem habere videatur. Sunt autem & alia permulta ſemina, prædictis ſimilia, quæ tamen non exquiſite eandem habent ſpeciem: atque ea quidem partim inter hordeum & tipham, partim inter triticum & tipham media ſunt: & partim ad olyræ, partim ad hordei, vel tiphæ, vel tritici: quemadmodum alia partim ad panici, partim ad milij naturam propius accedunt, habéntque nomina alia ſimplicia, vt in Italia ſitanium, alia vero compoſita, vt in Cappadocia gymnocrithon, id eſt hordeum nudum, & in Bithynia quod ex zea & tritico fit, zeopyron nuncupatur.

De tritico, ex Athenæi commentariis, ex libro primo. Cap. 2.

Ex cibis valentiſſimum ad nutriendum eſt triticum: cuius magna differentia vt magis minúſque calefaciat, & humectet, à genere, à locis in quibus naſcitur, à temporum conſtitutione, ab aëre, & à temporibus ducitur. Ac generis quidem ratione differt triticum, quia alterum ſitanium & farinaceum, alterum vero ſimilaceum eſt. Sitanium vero leue eſt & laxum conſiſtentia, atque album. hoc enim eſt elaboratum, terrea ſubſtátia multum in eo effuſa, & a propria concoctione diſſoluta. quocirca & promptum, & quod bene concoquatur, &, ad ſummam, quod facile immutetur, alimentum præbet. quinetiam, quod facile perſpiretur, & conficiatur: minus tamen fit, neque par ei, quod ſimilaceum afferat: & quod magis ad bonam valetudinem, quam ad robur accommodatum ſit. Similaceum vero eſt grauius, & denſum, & flauum, & pellucidum. éſtque difficile ad concoquendum, diſtributionem tamen copioſam, & quæ non facile perſpiretur, habet. & omnino potius ad robur, quam ad ſanitatem eſt accommodatum. Ex locis autem differt triticum quod in ſiccis, & non pinguibus regionibus natum ſit ab eo quod in fertilibus & pinguibus oriatur. illud enim cum ex minore materia, leuioréque & tenuiorum partium, conſtet, facile conficitur, faciléque mutatur illud quidem, ſed minus

alit.qua re affectum eſt id,quod in locis, quæ exuſta vocan-
tur,ſeritur.Cum enim loci materia exuſta ſit propter cine-
rem pinguedine,& nutritione carentem, triticum album,la-
xum,& ſitanium efficitur.at quod in pinguibus & fertilibus
locis naſcitur,copioſa & ſolida materia educatũ,eſt & den-
ſum,& graue,atque etiam multum nutrit. Ac loca quidem
aperta,quæque bene perſpirantur,& aprica ſunt, melius tri-
ticum ferunt,& quod multo magis nutriat. Differt quoque
loci ratione triticum,quod in locis admodum frigidis & ni-
ualibus oritur,ab eo,quod in calidis regionibus ſeritur.nam
quod oritur in frigidis locis, magis eſt elaboratum, & te-
nuium partium,quale eſt ſitanium. cum enim non velut de-
liteſcat in eis vis, exiguúmque alimentum, ídque paulatim
capiat,permultum autem concoquat,efficitur, vt pars terrea
magis in eis elaboretur, & fundatur:ex quo conficitur, vt
triticum cum leue ſit, tum vero etiam in tenuem farinam
diſſoluatur.quod trimeſtre triticum eſt, leuius eſſe, & præ-
ſertim,quod in niualibus locis naſcitur,huiuſmodi eſſe acce-
pimus.Quod vero in calidis locis oritur, & copioſum ali-
mentum,& multam denſitatem,& minus fuſam,atque ſecre-
tam capit.Paluſtre porro triticum alimento vacat,éſtque le-
uius, & vitioſum ſanguinem facit, & corpora minus cale-
facit. Loca autem perhumida triticum ferunt, quod minus
alit,quódque eſt imbecillius, & ex toto genere videtur in
lolium propter aquæ vim & copiam degenerare. Quod ve-
ro in vmbroſis & nemoroſis locis naſcitur, plus habet ace-
ris,quam vtilitatis.Ex temporum vero atque aëris conſti-
tutione exiſtit etiam tritici differentia.atque ex temporibus
quidem,cum eorum ſit temperata, & moderata in frigore,
calore,imbribus,& poſtea in aquarum defluentium cohibi-
tione commutatio:tunc enim triticum boni alimenti fieri,
eiúſque molem impleri contingit,vt contra fit, cum intem-
peſtiue,intemperate & immoderate quę prædiximus,eueni-
unt. nam & gracile,& alimonia vacans efficitur. Aëris au-
tem ratione,cum opportunis temporibus ſerenus, apricúſ-
que eſt,& à ventis apte perflatur. vel contra, cum nubilus
eſt,& opacus.ſæpe enim minutulam pluuiam emittit, cum
iam tempus ſit calidum,& triticum ad perfectionem perue-
nerit.quo caſu triticum rugibine tẽtatum perit.Simili quo-
que modo fit cum venti graues, ſicci, & calidi ſub tempus,

quo ſpicæ implentur,exoriuntur. Cúmque vehementes & multo tempore ſpirauerint ij,qui καύσωνες, hoc eſt ardentes nominantur,ſpicas adurunt,& exſiccãt,& idcirco faciunt,vt alimenti nihil habeant. Ratione vero temporis nouum à vetere,& eo quod inter vtrunque eſt intermedium,differt.nam recens plus ſucci habet,flatus gignit, & multum alit: vetuſtum contra,ſucco vacat,ſiccius eſt,& minus alit:quod vero eſt medium,ratione tẽporis habet medietates prædictorum.

De carnibus, pro anni temporibus. Cap. 3.

Sues verno tẽpore vſque ad occaſum autumnalem Pleiadum ſunt peſſimi,ex eo vero tempore vſque ad vernum tempus,optimi. Capræ hyeme peſſimæ ſunt, vere autem vſque ad Arcturi occaſum eſſe meliores incipiunt. Pecudes quoque hyberno tempore ſunt peſsimæ: poſt æquinoctium vero vſque ad ſolſtitium æſtiuum pingueſcunt: Boues vero, cum herba fructum ferat, & finito vere, & per æſtatem totam. Ex auibus nonnullæ per hyemem ſunt optimæ,quæ nimirum hyeme apparent,vt merula,atque ſturnus,& palumbus. Attagenes vero & atrica pillæ,autumno præſtant. itẽmque ficedulæ,& luſcinia,& coturnices eo tempore ſunt pinguiſsimæ. Galli vero gallinacei hyeme non admodum corpore augentur, & præſertim in auſtrinis locis. turtur vero autumno excellit. Ex piſcibus vero prægnantes optimi ſunt caris,carabus,& molles,ſepia,& loligines, alij vero cum ouis incipiunt incubare, vt capitones. cum vero fœtu pleni ſunt,tenues ſunt,& non nutriunt.& multo etiam magis cum partum ediderunt. Tynnus autem poſt Arcturum pinguiſsimus eſt,æſtate vero eſt deterior.

Ex Galeno de tritico elixato. Cap. 4.

Triticum elixatum eſt edulium graue,& quod difficulter concoquitur. Vires autem magnas habet triticum, ſi ita ſumptum concoquatur,corpúſque egregie nutrit,ac robur inſigne præbet iis, qui vſi eo fuerint.

De alica. Cap. 5.

Alica eſt ex genere tritici:eáque & valenter nutrit,& gluti-

tinoſum habet ſuccum, ſiue in aqua ſolum cocta ex vino mulſo, aut vino dulci, aut adſtringenti, (nam his ſingulis ſuo tempore vtimur) ſiue cum oleo, & ſale frixa ſumatur. ei vero quandoque acetum adiungitur, ac medici alicam ita confectam ptiſſanæ præparationem fuiſſe aiunt. Iam vero panes ex alica confecti plurimi quidem alimenti ſunt, ſed minus ſubſidunt.

De amylo. Cap. 6.

Amylum ex tritico conficitur: habétque vim exaſperatas partes læuigandi: nam neque adſtrictionem vllam, neque acrimoniam inſignẽ habet. Eſtque ſimilis facultatis cum panibus lotis, ſed tamen & minus alimenti dat corpori, & non calefacit.

De placentis, quæ ex farina triticea fiunt. Cap. 7.

Taginitæ ex oleo ſolo parátur. oleum in ſartaginem igni, qui fumi expers ſit, impoſitam iniicitur. huic calefacto triticea farina multa aqua imbuta affunditur, quæ cum in oleo coquitur, ſtatim æque, ac caſeus tener, conſiſtit, atque craſſeſcit. ac tunc quidem qui eam parant, vertunt, & ſupernam extremitatem eſſe infernam faciunt, vt ſartaginem contingat: quæ vero erat inferior, quæ iam ſatis erat cocta, in ſublime efferunt, vt ſupra maneat. cúmque inferior pars fuerit condenſata, ipſam bis, & ter voluunt, vſque dum eis æque eſſe cocta videatur. Eſt enim perſpicuum, hanc craſsi eſſe ſucci, & ventrem cohibere, & ſuccos crudos efficere. quam ob rem ei quidam mel adiiciunt. ſunt etiam qui marinum ſalem miſceant. Iam vero fuerit hoc placentæ genus quoddam, vt ſunt etiam aliæ huiuſmodi placentarum ſpecies quas cum ruſtici, tum vrbani pauperes ex tempore parant. Etenim & πίμματα ἄζυμα quæ in clibano aſſant, deinde extrahunt, & ſtatim in mel calidum coniiciunt, vt id in ſe tota recipiant, placentæ quoque ſunt genus quoddam. Eiuſmodi quoque ſunt quæ ex itriis cum melle parantur omnia. Eſt autem itriorum duplex ſpecies: præſtantiórque eſt, quam rhyemata, deterior vero, quam lachana vocant. Nunc vero omnia, quæ ex his, quæque

ex ſimila componuntur, craſſi ſucci, & tardi tranſitus ſunt: & meatus iecoris,per quos alimentum importatur, obſtruunt, & lienem imbecillum augent, & calculos in renibus gignunt. Valenter autem nutrient, ſi concoquantur, & probe in ſanguinem commutentur. Quæ vero cum melle parantur, mixtæ facultatis ſiunt: vt cum mel ſuccum tenuem habeat, ea quoque quibuscum miſcetur, attenuet. ex quo merito fit, vt quæ cum maiore mellis copia parata fuerint, & diuturniorem coctionem ſint conſequuta, minus tarde ſubducantur, & ſuccum ex tenui & craſſo mixtum gignant, iecorique & renibus, & lieni in iis, qui integra valetudine fruuntur, potiora ſint, quam quæ ſine melle conficiuntur: in iis vero, in quibus eſt initium obſtructionis, aut qui inflammatione, aut ſcirrho laborant, nihil minus,quam illa, nocent, & nonnunquam etiam multo magis:& omnium longe maxime, quorum farina admodum glutinoſa fuerit. Et tamen nihil eorum,quæ ita confecta ſunt,neque thoracem, neque pulmonem lædit. Cæterum cum apud nos triticeam farinam cum lacte multi coquant, ſciendum eſt hoc edulium eſſe ex iis, quæ intus obſtruunt. nam quemadmodum hæc omnia edulia cum boni ſucci ſunt, tum alimentum afferunt, ita etiam lædunt eos, qui ipſis continenter veſcuntur: ſiquidẽ & iecoris obſtructiones faciant,& calculos in renibus gignant.

De panibus triticeis. Cap. 8.

Optimus panis, ac ſaluberrimus homini neq; iuueni, neque exercitato fuerit is,qui plurimum fermenti, plurimúmque ſalis habeat:quíque plurimum ſit ſubactus, & elaboratus, & in clibano moderate calido ſit aſſatus. hoc vero, quod dixi plurimum fermenti,atque ſalis, tu guſtu iudicato. quod enim in copioſiore horum miſtura iam moleſtum eſt, id noxium eſt. Quicunque autem panis lauandi rationem gitarunt,ij paucioris quidem alimenti cibum, ſed qui à noxa obſtructionis abſit quam maxime fieri poteſt, inuenerũt. hic enim panis ſuccum craſſum & glutinoſum minime habet, vtpote qui ex magis terreſtri, magis ſit factus aërius. Eius autem leuitas tum ex pondere per lancem,tum vero ex eo,quod in aqua non ſubmergitur, ſed inſtar ſuberis ſupernatat,

natat, apparet. Panes auté omnium optimi ſunt clibanitæ, deinde ipnitæ, cum eodem modo fuerint confecti. Sed quia interius non aſſantur æque, ac clibanitæ, idcirco ab illis ſuperantur. qui vero ſuper craticulam, aut calidum cinerem aſſati ſunt, quia inæqualis diſpoſitio in eis eſt, ſunt omnes noxij: ſiquidé extima pars præter modum aſſata eſt, intima vero cruda. Poſt triticeos panes, qui ex olyra conficiuntur, principem locum tenent, ſi ex olyra bona fiant. ſecundi ab iis ſunt ij, qui fiunt ex tipha.

De panibus ex Athenæo. Cap. 9.

Panes tenues paucioris ſucci, paucioríſque alimenti ſunt, cum aſſatio magis extenuet, magíſque diminuat in eis vim alendi. quocirca itria, & lachana paucioris ſucci ſunt. hac quoque ratione aſſati & bis cocti panes minus alunt, quam ſucci pleni. nam cum ſint quadantenus aſſati, iterum conteruntur: deinde contriti iterum aſſantur. contingit enim, vt excalfacti, & admodum confuſi, multo magis ex attritu fundantur, & diſſoluantur. ſed cum tales ex ſecunda aſſatione ſint redditi, quod valens eſt in eis conſumptum fuit: quod vero reſtat, & leue, & laxum, & tenuium partium fit, & facile diſtribuitur. Iam vero calidos recentéſque panes valentius nutrire, quam frigidos, & vetereseſt perſpicuum: ſiquidem caliditas quoque concoctionem adiuuat.

De hordeo ex Galeno. Cap. 10.

Triticum perſpicue calefacit: hordeũ vero, quoquo modo eo vtaris, ſiue panes ex eo conficias, ſiue ptiſſanam coquas, ſiue polentam pares, aliquid refrigerantis habet. Succum vero, qui abſtergendo eſt, gignit. Panes autem qui ex ipſo fiunt, non modo magis, quam triticei, ſed etiam magis, quam olyrini, & multo magis etiam, quam tiphini, friabiles ſunt: cum in ſe glutinoſi nihil habeant. ex quo planum eſt, exiguum ex his alimentum corporibus præberi.

De hordeo ex Athenæo. Cap. 11.

Hordeum aliud nudum eſt, & expers corticis, & multi

ſucci eſt,ac valde nutrit, ídque propius ad triticum, quam aliud, accedit. aliud vero ſecundum eſt, quod ſpicas habet, binis granorum verſibus cõſtantes. quod etiam minus habet excrementi, quam triticum, quod ſpicam habet, quæ ex vnico granorum conſtat ordine.

De polenta, & maza, ex Galeno. Cap. 12.

Polenta exiguum corporibus alimentum præbet: iis vero, quæ exercentur, minus: quæ vero exercitatione non vtuntur, ſatis multum. Maza vero tanto eſt pane hordeaceo inferior in alendo, quantum ille triticeo cedit: atque etiam ægrius, quam hordeacei panes, concoquitur: & ventrem magis flatu implet: in quo ſi diutius maneat, turbationem quoque efficit. Hæc vero ſubacta & contrita diutius, per aluum potius ſecedit. Si vero mel eidem adiiciatur, citius deſcendet, atque etiam ob hanc cauſam aluum ad excretionem irritabit.

De tipha, & olyra. Cap. 13.

Olyrini panes poſt triticeos optimi ſunt, ſi ex olyra proba conficiantur: his ſuccedunt tiphini. ſi vero illi ex vitioſa olyra ſint facti, tiphini non erunt illis inferiores. Cum vero tipha eſt optima, calidi tiphini ſunt olyrinis multo præſtantiores: at aſſeruati, deteriores illis fiunt ita, vt qui poſt vnũ, vel duos, & multo magis poſt aliquot deinceps dies huiuſmodi panem comederit, lutum ſibi ventriculo ineſſe exiſtimet. cum vero adhuc calidus eſt, ab ipſis etiam vrbanis expetitur, cúmque cum caſeo quodam familiari comedunt, quem oxygalactinum vocant. ergo hic calidus commanducatus non modo à ruſticis, ſed etiã ab ipſis vrbanis in deliciis habetur. qui vero triduo, aut quatriduo ante ſit cõfectus, vel ab ipſis ruſticis iniucundius mãditur: difficiliúſque concoquitur, ac tardius per aluum ſubducitur: quæ calido minime accidunt. Atqui hic calidus corpus valenter nutrit, vt parum triticeo ſyncomiſto ſit inferior. Porro tiphæ ſemen extrinſecus habet corticem veluti olyra, atque hordeũ. ex eo pinſito panes fiunt, & vſui omnino accommodatur. Ex aqua itidem elixum manditur à ruſticis ſapa adiecta, nõ ſecus, quam quod apothermum nominant. quandoque vero

ro cum ſale comeditur. Ex nobiliſsima autem olyra, cum cortex ita, vt par eſt, fuerit excuſſus, appellatum tragum, conficiunt:quo aqua elixato pleriq ue vtuntur:deinde aqua effuſa,ſapam,aut vinum dulce,aut vinum mulſum affundũt: ac nuces quoque pineas aqua præmaceratas donec plurimũ intumuerint, ſuperiniiciunt.

De auena. Cap. 14.

Hoc ſemen eſt iumentorum, non hominum alimentum: niſi fortaſsis magna quandoque fame ad panem ex hoc ſemine conficiendum compellantur. Si vero fames non ſit, decoctum ex aqua cum vino dulci, aut defruto, aut vino mulſo veluti tipha comeditur. ſatis enim habet caloris æque atque illa, non tamen eſt æque durum. quam ob rem corpus minus alit. alioqui autem panis ex eo confectus inſuauis eſt: aluum tamen neque cohibet,neque proritat.

De milio,& panico,quod etiam μελίνην vocant. Cap. 15.

Ex his quoque panis interdum conficitur, cum dictarum frugum eſt penuria.quíque ex eis fit,parum nutrit, & frigidus eſt.planúmque eſt, eum eſſe prædurum, atque friabilé. quare merito humectam aluum exſiccat. Ruſtici vero farinam eorum elixantes, deinde ſuillam pinguedinem, aut oleum admiſcentes mandunt. Milium vero eſt in rebus omnibus panico præſtantius.nam & ſuauius editur, & minus difficulter concoquitur,minúſque aluum ſiſtit,& magis alit. Farina quoque eorum decocta ex lacte ruſtici quandoque, non ſecus, quam triticea, veſcuntur. eſtque perſpicuum, hoc edulium ita ſumptum tanto eſſe præſtantius, quantum lac, & ad bonum, & ad multum ſuccum, & ad alia omnia efficienda excellit.

De oryza. Cap. 16.

Hoc ſemine ad aluum cohibendam vtũtur. difficilius tamen,quam alica,concoquitur,& item minus alit.

De lentibus. Cap. 17.

Lentes corticem habent adstringentem: quæ vero ipsarum est veluti caro, crassi succi & terrei est, & exiguum austere qualitatis habet: cuius multę cortex est particeps. Succus in eis est astringenti contrarius. idcirco si quis lentes aqua coxerit, & aquam sale, aut garo & addito oleo præbeat, hic potus aluum deiiciet. Ex lentibus autem bis, vt diximus, decoctis lens ipsa apparata vim habet succo contrariam: vt quæ ventris fluxum exsiccet, & stomachum, & intestina, & totũ denique ventrem roboret. Cui vero cortex sit detractus vt adstringendi vehementiam amisit, ita etiam magis, quam cui cortex non sit ademptus, nutrit, succique crassi est, & tarde permeat. & tamen alui fluxus non exsiccat, vt facit ea, quæ non sit spoliata cortice. Præterea vero hoc edulium mali succi est, succumque melancholicum facit. Hebetat autem aspectum integrum, eundem nimium exsiccans: qui vero contra sit affectus, eum lentis vsus iuuat.

De fabis. Cap. 18.

Puls fabarum & per se, & cum ptissana paratur, hæc autẽ corporis habitum carne non constricta illa quidem, vt suilla facit, sed quodammodo multo laxiore implet. hoc edulium, quomodocunque sit paratum, flatus gignit. Substantia vero non densa, & grauis, sed laxa & leuis fabis inest. habent tamen vim abstergendi non secus, quam ptissana. Cum vero fabarum puls flatus gignat, multo etiam maior flatus excitabitur, si quis ipsis fabis integris coctis vescatur. at frixæ flatum quidem deponunt, sed difficilius concoquuntur, & tardius ventrem permeant, & crassi succi alimẽtum corpori præbent. Cum vero virides, antequam maturæ & exsiccatæ fuerint, sumuntur, habent id, quod omnium fructuum, quos ante perfectionem edimus, est commune, vt humidius alimentum corpori præbeant.

De pisis. Cap. 19.

Cum pisa totius substantiæ ratione quandam cum fabis ha-

habeant ſimilitudinem,iiſdemque modis,quibus fabæ, comedantur, in duobus ab illis differunt, tum quia non ita ſunt flatulenta ſicut fabæ, tum quia abſtergendi facultate carent:ex quo fit,vt tardius,quam fabæ,per aluum ſecedant.

De ciceribus. Cap. 20.

Cicer edulium eſt non minus, quam faba, flatulentum, nutrit vero non minus, quam illa. ad venerem incitat, & ſimul quoque ſemen gignit. in eo maior eſt abſtergendi vis,quam in fabis. ex quo fit, vt nonnulli ciccrum vſu lapides qui in renibus eſſent, euidenter confregerint. nigra autem ſunt ea, & parua, & arietina vocantur. ſed præſtat ipſorum in aqua coctorum ſuccum ſolum bibere. Viridia vero æque, ac reliqua omnia, excrementitia ſunt: quemadmodum etiam frixa flatum quidem deponunt, cæterum difficilius concoquuntur,ventrémque magis ſiſtunt, & corpori minus alimenti afferunt.

De lupinis. Cap. 21.

Lupini dura, terreſtríſque ſubſtantia eſt. quocirca & vt difficulter concoquatur, & vt ſuccum craſſum gignat, neceſſe eſt: ex quo in venis non probe cõfecto ſuccus proprie crudus appellatus aceruatur. cæterum edendo qualitatis,quæ ſenſu deprehendatur,expers eſt. par ergo eſt,ipſum neque ad aluum deiiciendam, neque ad eandem cohibendam eſſe accommodatum.

De fœnogræco,quod & bouis cornu dicitur. Cap. 22.

Hoc ſemen cum garo præmanſum aluum ſubducit.eſtur quoque ex aceto & garo, & ex vino & garo, & oleo. aliqui cum pane idem ſumunt, nec capitis dolorem affert,veluti cum garo. Eſtur quoque fœnumgræcum ex aceto & garo, antequam eius planta fructum ferat. aliqui vero oleum affundentes cum pane veſcuntur. ſed ita caput ferit. Succus autem decocti fœnigræci cũ melle ſumptus,ad omnes vitiatos humores, qui in inteſtinis ſunt, ſubducendos valet. Et quia abſtergendi facultate præditus eſt, ideo

intestinum ad excretionem irritat.

De phaselis,& eruilia. Cap. 23.

Hæc quoque semina perinde ac fœnũ Græcum, mortales aqua præmacerantes donec radicem produxerint, ante alios cibos garo intingentes alui subducendæ gratia comedunt. succum vero, cum cócocta & distributa fuerint, copiosioris alimenti,quam fœnum Græcum, habent. hæc porro media quodammodo sunt inter ea quæ boni succi sunt, quæque facile, & quæ difficulter concoquuntur, & quæ tarde,& quæ celeriter transeunt,& quæ flatulenta sunt, quæque flatus non excitant, quæ denique exiguum, & quæ multum dant alimenti. neque enim vllam qualitatem efficacem habent,

De cicercula. Cap. 24.

Hac vescuntur homines, vt phacoptissana. habet vero succum facultate quidem phaselis, & eruiliis quodammodo similem, sed consistentia crassiorem. ex quo fit, vt cicerculæ magis fere,quam illi nutriant.

De aracis. Cap. 25.

Hoc semen est cicerculæ semini persimile: atque etiam vsus omnis, itémque eorum vis cicerculis est similis: nisi quod duriores sunt, & minus facile elixantur. ex quo sequitur,vt araci quoque difficilius, quam cicerculæ, concoquantur. Apud nos vero agreste quoddam, ac durum & rotundum semen, eruo longius in cerealibus fructibus inuentum,quod arachum per ch nominant, seligunt, & non secus,quam pelecinum,abiiciunt.

De dolichis,hoc est,phasiolis. Cap. 26.

Hos aliqui siliquas, aliqui phasiolos appellant. facilius autem deiiciuntur,quam pisa, minúsque inflant: atque etiam alunt.

De

De eruo. Cap. 27.

Magna quandoque fame compulſi homines hoc veſcuntur. minus vero medicamentoſum eſt album, quam quod ad flauum, pallidúmve colorem abſcedit. cum vero coctum bis fuerit, & in aqua perſæpe dulce redditum, inſuauitatem quidem deponit, ſed cum ea facultatem quoque abſtergendi, & incidendi amittit, vt ſola ſubſtantia terreſtris ei remaneat: quæ facit, vt edulium citra inſignem amaritiem exciccans fiat.

De ſeſamo, & eryſimo. Cap. 28.

Pingue eſt ſeſami ſemen, ideo celerrime fit oleoſum: quã ob rem eos, qui ipſo veſcuntur, celeriter implet, ſtomachúmque ſubuertit, & tarde concoquitur: & corpori alimentum pingue affert. quoniam vero craſsi ſucci eſt, idcirco non celeriter ſecedit. at eryſimum corporis quidem ſubſtantia eſt quodammodo ſimile ſeſamo, ſed in cibo eſt inſuauius, & corpus minus alit, & eſt omnino deterius. ambo vero ſunt calido temperamento, & ob eam quoque rem ſitim afferunt.

De papaueris ſemine. Cap. 29.

Satiui papaueris ſemen panibus, ceu condimentum, vtiliter inſpergitur. ac ſemen quidem, quod candidius eſt, præſtat ei, quod nigrius ſit. vim refrigerandi habet, quam ob rem ſomnum quoque conciliat, ſique liberalius ſumptum fuerit, grauem etiam ſoporem inducet, & ægre concoquetur. Præterea vero quæ ex thorace, ac pulmone tuſſi eiiciũtur, cohibet. iuuat eos, quos tenuis a capite diſtillatio exercet. alimentum non notabile dat corpori.

De lini ſemine. Cap. 30.

Alienum ſtomacho eſt, & concoctu difficile lini ſemen, & exiguum alimentum corpori præbet. nullam vero habet alui deiiciendæ facultatem. habet quidem exiguam vim

vrinæ ciendæ, ac præcue frixum.

De ormino. Cap. 31.

Hoc frixo vtuntur, ipsúmque læuigant, & mel adiiciunt, parum vero in eo inest alimenti.

De cannabis semine. Cap. 32.

Cannabis semen ægre concoquitur, stomacho alienum est, caput ferit, mali est succi, & egregie calefacit.

De viticis semine. Cap. 33.

Credunt hoc semen venereas appetitiones cohibere. corpori vero parum alimenti, eiúsque siccantis, ac refrigerantis affert. flatus valde discutit, quibus omnibus rationibus, iis qui se à rebus venereis puros seruare student, conuenit.

De aphace, & vicia. Cap. 34.

Horum seminum figura est fabis similis. cum fames est, iis etiam viridibus, sicuti ciceribus, & fabis, mortales vescuntur, & præsertim vere. sunt autem non solum insuauia, sed etiam concoctu difficilia, & aluum sistunt, malúmque succum, atque etiam melancholicum gignunt.

De cucurbita. Cap. 35.

Cucurbita probe cocta nullam euidentem saporis qualitatem habet: quocirca merito multis modis apparatur: vtpote quæ in medio excessuum omnium sit constituta, atque ipsa quidem, quantum in se est, humidum, frigidúmque & propterea etiam exiguum corpori dat alimentum. Facile autem subsidet suæ substantiæ lubricitate. concoquitur vero non male, si non prius fuerit corrupta. Assata autem, aut in sartagine frixa, plurimum quidem humiditatis propriæ deponit, sed quod reliquum est, nullam insignem facultatem obtinet: veluti nec cum simplici iure fuerit parata. Merito autem propter aqueam qualitatem origano gaudet. Non-

nul-

nulli eius ſemen abiiciunt,& partem quæ eſt velut caro, ex-ſiccant,& in hyemem reponunt. Illis autem ita repoſitis omnino aliter veſcuntur, quam vt cucurbitis: ſiquidem & ſucco vacantes,& ſiccæ, perinde vt coria, redduntur.

De *peponibus*. Cap. 36.

Tota peponum natura frigidior eſt cum humiditate copioſa coniuncta. habent autem quandam abſtergendi vim, & idcirco vrinam mouent:& melius, quam cucurbitæ,& melopepones, ſubducuntur. eorum ſemen potentius, quam ipſorum veluti caro deterget. Succum in corpore vitioſum facit,& potiſsimum, cum non probe fuerit concoctum: quo quidem caſu cholericos efficere conſueuit. Quinetiam prius, quam corrumpatur, ad ciendum vomitum valet. ſique largius eo quiſpiam veſcatur, neque quicquam eorum, quæ boni ſucci ſunt, ſuper mandat, omnino vomitum excitabit.

De *melopeponibus*. Cap. 37.

Melopepones minus, quam pepones, humidi ſunt, minúſque mali ſucci, & minus vrinam cient, & minus infra ſubducuntur: neque parem vim cum peponibus ad vomitum excitandum habent. à fructibus autumnalibus ſtomacho idoneis multum abſunt.& tamen non ita, vt pepones, ſtomacho ſunt noxij.

De *cucumeribus*. Cap. 38.

His quoque ciendę vrinę vis, vt peponibus, ſed minor ineſt. qui vero eos probe concoquunt, cum iis affatim ſe expleuerint, longo temporis ſpatio accidit, vt ſuccum craſſum immoderate aceruent, qui in ea concoctione, quę in venis fit, non facile in probum ſanguinem commutetur.

De *ficubus*. Cap. 39.

Quod eſt omnium fructuum nõ modo autumnalium, ſed etiam horæorum cõmune, id quoque ficus habent, cum ſucci prauitatem effugere nõ potuerint: minus tamen, quam re-

liqui omnes horæi fructus, eius participes sunt. in eis hæc insunt bona, vt ventrem pertranseant, & per totum corpus facile secedant. habent etiam vim abstergendi notabilem. cum vero autumnales fructus omnes parum alimenti corpori præbeant, id minime omnium in ficus cadit: carnem neque compactam, neque firmam, sed sublaxam, vt fabæ, faciunt. sed & ipsæ flatu ventrem implent. verum quia celeriter descendunt, ideo breuem flatum cient. Quæ vero exquisite matura ficus est, prope est vt nihil omnino lædat, sicut etiam caricæ, quibus multa quidem insunt commoda, sed noxam tamen quandam iis, qui liberalius eis vescuntur, afferunt: siquidem non admodum probum sanguinem faciunt. ex quo fit, vt ex eorum vsu pediculorum copia exoriatur. habent autem attenuandi, incidendíque facultatem: qua & ventrem ad excretionem impellunt, & renes expurgant. Iecori lieni inflammatis noxiæ sunt. nō propria facultate quadam excellenti, sed communi omnium dulcium eduliorum ratione: obstructis vero, & scirrho obsessis ipsæ per se neque prosunt, neque obsunt: at cæteris medicamentis abstergentibus & incidentibus adiectæ, non parum vtilitatis afferunt. Quicunque autem caricas, ficúsque cum aliquo crassi succi cibo mandunt, ij non parum læduntur.

Ex *Rufo de ficubus.* Cap. 40.

Ficus sunt cæteris autumnalibus meliores: & tamen noxam quandam afferunt. caricæ satis alere corpus queunt: quam ob rem veteres permittebant, vt athletæ caricis vescerentur. Goras primus Eurameni Samio carnem afferens hunc vsum antiquauit, atque ita illa viuendi consuetudo est sublata.

De vuis ex Galeno. Cap. 41.

Ficus & vuæ inter autumnales fructus primas ferunt. nam & magis, quam reliqui omnes fructus horæi, nutriunt, minimúmque praui succi habent, & præsertim cum exquisite maturæ fuerint. caro tamen, quæ ab eis efficitur, neque firma, neque densa est, sed laxa, atque fluida. quam ob rem celeriter contrahitur. Vuæ autem minus, quam ficus nutriunt: maximum

ximum vero hoc eis bonum ineſt,quod cito ſubſident.quocirca ſi quando contineantur,egregie nocent, cum hoc vitij ficubus non inſit.nam ſi non,vt conſentaneum eſt,deiiciantur,innoxium alimentum corpori præbent.at vuæ neutrum horum habent.nam retentæ neque probe concoquuntur, & dum in iecur,venáſque diſtribuuntur, ſuccum crudum faciunt,qui in ſanguinem non facile commutatur. Potius enim per ventrem tranſeunt, ſi grana ſine acinis deglutiantur.adſtringunt nanque acini, cum neque concoquantur, neque mutentur.Inter eas,quæ reponuntur, quæ in vinaceis aſſeruatur,ventriculum roborat, ac cibum faſtidientibus appetentiam excitat: non tamen per aluum ſubſidet: ſique largius ea quiſpiam veſcatur, caput feriet. quæ vero in muſto conditur,magis etiam caput tentat.at penſilis neque caput lædit,neque aluum ſiſtit,neque proritat:eſt autem omnium compoſitarum vuarum concoctu facillima. Cæterum vuæ dulces calidiorem ſuccum habent: & propterea ſitim afferunt:auſteræ vero,& acidæ frigidiorem:vinoſæ denique inter calidum & frigidum ſunt mediæ. Dulces aluum ſubducunt:præſertim vero vbi humidæ fuerint:acidæ vero & auſteræ non modo huic rei,ſed etiam coctioni, quæ in ventriculo fit,ſunt incommodæ. Omnium vero vſus eſt tutiſsimus,cum vuæ ſuapte natura ſint carnoſæ, & eiſdem optime maturis quiſpiam moderate veſcatur: ídque ſiue in vite ſummam maturitatem ſint conſequutæ,ſiue, quod deerat,ex ſuſpenſione ſint adeptæ. Secundo vero loco cenſentur humidæ acida,aut auſtera qualitate vacantes: quas alui deiiciendæ gratia copioſe poſſumus ingerere.nonnulli quoque muſtum ídque dulce eiuſdem rei cauſa bibunt.id enim maxime ſubducit.quod vero ex vuis auſteris, aut acidis exprimitur, ad omnia peſsimum eſt.Iam vero dilutum vuarum ad ciendam vrinam valet.

De vuis paſſis, Cap. 42.

Quemadmodum vuæ paſſæ dulces calidiores ſunt, ita quoque auſteræ temperatura ſunt frigidiore, ſtomachúmque roborant,& ventrem conſtringunt.ſed perſpicuum eſt, acerbas id etiam magis,quam auſteras, efficere.dulces vero medium quodammodo ſtatum inducunt:vtpote quæ neque

ſtomachum aperte diſſoluant, neque ventrem ſubducant. Et tamen vis quædam contemperandi, ſicut etiam facultas modice abſtergendi ſemper ineſt dulcibus: vt vtriuſque facultatis ratione exiguos oris ventriculi morſus obtundant. ſiquidem planum eſt, maiores morſus valentiora remedia poſtulare. Inter vuas paſſas cæteris præſtant pinguiores, quæque veluti corticem habent tenuem. Nonnulli autem, & recte quidem, è dulcibus magníſque, cuiuſmodi ſunt Scybeliticæ, prius quam veſcantur, ſemina eximunt. atque eæ quoque inueteratæ duram, craſſámque cutim habent: eáſque in aqua prius oportet macerare. ita enim ſemen facilius eximitur. Aliæ quædam ſunt his contrariæ, auſteræ & paruæ, quæ nullum omnino ſemen habent. Quod autem ex paſsis alimentum corpori affertur, tale qualitate eſt, quales paſſæ fuerint. Quantitate vero, copioſius ex pinguibus & dulcibus: parcius ex auſteris, & macris. cæterum magis, quam caricæ, ſtomacho ſunt idoneæ.

De ſycaminis, quæ & mora nominantur. Cap. 43.

Sycamina ſi in ventriculum purum inciderint, primóque loco ſumpta ſint, celerrime pertranſeunt, & aliis cibis præeunt. ſumpta vero poſt alios cibos, aut ſi malũ ſuccum inuenerint, in vẽtriculo celerrime corrũpuntur abſurda quadam corruptela, quæ explicari verbis non poteſt, vt in cucurbitis vſu venit. Cum autẽ minus noxia ſint horæis cibis, ſi nõ celeriter ſubſederint, noxiã habent corruptelã peponũ corruptelæ conſimilem. quanquam pepones ſi celeriter ſubducantur, nullam magnam noxam inuehunt. Tempus autem, quo ſycaminis, eſt id, quo etiam peponibus, vtamur, cum ſqualidum æſtúque preſſum eſt ventriculi corpus. tunc enim tale quodammodo iecur itidem eſſe neceſſe eſt. habẽt ſycamina vim quandam adſtringendi. omnino vero humectant, non tamen omnino refrigerant, niſi frígida ſumantur. alimentum minimum dant corpori, vt etiam pepones faciunt.

De rubi fructu. Cap. 44.

Rubi fructus magis, quã mora adſtringũt: ſiq; largius quiſpiam

ſpiam eis veſcatur, capite dolebit. alij ſtomacho etiam angũtur. ergo diligenter abluendus fructus eſt prius, quam eum comedere aggrediamur. quod nõ minus in ſycaminis eſt faciendum. ventrem tamen nõ ſubducit hic fructus, ſed potius cohibet.

De canini rubi fructu. Cap. 45.

Canini rubi fructus paulo maiorem adſtringendi vim, quam rubi fructus habet. quam ob rem aluum quoque magis cohibet, corpori vero exiguum alimentum præbet.

De fructibus iuniperi. Cap. 46.

Iuniperi fructus exiguam dulcedinem, minorémque adſtrictionem habent, præterea aromatici quippiam eis ineſt, & eos calefacere propter acrimoniã perſpicuum eſt. corpus parum alunt. Siq́ue liberalius eis quiſpiam veſcatur, ſtomachum mordent, caputq́ue calfaciunt, & dolore vexant. Vrinas vero mediocriter cient.

De perſicis. Cap. 47.

Horum quoque ſuccus, & quæ veluti caro eſt, facile corrumpitur, prauaq́ue eſt omnino. quocirca non debent, vt à quibuſdam fieri conſueuit, poſt alios cibos ſumi. nam ſuperfluitantia corrumpuntur, & cętera quoque ſimul vitiant.

De armeniacis & præcocibus. Cap. 48.

Hæc quoque perſicorũ genere continẽtur. illis tamẽ bonitate nõnihil prętãt. neque enim ę que, atque illa in vẽtriculo corrũpũtur, neque aceſcũt. Vulgo autẽ iucũdiora apparẽt: & propterea ſtomacho magis idonea. porro his fructib9 exiguã alẽdi vim ineſſe, prius dictũ eſt. cæterũ præcocia ſunt armeniacis præſtantiora.

De malis. Cap. 49.

Mala, quæ adſtringunt, ſuccũ frigidum ac terreum habent: quæ acida videntur, ſuccum quidem frigidum habent, ſed

qui ſit tenuium partium:mediæ vero temperaturæ ſunt dulcia,quæ ad calidius vergũt:vt quæ plane qualitatis ſunt expertia,& veluti aquea ad frigidius inclinant. Eſt autem perſpicuum mala adſtringentia alui deiectiones cohibere: acida vero craſſum ſuccum,quem in ventriculo inuenerunt, incidũt, ac deorsũ ſubducũt,& propterea deiectiones humectãt. cũ vero purũ ventrẽ inueniunt,eũ magis ſiſtũt. Dulcia potius diſtribuũtur. quæ vero qualitatis ſunt expertia,cum neq; iucunda ſint,neque ventriculum roborent,neque ipſum ſiſtãt, merito diſpiciuntur,& ſuibus proiiciuntur. quæ vero probe in plantis maturuerunt, ac reponuntur, in morbis ſæpenumero ſunt vtiliſsima,ſiue ad modũ cataplaſmatis cum farina adhibita,ſiue in calido cinere mediocriter aſſata, ſiue in vapore bullientis aquæ probe cocta. ſtatim autem à cibo danda ſunt:quandoque vero cum pane,ventriculi & ſtomachi roborandi gratia iis, quibus proſtratus appetitus, quique tarde concoquunt,& vomitu,fluore alui,ac torminibus vexantur. ad quem vſum acerba ſunt accommodata.apparata enim,vt nuper dicebam, mediocrem adſtrictionem habent: cum ea,quæ mediocriter auſtera ſunt,omnem in ea præparatione adſtrictionem depoſuiſſent: & ob eam cauſam ſimilia iis,quæ ab initio aquea ſunt,euaſiſſent.

De cydonijs & ſtruthiomelis. Cap. 50.

Eximium quid ineſt his,quod alia mala non habent. cum enim adſtrictionem maiorem habent,tum vero eorum ſuccus perdurat,ſiquis coctum ex melle velit adſeruare, aliorum autem malorum ſuccus repoſitus cum copioſum frigidum humorem habeat,aceſcit. Struthiorum vero malorum ſuccus diutius durat atque adeo in multos annos manebit, cum os vaſculi denſam cruſtã habuerit: quæ in melle atque aliis quibuſdam ſæpenumero concreſcit: hancque adiacentem ſeruare oportet, cum diutiſsime citra mutationem ſeruare medicamentum velis. Cydoniorum vero ſuccus minus ſuauis eſt, & magis adſtringit, idcirco ad roborandum ventriculum diſſolutum.hoc etiam quandoque vtemur.

De piris,& punicis. Cap. 51

SI ea,quę de malis diximus,ad pira, & punica transferas omnia, nihil erit, quod nos noui quicquam de eisdem afferamus. Puuica vero omnino perexiguum alimentũ corpori dant:ac pira,& pręsertim magna,quę menatę à nostratibus dicuntur,aliquantulum nutriunt.

De *mespilis & sorbis.* Cap. 52.

Hæc adstringunt ambo,sed mespila multo magis quã sorba. quocirca vtilissimus est ventri fluenti cibus: sorba tamen sunt in cibo suauiora. Constat autem,omnibus huiusmodi parce,non auté large,vt vuis & ficubus, esse vescédũ.

De *fructu palmæ.* Cap. 53.

Ex palmis quædam sunt siccæ & adstringentes,vt Aegyptiæ, quædam molles, humidæ, & dulces, vt quæ cariotæ appellantur: quæ præstantissimæ in Palæstina Syria in Hiericonte nascuntur. cæteræ vero aliæ palmę omnes inter hoc genus vtrunque medium locũ tenent, vt aliæ magis, aliæ minus sint humidæ,siccæ, dulces,& adstringentes. Verũ extremis constitutis,iam quodcunque in medio est,facillime deprehenditur. Ostendimus enim dulcem succum alendo esse, austerum vero stomacho idoneum, & ventrem sistere. Palmæ autem omnes difficulter concoquuntur, & copiosius sumptæ,capitis dolorem excitant:quædam vero morsus etiam cuiusdam sensum ori ventriculi afferunt.succus porrò qui ab ipsis in corpus distribuitur,crassius est omnino,habétque lentoris aliquid, cum pinguis palmula est. cumque huic succo aliquid dulcedinis mistum fuerit,iecur ab eo celerrime obstruitur:atque ab earum esu maxime læditur, inflammaturque, & scirro obsidetur. post iecur vero, lien quoque & obstruitur,& læditur.

De *oliuis.* Cap. 54.

Ipsæ quoque exiguum alimentum dant corpori, & potissimum caducæ,& quemadmodum caducæ succum pinguem habent,ita quæ halmades,& colymbades appellantur, adstringentem .quocirca stomachum roborant, appetitúm-

quę excitant. ad hoc vero aptissimæ sunt, quæ cum aceto cōponuntur.

De nucibus. Cap. 55.

Nuces magnæ, & auellanæ corpus non multum alunt: auellana tamen magis. Vtraque autem mediocriter adstringentis qualitatis est particeps, quæ progressu temporis in oleosum commutatur. Viridis autem nux neque qualitatis perspicue adstringentis est particeps, neque oleosæ: sed est expers quodammodo qualitatis, & aquea. nux vero melius, quam auellana concoquitur. estque stomacho magis idonea, & multo magis, si cum caricis edatur. est prętereà manifestū humidam nucem ad deiectionem aptiorem esse, siccam vero minus. sed hæc quoque aqua macerata, & abiecto putamine, similem viridi facultatem habet.

De amygdalis. Cap. 56.

In his attenuandi & abstergēdi facultas excellit. nonnullis vero tanta vis inest crassos glutinosósque succos incidendi, vt præ amaritie mandi nō possint: oleosę tamen & pinguis qualitatis, vt etiam nuces, sunt participes. exiguum vero alimentum dant corpori.

De pistaciis. Cap. 57.

Minimum quidem alimentum prębent: sed ad iecur firmādum sunt vtilia: habéntque subamarum & subadstringentem qualitatem.

De prunis. Cap. 58.

Pruna minimum alimentum corpori præbēt. vtilia tamen sunt iis, quibus humectare, & refrigerare mediocriter ventrem est propositum. hęc vero etiam exsiccata possunt vsui esse. quę vero Damasci nascuntur, cęteris præstant omnibus.

De sericis. Cap. 59

Est hoc mulierum,& puerorum effrenatorum edulium.parum nutriunt.difficulter concoquuntur,non sunt stomacho idonea,minimum alimenti corpori prębent.

De siliquis. Cap. 60.

Mali succi sunt,& lignosę,& difficulter concoquuntur,& non celeriter deiiciuntur.

De cappare. Cap. 61.

Cappari facultas inest tenuium partium : ex quo fit,vt corpori minimum alimenti distribuat. Sale vero condita, & abluta vsquedum facultatem,quam ex sale contraxit,deposuerit,parum quidem alit,sed tamen pituitam ex ventriculo absterget:& ex aceto mulso,aut aceto & oleo prę cęteris cibis sumpta viscera liberat obstructione.

De Sycomoris. Cap. 62.

Hæc planta nascitur Alexandriæ. fructum ficui similem fert.nullam acrimoniam habet,exiguæ dulcedinis particeps est.humidæ quodámodo & frigidioris est facultatis.

De persio. Cap. 63.

Hæc itidem planta Alexandrię est.huius fructum apud Persas ita esse noxium commemorant,vt eo vescentes interimat.in Aegyptum vero translatum,fieri esculentum,& æque mandi ac pira atque poma.

De citrio. Cap. 64.

Tres sunt huius fructus partes:acida, quæ in ipso medio est:ea quæ est veluti caro,quæ mediũ ipsum ambit: & tertia quæ est tegumentum extrinsecus circundatum. est autem hoc odoratum,& aromaticum. sed difficulter concoquitur. concoctionem autem adiuuat,si quis eodem vt medicamento vtatur. parce vero sumptum stomacho robur adiungit. Parte autem acida, & quæ non estur, ita vtuntur,vt in acetũ coniiciant,vt acidiorem reddant.quæ vero inter duas alias

media est, quæq́ue corpus etiã nutrit, difficulter cõcoquitur.

De fructibus plantarum agrestium. Cap. 65.

Hi fructus præterquam quod exiguum alimentum præbent, malum etiam succũ omnes faciunt. ac nonnulli noxij stomacho sunt, præter spinosos, qui in terra optima, exoriuntur.

FINIS PRIMI LIBRI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM,

LIBER SECVNDVS.

De lactuca. Cap. I.

CVM olera omnia paucissimum, malíque succi sanguinem gignãt, lactuca non multum illa quidem sanguinis, sed qui non sit praui succi, nec tamen omnino probi, gignit. Succum autẽ humidum, ac frigidum habet, sed qui mali succi non sit, vti diximus.

De intybo. Cap. 2.

Intyba similem lactucis facultatem habent: à lactuca tamen & suauitate, & aliis, quæ supra de lactuca diximus, superantur.

De malua. Cap. 3.

Malua lentoris quippiam habet, quod lactucæ non inest. perspicue vero à refrigerando abest. hoc olus facile subducitur, ac præsertim si quis ex oleo & garo copiose ipsum sumat. nutrit autem mediocriter.

De

De beta. Cap. 4.

Betarum ſuccum abſtergentem eſſe planum eſt: quiquidem ventrem quoque ad excernendum irritat, ac ſtomachum interdum mordicat. idcirco copioſius ſumpta ſtomachum lædit. alimentum vero exiguum, vt cætera olera, corporibus affert. accommodata eſt ad iecoris obſtructiones: ac præcipue cum ex ſinapi, aut aceto eſtur. quo modo lienoſis quoque ſit vtilis.

De braſsica. Cap. 5

Braſſicæ ſuccus vim quandam purgandi habet. at corpus ipſum communi exſiccantium ratione magis cohibet, quã ad excretionem impellat. exſiccat ergo braſſica æque, ac lens. quam ob rem aſpectum hebetat, niſi totus oculus præter naturam ſit humidior. & tamen non ita boni ſucci edulium eſt, ſicut lactuca: ſed prauum & graueolentem ſuccum habet.

De blito, & atriplice. Cap. 6.

Hæc ſunt cæteris oleribus magis aquea, & vt diceret quiſpiam, omnino qualitatis expertia. cæterum dictum eſt, hæc olera ad facilem deiectionem propenſa eſſe: ac tum vel maxime, cum vna cum humiditate lubricum quid habeant. Sed quia nulla acris, ac nitroſa qualitas eis ineſt, ideo ſit, vt non vehementem habeant ad inferna propenſionẽ. eſtque plane perſpicuũ, parum admodum corpus ab his nutriri.

De portulaca. Cap. 7.

Hæc, vt cibus, exiguum alimentum, idque humidum, & frigidum & glutinoſum præbet. vt medicamentum vero dẽtium ſtuporem, ſuo lentore, morſus experte, curat.

De oxylapatho Cap. 8.

Lapatho crudo nemo veſcitur, quemadmodum nec beta.

ac rustici oxylapathum crudum edunt. id vero non nutrit, atque etiam multo minus, quam lapathum.

De *lapatho*. Cap. 9.

Lapathum non solum gustu, sed etiam facultate est betæ hortési adsimile. verum quia beta est suauior, idcirco omnes homines eadem potius vescuntur.

De *solano*. Cap. 10.

Inter olera, quibus vescimur, nullum noui, quod tantam, quantá solanum, adstrictionem habeat. iure igitur vt aliméto perraro, vt medicameto sæpe vtimur. est enim efficax in ea, in quibus adstringentis refrigerationis est vsus.

De *plantis spinosis*. Cap. 11.

Plerique rustici huiusmodi plantis è terra nuper exorientibus vescũtur. alédi vis minima eis, vt cæteris oleribus, inest, eaque tum aquea, tum vero etiam tenuis. Ac spinosa quidem mediocriter stomachum iuuant. inter hasce plantas est carduus, atractylis, spina alba, dipsacus, cnicus, tragacátha, atractis, &, quam magis, quam par est, æstimant, cinara. est enim praui succi edulium, & præsertim cum iam sit facta durior. nam & biliosum succum in se copiosum habet, & totam substantiam, quæ ad ligni naturam magis tendit, vt ex ea melácholicus succus, ex succo vero ipsius, tenuis & admodum biliosus gignatur. ergo satius est, eandem elixatam comedere.

De *hipposelino, sio, smyrnio, & apio*. Cap. 12.

Hæc vrinam cient omnia: apium vero inter ea est vsitatissimũ, suauius, & stomaco magis aptum. Smyrnium vero acrius, calidiúsque est multo, quam apium, & hipposelinum, & sium. cætera cruda etiam comeduntur: hipposelinum vero, & sium elixata: siquidem horum vtrunque crudum insuaue apparet. quidam vero apium & smyrnium lactucæ foliis admiscentes offerunt. nam cum lactuca sit olus insipidum, habeátque frigidum succum, & suauior & vtilior efficitur, si acrium oleiũ

olerum quoddam aſſumpſerit.

De eruca. Cap. 13.

Hoc olus manifeſte calfacit. quocirca ipſum ſolum, niſi lactucæ foliis miſceatur, non facile manditur. Creditur quoque ſemen gignere, & rerum venerearum cupiditatem excitare. Capiti etiam doloré affert, ac præſertim ſi quis eo ſolo veſcatur.

De vrtica, quam κνίδην etiam vocant. Cap. 14.

Vim habet tenuium partium. & merito ea, vt alimento, nemo vtitur: vt obſonium vero, ac medicamentum vſui eſt ad aluum deiiciendam.

De gingidio, & ſcandice. Cap. 15.

Gingidium eſt ſcandici perſimile, ſtomacho valde idoneũ, ſiue crudo, ſiue cocto veſcaris. diuturniorem coctionem nõ fert. adſtrictionis vero & amaroris non mediocris eſt particeps.

De ocimo. Cap. 16.

Hoc peſsimi ſucci eſt: idcirco nonnulli de eo falſo prodiderunt, ſi tritum in ollá nouam coniiceretur, celerrime paucis diebus ſcorpiones generare. eſt autem etiam ſtomacho noxium.

De aſparagis. Cap. 17.

Aſparagus braſsicæ minus, quam ipſa braſſica exſiccat. aliorum olerum caulis magis exſiccat, quam folia. Aliud autem aſparagorum eſt genus, quod in plantis fruticoſis naſcitur, oxymyrſine, chamædaphne, & oxyacantha. Alij quoque ab his diuerſi ſunt vt regius, & qui paluſtris nominatur: cuiuſmodi alius quoque eſt bryoniæ aſparagus. Omnes vero ſtomacho idonei ſunt: vrinámque prouocant, & parum nutriunt.

De rapis, quæ βουνιάδες quoque nominantur. Cap. 18.

Si rapæ minus, quá vlla alia planta quæ ſit eiuſdé generis,

nutrirent,vtique mirarer,succum in corpus distribuunt moderato crassiorem.ita fit,vt qui liberalius eisdem vescatur succum crudum sit aceruaturus.bis vero cocta laudatissima redditur. Si vero crudior sumatur, difficulter concoquitur, flatus excitat,& mali succi est: nonnunquam vero morsus ventriculum vexat.

De aro. Cap. 19.

Ari quoque radix eodem modo, quo rapę,manditur. in quibusdam vero locis acrior prouenit ita,vt prope ad dracōtij radicem accedat : eamq́ue bis coctam mandere oportet. Cyrenę vero minime est medicamentosa, & acris, vt rapis etiam sit vtilior. constat enim hanc ad alendū esse potiorē, ad educendum vero ex thorace & pulmone acrior pręstat. estur quoque elixa cū sinapi,vel aceto ex oleo & garo.est nāque perspicuū,alimentū,quod ex ipsa in corpus distribuitur, non secus quam ex rapis,esse quodammodo crassius.

De dracontio. Cap. 20.

Huius itidē radicē bis,térve elixatā, vt quod medicamentosum in ea est,deponat,mādēdā damus,cum vehemētiore facultate opus est ad humores ex thorace,& pulmone eiicēdos.

De asphodelo. Cap. 21.

Asphodeli radix parata , vt lupini,amaroris plurimū deponit.Fame autem vagāte hanc complurimis elixationibus,& aquæ dulcis macerationibus vix factam esse esculentam vidi. eius facultas est,vt quemadmodum dracontij radix,aperiat,ac incidat.

De bulbis Cap. 22.

Horum quoque radices comeduntur: interdum vero & eorum asparagi verno tempore. amaram , austerám que facultatem habent: vnde etiam stomachum exolutum ad appetendum excitant . non aduersantur autem iis , qui ex thorace & pulmone expuere aliquid volunt, licet substantia corporis crassiore , & glutinosiore sint: sed

ſed amaritudo, quæ ſuapte natura glutinoſa, craſsáque incidit, craſsitiei obſiſtit. præſtabit vero tunc eos conditos ex aceto, oleo & garo comedere. quo etiam modo minus flatus cient, plus alunt, & facilius concoquuntur. nonnulli vero ex ipſorum eſu liberaliore, & ſemen ſibi inauctum, & ad res venereas promptiores redditos aperte ſenſerunt.

De paſtinaca, dauco, & caro. Cap. 23.

Radicibus quoque horum mortales veſcuntur. minúſque quam rapæ, & arum cyrenaicum nutriunt, manifeſte calfaciunt, & aromaticum quiddam præ ſe ferunt. ſunt tamen, vt aliæ quoque radices, concoctu difficiles. vrinam cient, ſíque liberalius quiſpiam iis veſcatur, modice peioris ſucci erunt. melioris tamen ſucci eſt carus quam paſtinaca. quidam vero agreſtem paſtinacam daucum nominant: qui vrinam magis ciet, medicamentoſiórque eſt, ac ſi quis comedere ipſum velit, permultum erit elixandus.

De *tuberibus.* Cap. 24.

Tuberibus nulla perſpicua qualitas ineſt: ipſis tamen ad condimenta excipienda vtuntur, ſicuti cæteris, quæ ad guſtum qualitatis expertia & aquea nominant, quorum omnium commune eſt, vt alimentum, quod ab eis corpori diſtribuitur, non calfaciat: ſed ſubfrigidum quidem ſit, craſsitie vero tale, quale id eſt, quod ſumptum fuerit: quódque ex tuberibus craſsius eſt, quod vero ex aliis ad horum proportionem humidius, atque tenuius.

De *fungis.* Cap. 25.

Ex fungis boleti aqua rite elixati prope ad qualitatis expertium eduliorum naturam accedunt. alimentum, quod præbēt, pituitoſum, frigidúmque eſt, ſique copioſius quiſpiá eis vtatur, mali ſucci. Atque hi quidem cæterorum omnium ſunt minime noxij. ſecundæ tribuuntur amanitis, cæteros vero tutius eſt ne omnino quidem attingere. plerique enim ex eorum vſu perierunt.

De radicula. Cap. 26.

Vim habet attenuantem, ac perſpicue calefacit, in eáque qualitas acris excellit.

De cepis, porris, alliis, & ampeloprasis. Cap. 27.

Hæc facultatem inſigniter acrem habent, & pro eius ratione corpora calefaciunt. craſſóſque humores, quibus obſidentur, attenuant, & glutinoſos incidunt. bis tamen, térve elixata acrimoniam quidem deponunt, ſed attenuant adhuc, & pauciſſimum alimentum prebent: cum prius, quam elixarentur, nullum darent. Ampeloprasa vero tantum à porris differunt, quantum in cæteris omnibus, quæ ſunt generis eiuſdem, ſatiua ab agreſtibus differunt. Cæterum à continuo acrium omnium eſu abſtinendum eſt, ac præcipue cum is, qui veſcitur, ſit natura bilioſior. hæc enim edulia iis ſolum, qui ſuccum aceruant pituitoſum, aut crudum, aut craſſum, aut glutinoſum conueniunt.

De alimēto quod ad animalibus ſumitur. Cap. 28.

Omnes animalium partes non eandem facultatem habēt: ſed carnes cum probe fuerint concoctæ, ſanguinem optimū gignunt, ac præcipue, ſi animalium boni ſucci fuerint, quale eſt ſuillum genus. partes autem neruex, pituitoſiores ſunt. omnium ergo eduliorum ſuilla caro valētiſſime nutrit. bubula vero præbet ipſa quoque alimentum non mediocre, nec quod facile per halitum digeratur, ſanguinem tamen craſsiorem, quam par ſit, efficit. ac ſi quis ſuapte natura ſit tēperatura magis melancholica, ſi bubula veſcatur largius, aliquo melancholico affectu corripietur. quantum enim totius ſuæ ſubſtantiæ craſſitie bubulę carnes ſuillas ſuperant, tanto ſuillæ bubulis lentore præſtant. & tamen ſuillæ ſunt ad concoquendum multo præſtantiores. Vituli melius, quam perfecti boues, concoquuntur: vt etiam hœdi melius, quam capræ. capra vero minus ſicco eſt temperamento, quam bos: at ſui comparata, multum ſuperat. Porcelli vero alimen-

alimentum nobis dant eo magis excrementis redundans, quo ipſi ſunt magnis humidiores:ac merito etiam minus nutriunt. agnorum quoque caro humidiſsima pituitoſáque eſt. ſed & pecudum caro plura habet excrementa, ac peioris ſucci eſt: caprarum vero caro habet præterea acrimoniam. hircina autem & ad coquendum, & ad ſuccum bonum faciendum eſt peſsima: hanc ſequitur arietina, tum vero taurina. In his autem omnibus caſtratorum carnes præſtantiores ſunt: Annoſæ vero ad concoctionem, ad ſucci bonitatem, & ad alimentum ſunt deterrimæ. quocirca ſues quoque ipſi, quamuis humidæ temperaturæ ſint, ſi conſenuerint, carnem fibroſam, ſiccámque, & propterea concoctu difficilem habent. Leporis autem caro licet craſsiorem ſanguinem faciat, tamen melioris ſucci eſt quam caro boum, & pecudum. Nihilo minus his mali ſucci eſt ceruina caro, éſtque dura, & difficilis ad concoquendum. huic propinqui ſunt aſini agreſtes bene habiti, ac iuuenes. atqui nonnulli quoque aſinorum domeſticorum ſenio confectorum carnes, quæ peſsimi ſucci ſunt, difficulter concoquuntur, alienæ ſunt ſtomacho, atque etiam inſuaues, comedunt: quemadmodum equorum & camelorum carnibus veſcuntur, cum ipſi & animo & corpore ſint aſinini. Quinetiam ſunt, qui vrſorum carnes & his peiores, leonum, ac pardorum edant. De canibus vero quid iam attinet dicere, quos itidem iuuenes & pingues, ac præſertim cum caſtrati fuerint, apud nonnullas gentes comedant, cum pantheris quoque veſcantur? Vulpium vero carnes venatores apud nos autumno comedunt. Hoc vero eſt ſciendum, animalia quæ herbam altiorem debent paſcere, ea hyeme, & primo vere gracilia ac praui ſucci fieri: veluti boues, qui progreſſu temporis melioris ſucci & craſsiores manifeſto apparent, cum herbæ creſcunt, ac denſæ fiunt, & ad ſemen ferendum properant. quæ vero humili herba nutriri queunt, ea primo ac medio vere præſtantiora ſunt, veluti pecudes: æſtate autem prima, & media, capræ: cum fruticum germina, quibus veſci capræ conſueuerunt, ſunt frequentiſsima.

De cochleis. Cap. 29.

Cochlearum dura eſt caro, ob ídque difficulter concoqui-

tur: quæ si concocta fuerit, valentissime nutrit. Succus eis, vt etiam testaceis, inest, qui ventrem subducit: quam ob rem quidam oleo, garo, & vino eas condiunt, ac iure, quod conficitur, ad aluum deiiciendam vtuntur. Sin autem huius animalis carne, vt solo cibo esculento, vti velis, cum prius in aqua elixaris, in aliam aquam transferes, in qua iterum coques, & ita condies, donec caro diligenter flaccida reddatur. ita enim præparata aluum quidem sistet, cæterum corpori alimentum egregium dabit.

De animalium pedestrium partibus extremis. Cap. 30.

Porcellorum pedes ptissanæ incocti aptissimi sunt. Extremæ vero corporis partes omnes vt minimum pinguedinis, ita quoque naturæ carnosæ minimum habent. neruea enim cutaceáque natura in eis excellit: cuiusmodi etiam cutis & nerui sunt in toto corpore: sed in extremis magis exercentur, & idcirco magis lenti sunt. etenim neruus atque cutis omnis dum elixantur, ad talem naturam perueniunt. ergo iure fit, vt corpus minus alant: sed propter lentorem facilius per aluum deiiciantur. Pedes autem porcellorum sunt grunno præstantiores, sicut etiam grunnus auribus præstat: siquidem ex sola chartilagine & cute constant. ac chartilago quidem in adultis animalibus omnino concoqui non potest: in iis vero, quæ adhuc augescunt, si in ore probe læuigata, & in ventriculo concocta fuerit, exiguum alimentum dabit. Quod vero nunc diximus, in aliis animalibus ad proportionem est intelligendum: quantum enim ipsorum carnes alimenti bonitate suillis cedunt, tanto etiam illorum partes extremæ partibus suillis extremis deteriores sunt.

De terrestrium animalium lingua. Cap. 31.

In hac parte substantiæ proprietas quædam inest, vt carnem laxiorem, ac magis sanguineam habeat. musculi enim, & potissimum ipsorum partes mediæ, sunt carnes exquisitæ.

De glandulis. Cap. 32.

Quantum lingua à carnis substantia, tantum glandulæ à lin-

à linguæ ſubſtantia diſtinctæ ſunt. ergo glandularum omnium commune eſt,vt in cibo ſuaues,ac friabiles appareant: quæ vero mammillarum ſunt, cum lac habent, ipſius quoque dulcedinem præ ſe ferunt.quapropter cum lacte ſunt plenæ, magnopere à guloſis expetuntur. alimentum autem, quod ex iis probe concoctis præbetur, prope ad carnis alimentum accedit.ſi vero minus,quam par eſt, conficiantur, crudum,aut pituitoſum ſuccum faciunt.Cum vero teſtes ex glandularum ſint genere,non tamen tam boni ſucci ſunt,vt glandulæ mammillarum:ſed habent viroſum quippiam,ſeminis quod gignunt,naturam referentes:vt etiam renes,vrinæ.quinetiam animalium terreſtrium teſtes multo difficilius concoquuntur.nam gallorum gallinaceorum altilium cum ſuaues ſunt,tum vero etiam optimum alimentum corpori præbent.

De renibus. Cap. 33.

Renes praui admodum ſucci ſunt,ac difficulter concoquuntur.

De teſtibus. Cap. 34.

Omnium quadrupedum animalium teſtes ſunt concoctu difficiles,ac praui ſucci: probe vero concocti nutriunt. Soli autem gallorum gallinaceorum, ac præſertim altilium, ſunt omnium præſtantiſsimi.

De cerebro. Cap. 35.

Cerebrum omne cibus pituitoſior, prauíque ſucci eſt,ac tarde permeat,& difficulter concoquitur,& nõ minimũ ſtomacho nocet. Quidam eius mollitie decepti, ipſum offerũt: cum præter cætera,nauſeam quoque excitet. cúmque craſsi ſucci ſit,& excrementitium,melius redditur cum incidentibus,& calfacientibus paratum. ſi vero bene concoquatur, alimentum corpori notabile preſtabit.

De oſsium medulla. Cap. 36.

Medulla,quæ in oſsibus inuenitur, eſt cerebro dulcior,

ſuauior,ac pinguior ita, vt ſi quis facta cōparatione guſtet, cerebrum aliquid etiam auſteri habere videatur. Præterea medulla largius ſumpta perinde,ac cerebrum, nauſeam ciet. quæ quidem ſi belle concoquatur,ipſa itidem nutrit.

De ſpinali medulla. Cap. 37.

Pinguedinis minimum habet: idcirco nauſeam non prouocat.ſivero probe concoquatur,non mediocre alimentum dat corpori.

De pinguedine,& adipe. Cap. 38.

Et pinguedo & adeps exigui alimenti ſunt, & potius carnium,quibus alimur,ſunt condimenta.

De terreſtrium animalium viſceribus. Cap. 39.

Iecur omnium animalium craſsi ſucci eſt, difficultérque concoquitur,ac tarde pertranſit.eſt vero omnium præſtantiſsimum non modo ad voluptatem, ſed etiam ad alia omnia,quod συκωτὸν appellatur,quod quidem inde nomen inuenit,quia mactandi animalis iecur, multarum ſiccarum ficuum eſu ſic præparent:quam rem in ſuibus maxime faciũt, propterea quod ſuilla viſcera ſunt aliorum viſceribus multo ſuauiora. Ex reliquis autem viſceribus lienis non eſt guſtui ſuauis.perſpicua enim acerbitas quædam in eo ineſt.ac merito quoque praui eſſe ſucci creditur, quippe qui melancholicum ſanguinem gignat.at pulmo vt eſt rarior vtroque, ſic etiam eſt ad concoquendum facilior: quantum vero ad alimentum pertinet, eſt iecore multo inferior: & quod alimentum corpori præbet,eſt etiam multo pituitoſius. Cor, ſubſtantia quidem caro eſt fibroſa,atque dura, ideóque difficulter concoquitur, & tarde permeat: ſed tamen ſi probe conficiatur,alimentũ corpori non paucum, neque mali ſucci præbet.

De quadrupedum animalium ventriculo,vtero,& inteſtinis. Cap. 40.

Hæ partes carnibus duriores ſunt.quocirca etiamſi probe conco-

concoquantur, ſuccum tamen non exquiſite ſanguineum, ſed frigidiorem, ac crudiorem faciunt: multóque tempore indigent, vt conficiantur, ac in ſanguinem probum commutentur.

De agreſtium, & domeſticorum animalium differentia. Cap. 41.

Domeſticorum animalium temperatura eſt agreſtiũ humidior. agreſtium vero eſt durior, pinguedinísque aut nihil omnino, aut certe paucisſimum habet. quam ob rem eorum caro pluribus quoque diebus quam domeſticorum, & in ocio educatorum imputris ſeruatur, Eſtque perſpicuũ, alimentum quod inde prouenit, multo minus excrementi habere: quod vero à domeſticis, atque ocioſis ſumitur, eſſe excrementitium.

De alimento, quod à volucribus animalib us ſumitur. Cap. 42.

Auium omnium volucrium genus greſsilium generi, ac præſertim ſuillæ carni comparatum minus alimenti præbet. volucrium tamen caro eſt ad concoquendum facilior, præcipue perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ, & galli gallinacei. turdorum vero & merularum & paruorum paſſerũ, inter quos ſunt etiam, qui turricolæ nominãtur, caro eſt prædictorum carne durior: atque horum quoque multo magis caro turturis, palumbi, atque anatis. Phaſianorum, quod ad concoctionem & alimentum attinet, gallinarum carni eſt ſimilis: voluptate tamen in edendo excellit. his durior, concoctu difficilior, ac fibroſior eſt pauonum caro. In omnibus auté volucribus animalibus perinde ac in quadrupedibus generatim ſciendum eſt, carnem augeſcentium multo eſſe carne declinantium meliorem: prauam vero admodum nouellorum: ſed longe alia ratione, quam ſenio confectorũ: ſiquidem ſenum caro dura, & neruea eſt, & idcirco praua ad concoquendũ, & alimenti exigui eſt: at corpora animalium quæ nuperrime in lucé edita ſunt, mucoſa, humidáque ſunt, & ideo excrementorum plena. omnino vero per aluum ſecedunt.

De anseribus & struthiocamelis.
Cap. 43.

Horum caro excrementitia est, multóque ad concoquendum difficilior, quam prædictorum animalium caro. ac potissimum quæ parua sunt, & carne dura sunt prædita. alarũ natura fibrosa est, ac dura. quorundã vero caro tota est huiusmodi: quales sunt grues: quas comedunt, cũ prius multos dies mortuas tenuerint. Inter grues autem, & anseres, caro tardarum, quæ ὠτίδες appellãtur, est quodammodo media.

De volucrium animalium visceribus.
Cap. 44.

Horum ventriculi esculenti sunt, ac nutriunt, quidam vero sunt etiam periucundi, ceu anserum, deinde gallorũ gallinaceorum altilium. & quemadmodum iecur in suibus adhuc viuentibus esu caricarum iucundum præparant, ita in anseribus alimenta sero lactis imbuuntur, vt iecur non modo suauissimum sit, sed vt etiam valentissime nutriat, optimi succi sit, & non difficulter deiiciatur: & pariter, vt in vẽtriculo probe concoquatur. Alæ quoque anserum ad concoquendum, & alendum sunt idoneæ: & his magis gallinarum. pessimę sunt annosorũ, optimę vero iuniorum, ac probe nutritorum. Gallorum autem gallinaceorum testes sunt optimi: præcipue autem altiliũ: ac multo magis, si cibus eorum sero lactis fuerit imbutus. nam & boni succi sunt, & nutriunt, & facillime concoquuntur. Nõnulli autem struthiocameli ventriculum, tanquam medicamentum concoctionẽ adiuuans, falso laudant: alij vero magis mergi ventriculum commendant: verum hæc neque facile concoquuntur, neque medicamenta sunt alios cibos concoquentia.

De ouis. Cap. 45.

Gallinarum, ac phasianorum oua cæteris præstant: anserum vero, ac struthiocamelorum sunt deteriora. recentia quoque veteribus: quæque minus cocta sunt iis, quæ plus, præstantiora sunt. tremula autem ad corpus alendum sunt om-

omnium præſtantiſſima: ſorbilia vero minus nutriunt illa quidem,ſed facilius ſubducuntur.elixa vero & aſſa, difficulter concoquuntur, tarde tranſeunt corpúſque alimẽto craſſo nutriunt. quin multo etiam tardius tranſeunt,craſſiúſque alimentum præbent,quę in calido cinere aſſantur.Quæ vero in ſartagine inſpiſſata ſunt, & ταγυνιστὰ propterea dicuntur, alimenti ſunt ad omnia peſſimi .Quæ vero ſuffocata appellantur, elixis & aſſis meliora ſunt. ea ſic parant. oleo garo,ac modico vini inſpergunt, vas, quo continentur,caccabo,in quo aqua calida inſit,imponũt, ipſum operculo totum obſtruunt:ignem ſubſtruũt, quoad oua mediocrem conſiſtentiam ſint conſequuta. nam quæ ſupra modũ craſſa ſunt,elixis & aſſis ſimilia reddũtur. Eidem etiam mediocritati conſiſtẽtiæ intentos eſſe nos oportet in ouis,quæ ſuperne caldariis infunduntur, vt ne ipſa omnino incraſſari permittamus: ſed cum adhuc ſuccum habeant, vas ab igni auferamus.

De *mugile*, Cap. 46.

Caro mugilum,qui in aqua paluſtri ſordidáque viuũt,excrementitia eſt,atque admodum mucoſa: optima vero eſt eorum,qui in puro mari degunt. Sed mugiles quoque praui ſunt,qui in ſtagnis vitam ducũt: ac præſertim qui in paruis verſantur,& magis etiam,cum aqua non effluit, ſed ſtabilis eſt.inter fluuiatiles autem præſtantiores ſunt,qui oriũtur in fluminibus,quorũ aqua rapide fertur, ac copioſa eſt: qui vero in ſtagnantibus, ij non boni ſunt. Iam vero guſtus tibi mandenti præſtantiorem mugilem indicabit. acrior enim, iucundiórque, & pinguedinis expers eius eſt caro.at pingues,& guſtui exoluti,cum ad veſcẽdum deteriores ſunt, tum peius concoquuntur, & à ſtomacho ſunt alieni, prauúmque ſuccum faciunt. quam ob rem ex origano eos parant.

De *lautace*. Cap. 47.

Hic piſcis pelagius eſt.alimentum vero quod ex hoc, cæteríſque piſcibus habetur, ſanguinem facit tenuioris conſiſtentiæ,quam id,quod animalia terreſtria ſuppeditãt: vt copioſe non nutriat,& citius diſcutiatur.

De mulo. Cap. 48.

Inter pelagios hic quoque numeratur. omnium ferme aliorum carnem habet durissimam, & friabilem. nutrit, cum probe concoctus fuerit, valentius quam cæteri pisces. hi vero tum propter purum mare, tum propter cibum, vt etiam alij pisces omnes, optimi fiunt. ergo qui cancellos comedũt, & grauiter olent, & insuaues sunt, & difficulter concoquũtur, & praui sunt succi. hos dignosces, si prius quam vescare, ventrem reseraris: inter vescẽdum vero primus statim odoratus, atque gustatus tibi eosdem indicabit.

De piscibus saxatilibus, Cap. 49.

His omnibus scarus excellere suauitate creditur. secundo loco censentur, merulæ, ac turdi: tertio iuliæ, fucæ, ac percę. Alimentum vero, quod suppeditant, non modo est concoctu facile, sed hominum etiam corporibus, vt quod sanguinem mediæ consistentiæ gignat, est saluberrimum.

De gobio. Cap. 50.

Gobius littoralis est piscis ex eorũ numero, qui parui semper manent. præstantissimus autem ad suauitatem, concoctionem, distributionem, & succi bonitatem est is, qui in arenosis littoribus, aut saxosis promontoriis degit. at qui in ostiis fluminum, aut stagnis maritimis viuit, neque ad concoquendũ facilis est, neque boni succi. Si vero limosa quoque fuerit aqua, aut fluuius vrbem expurget, gobius ibi genitus erit pessimus: quales sunt cæteri pisces omnes, qui in eiusmodi aquis vitam exigunt. porro gobiorum caro vt est saxatilibus durior, ita est mulorum carne certe mollior. ergo vescentium corpora pro portione nutrit.

De piscibus molli carne præditis, & albi iuris conficiendi ratione. Cap. 1.

Aselli si probo alimento vtantur, & in mari puro degãt, carnis bonitate cum saxatilibus cõtendent; at qui alimen-

to prauo vtuntur,& in aquis mixtis verſantur,molliciẽ quidem carnis non amittunt, ſed tamen pinguedinem acquirunt, propter quam non æque,vt prius,ſuaues manent: atque alimentum excrementorum plenum corpori præbent. Cæterum in omnibus piſcibus hoc eſt communiter, vt diximus,memoria tenendum, peſſimos gigni in oſtiis fluuiorum,qui latrinas,aut balneas,aut culinas,aut veſtium ac linteorum ſordes expurgant.Iam caro etiam murænæ, quæ in huiuſmodi aqua verſatur, peſſima inuenitur.bugloſſus vero & mollior,& ſuauior,& omnino melior eſt paſſere. Lacerti vero medium quodammodo inter piſces quorũ mollis caro eſt,& quorum eſt dura, locum tenent. horum autẽ piſcium apparatus ad concoctionem optimus eſt, is, qui ex albo iure conficitur, quod quidem paratur hoc modo. In aquam copioſam olei quod ſatis ſit effundito, parúmque anethi & porri addito.cum piſces ſemicocti fuerint, tantum ſalis adhibeto,vt totum ius nõdum ſalſum videatur.hic apparatus vel ipſis ægrotis eſt accommodatus. Omnium autem prædictorum piſcium alimentum hominibus, qui non exercentur,ocioſis,imbecillibus, & ægrotãtibus aptum eſt. qui vero exercentur, cibos valentioris materiæ poſtulant. ſæpe autem diximus,molle, friabiléque alimentum, vel ex eo,quod optimi ſucci eſt,ad bonam valetudinem eſſe accõmodatiſſimum. nihil enim eſt,quod magis, quam ſucci bonitas ad tuendam ſanitatem pertineat.

De piſcibus,quorum dura caro eſt. Cap. 52.

Dracones, ac cuculi omnibus iis, qui eos comederunt, duram habere carnem perſpicuo videntur.galeonymi vero duram ipſi quoque carnem habent, præter eum, qui apud Romanos in ſummo pretio eſt,quem galaxiam vocant: qui mollis eſt carnis.eſt vero hic etiã ex genere muſtelorũ. Iam ſcorpij,trachuri, orphi, & muli duræ carnis piſcibus adnumerãtur.Eſt vero perſpicuum, piſces duræ carnis difficilius, quàm eos,qui molli carne præditi ſunt,confici: ſiquidem & concoctio quæ in ventriculo,& quæ in iecore,& venis ſanguinis origo. & quæ in ſingulis corporis partibus alendis aſſimilatio fit, in mollioribus facilius,in durioribus ægrius efficitur.præterea ex durioribus piſcibus craſſus ſuccus, ex mollioribus vero tenuior gignitur.

De animalibus testaceis. Cap. 53.

Buccinæ,purpuræ,ostrea,hiatulæ,cæteráque his similia,cũ integumentum quo extrinsecus ambiuntur testæ sit persimile,testacea nominantur.Est autem horum omnium commune,vt succum salsum in carne contineant aluo subducẽdæ idoneum,qui in vnoquoque magis, minúsque ad hanc rem pro qualitatis, ac quantitatis ratione sit proprius. siquidem ostrea carnem aliorum omnium testaceorum mollissimam habent : at paruæ hiatulæ, & purpuræ, & buccinæ, & quæcunque huiusmodi sunt, duram. ergo iure fit, vt ostrea potius aluum subducant, minúsque corpus alant:duriora vero difficilius concoquantur, & magis nutriant.quemadmodũ enim ex animalibus testaceis quæ duræ carnis sunt,carnem ad concoquendum,ita etiam ad corrumpendum difficilem habent.quam ob rem ea sæpe iis damus, quibus cibus vitiatur in ventriculo ob prauos succos: qui vel ex iecore in ipsum confluant, vel in suismet tunicis contineantur.nam ex eis plurimus succus crudus,quem vocant,ex iis,qui mollioris carnis sunt,pituita gignitur. vt igitur, cum succum salsum abiecerint, eorum caro difficulter corrumpitur, aluúmque sistit, ita si quis confectum ex ipsis ius biberit,aluus quidem ei abũde deiicietur, id tamen corpori nihil alimenti offeret.

De molli testa intectis. Cap. 54.

Astaci,paguri,cancri, locustæ, carides, & alia consimilia tenui testa,duritie quidem simili testaceis, sed quæ minor sit, conteguntur. habent tamen salsum succum, eúmque non exiguum. dura carne in totum constant : & idcirco difficulter concoquuntur, & firmiter alunt, cum scilicet in aqua potabili præcocta fuerint. Horum etiam caro, vt ostreorum,cum ex aqua,vt dictum est,præcocta succum salsum deposuerit, aluum cohibet. hæcque ægre non secus, quam testacea duræ carnis corrumpuntur.

De mollibus. Cap. 55.

Mollia vocantur, quæ neque squamas, neque asperam ne-

neque testaceam cutim:sed mollem, qualis humana est, habent.huius generis sunt polypus,sepiæ & cætera his similia: hæc nanque tangentibus mollia videntur: duræ tamen carnis sunt, difficulter concoquuntur, & exiguum salsum succum in se continent. Si tamen concoquantur, corpus non parum nutriunt.cæterum hæc quoque plurimum succi crudi generant.

De chartilagineis. Cap. 56.

Aspera, noctúque splendens est horum animalium cutis. idcirco nonnulli ἀπὸ τῶ σέλας ἔχειν, hoc est, quia splendorem habeant, ea σελάχια nominata fuisse dixerunt. inter ipsa autem torpedo & pastinaca carnem habent mollem, atque suauem,quæque mediocriter per ventrem transeat,& non difficulter concoquatur. nutriunt etiam mediocriter, vt alia quoque omnia,quæ molli testa sunt intecta.Est vero omnibus commune,vt partes,quæ ad caudam sunt, mediis partibus sint carnosiores:id quod præcipue inest torpedinibus.nam partes horum animalium mediæ videntur habere in se tabidã chartilaginẽ quandam.Bati autem, Liobati, & rhinæ,omniáq; huiusmodi,duriora sunt, & ad concoquendum difficiliora:& valentius, quam pastinaca & torpedo corpus alunt.

De cetaceis animalibus. Cap. 57.

Phocæ,balenæ,delphines,libellæ,grandiores thynni,itẽq; canes,cæteráque cetacea his similia duram, mali succi, ac plenam excrementorum carnem habent, quapropter sale prius condientes ad vsum ipsa redigunt.

Ex Xenocrate de alimento, quod ex aquatilibus existit. Cap. 58.

Natantiũ natura cibus extitit,qui in conuiuiis splendidis in delitiis est habitus:ac magnum quoque ad salubrem victus rationem vsum præstitit.Differunt vero pisces ex ipsa compage,siquidem alij duræ,alij mollis carnis sunt.ac duræ quidẽ sunt carnis phagri, synodontes, buglossi, & lati, quales sunt phesæ,& rhombi:mollẽ vero carnem habẽt turdi,merulæ,phucæ, & eiusmodi,qui facile digeruntur. Inter hos medij sunt aselli,bacchi,vmbellæ. Præterea quidam saxatiles, quidam pelagij sunt.ac magis alunt, qui prope littora,quã qui aquęductuũ meatibus mali succi,& ori ingrati feruntur.Iam maria quoq; in hac re differũt.sunt nãq; me-

diocres pisces qui in Adriano, sed qui in Tyrrheno degunt, suauissimi. quinetiam verno tempore quamplurimi, quod oua pariant, sunt præstantiores, vt muli: æstate vero phagri, & synodontes: autumno vero hepatus, qui cum annum excedit, mali succi est. mugiles, & lupi delicatiores sunt. Ex ętate vero parui & noui facile corrumpuntur: cetacei vero difficulter in succum commutantur, duri sunt, ac stomacho noxij: qui vero medium locum tenent, ij medio quoque modo ad distributionem sunt affecti. In partibus quoque differűt, nam in partibus quæ ad caudam sunt, cum motu exerceantur, bonum alimentum afferunt, ac delicati sunt: in iis vero quæ ad ventrem pertinent, cum pingues fuerint, tum fluitāt, tum vero ad excretiones rite sunt affecti. in dorso vero, dura caro est: at capita omnino propter salsum humorem, & pinguedinem non nutriunt, & difficulter distribuuntur. at facile admodum excernuntur maraugiæ & paguri: sed maxime omnium muli. Ex apparatu, assi magis nutriunt, sed difficilius transeunt. elixi vero parum nutriunt, sed facillime deiiciuntur. itémque marini ori suaues, apti stomacho, facillimi ad distribuendum, flaccidas, ac molles carnes faciunt. nam & coloratos faciunt, & sanguinem creant: aluúq; subducunt. At fluuiatiles & qui in stagnis degunt, stomacho noxij sunt, crassam materiam faciunt, difficulter excernűtur. & nonnulli nó sunt marinæ materię expertes, vt coracinus qui in Nilo nascitur, & perca in Rheno, & in Tyberi lupus, qui est subsignatus. itémque Annienis, palúsque in Phalernis eiusdem naturæ pisces gignunt. nam pabulum quod illic eis suppetit & boni succi est, & valde accommodatum. Ex omnibus vero piscibus anteponendi sunt ij, qui virus non habent, & præpingues sunt, ac boni succi, & moderati. Cæterum ex piscibus alij natātes, alij chartilaginei, alij molles, alij testa operti. quorum exponendæ sunt qualitates. Apua minimus est, gregarius, & in olla paratur. Alopeces, Lippuri, Thrissę, Lerúsque ex mari in flumen confugientia difficulter in succum mutantur, stomacho non conueniűt, difficulter concoquuntur, & exiguum alimentum præbent. acharnes vero durę est naturæ, ægre corrumpitur, nec est stomacho accommodatus, nec probum succum gignit. Velonæ, quæ rostri cornei sunt, ineptę stomacho, malíque succi sunt, non nutriunt, facile corrumpuntur phocæ, Iulides, Tra-

Trachuri, qui Sauri ab aliquibus nominantur,& Canni,& cæteri omnes, qui sartagini conueniunt, ori quidem comedendo apti sunt, sed tamen stomacho non sunt idonei, & facile corrumpuntur, fluitant, ventrem non alunt. erythrinus ori gratus aluum sistit. duræ compagis est, ad nutriendum valet: & ad res venereas excitandas, si quis eum vino suffocatum bibat, aptus est. thranis, aut xiphias cetaceus est piscis, & in frusta secatur. ori autem ingratus est, scaber, difficilis ad conficiendum, valenter nutriens, graue olēs, quam ob rem & cum sinapi comeditur, & in olla paratur. eiúsque prestantior pars est imus venter. tynnus, & tynnis, colias, orycinus, pelamis, scombrúsque non apti stomacho sunt. mali succi sunt, flatum gignunt, scabri, difficiles ad excernendum, nutriunt: quorum valentissime nutrit pelamis: colias vero & ori ingratus est, & nullius succi: at tynnis ei subiicitur. tynnus vero difficulter concoquitur. Siones, brachicephali, pectines, chelidones, vranoscopi, galei, canes, & qui sunt generis eiusdem, mali succi, & grauis odoris sunt, segnem materiam trahunt, & gignunt. apti autem mensæ sunt sargi, melanuri, canthari, súntque stomacho idonei, boni succi, ac facile distribuuntur. præterea vero alunt, & apti ad excernendum. Salpæ autem pelagiæ acris sunt saporis: ori gratæ, difficulter corrumpuntur, difficulter separantur, alunt, facile excernuntur. at quæ in littoribus capiuntur, duræ sunt carnis, & mali succi, & ori insuaues. buglossi vero, & passeres duram carnem habent, ac difficulter corrumpuntur: boni tamen succi sunt, & facile excernuntur: glaucus, cum lupo (est enim in omnibus ei similis) minus. præstat autem sparo, ellops: stomachóque est idoneus, succum dulcem gignit, alit, faciléque excernitur, hepatus: hemaxias, mediocriter alit: delicatus, solutus, ori gratus, difficulter vero concoquitur, & alit, & facilis excretionis est. mugil vero pelagius optimus, ori gratus, acer lupo non cedens. preterea hic quoque preter quam quod tener est, facile subducitur. in limpidis autem ac puris fluminibus natans marinam duritiam dulcis temperiei beneficio remittit: qui vero in turbidis, & stagnis in quibus aqua stat, grauioris odoris est, difficillime distribuitur, cúmque ex fimo pingui sit redditus, admodum inertem carnem habet. cum vero in

magnitudinem excreuit, indurescit. nonnulli vero mugilé, plotem vocant. Citharus & rhombus lati sunt. rhombúsque solidus est, difficulter corrumpitur, qui quidem si magnus sit, quoniam difficulter conficitur, & satis alit, per vnum dié adseruatus coqui debet. ac citharus mali succi est, & stomacho non idoneus. ægre corrúpitur, facile excernitur. Ciclæ, cottyphi, phæcides teneræ sunt carnis, boni succi, facile digeruntur. non nutriunt, ad alui deiectionem accommodati. Coraxus duræ carnis est: & cú maior est, atque auctior, grauis odoris, difficilis distributionis, ori aptus: alienus tamen à malę materiei sobole. estque cæteris similibus suauior. Lupus vero variatur. nam quanto maior est, tanto durior efficitur. bimestris est optimus, stomacho idoneus, boni succi, tener. Vrsa dulcem succum facit, nutrit, facile distribuitur, & facile excernitur, atque ita quidem de pelagia censendum est. at quæ in piscinis degit, omnia habet contraria, quemadmodum in aliis quoque piscibus vsu venit. ori nanque insuaues sunt ij, qui conclusi viuunt. quæ vero in fluminibus degit, eo quod ex mari frigidam aquam subit, ori grata, teneráque est. quę vero in portus transit, limosa, & coangustata, & pinguis reddita ori ingrata est. asellus non acris saporis est, boni succi, difficilis distributionis, facile subducitur, alit. Scorpenę durę carnis propter succos sunt, & ob eam causam apparatu indigent: & cum ad excretiones aptę sint, ori quoque sunt gratę. Vmbellę ori suaues, boni succi, facilis distributionis, non admodum nutriunt, facile excernuntur. Scarus ori gratus, difficulter digeritur: facile corrúpitur, & deiicitur. qui vero nuper captus est, neque viuariis fuit inclusus, multa habet interiora, & ori gratus est, & fluitans. facile corrumpitur. Synodus habet ille quidem carnem duram sed tamen non est alimenti expers. boni vero est succi, ac facile distribuitur, & mediocriter nutrit, & facile excernitur. mulus obsoniorum pręstátissimus est, & stomacho idoneus, & boni succi, & ori gratus, caro plana, difficilis ad corrumpendum: & mediocris ad excernendum. differt autem pelagius à saxatili, quod ruffus sit, cinnabaríq; atque auro similem aspectum habeat. itémque barbam fert. his autem inferiores sunt ij, qui in littoribus viuút. phagrus durę carnis est, difficulter corrumpitur, non facile secernitur. aurata candidę carnis est, solida, condensa, boni succi,

facilis diſtributionis,alítque, & non difficulter excernitur. Gongrus nec ori gratus,nec mali ſucci eſt.modice aptus ad concoquendum,& alendum : & ad excernendum vitio vacans.

De Vrtica.

Vrticæ,quæ etiam acaliphe dicuntur,gratæ ori, & ſtomacho non mediocriter ineptæ. ſed aſſatæ ſunt elixis accommodatiores.aluũ cient,vrinámque magis mouent quæ poſt purgationem exortæ iuxta calculos,lotæ, & perexiguo ſali mixtæ,atque ita parum aſperſæ ſunt, vt mediocriter mandi poſsint,& aſſatione concretæ aut verubus,aut ſurculis ſuper carbonibus maluæ, aut ſarmentorum, vt valenter ſoluant. Cum paſſo autem,aut vino mulſo guſtum excitantes facile concoquuntur,facileque excernuntur. quæ vero ex paſſo & oleo elixantur cum alio etiam condimento, id quidem ſeruant vt lubricæ ſint,atque attrahant.ſed & explent, & difficulter concoquuntur,& aluum magis relaxant.

De teſta opertis.

Glandes optimæ ſunt,quæ eſtate capiuntur,aptæ, vt eis veſcamur.quæ quidem exoriuntur,vbi aqua dulcis mari admiſcetur.nam & alunt, & dulces ſunt. plerunque autem in petris educantur.Suauiſsimę enim ſunt quę alunt,friabiléſque ſunt,multúmque ſucci faciunt, & ad aluum molliendam accommodatæ:& ſtomacho idoneæ,ori gratæ,teneræ,& vrinam cient.ſuccus earum ſimplex confici non poteſt.at ius decoctarum ad excretionem valet. quæ vero in petris vitam non degunt,acres ſunt,& medicamenti facultatem pręſe ferunt. & plus ventrem citant , quam vrinas moueant. glycymerides præſtantiores ſunt trachibus,inferiores autem peloridibus.hę nanque ſtomachum diſgregant. earum caro dura eſt illa quidem,ſed non expers alimenti.& vrinam magis,quam pelorides cient.aſſatę autem,mea quidem ſententia,indureſcunt.elixatę vero & conditę ori ſunt gratę. Ex genere peloridum, ſunt hiatulę. diuerſę autem ſunt, atque varię,& longę,vt Dicęarchię in lucrino lacu:& Alexandrię in portu.ſunt enim dulces,& boni ſucci.quę vero ſub pharo,& Diolco,& ponte, & inſula oblongæ ſunt, & aſperæ, glandibus quercinis ſimiles:& æque ac phagi echinum producentes.albę autem ſunt,durę, atque acres. Pectines optimi ſunt,qui ad iuſtam magnitudinem peruenerunt, caui,ce-

lore nigriore.preſtant autem vere,atque eſtate:ſiquidem eo tempore ad lunę incrementum maxime augentur. omnibus autem antecellunt Mitylenęi magnitudine,natura,humoris bonitate.his ſimiles Ionium mare iuxta Illyrida, Hetturiã, Salonas,& Latium producit. Iam vero & Chios,& vicinę inſulę,itémque Alexandria huiuſmodi piſces ferunt.Pontus vero multos fert,ſed minutos,& qui ægre augeantur.dulces ſunt,ac facilius,quam oſtrea concoquuntur.ex aceto ſumpti ad excretionem accommodantur. & cum ex poſca coquũtur, dulcitudinis participes ſunt, quam aſſando deponunt. pari quoque modo contriti aluum ſoluunt. ídque ſiue recẽtes,ſiue vetuſti fuerint. parum autem vrinam cient. qui buxei coloris ſunt,ſicut oſtrea, non facile corrumpuntur. elixi ſunt aſſatis ad aluum ſubducendam aptiores. quíque magis aſſati ſunt, minus ſucci habent, & difficulter excernuntur. Exiſtimãdum quoque eſt,eos,qui in ſuis teſtis aſſantur, minus eos perturbare.valentiores autem aſſati ſunt.quíque expurgati plane,puréque fuerint,ij grati ori ſunt,& facile concoquuntur.& teſtaceis anteferendi ſunt illi, qui ſale conditi ſunt:nec admodum perturbant.natiuam autem dulcedinem in muria conſeruant:& vrinam mouent.ac candidi quidem & lati ſunt dulciores. atq; albi ſunt duri.ruffi vero ſunt viroſi,& vrinam cient.varij autem medij ſunt, & eorum aliqui fucis ſunt ſimiles.qui per ſe dati, difficulter concoquuntur,& tamen vrinam mouent. aſſumpti vero pectines remedio ſunt iis,quorum veſica vlceribus ſordidis,& cruſtam habentibus vexatur:ſiquidem ea expurgant.Buccinę ſunt duriores purpura.& magnitudine ac loco differunt: triplicéſque vires habent teſtæ,colli, & excrementi in teſta contenti.nam ſcabra ſubſtantia piſcis aluum ſiſtit,ac pręcipue ſi aſſetur. contra magis facit elixa. collum earum aluum ſoluit, difficultérque concoquitur.idcirco ex ſinapi, vel aceto,aut liquore, aut pipere corrigere ipſum debent qui eodem veſcuntur. aqua denique quæ ex eis emanat, calefacta ventrem ſubducit. cum eo vero excremento quod teſta continetur, cocta, magis gilua fit, & piſcis qualitatem præfert. ſi vero totæ decoquantur, maiorem ſiſtendi vim habebunt: & ſitim afferent. quidam vero eas elixantes læuigant, & æque ac vrticas condiunt: fiúntq; ori gratę. Luna exoriente plenæ,& ęſtate graciles. purpuræ maiores durio-

res sunt:& earum coria mediocriter corrumpuntur:colla difficulter conficiuntur,ægre secedunt, ægréque corrumpũtur. aptæ stomacho,pauci humoris sunt,vix mandendo dissolutæ:fundum vero aut earum excrementum, facile conficitur, facile secedit,maiorem piscis facultatem affert, vrinam ciet, sudorem mouet,sputum creat.si quis eo largius vescatur,bilem,nauseámque facit,& atri humoris copiam gignit. partes autem ad caudam pertinentes,aut extremitates earum, quæ eiusdem sunt generis,quæ turbinatæ sunt,omnium sunt aptissime:earúmque vsus elixando, & assando humorem ex se emittit ori gratum,ventriculo idoneum,aluum subducentem,dulcium vrinarum motorem.parum tamen carnis facit, ad cochlearum proportionem. sed & ori suauem odorem conciliat.ad vini potum incommodæ:elixatæ nutriunt: assatæ vero,duræ sunt.earum excrementum,quod testa continetur,sistit more buccinarum.Cochleæ duræ sunt, difficulter conficiuntur.harum species sunt hæ:teres,quæ tubę modo sufflat:rotunda, quæ oleum effundit. harum quæ nimis magnæ sunt,ineptæ ad comedendum censentur, quia viresæ sunt,duræque,ac bilim creant,& multa eis caro inest,cetaceæque sunt.breuiũ vsus nonnullis placet cum aceto mulso,aut cum foliis viridibus rutæ, cum oxypipere. quæ vero quinque digitorum sunt, & imam partem acutam habent, quęque helices, aut actinophori nominantur, minus quidem carnis,quam cęterę cochleę habent,sed tamen explent, & superfluunt. at pręmadefactæ, & assatę, atque ex aceto sumptę, accommodatiores sunt.ac cochleę omnes incoctę ventrem perturbant. marinę vero vertices habent dulciores.súntque tenerę,boni succi, difficulter corrumpuntur,leues comparatione terrestrium:valentiores enim & molliores ad excretionem cẽsentur,suauiorísque odoris,& ima eorum pars stomacho idonea.cochleę porro ęgre concoquuntur:cum aceto vero & succo aperiunt: vt qui eis vescuntur pinguescant.ac cum eruca etiam comeduntur. Lopades minutæ sunt.in quibusdam vero locis sunt magnę vt ab ostreis non absimiles videantur.maximę in India,sicut cætera omnia,nascuntur.cæterum duræ,& pauci succi, difficultérque conficiuntur,& excernuntur.coctæ autem conditæ sunt gratę ori.Murices salsi,virosi.eis succurritur liquore cyrenaico, ruta,& aceto.ventrem turbant. vrinam cient.ori non grati.

concoctu difficiles. obstruunt crasso sanguine. pituitam gignunt, & magis adeo recentes. idcirco parandi sunt cum acribus, vt sinapi, erucáque. assi difficulter sedunt. magnam sitim inuehunt, grauant: elixati, contriti, & conditi minus vitiosi sunt. sed eadem quæ turbinati faciunt. mures rotundiores quidem sunt muricibus, sed minores, & hirsuti: testámque tenuem ferunt. caro magis tenera est, ac dulcior: succi magis varij. minus etiam nutriunt, os mordicant, faucium deglutionem conuellunt: vocem condensant, aut abscindunt. qui large eis vescuntur, tusses siccas, & raucitates eis excitant. arenosi vero boni nõ sunt, vel qui in fictilibus figulorum, vel in petris, vel in alga nascuntur. sunt enim acres. ostrea vero pelagia rara, & inutilia sunt. quia ea sol non aspicit. & exiguæ magnitudinis fiunt, amaráque sunt, nec esculenta, quia ventrem mordicant. gaudent dulci temperamento immixta, quod carnes dulces auget. idcirco ad Nili ostia præcipue in Aegypto, & in Epheso ad Caistri ingressum inclusa, vt semina ponunt, & ita crescunt. Vere igitur crassescunt expleta albo humore & lacteo: præterea Brundusij, Tarracone, Narbonæ, Dicæarchiæ, in Lucrino lacu, Chelidonia, Leucade, Actio, & lybico sinu idem fit. pelorides vero, aut melænides optimæ sunt, quæ similes sunt ostreis in stagnis, & limosis paludibus, vbi aqua dulcis immiscetur. quę vero in fundo degunt, cum raræ sunt, tum vero etiam insuauiores. his accommodate vtere ex iure conditis ad alui subductionem. adiuuant concoctionem. mediocriter secedunt. Pinnæ locorum causa aptæ sunt. teneræque bene alunt: ex lutulentis locis captæ, & in quibus aqua dulcis & tranquilla miscetur, quia ab vndis non offendũtur, teneræ permanent. Pinophylaces vero qui sunt eiusdem alimenti participes, titillantes ac pinnas admouentes, pinnæ consulunt, atque auxiliantur. ac potius in lapidosis & pinnis assuetis locis morantur. magnitudinis autem causa pinnæ minores sunt magis teneræ quam maiores. Verno autem tempore, atque æstiuo captæ longe excellunt iis, quæ alio tempore capiuntur. nam præter quam quod bonam alimoniã dant, dulces etiam sunt: cum tunc oriantur. & magnitudinis ratione, quæ non magnæ sunt, aliis præstant. mediæ carnem habent mollem, albam, dulcem. earum dura sunt colla: cõcoctúque difficilia, & quæ ægre diuiduntur, & ægre corrumpuntur. sed earum

corpus facilius, quam collum, corrumpitur. elixantur oleo dulci, melle, ſimiliter & vino. quæ vero ex aqua elixantur, iis pręter naturam conchularum, ex ſinapi veſcimur. aſſę duriores ſunt elixis: & præſertim quæ vino parantur. præſtat enim eas ex liquore, aceto, & ſinapi parare. at earum quæ in vino & aceto maduerunt, magis tenera eſt caro, ſed flatum ciet. Strombi vero duri ſunt, ęgre conficiuntur. ac magis etiam ij, qui auriculis maiores ſunt. cum ſinapi vero & liquore in aceto læuigati accommodati ſunt. Solenes, aut auli, aut donaces, mares ac fœminę ſunt, quæ vngues nominantur. differunt autem, nam fœminę mundæ ſunt, & vrinam cient: humectant. parantur vero apertę. recentes vero ac magni, quíque nigris quaſi virgis diſtincti verſicolores sūt, mares ſunt: vrinámque turbant. ſed omni moleſtia vacantes redduntur ſale & aceto parati. at vitioſi, & excrementorum pleni ex oleo & ſale ſumpti, ęque ac loligines ad potum parantur. optimi ſunt maiores & craſsiores aſſati. minimi dulces ſunt. ac dulciores quoque fœminę vnius coloris. vere autem vigent, & florent. ſale cōditi, inſuaues ſunt. Tethea in limo naſcuntur, & littoribus algę feracibus: inueniuntúrque in muſco, alga, & ſuco: ſimiliáque ſunt fungo plantę marinę. pręterea vero qualitatem manui indunt, quę difficulter abſtergatur. maxime vero eorum coria non conficiuntur. auxiliantur autem renibus, aut quibus vitiatus eſt ſtomachus: & quos tineſmus exercet: & coxendicis morbis laborantibus & ventri ſuperiori vna cum ruta. Secantur etiam, & lauantur, ac liquore cyrenaico, & ruta, muria, & aceto, vel ex aceto condiuntur, éſtque operę pretium ea cum viridi mēta conficere. pręſtantiſsima vero in Smyrna inſula Aſię naſcūtur. Aegyptus vero hęc non fert omnino. Telinę, ſiue xiphydria aluū ſubducunt. locis arenoſis proueniunt, & portubus vndis agitatis. fluuiatiles telinę maiores ſunt, & plus ſucci habent. quales Aegyptię ſunt. elixatę ſunt dulces, earúmq; ius aluū ſoluit. clauſę vero ſale ſparguntur, & per teſtas humorem trahunt. frigida lauantur aqua, & ex oleo & aceto, vel menta, vel ruta comeduntur. qui aluum ſoluere voluerint, eas ſolubili apparatu cum oleribus condient. quę florē ętatis agunt, ſi comedantur, vere ſunt optimę. Ex chemis aſperas nonnulli glycymeridas appellant: alij conchas vocant: quę longiuſculę ſunt, ſed minores quam quę in Aegypto viſuntur, quę

in sectione asperitates habent glandium quercinarum asperitatibus non dissimiles: in longitudine vero virgatæ sunt, & eruptiones à cæteris differẽtes habent. quæ vero gustatui maris odorem repræsentant, durioris sunt carnis: dantúrque imbecillis. aqua ab eis manans stomacho est idonea, & ventri in transitu. eædem sale conditæ trahere vrinas possunt. os itidem iuuant comedendo, & præsertim ex sinapi, aut aceto, & ruta. Leues autem chemæ maxime differunt ab asperis. habent enim latam testam, & pellucidam, ac facile concoquuntur, boni alimenti, boníque succi, ac dulces sunt, & non iniucundæ stomacho. ex liquore cyrenaico, & sinapi eis elixis & assis vescimur. coctarum iusculum soluit ventrem. at glycymarides iucundiores sunt conchis, quæ leui testa sunt: sed minus quam pelorides. Differunt autem ex locorum situ, vt pelorides varietate, ac figura. nam quæ in portu Alexandriæ inueniuntur, optimæ sunt: quæ vero prope Diolcum & Pharum & pontem teretes sunt, atque asperæ. quæ vero auriculæ nominantur, prope petras nascuntur, duræque sunt, difficulter cõcoquuntur, ori insuaues, & alienæ stomacho: & per aluum secedentes. cum ruta exhibẽtur: cum non alia ratione gratæ fiant. magnæ in Illyria nascuntur in Ionio sinu: atque ex cyrenaico liquore, aceto, & ruta comeduntur.

De piscibus cetaceis sale conditis.

Sale conditi pisces communiter quidem sunt ori grati: sed mali succi, & stomacho alieni: leniúntque ac vrbant aluum. ex sale vero conditis alij duræ carnis sunt, alij suapte natura humidæ compagis sunt: alij teneri, alij medij inter hos: alij carnosi, alij ex pinguedine constant: alij vetusti, alij medij. alij recentes, ex quibus pelagij extensi sunt, nuper capti cedentes: medij vero diuturni, mediocres. atque alij quidem valde pingues sunt, & excrementorum pleni: minus illi nutriunt. de cæteris, qui duræ sunt carnis, ij difficulter vitiantur: qui magis teneri sunt, facile corrumpuntur. Colij sunt ori grati, aluum mouent. Iberici cæteris præstant omnibus. Pelamis exigua nascitur in Mæotide. ori grata, facile corrumpitur, faciléque excernitur. Cybium, hoc est cõcisa, pelamis, quæ post quadraginta dies à Ponto in Mæotim reuertitur, ori grata, & boni alimenti. quod vero Leoræum appellatur, suaue est, boni alimenti, sitim non inuehit. Triton sectum cybium ægre vitiatur. solidius est cybio, in cæteris par. Orycalus est

pela-

pelamis magna, quæ in paludẽ non redit, tritoni similis. sed quia difficilius vitiatur, ideo insignẽ vetustatem fert: tritone friabilior, sed oris suauitate illi cedens. facile vero distribuitur, atque concoquitur. Sarda, ita vocatur pelamis longa ex Oceano veniens, ori grata est, acrimonia cybio prestans, appetitum excitans, facile ad excretiones lubricãs. Scomber ori gratus, difficilis corruptu, sitim afferens. laudatissimus est Parius. Salsamenta vero quæ ex tynnis fiunt, magnam inter se differentiam ostendunt. alia enim eorum facile distribuuntur: alia difficulter. eorum ceruix fit salsamentum, quod ori gratum est, & ægre vitiatur, quia est pinguedine vacans, laudatissimum Cumis. Tynni vero venter cum recẽs est, aptus est ad comedendum: sed vetustatem non moratur. éstque stomacho idoneus, vt in genere sale conditorum: boni est succi, faciléque corrumpitur. sed propter pinguedinem excrementum parit. cæteræ partes melandryæ dicuntur propter similitudinem quam cum nigricantibus quercus radicibus habent. appetitum excitant sinapi adiuncto. & quia pinguedinis sunt expertes, ideo fit, vt difficilius, quam imus venter corrumpantur. atque hæ quidem partes proprie & vsitato vocabulo ταρῖχα hoc est salsaméta nominantur. muli enim & phagri ex India duri existimantur: súntque cetacei, nec inter puriores marinos adnumerati.

De salsamentis fluuiatilium, & palustrium.

Ex fluuiatilibus, ac palustribus Nilus mures, & phagros producit, qui quoniam pinguissimi sunt, ideo elixi ex sinapi comeduntur. si maior eorum copia assumatur, supernatant. de media materia ex mugilibus in salsamenta condiuntur ij, qui ad spinam dissecti sunt, & mendesij vocantur: eugies vero marini sunt. híque in fictilibus sale conditi cibo apti sunt, qui etiam crudi detracta pelle, & euulsa comeduntur. Ex mugilibus quoque qui acropasti vocantur, suaues sunt, & assi comeduntur, non secus quam marini, & mendesij. Ex coracinis qui sale conditi sunt, hemineri dicuntur. ipsíque asfi assumpti vicem gerũt alicuius autumnalis fructus. híque non omni tempore, sed hyeme nascuntur. fiunt quoque alia minima salsaméta, quibus crudis vescimur. Auris proba quidem est, sed aruinam peculiarem quandam inducit, & idcirco cum acribus oleribus ea vescuntur. quorũ, vt sit hæc perfecta tractatio, commemoratio facienda est nobis. vocantur

ergo alia eorum coracidia, alia boridia, alia colia, alia typhlinidia, alia abramidia. quæ omnia stomacho aliena sunt, difficulterque corrumpuntur, & aluum subducunt.

Galeni de lacte & caseo. Cap. 59

Bubulum lac crassissimum est, ac pinguissimum. camelinũ vero liquidissimum, & minime pingue: deinde vero equinũ, tum asininum. at caprillum, moderatæ consistentiæ est. quo crassius est ouillum. habita vero anni temporis ratione lac post partum est liquidissimũ. & temporis progressu semper, ac magis, magisque incrassescit. media autem ęstate ipsum quoque in medio naturæ suæ consistit: post vero hoc tẽpus, paulatim iam crassescit, donec prorsus deficiat. Vere vt liquidissimum est, ita maxima eius est copia. porro ex contrariis substantiis sero, & caseo lac constat. præterea vero habet tertio loco, vt pinguis succi particeps sit: cuius plurimum habet, vt diximus, lac bubulum. ideoque butyrum, quod vocant, ex eo conficitur. ouillum vero, ac caprillum lac habet quidem aliquid pinguedinis, sed minus quam bubulum. quam ob rẽ efficitur, vt quandoque in ventriculo alicuius sit coagulatũ, si statim, vt emunctum est, calidum fuerit epotum. si vero sal, aut mel addatur, neque concrescere, neque coagulari in ventriculo poterit. Ad lactis vero bonitatem magnopere facit pastio bestiarum. Perspicue autem videmus lac earũ, quæ scammoniam, aut tithymalum depastæ sunt, purgandi vim habere. ex quo planum est, lac esse acre, & acidum, & austerum vbi vitiatæ pastiones sunt: eum semper herbarum naturæ assimiletur. non ergo opus est pastus bestiarum neque acres, neque acidos, neque austeros nimium esse: vt lac afferant, quo tanquam optimi succi vsuri simus. Iam vero debere esse animal florentis ætatis, & præditum corporis habitu, qui vitio careat, clarum vtique est, & nihil est, cur ego id pluribus explicem. sed mirum in modum vsus eius frequens dentes & gingiuas lædit. nam gingiuas flaccidas, dentes petrefactioni, & erosioni obnoxios facit. ergo sumpto lacte os vino diluto colluendum est: erit etiam accõmodatius, si mel eidem adiicias. Dignoscitur autem lac cum vel calefit, vel coagulo cogitur, aut alio quouis modo. nam & scissio, quam appellant, vel citra coagulum, idem efficit, cum lacte abunde excalfacto oxymel frigidum instillamus. quod idem vino

mulſo efficimus,ac quandoque nihil ei inſtillátes vaſe aquæ frigidiſsimæ pleno in lac demiſſo ipſum ſcindimus.Præterea id lac , quod poſt partũ emunctum eſt,abſque coagulo proti nus coagulatur, ſi parũper ſuper calidũ cinerẽ calefiat: appellatur autem id,quod ita confectum fuerit,pyriaſtes,& pyriephthus.Ex caſeis mollior eſt duriore præſtantior : rariorque ac laxus denſiore,& compacto:cum etiam vitioſi ſint, & qui valde glutinoſus , & qui ad aſperitatem vſque eſt friabilis. Quod autem pertinet ad eam cognitionem, quæ ex guſtatu exiſtit,omnium optimus cenſendus eſt is, qui nullam vehementem qualitatem habet:ſed dulcitudo parum cæteras qualitates excedit.eſt etiam præſtantior , ac ſuauior, qui mediocrem ſalem , quam qui permultum , aut prorſus nihil habet. Poſtquam vero caſeum ſic examinatum ſumpſeris, tibi licebit ex ructu qualisnam optimus ſit,cognoſcere . cuius enim qualitas paulatim aboletur,præſtantior eſt:cuius vero perdurat,is non bonus eſt. nam planum eſt huiuſmodi caſeũ ægre mutari,& difficulter alterari.

De *acido lacte.* Cap. 60.

Acidum lac eos lædit,qui frigida ſunt dentium tẽperatura: vt pote quibus dentium ſtuporem inducat. eſt etiam perſpicuum, lædi ventriculum,qui ſit frigidior,nec commode acidum ab eo lac confici. qui nanque moderatæ temperaturæ eſt,vix ipſum concoquit:non tamen penitus immutatum cõ tinet.Verum ſi ventriculus fuerit quam par eſt,calidior, tantum abeſt vt ledatur,vt etiam aliquo commodo perfruatur. ex quo patet , acidum lac frigidæ temperiei eſſe, & craſſum ſuccum efficere.

EX R*ufo de potu lactis.hoc autem in medio quinto libro continetur, cum de lacte loquitur.*
Cap. 61.

Qui lac potare in animo habet,ab aliis abſtinere cibis, & potionibus debet:donec ipſum fuerit concoctum,& ad infernas partes deſcenderit.nam ſi parũ quidpiã cuiuſvis rei lacti miſceatur,neceſſe eſſe & ipſum lac,& id quoque quod aſſũptum fuerit,corrumpi . præſtat igitur mane bibere lac recens multum,& poſt nihil ſumere:eóque tempore nimios labores vitare.neceſſe enim eſt,vt in iis aceſcat,qui tum ſe labori de-

dunt:sed melius est quiete inambulare,& interim vigiles qui escere . nam hoc pacto lac quamprimum per aluum descendit.vbi hoc deiectum fuerit,aliud bibendum est.cumque hoc descẽderit,aliud deinde bibendũ.atq; in initio quidẽ vtiliter ex alia corporis mole non admodum multum purgat,sed ea quæ in ventriculo sunt,& quæ cum illa secesserint,ex propinquis partibus eò dilabuntur. qua re confecta venas ingreditur,& optime nutrit:& non amplius secedit : sed ventrem sistit. ergo ei , qui alui subducendæ causa lac bibit , maior eius copia non erit incommoda.at qui alendi gratia,eius adhuc cupidus ab eodẽ abstineat:quia multa considerare opus est.nam & corpus inane cruda recipit.& inani facillimum est impleri.ob eam causam in euacuationibus seruare modũ conuenit.nec debet quiuis bibendi lactis causa ad aliam victus rationem mutari:præsertim vero in morbis thoracis diuturnis, & quos tussis affert. Si vero sputum decidat ac defluat, longior lactis oblatio cõferet.sed aliquid temporis est intermittendum,deinde iterum dandum.Ad erodentes humores, & echymomata potui dandum melle admistum. ita enim & præstantius est , & aluum magis deiicit . sapa quoque,& vinum dulce ei admiscetur. Sed aluum quoque deiicit,si sal adiiciatur,verũ fit insuauius.In torminibus,& biliosis fluxionibus , & omnino in is , quos ieiunum intestinum vexat , & cum ad ventriculum colliquationes confluunt , decoctum lac dari conuenit.ac primum quidẽ lente,& paulatim coquetur,vt pars descendat.pars vero absumatur.deinde magis magisque coquetur adhibita diligẽtia ne aduratur,nẽ ve caseus, aut serum ex eo fiat . curabitur hoc diligentissime, si leniter coquas,& agitando id ex omni parte detrahas quod secesserit.Ferula autem leni, & tenui agitandum est.ac siquid labris ollæ insederit,id spongia abstergendum.sæpe enim fit,vt inde totum fuerit deprauatum. Lac igitur vsque dum crassum æquabiliter,& crudo dulcius euaserit,coquatur.

Galeni,de optimo melle. Cap. 62.

Mel præstantissimum est, quod dulcissimum est, atque acerrimum.colore vero pallidum,consistentia neque crassum, neque concretum,neque valde dilutum: sed vnitum in omni parte, & tenax ita vt si eius particulam digito subtuleris, & defluere

& defluere permiseris,sibi ipsi continuum extendatur,& perinde ac viscum non abscissum, non in particulas dissectum descédat.tale auté est hymettium, tasiū,& vno verbo, atticū. quod consequitur id,quod ex insulis Cycladibus aduehitur. fit quoque mel optimum inter pergamum,& Elæam vrbem. Ad mellis autem bonitatem,aut malitiam videtur aliquid accedere ex plantis,in quarum foliis mel colligitur. & ob eam causam laudatissimum conficitur mel in iis locis, in quibus thymi, & aliarum quarundam herbarum & fruticum calidi & sicci temperamenti plurima copia est.nonnulli id vitiant thymo imposito. quod vitiatum esse ita cognosces.nam mel optimum thymi quidem acrimoniam præ se fert. sed tamen odorem eius non reddit,vt etiam nec ita est gustui vehemés. si quis mel delingat,minus nutrietur: sed aluum magis subducet. si quis id largius sumat, vomitum excitare consueuit. elixū sine aqua, neque pari modo vomitum ciet,neque aluū ita subducit.sed distribuitur,& nutrit,atque id vrinas minus, quam id quod cum aqua coctum est,mouet.verum cum nutrit,non multum alimenti corpori affert. ex quo fit, vt senibus,& cæteris quorum frigida est temperatura mel conueniat:at florentis ætatis hominibus,& calidis in bilim conuertatur. præterea exiguum nobis alimentum inde accedit,si nō prius in bilem mutetur.in quo sciendum est,si id ei contingat,ipsum eo tempore nihil prorsus nutrire posse.

Ex Rufo de optimo melle.habetur hoc in secundo de ratione victus,hoc est,de potionibus,ad finem. Cap. 63.

Atticum mel commendatur,estque celeberrimū: ac cætera omnia ad huius comparationé nihil esse censentur.at ego neque etiam omne id,quod ibi conficitur, laudo. existimóque alibi etiam inueniri, quod bonitate & virtutibus præstet.& in primis quod in Marathone fit,pessimum est, non quidem hymettio comparatum:siquidem hymettium est pręstantissimum: sed etiam vt alio sit inferius. est etiam malum milesiū, & id quod ex Aphidna, quódque ex Sicilia comportatur:sed præter atticum bonum est mel Chium, Syrium,& Scythicum,& Siphnium:& quod aliunde aduehitur ex multis Cycladibus insulis.& Siculum hyblæum,& Creticum, & Bæoticum,quod Oechaliæ gignitur.

De mediis eduliis Galeni. Cap. 64

In ſingulis differentiis,quas ineſſe alimentis diximus,media quædam interiecta ſunt. etenim inter ea quæ molli ſunt car ne,& quæ dura,medium quid inuenies, quod nec duræ,nec teneræ carnis ſit.pari quoque ratione inter attenuantia, & incraſſantia,vel calfacientia, & refrigerantia:vel exſiccantia, & humectantia.ac animantibus quidem naturalem temperaturã vitio carentem ſeruantibus cibi ſuis naturis ſimiles cõ ueniunt.at quibus praua temperies aut innata eſt,aut poſt acquiſita,non ſimilia ſuę naturæ ſunt idonea:ſed contrariorum vſus vitiatam temperaturam ad propriam naturam atque ſuam adducit.

De iis quorum liquida & dura conſiſtentia eſt. Cap. 65.

Quorum liquidior ſubſtantia eſt,exiguum alimenti corpori dant omnia,atque eiuſmodi,vt cito in vapores abeat,& digeratur, vt alterius non ita multo poſt indigeat. quę vero dura ſunt,ac terrea, multũ & firmum quódque difficulter digeratur, alimentum prębent. quod ſi glutinoſi particeps ſit, multo magis hęc omnia valenter pręſtabit.eſt etiam perſpicuum,hęc nõ facile concoqui, nec in ſãguinem abire neque aſsimilari ſolidis animalis particulis. quod ſi ita ſit,ne celeriter quidem nutrient:ſed vbi fuerint ſuperata & elaborata atque confecta,tum corpori multũ alimentum ſuppeditabunt.

Qua ratione fiat,vt pomorum adſtringentium,aut pirorum eſus ventrem deiiciat. Cap. 66.

Quibuſdam contingit,vt poma adſtringentia comedendo,aluus deiecerit,cum prius fœnum gręcum,& radiculam, & maluas ex oleo & garo,& omnino ea quę ſubducere aluũ conſueuerunt,ſumpſiſſent: & poſtea auſtera pira, aut poma, aut mala punica comediſſent. Vẽter enim tum maxime emollitur ,cum imbecillus eſt, & ab adſtringentibus roboratur,& ad excretionem impellitur.ſi quid contra feceris,& prius ſumas auſtera,deinde ea,quę molliunt,contra quoque comprimetur.quocirca ſiquis alius ſuccus ventrẽ ſubuertat,id quod ſolet pallida bilis in quibuſdam efficere, in quibus maior eius copia ſit coaceruata,qui ita affectus eſt,ſiquod adſtringẽ tium

tium gustarit, is statim succum vexantem deorsum excerner. Cum igitur olim iuuenis quidam scammoniam purgãdi corporis gratia sumpsisset, iãmq; horis quinque lapsis nulla subsecuta fuisset excretio, quereretur autem stomachum sibi premi, & ventriculum intumescere, atque grauari, & idcirco pallescere & animi pendere, iussi, vt exiguum quid mali adstringentis, aut punici, aut piri comederet, qui simulatq; comedisset, à perturbationibus illis fuerit liberatus: facta copiosissima confertáque ventris excretione. Hæc satis sint ad ostendẽdum, iis qui imbecillo ventriculo sunt, aluum subduci cum post alios cibos aliquid adstringentium assumpserint.

Ex *Mnesithei Athenæi de facultatibus alimentorum.* Cap. 67.

Omnibus seminibus communis quædam inest affectio: de qua necessario dicendum est. cum enim superioris anni sunt, aptiora reddũtur ad bonam concoctionem: at quæ vetustiora sunt, leuia sunt illa quidem, sed minus nutriunt. quæ vero iuniora sunt semestribus alimentum graue, stabile, & quod ægre conficiatur, exhibét. atque hæc quidem proprietas quæ exoriuntur, ferme omnia, vt ita dicam, consequitur. quorum enim radices maxime comeduntur, eorũ semine minime vescimur. contra etiam quæcunque semina nobis alimentum suis fructibus præbent, eorum radices sunt ad vescendum inutiles.

De iis, quæ solidis vngulis sunt. Cap. 68.

Solidarum vngularum animantium esus admodum vilis est. omnibus tamen præstant, læuissimæque sunt carnes asinorum, quemadmodum aiunt ii, qui Asiam peragrant, syluestrium: quemadmodum vero nos ibidem vidimus eorum qui diligentissime fuerint educati. secundo loco censentur equorum, pessimæ sunt muli. equorum vero syluestrium sunt pessimæ omnium. sed ex iis vbique lactentium sunt optimæ, secundas ferunt recentissimorum. Quæ autem bifidæ sunt, corporis habitum, qui imbecillus sit, alere præcipue possunt: post pisces vero, hœdorum, & agnorum lactentium. nam & facile concoquuntur, & alendo sunt, & aluũ humectát. atque in his etiam quærẽda sunt ea animalia, quæ ab ortu lacte ipso fuerint abunde nutrita, & nõ multas herbas in pascuis sint

depaſta. nam eorum omnium & teneræ ſunt carnes propter ætatem, & propter alimentum, quod eis lac affert, facile concoquuntur. Vitulorum vero & porcellorum lactentium caro & odoris ſuauitate, & iucũditate ac deliciis nullius carne eſt inferior: ſed ægrotis, aut iis qui ſe reficiunt, non eſt eius vſus accommodatus. nam vitelli grauiores ſunt, & porcelli nimis humidi; & ventrem perturbant. at victimæ, quæ non amplius lac ſugunt, nec tamen adhuc venerem ſunt expertæ, præſtantiores ſunt porcis, cum ad eam ætatem peruenerunt: ſiquidem humectans vis, quæ ex lacte prodit, in eis non ineſt. at pinguedo naturalis, & tenera ætas temperatum ex vtriſque eſum facit. Cætera porro genera victimarum cum ad eum gradum peruenerunt, duriores quam lactentes ſunt, & difficilius concoquuntur. & ſi conficiantur, durius alimentũ corpori præbent. Quæ vero deinceps hęc conſequuntur, & rebus venereis iam vtuntur, quęque ex eis maxime florere videntur, vtilia ſunt illa quidem iis, qui ea poſſunt concoquere cęterum moleſtia afficere conſueuerunt. iis præterea qui robur ex vſu carnium quærunt, neceſſe eſt deteriores eſſe vetuſtas, quia ætas ſemper in deterius vergit. quocirca non ſunt ſponte aſſumendæ. ſi vero quandoque neceſsitas cogat magis coctis veſcemur. Caninæ carnes aluum ſubducunt: non ſemper tamen afferunt eam leuitatem, quam ex multis aliis conſequimur. nam & mucoſæ ſunt, & glutinoſæ. & tamen tenerrimorum catulorum caro præſtantiſsima redditur. Vulpina & vrſina caro mucoſa eſt: & quodam autumni tempore fit craſsior. & inter eas præſtantiſsima eſt ferarum quæ carnem vorant, vt luporum, & leonum, & omnes qui eiuſmodi ferarum carnes comederũt, eas ægre cõcoqui aiunt, graueſq; eſſe, & inteſtina dolore vexare: mures qui in arboribus vitã agunt, aluum deiiecere ſed nihil nutrire comperiũtur. at qui mures domeſticos & mõtanas teſtudines, & lacertos agreſtes & paluſtres, & eiuſmodi beluas comedunt, eos animo valde placatos eſſe quiſpiam dixerit.

Ex philotino de facultatibus alimentorum. Cap. 69.

Sorbitio omnis, non magnæ admodum confectionis, quæ in ventriculo fiat, indiget. nam & humoribus eſt mixta, & liquata eſt, & calfacta, & computruit, & multã propaiæ molis alterationem eſt ſortita. aceris diluta, ſuccum acerbum, quique

que tormina & fletus vehemẽter excitat, corpori distribuũt: siquidem in ore facultatem habere acerbam ostendũt, & prædictas molestias, simulatque sumpta sunt, ex eis oriri conspicimus. Carnes conuenienter animalium naturæ meliores cẽsentur: vt nouellæ sint præstantiores vetustioribus, & quibus maior copia carnis inest, gracilioribus: quæ pabulis cõcoctu facilibus vtuntur iis, quæ non huiusmodi, & pinguiores macrioribus, & inter has, carneæ partes cæteris præstent: itemque execta animalia nõ dissectis: & fœminæ maribus, quibus pares vires habeant. Ex partibus vero animaliũ, posteriores excellunt ac dexteræ sinistris anteponũtur. De pedibus vero partes inferiores & internæ crurum externis, & tergoris partes partibus ad ventrem & pectus sitis duriores sunt, & difficilius conficiuntur. Simili quoque modo affecta esse videntur ea quæ intra spinam sunt, & latera, ad ea quæ extra sunt sita. Porra elixa ægre conficiũtur. flexibilia enim in modũ lori fiũt: & ore difficulter læuigãtur. cæterũ vero alimentũ nulla noxa afficiunt: ex quo sequitur, vt nullam eius cruditatem videamus. cruda facilius concoqnutur: quia magis tenera sunt: & ab ore cõficiuntur. Cucurbita ex iure carnis cocta, celerrime, & maxime cõcoquitur. at quę minutatim dissecta, atque ita simul cocta est, quemadmodum quãplurimi coquere consueuerunt, difficilius quã illa conficitur. Ex oliuis nigræ sunt omnium pinguissimæ, difficillimę ad conficiendum, & choleram maxime omnium efficiunt, & diuturnas nauseas excitant: & secessiones per aluum paulatim, & plures mouent. quæ vero pyrallides nominantur, faciunt illæ quidem eadem, quæ nigræ, cæterum quia minus pingues sunt. minus etiam ea, quam nigrę faciunt. vtræque tamen succum pinguem, glutinosumque, & in quo acerbitas quædam insit, gignunt in corpore. quam ob rem fit, vt succus vitellinus ex ea oriatur. Oliuę autem quæ in aceto compositæ sunt, facile quidẽ cõfici possunt, sed acidũ succũ in corpus distribuũt albæ vero ex muria paratæ minus difficulter, quam prædictæ, conficiuntur: verum salsas afferunt facultates, amarasque & acerbas, ex quibus succi vitellis oui similes creantur. Confractæ denique oliuæ facilius quidem, quam albæ conficiuntur, verumtamen salsus ex eis succus in corpore generatur.

FINIS SECVNDI LIBRI.

ORIBASII COLLECTORVM

LIBER TERTIVS.

De attenuante, & incrassante victus ratione, ex Galeno. Cap. I.

Ttenuans diæta transitus angustos aperit: & adhærescentē humorum tenacitatē extrudit: incidítque crassos humores, atque attenuat. sed siquis in ea diutius immoretur, sanguis serosus, aut biliosus, aut melancholicus progressu temporis fiet: siquidem huiusmodi omnia calefacere vehemēter, & exiccare apta sunt. quam ob rem calculi tophacei in renibus gignuntur. ergo cauēdus est omnium acrium vsus continuus: ac præsertim cum is, qui illis vtitur, sit natura biliosior: quandoquidem hæc edulia solis iis, qui pituitosum, aut crudum, aut crassum & glutinosum humorem congregauerunt, idonea sunt, ac plerique etiam diuturni morbi solo vsu diætæ attenuantis plerunque sublati fuerunt. & multo melius est, vt in iis, in quibus sola victus ratione finem optatum consequimur, a medicamentis abstineamus: quēadmodū ego multas nephritidas, athritidas non paucas, quæ etiam cum tophis articulos nudauerāt, alias quidē hac vict⁹ ratione omnino persanatas, alias vero mitiores redditas fuisse cōspexi. noui etiā qui difficultate spirandi laborarent nō paucos adeo adiunctos, vt vel prorsus conualescerent: aut longo temporis interuallo parū affligerentur. hęc eadem attenuans victus ratio lienes magnos, & iecur induratū eliquat. & morbos comitiales, adhuc paruos, & incipientes curat: ad diuturnos, & inueteratos non mediocriter iuuat. Omnia igitur quæ irritant, ac mordent olfactum, & gustum, ea acria sunt, & attenuant. Iam vero quęcunque nitrosa & quęcunque amara sunt, quendam incidendi vim habent. Sed non exigua differentia erit, si quid horum cum oxymelle, aut aceto, aut sale, aut oleo propines. nam acetum & oxymel eorum vires intendit: oleum vero diminuit. Ergo ex eduliis attenuantibus plurima quispiam medicamenta, quam

quã alimẽta nominarit. quæ vero crassos, glutinosósque humores gignũt, valẽtissimi sunt alimẽti: sique probe & in vẽtriculo, & in iecore concoquantur, bonum efficere sanguinem consueuerunt. & tamen lienem & iecur obstruunt. sique in visceribus paruum quoddam inflammationis initium fuerit, eam valde augent non secus, quam inflationes, & scirrhosas affectiones exacuunt. & abscessus etiam gignunt. Sed quędam sunt, quæ tantummodo crassum succum faciunt: sicut lens: quædam glutinosum, vt malua: quædam vtrunque, vt animalia testa operta, & quæ mollia nominantur. ac ad tuendam quidem valetudinem planum est accommodatiorem esse attenuantem, quam incrassantem victus rationem. firmam tamen corporis affectionem & robur præstare corpori propter alimenti exiguitatem non potest. idcirco necesse est quandoque edulia attingere, quę valde nutriunt, quæque crassos succos faciunt. id tamen moderate faciẽdum est. atque illis pręsertim temporibus, in quibus perspicue sentiunt se alimenti indigere. porro iis hominibus, qui multis se credere exercitationibus possunt, et dormire, donec velint: quique vitam elegerunt à Reip. negotiis liberam, iis vsu venit, vt edulia glutinosa, & crassi succi possint comedere, ac pręcipue si cum se illis expleuerint, nullum vnquam sensum aut grauitatis, aut tensionis in hypochondrio habeant. Quicũque vero aut ętate, aut imbecillitate impediti sese ante cibos exercere non possunt, ij penitus ab huiusmodi eduliis abstinendi sunt. qui vero omnino in ocio vitam degunt, ne ij quoque talibus cibis vescantur. etenim ad bonę valetudinis tutelá cum maximum malum est quies corporis: tũ vero summum bonum censetur moderatus motus. quibus quidem fit rebus, vt tuti⁹ sit abstinere à cibis crassis & glutinosis eos, qui solum bonę valetudinis habent rationem, & non firmæ constitutionis corporis, cuius studio athletę tenentur. Minime ergo reprehendenda inter edulia sunt ea, quę media interiecta sunt inter attenuantia & incrassantia: vtpote quę in moderatione, & medio excessuum sint constituta: & sanguinem consistentia moderatum faciant: hoc igitur alimentum est corporibus nostris optimum: quod vero crassos succos gignit, deterrimũ: quod est perpetuo fugiẽdũ. & eduliorũ varietas, & pręsertí cũ ex cõtrariis viribus cõstãt, maxime noxia

est censenda: quippe quę res assumptas nõ probe concoqui permittat.ac vires quidẽ vniuersales,tales quędam sunt:eorum vero materias deinceps adscribemus.

Quænam alimenta attenuant. Cap. II.

Allia,cepa, nasturtium, porra sinapi, piper, smyrnium, pyrethrum,origanum, nepita, mentha, hyssopum, sisymbrium, pulegium,satureia,viridia adhibita.nam exsiccata,iam medicamenta sunt, non alimenta . omnino enim quicquid siccũ est,viridi valentius est . & quę in montibus, aut locis siccis crescũt, iis quæ in plantis,aut hortis,aut paludibus,sunt fortiora.quę sane de omnibus communiter sunt intelligenda. prædictas vero ordine consequuntur eruca,sium, apium,petroselinum,ocima,radiculæ, brassica,beta,carduus, heryngium,vrtica,fœniculum, coriandrum, ruta , anethum , libysticum, cuminum, capparis, terebinthi fructus. itemque semen cari,anisi,sinonis,ameos, dauci, seseleos, tordili, ac denique omnium odoratorum , & acrium , & perspicue calidorum. Vehementer autem attenuat rutæ semen,& cannabis, vt medicamenti similitudinem habeat. ex reliquo cerealium seminum genere ad victus rationem attenuantem solum hordeum molestia vacat.secundum locum tenent triticei panes in clibano cocti.à cæteris abstinere homo debet.maxima quoque si volueris,copia tibi ciborum ad rationem victus attenuantem accommodata suppetet à piscibus saxatilibus, & ab auiculis montanis. nam quæ in montibus degunt animantes naturæ siccioris , ac calidioris sunt earumque caro minime pituitosa, glutinosáue est. sturnos igitur , turdos, merulos & perdices poteris comedere:itemque passeres turricolas,& quæcũque in vineis vitam agunt. ex columbis vero quæ turres inhabitãt,domesticis præstãt, & omnino quæ exercẽtur ociosis,& quæ,siccioribus pabulis,iis quæ humidioribus vtũtur,quęcũq; purũ, & tenuẽ aërẽ inspirant, iis quæ contrariũ,anteponẽda sunt.Ex piscibus saxtialibus vesci poteris iulide,fuca,merula,turdo,scaro , & ad summã quicũque mollem simul ac friabilẽ carnem habẽt. ab iis vero quorum dura glutinosáque caro est , omnino abstinebis . ac mollis quidem est caro asellorum:verum minus friabilis , quam piscium saxatilium.at mulorum friabilis est illa quidem, sed nõ mollis.Friabilitias igitur & mollities duę notę sint vt cuiusq; ani-

que animalis carnē cognoſcas: quibus attentus eácarnem, cui ineſſe vtranque conſpicias, ad ſatietatem vſque poteris comedere: cui neutram, eius vſus omnino circuncidendus: cui alterutrā tantum, ea cum aliæ tibi non ſuppetant, aliquando veſci, non tamen ad ſaturitatem vſque. quam ob rem aſellos, mulos, alióſque pelagios piſces mandere licet, cum ſaxatiles deſunt: & pręſertim qui ex ſinapi comeduntur, quemadmodum ſcorpius. Sunt vero alia quædam genera animalium, in quibus altera ex iis notis, quas dixi, ineſt, ſed propter alterius notæ exuperantiam ab eorum vſu abſtinendum eſt. nam anguillæ, & plerique chartilaginei piſces mollem quidem habent carnem, ſed quoniam glutinoſi & pituitoſi ſunt, ſatis noxæ afferunt iis quibus victu attenuante opus eſt. ex chartilagineis vero torpedo & turtur ſolum accommodati ſunt. potéſque eis nonnunquā vti, cum ſaxatiles non ſuppeditantur. ſunt quoque eiuſdem facultatis bugloſſi, & paſſeres. Gallinis veſci non veto eos, qui exercentur. itémque columbis, & turturibus, & præſertim, qui in montibus degant. oportet autem eos, non recēs, ſed pridie ad minus eſſe mactatos. quod etiā in cæteris omnibus, quæ carnem modice duram habent, obſeruādum eſt. piſces autem ſaliti exquiſitiſſime attenuant, & incidunt. ex his eligendi ſunt qui ſuapte natura tenera ſunt carne. cetaceum genus eſt cauendum. Iam vero ſuillas carnes ſale conditas guſtare quiſpiam tuto poterit. Ex fructibus autumnalibus ij qui ventrem molliunt, minime nocebunt. molliores igitur potius, quā duros, & quā eos qui tarde tranſeunt, comedere licet, nō tamē ex vllo genere ad ſatietatem. qui autē vehementer auſteri & acerbi ſunt, huic rationi victus ſunt contrarij. omnibus vero aliis accommodatiores ſunt caricę, nuces, piſtacia, & amygdalæ ſubamaræ. oliuæ eiuſmodi ſunt, vt eas neque laudem, neque vituperē. ex dulcibus autem nō modo eſculentis, ſed etiam poculentis, ſolum mel, vt ita dicam, ſuccum tenuē exquiſite gignit. vina alba & tenuia craſſos humores incidunt, & per vrinas expurgant. Iam vero ſerū lactis inter ea numeratur, quę attenuandi vi ſunt prędita: ſed oxymel ad victus rationem attenuante multo eſt accommodatius.

Quæ res crassos succos faciunt. Cap. 3.

Crassos succos faciunt panes, qui sub cinere coquuntur, quíque rite non conficiuntur: & qui tragus appellatur, & placentæ ex musto & simila: & lagana, & placétæ, quæ itria nominantur: & quodcunque ex triticea farina sine fermento conficitur: & placentæ, quæ ex eadem materia elaborantur. præterea simila & alica abunde crassi sunt succi: amylum vero mediocriter. lobi quoque crassi succi sunt, & lupini, & interna pars lentis: fabæ frictæ, sisami semen, erisimi semen, pisces qui molles appellantur, loligines, sepiæ, polypodes, & cetaceum genus. valde autem crassi succi sunt ostrea, buccinæ, purpuræ, chemæ, patellæ, pectines, pinnæ, & vno verbo, omnia quæ testa conteguntur. itémque anguillæ, cochleæ, carnes ceruinę, caprinę, bubulæ, porcinæ, leporinæ, iecur, renes, testes, cerebrum, spinalis medulla, mammæ, lingua, glandulæ mediocriter. lac nimis coctum, casei omnes, recentes vero, & qui ex acido lacte constant, minus. lac acidum igni decoctum. ex ouis, quæ ad perfectam concretionem sunt cocta: & assata etiam magis: & longe maxime quæ in sartaginę fricta sunt. palmulę, castaneę, glandes, bulbi, rapa, fungi, ari radix, tubera, nuces pineæ, ficus non probe maturæ: citrij caro, cucumeres vberius sumpti, poma nondum matura. inter vina, quę dulcia sunt, ea crassum sanguinem gignunt: & magis etiam id, quod defrutum nominatur: & mustum eodé modo, itémque crassa & nigra vina.

Media attenuantium, & crassos succos facientium. Cap. 4.

Panes optime confecti, sunt eiusmodi, & carnes gallinarum, gallorum gallinaceorum, phasianorum, perdicum, columbarum, attagenum, turturum, turdorum, merularum, & paruarum auicularum omnium: itémque piscium saxatilium, littoralium, & pelagiorum, & gobiorum, murenarum, buglossorum, & absolute omnium piscium, qui neque lentorem, neque fœtorem edendo referant. & ficus maturæ, & ex oleribus agrestibus feris. atque id est commune multorũ genus. singulorum vero speciales appellationes apud Atticos sunt, vt lactuca, chondrile, gingidia, & alia innumera.

huius

huius vero ſunt generis paluſtris,myacanthinus & chamædaphnes ac bryoniæ aſparagus. vinum flauũ ſimul & dulce, & pellucidum, quale eſt aruiſium, & Leſbium, & falernum, & tmolite.hęc enim omnia & bonum, & moderate craſſum ſanguinem gignunt.

Quæ viſcidum ſuccum faciunt. Cap.5.

Triticum omne,quod graue, denſum, & interius flaueſcens eſt,viſcidum ſuccum gignit:quod vero leue,rarum, cãdidúmque intus eſt, minus eſt huiuſmodi. Simila quoque & alica abunde viſcidæ ſunt.itémque tendines,& muſculorum extremitates nerueę: & partes quæ circa labra ſunt, & lingua, omnis ſuilla caro, itémque agnina: ſeſami ſemen, bulbi,& pingues palmulæ.

Quæ crudos in nobis humores pariunt. Cap. 6.

Palmulę virides crudis humoris explent eos, qui ipſis veſcuntur, vt rigoribus, qui calefieri difficulter poſſint,capiantur: & radix rapæ,ſiquis ea liberalius vtatur:& caro teſtaceorum,quorũ eſt dura caro, quæque ſalſum ſuccũ ex nimia coctione amiſit:& quę mollia nominantur,polypodes, ſepiæ,& quæ ſunt generis eiuſdem: omne cetaceum genus in mari degentium animalium: ventriculi, inteſtina, vterus quadrupedum, duræ glandulæ incoctæ, acidum lac, caſeus, panes in ſartagine cocti, lupini, vua in ventriculo contenta.

Quæ frigidos humores creent. Cap. 7.

Qui ſe cucumeribus valde explent, iis vt frigidum ſuccum coaceruent, natura comparatum eſt, cum non facile poſſint in probum ſanguinem commutari. eiuſmodi etiam ſuccum ventres,inteſtina,vterus quadrupedum beſtiarum, acidum lac,boleti,poma immatura,& bulbi pariunt.

Quæ pituitam gignant. Cap. 8.

Succum abſolute pituitoſum gignunt nerueæ animaliũ particulæ,cerebrum, pulmo, ſpinalis medulla, glandulæ incoctæ,agnina caro, boleti amanitæ, caro teſtaceorum mollis carnis,poma nondum matura.

Quæ res melancholicum succum pariant. Cap. 9.

Carnes bubulæ, caprinæ, & his multo magis hircinæ, & taurinæ melancholicum succum faciunt, & magis etiam asininæ, cameline, vulpinæ, canine, leporine, & suum agrestium, carnes animalium terrestrium sale conditæ, lienes animalium. ex marinis huiusmodi succum pariunt carnes thynni, balene, phocæ, canis, delphinis, & omnium cetaceorum. itémque cochleæ, brassice, arborum germina, que muria, vel ex acida muria sunt condita, vt lentisci, terebinthi, rubi, & canini rubi germina. cinaræ etiam caro, & lens edulium est melancholicum vel maxime: post hanc panes furfuracei, quíque ex tipha, & aliis vitiosis seminibus conficiuntur. triticum tenerum, aphace, & vicia, & vina crassa & nigra.

Quæ succum biliosum pariunt. Cap. 10.

Silique, cinare succus tenuis est, & amaram bilim facit. præstat igitur cinaram coctam edere. mel quoque facile in bilem vertitur in calidis corporibus. omnia enim dulcia alimenta, & vina item dulcia materiam flaue bili gignundæ suppeditant.

Quæ gignant excrementa. Cap. 11.

Palumbi, anseres, præter alas, viscera omnia, spinalis medulla, cerebrum, aues palustres, & quæ in stagnis ac pratis vitam ducunt, cicer, fabe virides, faba ægyptia, porcelli nuper in lucem editi, caro pecudum, & omnium animantium recens natorum, queque in ocio vitam transigunt: & pisciũ fluuiatilium, ac palustriũ, quíque in limo degunt: & omnes cetacei generis in mari, excrementa faciunt.

Quæ vacant excrementis. Cap. 12.

Animalium colla, caude, alæ, agrestium animantium caro, & eorum, que in siccis locis viuunt, excrementis carent.

Quæ valde nutriunt. Cap. 13.

Suum domesticorum caro præ omnibus eduliis maximũ alimentum præbet, bubulum cerebrum, testes, cor, spinalis, & item

item alia medulla,alę anserũ,& magisetiã gallinarũ,omnium volucrum ventres, cochleę, & præcipue ter coctæ. ex testaceis,quę dura carne sunt prædita,vt chemę, purpurę,buccina, & cætera generis eiusdem plurimum alimenti afferunt. Iam vero astaci,paguri,cancri,locustę,squillę, & iis similes: itémque molles appellati, vt polypodes, sepię, loligines,& consimiles:& ex chartilagineis torpedo & turdus moderate nutriunt:itémque bati, liobati, & rhina magis, muli autem,& gobij minus. Lac magis alit quod crassius est, quod vero liquidius est, id minus alit. ex panibus magis nutriunt siliginei,deinde ij, qui ex simila parantur, tertio loco ij, in quibus etiam furfur sit. triticum elixum, simila, alica, fabæ carnem gignunt non firmam illam quidem, & densam, sed potius laxiorem. cicer magis nutrit quam fabę. magis phaseoli,& ochri magis quam fœnumgræcum. dolichi,quos lobos & phaselos vocant,non minus, quam pisa, nutriunt. alunt etiam lupini,castaneæ,lentes,palmulæ dulces,vuæ dulces,& pingues,glandes,rapa, quam napum nominant. bulbi maxime nutriunt,& magis etiam bis cocti. mel despumatum & ad distributionem,& ad nutritionem redditur accommodatum:itémque melicratum probe coctũ. omne vinum pro portione crassitiei nutrit. rubrum ergo & crassum maxime omnium ad sanguinem gignendum accommodatum est: secundo loco nigrum simul,& dulce,& crassum, tum rubrum, & crassum,& adstringens. his minus nutrit album, simul & crassum,& austerum, minime omnium album, & tenue. ad summam omnia,quæ crassi sunt succi, si probe concoquantur,multum alimenti prębent.

Quæ res minus nutriunt. Cap. 14.

Extremę partes animalium parum nutriunt, itémque vterus,venter,intestina,cauda,aures,pinguedo,adeps:omne volucrium genus terrestrium generi comparatum, minus nutrit. caro eorum, quę senio confecta sunt, minus alit,quam eorum,quæ adhuc augescunt. alimentum quod pisces dant, sanguinem magis tenuem facit, vt neque satis nutriat,& cito digeratur. ex iis quæ testa intecta sunt, quæ molli sunt carne, velut ostrea, exiguum alimentum præbent. panes

hordeacei quomodocunque conficiantur, minime omnium aliorum nutriunt. æque vero ac ij nutrit polenta ex eis confecta. itémque panes furfuracei, & impuri omnes, ac loti, amylũ, maza ex polenta hordeacea, auena, milium, eóq; magis panicũ, oryza, fabę virides, semen papaueris, semen lini, ormina, sycamina, rubi canini fructus, iuniperi baccę, myrta, amygdalę, pistacia, pruna, persica, armeniaca præcocia, oliuę, & pręsertim maturę, nuces auellanæ, & magis etiam regię, nuces, serica, corna, pruna, rubi fructus, fructus arbuti, zizipha, iuglandes, halicacabus, capparis, & pręsertim sale condita, brassica, beta, lapathum, oxylapathum, portulaca, solanum, raphanus, rapa, sinapi, nasturtium, pyrethrum, asparagi omnes, pastinaca, daucus, carus. cepa autem, & allium, & porrum, & ampeloprasum cruda quidem alimentum nullum præbent: bis autem, térve cocta paucissimum. mala punica parum nutriunt, pira vero & præsertim magna nescio quid alimenti in se continent. cucurbitæ quoque modicum alunt. itémque vuæ passæ austeræ, & non pingues. porro inter ea quę multum, & ea quę parum nutriunt, medij interiecti sunt phaseoli, ochri, araci, cicerculę, & ficus, quæ non ęque ac alij autumnales fructus, parum nutriunt. laxam enim carnem faciunt. id quod efficiunt etiam vuæ. ipsæ vero minus, quam ficus alunt, laxámque & humectam carnem gignunt. omnia autem edulia, in quibus aliqua vehemens medicamẽti qualitas insit, cum eam qualitatem aut assando, aut elixando, aut parando deposuerint, exiguum alimentum corpori dát: prius vero nullum præbent.

Quæ res boni succi sunt. Cap. 15.

Omnium ferme earum, quibus vescimur, lac optimi est succi. est autem optimum lac animalium integræ valetudinis, cum nuper expressum potatur. oua tremula, & sorbilia boni succi sunt, præstantiora autem sunt gallinarum, & phasianorum, deteriora vero sunt anserum, & struthocamelorum. aues autem & pisces ferme omnes boni succi censentur: præter eos, qui in paludibus, ac stagnis, & fluminibus limosis degunt: ac pręsertim si aqua è ciuitate aliqua prodeat, cuius cloacas, balneas, & culinas expurget: vel aquá admistam habeat, quę fullonibus ad vestes tinctas abluendas

vsui

vsui fuerit.ergo tutius erit, semper eos pisces offerre, qui de mari quod aquæ dulci mixtum non sit, excepti fuerint, quales sunt, qui pelagij, & saxatiles appellantur: hi enim tum succi bonitate, tum iucunditate cæteris longe præstant. si vero quidam sint, qui vtraque in aqua viuere sint soliti, vt capito, lupus, asellus, cobio, murena, cancri, & anguillæ, statim quærendum erit, vbinam sint capti: deinde odoratu, ac gustatu discernendum. etenim qui in aqua vitiata vitam duxerunt, & si cæteris pinguiores sunt, tamen & male olent, & insuaues, ac mucosi sunt, & cito putrescunt. atque etiam ex consuetis piscium alimentis aut meliores, aut deteriores esse ex gustu atque odore facile cognoscuntur: quemadmodum muli pessimi omnium sunt, qui cancros comederunt: aliorum vero caro durior est illa quidem, sed non mali succi. fidicula, rhombus, hepatus, buglossus, passer, & lacertus medij quodam modo sunt inter eos, qui teneram, durámque carnem habent, alimentúmque eorum est optimum iis, qui se non exercent, quíque imbecilli sunt. iis vero qui conualescunt, friabile & molle alimẽtum est ad bonam valetudinem accommodatissimum: quocirca optimum omnium succum creat. carnes animalium quadrupedum si probe concoquantur, optimum sanguinem gignunt, & præsertim eæ, quæ boni succi animalium sunt: quale suillum est genus. nam caro suum & ad iucunditatem, & ad concoctionem est præstantissima: & maxime eorum, qui in media ætate sunt constituti. vetustissimi namque suis caro deterior est: itémque eius, qui nuper natus comeditur. nimis enim humidæ sunt carnes eorum, qui recens sunt nati, & pituitæ plurimum faciunt. mamma boni succi est. iecur, partes quæ circa labia sunt, alæ, & cæteræ extremitates, itémque intestina, & vterus, & cauda minus quam carnes boni succi sunt. glãdulæ concoctæ probe, proxime ad carnes in alendo accedunt. cor non mali est succi. pedes meliores sunt rostro, atque auribus. etẽnim chartilago in perfectis animalibus omnino cõcoqui non potest. in iis vero, quæ adhuc crescunt, cum exquisite fuerit in ore contrita, concoquitur. cæterarum vero animantium quanto carnes à porcorum carnibus, in alimenti viribus superantur, tanto partes extremæ in eisdem partibus suillis cedunt. cerebrum volatilium longe præstat cerebro terrestrium. syluestrium caro melioris succi est, quam cicurum. panis purus, &

rite confectus boni ſucci eſt:itémque alica,ptiſſana probe cocta,fabę,caſtaneęque non mali ſucci ſunt:ficus maturę, vua matura & penſilis non ſunt reprehendendę.caricæ ſtatim diſtributæ boni ſucci ſunt:quæ vero diutius in ventriculo morantur,mali ſucci euadunt,& pediculos gignunt.hę cum nucibus in cibo acceptę pręſtantiſſimum edulium faciunt. qui vero ficus & caricas cum aliquibus aliis eduliis comedunt, non mediocriter offenduntur.lactuca inter olera bonum gignit ſanguinem,deinde vero intiba.vina odorata boni ſucci ſunt.optimi vero ſunt ſucci falerna,& potiſsimum dulciſſima:itémque aruiſium,& fuluum tmolite dulce.

Quæ res malos ſuccos faciunt. Cap. 16.

Mali ſucci non vna ſpecies eſt, nam alius frigidior & pituitoſior eſt,alius calidior,& bilioſior, alius denique magis melancholicus:ab omnibus autem mali ſucci eduliis, etiam ſi ab aliquibus facile concoquantur, abſtinendum eſſe conſulo.ſuccus enim malus ex eis aceruatus longo tempore latet in venis: cúmque vel paruam occaſionem ad corruptelam nanciſcitur,febres malignas gignit.mali ſucci ſunt hęc, pecudum caro,& caprarum ſimili modo, adiuncta etiam acrimonia.hircorum caro peſſima eſt: proxime ſuccedit caro arietina,deinde taurina. inter has omnes caro caſtratorum eſt potior.ſeniorum vero carnes ſunt peſſimę. leporum caro gignit illa quidem ſanguinem craſſiorem, ſed tamen qui melior ſit ad ſuccos bonos faciendos,quam boum,aut pecudum.ceruina quoque caro non minus quam eæ ſucci mali eſt.renes,& teſtes nimis adultorum animalium,pręter teſtes gallorum gallinaceorum,mali ſucci ſunt. cerebrum,ſpinalis medulla,cor,lien,minus autem ſuillus,omnia viſcera,oua fricta,caſei veteres,boleti,amanitæ mali ſucci ſunt:cęteros fungos non eſſe tutius eſt.fœnum græcum,lens,tipha, auena,& panis ex eis confectus non boni ſucci ſunt. olyra tanto eſt tritico deterior,quanto eſt tipha, atque auena pręſtantior. panicum,milium, & cętera generis eiuſdem non boni ſucci ſunt.Piſces vero dracones,cuculi,galeonymi,ſcorpij, trachuri,muli,orphi,glauci, & cætera animalia cetacea in mari degentia,mali ſucci ſunt omnia. fructus omnes, qui horæi dicuntur,mali ſucci ſunt:ficus vero minus quam alij horæi fructus:at caricę,ſi quis liberalius eis veſcatur, non admodum pro-

probum sanguinem gignunt,& ob eam causam magna periculorum vis ex eis consequitur. poma nondum matura,pira antequam maturuerint,terebinthi fructus mali succi sunt. cinara quoque,& præsertim eum durior est, itémque cucumeres,& pepones,& melopepones,sed hi minus.Cucurbita his omnibus prestat:sed ipsa quoque in stomacho corrupta mali succi abũde est.Ex oleribus nullum boni succi est. medium inter res mali,& res boni succi locum tenet lactuca,& intuba,& malua,deinde atriplex,& portulaca,& beta, atque lapathum. Radices plantarum olerum mali succi sunt quęcunque acres sunt, quales sunt, cæparum, porrorum, alliorum, radicularum, & dauci. mediæ sunt radices ari, rapæ,quæ napus appellatur: & eius, quem carum nominant. ocimum succi est pessimi,rapa crudior, brassica, bulbi non probe cocti:cępæ,porra,allia, ampeloprasa bis cocta succi prauitatem deponunt.omnino vero pessimi succi sunt olera omnia quę agrestia nominantur, vt agrestis lactuca, chondrile,scandix, gingidium, seris, & cicorium. vina quę crassa sunt & fœtida,& austera, quale est vile bithynum, quod in magnis doliis cóportatur, mali succi sunt:nam quod in paruis conuehitur,neque boni,neque mali succi est,sed medium inter vtrunque locum tenet.

Quæ facile concoquuntur. Cap. 17.

Facile concoquuntur panes rite confecti, saxatiles pisces omnes,cobio,torpedo,turtur, omne genus volucrium. auium nanque caro terrestrium carni comparata facilius concoquitur.pręsertim vero perdicis,attagenis, columbæ,gallinę,galli gallinacei, phasiani. alæ anserum faciles ad concoquendum sunt:sed gallinarum sunt faciliores.& ad summam alę bene educatorum, & iuniorum optime concoquuntur, pessime vero macilentorum,& seniorum. quę vero sero lactis educata sunt, & iecur anserum, & cæterorum quæ similiter aluntur, itémque testiculi gallorum gallinaceorum, facillime concoquuntur.carnes porcorum facillimę concoctu sunt. vituli melius, quam adultorum boum caro concoquitur,itémque hœdi melius quam capræ.omnium crescentium caro facilius,quam declinantium: & eorum quę siccis in locis,quam eorũ quæ in aliis degunt, concoquitur. iuglans facilius,quam auellana cócoquitur.bulbi facilius concoquun-

tur,qui bis coƈti ſint.itémque oua tremula,& ſorbilia,laƈtucæque & intiba ac malua,& cucurbita elixa , cum in ventriculo non corrumpitur.Vinum dulce facilius quam auſterum cócoquitur.porro ex iis quæ æque ſalubria ſunt,id eſſe concoƈtu facilius ſciendum eſt,quod ſit iucundius.

Quæ difficulter concoquuntur. Cap. 18.

Caprina,bubula,ceruináque caro ægre cócoquitur , peſsime vero hircina:deinde arietina, poſtea taurina.animalium vero annoſorum caro peſsime concoquitur : & ſuum annis confeƈtorum.ventriculus ægre conficitur,itémque inteſtina, vterus,cor,& adultorum teſtes:ſanguis omnis,anſeres, præter alas.palumborum vero,ſturnorum, merulorum , ac paruarum auium caro eſt durior:ac magis etiam turturis, atque anatis:& his magis caro pauonum,otidúmque. ventres omnes volucrum ęgre concoquuntur. quam ob rem quidam ſtruthocameli & mergi ventrem falſo commendant,vt medicamentum ad concoquendum valens: cum neque ipſe facile concoquatur, neque aliorum ciborum concoquens ſit medicamentum.Cochleæ difficulter concoquuntur, atque etiam lac acidum,& præſertim in iis,quorum frigidus ventriculus eſt.caſeus itidem vetus eſt huiuſmodi: at recens , & præſertim ex acido laƈte confeƈtus,præſtantior habetur.Purpurarum autem caro,& buccinarum , & aliorum teſta inteƈtorum,quorum dura caro eſt, difficulter concoquitur.aſtaci quoque,paguri,cancri,locuſtę,ſquillę, & cæteri huius generis.polypodes,ſepię,loligines , & omnes , qui molli cute præditi nominantur,bati,liobati,rhinæ , drachones,cuculi, galeonymi,ſcorpij,trachuri,muli,orphi,glauci, zyzænæ, ſalpæ,gongri,phagri,amiæ,aquilæ,oua toſta , elixa,friƈta,triticum elixum,tragus,farina craſsiuſcula,quæ difficilius concoquitur quam polenta,tipha,auena, panes ex eis confeƈti,fabę,ochri,dolichi,phaſeli,cicercula,araci, cicer,oryza,lupini, panicum,milium,& his conſimilia,lens, tuſsilago,ſeſamum, eryſimum,caſtaneæ,glandes,poma,pira,ficus,& ſorba antequam maturuerint. vuæ acidæ,& auſteræ , palmulæ omnes, ſiliquæ,citrium,cuius parte exteriore ſi quis pro medicamento vtatur,& ad concoƈtionem faciet , quemadmodum alia pleraque acria conſueuerunt.ocimum , rapa crudior , bulbi crudiores, paſtinaca,daucus,carus,& omnes olerum radices,

&

& ipsa itidem olera omnia,præter lactucam & intibum,sunt eiusmodi.vinum quoque crassum, & nouum tale est, atque etiam aqua admodum difficulter concoquitur.

Quæ res stomacho idoneæ sunt,ipsúmque roborant.
Cap. 19.

Stomacho autem aptæ sunt palmulæ austeræ, mala cydonia,oliuę sale conditæ:præstantiores autem sunt, quæ ex aceto sunt paratæ:vuæ passæ austeræ, vua in vinaceis reposita,nux regia,& magis quam auellana,& multo magis si cum caricis comedatur. spinosa omnia stomacho apta sunt mediocriter.huius generis sunt carduus,atractylis,leucacantha, labrum veneris,cyix,tragacātha,atrace, cui maior,quam par est,honor est habitus, cinara, siseris radix elixa, gingidium æque ac sandix,quod quidem & crudum, & coctum assumptum stomacho mirum in modum idoneum est: lõgiorémque coctionem non fert.sinapi,raphanus, rapa, nasturtium, pyrethrum,regius asparagus,palustris,oxymyrtinus,chamedaphnes,oxyacanthę,& bryoniæ.bulbi appetitum excitant. itémque capparis sale condita.extima citrij pars stomachum roborat in medicamenti vicem sumpta.vinum austerum ventriculum,& pręsertim calida intemperie affectum iuuat.inter medicamenta vero absinthium, & aloë eundem corroborant.

Quæ res alienæ stomacho sunt. Cap. 20.

Lędunt stomachum baccę iuniperi,magis vero cedriæ,fructus arbuti,amaranthus, viticis semen. beta vero ita stomacho aliena est,vt si estur largius, morsum etiā inducat. itémque lapatium,ocimum,rapa crudior,blitum, atriplex,nisi ex aceto,oleo,& garo comedatur.fœnum græcum stomachum subuertit,& eodem etiam modo sesamum. Lac in iis,qui frigido ventriculo sunt,acescit: in iis vero, qui calido sunt, in nidorem transit:ex quo fit, vt febricitantibus iure noceat. si quis vero lac cum melle propinet, vomitum excitabit.pepo non probe concoctus cholericos inducere morbos consueuit.etenim prius quam corrumpatur,ad vomitum prouocandum est idoneus. siqúe copiosius eo quispiam vescatur,nec quicquam quod boni succi sit, post comedat, omnino vomitum ciebit.idem facit melopepo. iam vero cerebrum omne stomacho alienum est,& nauseam ciet: vt facit etiam ossa

ſium medulla. Vinum nigrum & auſterum facile aceſcit: & ad vomitum impellit: craſſum quoque & nouum. inter medicamenta abrotonum, ſeriphum, & ſpuma nitri ſtomacho non conueniunt.

Quæ res caput lædunt. Cap. 21.

Caput lædunt mora, fructus rubi, & arbuti, iuniperi baccæ, cedriæ, ſemen canabis, radix mei, palmulæ omnes, eruca, fœnum græcum, viticis ſemen. Vinum fuluum & auſterum caput lædit, & mentem tentat magis, quam nigrum & auſterum: odoratum quoque caput petit. at vinum aquoſum neque capitis dolorem excitat, neque neruos pertingit. at quod ὀλιγοφόρον dicitur, ſedat etiam capitis dolores, quos ſucci ventriculo contenti excitarunt. lac non eſt aptum capiti, niſi quis caput admodum validum habeat. aqua in qua vuæ maduerint, quæ fex quoque nominatur, capiti dolorem infert. itémque vua, quæ fuerit in vinaceis repoſita.

Quæ res non inflant. Cap. 22.

Piſa, phaſeoli, cuminum, lybiſtici radix, & ſemen, viticis ſemen, canabis fructus, fabæ frictæ, bulbi multum, aut bis cocti, & ex oleo, garo, & aceto ſumpti, mel deſpumatum, oxymel flatus diſcutit. panes hordeacei quomodocunque conficiantur, flatus ſunt expertes. inter ea quæ inflant, & non inflant, medij ſunt phaſeli, ochri, cicerculæ, atque araci.

Quæ res inflant. Cap. 23.

Cicer, lupini, phaſeoli, ochri, panicum, milium, & ſimilia inflát, itémque faba freſa magis inflat cum per ſe, quam cum aliter cocta eſtur. maza ex polenta flatum gignit: ſubacta vero, diúque contuſa magis per aluum ducit: præcipue vero ſi mellis portio ei fuerit addita. Zythus, & liquores omnes inflant, præ cæteris vero cyrenaicus, ſatyrium, ſi'phij liquor, & radix. ex ficubus breuis flatus excitatur, quia facile deiiciuntur: quæ vero exquiſite maturæ ſunt, parum abeſt, quin nihil penitus noceant, veluti caricæ. palmulæ virides ita flatum excitant, vt ficus, rapa crudior. lac in ventriculo facile ciet flatum, bulbi crudiores, mel non plane coctum. vina dulcia flatus diuturniores cient: dulcia vero ſimul & auſtera, quæ neque diſtribuuntur, neque digeruntur, ſed in ventre ſupe-

riore manent diutius, flatum inducunt. mustum quóque inflat.

Quæ res abstergeant, incidant, aperiántque.
Cap. 24.

Ptissana absterget, itémque fœnum græcum, melopepo, pepo, vuæ passæ dulces, fabæ, cicer, ac magis nigrum: quod lapides etiam in renibus egregie frangit. capparis satis tenuium partium est: quæ vero sale cōdita est, absterget, & pituitam, quę in ventriculo est, deducit: & lienis, & iecoris obstructiones expurgat: ad quem vsum adhibēda est cum oxymelite, aut aceto, & oleo ante alios cibos omnes. betarum succus abstergēdi vim habet, cásque obstructiones, quibus iecur infestatur, dissoluit, ac præsertim cum ex aceto & sinapi estur. lapatia quoque, & vrtica. ari vero & asphodeli radix tenuium partium est. bulbi vim habent extergendi, attenuandi, & aperiendi, quocirca & asparagum asphodeli hictericis, vt summum remedium, præbent. cæpe, allia, porra, ampeloprasa attenuant, secántque crassos & glutinosos humores, qui redundant in corpore: atqui bis aut ter cocta acrimoniam deponunt, & tamen etiam attenuant. serum lactis humorum crassitudinem attenuat. ficus abstergent: quam ob rem multę arenulę ex ficuum vsu in nephriticis excernuntur. caricæ extenuant, & incidunt: ex quo renes expurgant. baccæ iuniperi ea quæ in iecore & renibus sunt, purgant, crassósque ac tenaces humores attenuant. amygdalæ extergent, & attenuát, visceráque expurgant, & humorum reiectiones, quæ per sputum ex pectore, & pulmone fiunt, expeditiores reddunt. pistacia ad iecoris firmitatem vtilia sunt, & ad purgandos humores, qui in eius meatibus infarcti sunt, valent. radicula attenuandi vim habet. mel habet maiorem attenuandi vim, quod ex calidis & siccis plantis factúm est. quocirca etiam aqua mulsa ad sputum educendum est accommodata. oxymel ea facile deducit, quæ neque tenacia, neque crassa omnino sunt: visceráque sine molestia expurgat: morbísque thoracis, & pulmonis mirifice conducit. iis qui succū crassum aceruant, vina tenuia conueniunt. quod si frigidi quoq; humores illi fuerint, tenuia, & antiqua, & cū acrimonia conferent. Vinū vero aquosum ad humorū ex pulmone eductionem aptum est: roborat enim, & succos humi-

ctat,& fecat mediocriter. Vinum dulce in morbis acutis,ve luti in peripneumonia,& pleuritide, cum iam fit facta concoctio,ad fputa elicienda eft accommodatum.

Quæ res obftruunt. Cap. 25.

Lac in quo plurimum feri fit, minime periculofum eft,etiam fi femper eo vefcare: quod vero feri parum, cafeíque multum habet,non tutum eft ei, qui in eius vfu longo tempore permaneat.renes enim calculo obnoxios lædit,& iecoris obftructiones facit in iis,qui in hofce morbos facile poffint incidere.palmulę funt iecori, & fpleni inflammatis noxię,veluti etiam ficus,non aliqua propria & pręcipua earum facultate,fed communi omnium dulcium ratione: omnia enim dulcia lienem & iecur obftructa, & fcirrho laborantia lædunt: ipfæ vero fuapte natura neque obfunt, neque profunt vehementer: additæ vero iis medicamentis, in quibus abftergendi,& incidendi vis eft, non mediocrem vtilitatem afferunt.aqua mulfa incommoda eft iis, quorum vifcera in tumorem elata aut fcirrho,aut œdemate, aut inflammatione laborant:quandoquidem mel fuapte natura in biliofum fuccum celeriter mutatur. Papaueris femen ea retinet, quæ ex thorace prodeunt.palmulæ pingues, & dulces obftruunt: id quod virides magis faciunt. pręterea omnia librorum genera,& quæ ex fimila conficiuntur, obturant, & lienem augent,& lapidem in renibus faciunt. idem efficit triticea farina ex lacte. alica etiam incommoda eft iis, quorum iecur obftructum eft, & quibus renes funt lapidi gignundo idonei.vinum dulce obturat,& vifcerum tumoribus incrementum addit.

Quæ tarde tranfeunt. Cap. 26.

Tarde tranfeunt omnia,quæ ex itriis, & fimila conficiuntur.fabæ frictæ, panes puri, lens detracto cortice,cerebrum, fpinalis medulla,iecur,cor,triticum elixum,oua elixa,& magis affata,& multo magis fricta,lupini, phafeli, pifa, fefamú, eryfimum,glandes,mala,pira nō matura,filiquæ,vinum dulce,& magis quod aufterum eft,& nigrum dulcedine vacans: itémq; craffum,& nouū omne. aqua valde tardi tranfitus eft.

Quæ facile corrumpuntur. Cap. 27.

Perfica,armeniaca,pręcocia facile corrumpuntur. omnes iti-

itidem fructus horęi, quorum natura humida est, in ventre facile vitiantur, nisi prius cito deiiciantur: idcirco iis ante cæ tera omnia vesci oportet. ita enim celeriter secedunt, & alia quoque deducunt. Si vero post alias dapes comedantur, eas etiam simul corrumpunt.

Quæ difficulter corrumpuntur. Cap. 28

Chamulæ paruæ, purpuræ, buccina, & cætera omnia testa intecta, quæ duram carnem habent, iis qui propter humorum malitiam cibos corrumpunt, dare consueuimus: eáque bis & ter in optima aqua incoquimus, & in aliam purã transferimus, cum prima iam salsa facta esse videatur. eiusmodi quoque sunt astaci, paguri, cancri, locustæ, squillæ, & quæcũque carnem habent, quæ difficulter vitietur, non secus quam testa contecta, quorum caro est dura.

Quæ res aluum subducunt. Cap. 29.

Aluum subducunt lens, brassica. ex marinis vero fere omnia, quæ testacea nominantur, compositam ex contrariis qualitatibus habent naturam. ipsum enim solidum cuiusque corpus tarde permeat, & aluum cohibet: humor vero ad excernendum proritat. Si quis igitur aut lentem, aut brassicam, aut aliud quippiam ex marinis animalibus, vt dixi, coquat, deinde eius decoctum oleo, garo, & pipere condiat, tum potui det, cui velit, ventrem eo potu subduci conspiciet. quin etiam marinorum herinaceorum, & conchularum omnium, & veterum gallorum iuscula ciẽt aluum. Brassicam, si velis aluum subducere, cacabo vna cũ aqua, in qua fuerit cocta, prope collocata extrahimus, & statim in oleum & garum iniicimus: ea enim non est admodum coquenda. panes furfuracei aluum mouent, & quia in ventre multum excrementi faciunt, & quia furfur extergendi vim habet. fœni græci succus cum melle coctus, & sumptus, ad omnes vitiatos humores, qui in intestinis sunt, subducendos est idoneus. ea quoque abstergendi vi, quæ in eo est, intestinum ad excretionem impellit. mel vero quod ei miscetur, parum esse oportet, ne morsum excitet. oliuæ salitæ si ante alios cibos ex garo comedantur, aluum mouent. quemadmodum testa intectis, ita etiam conchulis succus inest ventri subducendo idoneus: & propterea nonnulli eas ex oleo, vino, garóque

parant,& iure,quod inde fit,ad ciendam aluum vtuntur. Lac quod liquidius est, magis subducit:quod crassius est,minus. serum lactis valde aluum mollit,eique tantum optimi mellis adiiciendum est ,quantum satis sit ad condiendum citra stomachi subuersionem : eodémque modo tantum salis imponendum,quantum sufficiat, ne gustus offendatur.quod si velis magis subducere, plurimum salis indito . Carnes animalium , quibus parum admodum ætatis accessit, ac similiter etiam eorum extremitates per aluum facilius transeunt. Ex piscibus chartilagineis torpedo & turdus mediocriter transeunt:beta , & lapatium,vrtica,caseus recens cum melle, atriplex,blitum,cucurbita , pepones , melopepones , ficus , caricæ , vuæ dulces , & præsertim cum humidę fuerint. Mora in purum vétriculum incidentia,& præ cæteris cibis sumpta celerrime subducuntur,& cæteris quoque cibis viam parant:at post alios cibos accepta,etiam si vitiosum succum in ventriculo comperiant,tamen ęque ac cucurbita , celerrime corrumpuntur.nuces recentes ad alui excretionem faciunt. Sed & siccę si prius in aqua permaduerint , æque ac virides ad aluum subducendam valent . pruna humida subducunt: sicca vero in aqua mulsa, in qua multum mellis sit , infusa, etiam si quis ea sola comedat,satis abunde ventrem leniunt: sed multo magis,si mulsam etiam ebibat. est enim clarum facere ad ventris subductionem , vt postquam ea sumpseris, aliquo post tempore vinum dulce bibas,neque statim prandeas.mora,cerasia,præcocia,persica, & omnia humida, & aquea , & omnino quæ nullam insignem habere qualitatem ea gustantibus, & odorantibus videntur, si recte affectus sit venter ad infernã deiectioné,facile deiiciũtur: si vero nó , & ipsa supra cætera manẽt,& nil vẽtré ad expellẽdũ iuuãt: quia nulla in eis acrimonia,aut nitrosa qualitas est.hæcque eduliorum materia est quodammodo media inter ea quę aluum subducunt, & ea,quę sistũt:parũper ad alterã partem vergés, cum neque vẽtrem admodum lãguidum ad excretionem,neque validũ ad distributionem sortiatur:quãdoque enim sistit aluũ.ex quo fit,vt aqua mulsa,in quibus celeriter distribuitur, in iis nó solum aluũ ad excernẽdum excitet, sed cæteros etiã cibos cõmistos deducat: si vero nõ properet distribui,statim irritet ad excretionem:quia habet aliquid acrimonię.quin ipsum quoque mel solum si quis non coctum lambat , aluum

recte ſubducit. aqua autem mulſa parumper, vel nil cocta, antequam diſtributio fiat, ſubducetur. oxymel imbecillius inteſtinum radit. Vinum dulce nonnihil adiuuat ventris excretionem: paſſum aluum ſubducit.

Quæ res aluum ſupprimunt. Cap. 30.

Palmulę auſterę, vuę paſſę auſterę, mora, rubi fructus aluũ ſupprimunt. magis etiam ſiſtit rubi canini fructus, myrta ſylueſtria, agreſtia pruna, quæ etiam pruna dicuntur. mala adſtringentia ventrem detinent. acida vero cum in ventriculo ſuccum craſſum inueniunt, eundem incidendo aluum ſubducunt: & ob eam cauſam feces liquefaciunt. at ſi purum vetriculum inueniant, eum magis cohibent. quæ dulcem ſuccum habent ſine acrimonia, ea facilius diſtribuuntur: cum acrimonia vero adiuncta, ſecedunt. aquea vero, & qualitatis expertia, iniucunda ſunt, & nihil commodi habent in ſe. quod de malis dictum eſt, idem quoque de malis punicis, déque piris dictum eſto. Si quis lac excoquat, ſerúmque conſumatur, aluum non ciebit. nam ſi lapides ignitos toties in lac immittas, vt ſerum conſumptum ſit, lac ita paratum adſtringet: ídque iis, quorum acria excrementa ventrem morſu infeſtant, dare conſueuimus. Sed non minus etiam quã ex lapillis igni tis, imo vero magis idem facies ferreis orbiculis igne candentibus. verum lac, quod ita confeceris, in caſeum facile coit in ventre: iccirco ei mel & ſalem admiſcemus: ſed tutius eſt aquã ei affundere. neque mirum videri debet, ſi conſumpto ſero lactis aquam adhuc infundimus, quia non ſeri humiditatem, ſed acrimoniam, qua ventrem ſubducit, fugere volumus. aſtaci, cancri, paguri, locuſtæ, ſquillæ, & cætera omnia, quæ molli teſta intecta ſunt, aluum ſupprimunt: ſed minus quam ea, quæ dura teſta ſunt operta. habentque hæc ſalſum in ſe humorem, quem ſi in aqua depoſuerint, non minus, quam oſtreorum, & aliorum dura teſta contectorum carnes, ventrem compriment. Léticula quoque & braſsica bis coctę, & cum ſuccum depoſuerunt, ventrem ſiſtunt. cumque humidum ventrẽ exſiccare in animo habemus, braſſicam mediocriter coctam prima aqua abiecta, ſtatim in aliam calidã cõiicimus, atque in illa iterũ eã coquimus donec flacceſcat. idq; quod bis coquẽdũ eſt, neque aërẽ, neq; aquã frigidam debet contingere: ſiquidẽ nõ poterit exquiſite flaccidũ

reddi, etiam si plurimum decoquas. si corticem à lēticula auferas, vehementem adstringendi vim amittet, neque ita fluxiones quæ in ventriculo fuerint exsiccabit: si vero eam contundas, bisque excoquas, prioremque aquam abiicias, deinde modicum salis, aut gari permisceas, & aliquid eorum, quibus aluus constringitur, addas, ita vt gustus non lædatur, iucundissimum, accommodatissimumque medicamentum, & edulium parabis. polenta ex vino austero epota, exsiccat. oryza cohibet aluum: itemque panicum, milium, fricta leporis caro, vinum austerum, & fuluum atque austerum.

Quæ res calefaciunt, acrésque & calidæ sunt. Cap. 31.

Calefaciunt autem hæc, triticum coctum, panes ex eo confecti, tipha, auena, fœnum græcum, iuniperi baccæ, palmulę dulces, poma dulcia, sesamum, erysimum, & ob id sitim inducunt: canabis semen, vuæ dulces, & ideo sitim afferunt. vuæ passæ dulces, malua mediocriter, apium, smyrnium, eruca, raphanus, rapa, radicula, sinapi, cardamum, & pyrethrum. Acria vero & calida sunt hæc, pastinaca, daucus, & carus manifesto calefaciens: allium, cæpa, porrum, ampeloprasum satis acria sunt, sed tamen bis, térve cocta deponunt acrimoniam. caseus vetus calidus est, & idcirco sitim affert. vinum dulce mediocriter calidum est, & ideo sitim inducit: fuluum est nigro calidius: flauum vero est extreme calidissimum, deinde fuluum, tum rubrum, postea dulce, postremo album minus, quā cætera omnia calefacit: at vetustissimum vinum abunde calefacit.

Quę refrigerant. Cap. 32.

Refrigerat hordeum, quibuscunque modis conficiatur, milium, panicum, tubera, cucurbita elixa, melopepones, cucumeres, pruna, austeræ & acidæ, vuę, et passæ austerę. mala adstringētia frigidi, & terrestris succi sunt: acida vero frigidū tenuium partium succum habent: atque ea etiam quæ plane qualitatum sunt expertia, & veluti aquea. idem de piris & malis punicis iudicato. non pauci quoque sunt aliarum arborum fructus, qui refrigerent, & præsertim ij, qui reponi, & asseruari non possunt. itemque palmulæ adstringentes frigidi succi sunt, lactuca, intubus, sed moderatius: portulaca, papaueris

semen,

ſemen, cuius ſi plus ſumatur, ſoporiferũ fiet,& nimiam propenſionem in ſomnum afferet:eos vero,quibus tenuis deſtillatio fluit à capite, iuuat: in qua re præſtat id, quod candidius eſt.myrta refrigerant,ſed non cum adſtrictione,quãdoquidem acrimoniam quandam habent. ſolanum efficax eſt in refrigerando & adſtringendo.aqua,vinum aquoſum non aperte calefacit: quam ob rem cum minore periculo febricitantibus datur.Vinum album,& auſterum,& craſſum,& nouum manifeſto refrigerat,& acetum: eſtque tenuium partiũ, & iccirco cum intimas partes magis,quam alia refrigerantia penetret, neruos lædit. media vero quodãmodo inter calefacientia, & refrigerantia ſunt panes loti, amylum, & vuæ vinoſę.

Quæ res exſiccant. Cap. 33.

Lens & braſsica pariter ſiccant,& ob eam cauſam aſpectum obtundunt,niſi forte contingat, vt totus oculus ſit humidior:eius vero aſparagus,minus quam braſſica ſiccat. aliorum vero olerum caules eſt ſiccior. cõtra vero eſt radiculæ, rapæ,ſinapis,naſturtiique,ac pyrethri, & cæterorum omniũ, quorum acrem eſſe aſparagum contingit. polenta ſiccat,viticis ſemen,eruum bis coctum, & ſæpe in aqua dulce redditum,edulium exſiccans ſit: præſtantius autẽ eſt album.quęcunque autem aſſata,aut fricta comeduntur, ſiccius alimentum præbent:at quæcunque in aqua prius elixantur: humidius: quęcunque vero in ſartagine condiuntur,medium inter hæc locum tenent. quodcunque autem plus vini & gari habet, ſiccius eſt quam id quod non habet: quæ vero minus horum,aut defruti plus habent, aut in ſimplici & puro albo iure coquuntur, multo ſunt prædictis humidiora: quæ vero ex aqua ſola coquuntur,ſunt etiam his humidiora. magna enim differentia ex conditura accedit ſeminibus, oleribus,& plantis,omnibus quidem exſiccantibus, ſed aliis magis,aliis minus, pro facultate earum rerum, quæ eis adiiciuntur.

Quæ res humectant. Cap. 34.

Ptiſſana,cucurbita elixa, pepones, melopepones, cucumeres,nux viridis,pruna,ſycomora, mora non corrupta omnino humectant: non refrigerant autem omnino, niſi frigida

ſumantur. humectat quoque lactuca, intubuſque, ſed minus: portulaca, ac malua, & blitum, atque atriplex maxime omnium olerum aquea ſunt. quin etiam alij plerique fructus aliarum arborum humidi ſunt: ac præſertim ij qui vt ſeruentur, reponi non poſſunt. Iam vero lactucæ & papaueris ſemen humectat: itemque fabæ virides, cicerque viride. aqua porro humectat & refrigerat: calfacta vero humectat, & calefacit.

FINIS TERTII LIBRI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM,

LIBER QVARTVS.

Ex Galeno de apparatu alimentorum. Cap. I.

EX nobiliſſima olira, detracto, vt par eſt, cortice, tragum quem nominant, conficiunt. nam & ex hac ipſa, atque ex typha, non ſecus quam ex hordeo, cum detractus cortex eſt, ſiquidem extrinſecus corticem habent, panis conficitur. Tritico vero mollito ſiquis tenuiſsimam farinam excuſſerit, ex reliqua panes qui furfuracei dicũtur, efficiet: ſiligineus vero & ſimilaceus panis ex puriſsimo fit. ac pueri quidem panes copioſiore fermento indigent: & ſubigẽdi quoque diutius ſunt. nec ſtatim poſt fermẽtum, & ſubactionem aſſandi: furfuraceis ſatis eſt paucum fermentũ, leuis ſubactio, & tempus exiguum. pari quoque modo puri aſſationem diuturniorem, furfuracei vero breuiorem exigunt. inter puriſsimos vero, & ſordidiſsimos non parua maioris, minoriſque ratione latitudo intercedit. eſt autem inter hos exquiſite media ſpecies panum, qui αὐτοπύροι, & συγκομιστοὶ ap-

pellantur: qui ex farina indiſtincta, & furfure ac farina non ſeiunctis fiunt.

De polenta.

Ex nouo hordeo mediocriter fricto præſtantiſſima polẽta fit. Si hoc deſit, plerunque ex alio eam conficimus, cúmque polenta omnis, quæ rite facta ſit, boni odoris eſt: tum vero optimi odoris erit ea, quæ ex optimo atq; nouo hordeo, quódque ariſtam non admodum ſiccam habeat, confecta ſit. Eſt hoc in more poſitum multorum, qui ſani ſunt, vt polentam ſapa, aut vino dulci, aut mulſo, & quandoque ſola aqua conſpergant, & æſtiuo tempore duabus, tribúſve ante balneum horis eam bibant: aiúntque ſentire ſe huius potione ſiti liberari. Iam vero ex polentis aqua temperatis mazæ quoque conficiuntur.

De alica.

Alica ex genere tritici eſt. adhibere vero diligenter mentẽ debemus iis ſorbitionibus, quæ ex ipſamet alica parantur. eſt enim hic eius ſuccus aqua commixtus: plurimámque coctionem expoſtulat: qui veluti ſatis coctus, decipit eos qui ipſum parant, & non mediocriter ægrotos lædit. nam cito concreſcit, & denſatur, quia lentus ad modum glutinis eſt. ergo permulta aqua admixtus ſuper carbones plurimum coquendus eſt, atque mouendus anetho, donec coctus fuerit: atque eo tempore ſal quoque adiiciendus eſt: oleum vero, etiam ſi in initio indas, nihil incommodi erit. Sanis vero, cum interdum propter vehementem ventriculi morſum, aut bilioſi humoris tranſitum ſorbitionis indigẽt, alicam plurimum coctam vſque dum extabuerit, tum percolatam, vt ptiſſanæ ſucco percolato ſimilis fit, tunc ſorbendam damus. eadem quoque eſt alicæ lotæ parandę ratio.

De ptiſſana.

Parabitur autem ptiſſana, ſicut decet, cum coquendo in tumorem plurimũ elata fuerit: deinde lento igni longo tẽporis ſpatio in ſuccum abeat. quo quidem tempore cum plane intumuerit, acetum ei inditur: cúmque probe fuerit cocta, paulo ante quã edatur, ſal tenuis iniiciendus eſt. ſi vero oleũ ab initio impoſueris, coctioni nihil incõmodaueris.

aliud vero nihil admiſcendum eſt, niſi porri modicum, & anethi, ídque in ipſo ſtatim principio. oportet autem crudã ptiſſanam in aqua aliquandiu præmaceratã, deinde in mortarium coniectam confricare manibus aſperam quampiam rem in ſe habentibus, cuiuſmodi eſt ſpartus, ex quo iumentis ſoleas nectunt. vſque eo vero confricanda, dum prępoſitus cortex abiectus ſit. ſi vero totum acus non deciderit, ptiſſana elixa magis abſterget, & nullam præterea noxam contrahet. peſſima vero ptiſſanæ confectio eſt, cum coqui crudam in mortario ex aqua contuſam parumper coxerint, & defrutum, ac ſapam iniiciunt. nonnulli vero mel, & cuminum cum iis etiam imponunt, vt cinnum potius, quam ptiſſanam parare videantur.

De phacoptiſſana.

Ex lentibus & ptiſſana præſtantiſſimum edulium fit, cui phacoptiſſanæ eſt nomen. non tamen pari menſura lentes & ptiſſana commiſcẽtur, ſed ptiſſanę minus iniicitur, quippe quę in ſuccum vertatur, & in maiorem molem extollatur: lentes vero coctæ perexiguum tumorem nanciſcantur. & tamen huius quoque edulij confectio eadẽ eſt, quę ptiſſanę: præterquam quod ſatureia aut pulegio indito ſuauius ſimul, & ad concoquendum accommodatius redditur, cum ptiſſana anetho, & ſolo porro contenta, illa minime exigat. peſſime autem à coquis lens ex ſapa diuitibus apparatur. ſi vero ſuillam incoquere ſimul velis ptiſſanę recentem, ac præſertim pedes, lentibus vero ſale iandiu conditã, conuenire comperies, quemadmodum ea quæ inter has media eſt, quę nuper ſale condita ſit, phacoptiſſanæ conuenit.

De teutlophaca.

Prędſtans edulium eſt quod ex beta & lentibus cõfectum, teutlophace nominatur. multæ autem betæ imponẽdę ſunt, & paulo plus ſalis, ac gari dulcis. ſiquidem ita facilius ſubducetur.

De cucurbita.

Cucurbita vero propter aqueam qualitatem ſibi innatam origano merito gaudet. omnia enim quæ eiuſmodi ſunt, acribus, aut acidis, aut auſteris, aut ſalſis ſuccis admiſcenda

ſunt,

ſunt, ſi neque inſuauia ſunt futura, neque iis, qui ea ſumpſerint, nauſeam allatura. ex cucurbita quoque iucundiſſimum edulium fit, ſi ea cum aliquo ſalſamento ex ponticis, quæ mylla dicuntur, in ſartagine paretur.

De rapis.

Rapę, quas βουνιάδας etiam vocant, diuturniorem coctionem poſtulant: ſúntque laudatiſſimæ, quę bis aut ter coctæ fuerint.

De radice ari.

Ari autem radix æque ac rapæ eſtur. ea in quibuſdam regionibus acrior naſcitur. ad Cyrenem hęc planta oritur à noſtrate diuerſa: ſiquidem in illis locis arum minime medicamentoſum, acréque eſt: vt rapis quoque ſit vtilius. Sed & dracontij radicem bis, térve coctam mandendam damus.

De aſphodeli radice.

Aſphodeli radix, vt lupini, apparatur. nam cum eiuſmodi bis elixauerimus, cũ mediocriter cocta videantur, aqua priori abiecta ſtatim in aliam calidam coniicimus, & deinde in ea iterum coquimus, donec colliquétur. in quo illud eſt cauendum, ne quod bis coquendum eſt, aut aërem, aut aquam frigidam attingat: quia licet plurimum coqueres, nunquam tamen tenerum redderetur.

De cochlearum coctione.

Cochleas ſecundo loco elixare oportet. deinde paratas tertio elixare, donec intabeſcant: ita enim alent. verum ad aluum deiiciendam in ipſo ſtatim initio parandæ ſunt ex oleo, garo, & pauco vino: & iuſculo, quod inde fit, vtẽdum.

Quæ corpora animalium, & quorum, apta ſunt, vt ſale condiantur.

Corpora ad ſaliẽdum apta ſunt, quę & dura ſunt, & carnes excrementis affluentes habent. quę vero aut valde mollem, aut valde ſiccum, & excrementis vacantem corporis habitum nacta ſunt, non ſunt ad ſaliendum accõmodata. etenim ſicca corpora ſale conſperſa exareſcunt, & inepta cibo redduntur, vt in lepore conſpicitur. Suum vero ętate florẽ-

tium,& pinguium carnes aptę ad saliendũ sunt,cum vtriusque incommodi, & siccitatis annosorum, & immoderatæ nouellorum porcellorũ humiditatis sint expertes. Vt enim corpora sicca sale condita coriis similia redduntur, sic contra fit in iis,quę humore nimio diffluũt, vt salis commercio colliquẽtur.quam ob rem nec pisces mollis carnis,& excrementorũ expertes,quales sunt,qui saxatiles appellantur, nec aselli,qui ex puro mari capiũtur,saliẽdo sunt, Graculi vero, & muli, & pelamides, & sardę,& sardenæ, & quę saxatina dicũtur sunt ad saliẽdũ idonea.Cetacea quoque marina sale cõdita,quoniam ipsa quoque carnẽ excrementis redundantẽ habẽt,præstantiora fiunt.muli vero, quod eorum sicca,& vacãs excremẽtis caro est,incommoda sunt,vt saliantur. Ex his autẽ perspicuum est, quæcunque sale condita dura, neruea,& fere coria redduntur, esse concoctu difficillima: quæ contra affecta sunt, & ipsa tenuium fieri partium,& crassos, ac glutinosos humores attenuare. Laudatissima vero omnium,quæ mihi vsu cognoscere licuerit, sunt Gaditana salsamenta,quæ nunc Sardæ appellantur: deinde muli, qui ex Ponto aduehuntur: post hos secundum locum tenent graculi,pelamides,& quę saxatina nominantur.

De cerebro coquendo.

Cerebrum omne cum incidentibus, & calfacientibus apparatum fit ex omni parte præstantius.

Quomodo ius album conficiatur,

Album ius,atq; simplex ex sola aqua, & oleo, pauco anethi & porri, & sale modico iniecto post idoneam coctionem,conficitur.

De decoctionibus.

Decoctum plurimorum,aut etiam omnium, quandiu coquas,eo magis salsum fit: postea vero etiam amarum. corpus vero solidum quod in aqua elixatur, qualitates, quæ eidem primum inerant, in ea deponit, vt tandem qualitatis expers, & aquosum reddatur: nec quicquam salsedinis, aut amaroris, aut adstrictionis habeat. atque amara quidem si bis,aut ter,elixare volueris, ea amarorem in aqua plane deponent:eruntque similia iis,quæ expertia qualitatum dicũtur.

tur.eodémque modo acria elixata deponunt acrimoniam. eadem quoque adstringentium est ratio.Iam vero aqua per se ipsa cocta diutius,magis se ipsa salsa redditur.

Ex Rufo, de parandis eduliis. Est autem hoc caput in primo libro extremo de victus ratione.
Cap. 2.

Quæ assa prębemus,ea vim habent exsiccandi: quæ vero elixa sunt,ea humectát,licet suapte natura diuersam vim haberent.éstque inter hæc differétia ex condimentis, quæ admiscentur,vt ex coriandro,& anetho,& cumino, & porris, & cæteris,quæ vt condimenta * carnibus imponútur, minime autem adiiciendæ sunt notæ condimentis. nam quæ ita sunt parata, etiam si ventri non sunt nota, tamen si in principio indantur, præstantissima sunt, postea vero admixta,fiunt deteriora:cum non sit ęqualis elixatio.atque eo quidem tempore valentioribus conueniunt.ac sal copiosus ad pinguedinis colliquationem accommodatus est,& quod pingue est,salem recipit:& plurimo igni coquédum. at gracilia,& sanguine vacantia si assare volueris, magis léto igni admouebis. Ex carnibus autem caprarum,aut pecudú, quas sub ęstiuo solstitio elixabis (siquidem eo tempore grauioris odoris sunt)itémque arietis,& magis etiam hirci, (assata enim grauius olent)in elixando operculum auferendum est: & ex plurima aqua elixare,& condimentis alterare oportet. ossa quoque carnium mali odoris præcidenda,& confringenda sunt omnia.medullę enim in primis putrescunt: quæ cú putres non sunt,& pinguissimæ sunt,& suauissimæ. Cognoscere vero debemus, quę statim, & quę post elixanda sint. Carnes ergo omnium agrestium post, cicurum vero, suis, ouis,& capræ statim coquendæ: bubulę autem interiecto spatio,aues quoque magnæ, & palustres, itémque gallinæ,palumbi, perdices, pauones atque attagenes. sed turtur,columba,turdúsque statim. Pisces vero omnes quamprimum etiam festinando coquere debemus: quia non commode adseruari reponíq; possunt. quæ auté adseruáda sunt, sed elixanda,ea fragiliora fiunt aceto. gallinas vero adseruare possumus infuso aceto: quandoquidé ita perdurát. Si vero agrestes,cum primum eas venatus fueris, elixes, non

eris magnopere reprehendendus. Calazas quæ in carnibus fieri ſolent, maxime ne laudabis: quæ vero ſuibus obueniũt, exiguas carnem facere ſuauiorem exiſtimato, maiores vero humidiorem, atque iucundiorem. dandáque opera eſt, vt horum vſus circuncidatur: ſi vero oporteat, parũ ceræ adiicito, & aſſando veru cera inungito. ac viuis quidem adhuc animalibus, vtrum calazas habeát, cognoſces ex lingua. quæ tibi ſigna dabit. itémque ex pedibus poſterioribus: ſi quidẽ conſiſtere non poſſunt. Iam vero qui celerius elixare aliquid volunt, alij nitrum, alij ſilphij ſuccum, alij ceram, alij ramũ ficulnum, & magis etiam caprificum indunt: cum caprificus etiam rebus aſſandis acceleret aſſationem. intrita vero vt myttotum, quod ex allio & aliis quibuſdá rebus fit, & mẽta, & apium, itémque omnia quæ ex caſeo & aceto parãtur, omnia ad coctionem maxime faciunt. myttotum vero aliis * ſecedit. Senibus appoſitæ ſunt carnes, quæ ante coctionẽ extractæ fuerint, & parumper in aqua ſalem, thymum, aut tragoricanum habente maduerint. Piſces non ſinendi ſunt inueteraſcere, niſi nimis duri ſint: neque quatiendi, niſi molles: ſed omnes æque ac carnes præmadeſcere in aqua ſalem & thymum habente debent. atque ita quidem carnes quadrupedum rite elixatas coquas, vt celerrime conficiantur: cæterę vero neque prius elixandę ſunt, neque aſſandæ: ſed ſoli igni admouendæ. ita enim maxime piſces moriuntur: quódque glutinoſum eſt, exſugitur. quos vero aſſare nõ poſſumus, hos tenuiſſime elixare conuenit. idem de auibus, & carnibus, cum quiſpiam elixis delectatur, eſt faciendum. Si quis oſtrea ſinat prius feruere, deinde aſſet, exiguum ſinapi, ac piper addendo ſumat. ac nunc non opus eſt ea * minuere: aut teſtes gallorum gallinaceorum veſcos etiam ægrotantibus commendare. Cydonia mala non admodum corrumpuntur. eáque ex melle ſumẽda ſunt. eadẽ ex vino quoque detracto cortice coquuntur, aut abiecto ſemine mel inditur. toti denique cydonio cruſta ex farina aqua ſubacta circũlinitur: & mel imponitur, & coquitur vſquedum cruſta aduſta ſit: quo ſane tempore & totum cydonium eſt coctum, & mel totum eſt exhauſtum.

Ex Diocle *de alimentorum præparatione.* Cap. 3.

Quoniam pleraque edulia alicuius apparatus indigent,

fiúntque

fiúntque meliora, vt alia eis quidpiam addendo, alia ab eisdem auferendo, alia omnino aliter disponendo, fortasse nō erit incommodum, hac de re pauca dicere. etenim eorum purgatio, cum adhuc cruda sunt, non mediocre ad bonam valetudinem, & ad iucunditatem momentum affert: nec vlla in parte huic rei minore studio incumbendum est, vt quę inutilia sunt, abiiciantur, & fœda, atque incommoda sunt, perpurgentur. purgantur autem omnia vel elixando, vel macerando, vel persæpe lauando. elixanda porro in aqua sunt ea in quibus amarities, vel adstrictio inest quędā: quæ mordent, quęque acrimoniam habent, aceto temperanda: maceranda vero sunt ea, quæ salsa sunt: lauanda denique ea, in quibus aliquas immunditias conspicimus. In elixis atque assis ignis ipse, & condimenta ad fœdum odorem, ad insipiditatem, & ad succi malitiam auferendam maxime conueniunt. ad hæc vero omnibus inspargenda est ruta, cuminum, coriandrum, & cætera viridia condimenta, ac nullum quidem contritum, sed cui conueniat, eorum contusorum succus imponetur: itémque origanum, satureiam, thymum, salem, acetum, & oleum, in quibus omnibus suę virtutes insunt, adiiciemus. Caseus est prędictis deterior: minime vero infensus caprinus ex coagulo concretus, non vetustus, odoratus, exiguus, & potius tostus. Silphium vero, sicubi eo opus fuerit, candidissimum, odoratissimum, & minimum capietur. odoribus enim condimentorum suauitates atque virtutes continentur. Quæ vero crassa sunt, & ex copiosiore caseo, sesamo, silphio, & copia contritorum fiunt, nihilo maiorem voluptatem afferunt, sed sępenumero molestia cōficiunt. at obsonia, quæ exigua, aut nulla correctione indigent, ea, vt vno verbo dicam, aqua sunt elixanda: quę verò virosa, & humida, & insipida sunt, cū aceto: quæ deterioris succi sunt, magísque austera, aceto dulci. Maximi autem refert, vt res omnes conuenienter & succis, & odoribus citrà contritionem componamus, & temperemus: quod pręcipue consequetur is, qui diligenter animaduertat, vt neque odore, neque succo aliquo res commixta satietur: sed vnus omnium odor, vnúsque succus appareat, qui singulis rebus confectis conueniat. Super carbonibus ęqualiter coquuntur omnia. Cum elixa edulia sunt, è vasis extrahi debēt feruentia

tibus adhuc humoribus, nec sunt infrigidantibus immittenda. Quæ cum humoribus non comeduntur, ea lento, & æquabili igni assanda sunt omnia. & quæ vitiosos succos habent, magis siccanda: quæ bonos, succi reddenda pleniora.

Ex Mnesitheo Cyzicino, de brassica. Cap. 4.

Brassica quam acutissimo ferro concidenda est, deinde abluenda, & aqua abiicienda, & coriandri, atque rutę quantum satis sit, vna contundendum: tum oxymelite totum aspergendum, & perexigua silphij portiuncula super abradenda. Huius si tantum, quantum acetabuli mensura continet, sumere velis, nihil tibi vitiosi in corpore concrescet: imo vero si quid prius inhæserat, extrudit: sedat præterea caligines oculorum, itémque suffocationes. si quid etiam incommodi vel circa septum transuersum, vel hypochondria accidit, subuenit: emendátque ea, quæ lieni obsunt: síque lien permagnus sit, eundem extenuat. ad melancholicos vero mire facit cruda sumpta: si quidem venas expurgat. ad morbos vero articulorum, nihil æque efficax est, ac brassica ita composita, & ieiuno & mane data. Ad tormina intestinorum ita paranda est, vt brassicam diligenter plurima aqua maceremus, deinde in calidam aquam coniectam elixemus donec intabuerit: tum aqua tota abiecta oleum indere: postea sinemus, vt simul ferueant: tum in vas coniecta interemus, & cum aliquo cibo, aut solam brassicá, cámque frigidam mandendam dabimus: ídque non semel, sed singulis diebus mane longo dierum spatio faciendum est. sed non multum eius propinandum, ne obsistat.

Ex Dieuche, *de conficiendis panibus.* Cap. 5.

Panem conficere oportet ex farina tritici maxime inconglutinati, & leuiter fermentati dulci fermento, vt ex massa firmissima: éstque multo tempore subigendus. Pręterea vero assatio in furno mihi tutior, quam quę in clibano fit, apparet: & multo etiam tutior, ea, quæ fit crustis circundantibus: siquidem mollis, & longiore tempore fit assatio. ad hæc quoque ignis non facile adurit rem, quæ assatur, quia exustio externas partes congrassatur. at panis qui in clibano coquitur, siccior est ille quidem, & ori iucundior, quam is, qui

qui in furno conficitur: ſed tamen aſſatio non eſt tuta, ſed exteriora ſtatim exuruntur, interna pars cruda remanet. Subcineritius vero eſt omnium ſicciſſimus: atque etiam difficilior eſt eius aſſatio, quam quę clibano conficitur. Prunas enim multas eſſe oportet, & ad hæc cinerem copioſum adeſſe. maſſa vero ex farina triticea, non ex ſimila, & abunde ſubacta eſt pręſtantior: debétque maiorem habere mollitiē, quam panis in clibano confectus. deinde in cinerē imponi, qui igni incumbat: tum deſuper alio cinere maſſam contegere, & ſuper eo cinere prunas quamplurimas coniicere, & maxime ſupernam partem incendere, quo loco aſſatur. hic panis omnium eſt ſiccißimus: eritque ad ventres humidos, & non concoquentes, quibuſcunque pituitę copia redundat, accommodatißimus.

Ex *Dieuche, de polenta.* Cap. 6.

Polenta vti quiſpiam poteſt, & potione, & pulte quæ in aqua coquitur, confecta: vel ſi farinam in gallinę ius coniectam feruefaciat, vt maxime aſſata polenta euadat, cum eam non agitet, ſed ſinat coire ſenſim calfaciens igni, vel aqua calida ita, vt bis coquatur. in agninum quoque, & in hœdinum non omnino pinguedinis expers, atque in ſuillæ carnis ius coniecta, & ſimul cocta, dyſentericis facit. Satis autē eſt, in quartupla parte choę polentæ optimæ, & ponderoſißimæ cyathos duos lactis, & aquę tertiam partem indere, & cum ab igni abſtuleris, papaueris, aut eius capitum, vel dum adhuc ad ignem eſt, ✱ cucumeris læuigati quantum holcæ triobolus contineat, admiſcere, & ſimul incoquere: & ad ſorbitionis craſsitudinem redigere, ac propinare. Hæc ita confecta ceſſationem quandam reſurgendi, & ſomnum affert: nec debet quiſquam hac vti ſæpius, ſed ter, aut quater: & præcipue in robuſtis corporibus: quia imbecillitatē quādam inducit: & iis, qui eadem vtuntur liberalius, vrina raro procedit. Ex auena quoque polenta conficitur. tota enim cū acere frigitur, repurgatúrque, ac ſubigitur, & quemadmodū hordeacea, polenta trahitur: ſed tamen hęc præſtantior eſt; & minus, quam hordeacea, flatus ciet.

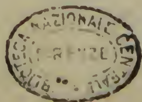
Ex *Dieuchis commentarii, de parandis alimentis.*

Cap. 7.

Qui imbecilli admodum ſunt, & craſsius alimentum quā

aqua ſit,ſumere amplius non queunt,optimum eſt , vt eis alimentum in potione data maceretur, coquatur , & teratur. ita enim fit vt totius alimenti diſtributio tenuis,& in vaporem diſſoluta diſtribuatur, & excrementa in ventre non remaneant, & toto die & alimentum , & potio diſtribuatur. Hęcque propinatio præcipue vtilis erit iis,quorum ventres conſiſtunt,& non turbantur , indigéntque tenui , & quod pondus habeat,alimento. macerabit ergo quiſpiam polentam calidam,& quæ ericides dicuntur. magnam vero facultatem panes quam calidiſſimi amittunt,cum franguntur, & macerantur.Simili quoque modo triticum toſtum , & confractum macerabitur.eorum enim quę magis etiam coquũtur,melior eſt potus , & magis etiam alit . Febricitantibus ergo,& quibus criſes non facile fiunt , hordeum confringẽdum non eſt, ſed lotum in aqua elixandum : priórque aqua cum intepuerit , abiicienda,tum alia impoſita coquendum. ac recte quidem coquetur,ſi decem aquę heminas in vnam hordei heminam coniicias.coquitur autem vſque dum hordeum crepet.deinde aqua tenuiſſima excolanda eſt, & melle admixto,vel per ſe ſola danda.hæc enim cum aluum probe ſoluit, ciétque vrinam , tum vero etiam abunde nutrit. Datur etiam hordeum in polenta frictum,quod toſtũ hordeum nominant. priuſquam vero hordeum tundatur , abſtergendum leuiter eſt acus illud aduſtum , & vbi maceratum fuerit,coquendum.ſed ventrem magis, quam ſuperius, cohibet.eſt vero in aqua coquendum,non ſecus quam crudum . Ericidas quoque in aqua ab agitatione abſtinendo quiſpiam decoquet,vt quam tenuiſſimum ſit decoctum.decoquet etiam quiſpiam panes, & fermentum : ſiccúmque ac recens triticum crudum,& frictum,& milium , & omne ferme alimentum,quod ægrotanti accommodatum eſſe exiſtimauerit:idq; & in potione data,& in iure gallinę,& in aliis pleriſq; humoribus.Quæ vero ſubtrita ſunt,ea maceratis & coctis eſſe craſſiora,& validiora videntur.ac omne quidem memoratũ alimentũ,in potionibus quæ datur,ferme ſubteri poſſet.itéq; multis arborũ fructibus,& leguminibus,alendi, & vires quibuſdã ægrotantibus addẽdi cauſa vtitur aliquis eadẽ incidẽdo,cõtundendo,& ſuccũ exprimendo, vt potui dato indat.Iã vero panes & ſiccos,& recentes, & placentulas macerare aqua immerſas , & ex linteolo percolare ex-

pe-

pedit. ad candorem vero, ne color ex pane appareat, cucumeris femen toftum, itémque amygdalas, & nuces pineas, & sorba admifceto: & cum vnoquoque horum, & cum aliquibus, vel etiam his omnibus anifi, aut fœniculi femẽ adiungito: ídque febricitantibus ex aqua mulfa, non febricitantibus vero ex vino propinato. Milium vero, & panicũ contufa detracto cortice conueniunt iis, quibus vẽter biliofa affectione premitur: & quibus tenues, eæque multæ excretiones per aluum fiunt. hęc autem conterendo aqua diluenda funt: non minus, quam quod acetabulum contineat, fi viro des: excolato ex denfo linteo, & in aquę heminam vini aufteri modicum adhibe, & ieiuno da. Accommodatum quoque fuerit vna cũ milio nuces euboicas cum internis membranis non multas contundere. nam in fuccum redactæ vna cum milio, forbitionẽ febricitantibus idoneam faciũt. fed omniũ infirmiffima forbitio eft, quam καχρύδια. i. ex hordeo tofto confectam vocant. hæc verò ita fit, vt in femichœnice heminæ fex aquæ infint. fi bis coquatur, vt crepet, erit prẽftãtior. Iam ex ptiffana quoque fuccum exprimimus: & ventrem minus, quam ptiffana deiicit: fuccúfque fit tenuior. Auena autem maxime omniũ leguminũ eft ad concoquẽdum accommodata: & eius eft prẽftantiffima forbitio, valentiórq; quam quæ καχρύς dicitur: fed ptiffana imbecillior, & fuauior. coquitur eodem modo quo ptiffana, vt hemina in decẽ aquæ heminis incoquatur. forbitio vero quę ex lẽtibus fit facienda eft, vt non torreatur tenuiffimo cinere circumpofito. quę vero atype dupla, quam lens fit, efficitur, leuiter cõcutienda eft, donec quicquid eft aceris diligenter excidat: tum cribro tenui agitanda: cinis vero infra erit. lentem vero fępe lotam, & anethi, aut pulegij portionem abfque oleo indens, falémque modicum addens elixabis, & aceti parum effundes, cum iam erit difcocta: nõ febricitãtibus, & quibus aluus profluit, vini odoratiffimi cyathum pro aceto infundes. fed & ventri profunt pira, & mala cydonia diffecta in partes, & in lentibus abfque vino & aceto incocta. atque hemina quidem lentium in feptem aquæ heminis coquetur. In iis prætерea, quorum aluũ humectare oportεat, vti poterit quifpiam nouellarum betarum foliis puris, fimul coquendo aut maluam, aut cucumerem, aut cucurbitam in minutas diffectam partes. Amylinę vero forbitionis vfus febrim habentibus aptus

ęrit iis,quorum in febribus aluus profluit: & alui causa,lentęs admisceri poterunt.sed & in lacte quoque vti ea licebit, & aqua itidem admixta, & ipsa etiam per se data. ac magis quoque dysentericis,& fluxionibus,quę tussi excitantur, cōueniet.ita vero coques,vt decem eius drachmæ in quatuor heminis aquæ coquantur, at milium non conueniet febricitantibus: veruntamen iis, quos turbata aluus exercet, est maxime accommodatum:eiúsque acetabulum in decē aquæ acetabulis bis coques.atque etiam id ipsum in mortario cōtundes,& prędictam aquę mensuram infundes,liquabísque, ac percolabis,& in illa ipsa aqua ita coques, & anethi, salísque parum iniicies. Præterea vero quod ex milio percolatum est,& lentibus, & ptissanę admiscebitur, ac in omni sorbitione,pręter eam,quę ex lentibus conficitur, pro oleo crudum cucumeris semen miscebis,quod vbi eliquaueris,& ptissanæ,& cęteris decoctionibus indes,vel pineam nucem, aut ponticas, aut thasias nuces:ac præsertim in iis, quibus admiscere aliquid lactis loco volueris: vt in iis, quos tussis vexat.maxime cōueniet, si amygdalas subtritas sorbitionibus imponas.at iis,quos perturbata aluus infestat,pro oleo subteres papauer album leuiter tostum cum vtriculo suo: atque ex eo succum in decoctionem exprimes.id quod etiā ad somnum conciliandum facit.Iam ad aluum quoque Euboicę nuces,quas Sardianas vocant,cum internis membranis,quę cū nucibus ipsis sunt, teres, & aquam papaueris exprimes.Similā vero coques, vt quartupla eius portio in decem aquę heminis imponatur, parúmque olei,& anethi addatur.prius vero lauanda simila est. alicæ quoque, si facere sorbitionem ex ea velis, eadem est habenda ratio. Coques etiam lac addendo, vt cum iam coctæ decoctiones fuerint, calidum lac indas, nec diu simul coquere permittas. Alica vero debet aqua prius macerari, tum quarta pars chenicis capi,vt septem heminis aquæ, duæ heminę lactis accedant. Coquenda super carbonibus leuiter,& agitanda,& vas manu tenendum,ne aduratur. Sed lac omni sorbitioni poteris ad eundem modum adiungere.Placentula vero,quam itriū quidem nominant,minus molestiæ afferet,si confringas,cōtundas,tenuémque facias,& cum amygdalis, vel cucumeris semine coquas:sin secus,vt mos est,ex oleo, & anetho. vtetur hac re quispiā ad aluum, vel sola, vel lentibus admixta:

at febricitãtibus nullum alimentũ dari posset inutilius. Coquunt id rite illi quoque qui in gallinaceo iure, aut agnino coquunt: quandoquidem id faciunt in iure copiosiore, atque in ollis, nec quicquam tangunt, neque commouent, vt vel hac ratione maxime intabescant, & percoquantur. Panis aridus leuissimum decoctum facit: ac febricitãtibus quidem est ad ignem tepidus reddendus, & vbi maceratus fuerit, in læuoré terendo redigendus, & eius decem drachmę in duabus aquę heminis coquendæ, donec ad sorbitionis crassitudinem perueniant. sed cũ hoc subterendę quoque sunt aut amygdalę, aut cucumeris semen. atque iis, qui febrem nõ habent, confringes ad similæ, aut alicæ magnitudinem, & breui tempore macerabis, ac decem eius drachmis tres aquę semiheminas affundes, & aliquid eorum, quę dicta sunt contundes, & ad spissitudiné alicæ rediges, & ex melle, vel vt ægrotanti placebit, propinabis. Valebit etiam ad ventriculos, qui non concoquũt, quíque flatibus torquentur, & qui nimium humecti sunt, ídque vel per se, vel cum lentibus. Præterea ad aluum consistentem in maiore gallinacei iuris portione macerabis, aut decoques.

Quomodo ex amylo, & reliquis subsidentia fiant. Cap. 8.

Ex omnibus leguminibus, quemadmodum ex amylo subsidentia conficiuntur. fiũt autem hoc modo. Similam quam purgatissimam capimus, leuiter maceratam lauamus, linteo ex copiosissima aqua percolamus: collá, vt maxime fieri potest, auferimus: in vase fictili subsidere permittimus, aquam deinde percolamus, aliámque eodé modo affundimus: tum ita faciendo vsque eo permutamus, dum id quod excolatur, purum sit. postremo vero subsidentia extrahimus, atque in vase fictili ad solem, donec perfecte sicca sint, exsiccamus.

De iis quæ ex eruo fiunt.

Eodem modo in eruo faciendum est. præcipue autem album fresum, & cum feruendo acus abiecit, madefaciendum est, & conterendum vt læuum reddatur. quod cũ copiosiore aqua eliquatũ fuerit, abiicienda per dié aqua est persæpe, donec ea, quæ effunditur, pura sit. atque ita siccabis, & repones. hoc vteris ad suppuratos: itéque ad mulierũ purgationem,

carnem augendam,& bonum colorem comparandum: idque ex vino mulſo,vel polenta propinabis: ex quo ſatis erit acetabulum & viro,& fœminæ bene valentibus.

De iis, quæ fiunt ex lentibus.

Fiunt etiam ex lentibus ſubſidentia, cum feruẽdo acus abiecerunt,maducrúntque,ac contuſæ, vt de eruo dictum eſt, fuerunt:& aqua vſque abiecta,dum ea,quæ exit,pura fit.hæc ſubſidentia ſiccata miſcebis decoctionibus in iis,quos turbata aluus vexat,& pręſertim poſt milium, poſt panem ſiccum,poſt ptiſſanam,& poſt alias cõplures ſorbitiones, quibus aliquis vſus eſſet. Iam decoctiones quę ex leguminibus fiunt,incommodiores febricitantibus ſunt, quam prædictæ: quippe quæ & minus alant, & flatus magis cieant. Vteretur ętiã quiſpiã eiſdẽ ex crudis leguminibus lomenta conficiens.

De *lomento fabarum.*

Lomentum fabarũ ſi flatus expers conficere volueris,multam aquam affundes, atque elixabis: cúmque perfrixum,& decoctum fuerit, totum effundes, & calidam aquam iterum indes:ſatis autẽ erit,ſi quartuplæ chœnicis portioni lomenti,quod iam effuderis,& confeceris, duas heminas aquæ, & olei admiſceas. eius vſus eſſe poteſt in grauedinibus & deſtillationibus addita faui portiúcula. eo quoque vtetur quis ad dyſenterias,& tineſmos,ſi pinguius reddat, nec prius excoquat,nec aquam abiiciat.ad quem vſum medulla quoque ei addetur,itémque cera,& caſeus,& præcipue frixus:& oleũ copioſius in iis,quos eiicere ſtercus volumus. Cum ptiſſana quoque,& lentibus lomentum componetur ad dyſenterias, & tineſmos.Iam vero lomentum non excoctum elixabitur, vt in quartupla chœnicis portione ſex heminæ aquę imponantur.Piſorum vero lomentum minus flatum ciet,quam fabarum,& facilius conficitur:atque ideo imbecillis erit accõmodatius.ídque dari poteſt iis,qui defluxionibus,& tuſſi vexantur.huius quoque quartupla pars chœnicis in ſenis aquę heminis incoquetur. At lomentũ quod ex phaſelis fit,omnibus dulcedine præſtat: ſed & difficulter coquitur, & cætera habet prędictis ſimilia:atque id quoq; in pari humore elixatur.quod deniq; ex dolichis,& aracis fit, omniũ peſſimũ eſt: & ad nullam rem ægrotantibus vtilis eorum eſt decoctio.

De

De coctionibus. Cap. 9.

Legumina omnia, hordeum, & triticum coquenda ſunt oſculo ollæ cruſta obturato. diutiſſime autem coquenda ſunt, & igni quo magis lento fieri poteſt. tunc enim licet quantumvis coquantur, nunquam comburuntur. debemus ergo leguminibus iam valde decoctis ita vas manu continere, vt agitando non comburantur: & ad decoctiones, & ad obſonia oleo quod minime odorem habeat, & nullam omnino facultatem ori præ ſe ferat, vti.huiuſmodi eſt omphacinum. Piſces vero qui flatum excitant, in patinis elixandi, & aſſandi ſunt. ſi vero elixes, diſtribuenda conditura eſt, & ſatis olei indendum, & prius muria elixanda, deinde in eam feruentem piſcis coniiciendus. ſi ſic condias, piſcis ſucci plenior fiet, & proprium ſuccum in ſe cõtinebit. idẽ quoque in patinis aſſatus, & melior, & maxime tener, & plurimi alimenti reddetur. ſed conditura cum oleo diſtribuenda eſt: & ſal abunde inſpargendus, itémque tenuis farinæ quod ſatis ſit.

Ex *Philotino, de milio condiendo.* Cap. 10.

Milium crudum tritum, & lęuigatũ, & affuſa aqua iterum contritum, & percolatum, & coctũ, & molito ſimile factum, in collæ modum redditur, habétque adſtrictionem, & ventrem ſiſtit, & difficulter in ventriculo conficitur. ſed ſi totum coquatur, vt faciunt, eſt multo ad conficiendum difficilius: & quandoque aluum molliorem facit, & non admodum in excrementis alteratur, & glutinoſum eſt: ſuccum vero qui dulcem adſtrictionem habet, corpori diſtribuit.

Ex *Antyllo, de alimentis, quæ continenter ægrotantibus dantur, déque ratione eorum apparandorum. Súntque hæc in tertio de auxiliis libro, de iis quæ in cibis adhibentur, capite ſecundo.*

Cap. 11.

In morbis continuis eligendum alimentum eſt, quod facillime concoquatur, celerrime diſtribuatur, & non admodum nutriat, & facile perſpiretur. nam quæ continentur in corpore, febres pariunt. atque has quidem virtutes panis aqua lotus in ſe omnes continet. Sed eſto panis ipſe ex tritico trimeſtri, & non admodum puro, ſiquidem valde purum,

valde etiam nutrit. conteratur vero diligenter, atque assetur. Ex simila vero confectus, neque ex huiusmodi tritico, neque ex aliis propter sui vehementiam capiatur. Sitque potius hesternus, & cum fermento: isque calida aqua maceretur, alia atque alia continenter effusa: nec totus panis, sed pars interior. nam exterior eius pars quæ cutis vicem gerit, ad distributionem & ad concoctionem inepta est. macerandi vero terminus sit, vt non solum panis in tumorem efferatur, sed vt fermentum euanescat, & illius odorem non referat. alica quoque lota est generis eiusdē, cum succus expressus, & ipsa satis lota sit, & elixa detur ex aqua, vel mulsa. Similis quoque generis est ptissanæ succus ita coctus, vt in vna eius parte quindecim aquę partes indantur. cū enim coquēdo quinta pars remaneat, & percoletur, succus modica mulsa addita potui datur. Ipsam quoque mulsam in horum alimentorum genere posset quispiam constituere. Coquitur, vt ptissanam coqui diximus, cum mel in multas aquę partes coniicitur, & in quintam partem coquendo redigitur. Ex alica etiam sorbitio conficitur ad hunc modum. alica lota, & aqua sępe abiecta, iterum aqua pura vnius horę spatio maceratur: deinde manibus in aqua confricatur, donec aqua colorem & spissitudinem lactis acquirat. deinde alica ita percolata, ipsa quidem extra remanet: quod vero lacteum ab ipsa est effectum, parū salis capit: & in iis quorum stomachus & intestina morsu infestantur, parum anethi adiungitur: in iis vero, quibus stomachus peruertitur, & nausea vexatur, pulegij, & thymi: in iis, qui flatus pleni sunt, cumini. coquitur ad consistentiā, & datur antequam refrigerata sit. hoc alimenti genus si rite conficiatur, & dandi promptitudine, & concoctionis facilitate, & celeritate reficiendi, cum alicā, & panē pręferimus. * atque alimenta quidem quæ in morbis acutis conueniunt, hæc sunt, quæ exposuimus. Sed persæpe ordo variatur, vel quia hæc non suppetant, vel quia non rite affecti ad ea sint ægrotantes, aliis alimentis vti necessitas nos cogit: in quorū numero sunt itria, olera, & polenta, & oua. Itrium igitur est ex tritico, cū sit ipsum quoque panis recte assatus. debet autem tenue esse magnopere, siquidem crassum inæqualiter assatur: debétque pręcipue quam tenuissime conteri, vt sit polentæ persimile: atque in aqua elixari, & præsertim pluuia: si ea non suppetat, alia purissima: ídque plurimum, vt coquen-
do

do in vnum conducatur. modicũ quoque salis insit:oleíque sit expers:vel parum omnino olei imponatur:& prius quam itrium eo perspergatur,oleum cum aqua sit incoctum . alica vero cum iisdem condimẽtis coquitur. Omnium vero olerum accommodatissima malua est, quæ ex garo,& oleo cocta comeditur: vel sorbitio , quæ ex ea fit hoc modo . folia maluæ nouella , absque fibris elixantur , deinde in mortario contunduntur , & iterum ex aqua , sale , & oleo elixantur. Secundum locum tenet cucurbita . Sed admodum nouellas cucurbitas debemus eligere , atque totas non abrasas coquere:ne elixatę aqua impleantur . vbi vero elixatæ fuerint ,tum abradantur:dentúrque præcipue in aqua & muria. nam hoc pacto ori non erunt ingratę:sin secus,ex garo dentur,& oleo. Oua in aqua sunt coquenda,atque continuo agitanda:siquidem ita commota , neque simul cohærent,neque densantur . sed præstat etiam ea in posca coquere,quoniam magis etiam liquida permanent.

FINIS QVARTI LIBRI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM, LIBER QVINTVS.

Ex Galeni libris,de aquis.
Cap. I.

Qua optima omnis qualitatis non modo gustatui,sed etiam olfactui expers esse debet . atque eiusmodi quidem erit bibenti iucundissima,& plane pura.Si vero etiam hypochondria celeriter permeet,nulla est quęrenda præstantior.at quæ puræ , limpidæ , potuíque non insuaues sunt , sed tamen diutius in præcordiis morantur,eæque, aut ventrem feriunt , aut flatu implent,aut prægrauant , semipráuæ sunt existimandæ : cuius sane generis multæ sunt , de quibus mihi præcipue videtur Hippocrates, vt eas ab optimis aquis discernere-

mus, scripsisse, cum ait, aqua quæ cito calefit, & cito frigefit, leuissima est. etenim neque in cœnosis, neque in graueolentibus, neque in iis, quæ gustatui medicamenti facultatem aliquam afferunt, vtilis est huiusmodi dignotio, cum eæ vel omnibus perspicuo sint notæ: sed in quibus nihil quidem tale est, verum alia quedam prauitas ob corrupti aëris admistionem, aut aliud quoddam vitium ipsi aquæ innatū, ab ignota causa proueniens, aquis inest: siquidem in eiusmodi prædicta dignotio optimum iudicandi instrumentum est. nam quę tales sunt, neque cito frigefiunt, neque cito calefiunt. Alia quoque huic similis dignotio ex oleribus, aut leguminibus, aut carnibus, aut fructibus, aut denique radicibus, quæ aquis incoquuntur, sumi potest. celerrime namque in optimis, tardissime vero in paruis res elixātur. ac nonnulli ex veteribus aquas ita prauas, indomitas, & crudas, æque ac legumina, quæ difficulter elixantur, appellauerūt. ergo tutissimū fuerit, vt experientia de huiusmodi aqua iudicium fiat. ac si quis est, qui ex notis potius vim eius prænosse aueat, is sciat, quarum fontes è petra scaturientes, ad Septentrionem fluūt solemque auersum habent, eas omnes difficulter coqui posse, tardique transitus esse iudicandum est: idque eis statim inesse, vt tarde calefiāt, ac frigefiāt: quarū vero fontes ad oriētē solem erumpunt, & per meatum aliquem, aut terram puram colantur, ac celerrime calefiunt, & frigefiunt, eas esse optimas sperandum est. Pluuiales vero ex Hippocratis sententia leuissimæ sunt: sol enim quod leuissimum in aqua, tenuissimúmque est, attollit, & sursum rapit. id quod non ex aliis aquis solum, sed etiam ex mari, & ipsis itidem humanis corporibus facit. idcirco fit, vt celerrime omnium computrescant. maxime enim corpora, quæ vnicam in se qualitatem habent, cum nulla aliunde causa subsit, quam ob rem difficulter, aut facile putrescant, ea difficilius, quam quæ multas qualitates habēt, computrescunt. sed animaduertendū est, ne quis putet aquā, quę celerrime putrescit, esse pessimam. potest enim eadem esse præstantissima, cum aliæ omnes optimarum aquarum notæ, quas ante diximus, ei adsint. nam facilitas immutationis in qualitate, potius bonitati aquę, quam uitio attribuenda est. Aquam vero pluuiam bonitate præstare argumento est quod etiam à solis calore coquitur. nam & cætera quæ elixantur, dulciora se ipsis fiunt omnia. cumque cœpit putrescere,

cere, omnino est inepta potui: siquidem qui aquam adhuc putrescentem bibunt, hos raucitates, tusses, ac vocis grauitates corripiunt. Ex pluuiis autem aquis æstiua, quam horæam Hippocrates vocat, quęque ex tonitruo fit, præstantior est, quã quæ nimbis est demissa. quę vero ex glacie, & niue soluta fiunt pessime sunt. in iis enim, quæ ex frigore concrescũt, tenuissima pars omnis excernitur. porro palustres, & fœtidę, & in quibus absurdæ qualitates insunt, coctione alteratæ offerantur. Quin etiam in alium vsum aquam prius calefacimus, & postea refrigeramus: tametsi neque gustatui, neque odoratui vllũ vitium afferat: ac plane pura sit: cum eam in vẽtriculo morari diutius, & noxam aliquam inferre, experti fuerimus. nam caliditas totam aquam, quæ elixatur, fundens aptam ad secretionem facit: dum aqua refrigeratur, partes terreæ innata grauitate descendentes in fundo vasis residebũt: aqua vero super eis fluitabit: qua sensim in aliud vas transfusa, citra noxam vti poterimus. Post decoctionem vero cum frigidissimam reddere aquã voluerimus, si nix nobis suppetat, aquã prius calefacimus, deinde niuem extrinsecus ei circũfundimꝰ. si nix nõ adsit, è puteis, vel aquæ ductibus refrigerationẽ ei comparamus: eam itidem prius calefacientes, vt facilius alteretur. nam quicquid prius excalfactum est, id citius in se totum alterationem à rebus vicinis proficiscentem capit. Cum autem vas in puteum demittimus, aut aquæ ductibus subiicimus, tum vasculũ operculo claudimus necessario, & ipsum ex omni parte diligenter obturamus, nec vasculum implemus, sed aliqua ex parte vacuum permittimus, vt aër, qui inter operculum & aquam interiacet, prius refrigeratus, eo attactu vicinam aquam refrigeret. vbi vero nihil horũ nobis suppeditatur, vt in Aegypto vsu venit, ibi vasculum suspendimus, & quo aërem suscipiat, sine operculo sinimus. Quoniam vero aqua neque incidẽdi, neque calefaciẽdi vim habet, ideo iure fit, vt aqua omnis tardi transitus sit, ægre cõcoquatur, & ægre subducatur, licet alioqui sit optima. nam & multum temporis manet in ventriculo, & fluctuationes plerunque parit: sique biliosus ventriculus sit, ipsa quoque simul corrumpitur. cúmque à ventriculo ad ieiunum intestinum ægre perueniat, nõ facile distribuitur. quam ob rem neque ad ciendam vrinam, neque ad sputum educendum apta est: quin ne sitim quidem sedat, etiam si in ventriculo diutis-

ſime moretur, cum nec in totũ ſe profundum immergat, nec quod ſqualidum eſt, irroret. porro aquam nõ alere, ſed vehiculum tantummodo alimenti eſſe, & Hippocrates, & cæteri præſtantiſſimi medici dixerunt: ob eamque cauſam non poteſt vitalem facultatem roborare. & hoc fuit in cauſa, vt Hippocrates ab aquæ vſu in ægrotantibus abſtinens, ad mulſam, oxymel, & vinum ſe contulerit. atque his quidem rationibus nemo vnquam aqua vteretur. plerique tamen in aliis decepti ad aquam confugiunt, in qua nihil eſt, quod magnopere contra animi ſententiam ſuccedat, cũ ipſa quoque non magna vi ſit prædita. at oxymelitis, vini, & mulſæ vſus eſt vitioſus propter repentinas mutationes: & propter ſinceram permixtionem, quæ à medicis plerunque fieri ſolet. Vinum enim quod tanquam manus quædam ad diſtributionẽ aquã trahat, eſt omnino pauciſsimum aquę miſcendum, vt aquæ ſinceritatem tollamus. eademque ratione oxymel aquoſum laudo. cum minore quoque periculo aquoſa mulſa quis vti poterit. nam impermixta, niſi ſubducere aluum properet, maxime noxia eſt, & præſertim in amaræ bilis hominibus, quique magna habent viſcera, quibus ipſa quoque aqua eſt noxia, cũ in bilem cõuerſa in hypochondriis diutius manet. ad hæc enim omnia mala, quæ in ea ſunt, hoc accedit etiã, quod cum ſtercoris ſit expers, aluum non ſubducit. aquam vero in principiis acceſſionum potam lædere, perſpicuum omnibus eſt. Ecquando igitur aqua potui vtiliter datur? nimirum cũ ægrotus ex ſola potione viuit, nec adhuc ptiſſanæ cremorem ſumit. tunc enim in medio aliarum potionum aquam in tempore quiſpiam dederit, & præcipue cum ęgrotus ſiti eneclus ſit: quandoquidẽ eo tempore inundationem quandam, hoc eſt humiditatis copiam ab ea induci, ſcriptum reliquit Hippocrates. quocirca inter mulſam & oxymel, parum aquæ ad humectanda ea quæ expuenda ſunt accommodatum præbet. quin etiam vbi vinum magnopere noxium ſit, tum etiam aquam exhibet. nocet enim vinum cum ægrotans vel delirat, vel capite vehementer dolet. Hanc autem propriam naturã humidã & frigidam habet aqua. aduentitia vero caliditate acquiſita calefacit & humectat ipſa quidem ea, quibus admouetur: ſed tamen vt vtrunque æque faciat, non eſt ei natura comparatum: verum humectat quidem ſumme, ſiue tẽperata, ſiue tepida, ſiue etiã calidior ſit: calfacit vero nõ ſumme, niſi

me,nisi quę extreme ferueat.quod dicimus, in temperata natura prius exploremus.ergo si huic naturæ aquam tẽperate calidam offeras,siue lauans, siue perfundẽs partem aliquam, profecto ipsam partem humidiorem, & calidiorem in ipso perfusionis tempore factam videbis:si postea quiescas, nec corpus frigida contrahas, & cõstipes, paulo post eandẽ partem se ipsa factam frigidiorem cõperies, quod calor innatus immoderatius perspirauerit.non tamẽ quemadmodum frigidius postea,aquę calidæ vsus, ita etiam siccius corpus destituit.& tamen hoc quoque debere fieri videtur,cum ob meatuum raritatem,& corporis mollitudinem, tũ vero ob substantiæ fusionem.plus enim in huiusmodi affectionibus euaporetur necesse est:vapor autem est humor attenuatus.verũtamen non ita se res habet.humores enim,qui in vasis, aliísque vacuis spatiis continentur,omnes exhauriuntur:corpora vero vasorum, & vniuersum carnosum genus humidius seipso redditur.atque hanc solam facultatem, vt videtur, aqua nunquam deponit.neque enim cum feruens comburit corpora, facit vt quæ ambusta sunt,sicca sint, vt quę igni assata fuerunt.simili quoque modo cum summe frigida facta est,totoque die,aut etiam longiore tempore super aliquam partem perfunditur, eam non efficit sicciorem: quamuis rugosa,& admodũ exilis videatur.verũ hęc ideo eueniunt,quod qui in vasis, aliisq; spatiis est humor, euacuatus est: partes vero genuinæ, atq; solidæ nihil seipsis ficciores redduntur.

De aqua frigida,& oxymelite ægrotantibus potui dando. Cap. 2.

Quoniam ostendimus omnem corporis affectionem, quæ præter naturam est,à sui contrariis curari : planũ est, febrim quoque à frigida extinctum iri omnino,cum ipsa sola fuerit sine vlla affectione, quæ à frigida ledatur.nã si febri adiũcta sit alia affectio, quã frigida lædat, licet ea febris, quę ex ipsa affectione orta est, confestim à frigida sit restincta, altera tamen deinde febris grauior accendetur aucta affectione, quam potio frigidę oblæserat. Læduntur aũtem à frigida affectiones partium quæ inflammatione obsidentur, & in quibus incocti humores sunt: quorum indicium est vrinarum incoctio.si igitur concoctæ vrinæ sint, nullaque princeps pars inflãmatione vexetur,satis erũt,vt ad frigidã potui

dandam impellamur. si vero æstiuo tempore vehementia febris quádoq; vrgeat, laboransque iuuenis sit, & frigidę potioni assuetus, si cum aspectu & consistentia vrinarum laudabile sublimamentum videas, tum, etiamsi pars aliqua inflámationem patiatur, frigidam dando non errabis: siquidem debes anteponere, vt febris vehemétiá eo tempore sedes, pluribus diebus, quibus ad reliquias inflammationis tollédas opus sit: quas quidem & magis scirrhosas, & solutu difficiliores euadere necesse est. Si vero non admodum adurentes febres sint, & frigidam dederis particulis inflammatione laborantibus, magnopere tua te fallet opinio. febres enim, quæ vehementer flámeæ sunt, inflammationem & erysipelatis speciem referentem quodam modo subesse nobis ostendunt: & ideo frigida quoque eandem iuuat: vt in exterioribus etiam partibus perspicitur. ergo in iis, in quibus incipiút in iecore, vétriculo, & aliis huiusmodi particulis inflámationes, diligentius cósiderandú est. nam ij omnes magnopere læduntur, etiá si in tépore sumpserint, si potio fuerit paulo largior. Etenim cú principia inflámationú, quæ sine ictu, & vulnere fiunt. vel ex particularú imbecillitate, vel ex ignea caliditate quadá oriátur: eas quarú origo est imbecillitas, frigida semper lædet: quæ vero ex ignea quadá caliditate existunt, moderata frigidæ potio iuuabit. periculum enim est, ne in largiore potione propináda pars ad contrariú excessum traducatur. præterea vero huiusmodi potio tales affectiones magis iuuabit, si dum bene valerent, ea vtebantur. ergo vehementes morbi, qui in ventriculo, in iecore, in collo, & toto capite sunt, prius considerari debent. artus enim fortasse non magnopere læduntur: & tamen ipsi quoque offendentur in quibusdam affectionibus, quas deinceps exponam. Sed horum fore tantam noxá quantam partes vehementer affectæ contrahent, ne ignarus quidem affirmaret. Si igitur affectio erysipelatis, aut herpetis speciem referens in hypocódrio sit, aut inflammatio erysipelatis naturam referens, aut aliqua alia affectio summe calida ex intemperie sine succis exorta, frigidæ potio iuuabit: sicut eadem mirum in modú lædit cum abscessus, œdæma, scirrhus, vlcus, & frigidæ affectiones partes obsederint. Ac quoniam de artubus me dicturum promisi, illud sciendum est inflammationes neruosarum partium, quæ in eis sunt, à quibus alioqui periculum cóuulsionis imminet, frigidæ potione lædi vel

vel maxime. si vero in carnosis artuũ partibus inflammatio gignatur,& bibere frigidam homo poterit,& si parti inflammatæ foris admoueat, noxam quidem inuehet, sed neque notabilem,neque manifestam: ac præcipue si frigidæ potioni fuerit assuetus. Ergo cum febris sit, non adiuncta vlla alia affectione,quam frigida possit lędere ,tantum frigidæ dandũ est,quantum vno haustu ægrotus possit haurire. Oxymel vel æstiuo tempore frigidum datur,ne laborantis sitim exacuat. quam ob rem æstate frigidum oxymel dare audemus etiam ante morbi concoctionem,cum aquam frigidam in eiusmodi affectione ad satietatem daturi non essemus. tunc enim inflammationem dẽsaret,si febris ex inflammatione orta esset: ac succos incoctos seruaret, si illi morbi causam attulissent. Sed tunc parum oxymellis damus, vt quod in ventriculo prius intepescat, quam ad costam vsque frigiditas eius distribuatur. quod si quid exiguum fuerit etiam distributum,id ab ipso oxymelite ,in quo vis incidendi inest, corrigetur.

Ex Rufi commentariis, de aquis. est in secũdo libro de diæta, vel de potionibus. Cap. 3.

Resides aquę (ita enim aquas puteorum voco) quia non fatigantur,ideo non admodum sunt tenues.& cum intro ingressæ fuerint, minus madefacient cibos,atque dissoluunt,minusque cõcoquũtur,& prę crassitudine,& quia frigidæ sunt, non bene per vrinam excernuntur. aptiores autem potui reddũtur crebro hauriendo, ac si effluerent, & puteorum expurgatione. quæ vero fluunt, multo tenuiores sunt & præstãtiores ad madefaciendum,& concoquendum, & ad vrinam reddendam. quæ è stagnis sunt,pessimæ sunt omnes. nam & odorem absurdum, veluti putrescentes habent,& ęstate calidæ,atque hyeme frigidæ sunt,quod ego vitij aquarum maximum esse signum statuo. ideo fit, vt æstate ventres perturbent,& tarde in vesicam transeant: ac sępe etiam tormina,& leuitates intestinorum hominibus pariunt, ex quibus in aquã intercutem cadunt ; hyeme vero, quæ frigidę sunt, ventres non admodum perturbant illę quidem, sed tamen & ruptiones, & lateris dolores, & tusses afferunt: & ad lienem etiã repunt, & postremo in aquam intercutem desinunt. ex liene autem etiam pedes vlcerantur, eaque vlcera non celeriter cũrantur. Solę paludes Aegyptiæ inter omnes, quas quidẽ ego

nouerim, salubres ſunt: quia hyeme aqua non putreſcit, ſiquidem non ſupercalſit: autumno vero Nilus paludes explens, veterem aquam proiicit, & aliam nouam inuehit. De aquis pluuiis ita ſtatuo. aquæ pluuiæ leues ſunt, tenues, puræ, & guſtanti dulces: ſique in eis aliquid elixes, celerrime elixabitur. ſique eas calfacias, celerrime caleſient. & vino perexiguo tẽperantur. quocirca bonæ ſunt & ad concoctionem, & ad vrinarum excretionem, itemque accommodatę iecori, lieni, renibus, pulmoni, neruisque. cum enim vis non admodum refrigerans in eis ſit, idcirco benigniores hiſce partibus fiunt. Vernæ igitur atque hybernę maxime opportunæ ſunt, atque optimę, quas ego laudo vel maxime. autumnales vero atque æſtiuę fuerint quidem aliis meliores, ſed non omnes omnibus. nam viribus quidem antecellunt eas, quæ ſunt in terra: verum quantum ſuperentur à vernis, atque hybernis, ne dici quidem poteſt. nã æſtate atque autũno terra ſicciores vapores edit, aërque multas terræ ſordes habet, quæ pluuia expurgantur. Idcirco fit, vt tales aquę ſicciores, & nitroſiores ſint, & ad abſtergendum, ac per inteſtina deſcẽdendum accõmodatæ: ſed neque renibus, neq; pulmoni, neque arteriæ idoneæ. quinetiã plus vini has ferre neceſſe eſt, vt nitroſa facultas vincatur. Iam vero aquæ nõ parua differentia ex ventis aquilonalibus, & auſtrinis accedit. nam flantibus aquilonalibus, dulcior pluit quidem, ſed frigidior: auſtrinis vero ſpirantibus, minus dulcis, ſed calidior. Ad ſummam vero tempora pluuia, dulciores, non nimboſa & ſqualida magis nitroſam aquam efficiunt. quęcunque autem ex niue fluunt, & glacie, duræ omnes ſunt, & frigiditate excellũt: ſed guſtãti dulces. at aqua dura, & frigida neque ad concoquendum, neque ad meiendum accommodata eſt. itemque noxia eſt neruis, pectori, & coſtis. nam & conuulſiones, & tetanos inducit, & ruptiones facit in pectore, vt nõnulli ſubcruenta expuant, & ſuppurentur. Fontanæ aquæ ad orientem vergẽtes ceteris præſtãt humiditate, tenuitate, odoris ſuauitate, & moderate refrigerãdo, moderateque calfaciendo. quæ ad ſeptentrionem, dulces ſunt illæ quidem, ſed immoderate refrigerant. quæ ad occidentem, violentæ ſunt & refrigeratione, & duritie: quam ob rem raucitates, laterum dolores, & conuulſiones pariunt. quæ ad meridiem ſpectant, magis ſalſæ ſunt, & calidiores, & ad meiendum non idoneæ: ſed ad deſcenden

dum

dum per inteſtina, præſtantiores. quanquam autem aquas quæ ad meridiem fluunt, non laudo, Nilum tamen ita commendo, vt aquæ bonitate paucis fluminibus comparari poſſe videatur. nam & aluum ſubducit, & purgationes mulieribus ciet, ſi in puerperio bibatur. Sed pleræq; ex aquis ad meridiem, reſides ſunt, quibus duplex eſt noxa coniuncta, altera è regione contracta, altera quod non effluant. Pro terræ autem natura ſic de aquis decernendum eſt. Terra enim alia plana eſt, alia collibus, alia montibus cõtinetur. plana eſt ad aquarum effluxiones deterior: multique in ea putei foſſiles, & reſides fontes. colles vero & montes potiores ſunt, nam & puriores & tenuiores, & odoratiores, & dulcedine ſuauiores aquas emittunt. cæterum ex planis alia ſalſuginem & nitrum æſtate & autumno producit, alia nihil: ſed eam terram, dulcẽ vocant. in hac igitur præſtãtior, & potui aptior, in illa vero ſalſa, & nitroſa aqua eſt. Ex montibus præterea alij terrei, alij petroſi ſunt. terrei aquas ferunt præſtantiores & mollitie, & quod minus frigidæ ſint. ſaxei aquas habent deteriores tum duritie, tum frigore: puriores tamen quam aliæ ſunt, minimeque habent ſubſidentia. Maxima autem maximeq; notabilis differẽtia aquis ineſt ex metallis, & ex herbis eis innatis. ac metalla quidem cum ad aliã habitationem, tum vero ad aquarum potum ſunt noxia. herbæ vero quandoque mirũ in modũ lędunt quandoque etiam valde aquam corrigunt: tale autem eſt ſium, nepita, & adiantũ. etenim hæ plurimæ riuis innaſcuntur: quæ quidem bonam aquam vitiant, malam vero alioqui iuuant, cum ab eis quoddam quaſi medicamentũ aquæ impertiatur. ſuntq; huiuſmodi aquæ ad meiendũ potiores. ergo diligenter etiã atque etiã conſiderandum eſt, ne vllum vitiũ aut à terra, aut aliũde aquis accedat: cum non ſatis ſit è fontibus hic quidem pręſtãtiorem, potuíque aptiorem, illic vero ſalſam & nitroſam aquam ſcaturire, niſi etiam quæ per riuos deriuantur, ſint eiuſdem generis. hactenus quæ maximi momenti ſunt, oratione cõplexi ſumus: nunc alia quoque aquarũ bonitatis ſigna recenſeantur. aquę omnes quæ hyeme calidæ, æſtate frigidæ ſunt, optimæ eſſe quodammodo videntur. quę vero frigiditatem & caliditatem habent anni temporibus parem, peſſimæ. æſtate enim calor extimam terræ partem occupat: hyeme vero mergitur in profundũ. atque ideo mihi videtur fontes, qui à profun-

dissimis partibus fluũt,& speluncas, cauas omnes hyberno tẽpore calidissimas aquas cõtinere,æstate frigidissimas.idcirco aquæ omnes quæ in terræ sunt extremitate, ad temporum varietatem,quoquo modo tempora frigida fiunt aut calida, commutantur.

De fonte,qui in Lycia ad Chimæram montem est, quem à Pegaso fuisse apertum ferunt.

Mirabile est,aquam hyeme euanescere, æstate autem apparere:& tamen contra deberet contingere.sed huius etiam rei causa calor est,qui profundas aquas secum vehit: siquidem hæ quoque calorem sentiunt. omnes enim profundos fontes,quíque parum admodum ab externis imbribus suscipiũt, hyeme,& per vehementissima frigora minimos, æstate maximos comperies:vt stagnũ itidem,quod in Delo est,id ipsum propter eandem causam patiatur:atque etiam putei, qui Pythopoli visuntur.Est autem vna hæc bonarum,prauarumque aquarum dignotio,si hyeme calidæ sint,æstate vero frigidæ: altera vero est,si nihil ori gustantis notabile afferant: & ita non multo vino ad eas temperandas opus erit: atque omni vino conuenient.est vero etiam pura ea,quę præstantior est neque alioqui colore infecto:nec fecem habeat, nec subsidentia.nam & quę pura est,eadem etiam pondere est leuis. nam quę pondere leuis est,semper terræ impermixta est: quæ vero grauis, terræ ratione plus grauat. sed & hæc non minus consideranda sunt,vt si cito calefiat,ac refrigeretur,quoniam hæc cæteris præstat. & quomodo ad coctiones, quomodo ad secessionem affecta sit.nam quę citius coquuntur,præstantiores sunt:quæque secedunt,meliores,si per vesicam secedãt: at aquæ per intestina secessio, deterior est. quarũ vero nostrę artis non est effecta perdiscere,ea debemus ab incolis perquirere.nullo autem pacto facile est,ea quæ præter rationem fiunt,intelligere.

Historiæ rerum admirabilium,quæ in aquis contingunt.

Ac ne longe abeam,aqua in leontinis est,ex qua si quis bibat,moritur.alia talis in Phæneo Arcadiæ est, quam aquam Stygis vocant.alia quoque talis in Thracia visitur. itemque stagnum apud Sauromatas, quod ne aues quidem trãsuolare queunt:aliudque apud Medos,in quo nigrum ichorem dicunt super-

supernatare:quo vbi vsus sit quispiã, si igni se admoueat, accenditur. eo medicamento Creontis filiã à Medea fuisse perditam ferunt. Est etiam Susis aqua, quę epota dentes excutit. Sybares fluuius homines facit infœcundos. Aqua vero quę apud Aethiopes est, quam rubram nominant, furorem inducit. at quæ in Aegypto est, capita bibentium pilis nudat. Harum rerum nihil sciri sane potest, quam ob rem plerique qui illis nulla consideratione adhibita vsi fuerũt, mortui sint, alij vero aliquod aliud incommodum sint perpessi.

Hæc verba ex tractatione de aqua descripta adiuncta sunt, quæ eiusdem Rufi sunt.

Sunt etiam aliæ quamplures aquarum facultates: quæ non communi natura affectæ sunt. nam quæ in Lycestis est, bibẽtes ebrios facit. in aqua vero quæ in Clitorio Arcadiæ est, si quis se lauerit, vini odorem ferre amplius non potest. Aqua Arethusæ in Chalcide mulieribus prodest: aliæ vero animantes ex eius potu dolores pedum contrahunt. Cydnus dolores pedum sedare creditur, quamuis frigiditate excellat. Qui habitat, vbi praua aqua est, dare operam debet, vt eam potui magis idoneã reddat. erit ergo optimũ, vt in vasis fictilibus elixetur, & vbi nocte refrigerata fuerit, atque iterum calfacta potui detur. In exercitu vero si ex praua aqua reddere bonã opus sit, foueas ex ordine ex locis altissimis ad decliues fodere, perque eas aquam ducere oportet: terra dulci ac pingui, quæ faciendis fictilibus idonea sit, in foueas coniecta: siquidem ita semper aquæ prauitas in foueis remanebit.

Dioclis, de aqua corrigenda. Cap. 4.

Aquam maxime imbecillam facies, si tertiam partem decoquas, & alba ouorum similiter incoquas. in hæc ipsa iniicienda est argillæ siccæ gleba, donec maceretur. mensura vero est, vt semisextarius amphoræ indatur. vbi decoxeris, bibatur. odorem etiam ab aqua remouebis, si calfactam manu ad ventum ferias, & sub dio in vase immenso teneas, & in multa vasa paulatim diffundas.

Athenæi, aquæ purgatio. Cap. 5.

Aqua defecatur partim stillicidiis, quæ stacta dicuntur, vt

ſit Alexãdriæ, partim colis, iíſque interdũ ſimplicibus, interdũ vero duplicibus, vel triplicibus, vt aqua puriſsima per eadam excipiatur. Fiunt etiã iuxta mare, & iuxta ſtagna foueæ, illic cum aquam potabilem à mari ſecernere volumus, hic vero, vt cum ſtagnũ fuerit turbatũ, hirudinésque, aut alia quædem vitia contineat, aqua puriſsima, & maxime innoxia per terram tranſiliens in foſsis colligatur. Vbi vero multa aquæ copia ſit haurienda, vt in exercitu fieri ſolet, latera foueæ lapidibus, ligníſque ambiunt, & cum pauimentum ſimili modo inſtrauerint, puras ſeruare aquas nituntur. aquæ autem quę purgantur, leuiores, ac puriores fiunt: & ob eã ipſam cauſam etiam frigidiores, multæ vero, licet fuerint percolatæ, tamen facultates à ſordidis corporibus contractas adhuc ſeruant.

De vino. *Galeni.* Cap. 6.

Vinum aquoſum homines vocant, quod colore & conſiſtẽtia aquæ ſimile eſt. nam & pellucidum, & ſplendens, & purum eſt. & conſiſtentia tenue videtur: & guſtanti nullam affert qualitatem inſignem: ſíque ipſum aqua diluas, non multum aquæ feret: quam ob rem pauciferum veteres appellauerunt. huiuſmodi autem vinum nõ plane adſtrictionis expers eſt: ſed languidam omnino adſtrictionem habet: quoniam ſi ipſum aquę compararis, ex ipſa aquę comparatione exiguam adſtrictionem quandam factam fuiſſe ſenties. ac facultate quoque eſt aquæ perſimile. nam neque imbecillum caput tentat, neque neruos debilitat: cum ne perſpicue quidem calefaciat: quinetiam nullam aliam qualitatem inſignem, vt neque auſteritatem, neque acerbitatem, neque dulcedinem, neque acrimoniam guſtui afferat. Accommodatum hoc vinum eſt ad educẽdum è pulmone, cum vires roboret, ſuccóſque humectet, & mediocriter incidat. hoc quoque cum minore periculo, quam cætera vina omnia, febricitantibus datur. quod vt aquę, et vini prauitates effugiat, ei ſoli inter reliqua cõtingat. Iam vero præter quam quod caput non lædit, etiã ſępe prodeſt: ſedando paruos dolores, quos humores vẽtre cõtenti procrearunt. Inuenies etiã nonnullos, quibus ex aquæ potu dolor capitis oriatur. cum preſertim aqua vitioſa fuerit: vt ipſa corrupta natiuũ ventriculi robur exoluat: quo imbecillo ichores biliosi ex corpore in

in ipſius caua ſolent confluere, quemadmodum etiam ieiunantibus vſu venit: à quorum vitiis, & noxis prędictum vinum hominem liberat. ac ſtatim quidem ratione contemperationis, paulo poſt vero robur ventriculo addens, qui res noxias à ſe deorſum propellit. Homini vero temperaturæ valde calidę, vtilior eſt aquę potus, quam vini. ſi vero quandoque vinum dare oporteat, dandum quod tenue ſit, & mediocriter auſterum. Mouent etiam vrinā vina aquoſa, & tenuia. & minimum alimenti corporibus præbent: eáque ſola bono eſſe poſſunt, ſi nouella bibantur: quale eſt id quod Gaurianum vocant: & quædam eorum, quæ in Sabinis naſcuntur. & vbique fere gentium facile eſt huiuſmodi vina reperire. quamprimum vero apud nos ad bibendum apta ſunt Tibenum, & Arſyinum, & poſt hęc, Titacazenum. Dulce vinum exquiſite tenue, & ſplendidum nunquam reperies: ſed magis & minus ab his remota, & eorum neutrum habentia, vinum omne dulce & craſſum, conſiſtētiæ ratione calefacit: eiúſque ſingulę facultates, quas epotum oſtendit, ex hiſce duabus qualitatibus conſequuntur. color enim ſui ratione, ad iuuandum, aut lædendum nullam vim habet. quanto igitur tale vinum conſiſtentia craſſius fuerit, tanto etiam tardius tranſibit: vt non ſolum apertum non ſit partes aliquas obſtructas, ſed etiam eaſdē obſtructurum. quam ob rem iecori male affecto vinum huiuſmodi maxime nocet: ac pręſertim vbi inflammatione, aut ſcirrho obſideatur. minus vero nocet, ſi viſcus à craſſis humoribus ſit obſtructum, aut ſi quid propter imbecillitatem patiatur, quemadmodum in affectionibus, quę proprie hepaticę nominantur, vſu venit. Poſt iecoris noxam, lienem vina dulcia lædunt. at pulmonem non item, cum in eius alis craſſus humor ſit impactus. præterea vero dulce vinū in morbis acutis, vbi facta concoctio ſit, ad ſputum eliciendū, vt in peripneumoniæ, & pleuritide, valet, vbi particulæ nō amplius inflāmatione vexantur. quantū autē dulcia abſunt à vehemēti caliditate, eo minus etiā caput grauāt, & mentē lædunt. melius vero per aluū ſecedunt, & viſcerū tumores augēt: nec ſunt accōmodata iis, qui amarā bilim aceruāt, quoniā omnes ſucci dulces, materię ſunt flauæ bili gignūdę. hæcq; vina, nō ſolū quia multus calor huiuſmodi ſuccos amaros facit, non ſunt febricantibus idonea, ſed etiam

quia crassa sunt, neque per vrinas cito excernuntur, neque secum cætera deducunt, neque biliosos humores simul euacuant. idque vnum in se bonum continent, quod aluum emolliunt. quocirca ea præ reliquis bibunt. quo bono si frustrentur, omnino lædunt: nam ad cætera mala hoc accedit etiam, vt sitim inducant: qua re ostendunt, se facile in bilem conuerti. sed flatus etiam gignunt: verum inferiori intestino non sunt noxia, quamuis flatus qui ab eis excitatur, tardi sit transitus, & in hypochondriis moretur, donec plene cócoquantur, & perfecte attenuentur. si vero semel concoquantur, naturam habebunt, qua celerius commeabunt, & partiú tenuiorum fient. dulce autem simul & austerum vinum, quale est in Cilicia Abates, atque ex contrariis qualitatibus cóstans, prauum est: cum neque distribuatur, neque deorsum secedat, sed diutius in ventre superiore maneat, ipsúmque flatu impleat. at quod sine dulcedine nigrum est, atque perspicue acerbum, aut austerum, id satiat, & tarde permeat. & vtranque excretionem, tam eam quæ per aluum, quam eam, quæ per vesicam fit, cohibet: & in hypochondriis diutissime commoratur: facile quoque accessit, & ad vomitum impellit: ac solum ventris defluxionibus est accommodatum. sed ita affectis non est bibendum ad satietatem. Austerum vero vna & album non est ipsum quoque ciendæ vrinæ aptum: verum si crassum sit, in hypochondriis moram trahit: si crassum non sit, neque tandiu permanet in ventre, quandiu nigrum: neque ita per vrinam expellitur, sicut vina, quæ alba sunt, & mediocriter austera. Fuluum vero austerú conuenit ipsum quoque ventris defluxionibus. éstque duplex fuluum, sicut etiam nigrum: alterum dulce, austerum alterú. sed fuluum caput & mentem magis tentat, quam nigrum, quoniam est etiam eo calidius: at flauum summe calidú est: sicut post ipsum tale est fuluum: post hæc, rubrum: tum dulce. album vero minus quam alia omnia calefacit. nullú auté album vinum dulce est: sed quędam austera sunt, & crassa, quædam aquosa, & tenuia. Ex flauis auté & fuluis, alia dulcia mediocriter sunt, vt Hyppodamantinum, & Phaustianú: alia neutiquam dulcia sunt. Rubra sunt his crassiora, quæ colore proxime accedunt ad nigra. quæ omnia ad proportionem crassitudinis nutriunt. quam ob rem iis, quibus recreatione opus est, dulcia vina sunt concedenda: ac præsertim

tim si nihil eis vitij fuerit in iecore, liene, ac renibus. Quibus vero crassus humor in venis colligitur, vinum tenuis consistentiæ ex vsu est. verum si frigidi humores in venis collecti fuerint, acria & antiqua conueniunt: si frigidi non sint, ea apta erunt, quibus neutrum horum insit. ad succi vero bonitatem præstantius est odoratum: cæterum caput ferit. Vinis austeris vtimur, vt citatam aluum sistamus, alioqui non vsui, quod neque deducendo alimento, neque sanguini gignundo, neque succi bonitati, neque ciundis vrinis, neque sudoribus eliciendis, neque vero subducendæ aluo conferant. ergo corporibus quæ biliosiora sunt, nec falernũ, nec tmolite fuluum, & dulce, neque aruisium, neque Lesbiũ, odorum, & fuluum, antedictis simile, accommodatum est, siquidem hęc calidiora sunt omnia. quísque huiusmodi biberit, facile caput dolebit, & in febrem incidet: & nerui quoque patientur. tale igitur vinum nec biliosis naturis, nec perustis, neque in æstu multo, aut inedia, aut mœrore, aut anni tempore, aut regione, & calida constitutione concedendum est. Idem vero è diuerso probatur in iis, quibus excalfactione opus est, pituitosis, ac frigidis temperaturis, crudiorúmque humorum copiam colligentibus, vitam in ocio ducentibus, regione frigida, atque hyeme, & cœli statu frigido, atque humido. Vinis autem omnibus, quæ quidem nec crassa valde, nec dulcia nimium sunt, quale est thereum, & scybelite, commune est, vt temporis progressu flauum colorem acquirant: & aliquid splendescentis, instar ignis, habeant. nam nigra quoque, cuiusmodi est apud nos perperinium, si inueterarint, in rubram aut fuluam prius qualitatem, deinde vero in flauá abeunt. ita etiam album, quale est bithynum aminæum. hócque ita inueteratum Romani Cæcubum vocant. iámque huiusmodi vinum amarum est, & ob eam causam minime potui accommodatum. ergo ita vetustorum potus fugiendus, sicut etiam nimis nouellorum. ac maxime quidem à vinis suapte natura crassis, cum nouella sint, abstinendum est: siquidem tantum abest, vt quicquam ad ciborum concoctionem conducant, vt ipsa etiam vix cõcoquantur. præterea vero nec aluum subeunt, nec facile distribuuntur, nec vrinam cient, nec gignendo sanguini, nec nutricationi conferunt: manent vero diutius in ventre suspensa, sicut aqua: sique paululum quid eorum quispiam

bibat, facile acescit. porro vetustissima vina tantum ab albo vna & austero, & nouo,& crasso differunt, vt illa vehementissime calefaciant, hęc vero sic refrigerent, vt sensus ipse percipiat. Quemadmodum vero mustum flatus plenum,& concoctu difficile, & crassi succi sit, omnes norunt: quod etiam id solum boni habet, vt aluum subducat: quod si quandoque non faciat,perniciosissimum est. Cęterum celerrime omnium alba,& aquosa inueterascunt, hoc est,celeriter in vetustorum qualitatem commutantur.est autem ea qualitas,acrimonia primum, qua plane calefaciunt, postea vero amaritudo.ad quam aquosa vina nouennio,aut quandoque decennio peruenisse vidimus,nisi primis tribus aut quatuor annis acescere properauerint. at potentibus, & austeris, & albis sed crassis, quandoque contigit, vt etiam post decennium cum rite non asseruarentur,acescerent.Sed contingit etiam,vt plurimo tempore inueterascát.talia sunt in Italia tiburtinum,signinum,marsum, & surentinú: quod ferme ante vigesimum annum factum,potui aptum diu perdurat,nec facile amarescit:& cum falerno præstantia, virtutéque contendit. his contrarias affectiones patiuntur vina aquosa,quale est,sabinum,gaurianum,arsynium,titacazenú, tibenum, & cætera generis eiusdem:quę omnia contrarias qualitates,acidam inquam,& si perdurarint, amaram, facile suscipiunt,locus tamen,in quo reponuntur, vt ad alterutrá mutentur qualitatem,multum facit. optimus igitur in principio locus frigidus est:post calidus:quoniam tepidus acida vina facile reddit, quanquam vina, quę duobus aut tribus annis frigido loco reposita, bona manserunt, in cellam calidam satis postea transferenda sunt: nec vnquam tepida, & temperata indigent. quędam tamen vsqueadeo debilia & aquosa reperiuntur, vt frigus ne à principio quidem ferant. Vasa autem vinaria, quæ reclusa sinis, in causa sunt, vt vinum facile acescat: veluti contra, cum operculum habent, clausáque sunt, id minus eis contingit. & multo etiam minus id vasa plena patiuntur. nam quæ aliquantulum vacua sunt, quoniam aërem inclusum habent, per illum intermedium celerius ab extrinsecus ambiente immutantur. plena vero ita, vt operculú vinum attingat, per illud quidem imbecilliter admodum, & obscure eousque vitiantur,quousque tęgumenti dęnsitas peruenit. ex quo fit, vt

vt picata, & gypſata dolia diutius vina ſincera conſeruare comperias, ſed quæ ſolo corio, ſicut ea etiam quæ cuneis, obſtruuntur, minus durant. Cæterum in Aſia apud nos tria vina fulua ſunt præſtantiſſima, tmolite, Lesbium, & à veteribus laudatiſſimum aruiſium, quod in Chio conficitur: quod omnes ad optima medicamenta, & præſertim ad antidota conficienda adhibuerunt.

Rufi, de vino. eſt libro xij de diæta, vel potionibus. Cap. 7.

Vinum ſic ad ſanitatem, vt rem vllam aliam commendo: ſed oportet bibentem ſcientia præditum eſſe, ſi velit non grauiſſimas pœnas dare. etenim vinum poteſt calorem accendere, corpus viribus implere, alimentum omnino concoquere: neque vllum vinum tam prauum eſt, quod hæc non faciat: ſed hic quoque, vt in cæteris, & deterius, & melius cõperies. quin etiã vinum poterit animum quodammodo afficere: quippe cum vinum ſit mœroris medicamẽtum. atque Helena quidem mihi videtur hoc crateri infudiſſe, vt mœrorem ſedaret. ei ergo qui moderate bibit, & voluptatem, & humanitatem, & bonam valetudinem affert: is vero, qui immoderate potat, aliquid quidem iucunditatis in nimio potu, ſed incommodi quoque aliquid capit. nam qui fieri poteſt, quin incommodo afficiatur is, qui nimium bibit, cum animus in tanto vino immerſus ſit, vt eo calidiſſimo frigefiat? Sunt autem tibi hæc argumenta. nam ebrij corpus impotens primum fit, tum ſomno grauatur: & calore quoque alimentum concoquitur. atque hæc quidem ebrij patiuntur, vt ſtatim frigeſcant: poſtea vero, ne ego quidem explicare queam, quot malis circunueniantur. nam & veriſimile eſt, eos attonitos reddi, & articulos vitiari, & partem aliquam debilitari corporis, & iecori, ſpleni, capitíque proprios cuiuſque morbos afferri. Ac mihi quidem talia cogitanti, videri ſolet admirabile, qui fiat, vt cum in vino tot bona, tótque mala plane appareant, liceátque ex vino optima quæque ſumere, homines tamen peſſima potius eligant.

Galeni de ſapa. Cap. 8.

Sapa ex muſto fiat. id autem nõ ex auſteris vuis, ſed quam dulciſſimis paretur. neque ex primo fluente, ſed poſtremo.

tale mustum si fuerit, vsque eo coquendum est, dum ad dimidium eius, quod initio iniectum fuit, redigatur. sin minus tale fuerit, ad tertias erit coquendum.

Rufi, de sapa. Sumptum ex secundo libro de victus ratione. Cap. 9.

Sapa vim habet ipsa quidem calfaciendi, sed non tamen ęque, ac vinum. qua de re quidam etiam eam frigefacere putauerunt. mihi vero non probatur, dulce ita refrigerare, vt existimant: quoniam necesse est, dulce, suaue esse: quod vero suaue est, effusionem aut dissolutionem facit: hæc vero calor efficit. Verum neque per vrinam expellitur, neque ad distributionem facile mouetur: sed in ventre moram trahit, eúmque propter crassitiem implet: & sua crassitudine sanguinem quoque crassum facit. prętere crassum iecur, crassúmq; lienem efficit.

Galeni, de aceto. Cap. 10.

Acetum ex mixta substantia, frigida, & calida, quarum vtraque tenuium partium est, constat. veruntamen frigida facultas, quę tenuium est partium, in eo excellit, quocirca vim habet repellendi.

Rufi, de aceto. ex secundo libro de diæta. Cap. 11.

Aceti vsus in ratione victus est plurimus. nam ex eo præstantissimum condimentum obsoniis accedit: multáque sine aceto vesca non sunt. sique aliquis eo non vtatur, maxime læditur: non secus, quam si etiam sine sale cibis vesceretur is, cui sal côueniret. Est autem cordi accommodatissimum, & cibo aptissimum, & concoctiones adiuuat, & pituitæ inimicum. Laudatissimum vero acetum ex potentissimis vinis fit. talia sunt, quæ acerbiora sunt.

Rufi, de potione quadam, quæ ex vinaceis fit ex eodem libro. Cap. 12.

Ex vinaceis huiusmodi potio conficitur. expresso ex vuis vino, aquam vinaceis immiscent, eásque calcant: deinde exprimunt, tum decoquunt, donec tertia totius pars restet. fit potus dulcis quidem, vt sapa, sed neque crassus, neque potés.

sique

ſiq́ue aliquis diligenter decoquat,& ſuauis, & ad vrinam aptus,& flatus expers reddetur:vt etiam ægrotanti confidenter dare queas,ſiquando opus ſit.ſi nõ decoquas,acetum inde prauum fiet. Dioſcorides vero ſingulis eius vini decocti congiis ſextarios duos ſalis miſcet:& poſt hyemem in dolia condi iubet: ſuadétque vt poſt annum eo homines vtantur: quoniam cito exoleſcit.

Ex Dioſcoride,de vino impotenti. Cap. 13.

Eſt etiam aliud, quod ἀδύναμον vocant. par autem muſti & aquæ menſura miſcenda eſt,tum lento igni leniter decoquenda,donec aqua tota conſumatur, cúmque refrixerit,id in picatum dolium fundemus.

Galeni,de melicrato. Cap. 14.

Melicratum nõ admodum vtile eſt iis, qui amaram bilem coaceruant: quoniam in eis in bilem vertitur, niſi prius vel inteſtina,vel veſicam pertranſeat. quod ſi faciat,non modo non lædit,verum etiã maxime iuuat. nam ſecum bilioſa excrementa deducit.ergo huiuſmodi naturis dilutius melicratum dare conuenit:vt nec ſitim afferat,nec bilim gignat.Vt autem iis,in quibus amara bilis redũdat, ita iis,quibus in tumorem elata ſunt viſcera, ſiue ex ſcirrho, ſiue inflammatione,ſiue œdemate,eſt incommodum. nam in eis prauum fit, quia cito pertranſire viſcera ipſa non poſsit, & facile in bilem cõuertatur, præſertímque in inflammationibus propter caloris magnitudinem.Mel igitur quoniam rerum omnium eſt dulciſsimum,cum in calidam corporis temperaturam incidit,ſtatim mutatur, & in bilioſum humorem in ventre cito conuertitur,priuſquam in venas diſtribuatur.ſi vero abſque huiuſmodi mutatione diſtribui properet, omnino in venis commutatur.cætera vero, ad proportionem dulcitudinis,ſuſcipiũt eadem ratione citius, aut ſerius mutationem: vt in calidiore natura citius, in frigidiore tardius immutentur. Cum igitur mel in acutis morbis in bilim conuertatur, & ob eam cauſam eis ſit noxium, aqua autem tarde penetret,& in hypochondriis diutius moretur ſitq́ue idcirco fugienda:id quod ex vtriſque miſtum eſt, idoneum redditur, cum ea temperatura conſtat,vt,aquę plurimæ tantum mellis miſceatur,vt viam aquæ paret, & eam ad diſtributionẽ du-

cat. his enim ita temperatis vrinę facilius tranſibunt, & ſputum ocius educetur. ſi vero multum mellis imponas, ſitim facit, & ſputum viſcoſum reddit. ad hęc igitur melicratum dilutius eſt magis accommodatum: meracius vero ad alui deiectionem. ac melicratum quidem crudũ, magis aluum ſubducit: probe autem coctum, valentius alet. Fit autem ad hunc modum. primum multum aquæ melli indimus: deinde tantiſper coquimus, quoad ſpumare deſinat. ſpumá autem, cum primum emergat, tollere ab eo oportet. atque ita quidem paratum acrimoniam deponet.

De apomelite, Galeni. Cap. 15.

Apomel aquæ frigidæ mixtum, vt refrigeret, ac ſitim extinguat, æſtiuo tempore bibunt, éſtque vtile iis, qui crudos humores coaceruant, ac præſertim vbi coacuit. id quod ei ſæpe contingit, alias magis, alias minus: vt pote quod ex aqua non pluuia, ſicut hydromalum, ſed qualibet, confectum ſit. ad hunc vero modum conficitur. è fauis non vitioſis expreſſum mel in lebetem, in quo ſit aqua fontana, quæ pura, & ſuauis ſit, coniicimus: deinde coquendum, donec faui omnem eorum humorem depoſuiſſe plane videantur. tum reponimus, atque adſeruamus, cóque in potu vtimur, quem veteres ὀξυγλυκὺ, hoc eſt, acidum dulce nominauerunt.

De hydromelo, quo veteres vtebantur. Galeni. Cap. 16.

Cum aqua pluuia ceſſat putreſcere, tum dulcedinem acquirit. hac mel prius decoctum, & à quo ſpuma ſit abiecta, permiſcemus, cóque vtimur. hæcque potio conſueto nomine hydromalum nominatur. Dioſcorides vero id hydromeli vocat: aítque confici, vt vni mellis parti duę partes aquę pluuiæ veteris miſceátur, & ad ſolem teneantur: traditque nonnullos aquam fontanam admiſcere, & ad tertias decoquere, & reponere.

Philagrij, de apomelite. ex libro de potionibus ſuauibus. Cap. 17.

Tempus apomelitis potioni accommodatum eſt, cum ſignum coctionis apparet: ac in febribus quidem, ex vrinis: in pulmone vero, ſi quippiá ſit, quod hac potione indigeat,

quod ea quæ expuũtur,nobis indicent, nõ importune quoque ante concoctionem dabitur: ſiquidem vim quãdam habet incidendi,& abſtergendi, potéſtque ipſum concoquere: ſed melius etiam concoquit quam melicratum . præſtantius ergo tempus apomelitis eſt poſterius , vtpote quod vinoſi quidpiam acquiſiuerit. euenit enim vt febres magis accendantur ex vini potione,niſi iam morbus declinat. quo ſane tempore cauſæ extenuatæ ſunt , & meatus aperti fuerunt.ac tum quidem vinum potui datum permeat,nec febres auget, & ad cutim calorem trahit:& humores temperans , ſtatim acrimoniam extrahit : paulo poſt vero ſudores quoſdam , & vrinas commouet.ex quo fit, vt tempus declinationis ſit vini,& aliorum potuum vinoſorum potioni accommodatum. Sed quoniam apomeli eſt vino itidem,in calore debilius,habétque vim incidendi,& abſtergendi, ídque vim habet preparandi ſolutionem febrium, quæ ex putreſcentibus humoribus accenduntur:idcirco fit, vt etiam ante declinationem apomeli potui detur.at melicratum compoſitum ſtatim prebetur.oxymeli vero dari poterit ſtatim cõfectum:ſed ſi melius ſit diutinum,illud dato.tunc enim facultates inter ſe diligenter ſunt diſtinctæ. Rhodomeli vero, & omphacomeli, & diacodyon inueteraſcere valde poſtulant. pars enim in eis craſſa & feculenta eſt , pars vero contra vtilis,& potabilis:& tempore opus eſt,vt ſecernatur : ídque præſertim in apomelite : quod prius quam vinoſi quidpiam , quod tractu temporis acquiſiuerit,& guſtanti,& odoranti afferat,nihil à melicrato differre videtur.Coctũ enim, & ſex menſium ſpatio aſſeruatum,nõ ſolum ea,quæ dixi, præſtat,ſed vim etiam roborandi,more vini,demonſtrat:nec caput tentat.ergo diu ante factum apomeli,bibendum eſt. Hec vero eſt eius confectio.Fauos mellis plenos, albi coloris, pellucidúmque mel continentes capimus,manibúſque humorem exprimimus:aquam fontanã optimã indimus.ſi mel craſſius ſit , vni mellis parti quatuor aque partes iniicimus:ſi mediocre,tres & dimidiũ alterius:ſi tenuius ſit & liquidius,tres. partẽ vero terreã faui,reliquias inquã,ex quibus mel expreſſum fuit , manibus multum confringimus, & in tenues partes diſſectas in aqua exprimimus:deinde humorẽ in vnum adductum,& totũ mel diſſolutum in ollam nouã, in qua prius ad terreum odorem tollendum aqua pedetentim ferbuerit , coniicimus , & igni

ex carbonibus, aut tenuiore flamma ex lignis fumum non reddentibus, decoquimus, ablata iugiter ſpuma, & quicquid veluti fex feruendo reiicitur. Poſt primam vero coctionem, auferimus quicquid terreum eſt, ac nimirum etiam ſpumam, ollam ab igni tollimus: deinde plane frigere ſinimus. vbi iam frigida ſit, quod ſupra fluitat, abiicimus. totum poſtea ſic frigefactum igni excalfacimus, & vbi ferbuerit, tollimus. & vbi frigeſcat, iterum quodcunque ſuperfluitat, excipimus. vbi vero tertio ferbuerit, frigefactum ſit, & excremẽtum abiectum, apomeli cõfectum in vas fictile coniicimus. ſunt autem ad hoc accommodata, quæ philadelphina, & caryena, & omphacera nominantur. id reponimus in cella vinaria, vbi vinum reconditum moueri non ſolet. Eſt vero perſpicuum, hoc eſſe diutius decoquendum. nam ſi ollam auferas, vbi feruere incepit, aut parum ferbuerit, imperfectam coctionem facies: & excrementum terreum in ea relinquetur, quod efficere poterit, vt potus putreſcat, & corrumpatur. Eſt autem duplex apomelitis compoſitio. alterum fit, cum ſoli faui, poſteaquam mel expreſſum fuerit, in aqua decoquũtur: quod ruſtici plerunque faciũt: quod & vinoſum, & craſſum, & nigrius eſt: alterum vero, quale ego deſcripſi: in quo mellis potius: quam fauorum vſus cernitur: quandoquidem faui in aqua tum lauantur, non coquuntur: cum tamen mel totum cum aqua decoquatur. hácque compoſitione nos ſemper vtimur, aquę ſolius potione vt plurimum deuitata: ſiquidem ea ægrotis febricitantibus neque pauca, neque exigua mala ſolet inuehere.

De confectione, quæ διὰ κωδυῶν dicitur, Galeni.
Cap. 18.

Vni aquę ſextario capita papaueris decem iniiciuntur. præmacerãtur vnum diem & noctem, ſi humidiora, & molliora fuerint. ſi vero duriora & ſicciora ſint, etiam diutius, quam vnum diem. melius vero eſt, nondum indurata accipere. éſtque perſpicuũ, valde mollia abiicienda eſſe. nam ſicciora exiguum ſuccum habent, humidiora vero multũ quidem, ſed inconcoctũ adhuc, & aquoſum, & debile. quam ob rem ex humidis, & paluſtribus locis accepta fugienda ſunt. numerum vero, quem dixi indi oportere, iuxta aquæ proportionem, de iis, quorum eſt mediocris magnitudo, intelligere opor-

oportet. quædam nanque sunt moderatis maiora, quædam minora, quędam vero media, vt plerunque esse solent. ex his prædictum numerum ad sextarium coniice. Coquendi terminus esto, non vt tertia, aut quarta, aut aliqua alia talis pars aquæ restet, verum cum primum tota flaccida facta fuerint: quippe cum eorum succum velimus exprimere. id quod satis vsu veniet, eis flaccidis effectis. huic succo mellis dimidiam mensuram adiiciendam censeo: & igni fumi experti coquendum simul ad attici mellis consistentiam. coquenda præterea sunt in aqua pluuia, aut fontana. Vsus eius est in iis, quibus somno opus est: quibus etiam sæpe medicamenta ex opio confecta damus. quibus tenuis defluxio à capite ad asperam arteriam destillat, quæ propter tusses insequentes dormire non sinit. in hisce consueui etiam medicamenti confectionem ex sapa parare. satis autem ad eiusmodi coquitur, cum capita papaueris ad aquæ medietatem fuerint decocta. quinetiam ex passo, & sapa cretica melius, quam ex melle coquitur: vbi fluxus valde tenuis sit. mel enim attenuandi vim habet. & tunc fugiendũ est, quoniam tenues defluxus auget. huic etiã medicamento, dum coquitur, radix glycyrizæ addenda est, quo simul coquatur. vbi hęc non suppetat, succus imponendus, qui ex Creta aduehitur. si vero copia defluxus à capite delati in pulmone consistat, cõfectio ex melle est accommodatior. ergo ad id quod vrget, animũ aduertens, vbi in somnũ vertitur æger, aut quod ex melle constat, aut quod sine melle apparatũ est, medicamentũ dabis. aliquãdo etiam vtrunque permiscebis, ad id quod vrget, in miscendo intentus, vt scias cuiusnam maior imponenda sit copia. datur vero cõmoderata mensura, duorum satis magnorum cochlearium magnitudo. hanc mensurã augebis aut minues, habita ratione magnitudinis corporis, cui das, itémque ætatis, anníque, temporis, & regionis. In his enim omnibus, frigidioribus minimum dabis, calidioribus amplius. habita vero etiam ratione quantitatis, & qualitatis ipsius defluxionis, tẽplus, minúsque daturum plane patet: siquidem hoc in omnibus auxiliis est commune.

De eadem confectione ex capitibus papauerum. Philagrij, ex libro de potionibus suauibus. Cap. 19.

Ego non solum iis, qui se quieti tradidissent, somnóque

indigerent, cōfectionem ex capitibus papaueris exhibui, aut ad tusses arcendas dedi, in quibus & dandi tempus, & mensuram rite Galenus definiuit: sed etiam iis, qui vehemēti febri iactarentur, quíque calore, quem ferre non possent, affligerentur, & os ventriculi ardore opprimeretur: itémque in erysipelate, & alio calido quouis affectu. in quibus etiā valde quantitatem auximus, vt quinque & sex cochlearia daremus, ídque non semel, sed & bis, & ter: ídque sæpius in die. nec solum in statu morborum, quos febris affert, sed etiam ante statum, & vero etiam ante concoctionem euidentem: in quibus vigilia, calórque acer aut magnus quidam hominem oppugnabat. Idcirco recte facere mihi videtur, qui ante statum morborum, qui ex febre existunt, bibere hanc confectionem volunt, vt oxymel admisceant: quādoquidem oxymel eius materiæ crassitudinem attenuat: seruátque confectio suam vim refrigerandi, & celeritati concoctionis nullum affert incommodum. nec solum vero in febribus ex humorum crassorum corruptela accensis, oxymel admiscere, & præsertim cum ante statum damus, sed etiā in visceribus obstructis, vt iecore, pulmone, liene, & eiusmodi febribus adurentibus oportet. tūc autē quinque aut sex perfecta cochlearia damus, nec frigiditatem nimiā, quemadmodū in iis, quos tussis absque febre vexat, pertimescimus. Calorem enim, qui præter naturā est, corrigimus, cui etiam conuenit quantitas medicamenti, vt ad naturalē calorem redigatur: cū minime videlicet vehementibus potionibus accenditur. sed non solū febris, verū etiam accessio debent cōuenire: vt vterq; vigor, & priuatę accessionis, & morbi ipsius, in vnum incidat. Vehemētes autem potiones voco eas, quæ magnopere augentur, cum morbum crisi dissolutū iri speramus. nam ante morbi vigorē, cū nobis persuademus, crisin nihil mouere posse, nos refrigerationis causa potione vtimur: eiúsq; moderatam mensuram damus. sed eandem etiam dare poterit quispiam in statu, vel solam, vel cum oxymelite: & cum omphacomelite, modicum tamen admiscens, & alioqui etiam cum rhodomele, & vino aliquo eorum, quę permeant: ac præsertim si confectio ex aqua facta sit: cum aqua suapte natura tardi sit transitus. Est autem paulo melius ad capita papauerum decoquenda, vinum quod magis tenue ac perlucidum sit, quam aquam, assumere. ita enim melius penetrat, & roboran
di

di quoque vim habet. quinetiam in cute densiore hoc vinum admixtum melius adiuuat: quemadmodum etiam omphacomeli aptius est in corporibus rarioribus, aut ore ventriculi imbecilliore, & magis etiã si cibi fastidio teneatur. iis præterea, qui dulcia bibunt, aut aliquẽ in ventre habent medicamentosum humorem fluentem, aut biliosum, iis qui ita affecti sint, rhodomeli admiscebis. atque hæc quidem in febribus satis distincta sint nobis. cæterarũ vero affectionum deinceps est facienda commemoratio. Hic igitur potus non solum pulmoni suppurato, & defluxione oppresso, & tussiẽti vtilis est, sed cęteris itidem visceribus. quã ob rem damus non modo hepaticis, & splenenticis, sed etiã quibus renes, & vesica vitium contraxerunt: si modo calida sit affectio. ergo vrinæ stillicidia, quæ ex lotij acrimonia sint exorta, pręcipue vero in balneo, aut ante balneũ, copiosè datus efficacissime comprimit. instituendáque iis est victus ratio crassior, & succi melioris. Ad renum autem vitia, & cum ilia, atque lumbi calidiores sunt, hic potus valde facit. itémque accommodatus est iis, quibus diabete, & cholericæ affectiones periculũ minãtur. in quibus vtrisque si nihil vetet, frigida temperatus, sæpe est vtilissimus. etenim extremũ cholericorum affectuum remediũ frigidus potus est. sed totus venter prius roborari debet melino, & mastichino, & vuæ acerbæ succo, & aliqua portiuncula aluminis scissilis, & cæteris generis eiusdem: totáque ęgroti cutis diutius confricanda est manibus inunctis, aut etiã linteis mollibus: tum cucurbitulę dorso, scapulis, & thoraci affigendę: postremo hunc potũ calido omphacomelite temperatũ dabimus. si vero his peractis inanitio valde perduret, sítque aliqua syncopes, & conuulsionis suspicio, atq; timor, ad frigidæ potionem necesse est con fugere. thoracẽ vero euacuabis, si hoc quoque opus esse propter vigilias, aut calorem immoderatũ videbis. si vero concoquendus morbus sit, butyro, & terebinthina, & iride, vna cum eis vti poteris. si inueterarit, mel quoque & similia danda erunt, & cum somno se tradiderit, potum ipsum dabis. si vero humores contentos secare, & abstergere oporteat, tum hęc ipsa, tũ vero etiã pulegij comam, itémque hyssopi, & adianti, & panacis ex aqua decoques: atque etiam oxymel solum, vel cũ herbarum decoctione propinabis. id quod facies ęo tempore, quod ante dixi, vna cum medicamento, quod

ex papauerum capitibus conficitur:& si opus fuerit, etiam de die, aut alio quoque aliquo nocturno tempore, cum febris ardens aliqua, aut vigiliæ vrgeant.

Philagrij, de confectione ex malis cydoniis, & quæ ex cornis & aqua fit. ex eodem libro excepta. Cap. 20.

Confectio ex malis cydoniis ad hunc modum paratur. aufertur cortex, & medulla:& coquuntur ex optima aqua fontana, donec tertia pars aquæ consumatur: reliquæ vero duæ partes vasis fictilibus recte infundũtur, & prædictis locis accommodatis reponuntur. Fit hoc vinosum & austerum, & potum cœliacis prodest:& os ventriculi imbecillum atque hepar corroborat, cum seipsis humidiora quandoque sunt facta, quandoque autem optimum mel admixtum perfecta iam coctione inditur: idque non solum voluptatis causa, sed etiam vt compositio conseruetur. humor enim, si in eo mel sit, non facile putrescit. est ergo perspicuum, id conuenire iis morbis, in quibus abstergendum vna, & adstringendum sit: quales sunt partium internarum vlceratarum: vt oris vẽtriculi, atq; stomachi. Huic similis quidam potus ex aliis quibusdam fit, & pręsertim ex iis, quæ corna dicuntur: qui & eodem modo conficitur, & parem ei, qui ex cydoniis fit, vsum habet.

De omphacomelite. Philagrij, ex eodem libro. Cap. 21.

Acerstæ racemos prope initiũ maturationis capere oportet, cum acidam qualitatem consistentem adhuc seruant, neque adstrictionis sunt expertes: deinde loco temperato reponere tribus, aut quatuor diebus: ac præcipue si aër ambiens sit humidior. postquã vero repositi fuerint, exprimẽdi sunt, succúsque in vitreum vas excipiendus: tribúsque succi partibus vna mellis optimi despumati adiicienda. multis vero diebus id insolabis, vsque dũ acerstę humor feruefactus consistat: id quod longo tẽpore fieri solet: deinde in sublimiore parte domus seruato, ne putrescat. ita ego medicamentũ hoc facere, & ad prædictas affectiones vti consueui. itémque in iis, quorũ intestina diuturnis & tenuibus defluxionibus infestantur sic, vt continuę excretiones ex quadã intemperie calida fiant. id etiã dare soleo iis, quibus os ventriculi propter calidã simul, atque humidã affectionem nõ appetit: cũ prius per

per alia quædam absterséro ea quæ ad ipsum ventriculi os humores quosdam vitiosos mittunt,& ne appetitus excitetur,prohibent. do etiam non præmissa abstersione iis,quibus succus non fuit epotus. probe enim inappetentias omphacomeli potũ sedat: ac præcipue si meracius potui detur. confert etiam iis,qui propter corporis raritatem ex tenuitate humorũ fluentium,animo linquuntur, & præsertim in febribus:quorum repentina purgatio,sine perspicua excretione facta,morbi naturam valde producit.in quo genere affectionis tota curationis vis in vino quod permeet,& alicuius adstrictionis particeps sit,collocata est.si tale nõ adsit,poterimus vino tenuis substantiæ,& flaui coloris hunc potũ miscere,& ita ex pane propinare.atque ęstate quidẽ aqua frigida temperatũ,si nulla in partibus principẽ locum tenentibus inflãmatio sit:hyeme vero,calida necessario. Cúmque hæc syncope vehemens accidit, semper calida tẽperare oportet. est etiam,cũ acutissima distributione in acutissimis syncopis indigemus.atque iis quidem,qui ita exoluuntur, accommodatũ est,quod & cito distribuitur, & quod ad continendum valet.taléq; erit merito,quod calidã,& adstringentem in se vim habeat.nam vi caloris penetrat, adstrictionis autem vi permanet.his ergo rationibus omphacomeli est accõmodatum.nam mel in se habet,vt penetret:itémque acris qualitas: adstrictio vero,quæ suapte natura tarde permeat,est permanens.sed erit præstantius,si vinũ assumpserit, vt acidã in eo facultatem,qua succi attenuantur,obtundamus. ideóque vinum fuluũ & subdulce,& non admodũ tenue,est ad miscendum accommodatius. ergo ad calidas intemperies,& morbos,vtilẽ comperies vtrunque potũ, & qui ex capitibus papaueris,& qui ex acresta,& melle fit,& post hos,eum,qui ex rosis,& melle conficitur:quod etiam omphacomeli superat, & ob eã ipsam causam his,qui propter mordaces & calidos humores,atque etiã febri acutissima exuruntur, vtilissimum est:in quibus videlicet non est molesta ventris solutio. nam in eiusmodi illud est præstantius.febrium enim affectionem simul concoqui par est,vt ita vtrunque eorum postea detur.

De rhodomelite.Philagrij,ex eodem libro.
Cap. 22.

Mel rosaceum tres succi rosarum excolati partes, vt ãn-

que mellis capit. coquitur ad ſolem eodem modo, quo omphacomeli. leuiter autem adſtringit, & refrigerat, & nonnihil etiã abſterget, & neſcio quid acrimoniæ nanciſcitur. ideóque ori confert, quod calida inflammatione, & quod ob talis fluxionis defluxum laboret. leuiter enim id quod delabitur, cõprimit: & quod feruet, moderate refrigerat: potéſtque acrimoniam retundere nõ ſecus, quam potus ex capitibus papaueris facit. ita etiam facit in humoribus, qui in profundo ſint ſiti. nam vi abſtregendi eluit mordaces humores, & refrigerium affert iis, qui calore, & morſu vexantur: & adſtrictione naturales facultates corroborat. Præterea vero aqua mixtum, cum aliis, tum vero etiam febricitantibus damus, cũ vigor acceſsionis, & morbi ipſius iam conſtiterit. iis quoque, in quibus non eſt humorum redundantia, dari poteſt abſque omnimoda euacuatione: itémque iis, in quibus accenſi ſunt humores, aut noxia euomuerunt, aut excrementa infeſta per inferiora expulſa ſunt. ſed in iis qui exuruntur, eius potio cõtinua erit, vt aliquis medicamentoſus humor ad os ventriculi ex partibus adiacentibus intercidat. ac ſæpenumero etiam in febribus vna tantum potio copioſior, in tempore cõgruo data, integram morbi ſolutionem potuit afferre, prouocato ſudore, aut citata aluo, aut vomitu moto, quæ ex cæteris quoque potionibus in vigore datis conſequi conſueuerunt.

De ſelinato, Philagrij, ex eodem. Cap. 23.

Apij decoctum, & flatum inconcoctum & crudum facit: & copiam humorum per vrinas ducit. ídque dari conuenit iis, qui febri iactantur: & prę ſertim ſi acuta febris ſit: cum non confertis criſibus earum ſolutio perficitur, ſed concoctione ea, quę adiuuans nominatur. ſed præſtat radices modice decoquere, ne ita vehemens ſit. & antequam humores febrim accendentes diſcernantur, non erit potui dandum.

De oxymelite, Galeni Cap. 24.

Cum melicrati facultas cætera omnia habeat, quæ ad acutos morbos opus ſunt: in vno tamen duntaxat eis eſt contraria, quod ſupercalfacta in bilem conuertatur. hanc eius mutationem aceti permixtio cohibens, prę ſtantiſſimum medicamentum efficit. tantúmque aceti melicrato addendũ eſt quãtum ſatis ſit, vt facultas in bilem conuertendi corrigatur. id

enim

enim sitim non afferet, sputáque non omnino crassa & glutinosa, facile educet. has vero ambas eius actiones, sequitur etiá oris & faucium humectatio. & qua ratione hæc efficit, eadem quoque iecori, & lieni summe est accommodatum, cum viscera absque molestia expurget. In pulmonis vero, thoracísque affectionibus eius vsus est plurimus. maximámque affert vtilitaté propter commoderatam aquæ, aceti, ac mellis mixtionem. tale enim oxymeli spiritum crassum, & flatuosum in hypochondrio secat: & flatus rumpens, viásque omnes expurgans, ad vrinas serosa, & biliosa excrementa deducit. Oxymeli igitur mediocriter temperatum, noxas omnes, quæ ex melicrato, vino, & aqua oriuntur, effugiens, solum nocet interdú quod intestinum radit: idq; facit iis, qui intestinum imbecillius habent natura, & quod ad patiendum sit idoneum. Cum igitur mel facultate calidum sit, & in bilim cito in calidis corporibus, vertatur, idcirco edulium est pituitosioribus naturis & senioribus, ac morbis frigidis accommodatum. at oxymeli omni ætati, & naturæ ad tuendam valetudinem vtilissimú est, cum omnes angustos meatus aperiat, sic vt crassus, aut glutinosus humor nusquam contineatur. quam etiam ob ré medicamenta, quæ tueri valetudinem à medicis dicuntur, attenuante facultate sunt predita. ac tibi quoque & ratione & experientia perpendéti ea, quæ ad victum attenuantem faciunt, oxymeli accommodatissimum videbitur. nam neque mali succi est, neque stomacho infensum, neque vllam aliam absurdá facultatem habet. Si vero scilliticum acetum fuerit, ita non modo eorum, quæ ad victus rationem, sed omnium medicamentorum accommodatissimum ad incidendum est. conuenítque hoc vti, itémque vino, & aceto eos, qui summe incidere & attenuare morbum, qui in corpore sit, quod crassum, glutinosum, & pituitosum excrementum contineat. atque infinitos prope vidi, qui ex aceti scillitici, atque etiam vini vsu ad vitæ finem vsque sani vixerunt. oxymeli vero hoc modo conficiendum est. Melli optimo super carbonibus spumam auferto: in ipsúmque tantum aceti coniice, quantú gustanti nec acidum nimis, nec dulce videatur. ac denuo semper carbones coque, quoad plane in vnum coierint amborum facultates, nec appareat gustanti acetú adhuc crudú. hinc ab igni auferes. cumq; vti voles, aquá miscebis, ita téperás, vt vinum. ergo melius erit ex suméntis gustu, quam nostro, iudicium de

modo facere,id esse sumentis naturæ aptissimum oxymeli ex istimantes,quod vtique est iucundissimum:proindéque vtile: aduersissimúmque esse,quod est iniucundissimũ. Eius tamen primam mistionem,vt quamplurimis conueniat,talem esse oportet.vni aceti parti, mellis, à quo abiecta spuma sit, duplum miscẽdum est. Cum aqua vero statim ita in initio facies.melli quadruplum optimæ aquę admiscebis.deinde coques mediocriter,quoad spumare desinat.ac malum quidem mel multum spumæ egerit, quam ob rem est etiam coquendum diutius:optimum vero, vt breuissimo tempore coquitur,sic minimum spumæ emittit: vnde nec pari ei coctione opus est. plurima igitur coctio quartã partẽ eius,quod initio inditũest amittit. Cõficitur etiam oxymeli,tribus statim ab initio mixtis,vt sit aceti pars vna,mellis duæ,& aquæ quatuor. hæcque ad tertiam, aut quartem partem coquuntur : spuma interim detracta. sique valentius facere volueris, tantundem aceti & mellis iniicies.

Aceti scillitici,& vinorum confectio,ex D*ioscoride.* Cap. 25.

Acetum scillinum fit hoc modo. Scillæ purgatæ & candidę minam concidimus, & in boni aceti sextarios sex coniicimus,& vase diligenter operto sex menses ita sinimus. tum exceptam Scillam exprimimus, atque abiicimus: defecatum vero acetum in vase funditur, ac reponitur. Datur quotidie ieiunis sorbẽdum,inter initia modicum, paulatim adaugendo vsque ad cyathum. nonnulli tamen duos cyathos,aut plures etiam dederunt. Scilliten autem vinum sic facies. Scillæ purgatę & dissectæ minas tres in musti boni metretam Italicam demittito.operculo obducito, ac semestri spatio sic dimittito.post id tempus excolatum vinum recondito.vetustate fit præstãtius. eius tamen vsus in febribus,& cum internæ partes vlceratæ sunt, fugiendus est. Quod vero meliten appellant,datur in longis febribus . nam & aluum mollit, & vrinas cit: prodest articulorum doloribus, & iis qui infirmo capite sunt. Ita vero condies,vt ad quinque austeri musti cõgios mellis congium,& salis cyathum addas. in amplo vase conficiendum est,quo magis ad efferuescendum locus detur: sálque prædictus paulatim inspergẽdus,donec ferueat: cúmque feruere cessauerit,in aliud dolium diffundetur.

Mulsi

Mulsi confectio.

Mulsum præstat id, quod ex vetere, austeroq; vino, & melle probato conficitur. minus enim inflat. mulsum vero plerũque fit, vt duabus vini metretis vna mellis adiiciatur. Quidã vero, vt celerius præberi posſit, mel cum vino decoquunt: ſicque in vasa diffundunt. alij, vtilitatis gratia, musti sextariis sex vnum mellis addunt: & vbi deferbuit, in dolia diffundũt. dulce autem permanet.

Vini ex cotoneis malis confectio.

Cydoniten vinum quod meliten aliqui vocant, ita condies. mala seminibus purgato, & raporum modo concidito: tum in musti metretam malorum minas xij demissas triginta diebus finito. vinum postea defecatum recondito. Quin etiã malomel, quod cydonomel itidem nominant, hoc modo fit. mala seminibus purgata in eam copiam mellis coniiciuntur, vt eo demersa obruantur. mitescit hoc post annum mulso simile. Vtrunque vero adstringẽdi vim habet, stomacho prodest: dysentericis, hepaticis, renum vitiis, & vrinæ difficultati accommodatum.

Hydromali confectio.

Fit hydromalum, vt malorũ cotoneorũ ſucci sextariis quatuor, mellis octo, & aquę duodecim sextarii misceantur. sub canicula insolato. eandem, quam prædicta, vim habet.

Alia eiusdem confectio.

Mala cydonia optima xxxij seminibus purgata calamo in tenues partes dissecato, eáque in mellis præstantiſsimi sextarios octo coniicito. post octo menſés aquæ pluuiæ veteris sextarios duodecim addito: & in æstu caniculæ insolato: à pluuia, & rore custodito.

Vinum ex punicis confectum.

Ex punicis conficies hoc modo. Sumito matura punica sine nucleis, ab acinis eorum succum exprimito, & ad tertia decoctũ reponito. hoc contra internas fluxiones, & fluidas febres efficax est: stomacho prodest, atque aluũ adstringit.

De rosaceo vino.

Rhoditen hoc modo condies. Rosarum siccarum,& tusarum minam linteolo deligatam in sextarios octo musti demergito,& operculum obducito. post tres mẽses defecatum in vas transfundito,ac reponito. Vtile est iis,qui febrim non habent.& ad humidas aluos,& ad tormina intestinorũ facit.

Rosacei confectio.

Conficitur præterea ex rosarum succo,& melle commixtis quod rhodomel vocatur.

De vino ex myrti baccis.

Vinum mytiten sic facito. myrti quam maturissimas baccas nigras sumito,& in sole siccatas tundito. earumq́ue tusarum modio tres aquæ heminas,& vini austeri tantundem misceebis: sicq́ue exprimes, & repones. hoc vehementer adstringit,& stomacho accommodatum est. fluxionibus ventris & stomachi prodest.& ad internas vlcerationes,& ad fluxũ muliebrem valet.& capillos etiam denigrat.

Omphacitæ confectio.

Omphaciten sic faciũt. Vua nondum penitus matura, sed adhuc acerba, in cratibus disposita, arescit ad solẽ diebus tribus aut quatuor, donec racemi rugas contrahant: tum vinũ expressum cadis insolatur. idq́ue adstringendi vim habet & stomacho idoneum est. Creditur quoque in pestilentibus cõstitutionibus vtiliter bibi. sed huiusmodi vinum nõ nisi post multos annos bibi potest.

Picatum vinum quomodo fiat.

Vinum picatum ex liquida pice,& musto conficitur. pix vero prius lauanda est marina, aut muria, vsquedum exalbescat, & marina aqua pura defluat. postea vero lauanda iterum est aqua dulci.& octo musti congiis vna picis vncia adiicitur.& ita permittitur. vbi deferbuerint,& constiterint, in vasa diffunduntur. Calefacit picatum vinum, concoctiones adiuuat, abstergit, repurgat, vtileq́ue est pectoris, vẽtris, iecoris, lienis, & muliebrium locorum doloribus: itẽq́ue diutinis defluxionibus. & exulcerationibus, quæ in profundo sint, si febris absit.

absit. Iam vero ad tusses, tardas concoctiones, inflationes, & suspiria facit,

De *absinthite vino.*

Vinum absinthitem sic condire oportet. Pontici absinthij pondo libram cum musti quadraginta octo Italicarum amphorarum sextarij decoque vsque ad tertias. tum superinfunde musti sextarios sex, absinthiíque pondo semissem: omniáque diligenter mixta in vasa diffunde, & repone. Est autem stomacho idoneum, vrinas ciet, hepaticis, regio morbo, & renum vitiis auxiliatur. tarde concoquétibus vtile est, itémque cibum auersantibus, & iis, quibus iam longo tempore præcordia tenduntur. efficax etiam est contra inflationes, rotundos alui lumbricos, & menstruas purgationes suppressas.

Elleboriten quomodo facias.

Facies autem elleboriten hoc modo. Ellebori nigri vncias duodecim, aphronitri vncias quatuor, musti heminas duodecim diebus quindecim macerato: & percolatis post sex menses vtitor. id etiam partum enecat. datur cyathus.

E scammonea vt fiat.

Scammoniten facies sic. Scammoneę radicis per messem effossæ vncias quindecim in linteolo ligatas in musti congium vnum coniice: & diebus triginta finito. aluum purgat: bilem, ac pituitam trahit.

Ex thymo quomodo condiatur.

Thymi contusi & cribrati triobolos centum linteo colligatos in musti amphoram demittito. facit hoc ad ægras concoctiones, cibi fastidia, ructus difficultatem, neruorum, & hypochondriorum dolores, hybernos horrores, & denique ad venenata animalia, quorum ictum frigus insequitur, & locus computrescit.

Dioclis vinum sanitatem conseruans. Cap. 26.

Cum in dolia coniectum mustum fuerit, in metretas decē prasij minam indito.

Herodoti, de vino propinando. Cap. 27.

In hoc capite plurima esse menda conspiciuntur.

Cum dandi vini duplex sit ratio, vsusque postulet, vt vinum demus, vel vt febrim soluamus, vel vt concretionem fluentem sistamus, ideo in iis vini exhibitione omnino vtendum est eò, vt vires confirmemus. at quibus, vt febris infirmetur, vinum damus, fit vt aliis dandum, aliis non dandum esse iudicemus: siquidem non vna est indicatio. atque ætas quidem est ad hoc idonea ea, quæ floret. vel quæ non multum absit. præterea viri aptiores ad hoc sunt, quam fœminę: tempus vernum, & ęstiuum: naturæ perhumidæ. itémque nō multę calidæ febres, breues, & quæ sine symptomatibus accedunt: & quæ in firma declinatione sunt, potius quam quę declinare incipiunt. Omnino autem ad hoc inepti sunt, qui cum duritie, aut inflammatione partium ægrotant, siccíque sunt, & difficulter perspirantur: quíque febres continuas habent: & quibus neruosa pars noxam contraxit. Vinum autē ieiunis dandum est, indita quinta aquæ calidissimæ parte: sique admodum potens sit, quarta. Sed si defecabitur, magis etiam eius vis infringetur. siquidem multum eius perspiratur. Primam vero eius exhibitionem remissam esse oportet, habita interim ratione consuetudinis: sique facile ferat, etiam secundo loco dandum erit: sique promptus capiat, etiam tertio. Ij vero qui prębibere consueuerūt, bibacésque alioqui sunt, hortandi sunt, vt ad sex vsque heminas bibāt. Qui vero athletarum vitam degunt, quíque consueti sunt ad ludos, quos apocottabismos vocant, cum videlicet poculis plenis alter alteri propinat, duplum, si velint præbibāt, & euomant. tunc enim ex consuetudine datus eis humor acer & pituitosus excernetur. Adhortandi quoque sunt, vt qui velint, in medio cibo bibant, & etiam post sumptum cibum definitam mensuram assumant. Sed potus omnibus ne serius duarum horarum spatio à cibo sumpto detur. si postea siti vrgebuntur, aquam bibāt. Qui vero frigidum aliquid sumpserant, iis in medio cibo, aut post cibum potus exhibeatur. Qui vero ieiuni bibere non consueuerunt, nec possunt absque cibo potum sumere, si voluerimus nuda corpora à vino contingi, frustula panis in vinum temperatum calidum confracta iniiciemus, sorbendum dabimus, atque vt

ita

ita temperatum ſumant, iubebimus. ita enim pro portione reſpondebit potationi quę ieiuno ſtomacho fit. Eadē quoque & in ſenibus, & in pueris, & in pleriſque mulieribus facienda ſunt. itémque in iis, qui parum bibunt, vel ſuapte natura læduntur. qui vero à pauco initium ſumunt, & in medio cibo vini indigent, iis ante, & poſt etiam, conſuetam aquam dabimus. omnes vero, quibus febris infirmandę cauſa vinum damus, ſi res ex ſententia ſuccedunt, cogere oportet, vt dilutius quam eis conueniat, ebibant. menſuram vero in omnibus communem definire, cum magna & prope infinita ſit in iis, qui ſumpturi ſunt, differentia, non poſſumus: & tamen danda opera eſt, vt medium terminum inter plurimum & minimū determinemus. ne plus igitur quam tres heminas, nec minus quam vnam bibant. iis vero qui ieiuni bibunt, dum apocottabiſmum exercēt, tertia præterea epoti pars adiungatur. qui vero poſt longum tempus loti ſunt, portio conſueta dari eis debent: itémque iis, quibus à balneo vinum damus. Omnibus enim, qui datum vinum biberint, ſequenti die ſi bibant, aquæ potionem commendamus. quam niſi eis perſuaſerimus, admonendi erunt, vt pauco vino vtantur. & copia etiam alimenti minuēda erit. qui vero febris infirmandæ cauſa ſecundum balneum ingrediuntur, in eiſdem vinis perſeuerare oportet. qui vero cauſa refectionis, hi debent ad robuſtiora tranſire. Sed trāſitus ne fiat confertim & repente, ſed pedetentim. Nunc vero ſigna, quę ſequi eos debent, quibus recte vinum ſit datum, exponenda ſunt nobis. nam his cognitis mala quoque ſimul intelligentur. ergo faciei rubor cū naturali coloris elegantia coniunctus, commoda ſpiratio, ſudores calidi per totum corpus, capitis leuitas, partiū corporis agilitas, animi hilaritas, oculus humidus conſequentur. tum vero ſentiet ſe recte lotum, & ad vinum recte erit affectus: & poſtquam biberit, cibos magnopere appetet, & eorum vſum commode feret. itémque ructus, à quibus leuabitur, excitabūtur, & à cibo potum quęret. moderati ſudores prodibunt, qui paulo poſt ceſſabunt: vrina excernetur. corpus denique reddetur molle, & probe coloratum. qui vero incommode vinum ſumpſerūt, eos ſequetur faciei pallor, & ſiccitas per omnia, vel certe plurima corporis membra: ac, ſicubi ſignificat, ſudor frigidus apparebit, vna cum capitis grauitate, in quo æger omnium

artuum motus conſpicietur: itémque animi demiſſio,& ſtomachus ad cibum ſupinus,& ſitis quæ ſedari potando non poterit, & æſtus in hypochondrio , & voluntas eructandi, nec vlli ructus fient: ſique fiant, nihil leuabunt . veſica ſæpe vrinam retinens,atque etiam paulatim eam reddens.eorum quoque pulſus denſus erit neceſſario. Cum hæc tum omnia, tum plurima appareant, ſi nauſea eos tentabit,vomitus ſtatim imperabitur.Si nauſea non adſit, ipſi tamen alioqui facile vomant,tunc etiam,vt vomant,iniungemus: ſi difficulter vomant, aquam calidam potui dantes laborem ſedabimus. Qui vero febrim habent, ſi euomant, & longa fuerit acceſsio , poſt vomitum exiguo cibo ſunt alendi : ſi breuis, poſt ſequentis diei ſomnum. Si non euomuerint , in iis cauere oportet diatriton,& mediis diebus aſſiduus potus temporibus à nobis definitis dandus erit.noxium enim eſt,cum febres poſt vini potionem accidunt, ſiccitate in ægro regẽdo vti.quam ob rem par eſt, vt cõtinuis potionibus humectantes particulas corporis exſiccatas, vini potione expediamus & liberemus.

Antylli, de collutione, ex tertio de auxiliis, quæ extrinſecus adhibeutur. Cap. 28.

Collutio ſitim lenit,oris ſiccitatẽ humectat , linguæ aſperitatem leuigat, diſſolutionem mitigat,ac quod in dentibus viſcidum eſt,expurgat. ac collutio quidem non ſolum in remiſſione dáda eſt,ſed etiam moderate in omni tẽpore, præter quã in principio,ea vti poſſumus . gargarizatio vero iuuat ipſa quidem parum,extremas ſtomachi partes humectás, ſed tamen magis etiam lædit, cum materiam ſurſum petentem efficiens,caput obſtruat.

De potu. ex libro eodem Antylli. Cap. 29.

Aqua calida quoquo modo omnibus ægrotantibus in tẽporibus oportunis danda eſt:frigida vero , præcipue vt calorem,qui non ex alia affectione, puta ab inflammatione ſit exortus,ſed ipſe per ſe vexet,vt in ardentibus febribus flammeis,exhibetur . Per obſiſtentiam vero frigidam damus iis, qui frigidę potioni ſunt aſſueti,& qui alieni ſunt ab vſu calidæ , aut quibus ſtomachus in morbo propter calidæ potionem ſubuertitur . Si vero ob febris æſtum frigidam quis

bibat,

bibat,is voraciter,& largius bibat:si ob aliá quampiam causam,parum,& quasi sorbeat. Cauendú autem est,ne statim à cibo bibatur, nisi vinum, & frigida. acetum nanque per se non damus,sicut ne vinũ quidem, nisi quandoque paululũ, & medicamenti vice. posca vero datur iis, qui sanguinem reiectant:præsertim vero si à stomacho, aut ventre fiat reiectatio. atque etiam iis, quos nausea vehementer exercet. & qui in nauigationibus nimium expurgantur. quandoque etiam pituitosis poscam damus, vt pituitã euomant. & oxymeli sumimus,vt affectionibus thoracẽ infestãtibus succurramus,& cum quispiam fungos comedit, atque etiá vbi quis gypsum potauit,& magis quoque,vbi taurinum sanguinem bibit. mulsum vero vinum vtrum alicui ægrotanti accommodatum sit,ego certe nõ noui.at melicratũ & iis prodest, qui febrem habent,& iis qui sine febre neruorum affectionibus correpti sunt. hydromeli vero, & apomeli, & melimalũ ipsa per se non sunt idonei potus:quãdoquidem facile corrumpuntur, & acescunt. ori vero satis accommodata sunt iis, qui non appetunt in febribus non prauis, & morbis qui iam inueterarint, & à quibus febris absit: si minus apte datũ alimentum est,nobísque placet statim à cibo & frigidam,& vinum dare, horum aliquid sumemus. tum enim corpus, & præsertim ventriculus, & stomachus iam expleta nihil mali neque à morsu frigidæ, neque à vini facultate, atque vino patiétur. ex quo fit,vt neque ieiunis, neque multo post cibum,demus: cum simile sit si longo post cibum assumptũ tempore, ac si ieiunis propinemus. post potionem vero cibos statim offerre,ne accommodatum quidem est iis,qui ieiuni prębibunt.vinum enim & frigida prius corpus lædunt, quam cibi ingrediantur. Sed neque conuenit dare iis, qui multo ante comederunt, & postea superbibunt. nam quomodo hæc frigidæ morsum possint retundere, aut vini potentiam hebetare,cum iam confecta sint, nihil est quod afferri posse videatur.

Herodoti de potu:& quonam accessionis tempore potu sit vtendum. Cap. 30.

Cum tota annotatio integra sectione in principium, statum, & declinationemdiuidatur,omnem partem ad potum prębendum necessariam inueniemus. Qui igitur sumpto cibo febricitarint,aut facta conuenienti ciborum corruptio-

ne,ſi in principiis quoque annotationũ nutriti fuerint, vel ſuſpicio eſt,ne quid vitioſi alimenti ſumpſerint,ſi eis vomẽdum eſſe iudicauerimus,his vomitum poſt aſſumptum potũ imperabimus.quibus quidem, vt reliquiæ diligenter expurgentur,etiam ſecundo loco dabimus: & ſæpe etiam, vt res ſubiectæ temperentur,& per inferiora ſecedãt.ſed alię quoque circunſtantiæ inueniri poſſunt, quæ potum in principio annotationum poſtulent:qualis eſt infantium ætas. ſed id demum tempus opportunũ exiſtimamus,cum nec ſerius, nec citius datur.qui vero potum auerſantur,& ob eam cauſam in periculo verſantur, id quod in difficilibus inſtantiis fieri ſolet,ſi in principio acceſſionis potum expetant, non erit eis negandus.In tẽporibus vero incrementi plures cauſæ dandi potus ſunt.ergo ſi vehemens ſitis in acceſſionibus quoſdam inuadat,ferríque ea ęgre poſſit,non ex malitia, & incremento morborum,ſed ex quadam propria mali qualitate, omnino neceſſe eſt ſymptoma mitigare:quod niſi fiat, febris magnitudinẽ multo magis ſitis augebit.qua in re ſpectanda eſt etiam ægrotantis natura.nam ſi in cęteris tolerãs patiénſque ſit,& ſitim non ferat, profecto aptus erit, vt in acceſſionis incremento bibat:& item qui multum bilioſi humoris in ſtomacho aceruant, & magno cum labore id reiiciunt,& quodammodo leuantur,ſed extrema frigent, pallidíque ipſi ſunt,& prope deficiunt,neque decubitum ferunt, exuſti atque enecti ſiti,quamuis ab excretione leuari debuiſſent,cum ex quibuſdam numeris conſtitutis hęc viciſſitudine quadã patiantur,neque quieſcunt,neque ad extremas vſque partes febris peruenit, ſi multum humoris eis prębuerimus,eos quodammodo abluemus.iis cum euomuerint,accidit vt ſtatim poſt aſſumptionem,& vomitũ,calor confertim per corpus euehatur: & ad ſtatus proprietates proxime accedat. Síque partitio annotationis in imparia diſtribuatur: vt maior pars incrementi,minor vero ſtatus ſit: tempus potionis dandę erit in accretione.ſiquidem illud proportione reſpondet tempori ſtatus: quoniam in iis temporibus cauſa dominatur,& homo ipſe vexatur.Citius quoq; alendi ſunt, qui facultates habent,quæ facile opprimuntur: quos multo ante non ſolum potu dando communire oportet, ſed cibis etiam præbendis. Qui vero in febribus difficulter bibunt, quia ſtomachus ex peculiari calore exaruerit, ſi magnitudo fe-

febris sit, hi nisi continenter bibendo humectentur, cum magno suo damno in tempore alimenti reparantur. Nonnulli sunt qui ex suffocatione talia patiuntur: à quibus periculum suffocationis imminens auertentes, ante statum potioné dabimus. In iis auté, qui suapte natura non appetunt, & cum labore sumunt ea quę offeruntur, & præcipue si siccitas os occupet, continuo potu vtédum est: cum maior indé propter res futuras euasura sit vtilitas. Citius quoque potú damus iis, quibus attractiones ingentis famis accidunt, vt symptoma mitigemus. Atque calidi quidem potus dandi tempus exposuimus. siquid omissum à nobis sit, facile erit ex iis quę dicta sunt, inuenire. frigidi vero potus, cum incipit annotatio, vsus est in iis, qui sanguinem fundunt: in accretione vero dandus est iis, qui propter aliquem casum, sumere calidum non possunt. Frigida vero potio, quę ardentibus infirmandi causa datur, ante remissionem in ipsius status tépore præbetur. eadé exhibendi tempora sunt tepidę, lacteæ, & gelidæ potionis. Calidæ autem exhibitionis diuersa sunt tempora. nam si detur in principio annotationis, vt vomitus cieatur, & copiosa & tepida detur. Simili quoque modo si propinetur, vt vehementem, & ardentem sitim extinguere velimus: sique vna cum defluxionibus multi acres, biliosique humores in stomachum confluant. siquidem eo tempore quod sumptum est, non superatur, sed excernitur. In frigida vero potione ad sitim tollendam, facere debemus, vt paulatim eam sumant, & parce bibendo diutius in potione immorentur. at cú mouendi vomitus causa bibitur, vt confertim, ac quantum vno haustu posśint, eo vtantur. si vero propter annotationis longitudinem, aut virium vexationé, aut propter iam memoratas circunstantias demus, cú in accretione aut statu sint constituti, moderata potio danda erit, vt neque solum gustent, neque etiá se expleant. commodum nanque in febribus est, ventrem vacuum, & non tensum seruare. Qui vero propter siccitatem, & propter suffocationem ex ipsa ortam siccitate potum sumunt, in quibus etiam seruari volumus, quę ad potioné pertinent, eis paulatim & cótinenter offeremus. Si vero etiam febricitantes aut stomachi, aut alui fluoribus vexentur, tunc etiam cauendum est, ne potio confertim sumatur, quádoquidem symptomata excitat, atque irritat: optimúmque est, vt ex vasculis, quo-

rum perangusta sint ora, paulatim bibant. quod si in remissionibus potũ præbeamus, iis qui defluxionibus tenentur, nunquam nec multum, nec affatim & confertim dabimus: sed eo modo, quem diximus. cæteri ad expletionem vsque bibant. siccis vero, & quorum caro occlusa est, & ex omni parte constricta, plus dandum est, quam vt sitis postulet ratio. sique opus sit, iterum dandum. eadem enim & vnius, & plurium potionum est occasio. facienda tamen coniectura est, an primus humor concoctus sit: & corporum natura est indaganda, non auté desiderij ægrotantis habenda ratio. nam si sudores, qui post datam potionem apparent, vtiles sint, ac bene cedant, perseuerandum est in secunda potione propinãda: si vero copiosis, largioribúsque sudoribus opus sit, ipsi vero cessent, excitandi erũt. cum vero singultus infestet, aut sicca tussis intendatur, pauca calida absorbenda est. gelida vero aut frigida si pro calida detur, iisdem modis, iisdémque temporibus danda est: si vero vt sudores, aut alia symptomata cohibeantur, quæ supra numerauimus, paulatim, & ex maioribus interuallis exhibenda. Itémque frigida, quæ à cibo datur, pauca esto. frigida vero, quę in febribus ardẽtibus certatim datur, aut lactea, aut gelida quomodo danda sit, in libris ad curationem pertinentibus, explicabimus. Aqua vero quę potatur, sit optima, & decocta ad carbones in vase fictili. sed nos aquam in vitream phyalam immittimus, & in aquam feruentem indimus: quę sic parata, omni reprehensione caret. si praua sit aqua, vbi decocta fuerit, sub dio teneatur. frigida vero pura esto frigida & mollis. Si vero accõmodate atq; apte tepefiat, lactéaque, aut egelida reddatur, diuersis rationibus ea erit vtendum, facta comparatione cum calida. Cęterum tepida ita temperetur. calidę aquę potui accõmodatæ cyathis quinque vnus frigidæ addatur. egelida vero sic mutetur, vt calidæ cyathũ vnũ, & frigidę quinque habeat. lactea vero ex pari vtriusque mẽsura temperatur. sit autem intenta, quę frigida est. si vero remissa sit, plus frigidæ erit adiungendum,

De potionibus, quæ ægrotis conueniunt. Cap. 31.

Febricitantibus optima potio est melicratum, aut oxymeli: quibus cordi est accommodatum. aqua vero in febricitante omni morsu vacat: excretiones vero non admodum facit. aquæ vero, in quibus aliquid madęerit, in quibus

quibus vis adstringendi inest, non sunt incommodæ ventris perturbationibus, & valent etiam ad vomitus cohibendos: quibus mellis, & oxymelitis potio est aduersa. Mala vero dulcia, æstiuo tempore in tenues partes dissecta, in aqua macerentur vsque dum aqua colorem inde contrahat. Vel cydonia mala matura secantur in partes, & similiter macerantur. quod vero ex malis fit, dandum præcipuæ est iis, qui bilem vomunt: & quibus fluit aluus. sed ne mala aciditatem vllam habeant, diligenter considerandum est. Simili quoque modo pira sunt maceráda, quæ acerba, dulciáque sunt. omne autem dilutum, quod ex piris conficitur, maiorem vini facultatem refert. secundas in hac re fert id, quod ex malis fit cydoniis. minime vero quod ex crudis palmulis paratur: éstque præstantius id, quod ex semimaturis conficitur. Myrta vero tenera macerata passo, vinosam quidem potionem, sed tamen morsus expertem, & lenem faciunt. Succus vero qui ex punicis extat, non minus, quam quæ dicta sunt, vinosissimus est. éstque hic quoque succus lenis: & nihil habet caloris. atque hisce dilutis, quę acerba sunt, vti poterit quispiam in iis febribus, quę & turbationis expertes, & tutæ sunt: & omnino in iis, quos citata aluus exercet. Diluta vero quæ à sorbis, pirísque siccis, & myrtis, itémque palmulis fiunt, minus strigmenti modo crassa sunt. vti his poterimus in iis, quibus vinum non est dandum. acini quoque vuarum conscissi macerantur: sed eorum decoctum est vtilius: quod astringendo est efficacissimum: nec vllam aliam acrimoniam, neque aciditatē habet. Vina vero quæ ex myrtis, fauis, tritico, & hordeo fiunt, nihilo imbecilliora sunt, quam quę ex vua cóficiuntur: sed multo tardiora, peioráque sunt. at quæ ex palmulis & ficubus fiunt, cum in principio bibuntur, similia dulci vino gustantibus videntur: at facultate multo deteriora, & grauiora, & ad conficiendum difficiliora. cum vero inueterascunt, similia vino austero, & calore, & facultate redduntur.

Philotimi, de potione, quæ ante, & quæ post cibum datur. Cap. 32.

Cum post cibum potus confertim sumitur, vsu venit, vt stomachus, & præsertim superior, fiat latior: venter extendatur, cibi madescant, & parentur vt diffundi queant, os;

partes capitis, guttur, & ventriculus calefiant. Qui vero nocte frigidam bibunt, iis omnia prædicta loca refrigerantur, & alimentũ, quod nõ longe aberat, vt calefieret, perfrigerat, & coctionem impedit: aliméntúmque feruens, & bullas in eo iam excitatas deprimit, atque deponit: facítque vt quiescat: partémque alimenti iam dissolutã & eliquatam, reddit crassiorem. Si quis vero frigidam ieiunus bibat, in eo quoque eadem loca perfrigerari, & cito, & plurimum humorem, & calefactum minus ex ventre in corpus distribui: & pituitam, quę ventriculo continetur, fieri crassiorem contingit. iis vero qui ex laboribus, balneis, & febribus bibunt, cum distributio humoris celerrime fit, tum mixtionem minus sustinet: alimentúmque quod in venis est, & os, & vultum, & stomachum, & ventrem maxime perfrigerat: & succos, qui venis continentur, paruo tempore refrigerat, ac crassiores facit.

Rosacei confectio. Cap. 33.

Rosas purgatis sordibus, & exectis vnguibus, in peruetustum vinum quot velis conijce. non tamen aceruatim, sed paulatim: singulísque diebus calamo, quod ad fundum vasis pertineat, commoueto, ita tamen, vt ipsum diligenter obtures, ne fiat perspiratio: & finito triginta dies. quibus lapsis vinum defecabis, & in quinque eius sextarios vnum mellis sextarium cõijcies. itémque operculo probe concludes, & cũ triginta dies sic permiseris, vt consistat, vtitor.

Eiusdem alia composita confectio.

Rosis, exectis vnguibus, iniice mellis sextarios senos: & per annum ita finito. tum huius compositi cape lib. vnam. mellis puri lib. quinque. eísque omnibus lęuigatis vini optimi sextarios decem affunde,

Hydrorosatum.

Mellis optimi lib. 30. foliorum rosarum lib. 10. aquæ fontanæ lib. 60. coque aquam donec ferueat, & ablato ab igni vase, rosas iniice. tum vas obturabis, donec perfecta sit facta concoctio. vbi coxeris, mel separatim coquendo spuma expurgabis, & defecatis rosis, mel decocto rosarum infunde.

Aliud rosaceum.

Vini, quod primum exprimitur, pondo 21. mellis pondo 8. foliorum rosarum pondo 3. rosæ vino immadescant dies quindecim. tum è vino per colũ traiicies, mélque excoques, & spumam abiicies: & vino, in quo rosæ maduerint, addes: & probe obturata sic permittes.

Aliud rosaceum recens.

Mellis pondo 7. vini pondo 21. foliorum rosarum pondo 2. tritas, vt par est, rosas vino biduum admisceto. tum rosis excolatis, & melle cocto, vtrunque commiscebis, & probe obturata dimittes.

Violaceum.

Mellis pondo 7. vini pondo 21. violarum manipuli 240. has in folia redacta in vino triginta dies macerabis. tũ violis colo traiectis, mel coques. tum vtrunque in vnum compones, & obturata ita sines.

Chamæmelatum.

Vini ascalonitæ pondo 21. mellis pondo 7, granorum chamæmeli vnc. 6. grana vino diebus quinis macerato. iisq; excolatis, mel coquito. & abiecta spuma in vnum omnia rediges, & obturata permittes.

Conditum ad lapidem in vesica frangendum.

Mellis sextarius, vini sextarij quinque, piperis vncia, saxifragi drach. quatuor, spicæ nardi tantundem, carpesij, zinziberis, mei, assari, cassiæ, sinonis, petroselini, acori, gentianæ, dauci ana drach. 4. sicca melle despumato & vino componantur: & vas, in quo posita fuerint, dies 210. ita sinito, vt fiat concoctio.

Conditum.

Mellis lib. 10. vini prioris lib. 30. piperis vnc. 1. piper contundendum est, vinóque admiscendum. tum mel despumatum cum vino compones, & obturata sines.

Anisatum.

Mellis lib. 10. vini prioris albi lib. 30. anisi vnc. 5.

Ex iunco odorato.

Ad drach.16.iunci odorati adde croci pondera 12. mastiches drach.16.hæc omnia contrita vino compones: mélque despumabis,& omnia simul miscebis, obturabísque, & ita permittes.

Styracatum.

Mellis lib.30.styracis lib.1.vini lib.6.mel despumato, styracem terito,commisceto. & cum melle despumato vinũ in mortario misceto,& manu tua excipiens vtitor.

Absinthite.

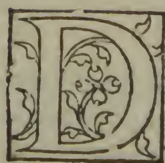
Ad vini sextarios quinquaginta iniice costi,folij,amomi, cassię singulorum semissem, mellis sextarios decem: & absinthium herbam pauco vino macerabis, & prędictis rebus tantum eius diluti affunde, quantum tibi gustanti rite confectum esse videatur.

FINIS QVINTI LIBRI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM,

LIBER SEXTVS.

De decubitu,ex Antylli quarto libro,de auxiliis, quæ fiunt. Cap. I.

Ecũbere autem confert iis, qui acuto morbo detinentur:quoniam qui ita laborant, lassari non debent. qui vero diuturnis morbis sunt correpti,solum cõfert decumbere, cum vrget accessio.at in interuallis, etiam moueri nihil prohibet:cum motione,& variis quoque excitationibus indigeant.Figura autem decubitus eorum,quibus caput laborat, in sublime vergat,pręter quam in phreneticis,quoniam in

in eis humilem atque inclinatum decubitum volumus:quia decubitus in sublime elatus, quodammodo eos perturbat. Præterea iis,quę in thorace accidunt,sublimis decubitus est accommodatus. In dysentericis vero & cœliacis decubitus conuenit ad ilia inclinatior.in gonorrhæa,satyriasi, & renũ dolore,in vtrumuis latus decumbere potest. nã gonorrhæa, & satyriasis exacui,exacerbaríque solent locis excalfactis: cũ in reclinato decubitu manent. renum dolor tum exacerbatur, cum lumbus ea figura comprimitur. iis autem, qui non nutriuntur,quíque tarde cõcoquunt, in sinistrum latus vtile est decumbere,vt iecur ventriculo circunfusum eundẽ calefaciat.in scirrhosis vero iecoris affectionibus,& tumoribus & inflãmationibus contumacibus,in dextrũ latus decũbere est melius:quemadmodum si lien eisdem malis correptus sit, in eum decumbere satius est. sed in torminibus intestinorũ,& in ilei,atque coli affectionibus, medius inter supinum & sinistrum conuenit. Cauendum autẽ est in colicis,ne illorum dolorem mitigemus, à pedibus decubitum altiorem facẽtes:cum hic decubitus & caput,& instrumenta sensuum repleat. pręterea quos ventris dolor,aut eiusdem frigus vexat, eis quoque talis figura decũbendi non est accommodata.

De quiete,ex eodem libro. Cap. 2.

Quibus decubitus,iis etiam quies & tranquillitas conuenit:ac præcipue quidem in principiis accessionum, itémque incrementis,& post cibum nuper sumptũ,& cum quis dormire cogitat,apta est quies,atque tranquillitas.

De ægroto abstinendo,ex eodem libro. Cap. 3.

Abstinendus æger est,cum carnis & sanguinis copiã contrahere volumus,itémque cibos incoctos coquere, plenitudinem euacuare,defluxiones siccare,eásque præcipue,quę ex plenitudine oriuntur:quæ res madores quoque mitigat. sed & dolores ipsos lenit,quos acrimonia excitauit: qui vero ex plenitudine oriuntur,eos irritat.

De somno & vigilia,Galeni. Cap. 4.

Somnus semper humectat, non secus quam vigiliæ semper exsiccant:non tamen aptus est, vt calefaciat semper, aut refrigeret:verum cum in iis,qui febrẽ non habent,pituitosos

aut crudos, aut quouismodo frigidos succos in corpore inuentos confecerit, atque concoxerit, ex eisque probum sanguinem procrearit, tunc hominem insiti caloris incremento calefacit. at cum ex huiusmodi humorum putredine iam febricitantes occuparit, tum febris calorem extinguens, proprium vero augens, eos refrigerat. Cum igitur somnus proprium calorem augeat, & roboret, eum vero qui præter naturam est, cõminuat, & extinguat, merito etiam quis vno & eodem tempore corpus frigidius simul, & calidius se ipso à somno reddi censebit. Cũ vero duplex læsio existat ex somno, altera communis, quando ægroti in principiis accessionum dormierint, altera propria in quibusdam morbis, quando in aliquo alio tempore dormierint: hãc periculosam esse existimare debemus. illa enim neque mortẽ, neque aliquod aliud graue significat, cum naturam temporis consequatur. In principiis enim accessionum, calor, & humores in profundum corporis vergunt: ac, si qua inflammatio in visceribus sit, merito augetur: siq́ue humores aliqui ad ventrẽ confluant, non concoquuntur illi quidem, vt in aliis somnis, sed multo plures fiunt. quam ob rem eo tempore vigilias ægrotis imperamus, spiritus, sanguinis, & caloris qui in eis est, lationẽ ad exteriora, quæ à vigiliis fit, opponentes, tanquam maximũ auxiliũ, lationi eorundem ad interiora, quæ in principiis accessionũ efficitur. Ex somnis vero, qui aliis temporibus capiuntur, maxima ex parte vtilitas manifesta consequitur, præsertim vero, vbi morbo declinante adhibeãtur. nam & in statu etiã aliquãdo manifestã vtilitatem somnus affert: quandoque etiã in extremis incrementi partibus, quæ statũ contingunt. euidentissima tamen omniũ vtilitas est ea, quæ affertur in declinationibus. Veruntamen cũ somni nocent, minus exitiales sunt iam cõsistente, atque increscente accessione. præcipue autẽ perniciosi sunt in declinationibus. quo enim tempore aliquid est vtilissimũ, si preterquam quod nihil prodest, etiã nocet, mortem iure significat. Iam ex somno læsiones sunt, quæ sunt vtilitatibus contrariæ: tum quod febres ab eo non dissoluantur, vel etiã augeantur, tum quod dolores intendantur, & fluxiones multiplicentur, & inflammationes crescant. Ex succis vero, quibus concoctione opus est, eis somnus prodest: quibus vero digestione per halitum, vigilia. preterea, succos qui in ventriculum, intestina, & iecur

ver-

vergunt,somnus intendit:vigiliæ reuellunt. itémque in humoribus,quorum crassitudinem, aut lentorem attenuare oportet,vigilia vtilis est,sed nõ immoderata.sunt enim etiam in parte concoquendi,id quod somnus efficit.maxima vero læsio frigidis humoribus accedit,cum quispiam permittit,vt quantũ illi postulent,dormiatur. eo enim propter frigiditatem inclinant.veruntamen eis non prodest.sed tantum in eiusmodi humoribus dormiendum est, quantũ satis sit ad vires,quę in vigilia laborarunt,reficiendas,& ad quandã concoctionem obeundam.Somnus namque fit,vel cum naturalis calor propter aliquem laborem,aut nimiam siccitatem ad alimentum conuertitur: vel propter nimiam humiditatem, quæ foras extendi non possit.ac prior quidem,& salubris & naturalis est:alter vero est,qualis in comate,& lethargis euenire consueuit.

Antylli,de vtilitate,quam somnus affert,ex quarto libro auxiliorum,quæ fiunt. Cap. 5.

Somnus remittit,quæ tensa sunt,emollit indurata,fundit cohærentia,inęqualia ad ęqualitatẽ perducit.itémque quassationes,& animi turbationes sedat: spiritũ lenit: defluxiones sistit,humores qui sunt in corpore,crassos faciẽs.Somni vero tempus in morbis intermittentibus est,cũ fit remissio. quod si longior sit accessio, tunc & status, & declinationis tempus accõmodatum est. at tempus principij est inutilius. atque etiam minime aptum est id,quod accessiones antecedit.In incremento vero,si breue sit, non est in eo refugiendus somnus:at si longius, atque post medium diei fiat, tunc est prohibẽdus. suapte enim natura omnis vespertinus somnus est malus. verum si post mediam noctem, & præsertim circa diluculum,medium quodammodo incrementi contingat, permittendum est vt continuo dormiatur. nox autem est die aptior. in ipsáque nocte, accommodatiora sunt ea, quæ post horam tertiã sunt,& pręsertim vltima.in die vero, diluculum,& pars vsque ad meridiem,cæteris pręstant.

Eiusdem,& ex eodem libro,de vigilia. Cap. 6.

Vigilia plenitudinem per halitum digerit: quæ in ventre sunt,minuit, & vt per partes infernas exeant, pręparat:languorem dissoluit,grauitatem dispensat, resoluta corrigit:&

robur naturæ atque animo adiungit:sudores cohibet.iis vero qui ex medicamento purgantur,vt vsque ad perfectá purgationem vigilent,imperandum est.post etiam sumptũ tunc cibum & potũ,itémque in accessione, & ante accessioné,vt cum de somno loqueremur, memorauimus,vigilare homines debent.Vigilias inducunt frictiones duriores sine pinguedine,& magis etiam, si ex lineis pannis crudis obeantur. præcipue autem crura fricentur : Vnguináque conueniunt, quæ acriora sunt,quæ nitrum, aut euphorbium, aut limnesten,aut cachry,aut cardamomum,aut pyrethum, aut vuam taminiam,aut granum gnidiũ,aut sinapi capiunt. Cataplasmata quoque cruribus ex sinapi superdentur.Vigilias etiam faciunt hæc,pruritus violentus, pilorum euulsio,digitorum tractio,stomachi vellicatio digitis iniectis facta:quę ano admouentur,atque induntur, quorum est iam descripta materia:ex iis quæ odorari solemus, quæ fœdi sunt odoris:quæ sternutamenta cient:acria medicamenta oculis admota: aut oleum ipsum infusum:cucurbitulæ inguinibus affixæ:clamores continui:nuncij turbulenti:sermones qui affligũt,& cruciant. Spectacula vero non solum vigiliarum sunt efficientia, sed etiam propensionem in somnum nimiá dissoluunt. ergo quid fiet incommodi,si adhibeantur?

Eiusdem,de sermone,ex eodem libro. Cap. 7.

Sermo vim quandam habet,vt caput impleat,& grauitatem afferat.quin etiam vires dissoluit, ídque præcipue in febribus,& magis quoque in accessionibus. sitim etiam inducit:ac linguam siccat.est itidem lippientibus, & quibus sanguis è naribus funditur,& maxime iis, qui sanguinem reiectant,incommodus.est autem aptus iis, qui præter modum ad somnum sunt propensi.

Eiusdem,de vociferatione,ex eodem libro. Cap. 8.

Vociferatio est thoracis, & vocalium instrumentorum:& prius etiam,quam horum,naturalis caloris exercitatio. calorem nanque auget,purgat,firmat, & attenuat. solidas vero corporis partes,robustas,puras,& offensę minime obnoxias reddit. Vociferatione autem vtimur quandoque ad morbi medelam,vel vocis defessæ, vel totius etiam corporis: quandoque vero,vt vocem vel ex morbo, vel suapte natura male

le affectam emendemus. Conuenit autem hęc stomachicis, vomentibus,acidum ructantibus, ægre concoquentibus,atque etiam accõmoda est iis,quibus pituita redundat in corpore,& mulieribus prægnantibus,fastidio , cui picæ nomen est,obsessis. Capitis vero affectionibus nõ est idonea : cum nescio quid facultatis ad replendum caput , & instrumenta sensuum capite contentorũ,habeat.Iam vero iis qui cibi fastidio tenentur,quíque non aluntur,conuenit:præcipue vero languidis,hydropicis,& asthmaticis, itémque refectionibus ex morbo,accommodatissima est. Nunc vero quoniam vox laborat , partim propter longam & nimiam loquelam, partim propter clamoris magnitudinem,partim propter acumen,& contentionem,partim vero propter silentium,quasi suarum actionum oblita,ideo fit, vt in hisce omnibus , quæ dicta sunt,vociferationis vsus sit vtilis:cum longam loquelam dissoluat, & noxæ,quæ ex clamoris magnitudine contracta est,placida & quieta imminutione medeatur:acumini vero occurrat,grauiores sonos inspergendo.Qui vero ex silẽtio oritur,quãuis non proprie vocis sit labor,tamen cũ vocis labore proportionem quandam habet:quocirca ad eum quoque vociferatio est vtilis, quæ vocem exerceat . si denique vocalia instrumenta defessa sint,totúmque corpus suum tenorem non seruet,aut lassitudine obsideatur, tunc ad eorum restitutionem,& curationem,vtilis est vociferatio.

Quis sit vociferationis modus,eiusdem,& eodem ex libro. Cap. 9.

Qui vociferaturus est,debet,cum aluus deiecit,fricari leniter:ac pręcipue partes inferiores: faciémque spongia madefacere,aut abluere:& prius sensim loqui,ac per interualla mediocria,sed melius est,vt prius deãbularit:post vero , ad vociferationem accedat.Is vero qui doctrinæ expers est , vociferando dicat,quorum meminerit, quęque clara , & multas habere lenitatis, & asperitatis mutationes videantur.sin autem versus sciat,iãbicos dicat : & tertius locus elegiæ detur: quartus modulis numerísque.qua in re pręstat etiã,memoria recitare,quã legere . In primis autẽ vociferandum est,vocẽ, quã grauissimis fieri sonis potest, producẽdo,tũ ad acutissimos eandem redigendo. deinde cum non multum in acuto sono permansum sit,retro vicissim paulatim reflectendum,

vocem diminuendo, donec ad grauiſsimam, à qua ductum initiũ eſt, reuertatur. Modus vero à viribus, animi alacritate, & conſuetudine ſumendus eſt.

Antylli, de ſalubri vociferatione. Cap. 10.

Cum vocis exercitationem rite initam, omnium præcepto rum ad ſanitatis tutelam & conſeruationem efficaciſsimam eſſe vſu atque experientia didicerim, dedi operam, vt & auxi lij naturam, & qua via & ratione adhibeatur, quoad eius fieri à me poteſt, deſcriberem. nunc igitur, quiſnam modus veræ exercitationis vocis, ad firmam & diuturnam corporis vale tudinem ſit, dicendum eſt nobis. Vox omnis fit à ſpiritu per reſpirationem atque inſpirationem deprompto, & formato ab iis inſtrumentis, quę natura ad hunc vſum eſt fabricata: vt eius materia ſit reſpiratus aër, ars vero, ſi ita dicendum eſt, partes corporis, quæ aërem extendunt, atque dilatant. er go neceſſe eſt, eius præſtantiam, & vitium, aut in ſpiritu, aut in ſpiritum formantibus inſtrumentis verſari. Inſtrumenta autem ſunt, extremorũ aſperæ arteriæ locorũ, eius quæ epi glottis dicitur, oris partium, linguæ, palati, dentiũ, & labro rum harmonia commoderata, atque ad actionem rite diſpo ſita. Conſiderandum igitur eſt, qualis aër, & quomodo diſpẽ ſatus, optimam vocem efficiat. ac in acutiſsimis quidem ſo nis vſu venit, vt comprimatur, & anguſtetur collum, & men tum cõpreſſum vehementer ſupra à locis quæ ad gurgulionẽ ſunt, ad extremas linguæ partes comprimatur, & anguſtetur: atque etiam vt ad prædictarum partium proportionem, to tum corpus ſimul attenuetur: & aër ad menſuram diſtantiæ locorum pertranſeat: & in pronunciationibus, & melodiis, quæ ex ipſis fiunt, & collum, quam maxime fieri poteſt, dila tetur, atque amplificetur, & os ad extremas linguæ radices, à locis quæ ad gurgulionem ſunt, maximopere abſcedat, & di ducatur: & in pronũciando multus ſpiritus exſufletur: totúm que reliquum corpus remittatur, & propter raritatem relaxe tur. ergo acutiorum ſonorum exercitationem, inutilemq́ue intentionem, quam hypate paulatim efficit, aut artificioſam accreſcendi induſtriam, vt multũ valeat, ſinere deberet. quod ſi ad corporis tutelam ſuauitas cantus, & vocis præſtantia conducat, grauiorum ſonorum vocem exerceamus. etenim aër quãplurimus reſpiratione in corpus per arteriam, & per

cæteros apertos cutis meatus occultos attractꝰ, maximũ momentũ afferre, & præcipua præstantiæ vocis esse videtur portio. id vero fit vel maxime à multa vasorum aërem attrahentium latitudine. latitudo vero à concinna exercitatione conficitur, cum nos meatus accommodate diducimus, & dilatamus: & paulatim quamplurimum excipere aërem, & rursus eundem exsuflare conamur. parum enim deest, quin omnes virtutes, quas pronũciatio affert, à spiritus multitudine & copia præstari comperiamus. nam neque quispiam vehementẽ sonum vnquam ederet, nisi vehementi, propter copiam, spiritu vteretur: neque magnum quippiam, nisi ei magna spiritus copia abundaret. Sed nec etiam longum tempus duraret, si non vocis productioni spiritus multitudo suppeditaretur: sicut etiam nec dẽsum, aut clarum, aut plenum quid emitteret: aut propter paruitatem, & imbecillitatem inspirationis, inanem, raucum, solutumque sonum ederet, cum perfectas, perspicuasque dictiones reddat: aut cum propter spiritus exilitatem, quasi celet, quæ dicuntur, atque impediat: nec ad pronunciandum sit satis. quo tempore, nulla re alia vocem corriget, nisi multo spiritu vtatur. Cum igitur copia aëris per spirationem attracti, maximum pondus afferre ad vocis præstãtiam videatur, in primis eius habenda est ratio ei, qui vocem exerceat. quis autem sit modus huius curæ, & diligentiæ exponendũ est. ergo cum spiritus in nos attractio fiat diducto pulmone, & ventre, & meatibus qui in tota sunt carne (aër enim intro vi pellitur ad eam capacitatem à diductione factã naturali quadam necessitate, vt quod vacuatũ est, impleatur) nos eum per nares, atque os ingredientem videamus, ac multũ etiã eius per totius cutis meatus ingreditur. eo plus autem externi aëris intra nos recipiemus, quo maiorem fecerimus capacitatem eorum locorum, quæ sunt eundem attractura. quam ob rem quorum densa cutis est, & meatus angustos habent, exiguæ vocis sunt, & ad sonos edendos imbecilli. rari vero, & quibus vasa aperta sunt, vehementem vocem edunt. ac pueri quidem & mulieres, & eunuchi vocem imbecillius, quam viri emittunt. id quod eis propter meatuũ angustiam contingit. atque ęgrotantes, ob eandem causam, minorem vocem quam bene valentes habent. Cum ergo ostenderimus causam vocis corrigendæ esse aërem spirando attractum, aërisque causam esse meatuũ dilatationem & diductionem, cõ

ſequens eſt, vt quo modo hæc ipſa fiat, conſiderandum eſſe videatur. quoniam igitur omnis corporis capacitas,& cauitas duobus modis augetur, & paulatim diducitur, vel cum tunicæ, quæ cauitates amplectuntur, ex omni parte in orbem concluduntur: vel cum corpora ad id accommodata, ex additione augentur: vtriuſque ratio nobis habenda eſt,& meatus dilatandi. in qua re denſationem omnem,& eã quoque inducentes cauſas fugere debemus: vt maxime remittatur, quod non tenſum eſt, in longitudinem, quod vero fuſum eſt, in latitudinem: & moles corporis conſeruetur. præter ea vero aërem augere oportet, tum per inſpirationes paulatim adductum reſpirando,& amplius vaſa ad ipſum excipiendum accommodata diducendo: tum etiam conando ex additione quamplurimũ foras excernere, & ſpiritum prius ingreſſum exprimere & vacuare violentius. nam & carnis remiſsio atque fuſio latitudinem meatibus præſtabit, cum copioſioris aëris per reſpirationem adductio eos ad maiorem ſemper latitudinem diducat: & exſpirationis aſsiduitas, quo plurimus ſpiritus reddatur, magnopere meatus diducit. quo enim quiſpiam maiorem diligentiam adhibuerit, vt thoracem ſpiritu per exſpirationem vacuet, eo copioſiore aëre, vt in illius conſumpti locum ſufficiat, indigebit. ex quo conficitur, vt vocis exercitatio corpus meatuũ diductione rarefaciat: cæteræ vero exercitationes omnes carnem ſtipant, denſant,& conſtringunt: illa vero leuem molem corporis, meatus dilatando, cæteræ vero ſolidam, duram, & grauem efficiunt. atque ex ipſa vocis exercitatione,& raritate, quam ipſa inducit, videre eſt carnem obſequentem,& ad omnem actionem maxime tractabilem reddi: ex aliis vero exercitationibus, reſiſtẽtem, durá, ęgre ſentientem. ideo fit, vt idiotæ,& plerique athletę ingenio ſint ſtupido, tardoque. ergo vocis exercitatio eſt cæteris anteponenda. In primis enim, in ipſis lectionibus accommodatis perſpicuas humorum redundantium exercitationes facit: qui vero maiore vi legunt, maiores, atque adeo etiam per ſudores: qui vero lenius legũt, per occultã exhalationẽ, quæ in tota mole corporis efficitur: atque in omnibus ſimili modo per effluxionem, cum exſpirando multi humores extra efferũtur: & ex irritatione facta à vociferatione, & attenuatione vt multa excrementa,& ſputa,& muci,& pituitę prouentes excreentur. Iam vero ex robuſta reſpiratione, quam voci-

feratio præparauit,præterquã quod vasa absterguntur,multi etiam humores consumuntur, qui & clam per corporis extremitatem,& per nares,& per os efflantur.Iis vero qui recalfaciendi ex frigiditate sunt,ecquod maius auxilium afferri potest,quam actio respirationis exercitatæ? Spiritus enim calorem nostrum assiduo motu ex collisione attrituque excitat, & suscitat: talemque reddit per incessantem actionis in corpore nostro feruorem.quocirca si non singulas in nobis partes,respirationis refrigeratione refrigeramus,lateat nos similia pati,qualia patiuntur ij,qui in maiorem humiditatem cadunt,* quam sit in nobis,atque etiam vehementissimæ refrigerationis correctionem eos recte consequi, qui rite vociferatione vsi fuerint,dictum est.Quinetiam si in nostris corporibus siccitas, & calor preter modum redundare videantur, multus aër per meatuum latitudinem respirando ingrediens, quę exsiccata sint,maxime humectabit, & cum sit tenuiorum partium, & liquidior quam omnis aqua, duritiem à siccitate inductam emolliet.porro autem calorem, qui in corporibus preter modũ sit, quid attinet dicere quã à nullo alio magis,quam ab aëre continenter per respirationem attracto refrigeretur, atque extinguatur? Oportet ergo sæpe legere,corpusque totum laxare & remittere, carnéque raritate persundere,arteriam,cæterosque transitus spiritus studiose diducere,& per grauissimas vocis terminationes modulari. Vt autẽ procul à nobis valeãt soni,qui ex additione ad notas studiose conscendunt,faciendum est.Scimus enim,& viribus,& intentioni meatuũ alienissimum esse vocis acumen.Sonorũ vero concinnitates, varietates mutationibus cantus temperatis conueniunt: sed nihil est quod ad salubrem corporis tutelam conducant. vociferationibus vero quæ per hypatas fiunt, quam maxime fieri potest, sonum dilatare coguntur. at in ijs, qui legunt ita, vt audiantur, aut differunt, internam humiditatem euidentissime consumi, declarat densus vapor ex ore legentium prodiens. & superfluitates vetustiorum humorum, qui vnicuique meatui adhærebant, quæ excernuntur non solum in prædictis exspirationibus,sed per alias,quę extemplo appareãt,vt per sputa,mucos,pituitã,quę expelluntur. quibus omnibus corpus ipsum causas morborum effectrices extrudit & reiicit. prædictis autem vocis actionibus neque temere, neque inconsulto vtendum est, ac

præsertim iis,qui huic exercitationi non assueti, incipiunt, neque etiam cum prauorum,corruptorumque humorum adsit copia.quin etiam vox non est exercenda tum,cum magnis & euidétibus cruditatibus stomachus obsidetur:ne ex actione inspirationis & exspirationis,quæ firmior,& citatior facta sit,dum vox in magnitudinem,& multitudinem accreuit, vapores corrupti largius per corpus distribuantur.

Galeni,de exercitationibus Cap. II.

Non omnis motus exercitatio est,sed solum vehementior, quoniã auté id quod vehemétius est,in his est,quæ cũ aliquo conferuntur,fit,vt idem motus alteri sit exercitatio,alteri nõ sit. terminus autem vehementiæ est anhelitus alteratio: vt motus qui anhelitum non mutant, nondum exercitationes vocemus. Cum igitur vehemens motus exercitatio sit, necesse quidem est,hæc tria ab ea perfici in corpore,quod exerceatur,duritiem membrorum ex mutuo attritu, innati caloris incrementum, & spiritus citatiorem motum: sequi vero hæc reliqua omnia priuatim commoda,quęcorpus ab exercitatione consequitur: vt ex mẽbrorum duritia, tum vt minus ex labore patiãtur, tum ad actiones robur:ex calore,tum deducendorum in corpus validiorem attractum, tum alterationem magis expeditam, tum nutritionem præstantiorem, tum singularum corporis partium fusionem. cuius fusionis beneficio,& solida fieri molliora,& humida tenuari,& meatus dilatari cõtingit.ex vehemétiore vero spiritus impetu,& meat⁹ purgari & excreméta expelli necesse est.Calefaciũt igitur,ac refrigerant exercitationes,superuacaneas humiditates per halitum digerédo.ac morbos etiam frigidos & humidos ex accidenti faciunt.ergo in iis,qui pituitam aceruant,humorem continuo diffundit,& ad aliquem principem parté fluere cogit,atque ita principe parte humectata,aut refrigerata, totũ corpus frigida, aut humida affectione corripitur. Ocia vero vt plurimum frigidi humoris copiam congregant:& raro etiam calefaciũt,cum scilicet natura corporis intemperata sit,vt acres defluxus habeat, qui in omnimodo ocio cohibiti,febris calorem afferunt. sed exsiccat quoque ocium ex accidenti,cũ vires imbecillas facit, per quas alimenti distributio solidas partes siccat. Corporis auté exercitationes non sunt contemnendæ, quemadmodũ contemnere eas solent ii, qui in disci-

in disciplinis studiose versantur: sed & totum ipsum corpus, quoad eius fieri potest, mouendum, & particulæ motibus qui viribus æquales sint, tractandæ, & dimouendæ in omni genere exercitationum, in quibus singulę suo munere funguntur: motus autem vtiliores sunt, qui è nobis eduntur, cũ ab interioribus partibus feruntur, & nostrę actiones sunt.

Quodnam tempus exercitationum esse debeat.
Cap. 12.

Si ergo exercitatio hæc efficit, non difficile erit tempus eius vsus statuere. nam quoniam digestionem in corpus adiuuat, non debet, cum administratur, crudi, incoctique cibi, aut succi multitudo aut ventriculo, aut vasis contineri: vnde periculum sit, ne prius, quam per maturam concoctionem vtilis fiat, in omnes animantis partes rapiatur. & quoniã meatus expurgat, & excrementa expellit, præstat eam ante cibos adhiberi: quandoquidem impura corpora quo magis nutries, eo magis lædes. ex quibus perspicuum est, tempus ad exercitationem commodissimum esse, cum hesternus cibus duplici cõcoctione, & ea quæ in vẽtriculo, & ea quę in vasis fit, prorsus sit confectus, atque concoctus: & alterius cibi sumendi tempus iam instet. quod si aut prius, aut posterius exercitatione vteris, aut crudis humoribus hominem implebis, aut pallidæ bilis prouentum augebis. huiusce autem temporis notã est, vrinæ color. quæ enim aquæ speciem præfert, crudum adhuc esse in venis indicat eum succum, qui à ventriculo submittitur: quæ vero rufa biliosaque est, iandudum huiusmodi succum concoctum esse: quæ modice pallet, peractę modo secundæ concoctionis est signum. eo igitur tempore adeunda exercitatio est, sed expulsis prius excrementis, quæ vel in vesica, vel inferioribus intestinis continentur. periculum enim est, ne quid ex his in habitum corporis rapiatur, correptum videlicet vi caloris, quem accendit exercitatio.

De frictione præparante. Cap. 13.

Ergo si quis posita iam veste, protinus ad valentiores motus prius accedat, quam totum corpus molliatur, & excrementa extenuentur, & meatus laxentur, periculum est ne aliqua solidarum partium rumpatur, aut conuellatur. pericu-

lum præterea eſt, ne excreméta impetu ſpiritus impulſa, meatus obſtruant. Vt igitur hæc non fiant, oportet linteo corpus mediocriter fricando prius calefacere, mox oleo fricare. neque enim protinus accedendum ad pingue cenſeo, antequã cutis incaluerit, & meatus laxentur, &, vt vno verbo dicam, quam præparatum corpus ſit ad oleum ſuſcipiendum. huic rei ſatis omnino ſunt pauci manuum circumactus. qui nullo compreſſu ſint graues, & modice celeres: vt corpus citra compreſſum calefaciant. ſiquidé his peractis, cernere licebit floridum ruborem per totam cutim diffundi. ac tum quidem pingue inducendum, & nudum manibus fricandum, quæ mediũ inter molle, durúmque, modum ſeruent: ne corpus coactum, conſtrictúmque, neque vltra, quam par eſt, laxum, reſolutúmq; reddatur: ſed in ſua natura conſeruetur. Fricandum vero primo contrectatu blandius, inde ſenſim augendum: eatenus aucta ſemper ad valentius frictione, quoad iam carnem manifeſte premat, ne tamen contundatur. non tamen tam validà frictione diu vtẽdum eſt, ſed ſemel aut bis in quaque parte: quandoquidem nõ eo fricatur ad hunc modum pueri corpus, vt duretur, cum id iam ad labores producimus: ſed quo ad actiones excitetur, & robur colligatur, & raritas, quæ mollem frictioné conſequuta eſt, conſtringatur. ſiquidem in medio temperamento ſeruari huius corpus oportet: nec vſquã durum, ſiccúmque reddi, ne aliqua ratione naturale eius incrementum inhibeatur. & progreſſu temporis, quando iam nobis ſit factus adoleſcens, tunc & duriore frictione vtemur & præterea frigida poſt exercitationes lauatione. Variæ autem ex manuum iniectu, circumactúque frictiones eſſe debebunt: nec ſuperne modo deorſum, aut inferne ſurſum adhibite, ſed etiam tum in ſubrectum, tum in obliquũ, tum in tranſuerſum, tum in ſubtrãſuerſum. quo vniuerſæ, quoad fieri poteſt, muſculorum fibræ ex omni parte fricentur. Domus autem in qua obeũda exercitatio eſt, nec calidior, nec frigidior eſſe debet: vt corpus abſoluta temperie tempore frictionis perfruatur. nam ſi calidior, aut frigidior ſit, quam oporteat, fiet vt in calidiore corpus ſudet priuſquam ſatis fuerit emollitum: in frigidiore vero, neque prorſus calefiat, neque vnquã probe molleſcat: neque ruborem floridum oſtendat, neque in tumorem extollatur. hæc enim ſunt in aëris temperie, & ſtatu corporis temperato moderatæ frictionis ſigna.

De ge-

De generibus exercitationum, déque earum facultate.
Cap. 14.

Commune omnium exercitationum illud eſt, vt animanti caloris incrementum ex ipſis excitetur. ſingularum vero exercitationum hæc ſunt propria. valens, hoc eſt, quæ violẽter ſine velocitate exercetur, muſculis & neruis robur parat: cuiuſmodi ſunt, fodere, & quatuor ſimul equos habenis coërcere, aut onere maximo ſublato, aut manere eodẽ in loco, aut paulum procedere. accliues quoque inambulationes huius generis ſunt: & ſiquis per funem manibus apprehenſum ſcãdat. atque etiam ſiquis comprimat digitos, pugnumque faciat, aut diducat, & manum dilatet, vel in ſublime attollat, & ita diutius permaneat: & adhibitum quempiam deducere ſibi manus iubeat, nec tamen ipſe remittat. id quoque magis fiet, ſi quis ſummis manibus apprehẽſo pondere (cuiuſmodi ſunt, qui in palæſtra alteres nominantur) manus porrigat, aut in ſublime erigat. ſed in palæſtra ſexcentæ aliæ ſunt huius generis valentes exercitationes: quarum omnium peritiam ſimul, atque vſum exercitor callet, qui ſic eſt diuerſus à gymnaſte, ſicut à medico coquus. quæ ergo valentes exercitationes ſint iam dictum eſt: nunc vero ad eas perueniendum eſt, quæ celeritate, citra robur ac violentiam, peraguntur. eiuſmodi ſunt curſus, & vmbratilis armorum exercitatio: & cum duo ſummis manibus inter ſe concertant. atque etiam quæ per follẽ, & paruam pilam fit exercitatio, eſt talis. eius quoque generis eſt quod ἐκπλεθρίζειν, & πιτυλίζειν dicunt. eſt autẽ ἐκπλεθρίζειν, cũ in plethro, hoc eſt, ſexta parte ſtadij quis prorſum, retrorſumque viciſſim, idque ſæpe, in vtranque partem ſine flexu curſitans, vno quoque curſu breue quiddam de ſpatio demit, quoad deniq; in vnico greſſu conſiſtat. πιτυλίζειν vero ſi quis ſummis pedibus ingrediens, tenſas in ſublime manus, hanc antrorſum, illam retrorſum celerrime moueat. Celeres motus, ſed non violenti ſunt, qui in palæſtra eduntur, nobis, vel ſolis, vel cum aliis humi celeriter circumuolutis. licet autem & erectis, tum circumactis, ac velociter prope adſtantẽ mutãtibus celerẽ peragere exercitationẽ: ſæpe etiã cruribus retro tãtũ reſiliẽdo, interim vero in ãteriora vtrũq; crus ſingillatim referẽdo, quin & per manꝰ exercitatione celeri tãtũdẽ valẽte vti quiſpiam etiã citra alteres poteſt, ſi vtique frequen

tiæ, celeritatique motus earum impēſe incumbat, ſiue has in pugnum ductas, ſiue explicatas mauis. ac eiuſmodi quidem celeris exercitatio eſt in quibus dixi, ſpeciebus comprehenſa. Ad vehementem autem veniendum eſt. ea enim ex valenti & celeri compoſita eſt: quando quas valentes diximus, iis omnibus vt vehementibus vti poſſumus, motus celeritate adiecta. non in poſtremis autem vehementes hæ ſunt, fodere, diſcum mittere, ſaltare, idque continuato opere ſine intermiſſione. ſimiliter quoque graue aliquod telum iaculari, ictus maxime continuádo: aut graui armatura tectū celeriter agitare. hęc igitur omnia exercitationum ſunt genera: & præterea ex eis aliæ magis lūbos, quam brachia vel crura exercent: aliæ ſpinam, aut thoracem ſolum, aut pulmonē. quippe inceſſus, curſusque, propriæ crurum exercitationes ſunt: extremarum manuum concertatio, & vmbratilis armorum pugna, brachiorum. lumborum vero, aſſidue ſe inclinare, ac rurſus reuocare. thoracis vero & pulmonis, maxime reſpirationes, propriæ exercitationes ſunt: quemadmodum pręter iam dicta, maxima vox omnium vocis inſtrumentorum. ex motibus igitur alij animantibus ex ſe ipſis inſunt, de quibus ante diximus, alij extrinſecus adueniunt, qui nauigando, equitando, aut geſtando ſiue vehiculo, ſiue lectulo pendente, ſiue cunis agitatis præſtantur, ſiue per vlnas nutricum in infantibus. extrinſecus etiam aduenientium frictio ſit. nonnulli tamen motus plane mixti ſunt, qualis eſt equitatio. non enim vt in vehiculis, ita etiam, cum equo inſideas, accidit, vt à geſtāte tantū agiteris, ipſe nihil facias, ſed & ſpinam erectam ſuſtinere, & vtriſque feminibus equi coſtis firmiter inhærere, & crura extendere, & etiam ante proſpicere oportet. quo in genere & aſpectus exercetur, & collum laborat, & viſcera agitátur. ſed æque etiam dimouentur viſcera iis qui ſaliunt: verum iis qui vehiculo geſtantur, non æque. quare ſi quis viſcera, quę ſub ſepto tranſuerſo ſunt, mouere violentius velit, & prædictos labores adeat, & præterea ad frictionem, quæ per circumiectam faſciam adminiſtratur, accedat. Sane concutiunt etiam nonnihil viſcera, quæ ſub ſepto ſunt, maximæ reſpirationes & voces: ſicut etiam efflatus. Iam vero ipſa ſpiritus retentio, exercitatio quędam muſculorum eſt, non minus eorum qui in abdomine, quam eorum qui in thorace inſunt. atque hi quidem ſunt motus, qui nobis extrinſecus adueniunt.

Quomodo

Quomodo adeunda sit exercitatio. Cap. 15.

Exuat se adolescens, vbi in lotio, vti diximus, perfecta concoctio videatur: mox fricetur mediocriter. docebit id color floridus in summa cute residens, & artuum flexibilitas, atque ad omnem motum habilitas. postea vero exerceatur, dum & corpus intumescit, & color illi floridus apparet, & motus alacriter, æquabiliter, & concinne edit. inter hęc vero sudoré cum calido vapore commistum cernes. inhibenda vero tum primũ exercitatio est, cum aliquod horum fuerit immutatũ. quippe si paulo contractior corporis moles videbitur, ilico desistendum est. nam si vltra quid progrediatur, etiam boni quippiam educetur: atque ita tum gracilius corpus fiet, tum aridius, atque ad incrementum minus habile. Simili quoque modo, si coloris gratia euanescat, cessandum est: quoniam si adhuc exerceas, frigidum corpus efficies, & nimirum exhauries. Iam vero si motuum alacritas, ęquabilitas, vel concinnitas remitti quippiam, collabiq́ue cernitur, vtique statim desinere oportet: itidem, si in sudore accidat vlla qualitatis eius, quantitatísve mutatio, quippe quem & magis copiosum semper, & magis incalentem edi par est, prout motus vehementiores fiant. cum igitur is aut minor, aut frigidior redditur, tũ scito corpus exhauriri, refrigerariq́ue, & siccari plus iusto. quam ob rem animum diligenter attendere exercitando corpori debemus, vt cum dictarum iam notarum quælibet appareat, protinus cesset. nec tamen protinus mittendum est ad lauandum: sed summam intentionem exercitationis remittere, sistereq́ue iubebitur. siq́ue velit spiritus cohibitione implere ilia, perfundi oleo, atque apotherapia deinceps vti debebit: quæ genere duplex est, altera ceu pars exercitationis, altera eius species. ac de ea quidem, quæ ceu species est, postea dicemus.

De apotherapia frictione. Cap. 16.

Nunc auté de ea, quæ vt pars exercitationis habetur, dicédũ est. Omnis exercitationis probe peractę postrema pars apotherapia dicitur. duplex eius est scopus, vt excreméta purget, & corpus à lassitudine tutũ cóseruet. prior vero, est etiam toti exercitationi communis: quando ei quoque duo omnino esse proposita diximus, vt solidas animalis partes firmet,

& excrementa expurget. proprius autem apotherapiæ scopus est, vt lassitudinē, quæ succedere immodicæ exercitationi solet, submoueat, atque prohibeat. qualis autem adhibenda sit, ipsa finium, ad quos tendimus, natura demonstrabit. nam quoniam propositum est, vt solidarum animalis partiū excrementa, quæcunque excalfacta, attenuataque per exercitationem, in corpore adhuc manent, prorsus eiiciātur, & frictiones quæ per alios cum celeritate administrātur, addiberi oportebit. & plurium manibus fricandum, quo nulla corporis pars nuda relinquatur, & cum his vna tum ipsarū, quæ fricantur, partium tensionem, tum etiam spiritus cohibitionem. oleum quoque fricando corpori largiter erit circunfundendum. id enim ad velocitatem simul & mollitiē cum frictione conducit. & alioqui aliud non mediocre commodum secum affert: quando & quæ tensa sunt, remittit, & quę ex vehementiore actione fatigata sunt, emollit. media igitur esto mollis duræque, quæ eadem mediocris est. perficietur autem fricantis manibus valenter iniectis ita, vt earum compressio proxime ad duram frictionem accedat: cæterum pinguedinis copia, & velocitate mouendi eatenus remissis, vt plane mediocris euadat. porro tendendas, dum fricantur, partes censemus, vt quicquid inter cutem & subiectam carnem excrementorum residet, id per cutim expellatur. & ob hanc etiam causam non exigua portio apotherapię est, spiritus detentio & cohibitio: quæ quidem efficitur tensis omnibus thoracis musculis, iis vero, qui sub septo & abdomine sunt, remissis, qua sane ratione excrementa deorsum ferentur. secundo autem loco censenda est ea, quæ mediocriter eos musculos, qui in abdomine sunt, tendit: quo videlicet ea quæ sub septo sunt, viscera apotherapiæ fructum sentiant. His ipsis de causis etiam fasciarum circumactus fiant, tendente se ad singulas eo qui fricatur, non tamen cum omnibus pariter se vertente: cum neque continuos motus, nec vehementes ei contingere ex apotherapia conueniat: sed certe aliquot, & quibus per interualla frictiones sint interpositæ. itaque tum sępe reuoluatur, tum sæpe hoc ipso tempore progymnastem mutet. sæpe ipse à tergo gymnastę incumbens, atque vtrunque crus per vices ei circumplectens, idque cum tensione aliqua non vigente, ab aliis qui cōmode cōtrectēt, fricetur. hac enim vel præcipue ratione & calorē, qui exercēdo adauctus
est,

est, seruauerit, & excrementa propriis ipsius tum tensionibus, tum motibus eiecerit. ad quam rem conficiendam, spiritus quoque cohibitio non parũ videtur conducere. quinetiam inter ipsas exercitationes, spiritus cohibitionem interponunt optimi gymnastę: sicut etiam, quam supra diximus, apotherapiæ debitam frictionem: simul etiam cessando, cum homo lassari incipit: simul cutis meatus paulatim expurgando: quo scilicet perspirabile purúmque corpus ad subsequentes labores sit: cum alioqui verédum sit, ne siquid tale gymnasta prouiderit, obstruat potius meatus, quam expurget. nam vehementiores materierum motus diuersis tẽporibus & rationibus cõtrarias edere actiones possunt. obstruere autem, cum crassum simul ac multum fuerit, quod cõfertim ac pręceps agitur: purgare vero, cum exiguum, tenuéque est, nec præpropere, nec violenter cogitur simul omne expelli. ob has igitur causas, qui etiam in mediis laboribus apotherapia vtuntur, potissimúmque in iis, qui grauia, quæ vocant, certamina exercent, laudo, atque commendo.

De propria frictione. Cap. 17.

Frictio quandoque per se ipsa commodum aliquod corporibus nostris affert: quandoque vero iis, quę commodum afferunt, ministrare potest. ministrat autem in exercitationibus, pręparans ad eas corpora: & item cum post eas adhibetur. ac prior quidem frictio præparás, posterior vero apotherapeutica nominatur, de quibus supra verba fecimus. quę vero per se ipsa boni quid facit, ea soluendi, ligandi, carnem augendi, & minuẽdi vim habet, vt dura corpus ligetur, molli soluatur, multa extenuetur, mediocri denique crassescat. quatuor enim hæ genere differentiæ in quadruplici frictionum omnium facultate, atque vsu insunt. siq́ue medias harum, quæ vna cum his intelligantur, annumeres, sex differẽtiæ omnes fient. Nã si dura ligãdi, mollis soluẽdi vim habet, corpora quæ supra modum soluta sunt, ea duriter fricare oportet: quæ cõstricta sunt, molliter, si modice se habeant, ea nec molliter, nec duriter, sed quatenus fieri potest, vtroq; extremo declinato, fricãda esse, perspicuũ est. Quẽadmodũ vero in iis differẽtiis, quæ in qualitate sunt, nõ solũ dura, mollisq; consistũt, sed etiã media: ita in iis quę in quãtitate ver-

ſantur, non ſolum multa & pauca.ſed etiam media eſt. cum igitur duæ res ſint toto genere diſiunctę, ſi modo id quod facit ab eo quod fit, genere diſtinguitur, frictiones ex eorum numero ſunt, quæ faciunt: affectus vero, qui ab eis in corpore relinquuntur, ex iis quæ fiunt. quare contrarietates quoque alias in genere frictionum, vt tum mollem & duram, tum multam & paucam: alias in affectibus, vt tum colligationem & ſolutionem corporum, tum gracilitatem & craſſitudinem, neceſſe eſt conſtituamus. ac prior quidẽ affectuũ contrarietas, ex priore frictionũ contrarietate naſcitur: ſecunda non item. euenit enim in hac, vt gracilitas proueniat ex multa frictione: carnis incrementum ex mediocri: quippe cum pauca augendæ carni non ſufficiat: propterea quod id quod carnis incrementum accepturum eſt, & ſanguinis moderato acceſſu, & valida virtute indigeat: quorum vtrunque mediocris commode præſtat frictio: pauca neutrum, nec abunde, nec ſatis. Hippocrates igitur redactis veluti in elementa ſimplicibus differentiis, vniuerſam frictionum rationem abſoluit: quemadmodum carnem ſatis adiicias, quemadmodum detrahas, quemadmodum corpus mollias, & quemadmodum conſtringas. cum his vna protinus ſe promunt, tum media earum opera, tum quæ per coniugationẽ faciunt. media, cum neque ligare corpus, neque ſoluere, neque carnem augere, neque minuere ſtudemus: per coniugationem vero fiunt, vt cum, verbi gratia, pariter colligare & carnem duram adiicere volumus, frictionem duram vna cum mediocri quantitate adhibeamus: cum vero mollem, frictionem quoque mollem, & quantitate mediocrem administremus: & in aliis etiam coniugationibus ad proportionem. etenim tres differentiæ frictionum à qualitate ſumptæ, tribus, quæ ſumuntur à quantitate, coniunctæ, nouem coniugationes efficiunt. eas nos formula quadam deſcribemus: in qua duorum verſuum, qui ſuperne pinguntur, priorem, qualitatum, ſecundum, eſſe quantitatum volo.

Qualitates.	Quantitates.
Dura.	Pauca.
	Multa.
	Mediocris.

Mollis. { Pauca, Multa. Mediocris,

Mediocris. { Pauca. Multa. Mediocris.

De matutina frictione. Cap. 18.

De matutina frictione in corpore téperato ad hunc modum differendum est. si nihil sit, de quo queratur, certe superuacaneum erit,eum fricare:nisi si quando ingenti frigori occurrendum videtur. tum nâque veluti qui frigida sunt vsuri,sic frictione quoque hoc prçparabimus.si vero lassitudinis sensus vllus appareat,tum vngédus homo est, & molliter fricandus.simili quoque modo,si siccior iusto sit, oleo dulci vngendus est. (id enim sicca corpora humectat) fricandúsque est, vt omnino parcissime, ita nec duriter, nec molliter: quippe cum succurrere digestioni in corpus, non cutis, carnísque habitum mutare, neque etiam quod in his continetur,quicquam per halitum digerere oporteat: quorum mollis vtrunque,dura alterum facit: siquidem hçc cutim densat,durátque:mollis vero per halitû digerit, ac corpus laxum,molléque facit. Verum si cutis densitatem corrigere velis, ei quæ ex duris tum frictionibus tum pertractionibus,atque ex vehementi exercitatione, & multo puluere orta est,mollis frictio cum copioso & dulci oleo medetur: quæ vero ex frigore contracta est, eam primû frictione sicca & celeri, deinde cum oleo adhibito calfacientes, ad naturam suam redigemus. Laxitatem vero, quæ frequens balneum, mollémque frictionem, & veneris vsum consecuta est,paucula frictione,primum quidem sicca, deinde cû oleo aliquo eorum quæ adstringunt,sanaueris. humiditatem vero,quç nimiæ potioni successit,sicca frictio, & cum lintheo administrata,& cum manica, interdû etiam solis manibus, ídque vel citra vllû pingue, vel cum eo plane exiguo corrigit. esto autem oleum hoc, quod per halitum euocet, & omni facultate adstringente vacans.

De vespertina frictione. Cap. 19.

Atque ita quidem de matutina frictione. vespertina vero

iis vtilis est, quos vel valida lassitudo premit, vel immodica siccitas male habet, vel quorum corpus ex alimento non nutritur. verũ symptoma, cum corpus non nutritur, nũc seponatur vna cum aliis omnibus symptomatis, quæ post tractabuntur. in temperata vero natura, cum aut valida lassitudo, aut immodica siccitas corpus afficit, prandium minus esto: tum ab eo ad cęnam longius tempus interponatur: plurimum quiescat: exiguum tamen quippiam inambulet, vt cibus recto motu cõcussus subsidat. melius etiam sit, si exonerare aluum posſit. His omnibus rite peractis, securus oleo dulci fricabis: non multum tamen ventrem continges si secus facias, periculum est, ne & cibum deterius concoquat, & succus aliquis ex eo semicrudus in corpus digeratur, capútque turbetur, & stomachus subuertatur. optimum ergo fuerit, omnino ventrem non attingere. si vero in musculis ei vicinis, vel sensus aliquis lassitudinis, vel siccitas maior appareat, blande, & mediocriter vngi debebunt.

De frictione, quæ ad febrim tollendam adhibetur, ex libro Herodoti de auxiliis quæ fiunt. Cap. 20.

Frictiones quæ causa soluendæ febris adhibentur, hisce tẽporibus sunt administrandę. conueniũt enim circa morbi statum, non omni quidem in parte, sed extrema, vt non longe à declinatione absit. in temporibus vero accessionũ, primum in declinatione fieri debent. obseruandi tamen sunt, qui partes aliquas inflammationibus obsessas habent. nam si eę sint, dissolui febris nullo pacto poterit. quin obseruare etiã oportet spirandi difficultates, itémque sudores, qui sine ordine in toto corpore, aut vultu, & collo sese ostendunt. ergo quibus facta crisis est, in principio declinationis, ęstate, atque autumno accommodate in loco temperato reclinabis, atque inibi paratum hydrelęum calidum, in quo aphronitrũ tostũ iniectũ sit, habebis. frictio autem in iunioribus, & minoribus, à quatuor fiat: in iis vero, quorum ætas floret, quíque maiores sunt, à sex administretur: vt alij brachia ad manus digitos vsque fricent, alij thoracem vsque ad inguina: alij deniq; crura vsq; ad pedes. effuso vero pingui aliquo, manus superne deorsum deducant ita, vt pars

omnis infricetur. deinde hominem pronum statuant, ipsúmque ad eandem proportionem fricent. ac principio quidem leui manuum iniectione, lentáque vtantur: deinde vero, celeri & comprimente: postremo vero, remissa, & quę in omnibus primæ sit par atque similis. Iam vero etiã partes capitis, & ceruix adiuncto pingui contrectentur. Partes autem singule, in iunioribus centies, in florenti ætate ducenties fricentur: in iis, qui athletarum more vitam degunt, duplicandus est numerus.

Interim vero dum frictio administratur, si multa hilaritas adsit, simúlque febris sedetur, facilísque respiratio, & bonus color appareat, & pulsus magnitudo nõ ita multum sit imminuta, neque densus pulsus sit, & caro in tumorẽ adiuncto rubore sit elata, tum numero frictionum aliquid debet accedere. at si iis qui fricantur, sudor prodeat, qui prius non apparebat, tum scire cõuenit, recte progressam esse frictionem, & inde vtilitatem ægrotãti fuisse allatam: & tamen eũ secunda quoque experientia indigere. neque etiã, cum pares accessiones fiunt, nihilque occurrit, quod sensus iudicio vtile, aut noxiũ sit, sed per se ipsæ impulsus capiunt, expectanda crisis est: nam ex secunda administratione perspicua vtilitas apparebit. omnibus porro post frictionem, aquæ calidæ quod satis sit, dandũ est, síque tẽpora remissionis adsint, post turbationem, quã auxiliũ hoc attulit, & post sedationem concussionis alendus æger est. at in quibus nihil quicquam remittitur, eos perfectas remissiones expectando nutrimus, in mediis temporibus largũ potum dantes, & præsertim iis, quos siccitas male habet. alimẽta vero liquida & calida dãda sunt. Si hyems sit, ea quæ ad curationem pertinent, in loco calidiore fiant: oleóque aphronitrum misceatur, & vini decima pars indatur. In secundis vero frictionibus, si nõ laxentur, viréſq; corporis validæ sint, & pulsus in propria magnitudine permaneãt, nec vlla turbatæ respirationis nota videatur, à frictione refectos insidere oportet, atq; perfundi: vt inde laxãdis corporibus, simile quippiã iis quæ per sudores fiunt, * post crisin perficiatur: atq; vtilitates magis varię extent. nã vel manent in eodẽ statu, vt ante dixi, adiuti ad morbum discutiendũ: vel typi in alterius generis formas trãseunt: vel intermissiones capiunt, vel fiunt vehementiores, & eodẽ die cessant. sępe etiã tutas perseuerantias inferunt, post quas la-

boriosus frictionum modus cauendus est: sed in primis frictionibus manendum, cum non procul finis conspiciatur. si vero intendas manuum iniectionem, neque ferant, vlcerísq; sensum tactus inuehat, à frictione desistendum. si vero fricãdo multum circa se calorem sentiant, ídque semper, & maiore itidem malo afficiantur, adsit vero etiam aliquod symptoma implacidum: tunc à tali quoque auxilio abstinendũ est, cum eis immensum calorem afferamus: & vt cætera adhiberi queant, tẽpora remissionis expectabimus. si vero adhibita frictione in diuturnis & intermittẽtibus febribus accidat, vt continua & vehemens febris subsequatur, moueri & turbari non debemus, quasi res male cedat: quandoquidem inde statim æger recreabitur.

Iam vero frictionem quoque tollendæ febris causa adhibere debemus in iis, qui febres molles, & tepidas habẽt, quę vel ab initio tales in eadem forma perstiterunt, vel ex vehementibus & difficilibus febribus declinantes, ad hasce magnitudines peruenerunt. quibus vero frictiones adhibendæ non sunt, discerni debent ex temporibus morbi, ne aliquid incommodi palam afferamus. quinetiam facta ægrotantis secum cõparatione, id discernetur. quam ob rem noxę, quæ inuehuntur, spectandæ sunt. nam cum febres quæ à frictionibus excitantur, vehementes sint, nec declinent, sciendum est, hoc auxilium non proficere. simili quoque modo, si segnes, & somnolentę per totum caloris tempus sint, lassumque corpus, respirationem densiorem, & pulsus exiguos, & obscuros, atque etiam frequentes reddant, tum frictionem male cedere iudicamus. sed & tremor, & conuulsio ex frictione intempestiua, & multa fiet: pariter etiam ex dolore inflammatio exorietur, carne in tota corporis mole intumescente. His symptomatis animum diligenter attendere, & copiam remediorum paratam habere oportet.

De inambulatione, ex 30. libro Antylli, de auxiliis quæ fiunt. Cap. 21.

Deambulationis duo statuenda sunt genera, quorum alterum vt auxilium, alterum ad corporis recurationem adhibetur. deambulare igitur auxilij gratia cẽsemus in affectionibus, quę capiti, itémque oculis, gurgulioni, & thoraci, prę terquam in sputo sanguinis, contingunt. est vero etiam maxime

xime vtilis deambulatio stomacho humescenti, dolenti, & in quo alimenta coacescunt, & corrumpuntur. efficax est etiam ad mulieres, quibus suppressę sunt purgationes: & cum aluus sistitur, & cibi supernatant, & vrina retinetur. nō mediocriter quoque coxendicis morbis prodest: & ad summam, omnibus iis, in quibus necesse est, aut à superioribus partibus ad inferiores aliquid defluere, aut quę ad inferiores partes propensa feruntur, excernenda sunt. Deambulatione vero apotherapeutica vtimur, cōfectis grauioribus exercitationibus, & post purgationes, quas medicamenta fecerint, & post sublitionem oculorum, & post copiosum vomitum: & absolute, atque vno verbo, deambulatio apotherapeutica potest animum remittere, spiritum commutare, & in ordinem adducere: & quæ distenta sunt, soluere, itémque thoracem purgare, & vt facile respirationem edat, efficere: instrumentáque sensus roborare, & ventriculum firmare: & quod maximi refert, omnem affectionē quæ lassitudinis sensum affert, quæque perturbat, explicare, atque dissoluere. Ac deambulatio quidem quæ auxilij causa suscipitur, & multa, & contenta esse debet: tum crura impariter mouenda, calcibúsque incedendum: tum pectoribus pedū cum poplitum contentione ambulandum. ac initio quidem quiete, deinceps vero vehementius & rursus viciſſim remittendum. quantitas autem ex viribus iudicetur. Verum quæ recurandi causa initur, pauca, & placide administrata, & quieta, animi corporísque effusione coniuncta esse debet. ex quo fit, vt quietæ deambulationes imbecillioribus accommodatæ sint. eædem quoque conueniunt iis, qui à cibo deambulationibus vtuntur, itémque iis, qui nuper è somno sunt experrecti, & qui ante maiores exercitationes, ad eas ineundas se deambulando præparant: & qui parte quauis dolent. robustæ vero deambulationes conueniunt valentioribus, perfrigeratis, quíque spiritum ægre trahunt, languidúmque vna etiam cum viribus habent. quíque segniore sunt mole corporis, & qui carnem reficiunt, & conualescentibus. Quæ vero cum intentione crurum, aut calcibus incumbendo fiunt, capiti male affecto sunt accommodatiſſimę, itémque thoraci humidiori, & vtero cōuulso, & purgationi suppressæ, & cum partes infernæ ex alimento fructum non capiunt: & omnino, quibus materia sursum repit, & fertur. Non intentæ vero deambulationes placidis si-

miles sunt. atque ad eadem valent. quæ vero extremis digitis obeuntur, eas obseruatum est proprie lippientibus, & aluo suppressæ vtiles esse: accliues autem thoraci, qui spiritũ exiguum ducat: ídque ante cibum, & cum loco aliquarum maiorum exercitationum iniungitur deambulatio. decliues vero, cruribus laborem afferunt illæ quidem, sed tamen magis, quam aliȩ, materiam infra trahunt, cum eam à capite ad inferiores partes deducant. Inæquales vero vtiles sunt iis, qui cito deambulando fatigantur. quæ in campo fiũt, magis laboriosæ, quam hæ sunt: & magis etiam sunt accommodatȩ ad spiritum, & ad corpus constituendum. quæ loco aspero fiunt, caput replent. quȩ in arena, & prȩsertim profunda, (est enim hoc vnum genus exercitationis vehementissimæ) efficacissimæ sunt ad omnes partes corporis firmandas, & potentissimæ ad materiam è supernis ad infernas partes deducendam. quæ vero in terra molli fiunt, proxime accedunt ad eas, quȩ in arena fiunt. quæ in pratis exercentur, blandissimȩ sunt, nihil omnino sensus tentant, nihil commouent, sed tamen caput implent, cum propter odoris suauitatem, tũ propter humiditatem, quȩ in eis inest. quæ vero in viis fiũt, minore cum labore fiunt, quam eæ, quas in locis deambulationibus dicatis obimus. quæ vero habent inuolutiones, sunt capiti noxiæ. Oblongæ vero, similes sunt iis, quæ in viis fiunt. quȩ vero in locis superioribus domus fiunt, cȩteris omnibus sunt anteponendæ. nam & vaporum, qui è terra efferuntur, sunt expertes, & aërem habent puriorem. atque ex eis accommodatiores etiam sunt, quæ fiunt in locis, quæ tabulis sint strata. siquidem obsecundant, & caput leuant, & materiam deorsum trahunt. exigua deambulatio prodest iis, qui fatigati sunt, quíque post exercitationes loti non sunt: & iis, quibus à cibo deãbulationibus opus est: quibus grauitas est in corpore. multa vero deambulatio iuuat eos, qui caput, aut thoracem male affectum habent, & quibus infernæ corporis partes non nutriuntur: & qui in exercitationibus vehementiore motu egent. Iam vero, quȩ prope mare fiunt, siccandi & materiam attenuandi vim habent. at quæ circum flumina, & stagna fiunt, humectandi vim habent. veruntamen quæ prope stagna fiunt, deteriores censentur. quȩ vero in mediterraneis fiunt partibus, eæ sunt aliis, quæ dictȩ sunt, præstantiores: verum superantur ab iis, quæ prope mare obeun-

beuntur.quę in rore fiunt,similes sunt iis,quę ad stagna fiũt. quę in locis auium volatu frequentatis fiunt, efficacissimæ sunt ad euocandum per halitũ,& ad leuandũ: simili quoque modo eæ, quæ in sublimibus fiunt locis.at quę cauis locis, & speluncis(aër enim ibi intéperatus,& vitiosus inest)itémque quę sub tecto fiunt,deteriores sunt iis, quę sub dio.valent enim ad replédũ vel maxime,si humili tecto casa sit munita.Quæ loco ventis non perflato fiunt,valent ad euocandum per halitum,& ad excrementa dispergenda,itémque remittunt,non feriunt.at ex iis,quæ vento perflãte fiunt, quę sub Borea,tusses excitant thoracem lædunt,stomachũ dissolutum roborant,vires collabentes firmant, & sensuum integritatem afferunt:quæ sub austro,caput replent,sensuum instrumenta hebetant,aluum molliunt, atque ad dissoluẽdum valent.at quæ Zephiris spirantibus fiunt,eæ præstant ceteris omnibus,quę in vento fiunt. non habent enim Boreæ insuauitates, cũ eis mansuetudo simul atque iucunditas sit coniuncta.quæ in apeliote fiunt,malæ sunt:& feriũt.quę in Sole,effundunt,& caput implent & inæqualitates gignũt. quæ sub arboribus fiũt,meliores sunt iis, quę sub tecto.aër enim ventilatur,& redditur salubrior.eęque conuenientes arborũ qualitatibus,aut nocent corporibus, aut prosunt. quę vero cœlo sereno,leuant,per halitum euocant, attenuant,bonam respirationem,& mouendi facilitatem parant: quę nubilo, caput implent,grauitatem important,minúsque per halitum euocant. ac matutinę aluũ molliunt: & segnitiem è somno contractã dissoluunt, spiritúsque attenuant.vespertinæ vero ad somnum hominem pręparant, & inflationes dispergunt.

De cursu,ex eodem Antylli libro. Cap. 22.

Quoniam cursus est deambulatio vehemens & concitata, ideo inter vehemẽtes exercitationes numeratur.est vero accommodatus hyberno tempore:itémque æstate media. Valet autem ad corpora calfacienda, appetitum reuocandum, & ad naturales actiones corroborandas, & stomachum firmandũ,& defluxiones euocandas.etsi enim primũ defluxiones videtur excitare, eas tamen postea cohibet & cõprimit. verum caput implet. In renũ autem morbis, & feminis profluuio, vt asseruatum quoddam auxilium, nos cursum adhibuimus. prodest ischiadicis: in quibus in cursus initio vix

moueri possunt,sed vbi in cursu sunt,ita properant,vt morbi propemodum obliti videãtur. In iis vero,quorum viscera torquentur,& qui fungos esitarunt,& qui à scorpionibus icti sunt,nos cursum profuisse obseruauimus. ergo differentias,quæ ex qualitate, & quantitate sumuntur,& cæteras etiam generis eiusdem,ex iis intelligemus, quæ supra de ipsis deambulationibus dicta sunt nobis. at quæ non dixerimus, quæ quidem sunt perpauca, ea nunc persequemur. est ergo cursus quidam,qui recta ad anteriora fit,qui inde etiam nomen duxit:alius in posteriora,quem recursum vocant: alius in orbem, quem circuncisum nominant.ex quibus is,qui ad anteriora fit,ea pręstat, quę iá diximus.at recursus in posteriora,is non celeriter initus, & capiti,& oculis, & tendinibus,& stomacho, & lumbis accommodatus est,atque vtilis, idcirco non replet caput.porro incessus, qui pedibus in altum sublatis fit,qui cogit,vt firmius summis pedibus incumbendo homines vadant, ne concidant, materiam infra trahit.Cursus vero in orbem, thoraci, & cruribus accommodatus est:at capiti est alienus. Ergo cursus qui tecto corpore incuntur, ij carnem calfaciunt, & sudores mouent: qui non tecto corpore, non magnam illi quidem sudorum copiam eliciunt, veruntamen clam vehementer per halitum euocant:atque etiam corpora durant,& exsiccant.

De gestatione,eiusdem,ex eodem libro.
Cap. 23.

Aliæ exercitationes in motu corporis consistunt: gestatio vero media est inter motum, & situm partium corporis quiescentium. Cúmque totum corpus ferendo moueatur, inde existit vtilissima,& placidissima exercitatio, quæ ipsas itidem partes non minus,quam magnæ exercitationes, moueat. Omnis autem gestatio potest naturalem calorem augere,& materiæ multitudinem discutere,& habitum corporis firmare,& actiones stupidas excitare,& segnitiem præterea dissoluere:& corporis turbationem sedare, & iis, quos vigilię exercent,somnum conciliare:& contra etiam veternosis & dissolutis reditum ad se,& vigilias parare. ac somnum quidem conciliat, excrementa,quæ à capite & stomacho delabuntur, per halitum digerendo: cum hę partes sint vigiliarum causæ præcipuæ. at vigilias postea inducit,corpo-

poris tenorem ad se reuocando,& corroborando. Gestationis autem differentias communes,in oratione, quæ de ambulationibus habita est,exposuimus. propriæ vero sunt hæ. vna in lectica sit, quæ fulcra habeat lineis ab angulo ad angulum per pedes distincta.vel fit in sella: hæcque duplex est, vel sedentibus iis,qui gestantur,vel iacentibus.vel in vehiculo:vel in naui.ac in naui quidem,quæ aut ventis, aut remigibus impellatur. Gestationi quoque subiiciatur equitatio: quamuis nonnulli de ea priuatim loquantur.Ergo gestatione, quæ in lectica fit,vtimur in febricitantibus, aut qui diuturna imbecillitate laborant,quíque elleborum sumpserunt. atque etiam dũ vires reficiuntur,cum imbecilli adhuc homines sunt,prodest:itémque vigilantibus,quíque segnitie & pigritia quadã sunt oppressi,& iis,quibus caninum in modum appetitus est intentus,quippe quę intentionem illã sedet. & iis,qui tarde alimentum conficiunt:& iis, qui alias obire exercitationes nõ possunt.eadem quoque proportione, iis qui diuturno morbo impliciti sunt, vtilis est. sed aliud genus, quod lectulo pensili fit,& ante,& post cibũ prodest:alterum vero,post cibum est inutile. quo modo autem vti hac gestatione debeamus,explicatur à nobis, vbi de elleboro propinãdo loquimur.In sella autem stratos gestamus eos, qui febrim habent,atque ex iis, lethargicos potius, & quos cataphora vrget. qui vero simplici, & permanenti, & diuturnã febri iactantur,si vires ferant, debẽt gestari quamplurimum: quandoquidem gestatio minus mouens corpora, quãdoque febrim excitat. ergo in febricitantibus, qui ad integritatem perueniunt, vel quorum longa admodum remissio est, vel qui febribus tenentur longis, etiam si nõ magna interualla habeant,conuenit hęc gestatio.Qui febrim nõ habẽt,in cathedra non tecta potius,quam tecta, gestandi sunt.tempora autem, & loca in quibus gestatione vtendum sit, & quibus modis fieri debeat, deambulationis tractatio nobis exposuit.quæ autem in vehiculo fit, habet vim quãdam amoliendi,commouendíque morbos stabiles, & permanentes.quæ vero in nauibus fit,parũ plerũque distinguitur ab ea,quæ in terra administratur:ac quę trãquillo mari obitur, nõ admodum magnam turbationem, neque concussionem affert. ex quo fit,vt ferme accõmodata sit iis, quibus etiã gestatio per currũ conuenit:nisi quod hoc magis habet, quod in purga-

to aëre,& in quo nõ humidi vapores,sed sicci, & acres sint, efficitur:& ob eam ipsam causam est prestantior. Quæ vero per pontum fit,ventis nauim ferẽtibus, ea maxime varia est, & ex maxime contrariis constat.habet enim motum acutissimũ,vehementissimum,& neutiquam cessantem,dum nauis à vento impellitur:éstque mixtus ex securitate & timore:habétque facillimas,& celerrimas mutationes.ac tales quidem mutationes,omnem diuturnam morborum affectionem remouent.Commotio denique,quę in nauigatione excitatur, vim habet elleboro leui,& albo persimilem.

De *equitatione,ex eodem.* Cap. 24.

Equitationis exiguus in ægrotantibus est vsus.nam si placide equus gradiatur,nihil magis quam lassitudinem,& præsertim inguinibus afferet:si vehementer impellatur,quamuis totum corpus laboriose concutiat, tamen aliquid vtilitatis affert:siquidem magis,quam omnes aliæ exercitationes,corpus,& præsertim stomachum firmat: & sensuum instrumenta purgat,eáque reddit acutiora. sed thoraci exercitatio hæc est infensissima.

De gestatione,quæ in febribus conuenit,ex Herodoti *libro de auxiliis quæ fiunt.* Cap. 25.

Gestationis,quæ in sella, aut cathedra fit , primus modus est,vt neque minus quinque stadiis, neque plus,quàm huius duplum,producatur.qui modus sequenti etiã die erit obseruandus.à tertio vero die quinque stadia singulis diebus accedant vsque ad triginta stadia. qui vero longiore gestatione indigent,ij curru,qui manu ducatur,vtuntur:quos per triginta stadia mouere incipimus , deinde ea conduplicamus.qui in febribus vigilia premuntur,eos vsque dum somnum capiant,gestare oportet . quos vero dolor vexat , aut aliud tale symptoma exercet,gestãdi sunt, donec id quod eos infestat, amoueatur.gestatio vero,quæ lecto pensili fit, numero quidem non facile definiri potest,quanta esse debeat:verũ consequi ratione debemus,tanto tempore vtendũ ea esse,quanto quispiam in sella perlatus quadraginta stadiorũ iter conficeret.qui vero in bigis gestantur,à stadiis triginta aut quadraginta ducentes initiũ, vsque ad spatium altero tanto maius progredi debent. quibus maiore mensura opus est, sunt

qui

qui equitare consueuerunt. in quibus equitatio quoque anteponéda est, vtpote eorum naturæ accommodatior, & habita etiam consuetudinis ratione. Qui denique nauibus gestantur, à sexaginta stadiis incipiant, & in duplum horum desinant.

De cricilasia, ex quarto libro Antilli, de auxiliis quæ fiunt. Cap. 26.

Hæc exercitatio intenta corpora mollire potest, & quæ loco stabiliri non possunt, tum reuolutionibus, tum vero etiam figurarum corporis varietate sic parare, vt facile flectantur, & stabiliantur, neruósque imbecillos firmare, & laxare, & calorem excitare, & intelligentiam, quæ deflexit de via, & atra bili agitatur, ad statum suũ reuocare. sit autem crici diameter minor, quam sit hominis longitudo, vt eius altitudo ad mammas vsque perueniat. neque impellatur per longitudinem, sed etiam errando. esto autem ferreus auriga, qui ansam ligneam habeat. nonnulli tamen tenues cricos rotæ adiectos superuacaneos esse putauerunt. veruntamen non ita se res habet: sed stridor ex eis ortus hilaritatem, & voluptatem animæ parit. In initio autem rectos impellere cricos oportet. vbiauté corpus incaluerit, atque inane sit factum, tũc exiliendum, & discurrendum. sub fine vero, iterum recti impellendi sunt, vt statum, quem exercitatio parauit, tueamur. tempus autem accommodatũ est ante cibum, aut balneum, vt etiam in aliis magnis exercitationibus obseruatur.

De natatione, eiusdem, ex eodem libro. Cap. 27.

Pauci diuturni morbi sunt, in quibus apta sit natatio. & perraro etiam adhibetur. ac æstate solũ ea vtimur. potéstque gracilem reddere, per halitum euocare, firmare, calefacere, attenuare, hominem iniuriæ minus obnoxium facere. quæ ergo in mari fit, ea hydropibus, scabiosis, & quos exanthemata infestos habent, itémque elephantiasin patientibus, & quorum crura, aut aliquæ aliæ corporis partes defluxione tentantur, accommodata est. facit quoque ad eos, qui ex alimento fructum non sentiunt, iísque qui in morbo exagitantur. Capiti vero nocet non solum quæ in mari, sed etiam quæ ybique fit. quæ vero in dulcibus aquis, ęgre & imbecilliter

prędictas res poteſt.quã ob rem vitanda plerunque eſt.nam ſiquis in ea diutius immoretur, ei nerui cum propter frigus, tum propter humiditatẽ lædentur, at quæ fit in calidis ſponte naſcentibus, incõmoda eſt,quippe quæ impleat. Sed multo magis fugiẽda natatio eſt,quę ex calefacta aqua conſtet. Quin etiam ſiue in marina, ſiue in alia aqua natare quis voluerit , debebit is prius moderate vnxiſſe , & frictione præcalfeciſſe corpus,& è veſtigio in aquam ſe proiicere.

De palæſtra. Cap. 28.

Palęſtra vehemẽs firmum & validum ſpiritũ efficit, itémque corpus ſolidum,& muſculoſum. neruos etiã confirmat, & ſenſus exacuit,& naturales actiones corroborat. Carnem denſam illam quidem & excitatam,ſed tamen ex omni parte paucam adiicit.pinguedinem,omnia œdemata, tumores, aquam intercutem diſſoluit. thoraci aliena eſt.at placida palæſtra,vice verſa carnem multam comparat,ex quo fit,vt iis qui reficere ſe incipiunt,ſit ſuperiore accommodatior. Præterea erecta palæſtra capiti prodeſt,& thoraci,& neruos corroborat:quæ vero ſuper pauimento fit,lumbos, genua,præcordia,& inteſtina vitiata adiuuat:ſed capiti eſt ineptior.

De vmbratili certamine,ex eodem libro eiuſdem. Cap. 29.

Vmbratilis pugna valet ad ſedandam affectionẽm laſſitudinis ſenſum referentem,& ad humeros firmãdos,& ad neruorum imbecillitatem,& ad tremorem corrigendum.quinetiam materiam infra deducit , & præſertim in iis, qui ſummis pedibus pugiles imitantur. Eſt etiam vtilis renibus,colo inteſtino,atque vitiis quæ thoraci ſolent accidere . oportet autem non ſolum manibus cũ vmbra depugnare , ſed etiam cruribus:ac interdum tanquam ſalientes,interdum vero tanquam calcibus cædentes.

De geſticulatione,ex eodem libro. Cap. 30.

Inter choream , & vmbratilem pugnam media interiecta eſt geſticulatio,ſed ad vmbratilem pugnam propius accedit: éſtque ad eadem vtilis,ad quæ pugna vmbratilis eſt:ſed hæc pueris,mulieribus,ſenibus,& quorum corpus mirum in modum gracile atque imbecillum eſt,magis conuenit:ſiquidem vtilis

vtilis,& accommodata eis est exercitatio.

De exiliendo,& saltando,ex eodem libro.
Cap. 31.

Differt exilire à saltando. nã exilire est cursui simile, cum eodem in loco corpus manet, poplites inflectendo, & circumuehendo:saltus vero est ferme crurum continuus.his similis est saltus,quo Lacœnæ mulieres ad nates saltando priscis temporibus vtebantur.saltabant enim circunflexis cruribus ita,vt calcibus nates attingerent: quandoque cruribus alternatim inflexis, vt calcibus nates peterent: quandoque vero vtrisque,vno & eodem tempore. Exilire vero accommodatum est diuturnis morbis capitis,thoraci,materiæ,quæ ad partes superiores propensa fertur,cruribus imbecillis,sese non alentibus,excarnibus,stupidis,& tremulis. Saltus vero magis,quam siquis exiliat,materiã infra ducit: sed quia thoracem concutit,ideo eius affectionibus nõ conuenit,veruntamen & ad motum,& ad actiones promptum corpus valde reddit.saltatio vero ad nates caput purgat, & siccat:euocat etiam menstruas mulierũ purgationes: & fœtus nimium adhęrentes expellit, quemadmodum Hippocrates in libro de natura pueruli scriptũm reliquit.secundas quoque retentas deiicit: & vterum qui supra se contraxit, in suum locum trahit:& hæmorrhoidas itidem prouocat.

De pila,ex eodem libro. Cap. 32.

Exercitatio, quæ ex pila existit, promptiores ad motum reddit eos,qui in ea se exercent:& vitales actiones roborat. Est autem in ea differentia,quę ex pilę differentia oritur.nã alia parua est,magna alia,& media alia:atque alia iustę magnitudinis,alia denique inanis & vacua.paruæ pilæ magnitudinis sunt tria genera: & ex vnoquoque genere vna extat exercitatio.quædam enim valde parua est:qui in ea exercentur,corpore maxime elato ludũt, & colludentes manus manibus proxime admouẽt. hęcque exercitatio cruribus aptissima est,siquidem vna cum intentione crurum administratur.vtilis est etiã dorso,& costis pullulantibus:itémque brachiis.carnem quoque solidã reddit. Alia pila est paulo maior,qua etiam homines vtuntur: & cubitos cubitis ludendo immiscent:nec corporibus mutuo hęrent,nec annuunt: sed

variis modis mouetur,& propter varios pilæ ictus atque motus huc, atque illuc digrediuntur. atque hæc pilæ exercitatio præstantissima est:& quod corpus sanum,& promptum ad motus cum robore coniuncto præstat, & quod aspectum firmat, nec caput replet. Tertia vero pila, quæ his maior est, distantes inter se homines ludunt, sed in ea stataria pars est,& motoria. qui manent, pilam emittunt cum vehementia, & continuitate: brachiaque, & oculi iuuantur. in motoria vero & brachia, & oculi pariter iuuantur: sed cruribus etiam propter cursum, & spinę propter inflexiones, quæ currendo fiunt, commodum accedit. atque hæc quidem de parua pila sufficiant. Exercitatio autem, quæ à magna pila oritur non modo à superioribus differt ex pilæ magnitudine, sed etiam ex manuum figura. nam in superioribus omnibus summę manus super humiliores humeris tenentur, in hac vero, capite altiores.& idcirco ille quoque excitatur in hac exercitatione, atque discutitur. quandoque etiam summis pedibus vadunt, vt manus altius extollant, quandoque etiam saltant, cum pila supra eos fertur. ita firmat totum corpus huiusmodi exercitatio,& capiti prodest, materiã infra deducens. Quæ vero plus iusto magna pila est, brachia quidem in ea proiicienda firmat,& vtraque etiam manu propter magnitudinem emittitur, sed plagas duras affert: eáque nõ modo ęgrotis, aut conualescentibus inutilis est, sed etiam bene valentibus. Inanis vero pila, cui etiam folliculo nomen est, æque exercet, ac motoria, in qua curritur: sed tamen non admodum facilis est neque apta, atque ideo omittenda est.

De pugillatorio folle, ex eodem libro. Cap. 33.

Follis pugillatorius in corporibus imbecillioribus grano ficulno aut farina, in robustioribus, arena impletur. eius vero magnitudo ad vires corporis, & ad ætatem accommodetur. suspenditur autem in gymnasiis superne è culmine, tantúmque à terra distat, vt fundum ad eius, qui exercetur, vmbilicũ pertineat. hunc vtrisque manibus tenentes qui exercentur, primum quidem quiete, postea vero vehementius, gestãt ita, vt ipsum recedentem consequantur,& iterum redeunti cedãt violentia compulsi: postremo vero cum è manibus reiicientes emittunt: vt cum reuertitur, vehementius corpori aduentu suo occurrat. ad extremum vero in sedem suam sæpissime restituen-

restituendo dimittunt:vt ex congressu,si non valde aduertāt retrocedat. ex quo fit, vt quandoque manibus occurrant, dū propinquat,quandoque vero pectore,manibus passis,quandoque vero iis ad terga reuolutis.Potest igitur hoc exercitationis genus musculosum corpus reddere, & robur afferre. estque humeris,& toti corpori aptū:& propter plagas, quas infligit,omnibus visceribus idoneum.

De exercitatione,quæ halteribus contorquendis fit,ex eodem. Cap. 34.

Halterum iaculatio,dura exercitatio est.stoma cho autem quem defluxio infestat,quíque imbecillus est,& in quo cibus acescit,& qui cum labore concoquit, est accommodata. & probe etiam humeros exercet. carnem creat:sed nec capiti, nec thoraci conuenit. differunt autem halteres inter se. nam vel separatim,mittuntur manibus extensis,& circumactis:vel tenētur solum in protensione manuum plerunque quiescentiū, & breui motu agitatarū:& iis ipsis,qui exercentur,introeuntibus,& ęque ac pugiles,concutientibus:vel cum ij qui exercentur,manus ad spinam iaculando inflectunt.primum genus ea præstat,quæ diximus secundum vero, crura neruosq; confirmat,& materiam deducit:tertium vero spinam.iliáque iuuat,& mollit:sed caput pessime afficit.

De ingressu per loca sima,ex eodem libro. Cap. 35.

Hoc exercitationis genus spiritum roborat: & corpori faciles flexiones parat: ac pręsertim eam vim cruribus indit.ac simul etiam robur iis partibus,quę mouentur,comparat.longum vero tenorem pręparat,neruos conseruat,materiam deducit,& superiora excrementa ad suos meatus pellit. si vero etiam cum arteriarum firmitate adhibeatur,fiet vna è validissimis exercitationibus quæ inferiores, & superiores partes corporis æque fatigabit.

De armorum pugna,ex eodem libro. Cap. 36.

Hæc exercitatio apud veteres non erat:non erat inquam inter eas,quæ ægrotātibus prosunt:cum aliter se in armis veteres exercerēt. Romani vero hāc postea exercitationē inue-

nerunt:quæ primum quidem conducebat, vt ad bellum pāratiores essent.sed quam nunc instituimus, ad corpora fatiganda pertinet.ergo milites(hæc enim ad singulare certamē pertinet)armis indutis, vel contra aduersarios,vel contra columná,tanquam contra aduersarium pugnant. hæc autem exercitatio potest corpus aptius ad motum,& ad carnem suscipiendam reddere:veruntamen carnem mollem,laxamq́ue facit. estq́ue capiti noxia, tum quia mirum in modum à pileo contegatur, & galea,tum quia pondere pressum laboret. maxima autem huius exercitationis professio,est & pollicitatio, vt longam respirationem,& corporis firmitatem gignat,cum ij,qui huic se dedunt,omnem aliam spiritus expulsionem ferre possint.

De rebus Venereis,Galeni. Cap. 37.

Rerum Venerearū ex Epicuri sententia nullus est vsus salubris.re vera autem salubris est vsus,si tantum interualli interponatur,vt neque resolutio vlla sentiatur, & ipse homo se ipso leuior factus,& melius etiā spirare videatur. tempus autem ad vtendum oportunū est,cum corpus in exquisita omnium externarum circunstantiarum mediocritate sit constitutum:vt neque nimis plenum sit,neque vacuum , neque nimis perfrigeratum,neque supercalefactum,neque exsiccatum, neque humectatum.si vero errare cōtingat, paruus sit error. sed melius est,vt potius calefactum , quam perfrigeratum,& plenum,quam vacuum,& humectatum,quam exsiccatum,venereis rebus vtatur.Qui ergo imbecillas vires habent,ij à Veneris vsu ad summam infirmitatem deueniunt. qui vero robustas,sed propter magnam pituitæ copiam morbo detinētur:ideo patiuntur, quod humores plus iusto per halitū digerātur.Innoxia enim Venus iis est,qui calidi,humidiq́ue sunt, quiq́ue semine naturaliter abundant.Quinetiam corpus eorum,qui firmas vires habent,Venus calefacit.at eorum, quibus eædem imbecillæ sunt,protinus quidē calefacit,sed post ea vehementer refrigerat.nonnulli enim sunt,quos protinus à iuuentute cōcubitus imbecilliores efficit:nōnulli vero, nisi coeant assidue capitis grauitate infestantur,cibos fastidiunt, ac febribus obnoxij fiunt.atque vt deterius appetunt, ita etiam minus concoquunt.Quosdam noui,qui cum huiusmodi natura essent , vt à coitu abstinerent , torpidi,pigriq́ue,ac

segnes facti sint:quosdam vero,qui melancholicorum more, præter modũ mœsti, ac spei expertes euaserint:hæcque omnia statim Veneris vsu sedata fuisse. Hęc igitur consideranti mihi,seminis retentio lædere magnopere videtur: & præsertim in iis,in quibus semen suapte natura deterioris succi est, & copiosius:& ipsi ociosam vitam degunt. quique antea rebus Venereis frequentissime vtebantur, postea vero affatim abstinuerunt.Qui vero firmiores,& iuuenes sunt,horum habitus corporis in raritatem potius, quam vires in imbecillitatem,mutatur.itaque corriguntur per ea,quæ cogunt, & cõtrahunt,qualis est præparans exercitatio.si vero etiam aliqua refrigeratio post Venerem corporibus adueniat, erit etiam exercitatione præparante ob eam causam vtendum. quãdoquidem ea calorem excitat.si vero anni tempus non dissuadeat,nec à frigido balneo abstinendum erit. Cibi copia quidem sint minores, qualitate vero humidiores, tum vt probe concoquantur,tum vero etiam,vt siccitas,quę ex Venere cõtracta est,corrigatur.debet vero nec frigidiore temperatura esse,sed vel media,vel calidiore.nam quoniam corpus à Venere & laxius,& frigidius,& imbecillius,& siccius est affectũ, debent plane quæ densent,& calfaciant,& vires reparẽt,adhiberi:atque ad hæc studium omne impendi.

De rebus Venereis,ex Rufo.in quo est etiam victus ratio. Cap. 38.

Omnino autem concubitus frigidius corpus efficiunt:attamen minus laboris à muliere impenditur, quam à viro:atque ita etiam minus molestiæ mulieri accedit. nam vehemẽtes sunt virorum concubitus, & ideo maior itidem labor in concumbendo ab eis adhibetur. qui etiam erectis hominibus fiunt,maiorem lassitudinem afferunt:atque illi etiã sunt huiusmodi, qui post satietatem ineuntur,itémque post ebrietatem.qui ante cibum fiunt,faciles quidem ac celerrimi sunt, sed nescio quid imbecillitatis inuehũt. seminis vero interceptiones,quæ in medio concubitu fiunt,renibus,&.vesicę sunt pessimæ.Verum nõ omnino pessimæ sunt res Venereæ, si & tempus opportunum,& modum velis animaduertere. Ex eis ergo hæc extant commoda: plenitudinem euacuant,corpus agile reddunt, ad incrementum promouent, & magis virile efficiunt. animo vero id præstant,vt impeditam vim ratio-

nis explicent: irámque nimiam cohibeant.ideo fit,vt melancholicis,si quid aliud,acommodatissimo sint remedio,quicũ que etiam alio insaniæ genere laborant,& nonnullos etiam comitiales sanauerunt ,facta in pubertatis tempore mutatione:itémque nonnullos, qui capitis grauitatem, aut dolorem patiebãtur,sanitati restituerunt.Hippocrates autem vno verbo res Venereas morbis, quos pituita gignit , accommodatissimas esse pronunciauit. multi enim , qui ex morbo non alebantur , ad cibum facile sumendum redierant . alij, cum prius ægre spiritum ducerent ,facile spirantes euaserunt. quidam , cum cibos fastidirent , ad eos capiendos promptiores sunt facti.alij à continuis pollutionibus, quæ in somnis fiebant, sunt liberati ,quæ res minus afferre noxæ existimatur:sed mihi quidem non videtur: quippe quę dissolutum corpus in somnis , adhuc magis dissoluunt. Atque hæ quidẽ sunt primæ huiusce orationis partes à nobis expositę. Natu ræ autem Veneri idoneæ sunt calidæ atque humidæ : victus vero ratio calidior & humidior : ac tale etiã anni tempus:atque ętas.ac tempus quidẽ,ver:ætas vero,iuuẽtus. victus vero multo quã alij ad res venereas accõmodatior est,qui sit calidior,atq; humidior.minime autẽ ad eas facit victus siccãs & refrigerãs,atq; ætas senilis,& autumnus:& natura,quę his sit maxime similis.atq; ita oratio mea finẽ eũ est cõsequuta,quẽ initio proposuerã.Nunc vero rationes victus ad cõcubitum accõmodatę,& curationes adhibẽdæ iis quivti reb⁹ Venereis nõ possunt,sese offerũt.diæta ergo calida & humida instituẽ da est:labores quoq; moderati esse debẽt:& cibi facile deduci:quod est totius dietæ caput.Singuli autẽ labores sint cõte tæ deãbulationes,curs⁹ tardi,& quieti: equitationes neq; ad modũ cõcitatæ,neq; admodũ multæ.nã in eis & lũbos, & testes fatigari vehemẽti⁹ necesse est.ei vero,qui sit frigidior,itẽ que ei qui humidior,hæc & magis, & acrius faciẽda sunt omnia.eum vero,qui siccior sit,in quiete continens,in statu opportuno constitues:quemadmodum autem prædicti labores moderati iuuant, ita etiam moderati concubitus conueniũt. nam & ad rem ipsa incitãt, & consuetudine facilitatem afferunt:vt multi qui omissa consuetudine concũbendi,non potuerint concumbere.alij vero ægre & magno labore * post ea concubuerint. adeo non solum oportet consequenti institutione corpus in suum statum redigere . labores autem his

minus

minus côueniunt,at palæſtræ, & multæ frictiones, & geſticulationes,& miſſilium iactus, valent quidé ad robur comparandum,ſed in alias partes potius alimentum perducunt. Venus,ſiquid aliud,aliméti exuberantiá exigit. ergo miſeria & abſtinétia nemo côuenienter vtetur,at potu atque paſtu vtetur.potui auté côueniunt vina fulua, quippe quę omniũ ſunt moderatiſſima:neque per veſicam adeo permeant,ſicut alba: neque ſicca & craſſa ſunt,veluti nigra. eadem ſunt capiti maxime idonea,& facillime concoquuntur:quibus omnibus eſt opus.panes apti ſunt,puri,furno decocti: ſiquidem humidiores ſunt cæteris. obſonia ſunto carnes hœdorum, agnorũ,ſuũ,gallinarum,gallorum gallinaceorum, attagenũ, perdicũ,anſerũ,anatũmque.ná hę omnes alunt maxime. ex piſcibus idonei ſunt polypodes. excitare enim Venerem hi mirũ in modũ exiſtimátur.quicũque etiá mollé carné habét, ſunt accômodati,inter olera,orminũ,eryſimũ,eruca, & rapa ad hoc faciunt:quę etiam medicamenti vicé gerunt.è leguminibus faba,cicer,eruilia, phaſeli, & piſi, quod flatu corpus impleát,& quod copioſe alant, conueniũt: veluti ruta, quia flatus diſcutit,ac propellit, ita cômiſcendi corporis libidiné obtundit,ac diſcutit,Vuas ego in hac diæta magnopere cômendo.nam & humiditate præſtant, & breui tépore probe ſubducuntur,& probe etiá nutriũt:& humanũ ſanguiné replent flatu, qui maximo impetu ad Veneré impellit.Iam vero accômodatum etiam huic loco eſt, vt quæ tépora ſint rebus Venereis idonea, perſcrutemur. ne quid in hac tractatione deſiderari poſſe videatur. Ergo tempora in omnibus multa ſunt, prout quiſque eſt paratus: ſed ſumma eſt,vt recétes ſatietates & ebrietates vitentur: quia poſt has nullus alius côuenit labor.fames quoque cauéda eſt. veruntamé magis ſalutariter eo tépore concũbitur,quá cũ quis ſe expleuerit,ſed imbecillius corpus redditur.fugiédæ quoque cruditates ſunt. idcirco concubitus qui media nocte fiunt, periculoſi ſunt,ſi cibo nondum confecto exerceantur. eiuſmodi ſunt ij,qui ſub aurora fiunt,cum fortaſſe cruda adhuc ſint ea, quę ventriculo continentur: & quia neque excrementa, neque vrinas homines emiſerint, neque aluus deiecerit: ac concumbere cum excrementis, eſt malum. ante vero exercitationes,& balnea,minus periculoſum eſt. ei vero qui côſueta munia obiturus ſit, imbecillitaté parit. optime ergo concũbet à cibo, qui ad ſatietaté non ſit ingeſtus,

nam hoc & ad vires confert:& ita refrigerationes, quę subsequi solent, minus contingunt. Inde vero, si cui post prandium rerum venerearum pruritus excitetur, cessandum est donec alimentum ex multo somno constiterit. si post cœnā, ante dormire oportet: siquidem hęc maxima cessatio est. Ac natura quoque videtur ratione quadam id efficere, vt primum eo tempore maxime ad venerem impellat, postea vero id quod superfluit, quam quod ei aptum & ęquale est, accommodatius excernat. quod cum medici animaduerterint, in filiorum procreatione admonent, virum qui comederit, & epulis & conuiuio exceptus fuerit: mulierem vero, quæ parcius sit educata, debere commisceri. causa est, quoniā vir dare, accipere vero mulier debet. Sed ad hæc quæ diximus, alię quoque affectiones corporis sunt examinandę. etenim post labores, prauum est concumbere. & tamen existimant nonnulli solui concubitu labores, sed non recte sentiunt: cum imbecillitas non sit laborum remediū, & tamen calore neruorum, qui in lumbis sunt, vim quādam afferunt. ergo vitandę sunt lassitudines, itémque vomitus, qui paulo post sint erupturi, quíque paulo ante præcesserint: itémque purgationes, & alui fluxus recentes. nam inueteratos quandoque Venus exsiccat. habenda quoque ratio est omniū morborum thoracem obsidentiū, aut quos obsessuros esse suspicamur: & vitiorum, quibus nerui affliguntur. quàm ob rem vehementes cupiditates ego neutiquam laudo: sed censeo, tunc magis esse à concubitu abstinendum, ídque tum in aliis, tum vel maxime in iis, quorum vesica & renes aliquo morbo vexantur: & quos morbus comitialis, aut insania infestos habet: nam vbi morbi accessuri sunt, tum vehementes impetus excitantur. Optimum autem est, vt tum quisque rebus venereis vtatur, vt cum prompto animo atque expedito concubitum expetat, tunc etiam corpus eò feratur. decet enim animum dominari, corpus vero obedire. non sunt hæ opiniones, sed prouidentię naturę, quę euacuationis indiget: vt etiam cæteras animantes facere decet. diętæ igitur, quibus assuescere debemus, sunt huiusmodi. quibus cognitis, poterit quispiam remedia facile inuenire, quæ iis, qui cōcumbere non possunt, adhibeantur. nam Corinthius qui ad nos venit, se quidem magna corporis commiscendi libidine teneri dixit, sed in concubitu semen non emittere, flatū vero

vero multũ efflare. in hoc cõiectura cõsequutus sum, ex siccitate malum existere:id quod indicauit curatio. nam cum primum victu humido ali cœpit,statim semen emisit. Iuuenis vero Milesius, qui annum forte natus erat secundum & vigesimum, aiebat se in concubitu emittere genituram non posse,at in somno magnam eius copiam excerni. is mihi visus est ob multam humidam perfrictionem non posse cõcumbendo foueri,& calfieri, in somno vero nimium calefieri, quatenus somni id præstant, vt interiora calefiant, & exteriora perfrigerentur:ideo labores ei satis fuerunt ad curationem,equitatio scilicet: medicamentum vero, testiculus Castoris epotus: reliqua denique victus ratio omnis, sicca & calida.

FINIS SEXTI LIBRI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM,

LIBER SEPTIMVS.

Quæ corporum affectiones euacuationis indigeant, ex Galeno. Cap. 1.

CVm plenitudo duobus modis fiat,atque dicatur,vno cum ad vires, altero cum ad capacitatem vasorum humores continentiũ refertur,vtrique opus est euacuatione, siue in ægrotante homine, siue sano fiat. quẽadmodum enim qui onus gestat,non protinus simulatque grauatur,& fatigatur,iam cecidit, & ab eo est victus:ita etiam,vbi vires à plenitudine grauantur, fieri potest,vt homo nondum ęgrotet. siquidem nonnulli, qui consueta adhuc munera obeunt,sentire se aiunt graues, pigros,segnes,atque ita,vt ęgre moueantur, eáque plenitudo est,quæ ad vires pertinet: veluti cum post exercitationes tẽdi videantur,non parua nota est alterius plenitudinis,quam

nõnulli κατὰ τὸ ἔγχυμα vocant,quia in humoribus per vaſa infuſis conſiſtit,atque intelligitur . ſenſus autem vlceris ſpeciem referens,in toto corpore proueniens , ac præcipue in motionibus,mali ſucci eſt ſoboles,atq; progenies : qui quidem pleriſque conſuetas etiamnum actiones obeũtibus aduenire conſpicitur.quandoque autem in quibuſdam corporis partibus,non in tota mole, apparẽt indicia affectionum, quæ in illis partibus ſunt,ſimilium iis, quas in toto corpore conſiſtere dictũ ſit. ac quandoque ſolum caput grauari ſentiunt,aut quendam vlceris ſenſum habere , aut muſculos tẽporum intendi,ídque aut ſimpliciter, aut cum maiore calore coniuncto.ſic quoque in iecore,liene,ventre,coſtis, & ſepto tranſuerſo grauitatẽ ſæpe ſentimus. Simili quoque modo in ore ventriculi, aut grauitatem,aut abſurdum aliquem ſenſum percipimus.ad hæc, dolores in parte quadam infixi, vel ob humorum copiam,quæ confertim ingruit,vel ob ſpiritum flatuoſum , euacuationem indicant : quemadmodum etiã faciunt,qui ab acri humore partem exedente,atque erodente excitantur . Sunt etiam qui ab intemperie naſcantur: & ex iis quidam ab ea ſola citra humores, alij vero cum humoribus.ergo in his omnibus,quæ dicta ſunt , infeſtantium humorum,aut vaporũ euacuationes ab his affectionibus hominem liberant.non prorſus tamen venam ſecare opus eſt: ſed ſatis eſt tum purgare,tum fricare,tum lauare,tum aliquo medicamẽto vti,quod per halitum euocet . Deinceps igitur quænam affectiones venæ ſectione iuuentur,exponamus.

Quæ affectiones venæ ſectione indigeant. Cap. 2.

Qui conſueta munia adhuc obeunt , ſed princeps aliqua pars,aut totũ corpus in eis grauatur, aut tenditur, iis neceſſaria eſt euacuatio.Si vero per ætatẽ neque pueri adhuc ſint, nec iã ſenes,conſiliũ de ſecãda vena inibis:habita tamẽ pręcipue ratione primarũ intẽtionũ,hoc eſt,quãtitatis, qualitatíſque plenitudinis,& roboris aut imbecillitatis viriũ: deinceps vero naturalis totius corporis habitus , itémque anni temporis, regionis,& vitę ante actę:tum vtrum copia eſculentorũ,poculentorúmque , & præſertim valentis materię, qui ita affectus eſt , ſe expleuerit. & quibus motibus vel cõſuetis,vel nõ cõſuetis,ſe mouerit: quáſq; excretiones habuerit,aut præter conſuetudinem compeſcuerit : ad hæc autem

omnia,

omnia,nõ gracilior,aut craſſior ſit effectus. Sanè vtriuſque plenitudinis quantitas ex propriorum ſignorum magnitudine dignoſcetur. quanto enim grauior ſibi homo videtur, perſpicuũ eſt,plenitudinẽ quoad vires tantũ auctam eſſe.eodémque modo,quantũ tenſionis ſenſus auctus fuerit, tantũ quoque auctã eſſe alteram plenitudinem, quam à quibuſdã κατὰ τὸ ἔγχυμα vocari diximus.Vtriuſque vero plenitudinis qualitatem partim ex colore cognoſces, memor colorẽ humorum eſſe,ſiquidẽ modice totum corpus à calore,frigoréque externo affectum fuerit:partim vero ex iis, quæ naturæ humorũ ſunt coniuncta. frigidiores enim, frigidior totius corporis ſenſus ſequitur: calidiores,calidior:humores vero, qui in venis aceruantur,tumor & vaſorum diſtẽtio:eos qui in carne,ſenſus in ea aut grauitatis aut tenſionis,ſicut etiam caliditatis,aut frigiditatis conſequitur. porro facultatũ nos diſpenſantium infirmitates ac robur propriis actionibus iudicantur.ac voluntariæ quidem in neruis, & horum principio cerebro.pulſantes vero in arteriis & corde. ex facultate vero, qua bona nutritio fit, aut color bonus, aut malus, tertia facultas,quæ nutrix eſt, quam à iecore proficiſci oſtẽdimus, cognitionem ſortitur.vbi ergo adſint plenitudinis ſigna,& facultates valentes fuerint, tum ſi videlicet affectio tenſionis ſenſum referat,nihil præterea attendens, venã incides:ac multo etiam magis, ſi ſenſum referat inflammationis. Si vero infeſta plenitudo grauans ſit, non ſemper ſanguinis eſt facienda detractio.contingit enim, vt crudus humor in corpore ſit collectus,in quo diligenter eſt aduertendum,quantum vires robuſtæ ſint, & quantũ humor ipſe ſit refrigeratus.etenim exolutæ ab huiuſmodi affectionibus vires,adhibita ſanguinis miſſione in extremũ recidere malum ſolent:vt reſtitui poſtea nullo modo poſſint. quod vbi factũ eſt,periculũ nõ mediocre conſequitur.ac præſertim ſi febris accedat ſtatu æſtiuo,ſtomacho male affecto,& toto corpore molli ſuapte natura,& tẽperie humido. huiuſmodi enim homines per halitũ digerũtur, & celerrime animo linquuntur,etiã ſi nõ magna febris inuadat.Si vero nihil horum ſit, cæterũ hyems ſit,regione natura frigida,atq; hominis natura frigidior,iis & totũ corpus venę ſectione grauiter refrigeratur,& nõnulla etiam ſymptomata accidũt,quę ex graui refrigeratione cõſequuntur.quã ob rem qui ita affecti ſunt,

hos venę ſectione vacuare non conuenit : ſed frictionibus, & vnctionibus mediocriter calſacientibus, & potionibus humorum craſſitudinem incidentibus,& modice calefaciẽtibus.nã quę vehementer calfaciunt,ea tum vires diſſoluũt, tum etiam febres adaugent.Quicunque autem ſanguine per ſputum reiecto,nunc quidem curati ſunt illi quidem,ſed eã habent ſtructuram in partibus thoracis,atque pulmonis, vt ſi vel paulo pluſculum ſanguinis colligatur, protinus aut vaſis alicuius oſculum reſeretur.aut vas ipſum rumpatur, iis etiam ſi nondum vllum in corpore ſymptoma extet, tamen ineunte vere ſanguis mittendus eſt:ſimili quoque modo iis, qui facile in comitialem morbum, vel apoplexiam cadunt, eodẽmque modo ſi alicui alij morbo obnoxium hominem cognouerimus,vt peripneumoniæ,pleuritidíve,aut anginę, melius eſt prius venam ſecare, quam expectare, vt aliquod euidens ſymptoma plenitudinis appareat. Ad eundem modum, ſi hæmorrhoides retentę ſint, & præſertim illi magis melancholici videantur. omnibus etiam, quos ſingulis annis morbi,qui ex plenitudine oriuntur, in æſtate ſolent exercere,ineunte vere mittendus ſanguis eſt:id quod etiam faciendum eſt in iis, qui eiuſmodi morbis verno tẽpore corripiuntur.Homines enim experientia edocti ſunt non à ſe ipſi ſolum,ſed à iumentis,vtile eſſe, vt priuſquam æſtas incipiat,ſub finem veris ſanguinem mittãt, memores à quibus morbis capi ſoleant,cum repente calida æſtas adueniat. ea enim & ſanguinem plus protendit, & fundit, & tanquã ebullitionem quandam eius parat ita, vt tunc non amplius in venis tanquam moderatus contineatur, ſed vel eas rumpat,vel erodat. ſique immoderatior in partem quampiam irrumpat,aut inflammationem,aut eryſipelas, aut talẽ quẽpiam morbum gignat.etenim cum multo plures, tum vero etiam maiores,quam ſint morbi plethorici,ex humorum fuſione progignuntur.Quidam autem ſunt oculis imbecillioribus, qui affectionibus,quæ ſcotomaticæ nominantur, facile corripiuntur,quos etiam initio veris euacuare oportet. prius tamen conſiderandum eſt nobis, quid in eis aceruetur:ſiquidem nonnulli amaræ bilis ſuccum copioſius, quam reliquos,colligunt:nonnulli melancholicũ, aut pituitoſum: nonnulli vero ex ęquo omnes coaceruant: in quibus abundare ſanguis dicitur. hos ergo omnes vacuabis, ſicut etiam

poda-

podagricos,& arthriticos initio veris.ídque aut medicamẽto purgante,aut venæ sectione. Porro venæ sectio nõ solũ cum plenitudo est,eáque siue ad vires,siue ad vasorum,quibus succi continentur,amplitudinem pertineat, sed etiam si plenitudo nulla sit , magnopere prodest initio inflãmationis,quæ vel ex plaga,vel ex dolore, vel ex partiũ infirmitate oriatur.Si quoque magnus morbus expectetur,sanguis omnino mittẽdus est:etiã si plenitudinis signa nulla adsint, habita tamen ratione ætatis,anni temporis,& virium . Itaque tria sunt,quę agnitionem continent,morbi magnitudo aut præsens,aut imminẽs:robur viriũ:ætas omnis præter puerilem atque senilem. qui scopi satis sunt ad venæ sectionem indicandã. neque enim vbi tanta crudorum humorũ copia accumulata est,vt secandam venã prohibeat,ratio reprehẽditur:quia iis viriũ robur non adest:hócque indicio est, nõ posse eos sanguinis ferre missionem , cum vna cum totius corporis colore,qui ita sit redactus,vt non indicet abundare sanguinem, pulsus quoque in vehementia & magnitudine inęqualis est, imbecillibus & paruis in ipsa inæqualitate exuperantibus. Nunc vero de vtriusque plenitudinis notis consideremus: an vbi eæ in homine solita munia obeunte apparuerint,mittendus illi omnino sit sanguis, an id necessarium non sit, vbi nulla magni morbi fuerit expectatio. Quid vero ego in hac re sentiam,nostis: cum sæpe adfueritis,cum sanguinis missionem suaderẽ vel podagricis,vel articulorũ dolore laborantibus,vel morbo comitiali vexatis, vel melãcholicis,vel iis, qui sanguinem prius expuissent,aut thoracis structurã sortiti essent ad aliquod tale malum contrahendũ idoneam:aut scotomaticis, aut qui angina continuo corriperentur,aut pulmonis, & iecoris vitiis essent obnoxij: aut vehementes lippitudines paterentur : aut, vt vno verbo dicam , aliquo magno morbo præmerentur . nam in his omnibus censeo missionem sanguinis necessarium esse remedium : quæ statim post viriũ atque ætatis habitã rationem adhibeatur.quæ si quandoque non memorentur , subaudiendę tamen sunt. at qui nihil huiusmodi ante sunt passi,omniúmque corporis partium inculpatam structurã nacti sunt , in eis duplicem me vacuationis rationem subiecisse cognouistis:venę quidem sectione si in victu sint intemperantes , sine venæ sectione autem,si temperate viuant. nam

& multa frictione, & balneis, & deambulationibus, atque aliis motionibus,& item vnctionibus in quibus digerendi vis ineſt,ſtatim exhaurire plenitudinem licet:niſi forte craſſi ſanguinis redundantia tibi adeſſe videatur:talis enim maxime eſt melancholicus plerunque:raro vero crudorũ,quos vocant,humorum. Cæterum in redundantia melancholici humoris,pręſtat venam incidere:aut certe vti medicamento atram bilem expurgante.at vbi crudi ſucci exuperant, antequam morbus incipiat,caute euacuabis:vbi vero febris iam accedit, vt ante dixi, nequaquam. erit vero indicio color eorum plumbeus, aut ex pallido albus: omniáque potius, quam ruber:itemque pulſuũ inæqualitas. Si vero etiam talis plenitudo multum excreuerit,tum & corporis quoque grauitas adeſt,& pigritia ad motus,& mentis tarditas,& ſenſus hebetudo.Contra vero, quibus cumulatus in corpore ſanguis ex compreſsis hæmorrhoidibus ſit, iis venam audacter incides,etiam ſi grauem antea morbum experti non fuerint. fieri enim poteſt,vt apti quidem ad aliqué huiuſmodi morbum fuerint, verum ob hęmorrhoidum inanitionem nondum paſsi:ſi vero etiam aliquę in eis particulę vitioſam habere conſtructionem,& pręſertim in thorace videantur,eis omnino venam celerrime ſecabis.Idem me ſentire de mulieribus, quibus menſtrua purgatio ſuppreſſa eſt, intellexiſtis. enimuero in eis non proroganda euacuatio: veruntamen venam ſcindere non eſt neceſſe, cum malleolorum ſcarificationes ei,quod ſuperuacaneum eſt,euacuando ſatis eſſe poſsint:cum alioqui vim etiam quandam habeant menſium ciendorum,nõ ſecu s quam venę in malleolis ac talis inciſę. plenitudines enim,quæ ex menſiũ retentione ſunt ortæ,per crura vacuabis,ſiue ſecare venam, ſiue ſcarificare oporteat. Reuellere autem mulierum purgationes ſecta in cubito vena ſolet.nam quę candidiores ſunt,tenuiorem aceruare ſanguinem conſueuerunt:iccirco à malleolorũ ſcarificationibus maxime iuuantur.nigriores vero venam ſecando curato.ſiquidem eæ craſsiorem, ac magis melancholicum ſanguiné coaceruant.quod magis etiam facies, ſi magnas habere venas videâtur:id quod gracilioribus ac nigrioribus ſolet plerunque contingere,veluti carnoſis & candidis venæ inſunt exiguæ:in quibus pręſtat malleolos ſcarificare, quam venã incidere:quippe cum hæ paruas in cruribus venas habeant:
vt

Vt licet etiā rite secētur, quod iustū tamen sit, nō fluat. multę vero sanguinis copiam non paruā habent, sed extreme sunt tenues: alię contra, crassæ, sed parum habent sanguinis. Ac mulierem quidem tenuissimam, cui iam octo mensibus suppressa menstrua purgatio fuerat, non modico sanguine detracto ad pristinum statum breuissimo tempore perduxi. primo enim die sesquilibram, secundo libram, tertio non multo plus quam selibram detraxi. in hanc vero sententiam adductus sum, cum eius venas eminentes conspicerem, quę sanguinis liuidi plenę videbantur. Cęterum, non contemnenda est venę sectio, tanquam auxilium reuellens non sit, cum me persępe videritis in sanguinis è naribus eruptione, cum ea vehemens sit, ea vsum protinus effluxionem sedauisse. Cōuenit autem non vsque eo sanguinem educere, vt ad extremum casum virium perueniatur, sed quoad iusta mensura videatur educta, & prorumpentis sanguinis impetus validus perseueret: vena in cubito secanda est.

De partita sanguinis missione. Cap. 3.

Quibus multa euacuatione opus est, vires autem infirmę sunt, in iis partiri euacuationem pręstat, vt cum parum sanguinis detraxerimus, iterum, ac, si lubet, tertio eūdem mittamus. quemadmodum me quoque fecisse in iis, in quibus crudiorum humorum inerat copia, conspexistis. nam vbi parū sanguinis detraxi, protinus melicratum exhibeo probe coctum cum aliquo attenuanti medicamento, vtputa hyssopo, aut origano, & interdum etiam nepita, aut pulegio: aut certe cum melicrato oxymeli, aut oxyglycy: atque ita sanguinem iterum minuo, quandoque autem eodem die, quandoque verò postero. in quo rursus dato aliquo ex pręđictis medicamentis, iterum aliquid sanguinis detraho: ác tertio die quoque idem facio, vbi aliquid similiter dedero. Verum vbi feruescentis sanguinis copia redundat, acutissimam febrim accendens, euacuatio confertim facienda est, conādúmque est inanire, vsque ad animi defectionem, virium robore diligenter inspecto: quemadmodum scio quibusdā sex subinde heminas, aut postero, aut tertio, aut quarto die fuisse detractas: quandoque etiam primo die, cum febris in principio noctis, aut medio incepisset: probe autē cō cocta fuissent, quæ pridie comedissent. nonnullis vero, pri-

die inæqualitatem, aut grauitatem, aut capitis, aut alterius cuiusdam partis dolorem sentire se querentibus, ac proinde parce comedentibus, vbi febris præcedente nocte inuasisset, memini me primo etiam die sanguinem detraxisse. nam in quibus copia feruentis sanguinis apparet, dato operam, vt eum quã celerrime vacues, prius quam in principem aliquã partem irruat. quam ob rem etiam de nocte venam incidere ne verearis. nam ita affectis ægrotis expedit, vsque ad animi defectionem, vt diximus, sanguiné mitti. Noui enim ex eis quosdam ex animi defectione necessario refrigeratos, & madoribus toto corpore affluentibus, & aluo citata, celeriter morbo liberatos. Preterea in maximis inflammationibus, & vehementissimis doloribus nullum maius remediũ noui, quam vsque ad animi defectionem euacuare, adhibita distinctione, an sanguinem mittere, an purgare oporteat. Euacuandum autem est vsque ad animi defectionem, sed non omnem. neque enim intelligendum est de ea, quę ęgrotis ex timore contingit: neque de ea, quę ex mordacibus succis os ventriculi obsidentibus oritur: cum tunc quoque animi defectionem ægroti pati soleant. verũ talis animi defectio non est sufficiens mensura euacuationis: quæ contingit quandoque ante, quam conueniat: quemadmodum febricitantibus quoque sæpe vsu venit, vt inter surgédum, vel residendum animo linquantur. animi igitur defectio, quæ ratione euacuationis fit, sit mensura euacuationis in affectionibus antedictis. Mentem vero adhibere oportet, vtrum purgationem ferant, pulsus eorum contingendo, dũ sanguis adhuc fluit: sicut in aliis omnibus, quibus sanguis mittitur, facere consueui: ne forte ignarus pro animi defectione mortem afferas.

De mensura euacuationis sanguinis. Cap. 4.

Sciendũ est, dum propositi scopi huius præsidij augentur, maiorem euacuationẽ indicari: dum vero nõ augentur, tantum detrahendũ de sanguinis missione, quantũ illi fuerint imminuti. Morbi autem magnitudo, & robur virium primi scopi erãt sanguinis detrahendi. quibus vtrisque scopis prçsentibus, perspicuum est, vt ante diximus, nullam esse crudorum humorum tantam, talémque plenitudinẽ, quę inhibere hoc auxilium queat. deinde vero spectandum est, quæ

ſit naturalis hominis temperatura. nam quibus amplę venæ ſunt, quique modice graciles ſunt, nec albi, neque tenera carne, copioſius euacuabis: contrarios vero parcius: quippe qui exiguum habeant ſanguinem, & eorum caro facile per halitum digeratur. qua etiam ratione pueris non eſt ſecanda vena vſque ad quartumdecimum ætatis annum: poſt quem, ſi magna copia ſanguinis congeſta eſſe videatur, tempúſque anni vernum ſit, regióque natura temperata, & puer ſit natura bene ſanguinea, ſanguinem minues: id quod multo etiam magis facies, ſi peripneumoniæ, aut anginę, aut pleuritidis, aut omnino alterius cuiuſdam acuti, & vehementis morbi periculum immineat. primum autem detrahes vſque ad heminam, ad ſummum. Si vero tibi inſpicięti vires firmę permanere videbuntur, dimidium heminæ adiicies, iterata miſſione: noſti enim vehementi pulſui cum ęqualitate, tanquam minime fallaci virium robuſtarum ſigno ſemper adhibendam fidem, ex abũdanti autẽ, & magno. itaque & ſeptuagenariis, ſi dicti pulſus adſint, & affectio iubeat, venam ſecabis. quidã enim eius ætatis multũ ſanguinis habent, & vires itidem robuſtas: ſicut alij ſicci ſunt, & pauci ſanguinis, & facile nigreſcentes quauis parte percuſſa. itaque non ſolũ numero annorum animũ adhibebis, ſed etiam habitui corporis. nam ſunt qui ſexaginta annos ſolũ nati, ſanguinis miſſionẽ non ferant. veruntamen minus his vtique detrahes: quamuis eandem habere affectionem, quam florens corpus, videatur. Sed optimum fuerit, antequã vena ſecetur, hæc omnia conſideraſſe, & præſertim cum ſuppreſſę hemorrhoides ſint, & muliebris retẽta purgatio. etenim vbi inciſa vena ſanguis fluit, tum eius mutationi, & pręſertim cum iam adeſt inflãmatio, & tenori fluxionis non labaſcenti, potiſſimum autem pulſuum mutationi, tanquam indicio non mendaci, animũ diligenter attendas oportet: & continuo ceſſandũ eſt, cum pulſus immutatur, aut in magnitudine, aut quauis inęqualitate. nam de mutatione in imbecillitatẽ quid attinet dicere? ſcis enim in hac qualitate certum fieri iudicium firmarum, & infirmarum viriũ. In quibus autem prope ſectam venam magna aliqua inflammatio eſt, in iis ſanguinis & in colore, & in conſiſtentia mutationem expectare eſt optimum. diuerſus enim eſt ſanguis, qui ineſt inflammationi, à naturali: quia nimis excalfactus eſt. nam ſi crudior erat prius, modo ru-

brior,& flauior efficitur. sin eiusmodi prius fuerat, ad nigrum adustione conuertitur. nam sanguinis mutatio signo est.aliquid ex inflammatione in venam sectam transsumptũ fuisse: non tamen omni ex parte expectanda est mutatio:sed est quandoque,vt antequam mutatio appareat, cessandum sit. ídque vel propter virium imbecillitatem, vel propter malignitatem inflammationis.interdum enim nihil ab ea emittitur. sed inibi vehementer est constrictus. Si tamen vires nondũ exolui euacuatione videãtur,id quod scies pulsus tangendo,& si is, cui sanguis mittitur, ætate floren- ti sit,expectanda mutatio est.potissimum vero,si aër ambiẽs sit temperatus. Duo enim hęc sunt,quibus præcipue dignoscitur,quantum hoc pręsidio sit euacuandum: ægrotãtis inquam natura qualis sit,quam exquisite cognoscere non possumus:& ambientis temperies qualis futura sit misso sanguine.nam cum is calor,quem febris affert,multũ sanguinis digerit,& ægrotus abstinens viuit, alimentũ ex sanguine cum breui tempore necessario destituit,atque interim vires exoluuntur.Consumitur enim ob temperiẽ ægrotantis, si humida & calida sit,qualis est puerorum:ob aërem vero ambientem,si regio calida sit,& ęstiuũ tẽpus. proinde minus detrahimus,quã affectio cõmonet:habita ętatis ratione,in pueris: habitus corporis in cãdidis, & quibus tenera caro est: temporis vero,sub cane.eadem quoque regionum & constitutionum est ratio.alio vero modo, vt etiam ante diximus, in contrariis,hoc est,frigidis temporibus,& regionibus largam euacuationem vitamus, propter refrigerationem consequẽtem. quapropter vnum in his singulis euacuationis modum scripto definire non possumus. noui enim quibus sex libræ sanguinis fuerint detractæ, & febrim protinus fuisse extinctam,nec vllum virium detrimentum esse consecutum.nonnullis vero sesquilibra non sine leui quadam viriũ noxa detrahi potuit: quibus si duas libras quis euacuasset, extreme læsisset.quamobrem scio me quandoque vnã quoque librã, & quandoque etiam minus,vtiliter detraxisse.

Quæ vena secanda sit. Cap.5.

Si venã causa reuulsionis seces è directo partium, ad quas sanguis fluit, perspicuam inde vtilitatem celeriter videbis: at si contra sęces,nihil proderit. Ita affecto liene vena quæ est

est prope annularem sinistræ manus digitum incisa iuuit. nonnulli vero eam venam incidunt, quæ inter medium & annularem interiacet:& sanguinem fluere sinunt, donec ipse per se sistatur:lienémque iuuari aiunt: atque si venam internam cubiti secueris:sanguis enim è sinistra manu detractus lienem male affectum mirum in modum iuuat. præstat autem non semel extrahere quantum conueniat, sed in duos dies est facienda partitio. Quinetiam pleuriticis sanguinis missio è directo laborantis lateris adhibita, euidentissimam sæpe vtilitatem attulit: quæ vero ex brachio opposito. aut omnino obscuram, aut certe post temporis spatium. ac sæpe etiam oculorum dolores grauissimos venæ sectio è directo facta intra horæ spatium sedauit. ergo in oculis laborantibus vena, quę humeralis vocatur, quæque ex ea deriuata est, in cubito incisæ, perspicuam vtilitatem celeriter afferunt: at dolente latere, aut pulmone, aut septo transuerso, aut liene, aut iecore, aut vẽtriculo, ea quę per alas in cubiti iuncturam pertinet. maxime autem hæc ipsa interior secanda est. sin secus, ea quæ ab ipsa diducta in flexu iuncturę apparet: quam iandiu nostis ab humerali vena diductam esse, ipsámque contingere. Sunt enim hi tres modi sanguinis in cubito mittendi, interior, exterior, & medius. interior vtilis est iis, quibus inferiores collo partes patiuntur: exterior iis, quibus affectæ sunt quæ illis sunt superiores, vt facies, & caput: medius vero locus interdum vtriusque venas diductas habet in vlteriores partes brachij pertinentes: interdum vero celeriter in vnum inter se coëuntes in flexu iuncturę: ac nõnunquam earum alteram obscuram, claram alteram. Vbi ergo vena, quæ parti affectæ propria est, obscurior fuerit, & ad aliquam ex mediis accedas, da operã, vt eam potius incidas, quæ à propria diducitur. quandoque etiam vsu venit, vt quæ inferiores, sunt cubiti iũctura, quæ in vlna sunt, eas nihil prohibeat incidere: vbi quę in cubito sunt, non vtique appareant. & ex iis ipsis incidendæ sunt, quę è directo partium affectarum sitæ sint. Sanguinis ergo missio, quę in brachio fit, recte quidem administrata nihil magni habet in se: at si in ea peccatum fit, triplex error cõsequitur, vt in media, neruus exiguus, in humerali nerueus capitis musculus: in interiore vero, arteria venæ subiecta, simul etiam incidatur.

Cauendum esse, ne axillarem venam incidamus, si necessitas non vrgeat, idque propter arteriam ei subiectam. Cap. 6.

Si quis autem alibi vnquam in vena secanda arteriã quoque secuit, hoc loco id contigit. ergo maxime cauendum est, ne eam incidamus: si vero necessitas id cogat efficere, duo hæc consideranda erunt, vt eam ligemus qua maxime parte pulsus arteriæ nobis indicat. quod vbi fecerimus, videamus, an locus vlla ex parte infletur. sique infletur, vinculum statim soluendum, & quod inflatum est, ad ęqualitatem redigendum, & iterum ligandum initio deligationis in primo loco, vbi arteria sub interius brachij caput est sita. conandúmque est, vt venam inferius incidamus: quia eo in loco disiuncta ab arteria est per venam mediam: cui nullum vas subiicitur: sed neruus est, vt ante dixi, notabilis in medio flexu: quẽ ne tangamus, diligenter est animaduertendum.

Situm, & sectionem humeralis venæ omni ratione vacare periculo.

Venam autem humeralem secare omnibus modis sine periculo licet. & tamen quibusdam etiam ex huius sectione musculus sub radio constitutus indoluit: alios inflammatio subsequuta vexauit, & dolor diu perdurauit. veruntamen iis, qui sic affecti fuerint, vena nõ vnico ictu fuit diuisa, sed cum primum fuisset aberratum, secundo, & tertio, & quandoque etiam quarto fuit percussa, quam ob rem cum musculi caput sæpe pũctum fuisset, eiusmodi affectiones excitatæ sunt. at vnico ictu magna facta diuisione nec quisquam inflammatione correptus est, nec dolorem contraxit. quocirca hec est intrepide secanda: sed interior, caute admodum, & considerate. Conandum autem est in media incidenda, ne vbi neruus est situs, fiat sectio. Nunc vero quemadmodum prædictæ omnes partes secta cubiti vena, vt dictum est, iuuantur: ita etiam quæ inferiores sunt, iuuãtur incisis iis, quę in malleolis, & poplitibus insunt. prædictis autem inferiores sunt coxendix, vesica, atque vterus. renes ad vtrãque partem pertinent: siquidem inferiores sunt iis, quas prius diximus, superiores vero, quam eę, quas secundo loco recensuimus. itaque missus ex cubito sanguis interdum eis prodest, vbi recens

inflam-

inflammatio fit, & sanguis redundet: quibus vero affectio inest, quam proprie nephritin vocant, venas poplitis, aut certe malleolorum secare conuenit. Vteri vero inflammationibus magis etiam quam renum, venis in crure sectis succurritur. nam euacuationes, quę ex cubito fiunt, aliud etiam malum habent adiunctũ: vt menstruas purgationes, sanguinem ad partes superiores corporis retrahendo, comprimant. at iis, quæ ex cruribus fiunt, hoc etiam inest, vt menses cieant. Memini vero me ischiadas, quæ non ex frigore, sed impletis sanguine, quæ in coxa sunt, venis exortæ essent, vno die facta ex cruribus euacuatione, curauisse. idcirco vena poplitis vtilius ita affectis, quam malleolorum secatur: at scarificatio nihil eis perspicuo prodest. Vt autem summatim dicam, incipientes inflammationes reuellendo euacuandæ sunt: inueteratæ ex iis, si fieri potest, affectis partibus: si non queat, ex vicinis. in iis quæ incipiunt, auertendum est, quod influit: in inueteratis, id tantum quod affectę parti infixum est, euacuandum. Id autem optime euacuabitur per venas cum iis coniunctas, quę sunt in ipsis partibus. cui rationi subscribit etiam experientia. quocirca quæ in gutture, & arteria graui inflammatione affliguntur, in principio vena secta in cubito, post ipsum vero, in lingua egregie prodest, incisis videlicet ambabus venis, quæ in ea sunt. Sic quoque induratas inflammationum in oculis reliquias iuuat incisa vena, quæ ad magnum oculi angulum decurrit: vt etiã capitis grauitates, & inueteratos eius ex plenitudine dolores leuare manifeste solet in fronte secta vena: at incipientes, aut vigentes iuuat per cucurbitulã in ceruice facta reuulsio: eáque interdum per se, interdum cum scarificatione adhibita. cęterũ prius euacuare totũ corpus oportet. eadẽ quoque ratione incipientes in occipitio dolores, atque vigentes, vena frontis incisa iuuat. In quibus vero corporibus nulla adhuc particula affecta est, sed ineunte vere vacuationem anticipamus, in iis si quidem talis sit homo, qui quotannis ęstiuo tempore morbis febrilibus obnoxius esse solitus sit, & euacuare studeamus id, quod materiam morbis suppeditat, omnis pars est ad detrahendum sanguinem accommodata: sicut etiam si arthriticus sit, qui omnibus articulis laboret. quibus vero pars aliqua pręcipue infestetur, vbi prius euacuati non fuerint, non est ex quauis parte molienda vacuatio, sed sicut in

iis,qui pati iam incipiunt. quam ob rem podagricos ex cubito vacuabis,quos vero comitialis morbus,aut vertigo afflictat,potius ex cruribus. si vero ad venæ sectiones propter suppressas hemorrhoides peruenias,si cohibere casvelis,quę in brachio sunt:si prouocare,quę in cruribus sunt,venas secare oportet.at in quibus menses retinentur, semper in cruribus:siquidem ciere eos oporteat.accidit tamen aliquando, vt ex vtero per erosionem sanguis erumpat: in quo non est idem curationis consilium: siquidem nō effluere sanguinem volumus,vt in menstrua purgatione, sed plane sistere consilium est. Ego vero quandoque in aliqua simia dissecanda, neruum venæ mediæ in cubito subiectum, & rursus in alia, eundem prope venam ei parem similiter conspexi, quorum conspectus vt rarus est, ita vtilis fuit ad tollendam calumniam medicorum,vtpote neruum incidentium:quandoquidem post sectionem, statim illi quibus esset adhibita sectio, affectionē stupidā in brachij longitudine sentirent,quæ postea toto vitę tēpore eos occuparet.egovero iis,qui medicis id vitio verterēt, indicaui,propriā corporis fabricationē ita quandoque fieri.& hac ratione medicos dedecore liberaui.

Quod tempus sit venæ secandæ,& iterandæ euacuationis.

Quibus euacuatione opus est, in iis est maturanda euacuatio: nisi quędam corruptio cibi in ventre concoquendi facta sit,aut tarda concoctio, aut etiam cibi in eo contineantur. verum quoniam sæpe quintus, aut sextus est ab initio dies,antequam nos ad curandum accersant, expediet tunc quoque sanguinem mittere, etiam si primum huius auxilij tempus sit omissum. quocunque enim die mittendi sanguinis scopos in ægrotante compereris,in eo auxilium hoc adhibeto, etiam si vigesimus à principio dies agatur. at quinā scopi erant?morbus magnus,& viriū robur, puerili ætate excepta,& aëre nos ambiente valde calido.quoniam vero progressu temporis virtus in plerisque morbis exoluitur, ideo mittendi sanguinis occasio multitudine dierum aufertur:non quo primario dies hoc efficiant,sed per medium virium dissolutionis.itaque si quando vel secundo à principio die vires exolui videantur, à vena secanda vtique abstinebimus.in quacūque autem diei noctisque hora sanguinē mittes,si in febricitantibus scopū habeas declinationem singu-

larum acceſſionũ.quibus autem aut propter lippitudinẽ,aut aliud tale quippiam citra febrim hoc auxilio eſt opus, in iis magnitudinem doloris,aut inflammationis, aut totius affectionis,cui ſecta vena opus eſt, reſpicias. cúmque nihil tale aut vrgeat,aut prohibeat,prẹſtat mane venam incidere:non ſtatim è ſomno experrectis, ſed circiter horæ ſpatium ante vigilantibus.quoſdam lauare prius eſt melius: quoſdã etiam prius deãbulare. Cæterum in quibus vere ineunte venam incidere aggredimur,aut propter metum febris, aut alterius cuiuſpiam affectionis, ſcio me ſanguinem etiam quibuſdam detraxiſſe, poſteaquam rerum conſuetarum aliquid cõfeciſſent.iteratæ autem detractionis tempus, in quibus ſimpliciter euacuare nobis propoſitum eſt,eodem die eſto:in quibus autem reuellere,ſi duobus deinceps diebus fiat reuulſio,melius ſuccedet.

Ex Antylli ſecundo libro de præſidio euacuante, quænam vaſa in corporis partibus ſint ſecanda. Cap, 7.

Si à fronte ſanguis auferendus ſit, rectam in fronte venam ſecamus.in plurimis vero, in ſuperioribus frontis partibus,& caluaria, vbi vena ad Y literæ ſimilitudinem ſcinditur.ſectio autem in parte inferiore ad ipſam venẹ ſciſſionem eſt facienda.quæ vero in angulis oculorũ ſunt, prope ſupercilia,multo ſupra angulos incidimus. poſt aurem vero ſecanda eſt ea,quæ duræ parti auris eſt oppoſita. quæ ſub lingua ſunt,ſi non vtranque,at certe eam,quæ magnitudine excedit,dexterã vtique ſecamus.in brachio vero,eam quẹ ex humero deſcendit:in manu, eã quæ inter mediũ & annularem interiacet:in poplite,quæ maxime media eſt:in malleolis,interiorem:ſique ante & poſt malleolos ſint,eas quæ ante.ſed propter vaſorum exiguitatem non eſt ſẹpe in noſtra poteſtate,vt quod velimus,incidamus.porro in ſecandis cubiti venis,& quæ circa cubitum ſunt, varia animaduerſione eſt opus. hic etiã ſi minus in nobis ſit, vt eligamus quã velimus,aut vna ſolum appareat,vel etiam ſi aliæ appareãt, ſed accommodatius ex vna fiat euacuatio,dare operã debemus, vt ex ea ſanguinem detrahamus.ſi vero,vt natura fert, & in pleriſque accommodatæ ſunt tres,eæque ſint perſpicuæ, ea nimirum quæ ſupra eſt ad muſculum, & media, & quæ ad brachij exortum eſt, cui etiam ſubſtrata eſt arteria,tũc quęnam in aliquibus ſecãda ſit,diſcernendũ erit.nam in iis, qui

animo linquūtur, aut ſtomachus aliquo vitio affectus eſt, aut virium robur ſuſpectum eſt, vena ſuperior incidenda eſt. quibus confertim facta detractione, & cōcitata euacuatione eſt opus, media: at quibus mutatione in melius & diuerſitate, inferior. ac ſuperior quidem cauenda eſt in iis, qui muſculos cō uerſos & circumſcriptos habent, & in quibus muſculorū cur uitas vaſis incumbit, paulo ſupra flexum vena eſt incidenda. in gracilibus vitanda eſt inferioris inciſio. & in quibus vena ipſa firma & valde magna eſt. metus enim eſt ne vires exoluā tur, magna ſectione adhibita. ſi vero fugientes, exiguam ſectionē fecerimus, ſanguis in grumos cōcreſcet, & fient aneuriſmata, quæ ſatis longo tempore perdurant, ſed poſtea ſedā tur. in valde pinguibus, ſi venter aliquis ſectione venæ diuidatur, vena ſuperior incidenda eſt. nam & muſculus humectus, qui ſupra eſt, plurimum à vaſe abductus eſt, & nerui plu rimum ab hac parte ſunt diſiuncti. quā ob rem etiam ſi quiſpiam profundiſsimam ſectionem fecerit de induſtria, ad eos nō ſit peruēturus. vena vero in omnibus ſemel abſolute pinguedinis eſt expers, & detecta, & facile ſcinditur, & facile fluit. Iam vero media quoque multum abeſt à neruis, qui ſub ea ſunt ſiti. ſed ea in plerisque antequam ad flexum perueniat, in multas partes, aut ſaltem in duas ſcinditur: quarum altera ſupra, altera vero infra vergit. quocirca in venæ ſectionibus, quę tactu fieri dicuntur, ſed coniectura fiunt, quibus venæ inciduntur, ij pati ſolent. quoniam enim in venarum ſciſsione venæ ipſæ ſciſſæ tenuiſsimæ ſunt, & non apparent, ideo errores committuntur. ergo hæc vena non tundenda eſt. quinetiam alius quidam error in deligando brachio ad venam ſecandam committitur: vt cutis vehementer tenſa in medio flexu, quia ad brachij muſculum extenditur, opinionem ſæpe vaſis facit. quare hoc cauendum nobis eſt.

Quod tempus opportunum ſit venæ ſecandæ in ſingulis temporibus, ex Herodoti libro de præſidiis euacuantibus.

Cap. 8.

In ſingulis temporibus morborum, in principiis acceſsionum incommoda eſt venæ ſectio: niſi magnum aliquod malū febricitā tes inuadat, vt ſuffocatio, aut conuulſio, aut excrucians dolor. ſi vero nihil extrinſecus vrgeat, remiſſionis tempora ſunt expectanda. ſique longa interualla ſint, in perfecta

remiſſione

remiſſione venam ſecare conueniet. Vires enim robuſtę faci lius euacuantia præſidia ferunt:& conſtant pro earum robo re:& tantum non auxiliis manus prębent. quæ omnia in lõga mutatione fiunt, at cum in acceſſionibus conciderint, auxiliis tantum indigent, quibus recreentur. ſi vero breue ſit re miſſionis tempus, præueniendum erit, vt ne eam perfectã expectemus: ſed cum incipit remiſsio, ſecãda vena eſt: licebit enim nobis paulo interiecto tempore poſt detractionẽ, in remiſsione alere. & in febribus quandoque auferẽtia remedia adhibemus, addentia vero non item. ſed abſurdum eſt, vt alẽ di tempus in venæ ſecandæ tempore conſumamus. Cumque inuaſionis tempora elapſa ſtatum faciant, ignota vero ſint tẽ pora ſtatum ſuſcipientia, propter inuaſionem, eo tempore eſt facienda ſectio. nam quod reliquum eſt ſedabitur. cum vero ad remiſsonem currit inuaſio, tunc inſpiciendum eſt: cũ vero eo peruenit, mouendũ eſt, & pręſertim hoc præſidio. at quorum continuus morbus eſt, nec diſcerni tempora poſſunt, idẽ eſt venæ ſecandæ, & cibi dandi tempus: vt paulo ante corporis recurationem ſanguis detrahatur. ſi vero continentes febres ſint, & aliquam acceſſionẽ perſpicuam afferant, in qua accedentes in eadem magnitudine maneant, & ordinatas, aut inordinatas inuaſiones faciant, diligentiſsime animaduertendum erit ne increſcentibus inuaſionibus detractiones moliamur: ſed in temporibus inæquabilibus. quod etiam tempus ad cibum dandum erit accommodatum.

Antylli, quid ante venæ ſectionem faciendum: ex ſecundo de vacuantibus præſidiis libro. Cap. 9.

Ante venę ſectionem ligandum eſt brachium robuſto vinculo, quod habeat duorum digitorum latitudinem, aut paulo plus eo. in iis vero qui maſculos brachiorum elatos, & circũſcriptos habent, vinculũ eſt inferius iniiciẽdũ: ac præſertim ſi quibus venę ſectio adhibetur, ſint oblongi: ſiquidẽ in eis interuallum longitudinis à muſculo ad cubiti flexum ſatis magnum intercedit: in paruis autem, non multum. ſimili quoq; modo iis, qui muſculos contortos habent, ſuperior conſtructio eſt inutilis. eſt enim paulo inferius medietate muſculi facienda ligatio: ad finẽ muſculi vinculo conſtituto. at in mulieribus, & qui muſculos flaccidos habent, nihil prohibet medio muſculo vinculum adhibere. ſed ſi inferius, quã totus mu

ſculus ſit, aut ſi in inferioribus eius partibus deligauerimus, li cebit nobis valida admodum conſtrictione vti: quod tamen partibus, quæ conſtringuntur, non eſt vtile: quandoquidem in conſtrictione & vaſa occultiora fiunt, & obſtupeſcit manus, ac dolore conficitur. verum ſi in muſculi medietate fiat conſtrictio, neutiquam premendum eſt: ac præſertim in mulieribus, & delicatis. compreſſo enim muſculi ventre, perſæpe in brachio hypoſphagma oritur. nonnullis vero & eryſipelas & abſceſſus conſequuntur: in quo etiam videndum eſt, ne vin culum cutim inuertat cubiti: ſed naturalem eius ſitum conſer uet: vt cum ablatum fuerit, cutis in proprium locum ſecedens in cauſa ſit, ne ſanguis effluat: cum diſſecta cutis in locum venę ſectionis abeat, atque ita eam claudat. qui vero in vaſorum non apparentium ſectione infra cubitum conſtringunt, non recte faciunt. nunquam enim in vllo mébro vaſa eleuata ſunt ab inferiore cõſtrictione. quin ne illi quidẽ, qui prius ſpõgiis vaſa quæ in cubito ſunt, fouent, quicquã proſunt: quia non eleuarentur, niſi adhibita cõſtrictione. vbi vero ſit facta deligatio, manus inter ſe fricandæ ſunt: & aliquid manu tenendum. Quibus vero in fronte, aut angulis oculorum, aut ſub lingua, aut ſecundum aures venæ ſecantur, vinculum eſt collo iniiciendum: & ægrotanti imperandũ, vt dex tram, aut ſiniſtrã manum ſub mento teneat: aut ſolum polli cem totum. atque ita laqueus digitis alligandus, & adſtringẽdus. ita enim guttur non deficiet, & vtriuſque partis vaſa ad caput tenſa eo compreſſu in ſuperioribus partibus intumeſcent. in abſurdis vero, aut languidis hominibus, miniſter adſtans manum mento ſubiiciet. ſi à manu detrahere ſanguinẽ velis, prius perfundenda eſt aqua calida, atque ita cum cõſtrictione relaxanda. in malleolis vero conſtrictio ſupra genu in femore fiat: ſanguiſque, ſi fieri poteſt, in balneo detrahatur. vel ante fomenta adhibeantur. cúmque fuerit admota cõſtrictio, laborans inambulet. cumque ſit faciẽda ſectio, rectus ſu per vnico crure conſiſtat. idẽ fiat in venarum poplitis ſectione: & conſtrictio paulo ſupra poplitem adhibeatur.

Quomodo vena ſecanda ſit, ex eodem Cap. 10.

Venas incidimus quandoque pũctim quandoque cæſim. ac punctim quidem eas, quæ non apparent: cæſim vero eas, quæ valde in ſuperficie cutis ſunt ſitæ. non totum autem

tem vas secandum est. nam auersis eius labiis fluxio non fit cum eiaculatione. sed neque etiam inferior vasis pars secanda est, verum superior. dico autem inferiorem, quæ ad brachij exortum infra vergit: superiorem verò, quæ ad radium. nam superiore parte incisa, decẽtior fit sanguinis iaculatio: at partibus inferioribus incisis, nihil iaculabitur.

Quando, qua magnitudine, quáque forma secanda vena sit, ex eodem libro. Cap. 11.

In iis, qui euacuatione confertim facta indigent, ampla incisio facienda est. at vbi sanguinis lationẽ reuellere, atque auertere oporteat, quemadmodum vsu venit in iis qui sanguinem reiectant, aut ora venarum aperta sunt, aut sanguis è naribus, aut alia parte quadam fluit, perexigua est facienda. eiusmodi enim cum ab ipsa affectione vacuantur, non iam euacuatione, sed retractione atque auersione indigẽt. ex quo fit, vt sanguis multo tẽpore fluere ex vena debeat. præterea angusta sectio in paruis vasis est. itidem facienda: ampla in magnis. nam si quis in magno vase sectionem paruam faciat, sanguis necessario collectus concrescet. Sunt autem tres incidendarum venarum figuræ. transuersa: recta, quæ non pungit venam, sed scindit: & harum media obliqua. ac transuersa quidem vtendum est, vbi iterationem nullo modo faciendã esse existimamus: curuato enim cubito statim conglutinatur. obliqua iterandæ sanguinis missioni apta est: quoniã in flexu cubiti non ita exquisite labia sectionis componuntur. forma vero oblonga conuenit iis, in quibus non solum eodem die iterãda est sanguinis detractio, sed tertio etiã die, & quarto. siquidem cubito curuato labia sectionis à sese plurimum diducuntur.

Quid faciendum sit, vt sanguis facile fluat, ex eodem libro. Cap. 12.

Si fluxio sanguinis non procedat, quod violentior sit adhibita constrictio, remittenda ea est: si vero cute recurrente, vasis incisio sit abscondita ex contractu cutis supergressæ, cubitus in omnes figuras erit constituendus ac voluẽdus, vt supinus, vt sublimis, vt extensus, vt denique cõtractus teneatur, donec in ea tãdẽ figura cõsistat, vt vasis sectione contra cutis diuisionẽ recte constituta, sanguis facile fluat. siq; parua

fit facta diuisio, iterum erit diuidenda. cum vero præ timore sanguis nõ fluit, accommodatius erit vt sine strepitu effluat. ea enim turbatio sedatur si non existiment, vlcera pascentia non esse consecutura. Si animi defectio perturbet, stratis & reclinatis sanguis mittetur: & stomachus tum vomitibus, & digitorũ in os immissionibus vellicandus, tum odoramentis recreandus: sed & partes extremæ vinciendæ erunt sic, vt magna molestia afficiatur. si vero cõcretio sanguinis in grumos interturbet, impediatque effluxionem, concretionem dissoluere ambobus vtriusque manus indicibus digitis oportebit: & comprimendo elidere atque exprimere: oleumque erit infundendum, & multo etiam magis acetum: quod sane habet grumos dissoluendi potestatem. si perfrictio vetet, ne sanguis exeat, eaque sit vel propter aërem frigidum, vel quia morbus frigidus sit, vt est comitialis, atque attonitus, & qui sunt generis eiusdem, fouendus erit locus perfundendo, fricãdo, vngẽdo, & omnino ad contrarium statum erit redigendus. Iam vero pinguedo & caro in pinguibus & carnosis prosilit, dum sanguis aufertur, eumque cohibet: in quibus hæc vnica est ratio: nam vel auferre eum qui recurrit, vel retinere oportet.

De arteriarum sectione. Galeni. Cap. 13.

Arterias quoque secare medici consueuerunt: alias quidem in temporibus, ob humores calidos & flatuosos ad oculos cõfluentes: alias vero secundum aures, ac præsertim in vertiginosis, & quicunque diuturnis capitis doloribus calidis & flatuosis afficiuntur. Iam vero & ob alias quasdam capitis affectiones diuturnas, arteriarum quæ post aures sunt, sectione vtuntur. non tamen eas secant, cum vlla alia pars affecta est: cum tamen multę sint, quæ hoc auxilio potius quam venæ sectione indigeant. vbi enim calidus, flatuosusque sanguis in arteriis collectus infestat, illic communibus affectæ partis sectis arteriis est opus: verum quia sanguinis fluxus difficulter comprimitur, arterias secare medici non audent. atque etiã cum vulnus ad cicatricem perducitur, aneurisma efficitur. idcirco maiusculas arterias medici ob hanc causam refugiunt: paruas autẽ tanquã nõ ita multũ profuturas, nõ incidũt, quãquã & ipsæ quoq; nõnunquã nõ mediocre cõmodũ attulisse visæ sunt: & cicatrix etiam eis absque aneurismate fuit obducta. quinetiã si maior arteria sit, cicatrix ei inducitur sine aneuris-

aneurismate vtique secta. quę res sępe imminēs ex profluuio sāguinis periculū sustulit. apparet enim perspicue, cū trāsuersa sectione tota per se totam discinditur, reuulsis vtrinque ambabus partibus, vnam sursum, alteram deorsum concedere. Equidem admonitus quibusdam insomniis mihi perspicuis, arteriam secui, quæ inter pollicem, atque indicē dextræ manus sita est, sanguinemque effluere permisi, donec ipse per se cessaret: cum ita somnium mandauisset. effluxit autem non tota libra. atque ita subito diuturnus dolor in ea præcipue parte infixus, qua iecur septo transuerso committitur, sedatus est. Alteri vero, cui ex vulnere in malleolis accepto, secta fuerat arteria, sanguinis cursus non cessauit, donec ego vocatus totā arteriam secui: deinde medicamento ex aloë, thure, & albis ouorum, pilis leporū molliusculis excepto vsus sum. & vulnus citra aneurisma curatum est, carne videlicet osculo arteriæ obducta. homo vero ille quadriennio per exigua temporum interualla coxæ dolorē sentiens, exinde perfecte conualuit. hæc itaque mihi sępenumero persuaserunt. vt in summis artubus, imo vero & in capite arterias secarem in omnibus doloribus, qui à calida, flatuosáque substantia nasci viderentur, ac præsertim in membranis, quarum dolor pungentis speciē refert, & sensim expanditur. pungente quidem in vna parte sensu, tanquam in affecti loci centro infixo: tensionis vero sensum percipiente omni particula, quæ circa centrum sit cōstituta.

De arteriarum sectione, ex Antyllo,
Cap. 14.

Arteriam secamus, si fieri possit, quæ sub vertice ad occiput, & media inter tendines: sin secus, eam quæ secundum aures est: vel eas, quę in vtroque verticis latere ad sinciput sunt: pertinent enim ad coronalem, & mediam suturam. quæ vero à temporibus ad frontem pertinent, ideo non secantur, quia sitę contra musculum sunt. eas. n. facile sine periculo incidemus, si iusserimus ei, cui arterię secantur, vt genas moueat, inhęreatque, ac innitatur. ita enim musculi omnes temporum toti per se totos perspicue mouentur. poterimus ergo omissa parte quę mouetur, in ea parte, que in fronte quiescit, facere sectionem. verumtamen neque multum, neque cōfertim sanguis ex arteriis propter earum exiguitatem fluit. Sed nec

etiam cum multo ſpiritu exit: venoſæ enim ſunt. non igitur multa ſectio faciẽda eſt. hinc magis varia fit detractio. Quæ vero ante aures ſunt, qua maſculi mãdibularũ exurgũt, firmę admodum ſunt, ac robuſtæ: ſed raro citra periculum ſecátur propter muſculorum propinquitatem, & propter implicatio nem eius loci membranarum. In ſecandis vero arteriis occipitis, vſque ad os ſecanda arteria eſt: óſque ipſum abradendum, vt caro ex ipſo oſſe ſuppullulet, & per eius mediũ oſcula arteriæ excipiãtur: & præcidatur. melius enim eſt, vt ipſam tanquam varicem excipiamus, & ſubiecta volſcella, aut alio quodam inſtrumento ſimili, incidamus non multum, ſed par ticulatim. vbi ſatis ſanguinis effluxerit, ſuppoſita volſcella vas extrahendum eſt, & medium præcidendum. ita enim neque committetur, neque ex fluxu ſanguinis periculum vllum conſequetur, cum oſcula arteriæ in carnem recurrant.

De cucurbitula, ex Galeno Cap. 15.

Cucurbitulæ corporibus prius euacuatis vtiles ſunt: cũ enĩ plethorica ſunt corpora, cucurbitulas non adhibemus. eadem quoque ratione in cerebri, membranarúmque inflammationibus non vtimur cucurbitulis in principio affectionum, quẽ admodum ne in vlla quidem alia parte, quam obſideat inflãmatio: ſed tum cum nihil præterea influat, totúmque corpus ante ſit euacuatum, atque vſus poſtulet, vt aliquid eorũ quæ in parte inflãmata ſunt, moueamus, & amoliamur, vel ad exteriora attrahamus. Cum vero affectiones adhuc fiunt, tum non iis membris, quæ laborare incipiunt, ſed eis quæ his con tinuata ſunt, reuellendi cauſa cucurbitula admouetur. in prin cipio vero vtendum eſt repellentibus.

Antylli, de cucurbitula, ex ſecundo libro de præſidiis euacuantibus. Cap. 16.

In mediocri dolore, & ſimilibus, leuibus cucurbitulis, quę ſine ſcarificatione admouentur, vtimur: vbi autem volumus roborare, vehementibus. in oppletis vero particulis, vt in iis quę à corrupta materia vexantur, pręciſa cute affiguntur. an tequam vero applicentur, ventrem iam emollitum eſſe oportet, aut omnino nullam infeſtantium excrementorum ſuſpicionem ſubeſſe: & prius omnino comediſſe, aut poſt leuem
cibum

cibum, cúmque iam subductum aquam præbibisse. maxime autem si sanguinem detracturi simus, primum locus est parumper illinendus: sique postea satis ruber, & tumidus à cucurbitula sit factus, scarificandus erit: si non, tertio loco erit admouenda, donec pars in tumorem extollatur, atque rubescat. si vero nec tumor, nec rubor excitetur, partes vsque dum puniceæ fiant, spongiis fouendę sunt. & ita postea scarificandæ. at si norit quispiam, corpora non rubefactum iri, veluti in iis, quorum pingue abdomen est, aut in refrigeratis, & mulieribus quæ pepererunt, vsu venit, tum antequam cucurbitula affigatur, cataplasma partibus superdabitur. sed fit interdum, vt à leuibus cucurbitulis tumor validus, & colore liuidiore excitetur: vbi vero sacrificatio sit facta, aut parum quidpiam, aut certe nihil sanguinis effluat, cum & crassius sit, quod ante stat, atque carnosius. in eiusmodi ergo spongiis maxime fouere locum, tenuémque, & facile fluentem reddere sanguinem conuenit. Ne vero prope mammas cucurbitulæ affigantur, cauendum est. illapsę enim cucurbitulis nõnunquam mammæ, & inturgescentes, magna admodum difficultate auelluntur. vbi autem eas auulseris, oleum erit perfundendum. applicandæ autem cucurbitulæ sunt ex modico igni. nam si vehementes adhibeantur, vapore inflammantes, contendentésque corpora, nihil notabile attrahunt. eo vero situ collocãdas esse partes, vt ne sanguis in eis cõtineatur, crassescénsque excretioni impedimento sit, sed vt pronus ad inferiora effluat, inter omnes constat. ablatis cucurbitulis, si quod eductum est, satis sit, partes curabimus: sin secus, iterúm eas affigemus. In capite vero non cum multo igni affigendæ sunt: siquidem vehementer attrahent, & euelli difficulter poterunt. quæ ex modico igne admouentur, id quod opus est, facient. Cum vero ad auellendum difficiles sunt, spõgiis calida & frigida aqua imbutis circundare eas oportet: siquidem ita remittentur: sin minus, eas perforare consilium est.

De cucurbitularum differentia, ex materia, & figura sumpta.

Differentiæ cucurbitularum, quæ sumuntur à materia, tres sunt, vitreæ, corneæ, æneę. argenteas, quia vehementer igniuntur, reiicimus. ænearum est vsus frequentior.

vitreis quoque vti possumus, in quibus sanguinis est considerãda euacuatio:& corneis item in capite,vbi æneas auulsu difficiles fore cognosceremus:itemq́ue in timidis, qui à flamma deterrentur.in figura autem præcipue differunt æneæ.altiores enim magis,quam humiliores trahunt. quę q́ue humiliores sunt,quia nõ vehemẽter attrahunt,capiti sunt accommodatiores. quæ habent plana labia, corporibus latis,quarum labra resima sunt, curuis & gracilibus aptius admouentur.quę acutum os habent,iis cõueniunt, in quibus non scarificamus,sed vehementi impositione cucurbitularũ,quas leues affigimus, atrahere volumus: cum acumen labrorum ad violẽtum attractum faciat. quæ labra habent obtusa,cum in aliis, tum vel maxime in capite vtimur. attractio vero ęnearum,itemq́ue vitrearum cucurbitularum ex igne fit: cornearum, citra ignem. siquidem in extremo perforatę sunt:cúmque adhibentur abstersæ vehementer per foramen trahunt. statim vero foramen digito, aut cera clauditur.

Herodoti,*de cucurbitulis,ex libris de præsidiis euacuantibus.* Cap. 17.

Cucurbitula materiam,quæ in capite est, euacuare potest, itémque dolorem soluere,inflammationẽ minuere , inflationes discutere,appetitum reuocare: imbecillum,exolutúmque stomachũ roborare:animi defectiones amouere:quæ in profundo sunt,ad superficiẽ traducere:fluxiones siccare,sanguinis eruptiones cohibere, menstruas purgationes prouocare, facultates corruptionis effectrices attrahere , rigores sedare, circuitus soluere,à propensione in somnum excitare,somnũ conciliare, grauitates leuare.atque hæc quidẽ, quæque his similia sunt,præstare cucurbitularum vsus potest.

De scarificatione,ex libris Antylli,*de præsidiis vacuantibus* Cap. 18.

Scarificamus partes corporis, quæ aut inflammatione, aut duro tumore laborant,eę́q; siue distentę sint,ac dolore vexẽtur,siue fluxionibus infestentur:cum scilicet ad statum venit fluxio,aut iam eundem sit consecuta: aut acris adsit materia. Pars autem,quæ scarificãda est,prius,si fieri potest,lauari debet:sin minus,aqua tepida perfundi,vsque dum rubefiat: aut

ſpongiis foueri,aut ſoli,ignívе exponi : & poſtea ſacrificari. adhibendæ autem ſunt inciſiones cruribus,& abdomini per rectitudinem,eodémque modo in thorace,dorſo,& ceruice. at in capite,pro ſitu capillorũ in fronte, obliquę.porro inciſiones ſint æquali inter ſe magnitudine,ſintque æqualia quæ inter eas ſunt interualla , initiúmque ſcarificationis ab inferioribus partibus ſumatur.ita enim ſanguis ad extimas partes influens non obſcurabit eas,quę deinceps ſcarificandæ erũt. ſitus vero ſcarificationum per æquales inter ſe ordines fiat. non fiat autem ſcarificatio plagam infligendo , ſed per tractum.hoc enim pacto dolore vacabit.

Apollonij,de ſcarificatione. Cap. 19.

Cum ad corroborationem, & quamlibet corporis tutellã, ſanguinem conferre plurimum didicerim: qui quidem plerũque redundat,& interdum qualitate in peius vertitur, exiſtimaui, vbi redũdat, imminutioné: vbi corruptus eſt immutationé cõuenire. Venas igitur eodé anno ſæpe incidere nõ eſſe accõmodatũ céſui: quoniã vna cũ multo ſanguine ſpiritũ quoque vitalem effundi intelligebam : quo crebrius exhauſto,tota corporis compages refrigeratur,& omnes naturales actiones peius obeũtur . quocirca iudicaui à particulis ignobiliſsimis,vtpote à cruribus, ſanguinis detractionem ſcarificando fieri debere,quantitatem metiendo ex hominis habitu,atque vſu,qui expoſtulet.præſtantiſſimum autem hoc auxilium eſt,tum ad tuendam ſanitatem,tum ad recuperandam cum auerſa fuerit, * * vel ab aliquibus huiuſmodi cauſis.ſed nemo tamen putet,me venæ ſectionem reiicere . eam enim ego in maximis,periculoſiſsimiſque affectionibus non omitto:in quibus abunde , affatímque ſanguinem effundere oportet. nã in vehemẽtibus affectionibus euacuationes affatim faciendæ ſunt. Plethorem vero mediocrem,quæ aliquid mali ſit factura , & iam conuerſionem in morboſum ſtatum attingat,tibia ſcarificationibus vexata,quęque ſine moleſtia, & quantam voluerimus ſanguinis extruſionem reddiderit,citra validam totius corporeæ molis commotionem,ſoluit.ſæpe autem plus,quam ſatis ſit,congregatur.quare non eſt cunctandum , quin quoties ſigna plenitudinis inciderint , eam tollamus eo modo, quem nunc præſcripſi. præſtat autem

viſcera, quæque in toto corpore inſunt vaſa, non repleri im moderate, neque diſtendi: ſed potius in quadam relaxatione terminata contineri, vt expedite permeare ſpiritus naturalis queat.

Scarificationem mulieribus quæ non probe purgantur, itémque aliis pleriſque affectionibus prodeſſe.
Cap. 20.

Mulieribus, quibus non proſpere ſuccedit purgatio, ſcarificatio mirabiliter auxiliatur. nam quod illic minus eſt factum, hac ratione euacuatur. ſtatutū autem purgationis tempus expectandum eſt: tuncque ſi nihil aut parum ſponte ſua effluxerit, hoc auxilio tantum detrahemus, quantum vſus poſtularit. quinetiam hoc auxilium quibusdam mulieribus maxime profuit, vt menſtruæ purgationes de more iterum redirent. continua enim ad partes inferiores ſanguinis deductio, ei quoque viam ac propenſionem parat. Equidem mulieres, quæ multum ætate proceſſerunt, quibus iampridem mēſtruæ purgationis nihil apparuerat, vbi aliqua moleſtia corporea vexarētur, hac curatione ſubleuare cōſueui. eſt enim hæc mulierum propria, multumque efficax eſt: quippe quæ naturalis excretionis modum imitetur. Euacuare autem interdum ſcalpello ſoleo, interdum hirudines admouendo. Iam vero cum oculos quidam ex longo tempore ab inceſſabili fluxione infectos haberet, hoc præſidio ſanatus eſt: cum nos aliis quoq; localibus auxiliis ad oculos vteremur, & totius corporis curam geſſiſſemus. Senex etiam quidam, cum prius per lōga interualla, deinde breuia, ſtrangulante circa pulmonem anguſtia vexaretur, ſimili modo eſt curatus. vacuandum autē tantum eſt, quantum conuenire videatur. eſtque cauenda refrigeratio: alimentumque moderatum tribus, aut quatuor diebus dandum. Cúmq; peſtilentia vehemens per Aſiam vagaretur, multíque ob eam cauſam obirent, egóque in morbum itidē incidiſſem, ſecundo die cum remiſſio fieret, crus ſcarificaui, & ad duas libras ſanguinis detraxi, atque hac ratione vitaui periculum. quo ſane auxilio, cum multi quoque vſi eſſent, ſunt ſeruati. erant enim ſigna plenitudinis. atque illi pręcipue euaſerunt, qui ſanguinem copioſe euacuauiſſent. Quinetiam capitis dolores moderatos, tonſillarum inflammationes, ac dolores laterum recentes tollit. nam diuturniora huiuſmodi ſympto-

ſymptomata localibus ſcarificationibus diſſoluimus. eos denique qui vires reficiunt, & ad ſtatum naturalem difficulter redeũt, nihil ſane eſt, quod ęque ad eis accõmodatã, & idoneam, bonámque nutritionem ducat, ac ſanguinis per ſcarificationem euacuatio.

Antylli, de hirudinibus, ex libris de præſidiis euacuantibus. Cap. 21.

Nonnulli captas hirudines includunt, eíſque ad multa vtuntur. vbi enim miteſcunt, carni facile admouentur: cum alię quandoque peregrine ſe gerant. eas vero experientia docti protinus admouemus: quæ vero nuper ſunt captæ, vnũ diẽ ſeruare, & parũ ſanguinis alẽdi gratia iniicere cõuenit. ita enim virus earũ exprimetur. Vbi vti volumus, locus, cui applicandæ hirudines ſunt, nitro prius fricandus eſt, ac ſanguine alicuius animalis, aut argilla liquida illinendus, aut fouendus, aut vnguibus ſcalpendus. ſiquidem ita promptius carnem apprehendent. hirudinéſque in aquam purã, & tepidam in vaſe lato, atque magno iniiciendę ſunt, vt cõmotæ virus abiiciant: deinde ſpongia ſunt excipiendæ, & ſtrigmentis purgandę, ac denique manibus admouendę. vbi omnes inhęſerint, oleum tepidum particulæ, ne refrigeretur, infundemus. ſi vero manibus, aut pedibus affigendę ſint, partem in aquam, in qua hirudines ſunt, iniiciemus. ſi vero cum cruore plenæ ſint, vti etiam eis oporteat, vel quia paucæ nobis hirudines ſuppetãt, vel quia paucę carni inhæſerint, earũ caudas vbi expletę ſanguine fuerint, forcipe exci demus. nam ſanguine fluente nunquam trahere ceſſant, donec nos ſale, aut nitro aut cinere earum ora perſpergamus. cũ exciderint, ſi locus eſt cucurbitulę capax, eius applicatione virus extrahẽdũ eſt: eáq; erit valide agglutinãda, celeritérque auellẽda: ſi vero capere cucurbitulã non queat, ſpõgiis fouẽdus eſt. ſi vero ex corporibus, aut oſculis cruẽtę lachrymulę adhuc effluxerint, mannã, vel cuminũ, vel farinã inſperges: deinde lana pauco oleo madente conuolues. Si ſanguis etiam erumpat, linteola, vel telas aranearum ex aceto iniicies, vel gallam, vel ſpongiam nouam pice liquida illitam, & combuſtam: deinde chartulam aceto madefactã applicabis, atq; alligabis. hæc in mediis corporis partibus agenda ſunt. nã in artubus, hoc eſt brachiis & cruribus, ſola deligatio ad

cohibendum sanguinem est satis: quæ postero die soluenda est. sique sanguis constiterit, abiicienda, si non, iisdem vtendum. Scire autem conuenit, hirudines non ex intimis partibus sanguinem attrahere, sed eum, qui carni adiacet, exsugere. porro vtimur hirudinibus in iis, qui incisiones pertimescunt, vel in iis particulis, quibus propter exiguitaté, aut gibbositatem, aut inęqualitatem affigere cucurbitulas non possumus. hirudines autem auellimus, quando eius sanguinis, quem detrahi oportere existimamus, dimidium extractum fuisse coniicimus: deinde tandiu sinimus effluere, quandiu fuerit excretus is, qui satis sit. cúmque particula tum ab hirudinibus, quæ suapte natura sunt frigidę, tum ab aëre ambiéte refrigeretur, ideo fouenda est, ac recalfacienda: sanguinísque effluxio non refrigerantibus, sed adstringétibus, & emplasticis, vt diximus, cohibenda est.

Menemachi, de hirudinibus. Cap. 21.

Hirudines locis affectis, aut iis, quæ nõ pinguibus proxima sunt, applicátur. nam oleũ earum appetentiam subuertit. in angustiã vero stricti calami, ab vtraque parte non perforati, aut in operculum paruæ harundinis, aut quippiam simile demitti debent, cum admouendæ sunt. earum numerus ex duabus magnitudinibus, loci videlicet, & affectionis est sumendus. * auferantur autem oleo calido earum labiis infuso. mordacitas vero aliarũ in partibus vlceratis conueniet. quod vero post auulsas hirudines effluit, digitus impositus cohibet. quãtitas autem excretionis ex hirudinum erectione apparet: sed euidentius quoque cernitur, si in vnum conducta fuerit, vbi hirudines à corporibus diuulsę sanguinem euomuerint. hirudinibus vero adhærescentibus, loca, quibus affigendę sunt, superficie tenus scarificanda sunt: nam vbi sanguinem gustauerint, eundem magis expetunt.

Galeni, quos purgare conueniat, quibus purgationibus, & quo tempore. Cap. 22.

Sana corpora difficulter purgantur. nam & vertigine vexantur, & torquentur, & fit molesta purgatio: & celerius præterea exoluuntur. hæc autem omnia fiunt, quod purgãs medicamentum proprium educere humorem cupiens, ipsúmque non comperiens, sanguinem & carnes colliquat,

vt

vt ex eis quod suũ est, eliciat. at qui sani adhuc sunt, illi quidem, sed tamen nisi euacuentur, in morbos casuri sunt, præueniendi sunt, & ineunte vere vacuandi, vel misso sanguine, si ex multitudine, vel purgatione, si ex humorum corruptela capi morbis soleant. Ac nos quidem & podagram, & articulorum dolores in principio, cum nondum circum articulos tophum excitassent, huiusmodi euacuatione complures annos inhibuimus: eodémque modo plerosque attonitos, comitiales, melancholicos, & aliis eiusmodi diuturnis affectionibus vexatos, prædicta euacuatione sanauimus. aliis itaque pituitam, aliis amaram bilim, aliis atram, aliis serosa excrementa, ad essentiam eorum morborum, quibus capi consueuerunt, euacuari conducit. ac protinus melácholia quispiam, nisi purgatus fuerit, singulis annis capietur. hunc ego non solum vere, sed autumno etiam purgo. itémque fœminam, quæ in mamma cancrum habuit, quotannis ineunte vere similiter purgandam curo: quam quidẽ ad sanitatem perduxi vehementer euacuando, vsus medicamento nigram bilim expurgante. siqûe assumpta purgatio non fuerit, sentit mammam altius dolore vexari. Quinetiam incipientem elephantiasin misso primum sanguine, & purgatione data, in alio curaui. deinde ei quoque vnica singulis annis purgatio sufficit: eáque intermissa, morbum statim reuocat. atque hæ quidẽ ægritudines nigros humores purgari postulant: comitiales autem, attoniti, & asthmatici, pituitosos: velut dolores articulorum, si cum multo calore infestent, amaram bilem: si cum tumoribus frigidis, pituitam euacuari postulant. Alius quidam æstiuo tempore tertiana semper corripiebatur: qui multos ab hinc annos in febrim non incidit, sub finem veris pallidam bilem nostro consilio ante purgando. hoc enim tempore eiusmodi homines euacuare est melius: quemadmodum comitiales, arthriticos, & melancholicos, & quicunque ex humorum crassitie in morbos cadunt, ineunte vere præstat euacuare. Antequam autẽ medicamentum purgans exhibeamus, crassos humores attenuare, tenacésque dissecare, ac meatus, per quos traduci, trahíque debent, aperire oportet, si purgatio sit optime successura, ídque cum in reliquis omnibus, tum vel maxime in iis, qui elleborum sumunt. nam medicamenti vis, quæ diuellit, cum excutit humores, qui altius affectis partibus inhærent,

& ob eam causam diuturnis morbis prodest, facilius id facit humoribus prius attenuatis. qui hoc negligunt, iis molestæ purgationes succedunt, & cum torminibus, & interdum cum vertigine quadam, multáque nausea, malo pulsu, exolutione, ac difficultate. eius autem, qui elleborum sumpturus est, prius experiri naturam debemus, quomodo ea ad supernas purgationes, hoc est, quæ vomitibus fiunt, affecta sit. experiemur autẽ dandis iis, quę vomitũ mediocriter prouocant. nam si ita non facile purgetur, non erit ad elleborũ agendus, si nõ ante præparetur. præparatur autẽ vomitu ipso sæpius excito. cum ergo is, qui sumpturus elleborum sit, promptius vomere assueuerit, melius etiam fiet, si ante corpus humectabimus. humidũ vero fit corpus, tum multo cibo, cum quiete. ac quietem quidem id facere, perspicuum est: quando, vt exercitatio membra exsiccare potest, ita quies, cum vacatio quædam, & exercitationis vacuitas sit, humiditates conseruet. at cibus copiosior non absolute humectare aptus est, sed is denique qui vehementis qualitatis expers sit, hoc est, qui neque acerbus, neque acer, neque salsus, neque amarus sit. nos vero oxymeli quandoque potui dedimus, in quo ellebori albi ramusculos per diem ac noctem raphanis infixos demiseramus. essétque hęc ellebori imbecilla purgatio. Cæterum qui angustum thoracem, & iccirco pulmonem compressum habent, sunt ad vomendum ineptissimi, cum aliis, quæ vomitum cient, tum pręcipue elleboro albo. vasculum enim aliquod ex iis, quæ in instrumentis respirationis sunt, disrumpent, Præterea amaram bilem per superiora, pituitam potius per inferiora purgare conuenit. quanquam interdum contra est faciendum, si pituita in ventriculo, amara vero bilis in intestinis aceruata fuerit. at melancholicum succum per inferiora semper educimus. Ac de anni quidem temporibus scriptum in aphorismis reliquit Hippocrates, ęstate superiores, hyeme inferiores partes medicamento purgandas esse. atque ad temporum anni proportionem, regionum habenda est ratio: vt calore, frigoréq; distinguãtur. idémq; de ætatibus est sentiendũ. iam vero cõsuetudo quoque non parum facit ad indicandum euacuationem. nam qui vomere sunt assueti, purgationẽ per superiora minus moleste ferũt: qui assueti nõ sunt, non sine periculo, & præsertim elleboro, purgantur.
sed

ſed par eſt etiam, vt genus morbi conſideretur. nam cum corpus albidum,& pituitoſum totum apparet, quá hydropem leucophlegmatıam vocant,opus eſt medicaméto,quod pituitam educat: ac primum quidem per inferiora, poſtea per vomitus, poſtremo per ea, quę per nares & palatum pituitam trahunt. cum enim redundans humor in toto corpore ſit diffuſus,omnes euacuationes admouebimus.ſi vero aſcites ſit hydrops, medicamentum, quod aquæ educendæ ſit,dabimus: quemadmodum in arquatis aliquid dudum eſt, quod bilem educat.nam & his bilem multis modis euocare oportet,ſurſum,deorſum,per vrinas,per palatum, per nares. ita etiam ſi melancholicus ſuccus redundarit, vt in melancholia,cancro,& elephátiaſi, medicamentum, quo nigra bilis educatur,exhibemus. nam in comitialibus vtimur medicamentis pituitam extrahentibus. ex quibus eſt perſpicuum, à morbi conditione nobis oſtendi & humorem euacuandum,& locum, per quem eundem educere debeamus. iis enim,quorum iecur inflammatione vexatur, ſimulátque con cocta inflammatio ſit, purgationem adhibemus:ac per inferiora quidem, cum ea in ſimis iecoris partibus ſit:per vrinas vero,cum in gibbis. ita quoque in reliquis ſpectabimus & humorem exuberantem, & affectum locum, ex quo tanquam cauſa quadam,morbus conſurgit. hæc enim, & quis humor euacuandus ſit,& quomodo.& qua parte ſit educendus,indicabunt:& ad hæc omnia, tempus etiam accommodatum commonſtrabunt.nam inter initia,tenues & ſeroſos humores vacuabis:concoctionem vero expectabis,vbi craſſi,& glutinoſi fuerint,quales ſuápte natura ſunt pituita, atque atra bilis.acceſſiones quoque tibi euacuationis modum indicabunt: vt dum vrget acceſsio, à ſuperioribus educas: vbi ceſſet,quæ remiſsio dicitur,ab inferioribus. ná ſic etiam iuuant quæ per ſe in morbis eueniunt:cum in acceſsionibus vomitus pleriſque excitetur, & ſanguis è naribus erumpat: in remiſsionibus vero,lotium & aluus fluat.

Tempora autem acceſsionum, & criticorum dierum maxime obſeruanda ſunt, ſiquando purgationem per inferiora moliaris.nam ſi humores ad ſuperiora propenſi ferantur, vis medicamenti per inferiora purgantis impeditur. In iis autem,qui iá ęgrotant,ſi morbus diuturnus futurus eſt,expectanda ſemper erit concoctio: in acutis vero morbis, cum

turgeat materia, inter initia medicamento purgante vti licet: atque id ipsum cum magna animaduersione, diligentiq; consideratione faciendum est. nam in acutis periculum non mediocre est, ne purgatio male succedat, eo quod omnia medicamenta purgantia calidæ sint facultatis: & febris in eo quod febris est, & sui ratione, non sicca, nec calida, sed his maxime contraria, humida frigidáque expostulet. non ergo febrilis caloris causa purgans medicamentum propinamus, quod nos quoque quantum in ipso est, nocere scimus, verum, vt humores febrem concitantes educamus. debet igitur maior vtilitas prouenire infestis humoribus detractis, quam sit noxa, quæ à medicamento expurgante corpori infligitur, necessario. prouenit autem vtilitas, si & sine molestia, & omnis infestus humor euacuetur. quod vt fiat, considerandum prius est, vtrum is, qui morbo laborat, ad eã purgationem sit idoneus. etenim qui plerisque cruditatibus laborarint, crassísque ac tenacibus eduliis vesci consueuerint, itémque quibus tensa hypochódria, inflatáque sint, aut satis, supérque calida, atque feruentia, aut in eisdem locis inflammatio quędam sit, ij omnes ad purgationes sunt inepti: quamobrem dimittendi sunt. & ęgrotátis humores, quoad eius fieri maxime potest, ad fluendum paratos esse oportet: hoc est tenues, & minime tenacitatis vllius participes: & meatus, per quos est transitura purgatio, apertos esse. hęc enim nos ante paramus, cum aliquem sumus purgaturi: at in acutis morbis, si statim inter initia, vel primo die, vel non vlterius secundo, purgatione vsuri simus, turgente materia, nihil huic præparationi relinquitur loci: nisi quis forte occasionem nactus sit mulsam potui dandi, in qua parum hyssopi, aut origani, aut tragorigani, aut thymi, aut pulegij, aut aliquid eiusmodi attenuans sit incoctum. quocirca consentaneum est, vt in acutis morbis raro purgante medicaméto vtamur: quod in principio non sæpe turgeant humores affligétes, neque, si turgeant, ęgrotus sit ad purgationẽ aptus. neque etiam nobis tempus sui parandi accommodatũ præstet. Turgere autem dicuntur humores, cum motu vehementiore agitantur, & ab vno loco in alium confluétes, in principio morbi, vexant hominẽ, doloréśque ac titillationes afferendo, eũ quiescere nõ sinunt. hos ergo humores euacuare conuenit, eos dico, qui in motu, latione, & fluxu sunt:

qui

qui vero in aliqua parte corporis iam consederunt, neque vllo alio auxilio, neque medicamento purgante mouendi sunt prius, quam concocti fuerint. tunc enim naturam etiam euacuationi habebimus adiutricem. hæc enim simulátque humores concocti sunt, eosdem dimouere, ídque quod superuacaneum est expellere conspicitur: quo sane tempore crises etiam fiunt. Verum cum natura perfecte excernit, nullo præterea medicaměto opus est: cum vero ipsa mediocriter, atque imbecillius facit, quod deest supplere medici debent. Illud autem sciendum est, raro euenire, vt humores ab vno membro ad aliud confluăt, ac sępius in vno aliquo měbro quiescere. ibíque manere, donec concoquătur, toto morbi tempore, vsque ad solutionem. Cum igitur non solű morbus acutus fuerit, sed etiam cum vehementissima febri coniunctus, cauendum est, ne purgationem offeramus, præcipue cum ægrotantis natura nobis sit ignota. nonnulli enim suapte natura difficulter purgantur, nonnulli vero modica potione medicamenti epota, copiose purgantur. Cum igitur febris non sit vehemens, túque ægroti naturam noscas, medicamentum dabis. quam ad rem vtitor elleboro nigro, aut alio quopiam simili, è quorum numero etiam est, quod ex colocynthide conficitur, quod vsitato nomine hieram vocant. hæc autem cum varie conficiatur, ea quæ elleborum assumpsit, nec scammoneam habet, præstantissimum medicamentum est in iis, qui medicamentum subducens sumere omnino possunt. post assumptam vero purgationem, vtile est ptissanam sorbere, quemadmodű ait Hippocrates. ipsum enim purgans medicamentum, vt exiguum fuerit, in fundum ventriculi descendit: in descěsu vero cum gula, tum pars omnis sublimis ventriculi, non solum medicaměti purgantis qualitate, sed substantia quoque in descensu appulsa inficitur, & magnopere læditur. ex quo fit, vt ptissanæ succus vtiliter absorbeatur, quippe qui abstergere, & inferius trahere possit id, quod transeundo meatibus se implicuit: & temperare, atque immutare medicamenti qualitatem, quæ membris insedit. quas ob res iubet Hippocrates, vt post purgationis potioně ægroti ptissanam absorbeant: cű vero purgatio incipit procedere, ptissanam dari vetat, veritus ne purgantis medicamenti actio dissoluatur.

Quot modis aluus non excernat, cum datum purgans medicamentum fuerit. Cap. 24.

Non excernit autem quandoque aluus, medicamēto purgante exhibito, vel ob ęgrotantis hominis naturæ proprietatem, vel ob medicamenti dati exiguitatem. quandoque etiam ſtercus dēſatum, atque in aliquo inteſtino exſiccatum, cum clyſteri educendum eſſet, antequam medicamētum daretur, euacuationem impedit. poteſt quoque natura ad vrinam vergente, purgans medicamentum nihil facere. interdum etiam, cum euacuatio fruſtratur, præterquam quod corpori nihil noxæ affert, in alimentum etiam tranſit. interdum vero in perniciem mutatur, atque venenum.

Quæ medicamentis purgantibus indantur. Cap. 25.

Cum omnia purgantia medicamenta vētriculum lędant, & eius os pręcipue, quod ex neruis quamplurimis conſtat, & acerrimum ſenſum habet, excogitatum eſt, vt medicamentis bene olentia miſceantur, ne ſola, & ſincera ipſorum vis ventriculi os attingat. talia autem eſſe debent ſemina, quæ induntur, quę & medicamenti malitiam retundant, & eius actionem impedire non poſſint: quæque attenuandi, & incidendi vim habeant, vt & craſſos humores ſecare, & vias, per quas educendi ſunt, aperire, ac patefacere queant. oportet etiam, vt commiſta medicamenta ſibi inuicem conſentiant, & in nulla parte diſcrepent. diſſentiunt autem non cū hoc bilem, illud pituitam forte euacuet, (vtraque enim pari modo euacuare poſſunt) ſed cum hoc celeriter, illud tardius ab aſſumptione purgationem mouet. ita enim euacuatio inæqualiter fit, quamuis ſimul fuerint accepta. dico autem inęqualiter fieri purgationem, vt, cum ipſa deſinere videatur, alterius euacuationis initium exoritur.

Rufi, de purgantibus medicamentis. Cap. 26.

Neque omnes, qui quoquo modo affecti ſint, nec quocunque tempore, nec ſtatim vbi contigerit, purgandi ſunt. ſanos vero, & in quibus excrementum nullum redundat, purgare non conuenit. nam quæ tandem afferri vtilitas poteſt, ſi id quod accommodatum naturæ eſt, dētrahas, atque etiam nō

ſine

ſine moleſtia id facias? omne enim, quod medicamento educitur neceſſario, bonum eſt. & ideo ex paruis excretionibus animi defectiones, exolutiones, atque alias difficultates, & * * * afferes atque inuehes. nam vtut vacuaris, bonum vtique educes. Verum ſi homo pituitę portione, aut bilis, aut alterius cuiuſpiam humoris redundantia grauetur, tum eſt accommodata purgatio. vtriſque enim auxiliantibus, & natura, & medicamento, ſuccedit purgatio: eáque facilius peragitur, & melior eſt, cum moleſtus humor ſubducitur. obſeruare autem eos oportet, qui pingues ſunt, & quorum habitus tabidus eſt: ſiquidem hi colliquantur: pingues vero ab attenuatione, & quauis euacuatione læduntur. Temporum quoque repentinas mutationes, & aſtrorum ortus aut occaſus, tempora valde immutantes, Arcturum dico, pleiadas, ſolſtitia, æquinoctia, canémque obſeruare oportet. priuſquam enim probe conſtiterint, mouere nihil conuenit. Prętera in purgationibus, quę per inferiora fiũt, obſeruandę ſunt hæmorrhoides, & fluxus muliebris ſanguinolentus: itémque omnes, qui tineſmo, quíque alui fluore tentantur, & quorum inteſtinum vlceratur: & quorum admodum ſicca eſt aluus. hos ſiqua neceſſitas purgãdi vrgeat, clyſteri prius euacuatos purgato. Atque hęc quidem in purgationibus infernis vitanda ſunt. In ſuperioribus vero partibus, huiuſmodi morbi, tuſſes, aſthmata, interiora vlcera, vt pulmonis, tabes, iecoris, colliquatio: & cum quiſpiam ſanguinem expuit, ſed nũc bene valere videatur, periculum vero eſt, ne vena rumpatur, & ſi quem in gurgulione, aut faucibus, aut ceruice morbus exercere conſueuit, huiuſmodi inquã morbi omnes prohibent, ne per ſuperiora purgemus, ac præſertim elleboro. huc accedũt oris ſtomachi dolores, & cũ cibus nõ cõtinetur, nec tamẽ vomitu reiicitur. Forma quoque corporis attrita, & oblonga ceruice, ſed tergo breui & exiguo, & cauo, non eſt euacuanda per ſuperiores partes: ſiquidẽ eiuſmodi naturæ plerũq; tubercula habẽt in thorace, & difficulter ſpirant, & tuſſe vexantur: vt in validis vomitibus, & ſuffocationes, & ſputa ſanguinis excitentur. quinetiamne pinguiores quidem ſupernas purgationes facile ferunt: neque etiam qui facile exoluũtur: neque ij, qui omni ex parte ſunt expleti: neque timidi, neque ij, qui puſillo ſunt animo. nam ſi in vlla re alia, tum vel maxime in hac forti

animo eſt opus.quam ob rem neque mulieres, neque pueri, neque ſenes apti admodum ſunt, vt per ſuperiora purgētur: quippe cum hi timidi ſint omnes.ſed mulieri quoque periculum ineſt,ne vterus conuellatur:atque ita vocis & ſenſus expers fiat.purgandi autem pituitoſi per ſupernas, bilioſi per infernas partes ſunt : ac præſertim quibus nigra euacuanda bilis eſt,& autumno,& vere,per quam partem videatur,educere conueniet.at hyeme,& ęſtate,ſi inanire cogaris, hyeme per inferiora,æſtate per ſuperiora, & cōtra etiam,quam materia vergat,id facies. nam reuellere in quibuſdā eſt melius. alios vero qua materia vergit euacuabis præcipue,cum ſecedit,neque vtiliter,neque moderate vergit. in cæteris contra erit faciendum. Ex anni temporibus ver eſt ad purgationes accommodatiſſimum:ſecundas tenet autumnus: ſępenumero enim ſub pleiadibus conſtitutionem veri parem ſortitur: vt neque difficulter nōnulli purgētur, & æſtatis ſuperfluitates opportune eiiciant prius,quam hyems adueniēs eas condenſet,& corporibus infigat. Ac vere quidem purgationes ſunt præſtantiſſimæ, quod excrementa quæ hyeme collecta fuerint,educunt prius, quam calor ea contingens, moueat, atque perturbet.ſigna autem,ex quibus purgatione opus eſſe cognoſcas,erunt vertigines,capitis grauitates, & dolores repentini,aurium continentes ſoni, aſpectus difficultates, obtuſus auditus tardus ſenſus,ſopor,nulla cibi ſumptio.ſique vinum bonum quis bibat,ei amarū,aut alio quouis modo inſuaue videatur: mentis alienationes,& quorum quis ante meminerat, obliuiſci : palpitationes variis modis per corpus exilientes,inſomnia continua, & formidoloſa,& perturbantia,& neſcio quis horror ſub cute, lumborum grauitas,ventris diſtortiones,cúmque nec cibus expetitur, nec vbi expetitus ſit,concoquitur:nec ſi coquatur,eo homo delectetur: itémque cum aluus pro alimenti proportione non deiicit:vrináque exigua excernitur:nauſeæ,oris humiditates, & color in hoc bilioſus,in illo pituitoſus, in alio ſubniger, præter ſtatum naturalem eius hominis, in quo ineſt.itémque trahi,ægre ſpirare,non facile moueri,& tamen corpore bene valere ſibi videri.quæque in cute pullulant, aut ex pituitoſis vlceribus,aut iis,quę per ſe erumpunt,aut ab aſperitatibus oriuntur,aut etiam ephelides. Hæc omnia, quæcunque inuenire alius pōteſt, quæ nobis argumēto ſunt,humo-

rum

rum repletionem, malitiámque subesse, ad purgationes obeundas nos hortantur. si vero humor quispiam sic redundet in corpore, vt non modo futurus sit morbus, sed iam adsit, euacuandus est. sed multo melius est, vt noxios humores ex omni parte præueniendo auferas, si modo possis. quæ vero medicamenta vnicuique morbo conueniant, deinceps dicemus. Victus vero ratio eius, qui per infernas partes purgandus est, minor esse debet, sed non multo: verum vsque adeo, vt cibus qui datus fuerit, cito concoquatur: nec multum stercoris in intestino conficiatur. siquidem hoc dolore conficit ventrem, & vomitum ciet, cum medicamẽtum ad se trahens subduci non potest. quocirca nõ est alienum, vt prius quam medicamentum purgans detur, aluus molliatur, & malua & beta, & lapatho, & iure concularum, aut aliis rebus, quales alij aliis conuenientes, atque idoneas inuenerunt: sin secus, clysteri idem fiet molliore. nonnullis vero, vt pituitosis, cibum pridie non dedisse conuenit: quibus etiam non pessimum est, ante purgationem euomere. nam siquid aliud aluo impedimento est, ne facile subducatur, tum vel maxime est pituita copiosior. ex quo fit, vt in quibus pituita redundat, eos per inferiora purgari non valde probem. sed quandoque morbo non ita conuenit. nam & capitis grauitatem, & oculorum dolorem, & aliquos comitiales, aut vertigine laborantes, & pleró sque hydropas, & articulorum dolore vexatos, & alios præterea morbos per inferiora purgare oportet. qui etiam per superiora purgandus est, verum quę dicta sunt impediunt, ídque licet ille pituíta sit refertus, eíque necessaria est inferna purgatio, solum victus ratione erit recte instruendus. quin etiam medicamenta ego describam, quibus pituita refertus homo per inferiora, si opus sit, vtiliter purgabitur. & quoniam pro natura intestini aliis facile, aliis difficulter aluus subducitur, consentaneum est, eum qui rite per superiora, & per inferiora purgaturus est, huius rei non esse ignarum oportere. Venter enim in homine suapte natura osculum habet aduersum: & in dextra parte ad spinam, latius quam in cæteris animantibus: inde vero fit angustius: deinde mesaræum subit: atque ita deinceps vsque ad coli principium. huiusmodi ergo cibis facile euacuantur. at quibus osculum superius spectat, vel est angustius, quam par sit, vel quod ita ab ortu factum fuerit, vel quod aliqua in-

flammatio obsideat, aut durus tumor postea enatus cōprimat, aut aliæ quædam obstructiones impediant, iis cibi difficulter descendunt: sed facile subducuntur. Signa sunt hæc. qui ab ortu tales sunt, hi ad quacunque ratione vomendum sunt parati: sed eis difficulter aluus subducitur: plurimúsque sensus in eis excitatur, cum cibus in ventriculo moratur: superiores partes flatu agitatas magis habent, & partes quæ supra vmbilicum sunt, magis tumentes. quos quidem omnes ne per inferiora purgemus, cauendum est. at quibus ventriculi os propter morbos angustum est redditum, similia quidem eueniunt. veruntamen progressu temporis morbis solutis, symptomata quoque soluuntur. quam ob rem non semper ita affecti sunt tum ad concoctionem obeundam, tum ad ructus, tum ad alui deiectionem. ergo ne ita quoque ad infernas purgationes semper eodem modo sunt affecti. qualia nanque de superiore vētre dicta sunt nobis, talia itidem de inferiore sunt censenda. etenim venter inferior, in principio secundum naturam latus est: ad finem vero fit angustior: ac pręsertim in sinistra parte, qua lien occupat. inde enim ipse incipit, eíque intestinum, quod cæcum nominant, adnascitur. porro in ilibus ad dextram partem, vnde intestinum initium ducit, melius inuenies: sed semper, magísque ad extremum angustatur. quod si hoc etiā intestinum, tum natura, tum morbo aliquo non tantum, quantum opus est, diducatur, tum magna necessitas quædam cogit, vt cibi desuper celerius delabantur: quos ipsum retinens, & intestina torquet, & flatus, & tumultus, & grauitates affert. donec paulatim in colum intestinum incidát: ex quo iam ad subductionem sunt paratiores. ergo quę natura facit, eodē modo semper fiunt: quæ vero à quibusdam ęgritudinibus administrantur, quatenus ægritudines intendūtur, & soluuntur, ita etiam ipsa faciunt. & quæ natura fiunt, obseruanda semper sunt, quæ vero vi morborum, quatenus morbi vetant. Cæterum in eiusmodi purgationibus maius periculum impendet iis, quorum os ventriculi non probe transmittit excrementum, quod & à liene, & à cæteris locis ad insuetum vomitum impellitur: quod quidem retro cedēs labores parit. qui vero ad coli intestini principium ad dextrūm ile cibos nō traiiciunt, atque diducunt, ij vehementius conflictantur. cum enim colum inde exoriens ad sinistrā partem supra vmbilicum pro-

cedat,& in ſiniſtra reflexum tenuia inteſtina ſubeat, merito fit,vt labores eo in loco vehementiores excitentur.De purgationibus vero,quæ per ſuperiores partes fiunt, & præſertim de ea,quæ ex elleboro conficitur, ſingillatim poſtea loquemur:& victus etiam rationem,& cætera omnia explicabimus.medico enim nihilo minus quam res aliæ, hæc quoque nota eſſe debet : vt vbinam laudatiſſima medicamenta habeantur,plane ſciat. neque enim omnia vbique præſtantiſſima naſcuntur:ſed ſcammonea Colophone , in Ionia,& ſub Myſio Olympo:thapſia in Sicilia , & Libya:elaterium, quod eſt cucumeris agreſtis liquor,Cyrenis:epithymum, Athenis,& ad Iſthmum:granum Gnidium,in Caria:vnde nomen etiam traxerunt Aſclepiadæ Gnidij , quod hoc grano plurimum vterentur:at elleborus in Oeta monte , & Anticyris : ex quo niger non eſt etiam prauus is , qui Lyceſtide, quíque ſupra Aſcaniam paludem & in Parnaſſo , quíque in Aetolia naſcitur: quemadmodum albus, vbicũque alibi naſcatur, eſt peſſimus. is autẽ apud Armenos naſcitur,& trans flumen Sagarium, qua nunc Galatæ colunt omnia. quibus quidem fit rebus,vt vbi probatiſſima medicamenta naſcantur, & quando incidantur, ſit conſiderandum . magni enim etiam refert,vt in tempore incidantur, & parentur: vt, cum de eis verba fient,exponetur,hęc autem ſatis ſint , ad medicum cohortandum , ne vlla in re , quæ ad medicinam pertineat,ſocors ſit. Menſura vero purgantium medicamentorum,quæ mihi,& tibi,& illi ſit accommodata , definiri à me non poteſt:quia non eadem eſt omnibus hominibus offerenda:ſed debes tu eam menſuram, quæ cuique conueniat , cognoſcere.hæc enim omnia,corpus,diæta, tempus anni,ventris natura,vis medicamenti,ſuccorum facultates,maxime faciunt,vt quis facile,& difficulter purgetur , & vt ne magis à maiore copia medicamenti,quam ab æquali euacuetur: imo vero alicui minor copia ad purgationem ſufficit. Igitur , vt ita dicã,mẽſura multis apta exponetur: quatenus exiſtimaro nec minorem eſſe, quam ſatis ſit,nec maiorem,quam oporteat. verum ſi magna quandoque differentia inuenietur,non iam mihi,ſed naturæ, quæ medicamento obuiam non proceſſit,vitio vertendum eſt.Quæ igitur præfari oportere cenſuimus ad omnem purgantium medicamentorum artem , & rationem pertinentia , hæc ſunt , quæ diximus . qua vo-

ro ex parte,& quęnam sint quę purgét,deinceps exponam: qua in re satis fore arbitror, si quod in omnibus plerunque fit,proposuero. In eiusmodi enim nihil est vel minimum,sicut elleborus: quem perspicue credunt & per superiores purgare,& per inferiora euacuare. nam quæ aluum cient,multis admodum vomitus mouent: & præsertim quibus ianitor ventris non facile fluens est. ac copiosum quoque & exiguũ medicamentum ad vomitum impellit. nã illud multa,eáque confertim ad partem trahit, quæ supra effluunt:hoc vero, quia præ exiguitate propellere infra non potest. stomachi quoque imbecillitas,& consuetudo euomendi,& magna pituitosi succi copia,qui etiam à bile secretus ad ventriculum peruenit,hęc inquam omnia in purgationibus vomitus mouent. idcirco satis est de eis dicere, quod in plerisque solet contingere. Ergo niger elleborus per infernas partes purgat, itémque eius radices & semen. purgat quoque granum gnidium,pityusa,sambucus,mercurialis,polypodium,iris,colocynthis,phacoides,quod alij empetron vocant,pepliũ,quod etiam portulacam nominant:& peplos, quem alij ficum, alij papauer spumeum appellant:& aloë, & hippophaës, & hippophæstum, & clematis,pycnocomum, & vitis agrestis, & vitis chironia. quam etiam bryoniam vocant. itémque thymum,epithymum,amaracus, origanum, conile, papauer littorale, quod cornutum est, & papauer quod rhœas dicitur,& cucumeris siluestris radix, & scorpiurum, & sisamoides album:& tithymalus helioscopius, & tithymalus cyparissias,& tithymalis fœmina, quę tithymali quoque marini nomen habet:& chamælea,& brassica marina,& lathyris,& agaricum,& euphorbium, & lychnis agrestis, & cnicus, & scammonea:& præter hæc etiam,squamma æris,& flos æris. Per superiores vero partes purgat elleborus albus,sesamoides magnum,quod etiam Anticiræi veratrum Anticyræum nominant,proxime autem ad senecionis herbæ formam accedit. Iam per superiora quoque purgat vua taminia, & narcissus,& spartus,& bulbus,& silybum, & cucumeris satiui radix,ac semen,& caules agrestis:& radiculę semẽ,& lauri folia,& præter hæc erugo,atramentum sutorium.quę ambigua sunt, daphnoides, quod eupetalon quidam vocant, thapsia,elaterium,ricinũ, quod aliqui cyprium seseli, Aegyptij vero Cici vocant, tithymali maiores. ex iis sunt etiam

qui

qui characiæ dicuntur, qui in herbis mares dicuntur, & alij sunt myrsinitæ, quæ fœminæ vocantur. ferunt vero fructum nuci maxime similem. éstque alius qui lata habet folia. atque hi tithymali, & per supernas, & per infernas partes purgant. itémque apios: cuius forma talis est, qualis helioscopius tithymalus est: nisi quod partes radicis fructui piri sunt similes. De his vero omnibus nunc dicemus, vt quid singula edu cant, & quibus morbis conueniant, & quam mẽsuram quispiam satis esse coniiciat, intelligatur.

Caput 27.

Elleborus niger bilim, & pituitam per aluum purgat. datur hemicranico dolore capitis laborantibus, & furentibus. Melampus quoque Amithaonis filius furentes Prœti filias hoc purgauisse fertur. ex quo elleborus melampodij cognomen inuenit. Hippocrates vero pleuriticos, cum infernas partes dolor infestat, elleboro purgat, ac quandoque ellebo rum per se, quãdoque vero peplio admistum prębens: cúmque magnopere laudauit. licet etiam liquore scammoneæ eundem admiscere: & egregie purgabit. cũ vero mitius purgare velis, solum elleborum dabis. non enim tãtam vim habet, quãtam eius nomen indicat. satis ergo erit, radices eius siccas incidere, vinóque dulci & oxymelite ad drachmas binas perspergere, & in lentibus, aut ptissana, aut iure gallinaceo decoctas sorbere. scãmoneæ vero oboli tres vni drachmę ellebori miscebũtur. Eius autem semen est cnico simile, quod etiã sesamoides nominatur, educit eadem, quę radix, sed vehementius. eius seminis nõ paulo minus quam drachmę duæ in melicrato dandæ sunt. pręstat autem iucunditatis gratia tam semini, quam radicibus anisum, & petroselinum, & daucum, & aliquid huius generis admiscere.

Granum Cnidium pituitam, bilem, & aquosa multa expurgat. est enim feruens, & acerrimum ad purgandum, si triginta grana dederis. sin agere mitius velis, viginti dabis. cor tex auferendus est, internáque pars cum melle & polenta trita prębetur, aut in melicrato potui datur. sed cum vino melius bibitur. à potu vero parum olei absorbendum, ne guttur exurat. sumitur etiam ex melle cocto, grana cõtrita melle illinendo. Videtur autem magis cõferre fœminis, quam viris. alicui enim absque vlla alia purgatione ad vterum pur-

gationes adduxit. & alioqui etiam naturæ conuenit. quā ob rem non incommode datur hydropibus, & quorum venter est frigidior:itemque comitialibus,attonitis,articulorum do loribus vexatis:& denique capitis defluxiones exsiccat. Est au tem semen Cneori,quem fruticem Cnestrum, & linū,& thymelæam vocant.sed & foliis eadem facultas inest,verum imbecillior.ea siccata danda sunt cum melle ad acetabuli pondus.& aquosiora educit. Aliud vero Cneoron, quo Athenienses quoque in mysteriis vtuntur,nihil huic habet simile: ac ne fructum quidem.potest tamen paululum mollire.

Pityusæ vero semen pituitam & bilem purgat:& quandoque etiam aquea. confert iisdem , quibus granū cnidium:atque etiam si plenitudinem per inferna euacuare aliter volueris. succus vero eius vehementior est,secundæ semini, tertiæ vero dantur radicibus.succi vero satis erunt tres oboli melicrato dissoluti,potui dati.seminis drachma, radicis duplum, quam seminis,datur.

Acta duplex est,altera arborea,quam sambucum vocant:altera humilis , quā ebulum nominant.vtraque pituitosos humores, & hydropicos per inferiores partes expurgat. earum facultates non sunt calidæ , quales plerisque aliis purgantibus insunt, sed etiam frigidiores. Radix autem in vino coquenda est,& hidropicis sæpe danda:siquidem ea ad ventrē deducit.caulem quoque tenerum siquis olerum more elixatū mandat, mediocriter purgabitur. omnino vero non sæpius, quam bis comedendus est.

Mercurialis & mascula & fœmina æque,ac sambucus, sed magis biliosa expurgat.ergo si tenera folia decocta comederis , stercus abunde expellent. & parū etiā à propinquis partibus trahent.si vero decoctum vino admixtum bibas,valentius aluus deiiciet.conuenit autē ei, qui quotidie euacuari debet:itémque febricitāti,cui aluus non deiiciat,& seni,& puero,& fœminæ:ac fœminæ quidem magis:nam valet ad aluū subducendam.

Polypodium pituitam,bilem, & aquosa educit . eius radicis dantur drachmæ duę derasæ in melicrato,aut aqua . non pessime quoq; super salsamento deraditur,& ante prandium comeditur. radix etiam in ptissana,aut gallinaceo iure incocta citra molestiam purgat.erit autem satis hæc purgatio pro anni temporibus,& præcipue adolescentibus,nam in morbis

nihil

nihil ita magnopere purgandum eſt.

Iris educit pituitoſa,ſubmucoſa,& billioſa.ſi plus iuſto dederis,etiam ſanguinea,& nigra euacuabit. ergo vt moderate purges,cyathus ſufficit.eſt ſtomacho admodũ aliena, radicis dantur ex melicrato drachmæ tres ſpleneticis,quotidianam, quartanámque febrem habentibus,ſpiritus anguſtia laborantibus,& quos tuſſes,& colicus dolor infeſtat.

Colocynthis pituitam,& bilem puram educit.datur medullæ interioris drachma vna ex melicrato. ſi mitior purgatio quęratur, colocynthidos ſemen eiicito, in corticem vinum dulce fundito:ſub molli cinere coquito,vſque dum probe cõcaluerit:idque potandum dato iis,quibus non vehemẽti purgatione opus eſt.& quibus liuida exanthemata per cutem efforeſcunt. totũ autem colocynthidis corpus conuenit aſthmaticis,laterum doloribus,diuturnis doloribus capitis,vertiginibus,viſus hebetudini:eſtque ea amariſſima, verum homines ad cibos promptiores parat.

Phacoides educit quidem aquea, pituitoſa, & bilioſa: ſed drachmarum duarum pondus melicrato admixtarum ſatis eſt,quod potetur.

Peplos,& peplium eandem in purgando vim habent.ſeminis vero pondus acetabuli pituitoſa, & bilioſa cum flatibus per infernas partes expurgat. folia quoque ſiccata leniter purgant.

Aloë non eſt acris in purgando. ſtomacho placidiſsima eſt non ſecus, quam abſinthium. ſatis erit,ſi duas drachmas ex melicrato potui dederis. pituitam autem, & bilẽ euacuat. ſumi etiã quotidie poteſt à cœna. ſubducitur enim, & ciborum vim non hebetat.præterea ſitim non inducit,& hominẽ ad cibos ſumendos facit promptiorem. tritam aloën ſucco braſsicæ excipe,& catapotia ad ciceris,aut fabæ magnitudinẽ cõfice:ex iis duo,aut tria ſumito,vt euacuãdi neceſsitas poſtulabit. potes etiam cum reſina catapotia conficere: itemq; cum melle cocto, & præſertim in iis,qui amaritiam difficulter ferunt.recte quoque ſcammoneæ,& alij cuipiam admiſcebitur eorum, quæ triſtitiã afferre ſolent. morbis autem confert, febribus quotidianis,morbo regio,iecoris dolori, & cũ quiſpiã cibum reſpuit, & cruditatibus : nec minus fœminis, quã viris.ſiq; amaritudo nimia nõ eſſet, pueris quoq; eſſet accõmodatiſsima: ſed rem adeo amarã guſtare puer non vult.

Hippophaës autem,& Hippophæſtum pituitam, bilem,& aquam educit. atque hippophęſtum in aqueis educendis eſt efficacius.conuenit in morbo comitiali,morbo attonito,manuum,crurúmque reſolutione:prodeſt obliuioſis,ægre ſpiritum ducentibus,recta ceruice ſpirantibus, & omnibus palpitationibus,quæ alioqui continẽtes fiunt in corpore.ſi purgationem augere velis,ſuccum dato:ſi per ſe, obolos tres:ſin cum eruo cõficias,drachmam vnam ex melicrato afferes.Coma,& radix ſicca,& contuſa minus purgant.ſed euacuant hæ quoque ad pondus drachmarum duarũ ex melicrato datæ. præſtat tamen in omnibus peragẽdis hippophæſtum,& ideo minus ex eo dandum eſt.

Clematis pituitam & bilẽ vacuat.eius fructus ad drachmæ pondus ex melicrato exhibetur.

Pycnocomum biliosa exinanit.dato radicẽ comedendam: ſiquidem ea ſola purgat,eſtque rotunda,exiguo pomo maxime ſimilis.

Vites per infernas partes bilioſa & aquoſa purgãt, duæ autem drachmæ ſatis ſunt.optime autem vteris, ſi Chironiam comitialibus,& inſaniẽtibus,agreſtem vero hydropibus adhibeas.

Thymum,epithymum,amaracum,origanum,& conilem ad nigros,& pituitoſos humores purgandos adhibebis.ſed epithymum in rebus omnibus præſtat aliis.dato eius triti,& cribrati ſenas drachmas cũ vino dulci , aut plus eo.potes idem à cœna commode dare,ſi velis.nihil enim prohibet,quin moderate euacuet.in matutinis vero purgationibus cum oxymelite cæteris etiam admixtis vtitor.confert epithymum flatuoſis,hypochondriacisque affectionibus,& cruditatibus,& quibus iecur grauatur,quíque difficulter ſpirant.

Thymus vero educit quidem nigra:ſed pituitoſa copioſius.eius comæ datur acetabulum ex melle aſthmaticis,tuſſi diutina vexatis,& quibus craſſities in ventre ineſt.

Amaracus ſiccus oxymelite inſperſus datur ad drachmas quatuor cum aliis:& ſimilibus prodeſt.

Origanũ quoque ſiccum ad acetabuli pondus ex melicrato propinabis.

Papauera leuiter ſubducunt.eorum ſeminis acetabulum ex melicrato ſatis eſt.

Cucumeris ſylueſtris radix in potu ſumpta conuenit hydropibus.

dropibus.purgat vero pituitam & bilem.sed ſucci radicis ſatis eſt tres obolos dare:caulis vero etiam triplum.elaterij vero,quantum paulo poſt dicetur.

Scorpiurum pituitam educit & bilim. ſatis eſt drachmã aqua moderate incoctam,& vino mixtam bibere.

Seſamoides album purgat ipſum quoque pituitam & bilẽ. menſura eius ſeminis eſt,vt dimidium acetabuli detur.

Tithymalus helioſcopius eſt omnium aliorum tithymalorum infirmiſſimus.ſed & ipſe infra bilioſa,pituitoſáque deducit, ſiue liquorem eius & ſemen, ſiue etiam folia dederis. ſed ad omnia liquor eſt efficacior:ſecundas ſibi vendicat ſemen, tertias folium.liquoris ergo ſatis eſt drachmam dare:cæterorum vero pro ratione virium.Cypariſias quoque ſimilia, ſed valentius expurgat.idcirco ſufficiet,etiam ſi minus dederis.at Tithymalis laudatiſsima inter tithymalos eſt.quocirca ſi inſtillatũ caricis liquorem dederis,probe purgabit.idem faciẽt folia ad medij acetabuli pondus melicrato valde perſperſa.

Chamælea pituitam,bilémque purgat.folia capienda ſunt, conterendáque,& melle cocto inuolata exhibenda.erodit enim hoc vehementer.aliqui abſinthio addito catapotia conficiunt.ſatis eſt drachmas binas dare.

Braſſica marina datur cocta,&,vt aliud quidpiam olus,apparata: eſtque ſtomacho peſſima,& ſtatim perturbat.

Lathyridos ſatis eſt grana decem comedere: eruntque guſtanti dulcia,bilioſáque,& aquoſa copioſe educent. ſufficiet quoque eius herbæ liquorem mulſa reſolutũ ad obolos tres dare.folia etiam cum gallinaceo iure incoquentur.eadem nãque ab eis,ſed minus à foliis,euacuabuntur.

Agaricum pituitam & bilem purgat,ſed non acute.eſt autem accõmodatiſſimũ iecori,lieni, pulmoni,iis qui ægre ſpirant,quos acidi ructus exercent, & articulorum dolores vexant,quíque capitis grauitate tentãtur,ac vertiginibus,morbíſque comitialibus corripiuntur. mulieribus etiam hyſtericis prodeſt.cum igitur ſit his omnibus vtiliſsimum, dantur ex melicrato,aut oxymelite drachmę duæ.

Euphorbium aquoſa & bilioſa copioſe educit:eſtque eorum, quæ norim, acutiſsimum, atque ardentiſsimum: quam ob rem hydropicis,colicíſque, & ijs qui ventres frigidiores habent conuenit:cæteros vero vehementer perturbat:ſitímque affert.ei vero miſcendum eſt petroſelini,aut dauci ſemẽ,

aut anisi,aut apij,aut tordili:siquidem hæc insuauitatem euphorbij quasi condiunt: & parté quandam magni illius impetus cohibent: & ad vesicam deducunt.iis præterea qui recta ceruice spirant,& qui ægre spiritũ trahunt,fructum etiam ex euphorbij potione ferent . est autem bibendum ad trium obolorum pondus , indito pari pondere alicuius eorum seminum,quæ diximus.

Lychnis syluestris bilem & pituitam purgat. seminis dátur drachmæ duę:alij succum foliorum in melicrato præbent.

Cnicus pituitam & bilem,sed non vehementer,euacuat.ex trito semine succus exprimendus est,& iure gallinaceo admisto sorbendus.quidam aniso,melli,amygdalisque cõmiscent. & catapotia ad arquatos conficiunt.huius drachmę quatuor sufficiunt.Vidi etiam in Caria medicos,qui ex Cnico,& sero lactis purgationes conficerent.sed quæ ad lac pertinent,omnia nobis separatim exponentur.

Scammonea nulla parte superatur ab iis,quę agitát,& cõmouent,neque in acrimonia,neque in viribus. stomachi doloré affert.graue olens,insuauis,& valde siticulosa est.ex quo fit,vt aliqui non incommode aloën ei misceant,& ita præbeant:alij vero addant thymi comam & salem:alij semina odorata.ergo nec ei,qui ventrem ardentem habeat, nec ei qui stomacho imbecillo sit. & cui periculum immineat, ne habitus corporis colliquetur : nec etiam hydropi: siquidem ei id est táquá colliquatio, dáda est:sed potius ei qui arquato morbo,capitis dolore,lethargo,febre quartana, & quotidiana teneatur:& quibus sub cute efflorescant furunculi incocti:quíque doloribus oculorũ, & laterum diuturnis laboribus conflictantur.pituitá autem & bilem impermixtam vehementer euacuat drachma eius ad summum. si mitius vacuandum sit, quo minus purgare velis,eo minus dandum eius erit:sed radicis plus dabis :siquidé ea multum à liquore superatur.quocirca dari eius drachmę duæ possunt.

Squama æris educit aquosa:videturque hydropibus cõuenire.satis est drachmas duas ex cocto melle in catapotia redactas sumere:aut ex aqua mulsa bibere.

Flos ęris crassa & pituitosa educit.huius oboli tres ex melicrato sufficiunt.Ea igitur , quæ per infernas partes purgant, quę quidem ego nouerim,hęc sunt: nec tamen alia quáplura esse

esse despero.

Quæ igitur dicta sunt, plerisq; tum morbis, tũ naturis cõueniunt: prout cuique suppetant, & in tẽpore vigẽt. & quãquam eorũ vires augentur, si quis cõmiscere eadem velit, tamen non semper cõmode id fiet. nam quæ acutissima, ardẽtissimáque sunt, multo magis talia euadent, si cõmisceantur. quemadmodum si granum Gnidiũ, tithymalos, colocynthida, & euphorbiũ admisceas, eorũ vis augebitur. ergo nemo est, qui hæc inter se mixta, aut alia eiusdem generis recte adhibeat: qui non facturus sit purgationes insuauiores: & vomitus, dolorẽ ventriculi, sitim quę sedari non possit, & colliquationes, * excitaturus, & denique toti corpori noxam allaturus. In quibus vero augenda vis est, bene habet, vt misceas: at qui infirmissima miscet infirmissimis, ecquam is vtilitatem feret? quænam vis ex altero accedit alteri, cum vtrunque sit infirmissimum? ergo ne hæc quidem permixtio probatur, verum ne ea quidem, qua miscentur ea, quæ per superiora purgant, iis, quæ per inferiores partes euacuãt, nisi quispiã ambigua medicamenta velit cõponere. neque etiam recte miscẽtur, quæ ori stomachi tristitiã afferunt, vt scãmonea, acta, & marina brassica: quoniã ad eas aliis cõdimentis opus est. Quoniã vero ex medicamentis alia decocta damus comedenda, alia sicca in puluerẽ redacta, aut contusa, aliorum vero liquores, aliorũ denique radices exhibemus, non sunt cocta crudis cõmiscenda: nec radices succo admodum tẽperandæ. Ac quispiã melius morbis accõmodata medicamenta distribuit, si, qualis quisque morbus sit, intelligat: ísq; solida ab iis, quæ alterius generis sint, distinguet: quod qui nouerit, is etiã, cui morbo vnũquodq; medicamentũ conueniat, simul nouerit. nam quę maxime cõtrariis morbis conueniũt, simul miscẽda nõ sunt. restat igitur, vt feruida refrigerãtibus, fortia debilioribus tẽperantes offeramus: itémque insuauia iucũdis, vt pulegij coma, nepitæ, thymi, petroselini semine, daucíq;, & anisi, & cæteris, atq; etiã pipere, & si quid aliud aptũ est, cõdiendo. ex iis alia purgationẽ adiuuãt, quale est piper, & sales: alia prohibẽt, ne quid plus, quam opus est, euacuetur: vt faciunt prædicta semina: alia medicamentum perducunt ad eas partes, quæ purgationis indigent: exẽpli causa, si in regio morbo ea, quæ vrinæ ciendę sint: ac magis etiã nepitam, aut absinthiũ, iecur promptius expurgabitur.

ita quoque ſi ei,cui dolet caput, aut aſpectum habet hebetem, ſagapenum, aut panacis liquorem purgationi indideris; id quoque medicamentum ita confectum expeditius à capite deducet:quanquam hæc valde moleſta ſunt.& tamen ſine his non poſſumus à ſupernis partibus commode purgare.Iam qui caſtorium ſcammonea miſtũ lethargicis dant, id quod opus eſt,euacuant, & medicamenti morbo alioqui accommodatiſſimi compoſitionem inuenerunt. ita quoque mulieribus in ſuppreſſa menſtrua purgatione datur ex decocto artemiſię,aut cuiuſpiã eorum,quæ menſes cient. nam præterquam quam quod in multis per ventrem purgare cõſpicitur,etiã per vterum educere plane apparet.eadem eſt in pleuriticis habenda ratio, itémque pulmonis affectionibus. quibus ſi purgatione opus eſt, idem fieri conuenit. multo enim melius colocynthis,& ſcammonea,& elleborus cũ agarico educunt ex thorace, quam ſi illorum vnum ſolum dederis.ſed deducent etiam cũ ammoniaco: ſiquidẽ hoc quoque eſt pectori & pulmoni amiciſſimum,& aptiſſimum. Ad lumbricos vero, ſi lati ſint, pulegium, aut minus heliotropium,aut hyſſopum, aut origanum, aut bitumen recte purganti medicamento inditur. nam hęc breuiſſimo tempore lumbricos interimunt, quos poſtea medicamentum educit. ſi vero rotundi ſint,decoctum ononidis,aut abſinthium,aut vrticę ſemen,aut cuminum Aethiopicum, aut braſſicæ radix,aut eiuſdem caules induntur. hæc enim lumbricos occidunt:& eoſdem educit purgatio. Atque ita quidem in medicamentorum mixtione euerſari medicus debet, qui ad artem,quæ commouent, quęque perturbant, velit redigere. quamuis enim multa experiendo,atque audiendo didicerit, hæc tamen, quæ nunc dicta ſunt, niſi conſideret, atque animo diligenter perpendat, is profecto eiuſmodi eſt, vt mihi nihil ab ignaro homine in cognoſcendis turbantibus, & valde agitantibus differre videatur.Sciat quoque hæc:nonnullos ſumpſiſſe medicamentum vt purgarẽtur, alióſque nihil quicquam fuiſſe purgatos, alios vero plus, quam par eſſet, & non ſine magna moleſtia: ad quę auxilio aliquo eſt opus. Victus ergo ratio, quæ ante medicamentum purgans ſeruanda eſt,expoſita eſt à nobis:quíque eam ita diu tenuerunt.Vbi vero epotum medicamentum ſit, ſi vomitus excitentur,vt pleriſque contingit,vel propter inſuauitatem, vel pro-

propter metũ,& ſuſpicionem de medicamẽto cõceptam,vel propter nouitatem,vel propter ſtomachi mollitiem:huic apium aceto intinctum,illi oliuam albam ſale conditam, mãdendam dabis, alij vero ſalis grumum ori impones. & ita maxime medicamentum confirmabitur : ſiquidem hęc vomitum prohibent.quam ad rem valet etiam coriandrũ odoratum & pulegium,& nepita. ſed præſtat in lecto paululum quieſcere,vẽtrem & pedes calfaciendo:quemadmodum qui ſtatim deambulauiſſent, copioſi vomitus, ſtomachi eroſiones,& vertigines ſunt excitatæ. Cum vero ad priſtinum ſtatum redierint, tum deambulatio imperanda eſt, vt ſubinde ſenſim ſe ſubmoueãt:id quod etiam magis,quam celer greſſus irritat.nam præterquam quod laſſitudinem attulit,ſæpe etiam multa,celeríſque deambulatio, ne perfecta fieret purgatio,prohibuit.purgatione procedente vtilius erit in lecto recumbere,& ita vigiles quieſcere.magis enim confluet. tũc vero erit interim abſorbenda paulatim aqua calida. nam & morſus ſedat, & excretiones proritat.quibus purgatio nõ it, quã mulſam ſorbeãt, aut nitrũ aqua liquefactũ. ſed melius etiam erit glandem confectam ex ſale,aut nitro, aut alumine magneſio,aut ciclamine, aut grano Gnidio, aut felle bubulo,aut radice bryonię, quã alij pſilothrũ vocãt, ano indere. hęc glãs pituitoſioribus magis apta eſt:abſinthiũ vero bilioſioribus. ſi vero flatus multi ſuborti ſic diſtendant inteſtinũ, vt nihil extra emittatur,ruta melli cocto, itémque cuminũ, & mentha,& reſina admiſceantur.vbi flatus eruperint, ſtatim alia purgatio conſequitur.Quicunque autem conantur clyſteribus irritare purgationes,ad ſuffocationes quidẽ,quæ ex elleboro exiſtunt,recte vſum clyſteris inuenerunt: ſed ad purgationes, quę per infernas partes agere debent, & non procedunt,tantum abeſt,vt clyſter magnopere iuuet,vt etiã noceat. periculum enim eſt, ne cum inteſtinum plenum ſit, clyſter infuſus ſupra redundet,& dolores inuehat:quemadmodum vſu venit, vt cum quis clyſterem iniecit, íſque non ſubducatur,protinus alterum imponit. atque in acutis quidem medicamentis maxime cauendę retentiones,& cohibitiones ſunt: nam ſi non ſubducantur, ſtatim hydropas homines reddunt:& fortaſſe etiam alias noxas ſtomacho, vẽtri,iecori, & lieni afferunt. ac nonnulli tota corporis moles decoloratior eſt facta,at medicamenta molliora, etiã ſi nõ

purgent, nullum tamen ex eis periculum imminet: & magis etiam, quæ decocta damus: qualis est mercurialis, actæ folia, nec aloë quicquam grauius facit, si non purget. neque etiam epithymum, neque agaricum, neque etiam surculi bryoniæ. atque hi quidem, quia non valde aluum deiiciunt, periculo vacant: at radix vim habet maximam. Ergo cum purgans medicamẽtum des, ad cætera omnia animaduerte, vtrum mali aliquid succedat. vt re atque vsu doctus confidas in singulis, & timeas. In quo spectandum etiam est, vtrum alia excretio purgationem impediat: vt plerique sudoribus, & vrina excretis, aut vomitibus citatis nihil infra deiecerũt. quibus minus noxę affertur, quam qui alio modo fuerint purgati. Videndum est qualia, quantáque sint ea, quę purgantur: sed magis etiã qualia: hoc enim magis proprium est, quam maiorem mensuram spectare. multi namque cum satis vacuati viderentur, facile ferebant. ex quo fit, vt melius sit statuere signum eius purgationis, quæ satis sit, cum quispiam facile ferat. Cum vero homines exoluuntur, & decolores fiunt, & extrema refrigerantur, & conuelluntur, continenda est purgatio: sique medicamentum infestet, aqua calida bibenda erit, & vomendum. si aquam nõ bibat, euomat tamen, nisi ei alioqui fuerit grata. nam multis potus affatim & confertim sumptus satis fuit, ad cohibendam alui subductionem. sed si paulatim sumatur, magis excretiones excitat. quin melius quoque est, manus & pedes oleo calido inungere. si vero vehementius inaniantur, tum extrema liganda erunt, & omnia deinceps facienda, quæ in choleris facere consueuimus. nam & eo casu periculum est, ne effœtus quispiam, quemadmodum etiam fieri potest is qui purgatur, ex nimia euacuatione euadat. sed nihilo etiam minus sistit somnus, & balneum calidius. ac multis quidẽ post purgationes balnea contulerunt: ei vero, qui non satis fuerit purgatus, non lauari magis profuit. noctu autem absterguntur, & tamen victus ratio deinceps parcior esse debet, vt à cibis, & à condimentis aliquid detrahamus, & vinum acerbius demus, & postea ptissanæ cremorem, aut aliam quampiam sorbitionem è cerealibus offeramus. sed ei qui bene alatur, oua, alicam, sorbitionem, & dulce vinum dabimus, vt intestinum purgatione derasum mitigetur.

tur. Conueniet etiam postridie lac cum melle, aut passo bibere: ita enim confluentes colliquationes abluens, purgationem perfeceris. deinde vires erunt reficiendæ accessione paulatim crescente, deambulationibus, frictionibus, balneis, cibis, & cæteris rebus, quæ ad victus rationem pertinent: donec ad pristinum statum corpus redigatur. id quod est sano, & bene valenti maxime proprium. hactenus igitur de iis, quæ per infernas partes purgant. sed cum prima oratione, quę de purgationibus instituta est, de iis quoque, quæ per superiora euacuant, mentio sit facta, consequens est, vt nunc etiam de eis, quæ decent, quæque oportent, afferamus. ergo elleborus albus est omnium validissimus: secundæ sesamoidi, tertię vuæ, quartæ flori & fructui sparti tribuuntur. cætera minus faciunt. incidet tamen aliquis in medicamentum, quod non ita validum esse videbitur, quod tamen immodice purgabit, vbi & cibus, & potus, & auditus, aut aliud quippiam vomitum & subductionem commouerit, sed hoc in purgationibus, quę per superiora obeuntur: in aliis quoque, quę diximus, vsu potest contingere. Elleborus vero grauissimus videtur esse ad bibendum, quocirca plerique medici & ægrotantes hoc medicamentum refugiunt: verum si quis totam artem, atque apparatum eius cognoscens det, is neque quicquam facilius esse elleboro, & ipsum perspicue euacuationem moliri, & nihil penitus mali committere plane intelliget. cõuenit autem hisce morbis, insaniæ, melancholię, pedum & inueteratis coxendicum doloribus, itémque doloribus articulorũ, comitiali morbo, & attonito, vertiginibus fanaticis, diutino capitis dolori, mentis segnitiei, & veterno, vitiligini, & lępræ: & siquid aliud in cuti excitetur. facit etiam ad pilorum barbę, & capitis denudationem. confert itidem iis, qui nocte ab Ephialte suffocantur: & aquã reformidãtibus, vbi iam pertimuerint: & interim dũ bibunt, ne amplius metuant, efficit. Id autẽ olim agricolę quoq; cognouerunt, qui vbi canes morbo caperentur, elleboro purgabant. ac medici multo post tẽpore homini, qui simili morbo laborabat, elleborum dare in animum induxerunt. Atque Hippocrates quidem, qui artem nobis instituit, & tradidit, iis, quibus magnus articulus cum vulnere luxatus est, & quibus ossa rupta eminent, iubet eodẽ die, aut postero elleborũ dare: qui licet

in cæteris rebus sint male affecti, fortasse tamē hoc medicamentum prohibiturum sit, ne gangrenis, & conuulsionibus corripiantur. quibus verbis nō facile est fidem non adhibere. Eius vero difficilis vsus est, cum videatur defectus * prę prandio. quo tempore molestiam affert. ac si quis putat nigrum elleborum intelligi hoc loco, in primis huic quoque actionis difficultas inest ad excernendum, etiā si quid operosum post medicamentum sumatur, deinde vero ad opera conficienda, quibus opus est, ei par vis & facultas non inest: siquidem multo imbecillius hic tracturus est. Ergo propter hanc ambiguitatem præstabit fortasse hominibus ita affectis elleborum non dare. ac febricitantium nemini elleborus conuenit. quartanis vero quandoque conducit. est quoque accōmodatus iis, qui renes habent lapillo vexatos: itémque diuturnis cruditatibus: valet etiam ad albam pituitam, ad lienem, & ad vlcera carcinode occulta: quamuis minime cōuenire vlceribus videatur. Veruntamen ego mulieré quādam vidi ab eiusmodi vlcere liberatam, cum medicus quidam in Co insula hoc ei remedium adhibuisset: cum tamen alioqui non esset clarus & probatus: sed in ellebori potione diligenter esset exercitatus. Hi morbi sunt, quibus elleborus conuenit. Verum non satis est, vt morbus medicamentum admittat, nisi alia quoque opportune deinceps adsint. supra enim diximus, quibus purgationes per superiores partes cōueniant. & quo anni tempore medicamentum purgans dādum sit, nunc vero tempora morbi explicabuntur. ea autem duo sunt: alterum ad totum morbum, alterum ad accessiones & intermissiones pertinet. de eo, quod ad totum morbum refertur, sic statuendum est. si morbus quispiam sit, qui suapte natura diuturnus esse soleat, multo melius est, vt in principio medicamentum purgans detur: cum pręsertim maximam vtilitatem ei qui morbo detineatur, sit allaturum. ergo insanienti, arthritico, scabioso, & cui nerui stupore laborent, statim medicamentum dandum, prius quam morbus maiores vires acquirat, quàm hoc medicamentum habeat: quemadmodum pleręque similes affectiones consuetudine, & tempore inuictæ atque insuperabiles euaserunt: quę tamen admodum facile sublatę sunt, si ęgrotantes in officio permaneant: & medicus excellens, & peritus sit. si vero morbus de numero eorum sit, qui incerti sunt, qui & cito, & serius

rius iudicantur:ei,qui ſtatim, non dandum medicamentum eſt:illi vero, qui ſerius,exhibendū.atque ita de toto morbo cenſendum eſt. In acceſsionibus vero morbi qui magnas,& ordinatas intermiſsiones habeat, & multas, ante medicari oportet.Cum vero paruas,& inordinatas,purgatio adhibēda eſt,cum primum acceſsio ceſſat:& præcipue in morbo comitiali.verendum enim eſt,ne morbus vocis,& ſenſus expertem hominem reddens,& omnium immoderatiſsima occupet, & graue,ac terribile aliquid faciat. In continuis vero morbis ratio temporis tum ab hora ſumitur:tum cū ægrotans promptus eſt,& mente conſtat, & robur corporis adeſt,& cætera,quæ pertinent ad apparatum,ſuppetunt.De iis autem quæ purgationem antecedunt, ſic ſtatuendum eſt. Cum tibi veratrum dādum eſſe videatur, victus ratio eſt inſtituenda. ea vero eſt,vt qui difficulter vomunt, ad vomitū aſſuefiant,tum ſpectandum eſt totius habitus robur : quia ſi qua re alia, robore præſertim ad hoc medicamentum opus eſt:at vomere & à cœna,& ieiuni, & ex origano, & ex hyſſopo, & ex raphano, & ex eruca, poterunt: nec debebunt diutius vomitibus extenuari. ſatis enim erit, vt qui facilius vomit,ter euomat:primum à cœna,poſt ieiunus,poſtremum ex raphano,aut aliquo ex iis, quę nunc memorauimus. ac magis etiam pituitoſo, quam bilioſo, vomitus à cœna conuenit:tum biduum,aut triduū à vomitu intermittere. at qui difficulter vomit,longiore temporis ſpatio, & pluribus diebus aſſuefaciendus eſt. cum vero proxime ad ſumendū medicamentum acceſſerit, frequentius vomere debebit: poſt vltimum vomitum vnum diem intermittere, antequam veratrū ſumat:quo die clyſteri vacuetur,tum lauetur, tum exiguo cibo nutriatur:ſequenti die veratrum dandum,vbi placida frictione ex oleo vſi fuerimus.Multis autem modis cōficitur,vt dari queat.alij enim diem & noctem in aqua macerant:tum ei diluto origanum, aut abſinthium, aut nitrum indentes,præbent:alij dilutum cum melle decoquunt. porro maceratur tum in aqua,tum in vino,tum in paſſo. at veratrum cum vino videtur nigros humores magis educere. alij thapſiam addunt, alij ſeſamoides, alij taminiam vuam, vtpote quę vomitus magis cieat: liceátque his, qui elleborum dāt,recte purgare.cui autem ocium eſt,atque in eo ſtudio tempus ponit, multa de apparando veratro comperiet.

nam prȩterquam quod omnibus modis miſceri & temperari queat, veteres etiam ipſius admotu, atque odoratu purgare ſunt conati. è quorum numero eſt Pliſtonicus. hic enim glandes aliter, atque aliter ex elleboro conficiens, ano appoſuit: & vomitus exciuit. cȩterum elleborum paſſo componens, & diluens vna cum felle bubulo odorandum iis dedit, quibus neque mucus è naſo, neque ſputum poſſet procedere: ratus id quod erat, fore vt vomitus facilius prouocarentur: ac magis etiam ſi quis eo diutius vteretur. Diocles vero etiam vtero glandem ex elleboro impoſuit, & vomitus prouocauit. Dieuches vero anum quoque elleboro inſtar emplaſtri circundedit. Ac nunc etiam pedes irrigát cocto in aqua marina elleboro, oleóque cyprio, & nitro infuſis, ex qua perfuſione pituitoſi vomitus conſequũtur, qui pedum, articulorúmque doloribus prodeſſe videátur. atque ita quidem ellebori in plerĭſque vſus eſt plurimus, cum etiã Philotimũ meminerim, vbi mitiore purgatione opus eſſet, poſt cœnam non dare, ſed elleborum raphanis impingere ſolitum: & ſequenti die raphanos præbuiſſe. ita enim concitatiſſime homo vomet: id quod minus ex elleboro faciet. vſus autem validiſſimus & optimus eſt, vt elleborum ȩque ac polentam contuſam incidas. nec differt ſiue cum medulla ſeces, an ſecus: cum ea neque iuuet, neque quicquam noceat, tantum æque ſecare conuenit. ſi purgare mitius velis, paulo maiores particulȩ faciendæ: ſi vehemẽtius, tenuiores, ſed non multo. & melius etiam eſt, ſi ab vna radice ſumas, quantum oporteat, ſíque ea æqualis ſit, vt quȩ incidis, ſint ȩqualia inter ſe: ſin minus, curabis, vt quæ craſſiora ſunt, æqualis craſſitudinis cum tenuioribus efficiantur. qui vero harum rerum nullam habendam eſſe rationem cenſet, multa is ignorat. ſi vero particulȩ inciſȩ, admodum exiguæ fuerint, periculum eſt, ne longa alioqui, & ſuffocationes afferens, purgatio conſequatur.

FINIS SEPTIMI LIBRI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM,

LIBER OCTAVVS.

Archigenis, quomodo præparandus sit is, qui elleborum sumpturus est, ex primo de ratione morbos diuturnos curandi. Cap. I.

QVi sumpturi elleborũ sunt, pręparari debent, vt corpore robusto, & animo constanti sint: vt eorum humores ad fluendũ, ipsique ad vomendum faciles reddantur. ne igitur superiora loca vitientur, venter est prius inaniendus. vt iam docui: post vero quatuor, aut quinque dierum refectionem, vomitus à cœna Luna desinente cieatur: & transactis quinque diebus, alius vomitus citetur: & in mensis incremento corpus iterũ erit reficiẽdum. tum aluo emollita, factáque excretione, duo aut tres vomitus à cœna ita prouocentur, vt tertio quoque die singuli moueãtur: atque id sub Lunã desinentẽ. vbi autẽ ea inclinauerit, raphanis vomitus prouocabitur: vt post vigesimum primum diem elleborus detur. qui vero mediocriter sit affectus, ita est regendus, vt accommodatus fiat, vt ad vomitum procliuis reddatur, vt humores eius non crassi ex concretione sint: vt ipse bono animo sit, vt elata mente vomitui à cœna sufficiat, commoto paululum ventre: & post triduum, aut quatriduum ex raphanis vomitum cieat: vno vero aut duobus diebus post, elleborus detur. neque maxime contraria censenda erunt, vt multi vomitus à cœna prouocentur, multęque attractiones ad infernas partes fiant: multíque ex raphanis vomitus cõcitentur, ac deinde elleborus detur.

Quæ danda sunt perpetuo vomituris.

Dicendum igitur est, quęnam cœnæ per vomitum sint reiiciendę: & quomodo à raphanis eruãtur. festos ergo dies nõnulli esse existimãt eas cœnas, in quibus multa opipare,

variéque apparata ad ebrietatem & crapulam ingurgitantur:quæ quidem in cęteris rebus non prohibentur,ſi modo quid tale ſit neceſſarium: at quos elleboro ſumendo parare velis, ij paulo plura, quam conſueuerint,ſumere debebunt: vt grauia, aliena eſſe videantur.at ſtomachum ſupra, quam par eſt, extendere, alienum eſt, quoniam quamuis protinus ſit leuandus, redditur tamen imbecillior. nam quid opus eſt eum morbo vacantem ad medicationem adigere? eadem ratio eſt eorum,quę ſumũtur. danda ſunt enim quę infra dilabi ſtatim queant: adhibita diligentia, ne flatu impleant:ne venter inferior fluere poſſit: & minime nutriatur: & ſuperior venter ea fluitantia,& non confecta, ſtatim reiiciat:quod à flatibus fieri conſueuit. quocirca ea, quę prius dantur, acria eſſe non debent, nec contra, dulcia, aut pinguia:ſed huiuſmodi ad finem ſeruanda ſunt. quæ vero friabiliora ſunt, prima ingerenda: vt panis, puls, arborum baccæ ſolidæ: tum carnes ſumendæ ſunt, non quæ grauis ſint materiæ, ſed pinguioris: eęque ex aliquo ſapore offerendę. ex leguminibus ea, quæ cibum ſimul rapiant: in quibus ſit aliquid acrius, vt cepa, radicula, aut porrum: tum pauca ex adſtringentibus danda. ad hæc accedet aliquid nidoroſum, & placenta mellita,& bellaria, ficus, vua paſſa, nux, & punicum ✱ quoque ad vomitum valet. interim vero lene aliquod ſuauéque vinum frequentius inter bibendum eſt: quandoque etiam paſſum, & quandoque vinum mulſum copioſius capiatur. hęc nanque inflationes pariũt, eo quod omnia in ſublime tollant. oliua autem, & præſertim ſale condita, vitanda eſt. lentes verò, ſi quis eas poſtea ſumat, aceſcunt: & vomitus inſuauiores faciunt. vua paſſa eſt iucundior: ficus ſecundo loco cenſetur, habet enim detergendi vim maiorem. ſi vero quiſpiam poſſit, ptiſſanam vino dulci, & melle temperatam in medio capiat. at iis, qui valde cibum cohibent, & continent, dandum eſt ſeſamum, itémque bulbi narciſsi, qui cum alioqui dari queant,tum etiam ptiſſanæ,de qua nunc diximus, imponantur. nauſeas enim pariunt. ſalſamentum quoque aliquod pingue ex iis, quę ſine aceto ſumuntur, in primis ex aceto & plurimo oleo ſumptum, vt cibus in ſublime feratur, efficit. adduntur etiam aliqua olera,elixa,vt blitum, vt atriplex, & ex crudis, vt portulaca: & radicula media. vbi confertim

ſumpta

ſumpta fuerit potio, poſt interuallum neque longius duabus horis, neque breuius vna poſtremũ frumẽtaceũ ingerendum erit: deinde vero ab inferiore ventre attrahitur quicquid cibi infra ſit delapſum, qui valde admodum apprehenſus fuerat.* & deambulatio in loco aprico ineunda: cúmque ructus qui ſenſu percipiatur, aſcendat, vt res ad actionem deducatur, digitus imponendus eſt, aut penna, vt res celerius conficiatur, epiglottide pingui oleo quodam inuncto. tum contentum premendum & vrgendum eſt, vt deglutiatur. ac ſtatim opus aggredi immiſſo poſtea digito, aut alio corpore conuenit. eo nanque tempore ſtomachi os aperitur, & fauces faciunt, vt attrectetur, atque tangatur. qua in re perſeuerandum eſt, donec cibus confertus educatur, ſed non confertim attrahendi ſunt digiti ad primã ſpiritus attractionem. ſæpe autem exinde venter compreſſus ſatis fuit ad maiorem partem, ſi non omnem, expellendam. debet autem is qui vomit inclinatus & pronus rem adiuuare, cum ſtratis ſegniores vomitus excitentur. qui ergo denſum flatum ſpirat, inclinetur: cum vero flatus intus nullus adeſt, in ventrem procumbendum eſt. ſi vero pars eorum, aliqua ad membra reſpirationis excutiatur, tunc cibus, qui inſedit, cum multa pituita coniunctus conſequitur. qui vero rite euomuerunt, in iis etiam bilioſi quippiam ſequitur: quod non ita conſpiciatur, vt guſtui ſit perſpicuum. Nonnulli cum vomendi rationem edocti non eſſent, in elleboro ſumendo prę imperitia in periculum adducti ſunt, cum ea res auxilio quandoque indigeat. quocirca diligenter eſt à nobis commonſtrandum, quibus accommodatum tempus euomendi ſit: & quomodo attrectandæ ſint partes, & quomodo abdomine infra deducto intentiones fiant: ſed non ex locis, quæ circa collũ ſunt. nam violentia inde emanans potius cohiberet. talis igitur eſt vomitus, qui à cœna ſit ciendus.

De vomitu ex raphanis excitato.

Qui ex raphanis excitus eſt vomitus, v ſitatior eſt, & de elleboro prius, quid faciendum ſit, edocet. nam & morſus excitat, & quandoque facit ſuperfluitationes, quæ animi defectiones inuehant: quandoque etiam gutturis anguſtias parit. debet autem pondus eius, quod ſumitur, maius eſſe libra, non maius tamen quam tres ſelibræ. acres autem raphanos,

& teneros esse oportet: sique dulciores sint, caulem capere oportebit,& cum eo etiam pars foliorũ, quę tenerrima sint, & transuersa.sumitur post sumptũ exiguum cibum,& aquæ potum.aliis longo tẽpore,omnibus vero pridie aluo emollita,vel per se,vel si sponte sua nõ deiecisset, clysteri admoto nos eam exciuimus: cúmque multa deambulatio pręcessisset in loco aprico, & sub dio, aut qui probe perfletur ad meridiem:mélque assumatur,vt saltẽ prima,quæ ingerantur, cõdiantur:tũ albus sal & purus capiatur: tũ in oxymelite inuoluátur:atq; ipsum oxymeli interim absorbeatur non celeriter,sed parce,vsq; ad heminę dimidiũ.sit autẽ scilliticũ acetũ,si fieri potest,mélq; ex apibus thymo pastis. studiosus etiá ac diligens ad rẽ intendendam atque amplificandá, origanũ ex sale nõ calculoso lęuigatũ assumere:& salem ipsum per se, & vt constanter negotium perficiat, parũ oxymelitis ei sorbendum erit,quantum satis sit,vt qualitates,quæ relictæ fuerint,eluantur. tum paululum decumbendum & pedes contrectandi.his confectis exsurgendum, & sese circumuertendo modicum inambulandum: & cum sedem repererit, conabitur eructare, & rem ad horam vsque producere, cum paulo maius temporis spatium intercesserit. excitata autem nausea tibi sit inditio,tum stomachum proritare & lacęssere opus est,vt fiat perfecta purgatio. occurrit etiá satis magna tenuis humoris copia, plurimáque pituitosi: ac postremo nonnullis amarescens humor excernitur, quales quodammodo raphanos senserant: nisi segnior sit facta attractio.post hunc vomitũ oris collutione statim opus est, item gargarismate ex hydromelite, tum ex aqua: & item exiguo decubitu,& satis copiosa pedum contrectatione: sique parumper dormiatur,tentandum est,vt aluus eiiciat flatus: inde deambulandum, tum in calidum balneum ingrediendũ. tum cibus offerendus, qui incipiat ab aliqua re acri, aut à salsamento gracili,& ori grato:quod caro auis, aut alterius similis excipiat.at vomitum,qui à cœna fit,balneum præcedat,cum quis difficulter vomat, ita pręparatus, vt post secundum vomitũ à raphanis excitum,quiescat & cesset,exurgens potius,quam alimentis per dies corpus reficiens.atque ita denique ad elleborum,de quo dicetur,erit adigendus.

Eiusdem de elleboro eligendo,& dando. Cap. 2.

Antequam de elleboro præparádo loquor, dicam quod-

nam sit anteferendum. primum igitur eo qui in Oëta monte, deinde vero, qui in Galatia nascitur, vtendum est. si huiusmodi non suppetat, Siculo. atque hic quidem virgas habet extentas, & rigidissimas, & ligni speciem referentes: crassitudine vero tenuiores: minúsque raras cæteris. Qui vero in Galatia nascitur, is crassior est, & quodammodo rugosus, leuiter laxus, candidior, apparétque ferulaceus. Oëteus vero minus candidus est, quam Galaticus, & ad nigriorem colorem magis vergit, quã vt terrę colorem referat, id quod Siculo vsu venit: qui etiam minus rectis est ramis, minúsque rigentibus, quíque crassior euadit. sed is minime eligendus est. magis autem, quam par sit, rugosus est, cum non satis magna alimenti ei suppetit copia. is præterea fractus, valde albus intus est: gustanti vero linguam quadantenus mordet: & sensim intenditur, & saliuam ciet, & in hisce facultatibus diutius perdurat. elleborus omnis dulcessit, sed hic, magis quam alij. at Galaticus irruit celeriter suo morsu linguam statim exurens, & immoderatius saliuam educens: sed protinus extinguitur. Siculi denique humectati maior est mordicatio: est tamen inferior ea, quam Galaticus inuehit, permanétque talis, qualis incepit, diutius quam Galatici, saliuam vero, non admodum excitat, & obtundendo interimit. siccum præstat accipere. ita nanque confractus puluerem quendam asperginem non redolentem efflat. Qui vero in Oëta prouenit, licet aridus sit, tamen confractus habet medullam interiorem, adhærentem, & prope conflatam: verum si prius humectetur, eandem habebit circum solutam, & quæ auelli facile queat. ea quoque ad intensam purgationem opus est. Nonnulli eius partem, quæ suffocat, ademerunt, & tanquam castratum medicamentum vexationis cuiusdam ad nullam rem efficacis præbuerunt. Cæterum elleborus non esto liuidus, nec alia in eo macula conspicitor: sed extrinsecus purus sit, & fractus, intrinsecus mirum in modum candidus. qui talis sit, eligendus est. præterea potius incidendus est, quam in ramenta adigendus: siquidem ita difficile est æqualitaté con iectari, atque etiam dum in ramenta redigitur, puluis qui in vibrationibus efficitur, ibidé insidet: qui etiam inęqualem, & suffocantem purgationem facit. crassa auté virga secetur, & per rectum, ídque semel, aut bis, pro crassitudinis ratione: tum ad latera spectandum erit, vt partes æquales sint,

earúmque tanta sit magnitudo,quanta est pultis non paruę. sed huic maiorem,illi minorem portionem dare conueniet. qui incisus in tenuiores partes sit, intentius mouet. si vero tenues virgę fuerint, per longitudines diuidantur: vt virgæ explanentur. Mensura est, vt cum copiosissime detur, duæ drachmæ sint:cum parcissime,oboli octo: cum mediocriter, decem oboli. ac minor quidem copia maioré turbationem ciet:maior vero copiosiorem inanitionem, & minorem turbam inducit:media vero moderate agit. Hoc etiam in memoria habendum est,vt cum elleborum elegerimus,eundem refrigeremus,sed non statim post cópositionem sectum demus: siquidem ita maiorem suffocandi vim habet. quem sane Agathinus in rebus omnibus diligentissimus cani dedit: cum non adhiberet electioni fidem:sed experientia, vt tuto res transigatur,opus esse perspiceret:vt quonam pacto canis euomeret,eodem etiam homo, qui eundem sumpsisset, purgaretur.quam ob rem experientiam esse tutam statuit.porro cum aliis palam datur,quandoquidem nihil patiuntur: tum vero insanientes ab eo auertit delirium, partim quod dicto audientes non sint,partim quod ita spiritum ducunt,vt hoc eis auxilium non rite afferri posse videatur. Ad hoc accedit etiam,vt quidam medicamenta reformident, atque ita delirent. ergo his curandis insidiæ struendę sunt: & alia domus parata esse debet,in quam eos deducamus, vt elleborum sumant:in qua domo etiam gestationis alicuius insit occasio: & cæteri quoque apparatus,ad ea quę in purgationibus occurrunt,accommodati.atque ita cú ipsis versantes, tanquam ad cibum sumendum adducemus:& vt nobis in tempore obediant, assuefiant multo ante tempore aut pulti,aut alicæ lotę,aut mellitæ alicui placentę. In primis ergo afferendum est id,quod iam consuetum est:tú infuso medicamento globuli conformandi sunt,ac post pultem,& placentas, quas elixas fecimus,dandi vt deglutiantur.ergo ex quorundam optimorum hominú contentione,& ęmulatione eorundem, antequam quicquam pręuideant, eos in insidias, cum vsus postulabit,adduces.commisceatur igitur elleborus pulti.triticeæ nanque ptissanę non admodum affundédum est.nam in pulte,& placentis latet.& si deprehenditur, negligentiam potius,quá insidias nostras subesse indicat. in multis enim frustulis eadem mensura debet occultari, vt si parum ex ali-

quo gustarint, ab alio sumant, quod satis sit. qua in re coniectura opus est, vt ex multis frustulis sumpta portio iustam mensuram compleat. nec tamen periculum vllum imminet, etiam si secundo loco sumatur, vt plerique metuunt: sed eos satis quoque purgatos vidimus. & lubricus lapsus proritat, & per vacuum fit. siq́ue futura esset strangulatio, ei remediũ afferret. ex quo fit, vt cum præter modum capiatur, non omnino vis auxilij dissoluatur, vt homines arbitrantur, sed facilius administretur. & ad id potius vergẽdum est. nam præter cætera, quę huic medicamento insunt bona, hoc accedit etiam, vt quoquo modo primum educat, non grauis sit nimię purgationis timor. facile enim est & abstergere stomachum, & adstringere. ergo qui tractabiles sunt, ita erunt pertractandi. sed quidam ita dementes sunt, vt astutioribus insidiis sit opus: de quibus nunc itidem dicemus. Ergo si neque in placentis teneris occultare elleborum poterimus, neque antedictis ptissanis indere, bulbo vtemur. ita quoque pulti inuolutus cælabitur. conteritur enim & in sorbitione, & pulte, & lente, & in omnibus iis, quæ deglutiri possunt, non duarum drachmarum pondere, sed quatuor etiam datur. imbecillius enim suas vires elleborus purgando exercet, veruntamen & multum, & tenuius, atque adeo atram bilem vsquedum velis educit. si ita non possis, eo in eclegmate vtitor. hócque modo paratur. Ellebori libra capienda est, quæ in ramenta redigenda est, & aquæ sextariis senis triduo maceranda: tum coquenda, vsque dum sextarij tres relinquantur: postea diligenter expressas virgulas abiicere oportet. tres deinde libræ mellis reliquæ addendæ, & coquendum donec ad eclegmatis consistentiam redigatur. tum in vase vitreo, aut argenteo reponendum atque asseruandum adhibita cura, ne perspiretur. dabis autem homini pręparato, quantum mystri moderati magnitudinem impleat: & vehementer purgabit. neque hominem attonitum reddet. sed ad hoc quoque faciendum, insidię adhibendę sunt. ergo modico mellis & aquæ addito dissolue, ac potui da. si hac non successerit, super calido cinere id ipsum coagmentato, ac catapotia conficito, vt deglutiantur. si vero tussis molesta sit, tempus accommodatum erit, vt catapotia tanquam sedandæ tussis gratia ægrotus deglutiat. quo casu in frusta moderata virgulas secabimus, & melle cocto inuolutas dabimus.

quosdam etiam vi purgauimus, vbi insidiis non fuisset locus. ídque clysteri, in quo duplex eclegmatis mensura inesset, & modica aqua infusa. tum virgultorum particulæ ptissanæ cremore temperatæ & affusę, cum insaniunt.

Cætera ad finem capitis vsque non extant.

De elleboro propinando. Cap. 3.

Ex Herodoti libro de præsidiis euacuantibus.

Elleborus decoctus dari apud nos minimo periculo solet. eius apparandi hæc est ratio. ellebori libram senis aquę heminis triduo maceratam, lento igni decoquimus vsque dum tertia pars aquæ consumpta sit: deinde elleborum exprimimus: tú mellis heminas duas decocto addimus, itémque decoquimus, donec non inquinet. ex hoc damus iis, qui non admodum purgandi sunt, cochlearia duo: robustis vero mystri magnitudinem. purgatio, quæ per huiusmodi fiat, neque strangulationis, neque vllum alium metum, quem nimia purgatio solet incutere, vnquam nobis attulit: sed enim & violentæ, & vehementis actionis. & sine his, & per hęc, vt par est, minus prodest. Datur autem in morbis recte constitutis, vbi opus est breui & expedita curatione: & qui rite constitui à cæteris remediis nisi longiore temporis spatio non possunt. id enim ex elleboro lucri facimus, vt statim perficiat id, quod ars ipsa polliceatur. iis vero qui insaniunt, neque vllo pacto eum sumpturi sunt, propterea quod omne alimentum suspectum habeant, ita paratum optime dabimus. nam licet perfecte morbum non expellat, minuit tamen adeo, vt sępe etiam ipsis volentibus iterum propinemus. offeratur autem hydromelite dissolutus, vel ex pulte alicę. potest etiamnum ex lentibus, aut libis, exhiberi. sed melius etiam sincerus datur: siquidem ita corpora magis contingit. Quinetiam in affectionibus iis, quę difficulter curantur, elleborum damus. non omnibus tamen elleborus accommodate præbetur, vt ætati ambiguæ, vt ei, cui adiuncta sit naturalis imbecillitas corporis, vt timidæ naturæ. nam in eiusmodi cum bis, térve datus eis fuisset elleborus, maximi morbi sunt exorti. in quo vero medicamentum experti sine periculo fuimus, eúmque timorem, qui circunstare solęt, abiecimus, ei nos sincerum pu

rúmque

rúmque elleborum dedimus,

Herodoti ex eodem libro, qualis sit elleborus præstantissimus. Cap. 4.

Elleborus præstantissimus est is, qui nascitur Anticyræ. reliquus autem cum cito excretiones proritet, intra tres, quatuórve horas à purgatione cessat. ceterum elleborus Anticyrinus in primis est letior ceteris, deinde fungosus, & quodammodo multum inanis. colore vero ochræ resolutæ similis. præstantissimus tamen in hoc genere est rectus, & rugosus, & cuius plurima pars equali crassitudine constat: sub finem vero, in muris caudam desinit, nihilo tamen minus sit letus & vegetus, atque in hoc consistat. nã qui plurima eius parte in tenues pectinum modo lineas est resolutus, si natura non est lætus, is non fuit sectus in tempore oportũno. debet autem cum frangitur, intus albus videri, & tenuem habere medullam: idémque naribus admotus, non multo post sternutationes ciere: & commansus feruido gustu os implere, atque etiam dulcescere: ac magnam saliuæ copiam attrahere. cum vero confractus puluerulentum quid ex se mittit, tum non est bonitatis indicium: sed aridum esse elleborum ostendit: qui quidem aridus etiam esse debet. si frutex sit, capienda ea pars est, que læta sit: & præcipue vt inde quantum oporteat, sumas: si inde sumere totum non queas, dato operam vt ab alio, qui sit eiusdem generis, & in omnibus similis, quod deest, capias: ne purgatio temporibus inequalibus succedat.

Antylli de elleboro, ex libro de remediis euacuantibus. Cap. 5.

Hoc in primis scire conuenit, elleborum in ramenta desrasum celeriter purgationem ordiri, ac plerunque duas horas non excedere: bilímque ac pituitam sine multa turbatione educere: ipsúmque vomitu simul reiectatũ intra quatuor, aut quinque horas terminari purgationẽ. qui vero parti farinæ crassioris est similis, & multo magis etiam qui in puluerem redactus est, tardissime agunt, vt sepe post quatuor, aut quinque horas incipiant. cæterũ omne & bilis & pituite genus educunt. ídque non sine conuulsionis, & nimiæ purgationis periculo, ob nimiam purgandi prolixitatem. mul-

tiplicem tamen vtilitatem afferunt. Aqua vero, in qua veratrum maduerit, datur senibus, pueris, iis qui laxiorem habitũ habent, quibus mens exolata est, quique facile strangulantur. aut* eorum morbos habent: aut vt prius periculum faciamus vtrum elleborus postea dandus sit. oportet autem drachmas quinque ramentorum in aquæ pluuiæ heminæ atticæ semisse triduo madescere: tũ colo traiici, atque in vase duplici calefieri, atque ita decoctum propinari.

Quomodo occurrendum sit symptomatis ex elleboro consequentibus. Cap. 6.

Si facile purgantur ij, qui elleborum biberunt, hæc postea faciemus. vbi medicamentum biberint, aquam frigidam ori colluendo dabimus: tum aliquod odoramentũ porrigemus. siquе vires constent, eis persuadebimus, vt sedeant: si infirmę sint, vt in strato aliquo humi depresso vsque ad duas, aut tres horas decumbãt: & odoramenta quoque per interualla offeremus. & aquam frigidam ad os colluendum exhibebimus: mentemque aliqua lepida fabella abducemus. extremas partes confricabimus, & vinciemus. Hæc omnia ideo faciẽda sunt, ne citius, quam par est, medicamentũ euomatur. Post ea vero ęgrotos in lectulo pensili, aut aliquo alio sublimi loco collocatos vomere permittemus. primum nanque calor stomachum, & gulam inuadet: deinde saliua & humor in os confluet, quibus sputo reiectis, iterum pituitam obuolutam reiiciunt. tum interiecto spatio, partem cibi, & medicamenti cum pituita euomũt: idémque interiecto spatio faciũt. cúmque medicamentum atque cibum euomuerunt, pituitam cũ exigua bilis portione reiectant: tum cum multa bili pituitam & denique bilem puram vomunt. leniter etiam in tempore intermedio singultiunt: & habent alioqui faciem ferme face succensam, & rubentem. tum venæ attollentur, pulsúsque rarissimus fiet. Vbi vero purgatio processerit, probum colorem vultus acquiret, pulsus dẽsus maiórque reddetur, ac singultus cessabit: & longiore spatio interiecto, & paulatim voment. His autem in media purgatione, cum singultu vexãtur, melicratum, in quo ruta sit incocta, sorbendum damus. ad finem vero tepidam aquam dantes paululum intermittimus: tũ vt aquam ipsam, & siquid eidẽ adiaceat, euomãt, imperabimus. totum vero corpus aliquo pingui valde vngemus, & interiecto

iecto duarum horarum interuallo lauabimus, & cibum stomacho idoneũ offeremus. si vero inordinatior, & irritatior succedat purgatio, aut alioqui incommodior, hæc incommoda expectabimus: vt simul atque sumptum medicamentum fuerit, statim euomant: nullámque vtilitatem tardæ purgationis capiant. qua in re & strangulationis & singultus, & contractionis, & delirij, & animi defectionis, & nimiæ purgationis, & casus virium, & immoderatorum sudorũ, & exolutionis periculum imminet. cúmque minime planum sit, quodnã horum malorum sit futurum, ad omnia prҽparatos esse oportet. quæ vero paranda sunt, nunc persequar.

Quæ præparanda sint iis, qui elleboro purgandi sunt.

Præparare debemus lectulum sublimẽ, itémque alium, qui strata habeat, ceu lineas, ab angulo ad angulum preducta: & tertium quoq; pensilem: spongias quoque, & poscam, & melicratum diuersis modis confecta: quorum vnum hyssopum incoctum habeat, aliud origanum, aliud rutam, aliud deniq; thymum: oleum cyprinum, melinum, irinum, rosaceumque: emplastra, ellebori dilutum, cucurbitulas, cuneolos, pennam, digitalia, clysteres, fomenta, absinthium, vinum, cibos, glandulam. Si igitur antequã tempus opportunũ sit, vomitus irritari velit, metúsque sit, ne medicamentum reiiciant prius, quam vllum ab eo fructum ferant: vt ipsum contineant, hæc faciemus.

Quæ facienda sint, vt qui medicamentum sumpserunt, vomitum cohibeant.

Aquam frigidam dabimus ad os perpetuo colluendum. si non sedetur turbatio, poscam: & extrema valde constringemus & fricabimus, & muriam, quantum parui mystri magnitudinem compleat, per interualla in os indemus: aut vt capparim ex muria in ore contineant, sileantque, nullóque, motu cieantur, vel vt sedentes valde sursum versi collocẽtur, imperabimus. si ne ita quidem leuentur, cucurbitulas ex multo igni dorso, & ori ventriculi applicabimus: & parum aquҽ feruentis per interualla sorbendũ offeremus. sique vehemẽter stimulentur, parum succi absinthij, aut eius decocti addemus. Nemo enim ita procliuis ad vomitum est, neque stomachũ ita habet auersum, qui non à duobus aut tribus ex his reme

diis leuetur. si vero contra, propter robur stomachi, aut aliquam aliam causam, non debito tempore purgari incipiant, in sublimi lectulo, qui deorsum vergat, collocabuntur, & vt digitos in os coniiciant, iniungemus: & vt gurgulionem & tonsillas vnguium latitudine contingant. ita enim potissimum vomitus irritabitur. præterea iubebimus, vt tibias & poplites quamplurimum possint, extendant, & flectant, itémque spinam, & vt vtriusque manus pugnos in ventrem impingant: aut nos impingemus, si ipsi per se non poterunt. si vero ne ita quidem euacuabuntur, eos in lectulo collocabimus, cuius strata angularia sint: & ipse sit pensilis: eósque agitabimus & concutiemus, vt ibidem eos adhortantes & iubentes vt vomere contendant, & in eam rem incũbant: eorúmque digitos irino, aut cyprino inungemus.. Noui etiã qui scammonii liquore digitos vngerent, & ita purgationem concitarent. Sed si ita non sequatur purgatio, pennas anserinas ex cauda octo aut decem cyprino, aut irino intinctas indemus: aut etiam digitalia. consuuntur enim digitalia ex corio Carthaginiensi, aut alio quouis mollissimo ad longitudinem digitorum decem, aut duodecim instar digiti. ex his spatium senum digitorum lana impletur: reliquũ vero, quod quaternum digitorum est, inane relinquitur: vt digitis aptetur. hæc igitur antedictis vnguentis intincta in stomachum immittemus. Est autẽ adnotandũ, in iis qui in lecto pensili statuuntur, motum versus pedes, aut caput cieri, in iis vero qui vomere non possunt, in latera. in quo casu pensilis quoque inæqualis esse debet, vt motus nauigationi similis efficiatur. Præterea melicratũ, in quo hyssopum, aut origanũ, aut thymum incoquatur, sorbendum dabimus.

Quid faciendum sit, cum strangulatio occupat eos, qui elleborum sumpserunt.

Quoniam nonnulli difficulter vomunt, & ideo suffocantur, & sæpe etiam voce priuantur: idcirco strangulationem sedabimus continua melicrati sorbitione, in quo ruta præcipue sit incocta: sin minus, aliquid aliud eorum, quæ prædicta sunt: idque paulatim & continenter propinabimus. itémque stomachum proritabimus in lectulo pennam vehementius immittendo. si vero valde admodum perturbentur, diluti ellebori cyathos tres, aut quatuor offeremus. quę vero ad

vomitum prouocandum adhiberi solent, reprobamus, vel ob hanc causam, quod ellebori dilutum eiusdem qualitatis cum elleboro est, & purgationem adiuuat. at quæ vomitum prouocantia dicuntur, cum diuersæ qualitatis sint, stomachum solum irritant, elleborũ vero non commouent. si periculum quod ex suffocatione imminet, nullo ex his remediis subleuetur, accerrimo clysteri rem transigemus. intermissioné enim periculi præbet. & tempus nobis suppeditat, vt aliis vti remediis possimus. dabimus quoque galbani tres obolos, quos deglutiant. sed si ne ita quidé sequatur leuatio, vt duos vetustissimæ vrinæ cyathos sorbeant, cogemus. hæc enim ábo vomitú non cient, & suffocationé subleuant.

Quid agendum, cum in his & vox & sensus amittitur.

Si vocis, ac sensus expertes fiant, cuneolis eorum dentes diducemus in vtranque partem: & pennas immittemus, aut digitalia indemus: & quod sternutationé excitet, afferemus: ac præsertim elleboro ipso ad id vtemur: sin secus, euphorbio. aut aliquo alio consimili. quandoque enim sternutantes, vortice quendam pituitosum simul eiecerunt, qui cum stomacho inesset, & suffocationis, & amissæ vocis causá afferebat. si vero & vocis & sensus priuatio ita perseueret, vestimentũ aliquod admodum firmum & robustum extendemus, & ex duabus partibus tenendum iuuenibus robustis, & aliis qui contra sese sint constituti, ac iubebimus, vt ipsum vestimentum sublime à terra extendant, tum in eo reclinabimus hominem, qui elleborũ sumpsit: ac quandoq; in sublime tollemus, eodem etiam vestimentum circumuertemus: quandoque vero in latus vtrunque deuoluemus, aliis id latus, quod prope eos sit, attollentibus, aliis vero deprimentibus. ac tunc quidé scire conuenit, nisi homo his quassationibus & commotionibus à sensus priuatione non subleuetur, eũ non esse præter ea sensum recuperaturum.

Quibus remediis vtendum ad horum singultus & conuulsiones

Quoniam plerosque ac ferme omnes eos, quibus elleborus datus sit, singultus corripit, non omnibus tamen periculum

inuehit: ideo fit, vt qui leniter,& maiore spatio interposito intercurrit,eum ita sinamus : quandoquidem non sit futurus inutilis , cum stomachum proritet , & quasi recordationem excretionis ei suggerat. si vero fuerit contentus,& vehemẽs, & multis os vibret & quatiat,& conuulsiones inducat in primis melicratũ dabimus,quod in singulis ictibus calidius absorbeatur : parum autẽ rutæ simul decoquatur:aut per se succus exprimatur, & singulatim aut ex melicrato,aut calida aqua sorbendum exhibebimus. si non subleuentur , remedio vtemur,quod sternutamentum cieat.si vero ita quoque molestia perseueret,per totam spinę longitudinem cucurbitulas applicabimus.si vero admodũ ossea spina fuerit, dorso prius perunctο vnam cucurbitulam sub magna colli vertebra affigemus:eámque deducere sensim,& deorsum in spinam trahere conabimur:cúmque ad eum locum perducta fuerit,vbi vẽtriculus adiunctus est , aliam quoque admouebimus prope vertebram,& ita eam etiã deducemus, atque ita primã ablatam iterum superius applicamus.nam sępenumero cucurbitulę admotæ stomachũ à singultu cõtractũ,& veluti cõtortũ dirigunt,& ad suum statum redigunt. Præterea vero partes extremas vinculis excipiemus,easque calfaciemus tum fomẽtis, tum in aquam calidam infundendo. ad hæc etiam pauores quosdam machinamur,& contumeliis eos incessimus, & vt magnas inspirationes edant educimus : atque etiam vt longo tempore spiritum intro trahant:& vt longo tractu respirent.

Quid facto opus sit in contractionibus,quæ consequuntur.

Quemadmodũ singultus omnes inuadere, ita contractiones quoque consueuerunt:quarum vehementes, quæ præsertim musculis accidunt,qui in cruris sura sunt , itémque in femoribus,& brachiis,& musculis masticatoribus, & in extremis pedibus, & potius etiam in manibus , quarum inquam vehementes sedabimus , copiose vngentes , comprimentes, calfacientes,fouentesque. quin huiusmodi contentiones cõpressio musculorum manibus facta summopere adiuuat. nã qui in eorum ventribus collectus est spiritus,qui contractionis est autor, manũ compressu eliditur.Iam vero oleũ sicyonium,& vetus,& ex acopis quæ calfaciunt,& molliunt,& castoreũ

ſtoreum perfuſum, & epotum,& per ſe, & cum melicrato,& melicratum copioſum cum ruta abſorptum obtundere,& leuare contractiones ſolent. ſed maxime omnium contractos iuuat balneum. quapropter ſi purgatio abunde ſucceſsit, vt in pleriſque eorum qui vehementer contrahuntur, contingit, * * * eos lauabimus,& iterum,& tertio. ac quendam etiam vno die octies lotũ vidimus non eo die quidem quo elleborum ſumpſerat, ſed conſequente. nam ſecundo die vehementi contractione correptus balnei auxilio fuit leuatus.

Quid faciendum in nimia purgatione, vt vomitus comprimatur.

Nimias purgationes ſiſtemus calidiſsimum potum propinando,& extrema ligando,& vehementi frictione,& validis cucurbitulis tum hypochondrio, tum vero dorſo admotis,& vi etiam auulſis. ſumme etiam vomitus cohibet abſinthij potio. ſed ſi vomitus perſeuerarint, etiam ſoporiferis dolorem mitigantibus vtemur. hæc enim cum ſuapte natura vim exſiccandi habeant, & quia ſomnum inducunt ideo, excretiones ſiſtũt: ſiquidem ſomnus quoque vim excretionis ſiſtendæ habet.

Quid agendum, cum ſudores conſequuntur.

Sudores immoderatos ſiſtemus ventulum commouendo, corpuſq; ſpongiis aqua frigida, aut poſca imbutis,& expreſſis, abſtergendo: vtemurq́ue linimentis & ſtipãtibus,& emplaſticis. caſum autem virium alimentis,& vino recuperabimus. Qui vero teporem, aut anxietatem ſentiunt, ii mihi videntur neſcire anxietatem à caſu virium diſtinguere.

Ex Herodoto, de iis, quibus ſuffocationis periculum imminet: ex libro de remediis euacuantibus.

Cap. 7.

Qui periclitantur, ne ſuffocentur, ii in principio purgationis modicum ſaliuæ exſpuunt: cum autem vehemens vomendi appetitus excitatur, nihil excernũt, facies intumeſcit, oculi exeruntur, colligantur & conſtipantur partes ad reſpirationem pertinentes, cum ſpirandi difficultate coniuncta. nonnulli vero linguam exerunt,& copioſo ſudore madeſcunt. alii dentes concutiunt, eiſque mens tentatur. Cum igitur im-

minés periculum cognoſcamus,nulla interpoſita mora quá- primum ſuccurrere debemus. Vnguenta enim pennis obuo- luta indemus, & dabimus operam,vt pituitam,quæ locis de- glutionis inſideat, atque inhæreat,euellamus.atque ego qui- dem,in quodam,qui ſuffocatione correptus inibi erat,vt mo reretur(nam dentibus contractis ita conciderat,vt faciunt iu gulatæ oſtię)ore cuneolis aperto,& dentibus obfirmatis, ne eos clauderet, manum inieci, & contractis in orbem neruis, qui ad deglutionem ſunt, manui adhęreſcentem pituitã ex- traxi ,quæ etiam abſterſa,indiuidua permanſit.

Cteſij,de elleboro. Cap. 8.

Patris, auiq́ue mei temporibus nullus medicus elleborum dedit. nam neque eius temperiem, neque modum, neque pondus quod dandum eſſet,illi cognouerant.ſi vero quiſpiã elleborum potui daret, in primis hominem admonebat,fore vt in magnum periculũ caſurus eſſet.cæterum ex iis,qui ſump ſerunt, multi ſuffocati ſunt, pauci ſeruati. at nunc tuto dari videtur.

Mneſithei,de elleboro. Cap. 9.

Ellebori potioni magnum periculum coniunctum eſt.nã vel ſtatim valentẽ hominem reddidit,vel multam ,longám- que moleſtiam in morbo concitauit. danda vero huiuſmodi remedia ſunt iis ,qui ſe tuta curatione præterea curatũ iri nõ putant.

Ex ſecundo libro Anthylli de remediis euacuantibus, de apophlegmatiſmo. Cap. 10.

Apophlegmatiſmis vtendũ eſt, vbi cætera remedia fuerint adhibita, quæ deducere queant materiem ſtabilem, quæ iam facta ſit, & localibus remediis potius indigeat. etenim apo- phlegmatiſmus poteſt ſimul calefacere , & materias infeſtas abducere: corporáque corrigere & emendare,diſtributis ſu- per eis medicamentis iis,quæ pituitam auocant, ad ſinapiſmi proportionem.his autem vtendum eſt,cum aluus pridie deie cit aut clyſteri,aut aliquo alio leuiter & pure ſubducẽte irri- tata.poſt apophlegmatiſmum,melicrato calido colluemus.ſi vero vehemens morſus remaneat,lacte,aut roſaceo id ipſum erit faciendum.

Galeni

Galeni, de iis quæ caput euacuant. Cap. 11.

Succos, qui in capite ſunt, ſputis euacuamus. quod ſi leuiter facere voluerimus, piper & maſtichen admiſcebimus. ſi vberius euacuare propoſitum ſit, vt pyrethrum & vuam taminiã mandant, imperabimus. anemonę quoque vtriuſque radix commanſa pituitam prouocat. itémque capparis radicis cortex. ſeroſum excrementum hæc remedia vacuant. craſſam vero, lentámque pituitam, ſinapi cum oxymelite, aut ſapa, in qua origanum, aut hyſſopum incoxeris. ego vero, vt tu noſti, eam ſinapi cum oxymelite admiſceo. ſi vero cerebrum muco purgandum ſit, acribus eum remediis, quorum nonnulla ſternutamenta itidem cient, euocabimus. itaque anemonæ omnis, itémque cyclamini, & betæ ſuccus per nares purgat. Sternutamenta vero mouet ranunculi radix æque ac alia omnia, quæ vehementer ſiccãt, & ſternuntamenta prouocant: itémque flores & ſtruthij radix, porro ſternutamenta in ſuccis crudis, qui thorace, pulmone, & capite continentur, non conueniunt. partes enim illas vehementer quatiunt, & perturbãt, quæ moderate calefieri: & quieſcere, vt crudi ſucci concoquãtur, deſiderant. quibus agitatis contrarium euenit: ſiquidem ita magis implentur: & ſuccos in eis contentos non concoquunt. Contra vero vbi iam concocti fuerint, ad excrementa euacuanda ſternutamenta conducunt. Videmus enim in grauedinibus, deſtillationibúſque in initio eas à ſternutamẽtis acui, atque exacerbari morbos: in declinationibus vero diſſolui.

Antylli, de ſuffimigatione, ex ſecundo de remediis euacuantibus. Cap. 12

Suffimigatio non multis quidẽ, ſed iis, quibus thorax morbo obſidetur, accommodata eſt: atque ne his quidem omnibus: neque enim ſanguinem ſpuentibus adhibenda: neque etiam arido morbo laborantibus: ſed iis ſolum conuenit, qui aſthmatici ſunt, & non niſi recta ceruice ſpirant: quatenus à multitudine pituitæ, quæ difficulter educi queat, vexantur. Suffimigationibus autem vtendum eſt, cum cęteris quoque localibus remediis vtimur, prius tamẽ aluo emollita,

Homo vero veſtibus totus tectus in ſede locandus eſt ita, vt deuaricatis cruribus prona facie ad vtrunque genu decumbat: & os fatiſcat. in ſpatio vero intermedio olla, aut lebes ignitos carbones habens ſtatuatur: tum in ignem ſpargenda eſt ariſtolochia, ac præſertim, quæ clematitis dicitur: ſin minus, quæ dactylitis nominatur: vel ſulfur ignem non expertũ, aut ladanum, aut tœdam, aut ligna perſicæ arboris, aut funiculum deraſum impones, in genere melior eſt nauticus, qui mari fuerit madefactus. homini poſtea imperandũ eſt vt ore patulo fumum prompte attrahat. multi enim hoc confecto pituitam excreuerunt.

De iis, quæ per nares caput purgant, ex eodem libro Anthylli. Cap. 13.

Iis, quæ per nares caput euacuant, vtimur ad hunc modũ. calamus tenuis per rectũ perforatus qui in nares indi poſſit, quique ſit ſex digitorum longitudinis, in nares imponitur: tum capacitas tota medicamento impletur. eſto autem calamus aut naturalis, aut æneus. eo igitur naribus admoto, ex altera extremitate inſufflando medicamentum in nares propellimus. quæ imponuntur ſunt hæc, ✳ apœlium, ſuccus cyclamini, aut betę, aut elaterium tritum, cedræa, & quęcunque huiuſmodi ſunt materiæ.

Ex eodem, de iis, quæ per lachrimas purgant. Cap. 14.

Eorum, quæ lachrymas cient, exiguus eſt vſus. ad oculos enim diuturno morbo exſiccatos dũtaxat, itemque palpebras ſcabie oppreſſas, & cum oculi non nutriuntur, vtimur: vt oculos humore perfundamus aut materiam ad eos adducamus, qua probe alantur. Lachrymas autem prouocant collyria quæ acria ſunt. quę vero odoratu lachrymas proritãt, ſunt veluti ſinapi, cępe, & ſilphij liquor. Fumus vero, quippe qui magis lędat, quam iuuet, euitandus eſt.

Ex eodem, de iis, quæ per vrinam inaniunt. Cap. 15.

Vrinam mouentium vſus cauendus eſt in tabeſcentibus, aut macie confectis: quandoquidem eos valde perturbat. ex iis vero, quæ vrinam cient, alia ſumuntur ore potui data: alia

glandi

glandi colis imponuntur. his vero potissimum vtimur, cum vesicca expleta est,& idcirco cõtrahi,& vacuare vrinam non potest. in glandem vero priapi nitrum aqua resolutum, itém que muriam, salis florem, fel, cyclaminum, & corem animal indimus.

De iis, quæ sanguinem educunt, ex eodem libro. Cap. 16.

Vtimur iis, quæ sanguinem educunt, in mulieribus, quibus menstruę purgationes suppressæ sunt. sanguinem vero educunt, ea que vrinam prouocant omnia, & quæcunque non cum siccitate, sed cum acrimonia calfaciunt. inter hæc numeratur brassicæ radix decocta, cuius decoctum potui detur, & pręcipue agrestis brassicæ, & magis etiam eius quæ marina vocatur: perseæ radix, itemque saluia, ruta, amaranthum, chrysanthemon, dictamnum, erucæ semen. prouocant etiam quæ adhibentur extrinsecus, cum ori vuluæ admouentur, vt ruta trita, per se, vel cum sale, vel cum melle: vel cinis radicis anethi cum melle: porri succus, alliorum capita admota, myrrha trita ex vino, amomum,& denique leporis coagulum.

De iis, quæ sudorem prouocant, ex eodem libro. Cap. 17.

Sudorem mouẽtibus vtimur, vel vt siccitatem minuamus, quæ in summa cute à febribus, & pręcipue tabidis inducta fuerit: vel vt pruritus, & commorsiones vehementer vexantes amoueamus: vel in reficiendo post longum morbum corpore, vbi summa cutis exaruit.

Vtimur pari modo eisdem vbi corpus ex alimento fructum nullum fert. & in corporis extenuatione, & in cruditate,& hydrope, qui ἀνὰ σάρκα nominatur: & in quibus eruptio aliqua in summa cute excitatur, cum aut corruptio præcessisset, aut cibi acrimonia. Sudorem autem prouocant hec: chamæmelum siccum tritum oleo inspersum, & summæ cuti valide confricatum: seseli Massiliense, pyrethrum, cachry, anisum similiter oleo inspersum. nitrum tostum non nimis tenue, sed crassiusculum cum oleo: salis flos oleo temperatus: liquor cyrenaicus aqua dilutus, corpori infricatus,& ad ciceris magnitudinem epotus.

De deriuatione, Galeni. Cap. 18.

Deriuatio eiusdẽ generis est, cũ euacuatione, quæ fit per eã partem, quæ fluxionem suscipit. ea fit per aliquam vicinam partẽ : vt cum per gurgulionẽ, aut palatum fit fluxio, ipsius deriuatio accommodate per nares fiet, nobis irritantibus, aut per acria medicamenta prouocantibus. Cum autem ad oculos aut aures, succi vergunt, tum eos non in nares tantum, sed in os etiam deriuare debemus, medicamento quod ex origano & sapa, & quod ex sinapi constat, dato ad os colluendũ, & gargarizandum. Id etiam nobis est perspicuum, vuam taminiam commansam, pyrethrumque, & cętera huius generis acria, succorum copiã, quę in oculos, aut aures ex capite fertur, ad os traducere. Fit etiam deriuatio, si id quod per asperam arteriam in pulmonem defluit, ad stomachũ diuertamus. siquidem hoc est potius eligendum. atque etiam in muliere si per venas sedis sanguis erumpat, eumque ad vteri venas traducamus: fiet deriuatio. ex quo fit, vt riuare sit per riuos ducere, deriuare vero est è riuis ad latera diuertere.

De reuulsione, eiusdem Cap, 19.

Vehementissimos influxus succorũ auxiliis reuellentibus cõfertim ingruere prohibemus. sunt autem reuellentia auxilia, vincula artuum, vbi succi in thoracem & ventrem vehementer inclinant: vomitus vero, vbi partes infernas petũt: quemadmodum etiam acres clysterę s, vbi ad vomitum vergũt. Has ambas succorum inclinationes, cum eam inquam quæ per superiorem, & per inferiorem ventrem fit, ad vrinas, & sudores reuelles. vrinas quoque tum ad sudores, tum ad alui deiectiones trahes. reuellens etiam præsidiũ est cucurbitula prope mammas affixa. quę vero hypochondriis adhibentur, sæpenumero sanguinis ad nares impetum valde reuulsisse conspexistis: quemadmodum etiam immodicas per vterum irruptiones. acria quoque medicamenta artubus imposita, succos ad caput, visceraque vergentes reuellunt. Omnino autem reuulsio facienda est, deorsum, vbi succi sursum vergũt: sursum vero, vbi ad inferiora feruntur: & vbi introrsum, ad exteriora: vbi extrorsum, ad interiora: sique dextrorsum inclinant, in sinistram: si sinistrorsum, ad dextram facienda reuulsio est. eo

dẽmquę

démque modo fluxiones, quæ retro inclinant, antrorſum: quę vero in anteriora, retrorſum reuellendæ ſunt. Timocrates igitur Heracleotes, cum iuuenis quidam ex agro non mediocre pondus in vrbem dextra manu tuliſſet, ob eámque cauſam impleta manus fuiſſet, iuſſit, vt pari pondere ſiniſtrę impoſito tantundem itineris conficeret: ita enim fore vt manus tumor euaneſceret. qua re cõfecta, ſtatim tumor ceſſauit. ac me quidem non ſolum in manibus, ſed cruribus etiam tale aliquid facere conſpicitis. cruri nanque, in quod humor confluit, aliquod repellens medicamentũ adhibeo, idque apte ligo: eáque deligatio ab inferioribus partibus incipit, eáque ſemper vicinas partes continenter excipiens, & denſans, vſque ad inguina progreditur: alteri vero cruri aliquod medicamentum calfaciens impono, atque ita fluxionem commuto, & ad alterum crus reuello.

Ex *Galeno, de vomitu.* Cap. 20.

Qui vomere conſueuerunt, iis quandoque conſuetudinem ſeruare, quandoque vero intermittere cõducit. ſi ergo in ventrem flaua bilis cõfluat, homóque ſit ea natura, vt amara bilis in eo redundet, regionémque calidam habitet, & vitam laborioſam, atque ærumnoſam degat, is aſſuefaciẽdus eſt, vt bilim prius vomat, quam cibum capiat. ſi vero malum inde originem ducat, quod multum vini à balneo ante cibum velit bibere, tum & vomendi conſuetudo eſt omittẽda, & ſimul etiam potus, atque paſtus multitudo auferenda. Ventriculus enim ab his factus imbecillus, totius corporis redundantiam, quę in eum confluit, ſuſcipere aſſueſcit. quibuſdam tamẽ tẽporibus prodeſt euomere, vt ſuccum glutinoſum, & plurimũ à ventre abſtergamus: quo quidem tempore radiculas ex oxymelle, & quæcunque ſunt huius generis, offeremus. ſique talem ſuccũ in ventriculo quis cõtinuo aceruarit, is cõtinuo quoq; ad vomitũ impellendus erit. Contra vero, ſi ventriculus imbecillus ita ſit, vt quę ſumpta fuerint, ferre non queat, vomitũ prohibebimus: pauculóſque cibos, & eos quidem ſtomacho idoneos dabimus: & medicamentis, quæ foris ſuperdantur, eum roborabimus. Cui autem à cœna vomitum ſine moleſtia cieri volumus, narciſſi bulbos vna cũ aliquo eorum, quibus ille veſca-

tur,propinantes,eum ita afficiemus, vt facile vomat. Narcissi enim bulbus,quem caput vocant, medicamétum est ad vomitum efficax. Valet etiam ad vomitum prouocandum semen anagyri, & glandis vnguentarię carnis drachma ex melicrato epota.hæc itidem per infernam aluū copiose subducit.itaque cū hoc medicamento vtimur ad alicuius visceris purgationem,& pręsertim iecoris,& lienis, ex oxycrato dare ipsum consueuimus.

Quomodo facile quis vomat,ex iis,quæ ad Potamonianum, *de vomitibus scripta sunt.* Cap. 21.

Quoniam iis,qui violenter & difficulter vomunt,nó mediocre periculum imminet,& venam aliquam rumpendi,& aspectum lædendi,& fauces,& columellam, & gulam dolore conficiendi,& aliquod aliud incommodum patiendi: idcirco medici rationes inuenerunt, quibus facile quispiá vomat,ne cęteris commodis,quę ex vomitu consequuntur, ob eá causam priuetur.Vomitus enim pituitá euacuat,caput leuat,& totum reliquum habitum corporis agilioré reddit.& quandoque eum, qui cibum auidius ingessit, cruditatibus vexari, & eum qui nimio vino se ingurgitarit, lædi non sinit. Summa ergo, & totius rei caput est facilitas in mediocri repletione vomendi. qui enim se nimis expleuerunt, ita ventrem quoque impleuerunt, vt eum cótrahere nullo modo possint. Adhibenda quoque diligentia est, ne quę dentur,acerba, aridáque sint: sed partim dulciora & humidiora, partim vero acriora sint. Inter hæc probantur radicula,eruca,vetus salsamentum, origanum, & parum cæpæ,atque porri. Valent ad hoc etiam ptissanæ ex leguminibus, melle adiecto: itémque lomenta fabarum: & pingues carnes.nec tamen horum succi tantum sumendi sunt, sed tota etiam moles deglutiéda: siquidem ita accommodatius euomentur. nam quæ facile in succum vertuntur, ea & sua tenuitate,& quod parum abest,quin concocti sint,facilius distribuuntur.ergo qui vomiturus sit, non debet in mádendo morari diutius.sint autem omnia coquendo emollita. inter vina,dulciora anteferéda sunt: hæc enim magis fluitant: & multo etiá magis, si maiore aquæ copia, quá consueuerint, diluantur.Debet autem is,qui vult euomere,& tepidiorem, & largiorem potum sumere: amygdalásque melle intinctas ede-

edere:& eodem tempore placentas gustare, peponísque, ac cucumeris semen maceratum, & læuigatum cum melle offerre. ita enim vomitum mirum in modum citat. idem facit etiam cucumeris radix trita ex melle. Qui volunt vehementius euomere, ij narcissi bulbum aqua decoquunt, eáque vinum temperant. ciet non secus vomitum irinum vnguentū, si quis illitis eo digitis irritet. Ad summam non multum spatij debet intercedere inter cœnam & vomitum, sed dum cibi adhuc sublimes sunt, vomitus incipiendus. si vero te impediat repletio, vt cogaris intermittere, tum primum somnū dormies. ita enim & vēter aperitur, & cibi facile sursum redeunt. Qui vero in somnis vomunt, confert aquam frequētius absorbere: & vomitus neque acorem, neque morsum habentes soluet. Valet etiā ad vomitum, nec cessare, nec quicquam intermittere. sed vbi primum vomitus apparebit, etiā si perexiguus sit, irritandus erit, nec abirritatione cessandū. interim vero tepidiorem aquam bibere: quādoquidem hoc pacto quispiam absque vlla molestia pulcherrime vomet. Post vomitus autem os colluendum est, & facies posca, aut aqua abstergēda. hoc enim & dentibus prodest, & caput alleuat. sinciput vero prestat oleo rosaceo, aut crudo, quod omotribes vocant, vngere. cúmque est quiescendum, iubere alicui debemus, vt pedes placide fricet: cū hoc etiam caput leuet.

Ex Diocle, de iis quæ ad vomitum valent. Cap. 22.

Ex iis, quæ vomitum prouocant, quæ medicamenti vim habent, quæque efficacia sunt, non debent adhiberi: vtendū vero est familiaribus, & præsertim quę consuetę victus rationis sunt. huiusmodi erit dilutum cucumerum tenerorum & in frusta sectorum, & aqua maceratorum: qua deinde tēperemus potum, quem à cœna tepidum sumamus. itémque aqua decocti * sphæni eodem modo pota: aut pura polenta non admodum cocta, cum melle in sorbitione sumpta & ante, & post cœnam. aut allia tosta ex melle sumpta. aut sisama fricta, tritáque, & tribus melicrati semiheminis perfusa. Hæc omnia & tepida, & aceruatim sumenda sunt. ac facilius quoque sedens, quam stans quispiam euomet. nō debet autem ad vomitum incitatus cogi, vt omnia exqui-

ſite euomat: ſed vbi ſatis fuerit euacuatus, tum ceſſandum: nec interim quicquam, vel exiguum bibendum. Qui vero aridum vomit, is debet aquam tepidam ſuperbibere. cúmq; tantum vomuerit, quantum eſſe conſentaneũ videatur, tum ventrem, tanquam vas quoddam lauet, potu melicrati, aut aquæ permultæ, & iterum vomat: ſi non, faciem aqua perſpergat, & os vino mero & tepido colluat, & tribus cyathis eiuſdem paulatim gargarizet.

Archigenis, de vomitibus à cibo excitatis.
Cap. 23.

In quo interpretando fuit propemodum diuinandum.

Vomitus à cibo non conſuetudine, ſed neceſſitate cómouetur. mirabilis autem vtilitas inde conſequetur, ſi bis, térve in menſe cieatur. nam & ex eo quod neceſſitate, ac propemodum vi prouocatur, facilitas quędam conſequitur, à qua nonnulli iam eã conſuetudinẽ ſibi acquiſiuerũt, vt onus ciborum continuũ alij exquiſite, alij vero plane depoſuerint. ſuntque admodũ negligentes ij, qui non dant operá, vt quæ vehemẽter eis moleſta ſunt, & præſertim quæ à * colo procedunt, extinguant, & ad nihilũ redigant. ego tamen ne in his quidẽ perſpicuis pręmiis quæ propoſita ſunt, vllum tale medicamentũ homini puro, & qui tẽperantiam ſeruari poſſe putet, ſuaderẽ. eſſet enim cómutatio, vt alteri morbo locus daretur: & alicui quidẽ deteſtandus, alicui ἀτροφία cum ex alimento nullum fructum corpus fert: alij deformitas, aut grauis imbecillitas. amaræ bilis vitia, itémque atrę bilis, difficultas reſpirationis, vitioſa nutritio. defectio voluptatis, redundantia cupiditatis. Ac nonnulli ita ſtomachi aſſueti ſunt, vt ſtatim id quod ingeſtum ſit reiiciant prius, quam ex eo vtilitatem vllá percipiant: vel propter malũ quoddam, quod explicari non poſſit, ipſum vomant. ídque non digitorum prouocatione, ſed rudiculis quibuſdá in ipſum ferme ventriculũ iniectis. ídque quod relictũ eſt, æque ac totũ grauat, & facile, & abſurde corrũpitur, neque vnquá concoquitur. Pręterea alui ſeceſſiones immoderate mehercule perturbant. doloréſque duri partim hinc, partim aliũde exoriũtur, corpus occupantes: cũ præſto ſit & paratum corpus, vt iniuria à quacũque cauſa afficiatur. & morbi etiá in quibuſdam lati-

latitant accessionibus à ventre intercisis:contra vero sese efferunt,cum angusta est via,per quam auxiliũ afferatur: cum quispiam ita animum inducit, vt relicta & pro nihilo ducta temperantia,in huiusmodi cumulum malorum cadat.

Rufi,de clysteribus. Cap. 24.

Ex clysteribus,qui iniiciuntur, alij molles, alij acres sunt. molles constant ex aqua calida, & aqua & oleo commixtis, ex lacte,ex fœnigreci,alicæ,tragi,lini seminis, & maluæ decocto,ex cremore ptissanæ,aut tritici,ex portulaca, plantagine,beta,pane,vino & oleo mixtis: eruo, decocto lentium, & rosis,& rosaceo: nonnullis vero adhibetur adeps anserimus,suillus,caprinus,hircinus,& gallinaceus, butyrum,resina terebinthina,ruta,cuminum, lauri baccæ,anethum,& bitumen.acres autem sunt,muria, aqua marina, garum, siluri, decoctum iridis,thymi,satureiæ,aristolochiæ rotundæ, cucumeris syluestris, absinthij, melicratum cum sale & nitro: colocynthidos decoctum,centaurij succus, cnici decoctum, itémque ellebori nigri, mercurialis, polypodiíque: acetum cum nitro,rhus quo vtuntur coriarij. molles ergo clysteres conueniunt iis, in quibus stercus durum insidet: & in quibus maius aliquod remidium adhibere volumus, vt cucurbitulas,dropacem,venę sectionem: aut abradere aliquid instituimus,aut chirurgiam exercere. in gestatione,balneo:aut vomitu,& præsertim purgante. Iam vero mollem clysterem indimus etiã iis,quos medicaméto aliquo per infernas partes purgante sumus purgaturi,vt id facilius succedat, & minime consentaneũ sit, vt ✩ nudum medicamentũ corpora contingat.eodé quoque vtimur, quasi curationis causa post acrem clysterem iniectum, vt abstergamus, siquid insedit,ne acres res,quæ inhæserint,nimis mordeant. Vtimur quoque molli clysteri in iis,qui sanguinem spuunt:ne vasa nimia cupiditate, & voluntate exorta à vehementia disrumpantur. Et in quibus partes adiacentes acres sunt,vt in exulceratione intestinorum,quæ defluxiones afferat: & in iis, quorum intestina à medicamétis erosa fuerũt:& in torminibus,& flatibus: & cum stomachus morsibus vexatur: & in continuis nimiísque desidendi cupiditatibus.& in quibus grauitas rectum intestinũ vrget: quam perfrictiones quædã excitarint.

& in vrinę difficultatibus,& in suffocationibus,quæ ex vtero fiunt.& cum intestina inflammatione tentantur, & cum chirurgia in scroto administratur.Et omnino in capitis dolore in initio ante alia remedia, vt materiam alio traducamus.Non tamen eadem iniecta prosunt omnibus: sed aqua per se infusa facit, vt stercus excernatur in febribus continuis,& malignis:& in ætatibus, & naturis corporis delicatioribus: & in quibus non longo tempore stercus contentum exaruit.& in iis,qui ex longa imbecillitate corpus reficiunt,in quibus excrementa difficulter redduntur: & in chirurgiis prope anum administratis.Cæterum in iis,in quibus flatuum inuolutiones fiunt,aqua vtemur calidiore: quippe cum tepida flatum gignat: & vnica iniectione clysteris infundemus.nã quod interiecto spatio inditur, procreare flatus solet.Fœnigręci decoctum mulieribus potius conuenit: itémque mollioribus & delicatioribus, quorum stercus sit asperius.eodem quoque modo maluæ decocto vtemur: & præcipue in quibus locorum mitigare siccitatem oporteat: lini seminis autẽ,in quibus morsus sunt, partibus mediis inflammatione obsessis.si tamẽ acutæ febres fuerint,capútque patiatur,hæc iniectio,quia caput replet,fugiẽda est.erit autem accõmodata locis muliebribus, vesicę,renibus, & intestinis inflammatione vexatis.Furfurum cremor,tragi,panis, & alicæ vim etiam quandam alendi habent, & sæpe etiam vbi deiecta fuerint excrementa, vsus postulat, vt aliquid, quod alat,iniiciamus:vt in attonitis, & quibusdam cardiacis,qui cum sumere aliquid volunt,non possunt, neque etiã transmittunt,cum stercore sint repleti. Pręterea habent etiã vim dissoluendi,præsertim si triticei sint. quin hæc etiã iniectio intestinorũ vlcerationibus, quę in summa cute sunt, prodest:quibus itidem ptissana cõuenit. magis enim abstergit,& statim stercus dissoluit:sique suillũ adipẽ adiunctũ habeat,morsibus medebitur.efficacior est hircinus. Betæ succus & decoctum intestinorum vertigines, & palpitationes dissoluunt: & stercus molliunt, & morsionibus occurrunt. Portulacæ succus vtilis est feruoribus cũ alioqui exortis,tũ vero ob læsionẽ aliquã consequentibus,& iis, in quibus ob duri stercoris excretionem, quæ paulatim per ablationem facta fuerit, male affectus constrictor, & rectum intestinum affe-

affectionem eryſipelatis naturam referentem contraxit. in quo caſu eidem ouum & oleum admiſcetur. in omni vero inflāmatione per ſe iniectus conuenit. aptus eſt iis, quorum loca imbecillia ſunt: & in quibus tormina fiunt. at rutæ decoctum magis valet ad flatus diſcutiendos: aut etiam cymini, aut anethi, aut lauri baccarum. quandoque etiam huiuſmodi decoctum febricitātibus ob perfrictionē prodeſt. Lac clyſteri iniicitur, vbi inteſtina, renes, veſica, & vterus vlceratione, & inflammatione obſidentur. Acres vero adhibentur, vt pruritus, extuberationes, & cutis vlcerationes excitentur. quibus roboris cauſa (niſi à noma ſit origo) mel, aut adeps anſerinus, aut ſuillus accedit. Reſinam terebinthinam antedictis adiungimus. hydrelæo vero in morbis, in quibus ſtercus retinetur, & præſertim quos perfrictio inuexit: itémque bitumen. butyrum vero indimus, cum propter inteſtini recti inflammationem ſtercora continentur: & cōcreta excernuntur. cúmque vlcera ſordida inteſtinum obſideant, idem clyſter conueniet. Maluæ decoctum & ſuccus in longis torminibus, & quæ etiam diutius extendantur: atque etiam in inflammationibus inteſtinorum, cum ſedes quoque ſimul affecta eſt, & muliebres læſiones adſunt, vtiliter admodum iniicitur. Melicratum vero inditur, cum nullo malo partes ſunt affectæ, ſed ſtercus contentum molliri difficulter poteſt. & in quibus notabili quadā chirurgica adminiſtratione vtendum ſit. Vino autem, oleo, & cremore ptiſſanæ, aut maluæ colluemus eos, qui papaueris liquorē ſumpſerint. ſíque aluus ſubducatur, frigidis clyſteribus: ſi non, calidis vtemur. qua in re occaſio eſt, vt feſtinemus. Lac bubulum, aut caprillū, aut ius gallinarum infundimus iis, qui altercum ſumpſerunt. Vinum cum roſaceo, vitello ouorū, aut dulci roſaceo incoctū, iis aptū eſt, quos crebra deſidendi cupiditas, quā τεινεσμώδη vocát, exerceat: ídque in principio. hydromeli vero, aut decoctum lenticularum cum melle, aut erui decoctum eodem modo, aut ptiſſanæ cremorem cum roſacco iniicimus, cum aliquid eorum, quæ ora obturant, in colo inteſtino fractum ſit. Ficuum decoctum accommodatum eſt iis, qui bupreſtim biberunt. Menſura eorum, quæ iniicienda ſunt, habita naturæ ratione, in viris minor, in fœminis maior ſit: ita tamen, vt maxima ſit trium heminarum, minor vero vnius. habenda quoque eſt ætatis, & vitæ ſtudiorum, & magnitudinis ven-

tris,& morborum,& symptomatum ratio.sæpe enim & bis, & ter iniicimus,& præsertim in quibus vlceratio & inflammatio in recto intestino stercus,quod inibi est,continet,vinculi instar: ídque quod iniectũ est, superiores partes petere non potest,& ita rursum excernitur, vt tantũmodo ad perfundendum & madefaciendũ valuerit. Atque hæc quidé de clysteribus,déque iniectionibus mollibus cómemorata sunt nobis. Acres autem clysteres in laterum doloribus conueniunt:itémque gingiuarũ defluxionibus: capitis doloribus,febribus inordinatis,quę non vehementes inuasiones habent, sed remissas,& inæquales:grauitásque in intestinis sit,& venter humidus,& molle hypochondriũ. Valent etiá in quotidiana febre,cum & suffocationes sunt, & propensio in somnum nimia,& etiá in magna difficultate respirandi, morbo pulmonis,angina, tetano, morbo comitiali,insania,coxédicis doloribus,vertiginibus,nó nisi recta ceruice spirantibus, lippitudine laborantibus,lumbricis teretibus & latis,qui intus contineantur, iis qui letale aliquid sumpserint, aut medicamentum:vlceribus, aut ebullitionibus & eruptionibus, quæ in capite fiunt,callis & extuberationibus in summa cute nascentibus, scabie, lepra:recti intestini vsque ad constrictoré resolutione,lethargicis, & qui pituitam in ventriculo adhærescentem habent, & ob eam causam non cócoquunt, nec fructum ex alimento sentiunt,& decolores sunt:in fluore alui, cœliacis, hebetudine oculorũ, & vlceratis intestinis. In hoc genere non idem omnibus conuenit.nam acres clysteres in acutis & vehementibus febribus, & in quibus stomachus,aut intestina,aut alia imbecilla sint, vitaré cóuenit. quorum etiam vsus fugiendus est in iis, quorum vesica, aut renes,aut vterus male affecti sunt:& quibus aluus per se humectatur.itémque,in hyeme,aut æstate ardenti,& in corporibus imbecillis,quæ vel ob morbũ ita sint affecta, aut quod ita delicata sint nata. atque etiam in pueris, & mulieribus, & eunuchis:& populis qui ad septentrionem sunt siti,& regionem frigidam incolunt, vt Galli, vt Thraces,vt Itali:siquidem hi clysteres acres ferre non possunt: & item in iis,in quibus ob quamcunque iniectionem, aut causam intestina vlcerantur:& in vulneribus notabilibus,& quæ neruis inflicta sint. Audentius autem huiusmodi ablutionibus vtemur in viris iuuenibus,quorũ firma sit corporis constitutio,& athle-

thle-

thletica:in locis vero,vt in Aegypto,vbi huic remedio assueti sunt homines: itémque in aliis tẽperatis. Iá vero valde acribus in iis, quorũ firma est corporis affectio,ipsique fortissimi sunt,& eis assueti,cum neque febres, neque morbi diuturni adsint, crassitudo autem humorum subsit, aut torpor & segnities corporis consequatur,vti consueuimus. In coxendicis autem doloribus,& ea spiratione quæ recta ceruice duntaxat fit,cum spiritus à stomacho non eliditur, clysteres ij sunt accõmodati,qui sanguinem educunt:vt garum,siluri, muria,aqua maris. at in quibus ipsa tantũmodo affectio est, & partes adiacentes integræ sunt, cęteri clysteres conueniunt:& magis cũ adhibeantur,vt corpus ad alia auxilia præparetur.parantur autem hoc modo,mellis heminæ dimidiũ, aquæ marinę heminę duæ, salis holcę tres, olei quarta heminæ pars,quidam vero duo oua adiungunt. Alius Clyster. Salis eadem mensura,nitri tantundem, cremor ptissanæ adiungitur. Alius.decoctũ colocynthidis.eius enim tomentum per se decoquendũ est:eíque sal,aut nitrũ à nonnullis quandoque admiscetur. Simplices fiunt ex decocto iridis, thymi, satureiæ,absinthij,cucumeris agrestis: quibus sal additur. In quibus vero sunt calli, aut tubercula in summa cute erumpunt,aut scabies,aut lepra, quę grauitatem aut cruditatem efficiant,aliquis clyster conueniet ex iis, de quibus diximus: sed præcipue is, qui ex rotundæ aristolochiæ decocto cum melle,aut sale iniicitur.Qui vero lateris dolore vexantur,vbi detractus sanguis fuerit,aliquo ex his clysteribus vti debent.simili quoque modo ij, quibus defluxio gingiuas male habet.capitis vero dolor, & morbus comitialis magnopere iuuantur,si initiũ auxiliorum à clysteribus ducant:quibus cõ ueniet quoque veratri nigri decoctũ, mercuriali adiecta:& postea vel rotundę aristolochiæ, vel centaurij succus,vel polypodij decoctũ:quibus non secus mel accedat. si vero propter lentorum humorum copiam hebetes oculi sint facti,aliquo apparato clysteri vtemur.in pleuriticis quoque & peripneumonicis & vertiginosis,& tetano,& angina, & lippitudine laborantibus,post venę sectionem,si capaces homines sint,eundem clysterem iniiciemus.qui vero taurinũ sanguinem potauerunt,iis clysteres memorati conueniunt: sed proprie acetũ est nitro infusum:& brassicę succus,aut semen cum aceto. iis, qui mortiferos fungos comederunt, nitrum,

abſinthium,& raphani ſuccus,& rutę decoctum iniicitur.iis vero,qui lac biberunt,acetum ex nitro, aut lac aſininũ cum multo ſale.in recti inteſtini reſolutione, clyſter ex muria imponendus eſt.Qui vero aſcaridas lumbricos gignunt,iis muriam,aut centarij decoctum,aut etiã abſinthij,aut lupinorũ: aut aloën, aut cedriam cũ aliquo ex prædictis decoctis iniicimus.quibus aluus diuturna fluxione vexatur,prodeſt muria,& abſinthij decoctum:exterit cauitates,& renouat quod deeſt.quos helminthę lũbrici infeſtant, iis decoctũ lupinorum,aut eorum dilutum,aut rhun coriariorũ, aut decoctum abrotoni,vel abſinthij,aut oleũ cicinũ, aut muriam imponimus. Lethargicis vero poſt ea remedia, quæ eis in principio conueniũt,iniicimus melicratũ,quod nitrũ, ſalémque,& abſinthij ſucci portiũculã acceperit.iis, quos leuitas inteſtinorum exercet,qui ob inteſtini imbecillitaté, id quod ingeſtũ eſt,reddunt,abſinthij decoctũ damus. Cupiditatibus nimiis deſidendi,quas tineſmus excitat, parũ murię adhibendũ: cũ vires non laborent,nec affectio alte intra corpus deliteſcat. mel vero non admiſcemus, quia permanentius humectat,& madoris efficiens eſt.ſi vero ſanguis purus ob inteſtini exulcerationé fluat,herbę ſanguinalis,aut plantaginis,aut myrti baccarũ nigrarũ vino decoctarũ ſuccũ dabimus: quibus poſtea admiſcebimus thus,aut acaciã, aut hypocyſtida,aut balauſtiũ,aut malicoriũ,aut rhois ſuccũ, aut lanæ,aut ſępię cineré,vel lintei multiplicis vna cum alumine ſciſſili cõbuſti: aut ſpongię ſanguine taurino,& pice imbutæ, aut fimi aſinini per ſe: & pręſertim ſi ab vlceribus depaſcentibus morbus oriatur.aut iniicienda ſunt frigida, vt ne ictu ſuo pungant. Vlceribus auté inteſtini non fluentibus lac caprillum indimus,aut etiam bubulũ,aut lycij drachmas duas,terræ ſamiæ drachmas duas:aut amyli tantundé:aut triticeæ ptiſſanæ cũ bulbo cõbuſto,aut abſinthio. Fluctibus auté aut perhumidis vlceribus,chartæ cõbuſtę,aut lentiſci cineré iniicimus,aut medicamentũ ex charta conſtans cũ aqua, aut decocto alicuius adſtringentiũ.In vſu clyſterum,qui efficaciores ſunt,prius clyſter mollis iniiciẽdus eſt,vt ſtercus inſidens excernatur: & ne tã acer clyſter corpora cõfertim attingat. ſed in febribus morbus tépus non cõcedit vt ſępe clyſteres imponamus:in iis vero,qui febris ſunt expertes, nobis permiſſum eſt,vt in tépore opportuno clyſteres adhibere poſſimus

ſimus. Debet autem primus clyſter, eſſe copioſior. ſecũdum vero, minorem: & largiorẽ quoque in iis, in quibus capitis, aut eius partium cauſa indimus: minus largum vero, cum earum partiũ cauſa, quæ in prõptu ſunt & paratæ, vt ab eis id, quod volumus, ſubducamus. In quibus tamen diuturna ſtercoris retentio fuit, non debemus protinus (efficacem enim purgationem reſpuit affectio) acrem iniicere clyſterem: ſed perſępe & ſecundum, & tertium clyſterem mollem, qui accipiat aut reſinam terebinthinam aut butyrum, imponimus. facta vero excretione, tum vtimur iis, qui acres & efficaces ſunt. Tempus vero acrium clyſterum in ſtatu febre vacante eſt: vt in acutis, in principiis, & in ſtatibus morbi adhibeantur. quinetiam in remiſſione acceſſionum eos iniicere oportet. in diuturnis vero, & declinantibus, omne tempus eſt accommodatũ. cúmque in febribus fiat intentio, atque remiſſio, initiũ remiſſionis magis probatur. ſępe etiam in quibuſdã febribus in principio vtile eſt acri clyſteri vti: qui vicem ſectionis venæ ferat: ídque in naturis tẽperatis & calidioribus: vt in quibuſdam, quorũ firma eſt corporis conſtitutio, & plenitudo in carne eſt. vbi vero humores dominantur, & ſuperant, ibi vtilius eſt, materiã purgatione minuere. & præſertim in athletis propter vſum, quem in clyſteribus habent: cum pituitoſa aluus eorũ ſit, & magna coaceruatio per inferñas partes conſequatur, cum vna etiam alia ſyndrome adſit. quibus enim in vẽtre pituita eſt, iis clyſter cõuenit. id quod nobis perſpicuũ ex eo fit, quod alimenta non concoquantur, & continui ructus, & acidi fiant, & cibi euomantur: & non opportune ſudor in balneis cieatur: venter ſolitos clyſteres, aut purgationes deſerat, imbecillis reddatur, gracilíſque: síque in febrim homo incidat, difficili rigore capiatur, totum corpus non æqualiter calefiat, maxime vero partes circa ventrẽ exurantur: appetitus vero abſurdarũ, & acriũ rerum excitentur: appetitúſque ad cibos ſumendos deiiciatur: facies decolor, & plũbea euadat: pulſus lentus ſit, ægre moueatur, & percuſſiones quaſdã raras habeat. his ſtatibus omnibus acres clyſteres conueniunt. Cæterũ fiſtulę partim per rectum ſunt perforatę, partim nõ item: quibus vtimur in dyſentericis, & in quibus partes corporis facile afficiuntur, ne ſtimulus fiat: & in quibus euacuationẽ facere prõptius volumus. quæ vero per rectũ ſunt perforata, adhibẽtur iis, in qui-

bus volumus clysterem plura expellere,& à superioribus locis deducere:& in quibus crassiora sunt, quæ per clysterem iniicimus. quocirca erit huic rei accommodatum, vt loca affecta singillatim indicemus, vt, quantum differant, intelligatur: ex quo etiam planum fiet, ad quęnam fistulis per rectum perforatis vti debeamus.

Signa quibus cognoscamus, quorum locorum affectione stercus retineatur.

Si igitur stercus propter affectionem, quę in superioribus fit partibus, contineatur, stomachi distentio apparebit, dolores dorsi,& spiritus angustię consequentur. si vero à * ieiuno intestino cohibeatur,& gracilibus intestinis, nauseę, saliuæ copia,& frequentes in vmbilico æstus erunt. colo vero intestino male affecto, flatus accidunt, retentionésque:& circa vmbilicũ intestina violente torquebuntur, lumbis patientibus, grauitas sentitur, quæ lassitudinis sensũ inuehit: quæque excernuntur, æque ac in defluxionibus, infracta,& sanie imbuta sunt. si venter laboret, stercus subalbicans, aut modica flaua bili coloratum,& laxum descendet: si ieiunum intestinum, concretum, strigmentosúmque humorem, ac nigricantem, in quo sanguinolentæ interdum fibrę conspiciuntur, stercus habebit: interdum vero flaua admodũ, copiosáque,& ex glande non ita multa lubricantur. A tenuibus vero intestinis excernuntur quæ porri colorem referant, variáque sint, ac continuo pauca, & quę celeres mutationes sortiantur, ac magna cum molestia,& marcore descendant. At ab intestinis crassis, & furfuracea colore mucum quendam imitantia. ac cupiditate statim excitata, multa confertim, & sæpe subducuntur. à recto intestino mucus purus, qui crassitudinem habet, ac sanguis floridus cum magna,& frequenti cupiditate desidendi, quę vix inhibetur, fluit. Cum igitur hęc signa sint, neminem iam latebit, quibus vtendum fistulis in ęgrotantibus esse videatur. ablutione autem per clysterem auricularem, cum in sinu magno, tum in abscessu in intercostali exorto, & in fistulis: vt primum humorem aqua calida abluamus, tum melicrato repurgemus: postremo vero medicamenta indamus, quæ pus creent. In colis quoque vlceribus infuso melicrato, furfurum decocto, & ptisanę cremore, medicamenta iniicimus. In sinus vero muliebres inflam-

flammatione oppressos coniicimus fœnigræci decoctum, maluæque, & ptisanæ cum seuo porcino, anserino, & gallinacco. vbi vero vlcere tentantur, imponimus medicamentum, quod τετραφάρμακον nominatur, aut ceruinam medullam, aut butyrum, & deinde pessos ad id accommodatos. Purulentos vero abluimus melicrato, alumine ex aqua, stœbes decocto cum vino, aut rosis, aut hedera: aut malicorio, aut galla, aut myrto, aut vino cum modico alumine, aut paribus vini & vrinę portionibus: aut myrti decocto & vrina. obstructos vero propter alicuius rei adiectionem, abluimus aqua, nitro ex aqua, melicrato cum multo impetu, & stridore. sic enim expelletur id quod coiuerat. Pruriẽtibus vero betarum succum, porri. ✻ chartam cum aceto, cepam, amygdalinum, aut rosaceum cum aceto iniicimus.

Ex Lyci commentariis, materiæ ad clysteres dysentericorum. Cap. 25.

Dysenteriæ, hoc est tormina intestinorum quædam sunt huiusmodi, vt nullam inflammationem adiunctam habeant; quibusdam vero etiam inflammatio sit coniuncta. vtriusque generis hę sunt notæ. dolor ergo nimius, & febres quędam accedentes inflammationem cum vlceribus subesse significant. omnes vero febres, & dolor non vehemens absque inflammatione, vlcera esse declarat. Si ergo ad vlcera accesserit inflammatio, clysteres hi conuenient: succus lenticulę, vel per se, vel cum lenticulis lentisci portio, aut myrti decoquatur: vel ipsæ solę decoquantur. Facit ad idem cydoniorum decoctum. decoquuntur etiam triticum, oryza, & alica: cum quibus singulis decoquimus aut mala, aut symphiti radicem, aut flores mali punici. quorum florum non debet magna portio simul decoqui. efficacissima hæc ablutio ad partem firmandam erit. His confectis, cætera omnia, quæ constringunt, si humida fuerint, conuenient: sin vero arida, in aliqua re decoquentur, quę illorum corrumpere facultatem non queat. suntque huiusmodi quamplurima. Si vero vlcera sint inflammationis expertia, idẽ genus ablutionum erit accommodatũ: cęterum vis adstringendi erit parũ intendenda. non tamen multo maior esse debet: quandoquidẽ in his quoque adstrictio modũ excedens, & mordicationem affert, & vlcera proritat, & eo adigit, vt vel inflammentur, vel

humectentur: ex quo fit, vt huiusmodi ablutiones hisce dysenteriis conueniant. Est porro alia dysenteriæ differentia, vt vlcera quandoque in ipsis intestinis computrescant partim magis, partim minus. putrescentiũ signa sunt hæc. odor eorũ, quæ exeunt, teter, color ad liuidũ & nigrũ vergit. ergo in hoc genere facultas adstringens augenda est. fiat igitur clyster ex vino, quodcunque maxime adstringens videatur. in eo rhus coriariorum decoquatur, itémque rubi ramusculi, aut myrti, aut gallæ, aut punicę cortex, vel ipse rhois succus tantus vino dilutus, quantus satis sit, vt ablutio in intestinum per cornu importetur. succus etiam lenticularum satis erit ad hunc vsum præstandum, vt iis, quæ dicta sunt commisceatur. Gallæ vero aut cortices punicæ, si quis eas siccauerit, & cõtuderit ita, vt in tenuissimũ pollinem redigantur, & cribro traiiciat, & succo lentis admisceat, apte per clysterem iniicientur. Hęc igitur conueniunt iis, quæ modice putrescunt. vbi vero malum procedit, maiórque putredo efficitur, atque adeo augetur, vt fibræ quædam, aut etiam tunicę intestinorum abscedant: tunc non iam solum adstringentibus opus est, sed medicamentis quoque crustas inducturis. in quibus caute admodum est progrediendum. plerunque enim cum vna cum putredine coniuncta sit inflammatio, à medicamentis nimium vehemẽtibus magnopere augeri consueuit. ergo non ita statim ad horum remediorum auxilium confugiendum est: sed tum denique, cum malum ita transgressum est, vt summa necessitas nos talibus vti cogat. Huius quoque generis ablutionum numerus est maximus. at ego non omnes adscribam, sed eas tantum, quæ vsu comprobatæ, vt sunt etiam eæ, de quibus ante dixi, præstare cæteris existimantur. Vna igitur ad hunc modum ablutio per clysterem efficitur. Aluminis duri partes duæ, mali punici fructus, aut corticis pars vna: cortex aridus esto. his diligenter tritis lenticulę succum miscebis, & ablutionem admodum accommodatam iis, quibus iam vlcera computruerunt, iniicies. eáque nec vehementissima erit, sed inter adstringentes, & crustam inducentes quodammodo media. Alius clyster. Auripigmentum & alumen trita, alicui adstringenti humori commixta infunduntur. cui nonnulli chartæ cinerem prętерea admiscent, Alius admodũ validus. chartę cinis, auripigmentũ, calx viua paribus portionibus alicui ex prædictis

ctis humoribus adstringentibus admiscentur. Alius, qui ipse quoque valde est efficax. Corticis punicę, & gallarum, aristolochię, panacis, cadmiæ, aluminis scissilis, turis, salis fossilis, æruginis, aluminis rotundi, singulorum pares portiones: cadmiæ vero duplum. hæc omnia contunduntur, & simul omnia ex * aceto læuigantur, vt fiunt medicamenta, quæ ad oculos valent. tenuissime nanque lęuigantur: tum coniecta in mortarium, in pastillos rediguntur. & cum vsus postulat, iterum lęuigantur, & succo lentiũ commiscentur. maior autem minórve copia adhibéda est, vt rei necessitas exigit. Aliud. Calcis viuæ, auripigmenti, sandarachæ, chartæ cõbustæ, chalcitidis pares portiones, in pollinem redigantur: & aceto admixto pastillos confice. vbi vsus postulat, myrti decocto dissolue: & medicamentum huiusmodi est præstantius. Aliud admodum bonum, & cui coniuncta securitas est, Florum rosarum, liquoris papaueris, acacię, gummi, balaustij, succi hypocystidis, singulorum partes tres: gallarũ. plantaginis seminis, cuiusque horum partes duę. lycij Indici: si rosarum succus in promptu non sit, tres foliorum partes pro succo satis erunt: hæcque læuigentur omnia, & plantaginis succo excepta in pastillos ponderis drachmæ vnius redigantur. In his medicamentis hoc sciendum est, quæcunque adurentium, crustas inducentium, & vehementissimorum maximam copiam habent admixtam, eis cautius esse vtendum, propter metum eis adiunctum, ne error committatur: quæcunque vero maiorem partem habent adstringentium, eis audacius, & confidentius vtendum: quia siquid præter sententiam accidat, noxa grauis non sequitur. Hoc etiã in dysenteriis visum fuit, vt cum vlcus aliquod vasculum eorum, quę intra intestinum sunt, contingeret, & magis oppresso intestino, in causa esset, vt sanguis ipse excerneretur: & quandoque sanguis concretus exiuit, quandoque vero non compactus. huic constitutioni conueniunt clysteres, qui adstringunt. Est etiã alia quædam in dysenteriis differentia, vt quæ vehementer descendunt, in quibusdam acria excernendo sint. horum signum, est ipsius ęgrotantis anticipatio. nam morsiones molestissimæ sunt, & vlcera quoque ab acrimonia defluxionis excitantur. clysteres igitur tum conueniunt, qui acrimoniam obtundant: quales sunt qui ex tritico parantur, cũ quibus decoquatur pinguedo capræ: sed satis erit

ſuis, & bouis. Sed caprilla magis apta eſſe exiſtimatur. triticum decoctum ſuccum craſſum ex ſe mittit: qui vna cum pinguedine commixtus clyſteré facit ad ea, quæ nunc dicta ſunt accommodatum. Alij clyſteres. Oryza decoquitur, aut alica, eodem modo: aut lenticula cum caprilla pinguedine: aut palmulæ pingues: & ex eis clyſter efficitur. Alij. Gummi, aut trágacantha ſimul cum aliquo ex antedictis coquitur. ſi vero papauer etiam ſimul incoquatur, clyſter is dolorem valde leuabit. Alius, qui paratur hoc modo. Lini ſemen cum papaueris vagina, & ipſo etiamnum ſemine. & ſuccus qui inde emanat, mordicationibus aptus clyſter efficitur.

Alius, qui ad eadem valet. Ex prædictis ſuccis quemuis cape, & papaueris liquoré clyſteri iniice. prꝑſtantiſſimus enim omnium ad has affectiones eſt, ſed cautione opus eſt. nam ſi ſupra vires ægrotantis indatur, periculum affert. ergo cū imbecillum corpus eſt, hoc remedio non eſt vtendum: vel ſi vtamur, perexiguum imponemus, habita virium eius, cui datur, ratione. ſi etiam gracilis ęgrotus ſit, ne tunc quidem hunc liquorem infundemus: niſi admodum paucum. In his eſt etiam hoc intelligendum, quibuſdam dyſentericis purulenta excerni, quæ pura vlcera eſſe declarát: in quibus vtendum hiſce clyſteribus eſt. Ceratum ex myrteo aut roſaceo fit, & admodum liquidum iniicitur: aut aliquid adſtringentium, quæ ante memorauimus, ſed adſtringétis pauca eſſe debet copia. Hos clyſteres intédes, aut remittes, ſi addas, aut minuas, habita ratione affectionis, quæ propoſita ſit, ſimili quoque modo ex vno in alium transfundes, cum ita poſtulare tépus videatur. Méſura autem clyſterum pauca eſto: ne ſua illuuie prægrauet, & ideo excernendi cupiditatem excitet. non tamen ita exigua ſit, vt ob eam cauſam in ipſum inteſtinum longiſſime peruenire non queat. nec etiam ſemel duntaxat, ſed ſępe iniiciendi clyſteres ſunt, & hoc in omni alui ſeceſsionę eſt optimum: niſi clyſter ex liquore infundatur. quinetiam clyſteres medicamenta cruſtas inducentia continentes, non ſunt continenter ingerédi, ſed magnis ſpatiis interpoſitis. Iam vero præſtat etiá id indicare: clyſteré nó omnino calidū eſſe debere, ſed vſq; adeo, vt ne frigoris ſenſum inuehat. atq; hæc de clyſteribus ad dyſentericos accommodatis à me dicta ſint. nam de iis, qui tineſmo conueniunt, nihil eſt, quod diuerſum à ſuperioribus dicendum putem. verum id ſolum commemorandum,

clyſteres in tineſmo maius emolumentum afferre, quam in dyſenteriis: quia in tineſmo longiore tempore in affecta parte morantur.

Aliud genus clyſteris extremo inteſtino laboranti idoneum. Cap. 26.

Circa inteſtina morbus quidam huiuſmodi oboritur. mucus permultus excernitur: eſtque mucus res quædam, qualis eſt inteſtinorum abraſio. neque eſt ſanies quædam, neque ſanguini ſimile vna effluit: & in excernendo cum hoc ipſum exit, nulla deſidendi cupiditas vrgens excitatur, nec vlla vehemens neceſſitas vrget, vt citius excernatur: ſed talis eſt, vt grauitatem extremo inteſtino afferat: quæ neque eſt præcipue vehemens, neque quicquam affert moleſtiæ. Ciborum vero excrementa, ſi nihil aliud incidat, quod ea perturbet, per ſe ipſa procedunt ſanis ſimilia: neque quicquam eſt eis admixtum: totumque corpus nihil inſigniter neque in colore, neque in carnis copia, neque in viribus lædi videtur. Veruntamen qui in hoc ſtatu morbi eſt, nõ omnino abeſt à calamitate. in quo quidem morbo male affectum eſſe extremũ inteſtinum videtur: ſed accidens vlcus non eſt: ſed mea quidem ſententia, quod efficitur, inde trahere originem videtur, quod excrementa ſingulis corporis partibus ingenita eo confluant: quæ non aliunde fiunt, quam cum alimentum ſingulis partibus diſtribuitur, & partes ipſæ minus recte ſunt affectæ. Ergo cum hic morbus in extrema inteſtini parte inſideat, clyſteres apti fient ex ficubus ſiccis aqua decoctis: in qua aqua myrrha trita immergatur. atque hoc medicamentũ erit huic morbo idoneũ. Alius clyſter fit etiam hoc modo. Aloë ficuum decocto admiſcetur. hi clyſteres inteſtinum humeſcẽs exſiccantes, expellere morbum poſſunt.

Clyſteres in cholera ſicca. Cap. 27.

Cholera ſicca à vehementi quadam eorum, quibus homines veſcuntur, corruptela exoritur, cum ea non excernuntur, ſed in ventre atque inteſtinis continentur, repletionéſque, & dolores vehementes creant. huius mali remedium eſt clyſter iniectus, qui euacuandi vim habeat. Cũ enim cibi nuper corrupti fuerint, atque in eas inteſtini partes amandati, profecto clyſter eis admixtus poteſt ea quæ ibidem cohibentur, educe-

re.sed tamen omittendi huiusmodi clysteres sunt: vtendúmque iis,qui flatus attenuant,& eorum,quæ continentur, concretionem diffundunt.sunt autem hi. Oleum ipsum calidum: aut ei incoquatur cuminum, aut fœniculum,aut rutæ semen: quæ optima erit,si montana fuerit.bonus etiam clyster ex ruta viridi fit. sed multi comam oleo decoquunt. verum decoctio rutæ vim perdit,ita igitur parabitur. Vbi oleũ valde ferbuerit, ab igni amoueto, eíque adhuc feruenti rutæ comam iniicito. conflaccescit enim in oleo,& in eo vires suas relinquit. atque ita hic clyster mirum in modum cholerę siccæ cõducit.

Ad ileon,hoc est tenuius intestinum accommodati clysteres Cap. 28.

Voluulus post inflammationem aliquam fit, quæ suo tumore transitus, & meatus occupet. síque maior,& perfectus tumor sit, ne flatus quoque transeant, prohibebit, & ne cibi excrementa descendant:si minor, tantúmodo difficilem exitum facit,sed non penitus stercus vetat excerni. cæterum inflammatio modo hác, modo illam intestini partem obsidet: quæ res facit, vt tũ bene, tum male hisce clysteribus vtamur. Interdum enim superiores partes prope ventrem occupat: interdum vero & ianitoris partem aliquam apprehendit: interdum in gracilibus intestinis insidet: interdum colon obsidet.quæ omnia ex his signis dignoscentur.si inflammatio fiat ab iis partibus qua à ventriculo ad intestinum transitus patet, ventriculus statim impleri mirum in modum videtur, etiamsi perexiguum quid biberint, aut comederint: multíq; vomitus ex quauis occasione contingunt: & totum etiam corpus perturbatione & molestia afficitur.si vero aliquod ex gracilibus intestinis inflammatio occuparit, in eo quoque casu vomitus fiunt, sed nõ tamẽ ita multi. Vbi autẽ sita hæc intestina sint, nobis prius dissectio commonstrauit:& potius in his videtur dolor esse. verũ neque in his, neque in superioribus omnino prohibetur excretio.Cum enim in sublimibus partibus sit inflammatio,omnia,vtut sors feret, inferius descendere properantia,exitu non priuabũtur,nisi aliquod aliud impedimentum,quale est,cui voluuli nomen est, contingat. & venter admodum fluit, cum inflammatio superiores partes exerceat: venæque infra locum affectum quæ in mesen-

ſenterio ſunt,ſemper ad inferiorem inteſtini partem aliquid propellant. ídque eſt,quod Hippocrates ileon inanem vocauit.ſi vero inflammatio in colo ſit,hæc conſequentur:vomitus multi fiunt, & perturbatio eo tempore modum excedit, & dolore conficit eam partem, vbi diſſectio colon eſſe docuit:& tranſitus ciborum, & flatuum nunc penitus impediuntur,vel parum admodum dehiſcunt:quatenus diminuta inflãmatio ſuo tumore internam coli partem occupans,relinquit tranſeundi locum.ſunt igitur hæ notę.at qui hoc morbo detinentur,nõ eis omnibus iniiciendi clyſteres ſunt:ſed iis,quibus circa colon inteſtinum inflammatio eſt. Erunt autem vtiles ad hoc morbo laborantes,clyſteres omnes,quicunque ad ſedandas inflammationes valent:qui ſunt huiuſmodi.oleum calidum per ſe, vel cui melicratum ſit incoctum. Eſt & alius huic idoneus, qui ad hunc modum componitur. Cum oleo butyrum eliquatur,& ita moderate calidum iniicitur. interdum etiam & butyro lini ſeminis ſuccus commiſcetur. Alius huiuſmodi. Hyſſopũ cum oleo colliquamus, & parum reſinæ terebinthinæ admiſcemus. Alius. Cum oleo caput papaueris decoquitur .caput poſtea papaueris abiicitur,tum oleo butyrum miſcetur. ſed hunc clyſterem nõ eſſe copioſum oportet: quoniam impleta in inflammationibus inteſtina contunduntur,atque affliguntur.

Ad colicos Cap. 29.

Colon à dextro ili incipiens vſque ad eum locũ pertingit, in quo iecur eſt,inde demiſſum,& dextrum hypochondrium præteruectum,ad ſiniſtrũ venit eodem:vbi proxime ad ſplenem acceſsit,ad ſiniſtrum ile viciſſim pergit:cæterum prope ſpinam infra deſcendit. in ea igitur parte, in qua locatum eſſe colon nouimus,dolores quidam,& inflationes oboriũtur. hominibus ita affectis cõueniũt clyſteres tales,quales in cholera ſicca diximus.

Ad renum vitia Cap. 30.

Renes & colon mutuo afficiuntur . & quemadmodũ mutuis morbis corripiuntur,ita etiam remediis eiſdem ſubleuantur.ex quo fit,vt nephritici plerique iis clyſteribus vti debeant, quos colicis idoneos eſſe docuimus:qui quidem ſunt ij, qui ad choleram ſiccam valere à nobis ſunt dicti.

Ad vteri affectiones. Cap. 31.

Commune quidpiam habent, & consensum morborum inter se colon & vterus ita, vt inflammationi vterum obsidenti, merito conferant ea, quæ in colon iniiciũtur. ergo infundendum est calidum oleum, cui accedat anserina, aut gallinacea pinguedo: aut butyrum cum oleo misceatur: aut hyssopum, aut lini seminis decoctum, aut aliquid aliud eorum, quæ in ileo attulimus, adiungemus.

Ad vesicæ morbos Cap. 32.

Quoniã autẽ vesica vicina est intestino, & simul etiã connata est, & in morbi consensum cum eo adducitur, quandoque etiam aliquo ex iis clysteribus vti conuenit. Ergo vbi inflammatio vesicam vexet, vtiles erunt clysteres, quos ad ileum facere supra memorauimus. si vlcus in ea sit, eíque adiuncta sit inflammatio, idem clyster erit idoneus: si inflammatio coniuncta non sit, clysteribus non est opus. Vesicæ quoq; talis quidã morbus accidit. vrinæ nõ paucæ à renibus in vesicam transmittuntur. qui sic affecti sunt, atque hac calamitate circũuenti, foras pellere vrinas præ imbecillitate non possunt: sed ipsæ per sumen loco accommodato reperto exeunt. ad hos faciunt clysteres, qui constãt ex oleo in quo cyminum sit decoctum: quod calidum iniiciatur. in eodem incoquitur non secus fœniculum, & ruta. ad quod malum cętera quoque vrinam prouocantia faciunt. nam leuigando remittunt vesicam, & leuant, & promptiorem ad excretionem reddunt. si vero propter nimiam vrinæ copiã supprimatur vrina, clyster morsum aliquem inuehens, & expultricem potentiam excitans, vesicam ad excretioné præparabit. aloë pura hoc potest efficere: itémq; cyclamini succus, omnino vero id quod iniicitur paucum esse debet: & cornu clysteris esse quam breuissimum: ne vlla clysteris portio debitas partes transgrediatur.

Ad lumbricos, qui helminthæ nominantur.
Cap. 33.

Helminthæ, qui superioribus intestinis continentur, accommodatis potionibus expellendi sunt: eos vero qui ad colum sunt, per infernas partes educere possunt clysteres: qualis

qualis eſt, qui oleum recipit, in quo abſinthium, aut abrotonum, aut cuminum, aut menta, aut lupini decoquátur. atque vbi ſatis decocta hæc fuerint, oleum per clyſterem iniicitur.

Ad Aſcaridas.

Ad extremam inteſtini oram talis quidam morbus oritur. animalia quædam puſilla, quæ à materia * creantur, aſcarides dicuntur. eis remedio ſunt clyſteres: tum ex acribus quidam: tum vnus etiam eſt, qui ex cedriæ inunctione perſanat. porro clyſter non debet eſſe recte perforatus: ſed in latera, ſic, vt multa exigua foramina in orbem habeat. id etiam quod infunditur, non debet multũ eſſe. ita enim partes debitas non excedet. apta eſt huic morbo aqua ex cinere confecta, vtpote quę præſentiſſimo ſit remedio. eadẽ per clyſterem iniicitur.

Qui clyſteres vim habeant alendi eos, qui alioqui non nutriuntur. Cap. 34.

Alia quoque calamitas quandoque contingit, ad quam tollendam clyſteribus eſt opus. nonnulli tam vehemẽter ab alimentis abhorrent, vt periculũ conſequatur, ne ob alimonię defectionẽ pereant. quibus clyſteres ij ſunt idonei, qui alere corpus poſſunt: quales ſunt hi: ptiſſanæ, aut tritici cremor, aut farinę ablutio, aut alicę cremor: aut res, quæ ſunt generis eiuſdem. debet autem cornu clyſteris, ſi vſquam alibi, tum hoc loco eſſe quam longiſſimum: & manibus compellendus maxima vi clyſter eſt, vt ad remotas, ſupernáſque partes quam maxime conſcendat.

Quibus clyſteres iniiciantur, cum minime opus ſit. Cap. 35.

Plerique ſunt, qui nihil excernunt, excrementáque eorum in colon non perueniunt, ſed ſupra continentur. iis non iniiciendus clyſter eſt: quandoquidẽ ſcire debemus, clyſterem nõ longius, quam ad colon aſcendere: neque educere quicquam poſſe eorum, quæ ſuperioribus inteſtinis continẽtur. ergo ſuperuacaneum eſt eo tempore clyſteribus vti. ſed in primis danda opera eſt, vt excrementa in colon deſcendat. ad quam rem conficiendam, in primis vtrum tempus ſatis ſit, an ſecus, ſpectandum eſt: & cum tempore etiam facilitas

transitus, aut difficultas ciborum, quibus homines vescũtur. nam alia citius, alia tardius deorsum descendunt. prçterea habenda quoque ratio est naturæ eius, cum non çgrotaret. si enim aluus suapte natura facile fluebat, citius excrementa subducentur: si vero difficulter, tardius. quinetiam si manum admouerimus, eius repletionem perspicuo inueniemus. si modo infra peruenerunt feces. si nõ infra pulsæ sunt, ea parte locus inanis apparebit. ad hæc in lumbis quoque grauitas est, si extremum intestinum sit repletum. sed & flatus eo tempore stercoris fœtorem redolentes, excrementa infra peruenisse nobis declarabunt.

Quibus clysteres non iniiciuntur, cum tamen opus sit.
Cap. 36.

Secessum alui quendam περιρροῦν hoc est circumfluxum Hippocrates nominat. fluxus tenuis is est, & fecibus non commixtus: & partim per se prodit, partim cum duris cibi excrementis, quç in egestionem delabuntur, quibus tamen admixtus non est. si igitur quç à cibis intercidunt, foras egerantur, nihil opus est clysteri: si vero ea non excernãtur, hícque circumfluxus solus exeat, tunc medici quamplures clysterem perhorrescunt: verum qui prudens est, & sapiens, eo vtitur. hic enim tenuis fluxus aut nihil, aut certe parum, non mediocrem molestiam afferet. signum autem humectatç alui hoc tenui fluxu, vt ciborum excrementa non secedant, primum est, vt cum prius secessio non esset cohibita, nunc nullo modo feces excernantur: deinde vero tangenti, colon impletum esse manus significabit.

De figura eius, cui clyster iniicitur. Cap. 37.

AEgrotus resupinatus esse debet, tum contegendus: ac ne cauitas appareat, stragula admouenda sunt, vt corpus contingant: sintque aut vestes attritæ, aut linteorum partes, aut talia quædam. calida etiam sint, ne suo frigore homini horrorem incuterent. tum crura contrahuntur. qui situs mihi videtur conuenire. nam sublimem extra lumbum attollere, incommodum est. perinde enim est, ac si corpori inanimato clysterem indas. quandoque etiam in latus ✱ æger vertendus est. nam si vesica inflammata sit, in coxẽdice fit suppuratio, aut gibbus redditur: atque ita põdus, aut tumor impedit

pedit aut clysteris ingressum, aut exitum excrementorum. oportet ergo facere, vt in alterutram partem deorsum tumor vergatur, si absque impedimento perficere cuncta velimus. Interim dum clyster imponitur, ęgroto imperandum est, vt neque clamet, neque respirationem contrahens sursum imum ventrem retrahat, sed simpliciter iacentem conari, vt simplicissime respiret. qua ratione nemo iniectioni clysteris repugnabit. vbi vero cessat is, qui medicinam adhibuit, plerique iubent, vt homo sese huc, atque illuc circumuoluat. ego vero id fieri prohibeo.

Quot modis clysteres voto non respondent, ex Mnesithei *commentariis.* Cap. 38.

Clysterum frustrationes tribus fieri modis consueuerunt: vel cum quis clysterem non recipit, vel cum eum non continet, vel cum emittere non potest. hæ causæ fiunt partim à corporibus & morbis, partim quod male clysteribus vtantur. quod ergo clyster non recipiatur, impediente morbo, causæ quędam huiusmodi. Vt cum inflammatio partes ani internas exerceat, & tumor excitatus sit, vt humor expressus longius progredi non queat, tumore impediente, & contra agente. itémque flatus eodem loco contentus id ipsum efficiet, cum scilicet neque secedit ipse, neque humoribus ingredientibus transitum concedit. Medicorum errores sub tempore constituuntur: vt cum in durum secessum incidunt, non obseruant clysteris fistulam, sed ab ipso secessu impediti, vi impellunt, & fistulá in stercus coniiciunt. ex quo fit, vt eius foramen ab iis, quę obsistunt, obturatum non possit prorsum clysterem emittere. Idem eueniet, si non recte fistulá imposuerint: sed in aliquod latus inclinarint: siquidé cutis foramen obstruit. huic simile quippiam contingit, cum plena lotij vesica est, & resupinatis clysterem indentes vesicæ grauitaté & pondus ad intestinum retrahant. ita enim fistula occlusa vim clysteris ante progredi non sinit. ex quo fit, vt ęgroti clysteres his modis non recipiant. Continere autem eos non possunt, causa aliqua circa anum naturam irritante. propter vero medicorú errores, is etiá error, qui té pori attribuitur, contingit, cum acrem admodum clysterem faciunt. ergo cur clysteres non contineantur, has causas afferre quispiam poterit. Quam ob rem autem is, qui clysteré

accepit, emittere non possit, causam aliquis, & præcipue in affectionibus tenuioris intestini, in morbum retulerit: cum plerunque in intestinis sit, plerunque vero in loco, qui inter ventrem interiectus est, & cutim, quę totam naturam internorum articulorum in orbem complectitur. cum igitur cõpressis intestinis ab illo ambitu orbiculato spiritus supra firmetur, & incumbat, si conetur quispiam eo tempore clysterē eò vi adigere, flatus eum foras prodire amplius nõ sinit. comprimit enim extrinsecus intestinum constringens. medici vero vehementer errant, qui res acres iniiciunt. cum enim locus continens exacerbationem nullius cupiditatis desidendi habeat, continet. Præterea si quis clysterem vi cõprimens, faciat vt supra magis conscendat, eum ad superiorem intestinorum inuolutionem propellet, & clysteri nõn parabit viam, vt retro possit cedere, atque exire. nam morsu excitato locus statim intumescit, & flatus conuoluit, qui ne exitus pateat, impedimento sunt. est autem hoc plurimorum commune erratum: quia existimant, simulátque clyster iniici incipiat, si quamprimum eum intro expresserint, se hominem facillime liberaturos. sed minime verum hoc est. nã si cito introeat, citóque exeat clyster, secessus exustus non statim perspergitur, & humectatur. si quis enim mollire secessum velit, totúsque clyster iniectus diutius contineatur, venter à plenitudine distendetur, & dolebit. quam ob rem paulatim iniici clyster debet. etenim sensus nõ ita molestia afficietur, & ea pars clysteris, quæ primum ingressa fuerit, paulatim * feces humectabit: si vero totus ingrediatur, non omne tempus à primo vsque ad extremum dabitur inspersioni eorum, quę intus continentur. ex quo fit, vt nihil vetet, cum totus clyster fuerit expressus, quin statim excitationem ad sedem moliatur: nec multo tempore venter ob clysteris copiam intumescat, neque ad excretionẽ feces adhuc siccæ excitentur. Iam vero qui clysterem imponit, debet semper inanem clysteris partem cõuoluere. est enim hoc valde accommodatum: quia sæpe nos præterit, clysterem ex ventre in ipsum vas clysteris recurrere, nisi continenter exprimatur.

Ex Rufo, de glandibus. Cap. 39.

Consequens est, vt de glandibus dicamus. iis enim sæpe

vtimur, vt feces excernãtur: & præsertim in iis, qui clysteres non admittunt, itémque in pueris, & mulieribus. quandoque etiam in iis, qui stomachum auersum habent, aut quibus caput obstructum est: aut in quibus partes à clysteribus facile irritantur: aut in quibus detinetur id, quod iniectũ fuerit, vt memoria atque irritatio excretionis suggeratur. sæpe etiam purgandi causa glandes imponuntur: quandoque deriuãdi gratia, vt in febribus quibusdam acutis, & diuturnis, in angina, & cæteris suffocationibus: itémque in doloribus capitis, lippitudinibus, vertiginibus, quæ cõtinenter contingunt, & tenebricosis perturbationibus, eis vtimur: & vt reliquias inflationis & resolutionis excutiamus: & auxilij etiã causa adhibentur, vt mulieres faciunt, cum menstruæ purgationes incipiunt apparere. & quæ iam trimestres fœtus in vtero gestãt: quos glandibus mirũ in modum mordentibus corrumpunt. vtuntur etiã ij, qui valde mordacem glandem prius indiderunt, & quos crebra desidẽdi cupiditas exercet. quibus itidem hæmorrhoides procidunt, accõmodatæ sunt: & conueniunt doloribus hypochondriorũ in febribus obortis. & quibus suspicio est, ne in somni propẽsionẽ cadãt. Cęterum glandulæ conficiuntur ex sale tosto, & melle: & ex melle ipso per se cocto ad consistentiam: cui etiam admixtum sit absinthium. huiusmodi autem cõmode ad stomachi subuersionem vtemur: & ad helminthas, quam ad rem hyssopum quoque, & tragoriganum, & lupinos melli cocto admiscebimus. hæcque robustioribus vẽtriculis conueniũt. Fiunt etiamnum ex resina terebinthina, & nitro, & quãdoque ex grano Cnidio, cuius moderata sit portio. sed quia morsus excitantur, idcirco partes oleo moderato vngũtur. quandoque autem modicum pyrethri, aut piperis, aut sinapis resinæ miscebimus: eáque glandula paralyticis, & flatibus, quos perfrictio exciuit, conueniet. Centaurium vero pici & cerato additur: & inditum, & assumptum ad pudendi resolutionem vtiliter adhibetur. infantibus vero grumus salis inditur per se oleo perfusus. mensura est, vt nucleo sit similis. Et * agetharium detracto cortice. quę etiam teri possunt, & excipi, vt pari modo quispiam eis vtatur. Bitumen vero & resina cum exiguo panace & hyssopo composita, conueniunt iis, qui crassos humores colligunt, & quorũ refrigeratę sunt partes, & qui lumbricos ascaridas gignunt, &

colis resolutionibus,& menstruis purgationibus suppressis.
& item duritie, & diuturnis refrigerationibus. Ficus etiam cum nitro miscentur: & vua passa, abiectis acinis: adiecto nitro,& cymino. Ex his quædam nucleo, quædam collyriis similia infunduntur.& quędam per se imponuntur, quędam lana molli excepta induntur, lana prominente, vt facilius euellantur. quod precipue in iis, quæ acria sunt,& anum facile commordent, obseruatur.

De inunctionibus. Cap. 40.

Iis, quæ inunguntur, vtimur in corporibus, quæ nimis adstricta sunt, quęque partes delicatiores & imbecilliores habent: sed trahendũ est vehementius. Vsu vero ad hoc probata sunt hæc, cyclamini succus aqua aut hydromelite resolutus, fel taurinum, elaterium, granum Cnidium, vua tami nia: hęcque terenda,& melle excipiéda sunt. itémque colocynthidos decoctum, quæ melicrato incoquatur, cuíque fel taurinum accedat. Cęterũ in omnibus acribus admouendis prius fouendæ partes sunt, & oleo prius inungédæ. deinde insidendum in fœnigræci & maluæ decocto sedem eo feruore intendendo simul,& foras propellédo. quæ si plus excedat, portulacæ succo,& oui inunctione vtemur,& melilotum melicrato incoctũ superdabimus. vitellos quoque ouorum elixos,& cerata ex myrto facta imponemus. Ex omnibus autem glandulis ad morbos diuturnos efficacioribus vtendum est. & in quibusdam bonis corporis habitibus, cum febribus inordinatis non iactantur, idem obseruandum. simplicioribus vero vtendum in delicatioribus, & febribus acutis, vt feces deiiciantur. tempus vero horum administrandorum idé est, atque id, quod clysteribus est præscriptum. Atque hæc quidem sunt, quæ de clysteribus, déque glandulis tradenda esse existimauimus.

Ex Diocle, quæ ventrem soluant. Cap. 41.

Mercurialis & * vitis cum per se, tum cum betis & brassica incoctę,& vna cum cibis assumptæ, aut cũ pultę in sorbitione datę, deiectionem abunde cient. Cnicus multis modis apparatus idem facit. nam vel succus ex eo exprimitur, & potui datur, ísque ante cibum melle, aut vino dulci temperatus aluum subducere consueuit. fit ex eodem sorbitio ad

eandē rem valens. in maza quoque cōiectus idem præstat: & obsonia in eo coquuntur. eodem vti poterit quispiam, si siccet,& modice contūdat, & cribro traiiciat:tum iterum tundat cum melle,& ad ceræ formam, non admodum durā redigat, & ex ea ante cœnam capiat quantum caricæ mediocris magnitudinem compleat,aut paulo magis, aut minus,vt ei qui vtitur,conferre videatur. Fiet autem vehemētior,si cnicus crudus frangatur,& pars interna eximatur,cōteratúrque,& melle excepta eodem modo, minus tamē quā cum frigitur,sumatur. nihilo vero minus absq; molestia soluit aluum fluor,qui ex sycaminis prodit, ex melicrato sumptus,itémque cibis inspersus & commixtus. Ex cōsuetis vero terebinthina resina præstat omnibus.Ea vero,vt est,paulo maiore mensura,quam sit faba AEgyptia, post cœnā capienda est: aut in poculum coniicienda, addendúmque mellis non minus quam triplum, & duobus aquæ calidæ cyathis diffundenda,& ita bibenda.

Ex Dieuchthe, *quæ leuiter per infernas partes purgent.* Cap. 42.

Marina aqua decocta,& sub dio detenta potatur, in primis quidem cum pari aquæ dulcis portione: tum vbi subducit, duę aquæ dulcis partes vni parti marinæ adduntur, idque vsquedum satis purgatum esse videatur. Hoc etiā facere solent, brassicam læuigant, exprimúntque, & cnicum contusum inspergunt:& in vase fictili ad solem ponunt,donec crassitudinem nanciscatur:tum remouent, dant vero huius drachmas duas ieiunis ex melicrato. & leuiter aluū subducit. Lenticularum quoque decoctum cum modico salis purgat. Iam vero vuę passæ satiuę decoctum sub dio detentum purgat.ac simile quippiam facit salis acetabulum cū pari mellis portione, & aceti heminis duabus sub dio positum,& postea temperatum aqua datum. magis vero aluum soluunt allia in melicrato elixa: & resina nitro excepta, & ante cœnam data.& betę,& cæpę in melicrato decoctæ. & catapotia ex nitro,pipere,resina confecta.& brassica, si quis ea decocta cum nitro vescatur, & iusculum absorbeat. aut folia actes cum beta decocta idem præstabunt.

Ex Lyco, *aluum subducentia.* Cap. 43.

Styracis,scammoniæ,vtriusque pares portiones,cōncitur

ad hunc modum. ſtyrax valde admodum in mortario teritur, vt moliri queat: eíque ſcammonia adiicitur, & globuli ad fabæ magnitudinem conformantur. Aliud. Scammonia cum ſale candidiſſimo permultum læuigatur: tum in plumbea pyxide decoquitur. Ratio vero decoquẽdi eſt huiuſmodi. pyxis plumbea duplex eſt. eius operculum habere debet aut foramen, aut ſiſtulam. per eam viam ſcammonea cum ſale trita inditur: ídque vas in olla, quę lomento fabarum plena ſit, inſidet. coquitur autem lomentum fabarum, quod pyxida continet, poſca affuſa, non autem aqua. vbi lomentũ coctum fuerit, etiam ſatis cocta erit ſcammonia. cum hoc factum fuerit, medicamentum ipſum ſinendum eſt, vt in pyxide refrigeretur. id poſtea iterum læuigabis vel per ſe, vel piperis albi tantum addens, quantum ſatis ſit ad medicamẽtum rite condiendum. atque ita parata ſcammonea neque ori, neque ſtomacho inſuauis erit, & nihilo ſecius purgabit.

Galeni Picra. Cap. 44

Aloës drachmę centum: ſpicæ nardi, xylobalſami, maſtiches, aſari, croci, cinnamomi ſingulorum drachmæ ſex. Ego vero aloës drachmis 90. croci drachmas quinq; impono, atque ita vtor. Prçterea ad aluum ſubducendam, aloën non lotam accommodatiorem eſſe ſcire debemus: eam lotá magná medicamentoſæ facultatis vim amittere. quam etiam febricitantibus dare quiſpiam audeat, ſi non vehemens, ſed admodum debilis febris ſit. Multi vero etiam medicamentum ex aloë non lota febricitátibus dederunt: ac deinde cũ nihil manifeſte læſiſſent, in aliis maximam noxam ſunt experti ex infeſtiſſima enim aloë, etiam lota, eſt iis, qui citra vitiatos humores calida & ſicca intemperie laborant. proxime ad hos accedunt, qui ſiccam intemperiem, etiam ſi cũ frigore coniuncta ſit, contraxerunt. ad ſummam qui ex ſola qualitate particulam aliquam læſam habent, ab aloë offenduntur. intemperies enim, quæ in humoribus ſunt, medicamentis eos euacuantibus indigent: quæ vero abſque his conſiſtunt, in tabem penitus ex vſu huius medicamenti, quod ex aloë conſtat, deueniunt. Vbi ergo vitiatus humor ventriculi tunicas irrigat ita, vt nauſeæ ſymptomata magis, aut minus conſequantur, picra ex aloë vtilis eſt, cum humorem euacuans. ineſt enim aloë purgandi vis, ſed non valida: ſed

tanta,

tanta,vt quæ in ventre ſunt, quæ etiam contingit, purgare poſſit.ſi vero aliquando copioſius exhibeatur,vſque ad loca iecoris conſcendit.non eſt tamen medicamentum,quod totum corpus purget.verum bilioſarum ventriculi affectionũ optimum medicamentum eſt:adeo vt vno die ſæpe multos, qui ſtomachici exiſtimantur,perſanet.In iis autem, qui tarde concoquunt,non omnibus par eſt picram dare: ſed iis ſolum,quibus id à ſuccis vitiatis excitatur:& eo magis etiam,ſi tenues illi,bilioſique fuerint.quandam etiam facilitatem afferet iis,qui humida intemperie citra humores laborant,quę partem affectam ita irriget, vt non ſecus quam nerui colligantes in articulis relaxatis, exſoluatur, atque luxetur. Quibus vero bilis in ventriculo, & præſertim imis eius tunicis continetur,accommodatius inuenire medicamentum nullũ poteris.iis vero qui inflammatione aliqua vexantur, nõ abſolute omnibus temporibus inflammationis datur: ſed vbi ea concocta fuerit,& declinet.nam & concocta medicanda eſſe,præclare cenſuit Hippocrates.Recte autẽ quis hoc medicamentum tarde concoquentibus,bilímque vomentibus, aut quibus alia quadam fluxione ſtomachus teneatur,dabit, ſi aquæ cyathis quatuor mixtum dederit:veritus ne mel ſtomachi ſubuerſionem,quę fieri conſueuit, excitet. ſed in declinatione internarum inflammationũ recte ex hydromelite propinabitur,quemadmodum etiam prębetur iis, quibus ciere vrinam, aut purgationes menſtruas prouocare oporteat.ſæpe autem hoc medicamentum dare conſueui iis, qui ſuffuſorum ſymptomata ex ſtomachi affectione patiuntur, & iis qui aluo adſtricta laborant,& mulieribus,quę nõ probe, ſicut dixi,purgantur:in quibus maiorem efficaciam habet,vbi aloës drachmę 80.& croci ſex fuerint.pręſtat etiam pro aſaro carpeſium coniicere. quanquam etiam vtriſque adhibitis aliquando medicamentum confeci.datur ad ſummum huius medicamenti drachma vna cum aquę cyathis tribus.

Purgans medicamentum ex cydonio.

Scalpendum eſt cydonium circa ſemen: deinde euacuatũ ſcammonia implendum, tum cruſta circumplectendum, &

aſſandum:poſtremo dandum vt comedatur. atque ita aluus ſubducitur,& ſtomachus minime ſubuertitur.

Catapotia ex aloe.

Colocynthydos pars vna,ſcammoneæ & aloës ſingulorũ partes duę:ſucci abſinthij pars vna.

Philumeni purgans medicamentum ad oculos diuturna fluxione oppreſſos. Cap. 45.

Marrubij,agarici, chamædryos, colocynthidos medullę, ſtœchadis,ſingulorum pondo decem:opopanacis,ſagapeni. petroſelini,ariſtolochiæ rotundæ, piperis albi, ſingulorum quinque:cinnamoni,ſpicæ nardi,myrrhę,polij,croci,ſingulorum quatuor.ſicca terenda ſimul ſunt omnia, & per cribrum traiicienda:opopanacen vero,ſagapenúmque & myrrham confracta in pila macerare in melle oportet. his poſtea lęuigatis ſicca addenda, & ita conterenda:& ſic confecta vitreo vaſe excipienda. ſique mel deſit, affundendum erit. Hoc medicamentum mirabile eſt proprie in morbis capitis diuturnis.quam ob rem oculorum quoque affectionibus accommodatiſſimum eſſe,vſu compertum eſt. vẽtrem enim mediocriter ſoluit. ſi vero ſub vtendi tempus obolos quatuor,aut ſex ſcammoneę capiat,efficacius purgabit. reuellit nanque à capite omnia, & ferme etiam nimis.& quod à naturali corporis habitu alienum inuenit,ſecernit, & foras pellit:vt recentiora ab eo reddita corpora, & conſtitutiones & actiones ſuas non ita multo poſt purgationem acquirãt. ſumma eius potio drachmas duas continet, cum melicrati cyathis quinque pręter ſcammoneam, quæ adiungitur. ac quibuſdam quidem medicamentum ipſum, ídque vna eius potione, priſtinam partium valetudinem potuit reſtituere. non tamen nuda puráque purgatione naturalem affectioné, & hilaritatem ratione diſtributionis gignere,atque reſtituere exiſtimetur.quibuſdam autem id effecit tum ſecunda,tum vero etiam tertia potione, in aliis vero ita pręparat corpora,vt auxilium à metaſyncriticis ſint perceptura.

Archigenis purgantia medicamenta febricitantium. Cap. 46.

In febribus bonorum morum, hoc eſt, in quibus vires cor-

corporis ſubſunt, ſed tempus breue eſt, detractio confertim facienda eſt, vt morbi continuitas intercidatur. ergo in temperatis vtendum eſt venæ ſectione: ídque potius in calidioribus, quam humidioribus eſt faciendum. ſi vero humor ſit abundantior, tunc materia vtilius purgatione diminuitur. ſique purges, non ſtatim ſcammonea, aut aliquo violento medicamento, ſed placido id facies. primum enim quæ imponuntur, quæque illinuntur, ſi ex violenta materia conſtent, cum per diſtributionem & tranſmiſſionem agant, languida redduntur. Equidem cataplaſmate in diei ſpatio vti conſueui, quod hypochondrio ſuperdarem ita latum, vt vſque * ad vmbilicum pertineret. Quandoque etiam loliaceæ farinæ partes tres vni parti Cneori admixtas melle decoquens, totum ventrem comprehendo: aut tithymali liquore oblino: aut cyclamini ſuccum pari pondere, dimidio elaterij miſcens & liquido cyclamini ſucco reſoluẽs vna cum modico mellis, ne nimis exſiccata reddantur friabilia, glandulas cõficio. quę vbi cyclamini ſuccum accepit, atque in muria præmaduerit, impono, aut aliquid aliud generis eiuſdem. Tum ex iis quæ ſumuntur, ſatis fuit mercurialis ſuccus, trium heminarum menſura, cui ſal inditus fuiſſet, aut ſerum lactis eodẽ modo. Sine moleſtia vero hoc omni ętati eſt accõmodatum. polypodij partes duæ, cneori, ſalis, nitri, ſingulorum pars vna: cnici pars vna. dantur iis qui viribus integris ſunt, drachmæ tres. melle autem imbuitur inſtar placentę: aut in hydromelite inſpergitur. Ipſe quoq; cnicus per ſe eodem pondere, aut ad ſummũ holcarũ quatuor, datus, ſatis egregie mouet: ſiquidem febribus ante dictis accõmodatiſſimus is quoque eſt, & placenta itidem, quã diximus. Clyſter vero ex mercurialis, & colocynthidis decocto eſt vtilis: ſi modo non ſolas feces, ſed etiam aliud quippiam deſuper educere in animo habemus. Quemadmodum igitur in his febribus hæc dantur non tanquam cibi, cum cibi perfectam purgationem recipiant: ita ego alimentorum loco pultem ex colocynthide dare conſueui. 24. globulos, qui ponticæ nucis magnitudinem compleant, deglutiat vna cum cibis ille, qui curatur: tũ os colluat, & aquę calidę cyathos ternos ſorbeat, & quieti ſe tradat, purgationem expectans. eſt hæc præſtantiſſima purgatio, febri quoque non graui. educit autem biles aqueas, & craſſas. poſtea vero multos fuiſſe cura-

tos vidimus, multos vero parum ab acceſſionibus vexatos, balnei vſu fuiſſe integræ valetudini reſtitutos. Quibuſdam vero bis dari hoc medicamentum neceſſe fuit: quibus globuli ex eodem temperamento fuerunt dati. & tempus ſecundæ euacuationis eſt ſtatus febrium, quæ bonorum morũ dicuntur. cúmque laſſitudines, capitis, dolores, grauitates, imbecillitates, feruidæ in coxendice affectiones, & labor vrgent, tunc præſtantiſſimum medicamentũ eſt: quod ad hunc paratur modum. Duæ colocynthides capiuntur, excauãtur, oleum eis infunditur: per noctem ibi moratur, in ollam nouam reiicitur, aqua pari portione additur, confractę colocynthides incoquuntur, expreſſæ abiiciuntur: ſuccus in aliã ollam tranſfunditur: fuligo abſtergetur: puls decoquitur. vbi rite ſe habeat, nigri veratri & ſcammonię leuis ſemiholca, ſi mite velis medicamentum, ſi intentum holca imponitur. his omnibus in ramenta diductis, orbes fiunt.

Hiera Rufi, quæ ex colocynthide conficitur. ex libro, qui eſt de morbis, qui articulis contingunt. Cap. 47.

Hęc primum ad dolorem lateris inuenta, poſtea ad alia mala valde vtilis viſa eſt. labores enim non diutius producit: neque nimis acute purgat. datur ex melicrato, aut oxymelite. imponitur autem ſucco ptiſſanæ diluto, & melle condito. dátur ad ſummum drachmæ tres: minimum vero, vna, in quibus pauca euacuatione opus eſſe videatur. Facit etiam ad dolores articulorum: eámque dare ſępe oportet, & in ea confidere: quippe quę ſemper id, quod decet, efficiat. purgat enim neque acriter, neque confertim: neque aliunde magis, quam à morbo. Menſura in his ſatis eſt drach. 4. in melicrato aqua. ſal vero admiſcendus: quia facilius ita pertranſit. eius talis eſt cõfectio. Colocynthidis ĩterioris drachmę duæ: agarici, chamędryos, ſingulorum drachmæ decem: opopanacis, ſagapeni, ſingulorum drachmę octo: petroſelini, ariſtolochię rotundæ, piperis albi: ſingulorum drachmę quinque: cinnamomi, ſpicæ nardi, myrrhæ, croci, polij, ſingulorum drachmæ quatuor: mellis quod ſatis ſit ad hęc omnia aſſumenda.

Purgans medicamentum, quod sordes ventris accommodate deducit, & simul thoracem, & caput subleuat. idque ad Iustum auctorem refertur.

Habet hoc medicamentum interioris colocynthidis ægyptiæ denarios duos & triginta, marrubij, chamedryos, stœchados, singulorum denarios 14. gentianæ, agarici, singulorum 12. bdellij, spicæ nardi, croci, cinnamomi, singulorum 8. casię, floris iunci odorati, piperis albi, longíque, scillę tostæ, singulorum 6. radicis centaurij, 4. omnia trita bdellio resoluto, panacis decocto, & melli cocto commiscentur, & ex ipso medicamento fabæ magnitudo ante cibos sumitur.

Aluum soluentia.

Liquaminis zinziberis denarios duos: piperis longi, scammoniæ, liquoris cyrenaici, singulorum denarium vnum: aceti, gari, vtriusque cyathum: contere, in vnum redigito, datóque cum lactucis vnum, si soluere aluum vis, duos, si purgare. Aliud. zinziberis, scammonij, singulorũ vnc. 1. salis scrup. 4. aceti, gari, singulorum cyathus.

Granula salubria, stomacho idonea, ventrem subducentia, & præsertim in typis.

Aloës scrup. 2: succi absinthij scrup. 2. Scillam fermento oblitam torrebis ita, vt coquatur. inde educito, & villis abiectis ponderato, & in mortarium coniectam valenter tundito, absinthij succum affundendo, & aloëm tritam inspergẽdo: simúlque omnia commisceto, atque excipito, & molliendo in vnum corpus redigito. facto hoc fermento, extrahe, & repone, factis tamẽ prius granulis ad ciceris magnitudinem. dato iis, qui ex longo morbo difficulter vires resumunt, si per typos ægrotẽt, grana 7. aut 11. aut 13. aut 15. deinceps per dies 5. aut 7. aut 9. Si autem pituitam ab eis duci velis, aut efficaciora fieri, adde toti fermento euphorbij denarium vnum.

Purgans quod placentula dicitur.

Similę drach. vnam, coni drach. 4. piperis drach. 2. Scammoneę drach. 3. excipe melle attico. dantur summum drachmæ 2. Vtere etiam ad arquatos.

Pastillus purgans.

Scammoneę drach.4.euphorbij,piperis,singulorum tantundem.pholij drach.1.mellis lib.1.vncia datur.

Oliuæ purgantes.

Gummi vnciā 1.palmularum conculcatarum abiectis ossibus lib.1.mellis tantundem. piperis scrup.4. amij tantundē, cymini denarij 4.anisi tantundem.aceti sextarium.oliuarum muria confectarum , sine ossibus lib.1. palmulas cum melle & gummi contere in pilata maricea : gūmi vero aceto prius macera.vbi probe fuit lęuigatum,cætera omnia contusa indito,& simul læuigato: & aceto infuso in vnum omnia fermenti instar adigito.tum maceratas, & dulcedinem in aqua dulci nactas oliuas valde exprimito , & imponito . dato liquoris cochlearia quinque,oliuas tres , si is qui sumit , bene concoquat,& præcedenti die non multa sumpserit: ego vero scammoneæ denarios quatuor addo.

Aluum subducens.

Piperis vnc.1.cumini vnc.1.zinziberis vnc.1.foliorum rutæ scru.4.epithymi drac.3.polypodij drac.3.cnici vnc.1.mellis quod satis est.

Alia placentula.

Cnici albi fricti , & desquamati libra vna , mellis cyathi tres,anisi drachma, carnis caricarum 30. datur ante cœnā,factis partibus ad regiæ nucis magnitudinē , dantúrque duæ, aut tres.Alia.Scāmoneæ vnc.aloës drach.4. euphorbij tantundem:aqua excipiuntur,granáque erui instar conformantur.ex his 7.aut 9 . aut 11.aut 13. aut 15.aut 17. aut 19.aut 21. dato.

Medicamentum ad colicos, purgans.

Euphorbij aut iridis,petroselini, cyperi pares portiones.

Symbiotarium.

Scammoneæ vnc.2.piperis, zinziberis, salis , petroselini, singulorum vnc.4.

Pur-

Purgans medicamentum eos, qui elephantiasi detinentur.

Colocynthidem pulchram, bonámque cápito, facitóque vt diem & noctem in oleo madeſcat: deinde oleum effunde: & in noua ollula colocynthida cum aqua decoque, vſque dum flacceſcens reddatur: tantũ poſtea ſimilæ adiice, quantum excipere aqua poſsit. cúmque fuerit facta decoctio, adde ellebori nigri drachmam vnam, & mediam, ſcammoneæ drachmam vnam, & ſurculo anethino agita: & confice orbes inſtar lupinorum, aut auellanæ. datóque deglutiendos.

Hiera Iuſti.

Colocynthidis interioris denarij 24. ſtœchados, chamædryos, piperis albi, piperis nigri, agarici, veratri nigri, ſcammoneæ, ſingulorum denarij 13. ammoniaci, thymi, croci, euphorbij, ſingulorum denarij 8: myrrhæ denarij 4: ſcillæ toſtæ denarij 16. aliqui addunt caſiæ denarios 4, & ſpicæ nardi denarios 8. mellis quod ſatis ſit.

Epithema vomitum ciens.

Veratri albi denarij 8. piperis denarij 4. fellis taurini quantum ad excipiendum ſatis ſit. admoueto.

Medicamentum, quod odoratui admotum per aluum purgat.

Fellis terreſtris echini, melanthij, aut nitri vtriuſque denarij 101. ſucci thapſiæ denarij 4. grani Gnidij denarij 3. elaterij denarius. læuigantur inſtar cerati oleo ſicyonio, aut cyprino admiſto: fiúntque orbes vnius denarij. horum vnum odorabitur is, qui purgandus eſt, ſi bene concoxit. hoc autem admodum debilitabit: ſed aliquo vnguẽto odorato vires poſtea recreabuntur.

FINIS OCTAVI LIBRI.

ORIBASII MEDICI-
NALIVM COLLE-
CTORVM,
LIBER NONVS.

De aere, ex Galeno. Cap. I.

Ptimus aër eſt is, qui prorſus ſit purus. talis eſt, qui neque ſtagnorum, neque paludum halitu ſit perturbatus: neque ex profundo aliquo ſpecu pernicioſam aurá exhalante ſit infectus, qualis eſt Sardibus, & Hierapoli. Improbatur etiam, qui ex cloaca magnam aliquam vrbem, aut numeroſum exercitum expurgante vitaum contraxit. Malus etiam eſt is, qui ex animalium, aut olerum putredine & fimo coinquinetur: quíque ob ſtagnum, vel flumen vicinum nebuloſus eſt: quemadmodum etiam celſis vndique mótibus cauo loco incluſus perflatum nullum recipit. Suffocans enim is eſt, & putris: ſimilis nimirum ei, qui in domibus quibuſdam clauſus eſt, in quibus ob putredinem, & quia nõ perflantur, plurimus ſitus aceruatur. Huiuſmodi autem aëres, omnibus ætatibus ſunt noxij: velut qui prorſus eſt purus, omnibus ætatibus eſt vtilis. differẽtia vero aëris, quę ex calore, frigore, ſiccitate, atque humiditate exiſtit, non eodem modo in omnibus hominibus affecta eſt: ſed corporibus, quę optimo temperamento ſunt, etiam aër optime temperatus eſt ſaluberrimus: in quibus vero aliqua exuperans qualitas dominatur, iis vtiliſſimus eſt aër, qui ei qualitati maxime contrarius eſt, frigidus calidæ, calidus frigidæ, humidiori ſiccus, ſicciori vero, quam par eſt, tanto humidior, quanto ſiccitas modum excedit.

De anni temporibus. Cap. 2.

Hyemem humidam eſſe & frigidam dicimus, non quod aliorum temporum humidiſſima, frigidiſſimáque ſit, ſed quia id ei aliter contingit. cum enim in ea humiditas ſiccitatem ſuperet, frigiditáſque caliditaté, ideo fit, vt humida, frigidáque dicatur. eodémque modo ęſtas, quia in ea minor eſt humiditas, quam ſiccitas, & minor frigiditas, quam caliditas, idcir-

idcirco calida,& ſicca eſſe dicitur. enimuero æquum eſt, vt ſingula tempora ex propria natura atque ſua examinata,aut calida,aut frigida,aut humida,aut ſicca nominentur.id vero quod in exquiſite medio omnium exceſſuum eſt,deprehenditur. nam quemadmodũ in hyeme frigus ſuperat calorem, & in æſtate ſuperatur: ita in eis quædam eſt ſiccitatis, atque humiditatis æqua portio:quę neque vt in æſtate ſiccitas,neque vt in hyeme humiditas dominetur. Autumni eſt eadem ratio:nihílque in eo eſt extremum. excellit autem in eo ſiccitas,verum in caliditatis & frigiditatis differentia mixtus ex vtriſque eſt, eíque aliud accedit malum tẽperaturæ inæqualitas,quę autumnum maxime morboſum facit. nam meridie multo calidius eſt,quam ſit mane & veſperi. quam ob rem qui quatuor temperamentorum coniugationes in quatuor anni tempora diſtribuere ſtuduerunt, ſciant ſe non ſolum veri male attribuiſſe humidum, calidúmque temperamentum,ſed etiam autumno frigidum,& ſiccum. ego vero tantum abeſt,vt aut ver calidum & humidum pronunciem,aut ſiquid temperatum ſit, id calidum & humidum eſſe concedam iis,qui ita aſſerant,vt quod plane contrarium eſt,id affirmem, omnium aëris nos ambientis temperamentorum peſſimum eſſe id,quod humidum & calidum eſt: quod quidem in anni temporibus neutiquam comperies: at in morboſo,& peſtilenti aëris ſtatu quandoque incidit.in quo ſtatu omnia apta ſunt,vt computreſcant. Cum vero tempora ſibi ipſis conueniens temperamentum ſeruarint,ver inter ea ſaluberrimum erit:acutiſſimos vero morbos, & ad aliorum anni temporum comparationem maxime mortiferos autumnus afferet. cúmque ver ſit temperatiſſimum, autumnus eſt malus: ſiquidem vno & eodem die modo frigore, modo calore nos afficit:ipſéque æſtatem excipit, in qua multis aſſati ſunt humores,quibuſdam etiam vires debilitatę fuerunt. ſed non ſolum hoc nomine malus eſt autumnus:ſed quia humores primum ad cutim mouebãtur, autumno vero in profundum ab aëris ambientis frigore compelluntur. atque hæc quidem ſunt omnium hominum communia, qui vero minus rectam victus rationem ſequũtur, iis id malum etiam accedit,vt qui ſe fructibus largiter impleuerint, ſuccorũ malitia impleantur: ex quo conſequitur, vt morbi, qui æſtati ſunt proprij, periculum quoddam omnino moueant:quan-

doquidem eo tempore profunda corporis pars expurgatur, & à partibus principem locum tenentibus ad cutim ſucci vitioſi perueniunt.ergo lepræ,vitiligines,licenes, vlcerationes quædam,puſtulæ multæ exoriuntur.alio vero modo profunda corporis pars per phymata,& dolores articulorum expurgatur,cum parui ſucci in principes partes commigrent. Fiũt etiam ſanguinis fluxiones,quę plenitudinem,& ſuccorũ malitiam euacuant, & morbos qui ab ea gignuntur, reſoluunt. ſi vero tempus vernum corpus alicuius bonis ſuccis refertum capiat,id ſaluberrimum cõſeruat,nihil ex propria natura innouans.at æſtas,aut autumnus,aut hyems,nõ item.nam hæc ſi purum corpus & omni prorſus reprehenſione vacans acceperint,illa pallidam bilim copioſiorem,quam par ſit,gignere conſueuit,ille vero atram,hyems denique pituitam. ęſtate igitur frigidę,atque humidæ naturæ optime afficiuntur, hyeme vero calidæ & ſiccę: quemadmodum calidæ & ſiccæ æſtate,humidę vero & frigidæ hyeme male afficiuntur.

Ex Antyllo,de aeris differentia,quæ in menſe eſt,ex primo libro qui eſt de præſidiis extrinſecus incidentibus. Cap. 3.

Luna, quæ æque ac ſol Zodiacum perluſtrat orbem,differentiam in aëre creat. Facit enim quatuor tempora menſis, quæ anni partibus proportione reſpondent, atque hebdomadibus diſtinguntur.prima igitur menſis hebdomas à nouilunio ducit initium, & vſque dum Luna duas in partes ęqualiter diuiſa apparet, progreditur: eſtque veri ſimilis: cum luna humida, calidáque ſit eo tempore: & aër nos ambiens eo tempore humidiſſimus,& calidiſsimus.ac tunc quidem humores plerunque ruunt, & fœcundi ſunt, non ſecus quam vere. ſecunda autem hebdomas tunc incipit, cum Luna in duas partes æqualiter ſecta eſt, & ad plenilunium vſque procedit:eáque æſtati ſimilis eſt,ob hanc vnã cauſam quod fructus concoquit vel maxime.Hebdomas vero quæ plenilunium ſequitur,cum Luna vſque minuitur,donec duas in partes ſit ęqualiter ſecta,ſicca eſt,atque autumno eſt ſimilis. vltima vero hyemi comparatur. quot igitur anni tempora feruntur, tot etiam menſtrua eſſe tempora exiſtimandum eſt. Illud quoque eſt animaduertendum,Solem ſua vi corpora calefacere,Lunam potius humectare.quod in cau

ſa eſt,

sa est,vt Luna humidius semper cerebrum reddat,& carnes putres faciat: corporáque eorum, qui sub dio viuunt,humidiora, & obtusiora efficiat.eadémque causa capitis grauitates,morbósque comitiales gignat.

Ex eodem libro eiusdem,de aeris differentia,quæ in diei partibus est. Cap. 4.

Diē vna cum nocte modo intelligimus, eúmque anno similem esse pronunciamus.matutinum enim tempus humidū, calidúmque est, veri simile. quam ob rem somni puri & corpora tam sanorum,quam ægrotantium recreantur.ex quo fit vt febricitantes hac hora placidissime degāt.nam exhalationes mane dissoluuntur,& humidæ fluminum auræ respirant, & ros cadit. meridies autem æstati cōparatur: pars vero quæ ad occasum pertinet,autūno.noctis vero pars prima, & quæ circa vesperam est,occasui similis est.eo tempore neque somnum ægrotis suademus, neque potum damus, neque vllū aliud auxilium adhibemus, nisi quid aliud admoneat : quod facimus veluti illud tempus æque ac tempus occasus. mediæ noctis tempus hyemi comparatum est:siquidem tum Sol plurimū à nobis,vt hybernis diebus,distat.ergo dolores nocturno tempore vehementiores sunt:ídque merito,cum nox suo frigore extremam cutim denset,& perspirationem quæ clam in corporibus fit, intercipiat, & defluxiones tum eorum qui lippitudine laborant , tum eorum quos tormina intestinorū exercent, tum eorum, qui cœliaci nominantur, tum eorum, quibus sanguis fluit,ab hac eadem causa promouentur:cum ij,qui defluxionibus correpti sunt,id totum quod clam ferri consueuit, vnum in locū amādent. Vltima noctis pars propterea quod matutino tempori propinqua est , eiusdem cum eo temperamenti est particeps.

Athenæi,de aere,ex libro 29. Cap. 5.

Aër à sole illustratus ab eo differt,quem sol nō vidit,& vmbrosus est: itémque diuturnus à nocturno . nam quē sol perlustrauit,calidior est,& tenuior:vmbrosus vero,crassior.similíque modo lucidus, minus frigidus est,& tenuis: tenebricosus vero, & obscurus frigidior est, & crassior . ergo qui calidior,tenuiorque est,corpora facile perspirantia reddit:con-

tra facit qui frigidus,crassusq; est.ex quo fit,vt noctes sint iis qui ex defluxione laborant,& iis,qui inflammatione vexantur,& febricitantibus,molestissimæ.differt etiam aër qui vnius ciuitatis fit,ab aëre regionis.in primis enim aër ciuitatis à domibus coarctatur , quocirca non secus quã in cauis locis, calidior est, & crassior.sol enim aërem, qui non perspiratur, continuo calefacit,& magis accẽdit: at motus vacuitas crassum reddit:cum motus æque,ac ii,qui follibus perflant, aërẽ attenuet,& siccet. Cæterum aër,qui ciuitate continetur,crassus fit non solum qui in sese cogatur ex eo,quod nullo motu cieatur,sed eo etiã,quod multo tempore in vmbra sit:& multo magis quod plurimę,atq; omnis generis exhalationes ex vrbe in aërem ipsum prodeunt,& fluant: & id quoque multo magis in iis vrbibus,quæ perspirationibus omnino vacãt. qui vero in regione est aër , cum tenuis purúsque sit,facit vt cibi appetentiores simus, & melius etiam concoquamus, & melius alamur:& meatus magis fluxiles sint, & sensus nobis sint integriores.causa est,quia aër ciuitatis, cum vndique sit conclusus tum à multitudine domorum, tum à tectis superimpositis, corpora facit,quibus succi difficulter digerãtur,eãque replet.at qui in regione est, cũ late pateat, & sub dio sit, remisse & dissolute id , quod superfluit, excernens, & leue,& probe perspirans, & promptum ad sumendos cibos corpus reddit.

De regionibus,ex Galeni commentariis. Cap. 6.

Regionibus quædam attributa sunt,vt ita dicam,ab orbis terre situ, quędam à proprietate sua,quædam vero à sympto matibus. ab orbis vero situ, eis inest, vt frigidæ sint, quæ ad Istrum,& Mæotida paludem sint sitæ:& vno verbo, omnes quæ ad septentrionem sunt. calidæ vero quæ in Aethiopia, atque India habentur , & vt summatim dicam,quæ ad meridiem pertinent.temperatæ vero sint,quæ in harũ medio sint locatæ. In his omnibus fere orbis terrę partibus propria quædam regionis est natura,atque sua:quatenus aliæ ad meridiẽ,aliæ ad occidentem, aut orientem solem propius accedunt:alię vero ad septentrionem magis vergunt. quæ vero à symptomatibus oriuntur sunt ea , quæ regionibus tribuunt

lutulenta

lutulēta ſtagna, & aquæ paluſtres:quę vel lapides in renibus gignunt,vel lienem amplificant.itémq; venti,qui habitationibus familiares ſint,qui vel ex ſtagnis,vel ex fluminibus,vel ex paludibus, vel ex ſinu, vel ex pelago exoriantur.Iam vero quæ ex terræ exhalationibus excitantur,partim bona,partim praua ſunt: qualia ſunt, quæ ex metallis afferuntur: & quæ à ſpecu,quod Charonium vocant, exhalantur : In frigidis vero quibuſdā regionibus vt in Thracia & Ponto , quoniā loca mari adiacentia, humilia ſunt , ob eam cauſam calidiore ſunt temperatura:in calidioribus vero,quales ſunt Aegyptus & Libya,quoniam ęſtate à ventis ab Arcto flantibus refrigerantur,idcirco minus calida ſunt iis,quæ ad mediterranea receſſerunt.Zona vero exquiſite temperata, ac media orbis terrarū,eſt quę ad Cnidū eſt & Co: & quęcūque loca nō multum ab his vel ad Aquilonem,vel ad Auſtrum receſſerunt.

De *ventis*. Cap. 7.

Eurus ab ortu ſolis,Notus à meridie,zephirus ab occidente,Boreas ab vrſa ſpirat.hæc quatuor loca contrario inter ſe nomine opponuntur:ſinguláque magnā latitudinem habent. accedunt etiam aliæ ventorum octo differentiæ. cum enim orbis finiens,cui hoc nomē impoſitum fuit,quia mundi partem quę ſub aſpectum cadit, ab ea quæ non videtur, diſtinguit, aſpectúmque noſtrum definit, in ſex partes diuidatur, proxime ad has ſectiones latitudo Solis ortus & occaſus accedit.duæ poſtea & viginti ſunt aliarum duarum partium ſeptentrionis,& meridiei:quæ in duas partes diuiduntur:quarum vtraque ex vndecim conſtat:vt etiam totus orbis à latitudine meridiei in ſex diſtribuitur. Notus igitur ab humili polo ſpirat. inter hunc & ortum ſolis hybernū eſt is,qui Euronotus appellatur:vt inter hunc & polum , & hybernū occaſum eſt Libonotus. híque omnes humidi,calidíque ſunt. atque ita ob eam cauſam caput aggrauant.Notus tamen nō ſemper humidus eſt:videtur enim quādoque ſiccus eſſe:eumque vulgus Caurum vocat. atque is Notus ſubinde vehemens eſt. ſemper ergo motum perſpicuum habet: lenis vero alius eſt Notus,vt eius motum in aëre, & nubibus non ſentias:eſtque is ſemper calidus:at Caurus quādoque perſpicue frigidus apparet.

De ortu,& occasu siderum Cap. 8.

In ea regione, in qua medicaturi sumus, singulorũ siderũ ortum,& occasum nosse debemus: quoniam ex iis anni tépora veteres definiunt. In Hellesponti autem parallelo veris principium est æquinoctium, quod eo tempore contingit:finis vero ortus vergiliarum. idem finis est æstatis principium,vt etiam finis ęstatis & principium autumni, est Arcturi exortus:qui æquinoctium autumnale diebus fere duodecim anticipat,& pręcurrit. atque etiam Vergiliarum occasus hyemis initium adducit:& autumno finem affert.Qui vero annum in septem distribuunt tempestates, æstatem vsque ad Canis exortum producunt.inde vsque ad Arcturi ortum, autumnum.iidem hiemem in tres partes diuidũt.cuius mediũ id tempus,quod sub solstitium est,constituũt: extrema vero, primũ sementem , postremum inserendi tempus vocant,hęc que anni temporum diuisio ex spatio temporis, quod in eis est,efficitur.nam quod inter Vergilias & Arcturum intercedit tempus, quatuor est mensium: plurium auté,quam quatuor,quod inter Vergiliarum occasum,& æquinoctium vernum interest.veris autem tempus ne duorum quidé integrorum est mensium:ex quo fit,vt merito non diuidatur.hinc etiam autumni tempus maius est,quá veris . in duos enim mẽ ses extenditur.hoc tamen ab æstiuo,hibernoq́ue tempore lõ ge superatur.Hæc igitur in memoria habeantur,quo facilius ad aliarum nationũ menses transire possimus. nam æquinoctium mundana quædam res est,at menses singulis gentibus sunt proprij.sexto Calen.vero Loi mensis sub exortum solis Canis oriri apud nos Pergami existimant . ego vero quadam via & ratione post decem dies ab hac præscriptione eũdem oriri comperi.

Antylli de ventis, ex primo libro de auxiliis.
Cap. 9.

Vẽtus est aëris motus.ventorum duæ sunt differentiæ.alij vniuersales sunt ,alij locorum proprij .qui locis tribuuntur, sunt qui regionibus conueniunt:vniuersales,qui vbique locorum eodem nomine , & vocabulo gaudent . qui ad loca pertinent,

pertinent,naturam ſequuntur locorum,à quibus efflãtur. qui à ſalubribus,ſalubres:qui à morboſis,morboſi ſunt.pro parte vero, qui à terra ſpirant, ſicciores:qui ab aquis, humidiores. qui à mari prodeunt, ſalubres ſunt, maxime hyeme, & vere: ęſtate vero calidiores ſunt, quam par ſit. quos flumina mittunt,his humidiores ſunt,hyeme deteriores, æſtate meliores. qui è ſtagnis exhalant,vtriſque abſurdiores.peſſimi vero iudicantur,qui è paludibus exeũt:neque vllo tẽpore ſunt boni. qui à campis,& terra perſpirata,meliores.ad ſummam igitur, qui locorum ſunt,magis morboſi quã vniuerſales cenſentur. cæterum boreales ſaluberrimi.Zephyri ab occidente flantes humidi ſunt,& lenes: minus tamen, quam boreas, ſalubres. corpori autem magis quam alij,ſunt apti,atque accommodati. praui autem, & aduerſi valetudini ſunt Euri,qui ab ortu ſolis ſpirant.

De ſitu ciuitatum ex Galeno. Cap. 10.

Vrbium ſitus in quam orbis terræ partem vergant,ſpectandum eſt: id quod vſu venit in iis,quæ altis in locis ſunt conditæ.nam planæ & æquales ad nullam orbis partem eſſe verſæ vtique dicerentur:attamen domos quæ in eis ſunt, ad aliquam ex quatuor mũdi partibus verſas eſſe neceſſe eſt.quẽadmodum domos balneorum,in quibus lauamur,ad octauã horam verſas conſtruunt architecti ij,qui optimum coniectare ſitum videntur.huius rei iudicium ex illo diei tempore fit, in quo ſol feneſtras totas domus illuſtrat, nec ad vllum aliũ murum deflectit.

Antylli de locis,ex primo libro de auxiliis Cap. 11.

Loca ſublimia ſaluberrima ſunt,cũ aër in eis nõ ſit permanẽs,ſed perfundatur,& à ventis cõtinẽter exagitetur. cúmq; recte perſpirentur,omnibus thoracis affectionibus erũt accõmodata. tenuia vero & capiti laboranti,& omnibus ſenſuũ inſtrumentis conuenient.at loca humilia antedictis non ſunt idonea.iis vero qui per halitum digeruntur, qui in ſyncopas cadunt,& ſenibus apta ſunt.loca vero maritima hydropicis, & quibus quæuis defluxio moleſta eſt, accommodata ſunt: itémque vbi detergendum, aut calfaciendum, aut aperiendum eſt,conueniunt.ſed proſunt etiam omnibus iis,qui neruorum,& articulorum doloribus torquentur. Iam deprauа-

tis quoque appetitibus prosunt. Mediterranea vero sunt maritimis frigidiora, cæterum ad morbos acutos, si neque vitibus consita, neq; caua fuerint, sunt maritimis accõmodatiora: sed ad morbos diuturnos ineptiora. stagnantia cum semper sunt in vitio: tum vero etiam æstate sunt pestilentia. prætera quæ metallis propinqua sunt, mala itidem existimãtur: siquidem sicca sunt, & suffocãtia. quæ vero sub terra sunt, si boni succi fuerint, siccioribus affectionibus apta censentur. argillosa vero robur dissoluunt, cum exhalationem habeant in qua exsoluendi vis inest. ruffa maiore exsiccandi vi, quam quæ nunc diximus, sunt prædita. nigra vero omnibus bonitate longe prestant.

Ex Athenæi libro primo de loco. Cap. 12.

Sublimia loca frigidiora sunt, & facilioris perspirationis. frigidiora vero ideo, quod à planitiei exiguitate paucas radiorum solis reflexiones habeant: facilius autem perspirãtur, quia vndiq; sunt aperta: nec quicquã sit, quod vẽtos repellat. ex quo fit, vt qui in eis degũt, plerũque sani viuant. hyeme tamen in morbos, quos frigus excitat, magis incidũt. loca vero humilia non ita salubria sunt. in causa est calor: & præsertim estiuo tẽpore: atq; etiã quia minus perflantur, cum humilior sit regio. quod si altis quoque montibus sint inclusa, eorum aër multo magis feruidus ab adurentium temporum reflexionibus reddetur. Præterea regio plantis consita, minus perflatur, minúsque à sole lustratur, quam nuda: quocirca per hyemem vmbrosa est, ac frigida: per æstatem vero difficulter à ventis perflatur, suffocánsque est: & ob eam ipsam causam respirationem habitantibus deteriorem parat. Quæcunque autẽ regiones, & ciuitates flumina habẽt, quæ extrinsecus per ducuntur, cum ipsa moderata sint, & præsertim si loca siccissima esse contingat, fiunt temperatissimæ. si vero excedant, nõ parua fit ad morbos gignẽdos accessio. quãdoquidẽ & aër humectatur, & respirando, atq; inspirãdo corpora simul humectat. tum etiã matutinas, ac vespertinas aquarũ defluxiones frigidiores excipiens corpora perfrigerat, & in æstate cõstitutionẽ affert autumni. stagnantia vero loca, in quibus paludes sunt, multis de causis sunt morbosa. nam à stagnis tota adiacens regio madefacta supra modum humectatur. atque in primis qui in ea fructus proueniunt, morbosi sunt omnes, cum

præ

præ humiditate ſuam temperiem non ſint ſortiti, nec ad idoneam maturitatem peruenerint. aër vero in hiſce locis, humidus, craſſúsque eſt. cúmque ſtagna corruptelarum omne genus ſuſcipiant, exhalatio quę ab eis manat, aërem non ſolum craſſum, ſed etiam prauum reddit. ad hoc accedit etiam vt perhumidæ regiones, plerunque arboribus ſint refertæ: quæque denſis arboribus obſidentur, difficulter perflantur. Præterea regiones quę ſalſę ſunt, ac ſuapte natura perhumidę, & cauæ, morboſæ ſunt, id quod eis ineſt non ſolum propter aquas, & aëré, quanquá plerique hæc in cauſa potius eſſe volút, ſed etiam propter aliméta humidiora, frigidioráque, de quibus nemo verbum vllú fecit. verútamen quoniam caua loca eiuſmodi ſunt fere, non modo non perflantur, verú & craſſa ſunt, propter humiditaté, & æſtate æſtuoſa. etenim idé aër permanés à locis adiacétibus ſolis reflexione nimis calefit: ac præſertim ſi ſublimia ſint loca, aëré plus æquo æſtuoſum reddút. Iam vero morboſiora loca eſſe céſemus ſtagnantia, atque paluſtria: & pręcipue per æſtatem ob aëris inęqualitatem. matutinæ enim aurę à ſtagnis manantes refrigerant eos, qui inhabitant: meridianæ vero calfaciunt, tum veſpertinæ perfrigerant. & propter caloris, frigoríſque inæqualitatem autumnus morboſus eſt. Regiones porro aquis vacantes, & ſiccæ, habitus ſimul exſiccant, & melius ſpirátes, ac puriores faciút. atque aër quidem ſiccus non modo ſicciores habitus facit, ſed etiam ſi alimenta calidiora, ſiccioráque fuerint, facile cóficientur, faciléque diſtribuentur, & naturas calidiores, purioréſque cóſtituent. Loca etiam mediterranea à maritimis differút: quoniam maritima omnia humiliora, calidioráque mediterraneis ſunt. idcirco pleráq; ex maritimis ſalubriora ſunt, ſiccioréſq; habét regiones potius, quá humidas, & imbribus irriguas. quæ res facit, vt inſulæ ſaluberrimæ ſint, & excelléntiores fructus ferant. In locis quoque magna differentia ex qualitate regionis verſatur. nam montana ſalubriora ſunt, & inter inſignia, que ſicciora ſunt. etenim exhalationes ab humo elatæ, tenues ſiccæq; ſunt. quare aër, qui ab eis excitatur, tátú abeſt, vt aliquid addat corporibus, vt cótra etiá, aliquid ab eis euocet, & propter ſiccitaté euacuet. Aquæ ſi nullo alio vitio terra ſit imbuta, tenues cum ſint, puræque, ſunt leuiores: fructus ad bonam valetudinem accómodatiores, multo purioré, tenuiorémq; materiam gignunt: & rite ſunt cócocti.

Antylli, ex primo libro de auxiliis, de domo.
Cap. 13.

Domus, quæ ad terram ſunt, cum febricitantibus, tum vel maxime iis, qui ardenti febri iactantur, quíque in ſyncopen cadunt, accommodatæ ſunt: quandoquidem ſunt apte frigidiores, quam ſublimia tabulata: & vires ægrotantium ſuſtinēt & continent. Conueniunt eædam iis, qui ſanguinē reiiciunt: & qui capitis dolore vexantur. tabulata vero ſuperiora apta ſunt iis, qui pituitam in thorace collegerunt. ad ſummá, corpori quod multæ materiæ ſit, magnæ domus ſunt idoneæ: valent enim ad diſcutiendam materiam, & integrá vim, probámque facultaté, quam corpora quodámodo rapiunt, propter aëris copiam impertiuntur. paruę domus horum contraria efficiunt. ſublimes vero reſpirationis facilitaté gignunt, caput leuant, ac præſertim quod ex febri vitium contraxerit. humiles omnino improbantur. quę ad meridiem ſitæ ſunt, ad omnem affectionem ſunt accommodatæ, præterquam ad eas quibus refrigeratione opus eſt: ad quas aptiores ſunt, aquilonales. ſecundo loco cenſentur, quæ ad orientem ſolem ſpectant: peſſimę, quæ ad occidentem: & præſertim æſtate. habent enim lucem matutini temporis, in quo maximę ægrotantes ſunt meliuſculi, triſtem, & inamœnam: & veſpertinas horas, atque nocturnas cum moleſtia traducunt. Quæ calce oblitæ ſunt, ſplendore calcis ſenſum tentant, iniucundæque ſunt. ſed ſunt etiam iniucundiores, quę ſine lapidibus ſunt coagmétatæ. Cæterũ quę ex lapidibus conſtructæ ſunt, immitiores & frigidiores, quam quę ex iateribus, cenſentur. quæ ſunt picturis diſtinctæ, atque ornatę, febricitantibus, & inſanientibus omnino improbantur: quippe quæ abſurda viſa excitent. quarũ parietes tenues ſunt, atq; exiles, prauę ſunt: quandoquidem aër qui in eis eſt, facile ab externo aëre commutatus, faciles mutationes capit.

De ſtrato. Cap. 14.

Decubitus qui in lectica fiunt, prę ſtant iis, qui in paleis, foliis, & gramine: qui in paleis, foliis, & gramine, iis qui in terra. ſed hæc duo genera ſunt iniucundiora, quam in lectica recubare: ipſe vero decubitus in terra præterquam quod iniu cundu

cũdus eſt,vapore etiam,qui inferne aſcendit, implet corpus. Præterea lecticę,quæ pedes humiles habent, corpus replent, cum exhalationem,quæ ex terra manat,propinquam habeãt. quæ vero ſublimibus pedibus nituntur, timoris vehementis ſunt plenæ: & ſpeciem faciunt, quaſi penſiles ſint. ſunt ergo laudabiliores, quæ mediocrẽ habẽt altitudinem.quin paruæ quoque lecticę damnantur. moleſtiam enim afferunt.itémq; nimis magnæ,quia non eodem in ſtatu ægrotantes quieſcũt, ſed errando,& locum ex loco commutando laſſitudine capiuntur.quæ vero quatiũtur,aut quoquo modo mouẽtur,ſunt firmis deteriores, ob eandémque rationem funes contenti ſint,neque quicquam ſe remittant: ſintque ſtrata nec pauca, nec dura: quia laſſant, & concutiunt corpus, atque confringunt. ne ſint etiam profundiora,quam vt quę opus ſunt,capiant.quibus hoc accedit incommodi, vt ne quis ſe vergere queat.Quæ vero ſurſum repunt,ac vergunt,vehementem laſſitudinem gignunt:ſimiliáque ſunt figuræ cathedræ cuiuſdã. at iis,quæ ad caput pertinent,minime ſitus ille incommodus eſt:qui vero ſitus deorſum repũt,muliebribus defluxibus conueniunt.quæ ſtrata ſplendidi coloris ſunt, implent, & ſenſus feriunt.idem faciũt, quæ accurate ſunt tincta.quæ varia ſunt & animalium figuris diſtincta, in morbis acutis in cauſa ſunt vt mẽs vacillet,ac perturbetur.quæ ſordida ſunt, cum primus decubitus in eis ſit frigidus, & ſi quis in eis diutius moretur, calidiora,quam par ſit,euadant,ideo minime conueniunt.

Ex Sabino,de temperie regionum. Cap. 15.

Quæ regionibus adiacent,alia deorſum vergunt, alia ſurſum. quæ deorſum vergunt omnia ad meridiem ſita faciunt regionis ſtatum calidiorem.ac maiora quidem magis,minora vero minus. quæque magis æqualia, tenuiáque ſunt, id magis efficiunt: quæ ſurſum vergũt,aẽrem ſitu ſuo frigidiorem reddunt. quæ vero magis ad ſeptentrionem vergunt, ſublimioráque ſunt, calefaciunt,ſupina vero conſtitutionem refrigerant. Quæ ad orientem & occidentem ſolem ſunt poſita ſiue ſupina, ſiue ſublimia ſint, minus calfaciunt, & frigefaciunt, quam quę ad ſeptentrionẽ, & meridiem. Omnia porro & calefacientia & refrigerantia regionibus partim ſalubriter,partim ſecus adiacent.nam iis,quæ in calidiore ſitæ

ſunt climate,quæ refrigerát, ſalubria ſunt: quę vero calfaciunt, non ſunt ſalubria. iis vero quæ in frigidiore ſunt,calfacientia ſalubria:refrigerantia,non ſalubria.dicetur auté quæ calidiores,quæúe frigidiores ſint regiones.terræ pars quæ ad meridiem eſt propinqua ei,quæ non habitabilis eſt,calidiſſima earum, quæ habitantur. eam Aethiopes inhabitant. pars terræ,quæ ad vrſam eſt,frigidiſſima,humidiſſimáque eſt.hanc Scythæ incolunt. hæ noſtrum habitabilem orbem terminát. quę inter Scythas atque Aethiopes interiacet,eius partis regiones meridiei attributæ temperamento veris ſunt ſimiles: ſunt tamen ſicciores.quæ ad ſeptentrionem pertinent, autúni temperaturæ comparantur : ſunt tamen humidiora. Quę igitur ex habitu eorum, quę deorſum vergentia ſunt regionibus adiuncta, eueniunt, hæc ſunt.Eſt autem aliud quippiá additum,quod nó ex habitu exiſtit,ſed per ſe vnicuique eorum,quæ adiacent,attributum eſt.ergo quod ex mari,campeſtribus locis aqua vacantibus,& montibus,itémque tumulis, & collibus accedit, & affertur, id ſicciorem conſtitutionem reddit:quod vero è fluminibus,& omnibus aquis potui aptis emanat,humidioré ſtatum facit.at quod ex ſtagnis & paludibus affertur, aërem facit craſſiorem. ex his quæ adiecta ſunt regionibus,quæ in ſicciore climate ſunt conſtitutę, ſuis defluxionibus humectare poſſunt,atque ita ſtatum eum ſaluloriorem reddūt: quod Nilus Aegypto tribuit.at humidioribus,ſtatum magis morboſum comparant.quæ ſiccum efficere aërem poſſunt,ſi humidioribus adiungantur,proderunt:ſi ſiccioribus,nocebunt. cæterum quęnam regiones humidiores,quæque ſicciores ſint,prius expoſuimus.

De plantis ſalubribus,& non ſalubribus.
Cap. 16.

Eorum,quæ ex terra naſcuntur,alia ſalubres,alia non ſalubres defluxus habent.que fructum ferunt, qui edendo eſt,ſalubria ſunt,itémque odorata,vt laurus,& cupreſſus, & flores omnes,qui ſuauem odorem ex ſe mittūt,& quæ ita etiam odorata naſcuntur, in quorum numerum anethum, apium, thymum, & omnia, quæ tenuiorem reddere aërem queunt regionibus, quæ habitantur, adiacentia,referuntur.at quæcunque

cunque exorta neque fructum, quo vesci possimus, afferunt, neque odorata sunt, neque attenuandi vim habent, ea salubria non sunt habenda. quinetiam nõnulla mortiferá euaporationem obtinent, vt taxus: homines enim qui prope hanc arborem dormiunt. moriuntur: qui procul distant, nõ item. quandoquidem halitus procul delatus, plerisque defluxibus aliorum commixtus, eam vim amittit.

Cognitio salubris exhalationis regionum.
Cap. 17.

Primum salubris exhalationis regionis signũ ex terra ipsa sumitur. ea enim humore perfusa non solum terrenum quid redolet, sed suauem etiam odorem spirat, qualem AEgyptus facit. deinde vero mane cum domus nondum fumo, & nidore est imbuta, odórque eorum, quæ in ciuitatem comportantur, vnà cum regionis exhalatione temperatur: ex quo fit, vt vaporem quendam gratum, quod in AEgypto vsu venit, è terra elatum sentiamus. siq́ue in terra quispiam recumbat, ibiq; moretur, videre videatur se leuiorẽ, & ad motus aptiorem, atque agiliorem esse factum, cibúmque appetere. erit etiam tibi argumento, si quæ ex terra oriuntur, bene tincta, & probe colorata, & odoratiora sint: ac si quis virẽtes herbas intueatur, nolit aspectum alio cito traducere: siq́ue arbores magis ligneæ humi incumbentes optabiliores sint, quã sublimiores: siq́ue omnia habuerint probe colorata, & folia rite nutrita: siq́ue fructus statim maturos, & odoratiores ferant. Iam vero poteris facere coniecturam, vtrum regionis * iucundior exhalatio salubris sit, ex iis animalibus, quæ in ea regione nascuntur. pueri enim omnes floridi, & succi pleni, & coloratiores sunt: itémque catuli, & cęterorũ animantium filioli nuper in lucem editi, meliores, pręstantioresq́ue sunt, eósque salubriores, quam in aliis regionibus cõspicies. Quinetiam si quę homines reponunt. vt triticum, hordeum, cæterique fructus, & caricę, & palmulę, & cętera generis eiusdem, diutius manserint incorrupta, signo erit, salubrem è regione vaporem emitti. sed & somnos suauiores inuenies, & animum à visis in somnis nequaquam perturbari conspicies.

Cognitio praua & vitiosa exhalationis. Cap. 18.

Côiectura assequeris, vitiosam esse regionis exhalationé, si terræ glebam capias,& aqua madefacias. odor enim inde emanabit perinde ac è carbonibus restinctis. præterea cum in regionibus omnia contra, quam supra dixerim, comperias, iam cognosces prauam eius esse exhalationem. si vero necessitas aliqua te in ea regione aliquod temporis spacium morari cogat, si in tabulatis, sublimioribus habitationibus moram traxeris, minime læderis. omnia enim, quæ ex terra, aut humoribus exhalantur, in sublime elata, crassiorem eorum partem in aëris parte crassiore relinquêtia concoquûtur, atque purgantur.

Regiones quatenus ad Solem pertinent, salubres, aut non salubres esse. Cap. 19.

E regionibus quę ad meridiem sunt, in omnibúsque anni diebus, ac per totos ferme dies solem habent, sunt maxime salubres. quæ decliues ad septentrionem sunt, vtpote quæ non omnibus anni diebus solis splendorem recipiant, perexigua diei parte illustrantur. & quandoque lux maxime inclinata, atque imbecillior eis incidit, ideóque minime sunt salubres. id quod est sane perspicuum. nam si omnis quæ ad meridiem est sita regio, odoratior est, quam quę ad septentrionem est posita, magis etiam côcocta est, & matura. quin omnium quoque arborum fructus, qui maiorem solis parté nacti sunt, pręstant iis, qui minoris participes fuerunt. sunt præterea maiores, odoratioresque, & celerius maturescunt, & gratioris sunt gustus. Cuiusque etiam arboris pars, quę ad meridiem vergit, humidior, rarior, magis tenera, flexibilior, leuior, efficacior, & fabro accommodatior est: & in latitudinem plus augetur. quæ vero versa ad septentrionem est, siccior, densior, grauior, difficilior ad flectendum, & fabris incommodior, minus in ambitu augetur. Quibus quidé fit, vt non solum planum sit, quæ ad meridiem sunt versæ decliues regiones, causa eius relationis, quam habent ad solem, esse iis, quę ad septentrionem vergunt, salubriores: sed hoc etiam, eas quæ decliues ad orientem, aut occidenté solem versę sunt, minus salubres esse iis, quæ decliues meridié spectant: esséque salubriores, quã quæ in septentrioné vergunt.

gunt.causa est, quoniam magis participes solis sunt, quam hæ:sed minus quam superiores, quæ meridiem spectant.

Quænam viæ ciuitatis statum salubrem, aut non salubrem faciunt. Cap. 20.

Cum in ciuitate vię distent æquo inter se interuallo, semper mutua longitudine,mutuáq; latitudine protéduntur. & quæ sunt eiusdem ordinis,ad orientem,& occidentem recta statuuntur:alię vero ad septentrionem & meridiem.quibus omnibus ciuitas diuiditur: vt aliæ per totá longitudinem, aliæ per latitudinem vsque ad fines progrediantur, nec vllũ ædificium inter eas singulas in suburbiis sit constructum: sed puras directo vias per se singillatim habeát: hæ nanque vrbem aëri bene comparant, & statum bene à sole illustratum,purúmque,& qui bene à ventis perfletur,efficiunt:quoniam Boreas,& Notus,Eurúsque, & Zephyrus, qui maxime sunt ventorum coryphęi, ordinatissimi per vias defluunt, quæ directo ad eos sunt sitæ,siique nihil habeant, quod eorum defluxum retineat, per vrbem perflati, & perspirantes nihil violenti faciunt: nam venti cum nihil eos impediat, nos in transitu latent: nec lenti ciuitatem prætervehuntur. atque ita constitutionem purgant, cum fumos, puluerem, & omnes exhalationes à ciuitate repellant. ex quo fit,vt viæ, quę sic constitutę sunt, vrbem soli recte exponant,quia sol exoriés & occidens in easingreditur: & oriens recta eas luce complet. cum vero medium cœlũ conscendit, in omnes eas,quæ ad septentrioné & meridié vergũt,sese pandit: ita vt totũ dié viæ ciuitatis radiis solis perfundantur. si vero non omnes viæ pari interuallo inter se distributę sint,neque rectę,sed flexus quosdam habeant,qui percurri non posśint, & obliqui ad ventos sint, multá aëris turbationem excitari contingit.cum enim vnus ventus spirat,multos fieri accidit,eósque pugnare inter se.nam ventus per rectum fluit.at viæ non sunt rectæ. ergo incidés in eas, quæ exitus non habent,ventus non ingreditur,quia ei nulla ibidé patet via.aërem vero,qui in ea via est, collidit, & vndabundus per flexus, eásque vias quæ exitus habent, iactatur: quandoquidem aliter ab aliis, atque aliis inflectatur & refringatur. à quibus autem vibratus circunfluit, & sæpe vicissim fertur, in eis ad eadem loca debilis fluit: & vn-

dosus sese iactat: à quibus vero in alios constitutos mittuntur, contrarias spirationes faciunt, vt lumen luminis reflexũ. ad pares enim angulos semper reflectitur. illi vero perinde atque aqua, faciunt, vt cum inter se in via inciderint, præterfluant, cum recta transire non possint. accidit autẽ quandoque vt ventus, qui arcte incidit, in vtrunque latus diuidatur, cum vtrinque sint accessus: atque eundem rursus aliam fluxionem pati, siquid tale ei occurrat: & ex vno multi fiãt: & in sese incidere modo è lateribus, modo ex cõtrariis partibus delatos, & in singulis viarum inclinationibus repercussos sua offensione vehementer cœli statum commouere. aliis enim venti molliter cedunt, alia vero repercutiunt. ex quo fit, vt status ciuitatis nullo * more à contrariis perflatus, perturbetur. cũ igitur vnus sit ventus, confundetur aër, & turbabitur, non secus quam spiritus homini innatus. qui cum * ita sit, concoctiones & distributiones impediet. esset autem huiusmodi salubris: sed lux solis, quæ semper directo ab eo fertur, sinuosa in vias, non autem equalis incidit, sed sparse & vage eas attingit. atque ita ciuitas minime à sole perlustratur. miniméque à sole dissoluitur exhalatio. quocirca status ille crassus est maxime, & perspiratu difficilis: quíque talis est, is non est salubris. quod solet vsu venire, cum in plana regione vrbes sunt sitæ. si vero inæqualitates sint, quæ vias habeant æque distantes, aëris difficilis redduntur, cum contra quam sitę sunt altissimæ viarum partes, ventus spiret. quæ vero sinuosas vias habent, præstantiores sunt: siquidem fit, vt vrbis partes in sublimioribus regionis partibus statutę melius perflentur, & aëre perfruantur.

Galeni de fomentationibus, cataplasmatis, & cucurbitulis. Cap. 21.

Fomenta cutim ad transpirationes raram facere, sanguinémque qui inest inflammationibus, attenuare, & digerere consueuerunt. quę si facta fuerint, non solũ aliquid sanguinis euacuabitur, sed etiam affectæ partes, quę minus distenduntur, mitius dolore prementur. at cum sanguis in inflammatione non minuitur, vel etiam spiritus vaporosus ex calore gignitur, augeri dolorẽ cõtingit. porro sanguis nõ minuitur, propter succorũ redũdãtiã, quæ in toto corpore inest

eſt.nã ad partẽ quæ calefit,plus attrahitur,quã ab ea euaporetur:cum hoc ſit calfacientibus natura comparatum, vt digerant id,quod partibus, quibus admouentur, continetur, quódque redundat ex propinquis, trahant. Humida igitur fomenta inflammationibus iis,quæ à ſuccis bilioſioribus oriuntur,conueniunt:ſicca vero iis, quas ſanguis tenuis & aquoſus excitauit. ſemper enim in memoria habendum eſt, contraria eſſe contrariorum remedia. hoc igitur propoſito, fomenta morſu vacantia ad mordentes ſuccos faciunt:mordentia vero,quod tenuent, ad craſſos & tenaces. Cæterum calefacere præcordia cataplaſmatis, aut perfuſionibus, non eſt perpetuo tutum: ſed in iis tantum ægris, in quibus nihil ſuperuacaneum eſt in toto corpore: cęteris omnibus extrema pernicies eſt. Eorum igitur quæ in medio ſunt corpore, vt quidam vocant, prouidentia, vbi detractus ſanguis non eſt,maximum eſt plane malum: vbi detractus eſt non maximum.quanquam ſic quoque noxia eſſe in ſynochis febribus poteſt:ſiquidem deuſta immodico calore viſcera etiam amplius deuruntur, & torrentur. ergo huiuſmodi prouidentiam illi duntaxat requirent, quibus in vna particula conſtitit putredo:ſi tamen iis quoque ſanguis fuerit miſſus. Prouidebitur autem his non ſtatim inter initia relaxando, ſed in plurimis prorſus contra faciendo. Cum enim adhuc ad affectum locum fluxio fertur,reprimere, remittereque hanc expedit,non ad ipſum attrahere. ſi vero tum fluxio humorum per ea remedia cohibetur, tum denſitas, quæ ex adſtrictione in affecta particula eſt relicta, craſſiora detinet, iam tempeſtiua relaxatio eſt,vt ea, quæ retenta ſunt, vacuentur. Præcipue autem adſtringentibus eſt vtendum, vbi in iecur, aut ventriculum ſuperuacanea profluunt: quando & è primoribus admodum hę partes ſunt, & munus ſuum obeant vel in ipſis morbis,eſt neceſſarium. nõ eſt autem exiguũ eorum munus.quã ob rem impenſius,quam cætera mẽbra,ventriculus & iecur adſtringentia deſiderant. ergo cum ea,quæ iam infixa ſunt,euocandi tẽpus eſt,tum quoque modice adſtringi poſtulant. idcirco ſi vel minima ſuſpitio ſit,iecur,aut ventriculũ laborare, abſinthium põticũ oleo protinus incoquemus,& eas particulas perfundemus.Vbi abſinthiũ nõ ſuppetit,inter initia vel melinum, vel maſtichinum,vel lentiſcinum ſatisfecit:ſi exigua febris ſit,etiam vnguentum,quod ex

nardo conficitur. atque etiam aliorum medicamentorum, in quibus mista cum amaritudine adstringendi vis est, aliquid in oleum coniicere,& ad eundem modum vti licet. simili quoque modo & cataplasmata compositam vim habeant ex ea, quę tenuium partium est, ac relaxet, tum vero ex amara,& adstringente. superet autem in iis, vbi scilicet reprimere,& robur addere studemus, quod adstringat: vbi incidere,ac detergere,amarum: vbi euocare, quæ inter relaxantia tenuium partium sint vel maxime.siquidem quæ crassæ substantiæ sunt,ea pus mouentibus cõuenire docuimus. Vnde nec colo laborante, nec quouis reliquorũ intestinorum, nec musculis,qui sunt in hypochondriis,aut ipso peritonæo,miscenda sunt vllo pacto adstringentia: sicut nec cum vesica,aut vterus male habent.cum,vt dictum est, nihil præterea ad locum fluat,nec plenitudo,nec multa excremẽta in toto sint corpore. Renes & thorax in media prædictorum'sunt conditione: quantum scilicet à ventriculi, iecorísque sollicitudine absunt, tãtum reliquorum superant. de liene pronunciare absolute non licet, nec nisi prius definita tum corporis totius natura, tum vero affectione, quæ curationis tempore occupauit. nam si vel ægrotus ex iis sit, qui atrę bilis excrementum naturaliter congerant, vel etiã eo tempore succus in eo abundet,necesse est in liene curando, adstringentia reliquis admisceas, quo visceris robur custodias. ita enim & excrementa ad se trahet, & cum corpus expurgarit, ipse rursus per ventriculum excernet. si nullum omnino sit atræ bilis excrementum, aut omnino adstringendum non est, aut quam parcissime. Non solum autem in liene, verũ etiam in omnibus partibus, in quibus humor putrescit, obseruandum est diligenter, quod symptoma sit vehementissimum, quod secundo loco, aut tertio:quo ex ipsis inuenta plane affectione, idonea eidem cũratio adhibeatur. etenim in membro affecto tum calor superat, tum vero tumor,qui vel propter abundantiã humoris,vel propter crassitudinẽ sit durus. si igitur calor superet, dãda opera est,vt sensim per ea, quæ tepentem calorẽ obtinẽt,digeratur:cuius generis est tũ lini semẽ,tum chamęmelũ: quibus adiici vel hordei, vel fabarum farina debet, quippe quorũ neutrũ excalfacit.sæpe autem,vti nosti, quod medici artomeli vocãt, pro cataplasmate huiusmodi inflãmationis

præpa-

præparantes aliquid aquę miſcemus : ad lienem vero etiam aliquid aceti quandoque . ſi vero inflammatę partis calor non multum à natura exceſſerit, ſed magnitudo eius notabilis fuerit, digerere haud timide ſine aqua debebis, etiã fœnigręci aliquid ſupradictis immiſcens. ſi vero veluti ſcirrhoſa inflammatio ſit propter humorũ, quos continet, vel craſſitudinem, vel lentorem, tum aceti aliquid, tum attenuantia medicamenta ſimul immiſcebis, & pręſertim in liene. hoc enim viſcus propterea quod à iecore craſſum ſuccum trahit, eiuſmodi humoris occaſione plerunque laborat. quo magis cataplaſmata quę ex abſinthio, oxymelite, & cappari fiunt, illi ſunt idonea. Parcius vero ad pectus eſt adſtringentibus vtendum: quoniam talia humores, qui inflammationem excitant, in pulmonem & cor nonnunquam reprimunt. ac cibis potius horum firmitudini conſulendum eſt. ſed multo etiam magis in pulmonis inflammatione abſtinendum ab adſtringentibus eſt: quando in eo ipſis quoque relaxantibus admiſcendum aliquid acrium, & euidenter calfacietium eſt: quippe foras trahere potius, quã reprimere in eo debemus. Itaque etiam cucurbitula vtiliter iis, qui ſic laborant, ſi prius fuerint vacuati, applicabitur. ſi vero abundantia ſuccorũ ſit, cucurbitulis in principio nõ vtemur: ſicut neque etiam vlla alia re calfaciente: ſed cum nihil præterea influat, & totum corpus prius euacuauerimus, vſúſque poſtulet, vt rẽ inflammantem moueamus, aut amoliamur, aut foras abſtrahamus. Vbi vero morbi exoriuntur, non ipſis membris laborare incipientibus, ſed iis, quæ illis continua ſunt, cucurbitulæ admouendæ erunt, reuulſionis cauſa. inter initia vero, quæ reprimendi vim habent, ſunt adhibenda. ſed cum in oſſibus cranij medium occupantibus in altum deſcendere reprimentium vim cupimus, eorũ, quæ pręire, & deducere ea poſſunt, aliquid reprimentibus admiſcemus. eiuſmodi ſunt, quæ ex tenui ſubſtantia conſtant. atque acetum quidem non modo tenuium eſt partium, ſed etiam non mediocrem reprimendi vim obtinet. vnde merito in principiis affectionum eo cum roſaceo vtuntur, progreſſu vero temporis etiam ſpõdylii & ſerpilli, quibus iam non modo partium tenuitas, ſed caliditas etiam ineſt, aliquid admiſcent: quo ſcilicet tempore tranſire ad ea, quæ concoquant, & digerant, par eſt, atque hæc vtraque valentiora, quam poſtulet ipſa pars inflammatione

affecta, deligere: ceu viribus eorũ, per ea oſſa, quę interſunt, remittendis. ſane ad eum modum & caſtoreo vtimur: cum tamen eo in aliis inflammationibus minime vtamur, etiam ſi in ſumma declinatione ſint. eſt enim calidius id, quam vt inflammationibus ſit idoneum. huic quoque medicamento partium tenuitas ineſt.

Ex Antyllo de madefactionibus, ex primo de præſidiis libro. Cap. 22.

Madefactio minorem vim habet, quam cataplaſma. iis vtimur, cataplaſmata vel propter tempus eis minime aptum, aut propter locum, aut propter eorum vim deuitantes. ac temporis quidem ratione, in principio madefactiones adhibentur, cum eo tempore cataplaſmatum intempeſtiuus ſit vſus. Propter locum vero, in capite madefactionibus vtimur in iis, qui nõ recte admodum ad cataplaſmata ſunt affecti: propter vim denique in gracilibus: cum vires imbecillæ cataplaſmatum pondus ferre non queant. Accommodatiſſimum autem eſt chamæmelinũ oleum: & præſertim * in iis, in quibus oleum capiti admotũ, euaporationi finem imponit: eámque, quæ in capite eſt, digerit, aliámque non attrahit. quod nulli præterea medicamento contigit. Illud ſane ſcire conuenit, madefactiones in phreneticis ſyncipiti & temporibus adhibendas eſſe, adhibita diligentia ne verticem, & partem poſteriorem attingamus: ſiquidem hę particulę perfrictiones non ferunt, cum ſint origines neruorũ. quin calidas quoque perfuſiones eis large admouere conuenit. Noſſe autem debemus, aquam frigidam, aut poſcam nouis ſpongiis eſſe excipiendam: vinum vero cum oleo lanis ſordidis, itémque hydrelęum. linamenta vero ex linteis puris ad omnes madefactiones ſunt accommodata.

De irrigationibus, ſpongiæ applicatione, aſperſionéque, ex eodem libro. Cap. 23.

Irrigatione vtimur, vt corpora perſpergamus, hoc eſt balneorum vſum imitantes, cum alia circunſtãtia impediti, balneo vti non poſſumus. cum autem humectare corpora velimus, id madefactione facere non valemus, cum ea non alte admodum deſcendat. ſpongiam vero admouemus, vt ſordem adhærentem abſtergamus, ſiue ſanies ſit, ſiue ſanguis, ſi-

ue ſtrigmentum,ſiue pus concretum ſit,ſiue ipſa medicamenta,ſiue quæ inuncta fuerint,aut vt morſum & pruritum corpus vexantes ſedemus. In facie vero , cum recreare,& robur indere volumus.Eiuſdem rei cauſa aſperſione vtimur. Aſpergendum vero caput eſt in vigiliis,& deliriis . ſtomachus autem atque hypochondria oleo calidó perfunduntur . ſimili quoque modo coſtæ,ſpina , veſica oleo calido aſperguntur, itémque tetanici, & iſchiadici denique.at crura eorum , qui febribus diuturnis & ſiccis detinentur , ſi plane ✲ conſtiterint,aut poſt ſudores exſiccata ſint,hydrelæo perſperguntur, & alio traducendi cauſa crura multa aqua,aut hydrelæo irrigamus. quod facimus , vt errantem materiam in partibus ignobilioribus contineamus:quo tempore calidiore vtimur ad morſum vſque.& finem irrigationis ruborem , & tumorem conſtituimus.Iam vero irrigamus, vbi inflammationes reſoluere in animo habemus: aut vbi abſceſſus citius ad pus perducere conſilium eſt. aſperſione vero vtimur ad faciem: atque in febribus ardétibus æſtiuo tempore aqua lactea:hyberno vero,calidiore.præſertim ſi caput nullo malo vrgeatur. Cauenda tamen in diuturnis affectionibus aſperſio eſt. ſtupefactionis enim & frigiditatis periculoſæ initiũ faceret.

Debet autem is,cui adhibetur aſperſio,ore contra flare,ne à perfuſione impleatur:ſed illi occurrere , ſpiritum obiiciendo.ſpongia quoque ſicca mento adhibenda eſt , ne aqua ex perfuſione in pectus confluat. Quandoque vero etiam poſca aſpergimus, & præſertim in febribus ſimplicioribus , & quæ nihil maligni habent.ad oculos vero deſtillantes decocto nucũ pinearum confractarum vtimur.hyberno tempore ad vehementes chemoſes, fœnigræci albi decoctum adhibemus.in quo bis,térve decoctum eſſe fœnumgræcum debet, ita vt prima decoctio abiiciatur, & vltima nobis vſui ſit , vt perfundamus.ſpongia autem applicatur,quæ eadem materia ſit imbuta,ex qua conſtat etiam aſperſio : ſiquidem ſimilem quoque vim habet.ſed abluendi,& abſtergendi cauſa ſpongia ex aqua calida ſatis eſt . quandoque etiam medicamentũ quoddá,quod abſtergendi vim habeat , aut aqua reſolutum,aut antequá ſpongia admoueatur, inunctũ , vt nitrum, aut aphronitrũ,aut aliquod his ſimile cõuenit. In febricitantibus,in quibus ſpógia vtendum eſt, ex aqua frigida id facimus,in increméto tamẽ,id vitamus. at in ſtatu,vel declina-

tionibus audacter hoc remediũ adhibemus. Musculi itidem, qui ad aures sunt, oleo illinendi sunt. in meatus vero auditus, & nares oleum indendum est, ne refrigerentur. Archigenis autem sententia est, in ardentis febris excessu, spógia non faciem tantum, sed pectus etiam in vigore fouendum esse. at in intempestiuis in somnum propensionibus, faciem nitro in aqua eliquato perspergendam. totum vero corpus in valde siccis & ardentibus febribus ex hydrelęo, expectátes accessionum constitutiónem, spongia perfundimus.

De cataplasmatis, ex eodem libro. Cap. 24

Inflammationibus, quæ neque madefactiones, neque emplastra recipere apte queunt, cum delicatiores sint, quam vt horum applicationes ferant, potissimum cataplasmata conueniunt. Ex cataplasmatis autem alia calfaciunt, & digerunt: alia refrigerant, adstringunt, & reprimunt, aliáque sine aqua, alia sine decoctione, & alia cocta parantur. quæ autem non decoquuntur, pinsa nominantur. quorum apparatus terminus est, vt valde læuigata, & in vnum conducta sint, & non inquinent, & non defluant. Coctis vero non est statutus terminus, vt non inquinent. id quod etiam fieri posset, ob copiam rerum siccarum quæ humidis imponútur: quæ miscendo & vniendo vires suas in ea fundunt. Prętertea variis cataplasmatis vtimur tum propter locorũ varietatem ea postulantem, tum propter affectiones, quæ neque omnes, neque omni tempore eadem cataplasmata requirunt. Ergo decoctis vtimur ad communes hypochondriorum inflammationes. ex decoctis maxime in promptu est commune, quod luteum appellamus. In aquam lini semen, & pollinem inspergimus, & post decoctionem oleum infundimus. sique humectare hypochondria, quę sicca sint, velimus, pollinem adhibebimus: si mollire, pro polline panem lini semini commiscebimus. si calefacere vehementius velimus, * hordeaceum panem semini lini addemus: si calefacere, & siccare, fœnum gręcũ: si calefacere, & euocare, furfures. si vero flatus hypochondria infestent, lini semen cũ cymino eodem modo decotto superdamus: si dissolutus stomachus sit, emplastrũ polentam capiat. si non appetat, & imbecillus sit, absinthii coma prius decoquatur, tum ei decocto polenta commiscetur in iis, qui sunt mirum in modum delicati: eam tamen nó siccam,

eam,vt lini ſemen, aut pollinem aut fœnũ græcum indimus, ſed eam pingui melicrato decoquimus,decoctum colo traiicimus,ídque quod traiectum ſit,infundimus, tum coquimus vſque dum conſiſtat.ſi vero febris adiuncta ſit, pollinem in oxymelite coctum eodem modo imponimus.ſi laxum œdema ſit,farinę fabarum cuminum æthiopicũ miſcemus:ſi ſcirrhoſum ſit,id quod ex ficubus conſtat, imponimus:quod ita conficitur.Ficus abſque ſeminibus contunduntur,& ita læuigata vino dulci incoquuntur:quibus parum nitri in leuorem redacti additur. ſi lien valde obduruit, ficus oxymelite decoquuntur.Iecori inflammato fœnum græcum melicrato decoctum,& panis cũ lini ſemine prodeſt. præſtantius quoque eſt.ſi eryngij ſemẽ accedat. ad inteſtinorum inflammationes facit quod ex lini ſemine & polline conſtat. ad eorundẽ vero defluxiones,id quod ex milio conficitur. ad veſicam vero lini ſemen cum roſmarino. pudendis incommoda ſunt pinguia:proſunt autem adſtringentia:quale eſt quod ex malicorio paratur. malicorium vero aridum tuſum vino inſpergi debet:eíque admiſceri galla contrita.valet ad idem quod ex lentibus fit,ita vt lentes prius aqua decoquantur, deinde lęuigentur, tum mel eis addatur. Pudendis quoque conueniet id,quod polentã recipit, ſalíſque expers eſt,& vino incoctum. Ad tumores vero laxos aquę intercutem facit vua paſſa cum acinis trita, vna cum ficubus pinguibus in melicrato decocta.huic autem ſtercus caprinum ad exſiccandum additur,& magis iuuat.obſeruatũ quoque eſt, gypſum vetuſtum & præſertim quod longo tempore in cataplaſmate tritum inueterarit,cũ ficubus & nitro rubro in vino mulſo decoctum facere.ſi coxendix & teſtes inflammatione tententur,ſi ea ex chirurgica aliqua adminiſtratione, aut manifeſta cauſa exorta fuerit,communia cataplaſmata imponentur: cum vero per ſe nata fuerit, œdematáque adiuncta habeat,farina fabarum cum vua paſſa pingui in melicrato decocta proderit. quandoque etiam lomenta fabarum decoquẽtes,poſtea læuigamus,& cum melle & cumino cataplaſmatis inſtar obducimus. Inflammationes vero quæ in partibus ſunt,pane melicrato incocto mitigamus. ſed ſi febrim inuehant,decocta refrigerantia ei pani admiſcemus, vt decoctum plantaginis, herbæ ſanguinalis: ſi defluxio accedat, adſtringentia addimus,vt decoctum rhois,rubi,lentiſci,ma-

licorij,gallę.In iis vero inflámationibus quæ resistunt, duræque sunt,panem in decoctum malue,aut fœnigręci,aut lini seminis iniicimus.

De cataplasmate,quod citra aquam conficitur.

Cataplasmata,quæ sine aqua parantur,ex melle, & resina terebinthina, aut ex vtrisque componútur. mel autem atque resina prius coquenda sunt, quibus sicca insperguntur,vt in humidis cataplasmatis fit. in humidis enim relaxantur: at in iis,quę aquę sunt expertia,nequicquá tactu faciliora,& molliora decoquendo fiunt. Hoc quoque scitu dignú est,in humidis opus esse concoctione,postquam sicca fuerint iniecta: in his vero vbi mel & resina satis cocta fuerint, sicca imponi, nec præterea coquenda. siquidem vis siccorum in melle frigeretur,& euanesceret. Lini semen imponatur hisce cataplasmatis,cum ab igni fuerint amota.Côueniunt autem hæc cataplasmata iis,quos refrigerari veremur,aut in quibus cauemus ne quid humefiat,& iis,quos diutius calefacere,& exsiccare,& defluxioné cohiberevolumus.pręcipue igitur hisce côtinéter ad hypochôdria siue cú febri,siue etiá sine febri vtimur. ná liquida cataplasmata sunt his, quæ arida,aut aquæ expertia nominantur, exiguo téporis spatio valentiora.humor enim,qui eis inest,tenuis est,& dissoluit,atque ita facile deducit vim suam in corpora.ac nemo est,qui satis sanus sit, qui cataplasmata côtinenter mutari delectetur. modus auté est,vt téperata imponátur.Vtendú ergo est hisce quę expertia sunt aquæ,cú volumus,vti diximus,totú diem, totámque nocté cataplasma loco adhęrere:& in hypochondriis, & iis, qui côtinenter exudant,inflámationibúsque vrgentur.itémque vtilia sunt iis, qui pondus sustinere non possunt:atque etiam in iis,qui sic perfrigerantur,vt calefieri non queant.

Ex Lyco,de cataplasmate ex fermento. Cap. 25.

Hoc cataplasma ad diffundendú,liquandúmque compacta valentissimú est. nam & dothienas iuuat,& suppurationes, quæ tardius ad cômutationem progrediuntur,promouet,& surculos educit,& duritias maturat, & plantarú pedum con tusiones sanat. Variis autem modis conficitur. nam vel fermentú oleo mollitur,itáque facit ad dothienas,ad ✲ artuum alienationes.aut si efficacius facere velis,nitrum tritum com miscetur:quo ad scirrhos admodú solidos vtimur.Est quan

do-

doque, cum fermentum diffundimus, & rursus ipsum decoquendo componimus, eíque aut olei parum, aut irinum vnguentum addimus. quin aliter etiam paratur. fermentum aceto subigitur, vt ad succi crassitudinem redigatur: id quod scirrhis, qui in iecore, & liene sunt, aptum est, aut ei coma absinthij, aut iris, aut ebrotonum, aut thymum, aut pulegium admiscentur: siquidem hęc omnia fermento adiuncta scirrhis iecoris, & lienis conueniunt.

De cataplasmate, quod ex pane conficitur. Cap. 26.

Cataplasma quod ex pane fit, ad omnia fere valet. nã omnibus propemodũ inflãmationibus conuenit. multis id quoque modis cõficitur. in aqua frigidissima panis immergitur, & cum rosaceo subigitur, atque ita imponitur. conuenit autem sic concoctũ cataplasma inflammationibus iis, quæ erysipelatis naturam referunt. aut pro aqua, ad eius confectionem posca vtimur. ita enim accõmodatius est inflammationibus erysipelatis naturam imitantibus. aut etiam aqua calida maceratur, & simul cum oleo emollitur: tũ panis calidus admouetur: conuenítque eo modo durioribus, & feruentibus inflammationibus. vel loco olei butyrum indes, & ad easdem affectiones accommodatius conficies. Fit etiam ad hunc modum. Panis aqua dissoluitur, vt cremoris consistentiam acquirat, eíque oleum aut butyrum admiscetur, deinde coquitur donec consistat. Hoc eorũ omnium, quę quidẽ ego nouerim, est maxime ad vulnerũ inflammationes accommodatum, & ad suppurationem celerrime excitãdã: vbi ea opus est. cúmque neruus, aut neruea pars aliqua contusa fuerit, tũ ego parum liquidę picis admiscens, cataplasma perutile confecisse me noui. quod est etiam inflammationibus idoneum, quæ ex podagra excitantur. Alia quoque conficiendi ratio est. Hesterni panis medullam manibus cõterere oportet. vbi vero ad farinæ similitudinem sit redacta, ei farinæ mel admiscendum est, & coquendum donec mediocrem consistentiam nanciscatur. vbi satis esse coctum videatur, oleo affuso miscendum. Prodest hoc hypochondriorum inflammationibus: sed præstantius est, si melli parũ aquę fuerit adiectum. farina enim coquendo magis diffunditur. Iam vero quod ex tritico, & triticea farina constat, eadem ferme potest efficere, & totidem quoque modis conficitur.

De cataplasmate ex furfure. Cap. 27.

Furfures ita parantur, vt sępe stringantur, & premantur, donec in tenuissimas partes abeant: aut in mortario terantur, & cribro traiiciuntur. vtimur autem ad scirrhos, qui in quauis corporis parte constiterint: præcipue vero in iecore, atque liene. paratur autem cataplasma ex oxymelite: aut etiã ammoniacum admiscemus, & calidum admouemus. sed melius erit, si quis alterum alteri addat, vt nunquam refrigescat. si vero testes inflammatione tentabuntur, hoc cataplasma erit vtilissimum, quod sine aceto erit conficiendum. Facit etiam ad dothienẽ & cæteros furunculos. Mirifice vero prosunt furfures, contra animalia venenum iaculantia, si aceto madefacta & imbuta in vicem imponantur.

De cataplasmate, quod ex farina hordeacea fit. Cap. 28.

Cataplasma, quod ex hordei farina conficitur, valet contra duras musculorum inflãmationes: quas vel dissoluit, vel facile ad pus perducit. hoc ita fit. Farina debet pollen esse: & in melicrato coqui. mel autem plus esto, aqua vero parcior. adeo vt ipsa sola farinam ipsam indomitam coquendo diffundat: siquidem hæc non perinde, vt triticea, facile dissolui potest.

Altera confectio, & ad eadem faciens.

Maluæ radix, aut ipsa herba, postea quam decocta fuerit, vna cum melle terenda est, cúmque fuerit dissoluta, cum farina coquitur. hæcque confectio maxime facit ad vtrunque, & ad molliẽda ea, quę hactenus dura fuerunt, & ad pus perducendum. Vbi vero satis concoctum fuerit, etiã pannis exceptum, tunc oleum affundendum est. ita enim gratioris coloris erit, & dum auferetur, à pannis cuti affixum non relinquetur. Ceterum & ad conuulsiones & ad tetanos hoc ita paratum faciet. sed in aqua, in qua farina coquenda est, prius rutæ, aut cucumeris agrestis radix, aut lauri baccę, aut sampsuchum, aut iris decoquenda sunt. Erit etiam accommodatum, si post concoctionem, castoreum cataplasmati addatur: & totum pannum illinere, & ita toti spinę superdare. ac melius erit etiamsi cataplasma caput cõprehendat. In pleuriticis vero, aut peripneumonicis, abrotonum, aut lauri baccę prius

in

in hydromelite incoquuntur, tum farina additur. si vero scirrhus viscera obsideat, ammoniacum, aut terebinthina & nitrum additur: & quandoque acetum, cum intestina sunt inflammata, admiscetur. Vbi vero vesica, tum acetum, tum vero etiam ruta addi solet.

De cataplasmate ex lini semine. Cap. 29.

Cataplasma ex lini semine confectum omnes inflammationes, quæ in quauis corporis parte obortæ fuerint, iuuat. ac præsertim si cum eis dolores quoque vehementiores sint coniuncti, vt cum tangas, dolor augeatur. Hypochondria vero inflammatione obsessa si quis hoc cataplasmate velit obducere, ita conficiet, vt postea quam mel ferbuerit, semen in tenuissimam farinam redactum ei misceat.

De eo, quod ex polenta conficitur. Cap. 30.

Pollen ex polēta fit, subigitúrque succo clauiculorum vitis, aut polygoni, aut pomorum. sanat hoc nauseas, & exęstuationes. si vero polenta in melle coquatur, sálque, aut nitrum adiiciatur, hydropicis erit accommodatum. Idem ad testium inflammationes, sine sale tamen & nitro, faciet.

De cataplasmate ex fænograco. Cap. 31.

Farina ex fœnogræco confecta non est ad multa vtilis. nam inflammationibus non conuenit. at scirrhosis affectionibus, si lini semen assumpserit, idonea erit. sed fœnumgræcum alio modo apparatū, erit ad multas res vtile. aqua igitur decoquitur longo tempore, donec satis coctum sit. tum aqua effunditur, fœnumgræcum vero iterum læuigatur, & mellis quod satis est, ei miscetur. cúmque recte cū melle fuerit subactum, lęuigatum vsque decoquitur, dū fiat tam crassum, quam epithema. hoc ita confectum vtile est ad multa perinde, ac plurima epithemata: & ferme ad omnes inflammationes facit, quæ extrinsecus oriuntur.

Ad hypochondria, intestina, atque vterum.

Ad hypochondria vero, intestina, vterúmque probe facit. cum autem decoctum & in leuorem redactum, vt diximus, loco mellis iterum in aqua decoquitur, oculis & sedi inflammatis conuenit: atque etiam efficacius, si sertulam campanam capiat.

De cataplasmate ex alica Cap. 32

Aurium, nasíque contusiones alica vtiliter obducimus. est autẽ decoquenda, & læuiganda. eáque præstantior fiet, si gũmi, & thuris parum ei misceatur. Est non secus efficax alica ad dothienas, ad lichenas, & ad scabiem.

De cataplasmate ex milio Cap. 33.

Conficitur hoc cataplasma eo modo, quo etiam ex lini semine parari docuimus. Valet hoc si ventris defluxus dolorẽ afferat: & œdema subsit. si vero picem liquidam assumat, ischiadicis vtile reddetur. aqua vero, a cetóve, aut posca exceptum contra morsus scolopendræ efficax esse obseruatum est.

De cataplasmate ex ficubus. Cap. 34.

Multiplex omnino est huius cataplasmatis cõfectio, & ad multa itidem valet. ficus ergo ipsa, & semen quoad eius fieri potest, teruntur. cum hoc feceris, parum irini vnguẽti mã suetudinis causa adiungitur. Facit hoc ad duritias neruorum, ad articulos contractos, aut plus iusto relaxatos: & ad scirrhos, præsertímque lienis. & ad eos quoque qui in iecore sunt valet. si vero nitri parum addas, sinus rumpet, aculeósque extrahet. si denique ficubus ita paratis miscueris pulegij, aut origani, aut thymi, aut absinthij comam minutissime tritam, hydropicis cõueniet, erítque totis hypochondriis, lumbis, & toti dorso superdandum.

Alia confectio.

Ficus coquũtur vsquedum facile dissolui possint. deinde læuigantur, & in eadem aqua decoquuntur in qua decoctæ prius fuerant. tum hordeacea, triticeáve farina, aut panis, eisdem admiscetur, & diligentissime subiguntur: & iterum ad cataplasmatis consistentiam decoquuntur. Facit hoc ad tubercula, quæ non facile maturescunt, & ad parotidas, quas deducere ad suppurationem oportet, & ad dothienas: si cum quis vti velit, butyrum addat. si vero rutæ folia trita misceantur, dolores intestinorum à flatu excitatos iuuabit. oleum porro aut pinguedo admisceatur, cum ruta, aut cuminum incoquitur.

De cataplasmate ex lomento fabarum Cap. 35.

Coquitur lomentum fabarum ad consistentiam.tum cymi num nõ admodum tritum additur: fitque cataplasma, quod testiculis inflammatis aptissimum est. Idem faciet, si narcissi fructus in tenuissimas partes redacti parum indideris.cæterũ ad vetustiores testiculorum inflammationes ammoniaci por tiunculam admiscere conueniet.

De cataplasmate ex lupinis. Cap. 36.

Tenuissima lupinorum farina cum melle,aut per se cum li ni semine decoquitur:eisque oleum non multum adiungitur: fitque cataplasma ad helminthas lumbricos accommodatũ.

Alia eiusdem cataplasmatis confectio.

Lupini ex aqua decoquuntur,vt facile lęuigari queant:eisque fel taurinum adhibetur: & abrotoni coma tenuissime trita additur:valetque ad idem:estque aduersus helminthas efficax medicamentum.cum decocti lupini fuerint, malenthiũ lęuigatum,& mel admiscentur,ac simul omnia læuigantur,& iterum decoquuntur.

De cataplasmate ex lentibus. Cap. 37.

Lẽs coquitur,aqua effunditur:multũ læuigatur,rosaceũ assumit.epithema pręstãtissimũ pudẽdorũ inflãmatorum efficitur.cum rubia vero & pane addito egregie facit.

Alia conficiendi ratio.

Punicæ inanes partes cum lẽtibus incoquuntur:& vtrũq; simul valde cũ rosaceo læuigatur. si panis eis accedat,mitius cataplasma fiet.hoc cõueniet,vbi crustæ ex igni excitatę fuerint & vbi vlcera depascãtur, ac præsertim in pudẽdis. sed scire par est,cum inflãmatio dominatur,maiorem panis copiã miscendã esse :cum vero vlcus depascens maius periculum minatur,minorem panis portionem adhibendam.

Alia confectio.

Tenuissimam lentis farinam,& punicæ corticem tenuissimum oxymelite mediocriter decoquimus,& apponimus.acetum non ita multum esse debet. ita enim epithema fit,quod nõ facile discinditur,facitque ad nomas & defluxiones.

Alius apparatus.

Lenticula incocta cum beta, vna læuigatur. valet hoc ad vlcera, quæ circa caput sunt: itémque ad serpentia vlcera, si cum defluxu inflammata fuerint.

De cataplasmate, ex eruo. Cap. 38.

Erui farina ex melle decocta ad carbones, ad crustas ex igni excitatas, facit, & vlcera, quæ depascuntur, repurgat. Eruum quoque per se, & tritum pari modo, quo lentes, mitius cataplasma conficit. si vero maceretur, & tenerum fiat vt læuigetur, facilius cataplasma compones. Preterea mitius quoque cataplasma ex eo ita parato conficietur, quod sit ad crustas abolendas, aut carbones, & depascentia vlcera purganda accommodatius. quod idem ad eorum inflammationes non erit inutile.

De cataplasmate, quod ex ciceribus fit. Cap. 39.

Quod fit ex ciceribus, id hydropibus, quos tympanias vocant, idoneũ est. hæc autem eius est confectio. rutę viridis folia læuigantur valde admodum: deinde subiguntur: tum melle decoquuntur. iis decoctis cicerum farina adiicitur.

De eo, quod ex palmulis constat. Cap. 40.

Palmulæ conculcatę modico vino persperguntur, eísque pollen polentæ commiscetur. stomacho autem fastidio oppresso hoc imponitur. si vero huiusmodi palmulæ tibi non suppętant, aliæ pinguiores confricentur: vinóque macerentur adeo, donec humore vini perfruantur: tum contunduntur & læuigantur. additur postea pollen polentæ, itaque confici tur: atque ad eadem valet. quinetiam si inflammatio quædã simul hypochondria obsideat, hoc cataplasma ad eam multum facit. parum nanque mellis cum palmulis coquitur, ac denique lini semen in leuorem redactum ei adiicitur.

Aliud.

Palmulę vino admiscentur, & cum eis myrti folia tenuissime trita subiguntur, ídque vlceribus iis, quæ per se in cute erumpunt, accommodatum est.

Aliud.

Ex papaueris foliis tenerrimis ſuccus exprimitur:in eo palmula conculcata diffunditur:fitque cataplaſma oculis dolentibus aptum.

Aliud.

Palmulæ in aqua diluuntur,& cum exiguo melle coquuntur:& rhus coriariorum aridum tenuiſſime tritũ inſpergitur, itémq; lini ſemen læuigatum.valet hoc ad tormina inteſtinorum,& vehementes ſanguinis eruptiones poteſt ſiſtere.

De cataplaſmate,ex acherdis. Cap. 41.

Oedemata laxa in articulis tum alibi, tum vel maxime in genibus naſcuntur,eáque non admodum facile ſedantur.fotis ergo prius locis muria,aut marina,cataplaſma imponitur, quod ex agreſtibus acherdis fit,fructu eorum ſimul contuſo. eſt enim hoc cataplaſma friabile:ideo pannis valde affigendum eſt,vt permaneat.

De cataplaſmate,ex lolio. Cap. 42.

Lolij furina ita parata,vt in cæteris ſupra diximus,ſatisfecit hydropibus,calce tamen inſperſa. ſiquidem hęc euocat, ac digerit, & ſcirrhum minuit,ſiue is lienem, ſiue etiam iecur occupet.ſi vero quis continuo vtatur,is etiam diuturna œdemata articulorum, & genuum curabit. Cęterum lolij farina ſulfuri admixta tumoribus aurium laxis conuenit.

De cataplaſmate,quod ex papauere fit.
Cap. 43.

Papaueris tenera folia læuigantur:fitque cataplaſma oculis inflãmatis,dolẽtibúſque accõmodatum.ídque ſedi,& capitis doloribus prodeſt:& podagricos dolẽtes iuuat. Vitellus itidẽ oui coctus ſimul læuigatur, & ad eadem efficax redditur. Lini ſemini molito,aut pani,aut pſyllio commiſta,& ſubacta faciunt cataplaſma ad eryſipelas præſtãtiſſimũ. ſi quis eorum ſuccũ vitellis ouorũ admiſcere velit,aut pani,aut lini ſemini, aut pſyllio,is optimum medicamentũ ad eadẽ parabit.id etiã ita apparatum,ſomnium cõciliat,ſi capiti admoueatur.ſi vero papaueris caput,quod liquidum ſit, & probe coctum his, ęque ac folia,admiſceatur,fiet cataplaſma ad eam valens.Vt etiam ſi ex ipſis capitibus ſuccus exprimi poſſit,íſque perinde vt ſuccus foliorum, indatur,ad eadem faciet. Ipſum quoque

papauer ſiccum parum vna cum ſemine decoctum, vt tenerũ fiat, in mortario tũditur: vt in cataplaſmatis formã ſe induat. humor vero coquendus eſt, ſiue aqua, ſiue oleum ſit. Facit ad eadem ſiue ſolum papauer ſuperdetur, ſiue alicui prędicto-rum commiſtum. Humor quoque, in quo papauer decoctum fuerit, alicui eorum, que diximus, miſtum eadem præſtat. Caput vero ſiccum vna cum ſemine contuſum, & concuſſum, ſi alicui eorum, quæ ſupra ſunt allata, commiſceatur, ad eadem valebit. ſique adiungatur iis, quæ fluentem aluum cohibent, medicamenta reddet efficaciora. Fiunt, non ſecus quam ex foliis, cataplaſmata quoque ex floribus papaueris, quæ ad eadem faciunt.

De cataplaſmate ex bulbis. Cap. 44.

Bulbi aſſati atque impoſiti cruſtas, quæ ex adurẽtibus ortæ ſunt, facile amoliũtur. iidẽ ad carbones ſimili quoque modo faciũt, ſuperdãtur etiã bulbi vtiliter, maculis, lẽtiginibus, ephelidibus, & cæteris quæ in facie naſcũtur. ferẽda tamẽ moleſtia eſt, quã affert cataplaſma. etenim colorẽ rubrũ reddit, & extimã cutim excoriat: ſed non multo poſt cutis renaſcitur, nec vlcus vllum fit, & macula euaneſcit. Facillime quiſpiam id ſuſtinebit, ſi poſtquam bulbos admouerit, faciem pane obducat. cæterum panis roſaceo illinendus eſt.

De cataplaſmate ex porris. Cap. 45.

Vbi ex iis, quæ adurunt, cruſtæ concitatę ſunt, ibi folia porri ſuperdata facillime cruſtas auferunt. vehementer enim cõtũduntur, & ſalis non multum eis admiſcetur. atque hoc cataplaſma eſt remedium ad carbunculos efficaciſsimum.

De cataplaſmate, quod ex lactuca conficitur. Cap. 46.

Cum ex calore caput dolet, lactucæ folia cõtunduntur, & fronti admota valde iuuant. fit autem ad hoc faciendum lactuca eius generis, quæ liquorem candidum denſũmque emittat. atque hoc cataplaſma ſomnum quoque inducit. ſi vero interim dum contũditur, aceto reſpergatur, etiam eryſipelati, quod vlceris expers ſit, conueniet.

De cataplaſmate, ex hyſſopo, & pulegio. Cap. 47.

Hyſſopi herba ſicca cõtunditur: & quatitur, vt tenuiſsima redda-

reddatur:coquitúrque cum ſeminis lini farina : & cataplaſma pectori accommodatum conficitur,valétque ad eos, qui propter lentorem ſputa non facile educunt,& excreant. vtile quoque eſt ad ſcirrhum iecoris . Ex pulegio vero non ſecus fiet cataplaſma:& ad eadem valebit.ſed eo,quod ex hyſſopo conſtat,hoc erit vtilius.

De cataplaſmate,ex ocimo. Cap. 48.

Cataplaſma quod ex ocimo fit , aduerſus ictum ſcorpionis valet.ipſum enim ocimũ contunditur,nec aliud quicquã ei adiũgitur: niſi quiſpiã parum aceti velit eidem affundere.

De cataplaſmate,ex menta. Cap. 49.

Menta ſicca contundenda eſt, donec tenuiſſima fiat : miſcetúrque aut lini ſeminis,aut hordei farinæ, aut pani alicui generis eiuſdem. eíque parum mellis accedit , vt hæc cohæreant.fitque medicamentum aduerſus ✲ helminthas moleſtiam afferentes.idem quoque conueniet tuſſibus, in quibus propter lentorem difficulter humores educantur.

De cataplaſmate,quod ex ficu ſylueſtri fit.
Cap. 50.

Ficus agreſtis,quæ & trifolium, & aſphaltium dicitur, ſuã perdata iis,quos ſcorpio vulnerauit, mirabiliter prodeſt: id quod ego quoque ſum expertus.ea contundenda eſt , atque imponenda.

De cataplaſmate,ex braſsica. Cap. 51.

Braſſica contuſa pollini triticeo additur. ſi vero quis nõ ipſam braſſicam, ſed ſuccũ pollini admiſceat , is cataplaſma conficiet,quod eryſipelati,& ſtrumis recentibus conueniet. eas enim graciles reddit , atque extenuat. mammis quoque ex partu ſucci plenis,& dolentibus , & timorem eruptionis incutientibus,vtiliter admouetur.

De cataplaſmate,ex malua. Cap. 52.

Malua decocta,ſiue cruda pani , aut pollini farinæ miſcetur,fitque cataplaſma moleſtis inflammationibus aptũ:eáſq; interdum ad ſuppurationem perduxit.

De cataplaſmate,ex beta. Cap. 53.

Beta & cocta,& cruda ad ichores,& herpetes,& lichenas,

& porrigines,si caput arefaciant, superdata mirum in modum accommodata est.

De cataplasmate, ex radicula. Cap. 54.

Radiculæ ex modico sale contusę,& admotæ, ad ecchymomata,hoc est, cum sanguis in loco contuso collectus est, faciunt.si ergo ex re aliqua extrinsecus incidente id eueniat, siue ex senectute in tibiis & suris oriatur, radiculæ ad pristinum statum colorem redigentes,medẽtur. si quis vero succum radicularum pani & modico salis admisceat, is etiã ad ecchymomata medicamentum vtile parabit.

De cataplasmate, ex psyllio. Cap. 55.

Psyllij semen neque mola frangere, neque cõtundere possumus: sed aqua ei affundenda est, & manibus agitandum: siquidem ita & glutinosum,& emplastri instar efficietur. Facit hoc ad erysipelata:ẽstque sæpius commutãdum. Prodest idem ad strumarum inflammationes. nam vel statim eas sedat,aut quam maxime leuat.

FINIS NONI LIBRI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM, LIBER DECIMVS.

Ex Galeni commentariis, de facultate, atque vsu dulcium balneorum. Cap. 1.

Alneorum, quę ex aquis dulcibus calfactis sunt,facultas est,si temperatę sint,humida & calida: si tepidiores, humida & frigida:si iusto calidiores fiãt, calida quidem, sed non perinde humida: siquidem horrere corpora, contrahíque eorũ meatus cogunt:ita vt nec externo humore perfrui,nec excremẽti,quod intus latet,emittere quicquã possint.enimuero quæ tem-

temperatæ ſunt, per ſe ſemper calefaciunt, & humectát. euenit tamen ex accidenti aliquo, vt aut per halitum humiditates digerant, vel corporis particulas fluxione ſuperuacanea repleant, aut molliant, aut concoquant, aut vires firment, aut infirment. ad quę non parum quantitas aquæ confert. Totum autem balneum ex partibus inter ſe facultate differentibus conſtat: ſiquidem ingredientes in aëre calido verſantur. poſtea in aquam calidam deſcendunt, mox ex hac egreſſi, in frigidam. poſtremo ſudorem detergent. Poteſt autem prima eius pars totum corpus ęque calfacere, materias fundere, inæqualitates æquare, cutim rarefacere, & multa, quę ſub hac ante detinebantur, euacuare. Secunda vero pars vbi quiſpiã in ſicca affectione corporis ea vtitur, poteſt madorẽ vtilem ſolidis partibus indere. Tertia vero balneorum pars & totum corpus refrigerare, & cutem dẽſare, & vires firmare poteſt. quarta vero corpus per ſudores citra noxam refrigerationis euacuare. Cum hæc igitur in homine facere poſſit dulcium aquarum temperatum balneum, & pręter hæc etiam, ſi quis intempeſtiue lauetur, horrores, & cutis denſitatem, danda nobis opera eſt, vt omnia deinceps diſtinguamus. Multos enim eorum, qui cruditate laborant, plures vero corũ, in quibus mordentium excrementorum ineſt copia, omnes præterea, qui vel in febris ſignificatione, vel in aſcenſu, vel in ſtatu ſunt, pręter admodũ paucos, ſiue hi ſint in balneũ ingreſſi, ſiue in calido ſole ſint morati, ſiue exercitationes, frictiones, geſtationéſq; tẽtauerint, merito cõtigit horreſcere. hęc enim ſingula confertim & impetu agi excrementum cogit. Cum igitur eorum, qui lauantur, denſa adhuc cutis ſit, hæc excrementa detẽta, atque aceruata mordere neceſſario coguntur. qui vero opportune in balneũ fuerint ingreſſi, eos omnia prius memorata conſequi neceſſe eſt. Ac vacuatio quidem excrementorum omni febri eſt vtiliſsima: itémque rarefactio, & relaxatio. fuſio tamen & calor non item: ſed calor eſt omni febri inimicus: at fundi æqualiter ſolidis quidem animalis partibus non eſt alienum: ſuccis certe non eſt vtile perpetuo. ſed quoties in animante vel inflammatio quæpiam, aut affectio inflammationi ſimilis conſtitit, aut plenitudo eſt, tunc inimiciſſimũ eſt. inflammationes enim cum calefacti, & liquati ſucci ad ipſas confluunt, augentur. tunicę vero vaſorum multitudinem, quę

ex fuſione,ſpiritu eſt impleta,non continentes, diſtenduntur:ac vires hoc ipſo male afficiuntur.ergo calidis his,ſiccíſque affectionibus effundi mordacia eſt vtile.fuſio enim eorum citra periculum eſt. Atque hęc quidem ex prima balnei parte iis,qui ita laborant, prouenire, modo tempeſtiue balneo vtantur,memoria tenendum eſt. ad ſecundam eius partem modo trãſeundum.erat enim id, quod maxime proprie lauacrum nominatur.ergo in hac,ſicut ex humectatione iuuantur,ſic ex calore nihil eis cõmodi accedit. ergo ad tertiã accedamus,in qua & refrigerantur ſine moleſtia, quæ fuerãt excalfacta,& vires roborantur,& quę rarefacta,& plus iuſto ſunt laxata,ea ad naturalem mediocritatem redeũt.id quod etiam quarta balnei pars indicat. quippe quibus omnia rite ſunt peracta,ij poſt frigidę vſum,adhuc ſudant:& omnia ipſis excrementa vacuantur. Nullus æger cum lauatur, detergendus eſt:niſi ſordidus ſit,& pruritu vexetur. nam qui lauantur, citra omnem laborem, lęſionémque perfundi aqua debent.deterſio vero fit iis, quæ abſtergendi, purgandíque vim habent,quę & mordacia, & exſiccantia ſunt omnia. ex quo fit,vt ea tum viribus, tum vſui balneorum ſit contraria vel maxime.Veruntamen ſi laborans ad ſordes, & ad pruritum deterſione indigeat, detergentis medicamenti vim largiore aqua admixta,& modico etiam oleo affuſo, debemus exſoluere: & ſtatim copioſam aquam calidam, purámque affundere. AEger vero prorſus citra laſſitudinem ſeruandus eſt: ob eámque cauſam labrum facilem ingreſſum, & egreſſum habeat.quod ſane fiet,ſi paries,qui aquam cõtinet, neque altus, neque anguſtus fuerit. æger vero quiete lauetur. Facit enim quies ęgrotãtis,vt corpus tum laxius, tum mollius in balneo fiat.dum enim corpus mouetur, muſculi tenduntur:tenſi vero minus molliuntur, atque laxantur. Debet autem ea aqua parata eſſe, quæ ſuper eum, qui lauatur, fundenda eſt,poſtquam eo lauacro, quod in labro eſt, vſus fuerit:quod nunc quoque omnes medici facere ſolent, cum infirmum lauant. neque enim eum in frigidum ſolium ingredi ſinunt,ſed aqua tepida perfundunt. alij tota labra huiuſmodi aqua implent.etenim ſicut relaxatum, rarefactúmque eſt corpus in calido lauacro, ſic contra ipſum cogere ſenſim, ac ſtringere volunt. hoc enim tum ad virium firmitatem confert,tum vero facit,vt homo non facile lædatur,ſi

ſubita

ſubita in aëre ad frigidum fieret commutatio. quam ob rem qui ſani ſunt, in frigidam aquam ſe poſt calidum lauacrum, coniiciunt. at infirmi frigidæ contactum citra noxam non ferũt. ideóque frigiditatẽ calida admiſta frangimus. miſtionis porro quãtitas inuenitur, primum quidem corporis affectione à nobis inſpecta, deinde vero propria natura laborantis, itémque cõſuetudine, ætate, tempore, regione, & cœli conſtitutione denique. ſane melius agunt ij, qui poſt lauacrum calidum non minus quam tres aquas tepidas inter ſe differentes parant: vt prima tepida abunde ſit, ſecunda minus tepida quam prima, tertia magis adhuc ad frigidũ vergat. quod faciunt, vt à calido ad frigidum paulatim accedatur: quando ſubitã in contrarium mutationem ferre laborans non poteſt. Quidam etiam medici poſt lauacrum laborantes inuoluunt, alij veſtimentis, & pręſertim non puris, eóſque ex omni parte conſtipant, quo plurimum ſudent. & tamen non ſemper opus eſt laborantem poſt balneum ſudare plurimum. ſæpe enim non euacuandi corporis cauſa ad balneum accedimus, ſed contra prorſus, vt humectemus, ídque omnino irrigemus, quod immoderatius erat exſiccatũ. in hiſce igitur non admodum multos ſudores intus in balneo expectare debemus, ſed ſtatim in aquam, quæ in labro eſt, coniiciendi ſunt. mox à balneo egreſſi, abſtergendi: nec valde ſiccum corpus vngendum. Neceſſe autem eſt conſideremus, vtrum poſtquam ſudauerit is qui lauatur, oleũ ei perfundendum ſit, an antequam ſudauerit, ſed cum primum ſe exuerit: an vero neutrum horum, ſed cum madeſcere inceperit. atque is, qui in memoria habeat ea, quæ de olei facultate diximus, nouit optimum ad olei vſum in iis qui lauantur, eſſe id, quod tertium ſtatuimus. illud etiam didicit, oleum ante calfactum corpori eius qui lauatur, adhibendum eſſe: ſiquidem tale mollit corpus, & rarefacit. cum frigidum ſuo contactu non modo horum neutrum facere queat, ſed etiam eis, qui lauantur, horrorem incutiat. Poſtquam autem cibum, potúmque ſumpſerint, lauandi ſtatim non ſunt. nam eorum qui biberunt, caput repletur: eorum vero qui comederunt, non ſolum caput, ſed corpus etiam vniuerſum: quippe quod cibum ad ſe, priuſquam ſit concoctus, attrahat. præſtat ergo poſt balneũ, ſedata ea turbatione, quã balneũ attulit, eſſe & bibere.

quemadmodum fit etiam in exercitationibus, vt turbatione sedata corpus alamus. nam si post exercitationem potũ, pastúmque protinus offeras, cum implebitur caput, tum vero id, quod deglutitum fuerit, interdum supernatabit. Cæterum scire conuenit, quibus plura per aluum secedunt, balneum sistere, eadem in corpus vniuersum reuellendo, atque ea ratione nocere. qui vero nihil prorsus deiecerunt, iis satius esse, stercus antiquum vacuasse, neminem pręterit: sicut etiam eos, quorum vires resolutę sunt, à balneo magis resolui. Iam nec fastidiosos, nec vomitui obnoxios par est lauare. nam ne hi quoque repente resoluantur, est metus, ita vt syncopa, quę stomachica dicitur, consequatur. proxime ad hos accedunt, qui os ventriculi bili affectum habent: quos ex eructatione biliosa cognoscimus. simili quoque modo lauare non conuenit eos, quibus sanguis è naribus abunde prorumpit. sanguis enim immoderatissime erũpet. consentaneum igitur est, si sanguis minus quam par sit, erumpat, vt lauentur. hi etiam sunt, qui & largo lauacro, & motu vehementiore propter sanguinem, qui in capite est, indigent. simili quoque modo lauamus, si iis quibus sanguinis eruptione opus est, sanguis non erumpat. Concoctis autem iam affectionibus, balneum citra periculum adhibetur: cum etiã ad expurgationem sputorum, quæ pleuriticorum, & peripneumonicorum thorace & pulmone continentur, maxime conferat. in iis ergo, qui sic affecti sunt, cum indicatio itidẽ, quæ à consuetudine sumitur, accesserit, balneum iterare nihil prohibuerit. Omnino vero scire oportet, nisi prius vacuato corpori balneum adhibeatur, partes affectas fluxione tentari. vacuato vero si offeratur, adiuuari concoctionem.

Ex *libris Antylli, de balneis industria paratis. ex primo libro de remediis.* Cap. 2.

Lauacra partim ex aquis dulcibus, & qualitatis expertibus constant, partim vero ex iis, quæ & qualitate sunt præditę, & vim habent vehementem, atque conspicuã, eáque in quibus inest qualitas, partim industria parata sunt, partim per se ita nascuntur. porro eorum quæ ex industria fiunt, alia calfaciendi, alia digerendi, alia humectandi, alia refrigerandi, alia adstringendi causa parantur. ac calidus quidem vtimur,

cum aut refrigeratos calfacere, aut lassitudinem soluere, aut conuulsiones, aut dolores mitigare nobis propositum est. sane his etiam vtimur, refectionis causa: cum alimentum nõ facile distribuitur. Calidas autem aquas reddimus, cum pulegium, aut origanum, aut hyssopum, aut thymum, aut satuream, aut lauri folia, & chamępityos ramulos, & panacis ac pyrethri radices, & cachri, & alia generis eiusdem incoquimus. oleum quoque in aquam coniicimus. Lauacra autem digerentia faciemus, cũ totum corpus, quod pręingue sit, volumus extenuare, aut tumefactum totum corpus, vel mẽbrum aliquod contrahere, ídque siue propter inflammationem, siue ob aliam affectionem fluxione laboret. Fiunt autẽ digerentia cum vel salem iniicimus, vel ipsa marina aqua vtimur, aut nitrum admiscemus. Iam mel quoque admixtum digerendi vim aquæ indit: itémque vua taminia incocta: & cinis sarmentorum, & sulfur ignem non expertum, aut baccarum iuniperi, aut mercurialis decoctum. Molliendi vero causa balneis vtimur in corporibus, quæ vel inflammatione laborant, vel indurata sunt. atque ad inflammationes blanda esse debent & mollia: at in iis, quæ obduruerunt, si inflãmationis sint expertia, potentia & efficacia. quocirca in iis qui inflammatione laborant, maluæ & lini seminis, & fœnigręci decoctum miscemus. in fluxione vexatis inflammationibus, plantaginem, aut herbam sanguinalem, aut malicoriũ, aut rosas, aut rubi cimas incoquimus. In iis vero quę conuulsionem minantur, iisdem vtimur, quę adhibemus etiam iis, quę sunt fluxionis expertes. præter cætera vero hydrelęum, in quo malua, aut fœnumgræcum incoctum sit, iuuat. In duritia autem citra inflammationem balneis eiusdem qualitatis vtendum est, quibus ad eos, qui digestionis indigebant, vtebamur. Cęterum refrigerant & adstringunt balnea, quæ simili modo parata sunt, quo adstringentes, refrigerantésque madefactiones. quarum sylua potest in hunc transferri locum.

De balneis sponte nascentibus, ex eodem libro. Cap. 3.

Balneorum sponte nascentium multo maior & efficacior vis est, quam eorum, quæ arte parantur. multæ autem corũ differentiæ sunt propter terrę, per quam feruntur, qualitatẽ.

alia enim nitri,alia ſalis, alia aluminis,alia ſulfuris,alia bituminis,alia ęris, alia ferri vim obtinent, alia compoſita ſunt ex multis harum qualitatum ſimul coniunctarum. Vis autem omnium aquarum ſponte naſcentium eſt exſiccans & calfaciens prorſus, cum valde intenſę ſint, quocirca acutis morbis minime conueniunt,ſed potius diuturnis, & præcipue humidis,& frigidis. Quę autem nitri, aut ſalis facultate præditæ ſunt,accommodatæ ſunt capiti,& thoraci fluxione male habito,& ventriculo perhumido, & iis, qui aqua inter cutem laborant,& œdematis,quæ ex morbis,vel ex pituitæ concretione oriuntur.quæ alumen referunt, ad fluxum ſanguinis,ad vomitus procliuitatem, ad immoderatas hemorrhoidum perturbationes, ad inordinatas mulierum purgationes,& continuos abortus adhibentur.In quibus vero vis ineſt ſulfuris, neruos molliunt,concretiones calfaciunt, dolores leniunt, ſtomachum imbecillum reddunt, atque ſubuertunt.Quæ bitumen ſapiũt, caput replent, ac ſenſuum inſtrumenta vitiant,& enixe calefaciunt,& temporis progreſſu molliunt:quod facere præſertim in vulua,veſica, & colo inteſtino conſueuerunt. Quę vero æris naturam referunt, ori,tonſillis,vuæ, & oculis mirum in modum apta ſunt. In quibus ferri qualitas reperitur, ſtomacho & lieni male affectis poſſunt ſubuenire:quę vero ex mixtis qualitatibus conſtant,eæ faciunt pro ratione eius qualitatis,quæ in eis excellit. His autem aquis ſponte naſcentibus vti debemus firmis & quietis.vapor enim ab ipſis commotis emergens, cũ grauis ſit,& feriens,capiti moleſtus eſt.quam ob rem in aquam ingrediendum eſt ſenſim,vt vis corpori laxato accedens imprimatur. eorum vero, qui cum tumultu & impetu ſeſe in aquas iniiciunt,corpus denſatum,qualitatem aquæ non recipit.ita fit, vt in huiuſmodi neque natare, neque immergi commodum ſit.Vti autem ductibus aquarum ſponte ſcaturientium eos ſolos oportet,quibus qualitates illarum capiti ſunt congruæ: ſiquidem qui ſe exhibent aquis, quæ à ductibus bituminoſis,& ſulfureis fluunt,quam facillime lædũtur.

Herodoti,de lauacro,ex libro de præſidiis extrinſecus occurrentibus. Cap. 4.

Si calidiore interno aëre indigemus,ad hoc auxilij genus accedendum eſt. Vrna aquæ frigidę inſtillanda ignitę materiæ

teriæ eſt. calor enim qui inde emanat, non multo tempore perdurat: ſed cito reſtinguitur. quocirca id paulo ante introitum aggrediendum eſt.

Herodoti, de aquis ſponte naſcentibus, ex eodem libro. Cap. 5.

Facultas ſingularum aquarum ſponte naſcentium, quæ magnam habent differentiam, aſſumenda eſt ex iis, quę experientia comprobantur. exquiſitam enim omnium ſingillatim notitiam tradere non poſſumus, tum quia nos omnibus vſi non ſumus, tum vero, quia ne in omnibus quidem eſt cognitio, quæ facultatibus medicamentorum proportione reſpondeat. nam frigidæ aquæ, quę ſponte naſcuntur, accommodatæ ſunt omnibus fluxionibus, veſicæ affectionibus, capitis doloribus, & vlceribus malignis. De iis vero, quę potantur, ſiue calidę, ſiue frigidę ſint, cum vniuerſalem quandam conſtitutionem non recipiant, in particularibus dicetur. In omnibus autem ſit quædam temporis apta menſura. nam ſi vſurus ſit quiſpiam his aquis per tres hebdomadas, ita exordietur, vt incipiat à dimidia hora, deinde paulatim progrediatur, vt per hebdomada ſpatiũ duarum horarum perficiatur. hoc interuallo ad ſecundam vſque hebdomadem perſeuerando, ab ea tantundem auferendum, & in prima menſura deſinendum, & ita viciſſim ſubtrahendum. In aquis enim ſtatim à principio diu immorari non eſt vtile, neque etiam eſt frugiferum, ad finem vſque permanere eodem temporis ſpatio, propterea quod confert & incipere, & deſinere ab hoc præſidio conuenienter rationi: quo etiam modo exercitationibus vtimur & abſtinemus. ſi vero menſura, quam prius fueramus coniectati, vtilitatem non afferat, aquis per interualla erit vtendum. In exacerbationibus autem accurate omnis hæc faciẽda eſt præparatio. nam qui plurimas partes dolent, hi accedentes toti introeant: ſi vero aliquas laborantes habeant, madefiant. labore ſedato, eos deducemus. deinde cum rurſus acceſsio redierit, vt in aquam deſcendant, imperabimus, aquis vtentes non ſecus, quam fomentis, & cataplaſmatis extrinſecus adhibitis. quocirca quantum his aquis vti debeamus, ipſa neceſsitas commonebit. Noui ego quoſdam, cum per totum diem hoc genere curationis vterentur, mirũ in modũ adiu-

tos fuisse. nam exacerbatio, quæ prius longa, & ad soluendū difficilis erat facta, cessauit: qua ex re affectioni quoque cōmodum accessit. si vero affectæ partes possint cęteris tectis madefieri, non erit incommodum diutius, & sæpe per diem aquis vti. quod tamen ante cibum faciendū est. inutile enim est, materia noua plenos, aquas etiam sumere, quæ tantopere commouere queant. si vires eos deficiant, parum cibi eis offeratur. Cum vero plurimę ex iis aquis in locis palustribus & æstuosis oriantur, & propterea morbosę sint, eis opportune vteris vere, & autumno: quatenus hyeme * adurunt. atque illud quidem tempus aquarū vires firmat. si vero in salutaribus locis sint, erunt etiam æstate assumendę, si frigidæ fuerint. Quoniam autem nonnulli ignari putant calidas aquas conducere ad tuendam sanitatem, & ob eam causam eis impudenter, & nulla habita ratione constitutionis temporis vtuntur, idque cum damno, vt est etiam verisimile: æquum esset, eos ex hac falsa opinione decedere. his autem aquis, si adessent, vterentur etiam communium balneorum loco.

Ex Galeno, de frigidi lauacri vsu. Cap. 6.

Quemadmodum quispiam frigida lauari primum incipiat, nec vllam ex repentina mutatione noxam sentiat, id vtique ad omnia sciendum est. multi enim cum male incepissent, adeo in frigidam lauationem male fuerunt affecti, vt nec iis, qui tuto eam administrarent, se vnquā permitterent. Esto igitur anni tempus æstatis initium: vt ante hyemem in spatio interposito consuetudo notabilis pariatur. esto pręterea dies, in quo auspicabimur, quam maxime trāquillus, & quod id tempus feret, calidissimus: eáq; diei pars calidissima: & gymnasterium temperatum. hæcque est externa pręparatio. Corpus vero eius, qui frigida lauādus est, sic parabitur. ętas illi esto quarti maxime septenarij mediū, nulla nec eo die, nec pręcedenti nocte, noua re alterato. esto autem iuuenis qui frigida vtetur, animo præsenti, & plane hilari. ac primum linteis vberius fricetur, quam prius. sunto autem frictiones eo tempore vehementiores, quam ante: atque etiam linteis durioribus administratę. dehinc, oleo, vt assueuit, fricetur. inde exerceatur: exercitationibus multitudine quidem paribus, sed citatioribus quā prius. ab his

in frigidam deſcendat,non tamen cunctanter, ſed celeriter, vel etiã ſemel totus inſiliat.nam ſi ſenſim aquę accedat,horror concitabitur.eſto vero & aqua ipſa nec tepida, nec plane cruda,& glacialis. altera nanque non agit, repercuſſu caloris:altera vero ferit inſuetos, atque refrigerat:ſiquidẽ progreſſu temporis tali quoque aqua iuuenis aliquando vtetur. Vbi ex aqua egreſſus ſit,fricari oleo, ídque à pluribus,expedit,quoad cutis incaleſcat.poſt hęc cibum vberiorem,quam conſueuit,potionem infra conſuetudinem capiat. quæ ipſemet vel iniuſſus faciet, modo omnia rite ſint peracta.nam à frigida lauatione, & plus appetunt, & melius concoquunt, ac minus ſitiunt:veniúntque poſtridie ad exercitationes habitu corporis plane meliore,mole quidem pari ei, quę ante erat,cæterũ compacta,& muſculoſiore, & vegetiore. in hoc igitur omnia ad eundem modum ſecundo die faciẽda ſunt, itémque tertio,& quarto. poſtea vero procedente tempore ſimili modo frigidam iterum ingredi mandabimus. verũ tertio eam ingredi,quod quidam iuſſerunt, non laudo.nam & iterum id feciſſe,mihi ſatis eſſe videtur,cum pręſertim iubere poſſimus,vt homo tandiu in ea immoretur, quandiu nobis lubeat.ſcopus autem temporis, quo ſit immorãdum,à quotidiana ipſius experientia percipitur. nã ſi egreſſus frigidam, coloratus ex frictionibus cito redditur, moderate immoratum indicat:ſin & ægrius incaleſcat,& decolor diutius permaneat, immoderatius in frigida moratum docet.ex his ſignis cognoſces, vtrũ ſatis moratus ſit, an potius ad minus, aut maius aliquid ſit immutandum.

Ex Agathino,de calida,& frigida lauatione.
Cap. 7.

Quam naturam habeat tum calida, tum frigida lauatio, conſiderandum eſt nobis. optimum autem mihi videtur, lauacra calida non eſſe prorſus reiicienda: rarius tamen adhibenda.iis igitur, tanquam opportunum quid habentibus,vtendum quandoque eſt.nam & laſſitudines ſedant:& ſecordiam,quam cruditates afferunt,ipſa eximunt,ac præſertim,ſi quis in balneo aquam calidam potauerit, ſuccóſque ex alimento corrupto aceruatos euomuerit. calidum quoque lauacrum mollit corpus,quod præter rationẽ quandoque colligatũ,conſtrictũmque ſit.Conuenit etiã iis qui non ita prę-

ſenti animo ad frigidam lauationem ſunt affecti , & ad vn-
ctionem prompti non ſunt. Modus ⁎ apotherapiæ eſt ali-
mentum,& balneum:quod incommodum eſt,ſi aſſidue:non
incommodum vero,ſi tempeſtiue adminiſtretur.⁎ Qui au-
tem hunc breuem vitę curſum ſani cupiunt tranſigere,frigi-
da lauari ſępe debent.vix enim verbis exequi poſſum , quã-
tum vtilitatis ex frigida lauatione percipiatur. quod in cau-
ſa eſt, vt qui frigida lauantur , etiam ſi ſenio propemodum
confecti ſint,corpore tamen conſtanti, & compacto, & co-
lore florido comperias:& omnino,qui multum virilitatis &
tenoris præ ſe ferant.quinetiam quæ ad appetitiones , con-
coctionéſque pertinent, firma, ſenſuſque plerũque integros
& exquiſitos,& vno verbo , naturales actiones rite conſti-
tutas habent . qui vero calida lauantur,carnes flaccidas,flui-
dáſque ſolent habere,& colorem auerſum: & tenore viden-
tur eneruati eſſe,maléque cibum appetere, atque omnia ha-
bere cæteris deteriora . quid enim re vera mediocre faciat
tã aſſidua in aëre feruenti,& perhumido elixatio? Equidẽ in
more poſitũ barbarorũ audiui,vt infantes in frigidã aſſidue
dimittant ; nos vero calidis lauationibus continuis elixa-
mus,à nutricibus perſuaſi,quæ tum demũ gaudent,cum poſt
laborem in balneo perceptum infantibus ſopor irrepit:quę
quidem ſatis ipſis eſſe exiſtimant, ſi infantes non magnope-
re noctu vexentur:aiũntque eos ſomno vix capi,qui nõ fue
rint ferme à copia lauationis calidæ ſoporati. quam ob rem
ego filiolum meum,& pleróſque cęterorũ, vnctionibus ſo-
lum perfundo;réſque mihi ſucceſſit ex ſententia . at pueruli
ab aliis educati,qui aſſidue lauantur , plurimúmque elixan-
tur,non mirũ eſt,ſi epilepticis conuulſionibus capiantur , &
ab eo morbo difficulter liberẽtur. Nulli igitur puerulo, qui
infantum ętatem exceſſerit, frigidam lauationem eſſe incon
gruam cenſeo: modo ne propria quædam natura huic & a-
liis vtilibus rebus obſiſtat. multa enim huiuſmodi ſunt me-
morię prodita. Frigidæ autem lauationis initium in iis , qui
ei aſſueti non ſunt , multi ſumendum eſſe exiſtimant , cum
æſtas in ſummo ſtatu eſt.ego tamen quamplurimos vidi,qui
quocunque anni tempore eam auſpicati,innoxie id fecerũt.
ex quo fit,vt omni tẽpore citra noxã poſſit principiũ frigi-
dæ lauationis ſumi.ſed ſi qua ineſſe varietas debet, ego ver-
num tempus cęteris anteponerem.Cæterum cum ad frigidã
laua-

lauationem accedimus, cum ſemper alias, tum vel maxime, cum incipimus, optime diſtributum id quod in nobis eſt, eſſe debet, & nos leues eſſe atque expeditos par eſt. ſemper autem nosmetipſos exercitationibus eo vſque dimouere prius debemus, donec propenſione & alacritate in frigidam ingrediendi capiamur. etenim vehemẽtia, & multitudine motionum prius corpuſculum defatigare, & ad laſſitudinẽ vſque perducere, cum alioqui abſurdum ſit, (nihil enim, in quo ſupra modum ſtudium noſtrum ponamus, ſalutare eſt) tum vero ad frigidam lauationem eſt ineptiſſimum: ſiquidem & ipſa corpora colligat, & vehementiores laſſitudines affert. ſed præſtat, opinor, vtendi rationem ſumpto altius initio, totam exponere. Poſtquam igitur negociis familiaribus, aut ambulationibus, aut geſtationibus corpus fuerit antea concitatum, tunc ad frigidæ lauationis vſum debebit accedere: nec prius, quam ſit hora prandij conſueta, nec ſane multo tardius. vtrunque enim hoc tempus eſt reiiciendum. Nudandus autem, ſi tempus permiſerit, in ſole eſt, loco à ventis non perflato. Sæpe etiam ſi, dum exuuntur, rigor eos infeſtos haberet, corpus iterum veſtimentis tectum intentiore ambulatione, poplitibus vehementius tenſis, vel etiam curſu poſtea dimouendum eſt. ad hæc autem linteis aſperis valide ad multam vſque contrectationem tum per ſe, tum per alios rubefieri debet. optimum quoque fuerit, ſi miniſtri ad hoc manicas ex linteis conſutas habuerint. alioqui autẽ inæquali frictione adhibita, complicatis nimirum linteis, cutis exco riationes quandoque conſequuntur. poſtea vero manibus tum ab aliis, tum ipſe per ſe ſicce fricandus eſt. quæ res præterquam quod fouet, tenorem etiã admirabilem corpori indit. nulla igitur alia re tẽtata, poteſt, quatenus alacritas fert, poſt hanc ſiccam frictionem frigida lauari. Vngi ergo oleo moderate debet, & fricari multũ, ac præcipue à ſe, tum etiam ab aliis. nihil enim eſt quod tã laſſitudine, doloréque vacet, atque efficax ſit, quã frictio, quam quis ſibi ipſe adminiſtrat. ſi quis igitur ea prõptitudine ad frigidã lauationem contentus ſit, donec ſpiritulus creber fiat, aliis exercitationibus non erit opus. ſed tamen id difficulter omnes conſequimur, cum pręſtantiſſima quid ſatietatis res adiunctum habeat. ergo aliis vnicuique conſuetis exercitationibus vtendum eſt, intra tamen laſſitudinem, vt dixi, laborando. nec omnino ex-

pectandum quousque in molem extollatur, quod plurimis mos est, sed donec corpusculum fuerit calefactum, & ad frigidã lauationem abunde præparatum. Exercitationibus autem finitis, tunc se ipsos omnino, nisi etiã prius, fricare debent spiritum continendo: aliquando etiam corpore puluere prius consperso, si madore humescat: atque ita sine vlla mora, & subito, in frigidam descendere: vel subito aqua circunfundantur. aqua autem, si nobis optio detur, nec glacialis, nec remissa omnino frigiditate eligenda est: siquidem hęc magis nocet, quã quæ in altera parte excedit. Aquarum autem ad frigidam lauationem, præsertímque cum primum quis incipit, est marina: quippe quæ frigoris satis habeat, & morsus, qui ex salsedine prouenit, corpus facile percalefacit. qualis autem cũque ea fuerit, pura esto, & perlucida, nec palustris, nec cœnosa, nec alioqui reses. cæterum anteponendum est, si liceat, in aquam descendere, quam circunfundi. sed primo quoque ingressu parum fricandum corpus est, postea ingrediendum: ac sese violenter fricare debet: rursúsque descendendum: ac tunc perseuerare natando, aut alio quouis modo, vt diutius ibi cõmoretur: ita tamen, vt rursus & ad oleum, & ad frictionẽ præsto sit. deinde cum tertio descenderint, & non diutius sint immorati, debent caput, & quæ ad stomachum attinent, aquæ ductibus subiicere: sin minus, pluribus hydriis perfundi: & ita moderate fricandi. quo tempore non dissoluimus oleo eam firmitatem, quæ corpori prius aduenit. Post hæc vero strigilibus non admodũ obtusis diutius corpusculũ detergemus, & ad ruborem perducimus. nã & roboratur, & superficies æqualis redditur. si vero etiam in eos qui cibum sumpserunt, incidamus, non omnino à frigida lauatione abstinebimus: quoniam vehemẽter appetimus, & quia motiones quædã ad id nos impellant: vel quia æstus ipse quodámodo simul elixauerit. nescio enim an quicquam hoc præstantius faciat is, qui exuritur, & continenter sudoribus perfunditur. equidem sæpenumero à cœna, cum ægre in somnum propter æstum delabor, in frigidam descendere consueui: & mirabile est, quam iucũdam noctem transigam. in vsu tamen frigidæ, habenda ratio est aurium, ne frigida in eas clam influat. cum enim frigida lauatio ad omnia sit multo, quã cæteræ diætæ, vtilior, quomodo meatus auditui deseruientes tantum cum noxa contingat, certe nescio.

De

De ficcatione per arenam, Herodoti ex libro de remediis extrinfecus occurrentibus. Cap. 8.

Fomentum quod ex arena adhibetur, accommodatum eſt aſthmaticis, iis quorum pectus defluxione laborat, cœliacis, podagricis, iis qui per extenſionem reſoluuntur, iis qui malo ſunt corporis habitu, hydropicis, & denique omnibus, quos diuturnus morbus vexat. omnéſque, præter infantes, ad huiuſce fométi vſum ferme apti ſunt. tempus ad hoc idoneum eſt æſtas, in qua etiam dies ardentiſſimi ſunt eligendi. In ortu autem ſolis, in littore, in arena profunda duæ foueæ aut tres paris magnitudinis ei, qui vſurus ſit, parandæ ſunt, vt à ſole calefiant. ægrotus vero cibos optime confecerit: priúſque inambulet, & geſtetur. cúmque aër ſit factus calidior, arenáque ſatis feruens fuerit reddita, in fouea recumbens, in arena quæ circum ſit, maneat, vt ratio poſtulat, conuolutus, vſquedum facile ferat. caput vero debet contegere, & ſolis radios declinare, ſempérque ante oculos operimentum aliquod habere. figura vero, in qua exardeſcat, eſto in primis diei partibus eiuſmodi, vt meridiem, in mediis, vt Boream ſpectet. ſpongia quoque aqua frigida imbuta faciei applicetur. iis vero, qui nimium patiuntur, collutio itidem offertur. ſi vero necdum calfactam, aut refrigeratam carnem propter vim ſudoris erumpentis ſenſerint, id ſignificare debebunt: iíque qui adſtant, arenam propellent, eóſque educent, & in alia fouea propinqua collocabunt, in qua, vt dictum eſt, occultabuntur. id tertio quoque loco erit faciendum, ſi opus eſſe videatur. qua in re ſpectandus morbus eſt, itémque vires ęgrotantis. temporis vero additio ex iis pendet, quę ſunt dicta prius. Iam vero recumbentes occultabimus ac contegemus aſthmaticos, & quorum pectus & coſtas defluxio vexat, itémque ſtomachicos, & qui malo habitu corporis ſunt, & qui aqua inter cutem laborant: ſedentes vero eos hydropicos, quos aſcitas nominamus: ſíque opus ſit, etiam tympanitas. ex aliis vero morbis, colicos quoque, & hepaticos, & ſpleneticos, & iſchiadicos, & podagricos, & quorum reſoluti ſunt pedes, aut crura: ad finē vero hi omnes ſunt toti contegendi. quippe cum relaxatio rite toti corpori adhibetur, & vtilitas partes etiá morbo vacantes debet peruadere, & præſertim ſi frigida lauatione ſint vſuri. circa foueas paratę ſint

scenæ ex perlucidis cornibus confectæ. itémque vrnę aquę dulcis,& folia aquæ maris, in quæ sedatis sudoribus ingrediendum est:tum exeuntes perfundendi, & oleo confricandi. si vero dies tranquillus,corporáque robusta fuerint,natatione etiam vtantur. à quibus abducti, abunde quiescant. sed hydropici quinque aut sex aquæ calidæ cyathos prius epotos,effundere cogendi sunt: cæteris mos suus est seruandus. alendi autem sunt ij, vt propter mala quæ in sole sunt passi,potus augeatur. numerus dierum in morbis intermittentibus non sit minor, quam quatuordecim, nec vnum & vigesimum diem excedat.at in hydropicis numerus dierum est ad rationem inanitionis ipsorum molis referendus, & subducendus. cúmque vtilitas post vigesimũ primum diem statum nanciscatur, biduum aut triduum intermittere cõuenit: tum redire ad vsum.si vero hyberno tempore hydropem cu res,cęteræque medicinę præsidia non iuuent,ęgérque expectare tempus opportunum non queat, résque vrgeat,vt arena administretur,neque vt ea vtilitas,quam tempus accommodatum affert, * expectare liceat, tum in maritimo loco instituenda arena est:& cum æger in somnis horret,ea totus obducendus est,vt diximus:& cætera, quę admonuimus,facienda: prosperúmque successum, qui inde futurus est,diuturnum fore sperandum est.

De insolatione,ex eodem libro Cap. 9.

Insolationes maxime necessariæ sunt iis,qui refectionis & carnis accessionis egent.sol tamẽ nubilus est vitandus: isque qui sæpe in tranquillis regionibus obscuratur.studendum ergo est,vt hyeme,vere,& autumno intempestiuam insolationem vitemus. ęstate autem propter nimium calorem debilibus cauenda est.soli vero atque igni pręter cætera dorsum admouere conuenit.nerui enim qui voluntatis sunt, in eo potissimum sunt siti:quibus calescentibus totum corpus valentius redditur.caput vero aliquo operimento contegatur.

De vtilitate,quæ ex igni,& carbonibus affertur, ex eodem libro. Cap. 10.

Fomentum, quod fit ex carbonibus, adhibendum est in balnei loco,qui vngendis hominibus sit dicatus,iis qui diuturnis doloribus teneantur. partes autem corporis torreantur,

tur,donec difficulter ferre queant. Carbones ſunto ex balneis ſumpti,aut prius madeſcant.Cæterum torreri ad muros ignitos,eandem affert vtilitatem.ſique placide ſint calidi,eis particulæ dolentes admoueantur: ſi nimis calidi ſint,affectæ partes crudis lineis pannis ſepiētur: atque ita parietibus adhærebunt.

De aduſtione,ex eodem. Cap. 11.

Aduſtionibus vtimur tum per cauteria, tum per radices, tum per medicamenta.præſtantiſſimę ſunt quę cauteriis adminiſtrantur:ſi qui ſint,qui chirurgiam reformident. ſecundum locum tenent,quas medicamenta excitāt.quæ vero per multos dies adurunt,iis cicatrix non obducitor.

Ex Antyllo,de dropace,ex primo libro,qui eſt de remediis extrinſecus occurſantibus. Cap. 12.

Dropax vt malagma paratur,vsúmque cataplaſmatis præbet.conuenit is morbis diuturnis, quibus etiam ſinapiſmus eſt idoneus.& cum quis ſinapiſmo vti velit,prius dropacem adhibet, vt corpus ad ſinapi præparet. & poſt ſinapiſmum quoque adhibetur, vt reliquiæ morbi euellantur. Cęterum dropax,ſi calfacere præter modum oporteat, accipere debet pyrethrum,cachri,& bitumen. ſi opus ſiccatione ſit,ſulphur ignem non expertum,ſalem,cinerem ſarmentorum. ſi ſcarificare,limneſium,& euphorbium.Vngere vero locum oportet dropace prius calfacto,eáque craſſitudine id efficere, quā vires ęgrotantis ferre queant.atque in iis,qui ſunt imbecilliores, partes piloſę prius abradendę ſunt: in robuſtioribus vero,& efficaciore dropace indigentibus, non abradendæ: niſi forte capiti,aut mento,aut pubi applicandus eſſet.

Antylli,de ſinapiſmo,ex eodem libro. Cap. 13.

Cataplaſma,quod ex ſinapi conficitur,efficacius eſt:quod in acutis morbis non admodum probatur. in ſegnioribus nanque naturis ſolum,ſtupidíſque,in acutis morbis, ſinapi vtimur.ad diuturnas vero ægritudines ferme omnes, vbi aliorū remediorum vim imbecilliorē & minorem morbo cognouerimus,efficaciſſimus ſinapiſmus eſt.ſed tamen in tabidis,& colliquatione laborantibus ex vlcere, quod iecur obſideat,ſinapiſmum non admittimus:neque etiam in vlla alia

vlceratione,quæ intimas partes vexet:ſiquidem exacuũtur, & efferæ à ſinapis acrimonia redduntur. quinetiam in cartilagineis partibus cauendus eius eſt vſus, vt in auribus, & ſummis naribus quippe quæ exurantur, & quandoque etiã quæ carnis expertia ſunt, & cartilaginea nigreſcant. cæteræ vero omnes corporis partes,& morbi diuturni hoc remedio perfruuntur.Penis autem & veſicæ reſolutiones hoc auxilio gaudent. itémque partes omnes reſolutæ .in rectum quoque inteſtinum reſolutum glans inditur. In iis vero qui difficulter audiunt, collyriũ linimento impactũ auribus imponitur: tum vbi ſenſum collyrij pars quodammodo perceperit, collyrio per linamentum exacto, pars melicrato abluitur. ſinapiſmus autem ſegnioribus partibus,iiſque quæ carnoſæ ſunt & vi adhibita difficulter ſentiunt . terminus autem actionis medicamenti eſto, vt ægrotus vehementer doleat, caroque nigrior reddatur,& fiat altior,quam quę adiacet:& poſtquã ablotum fuerit, puſtulę leniter erumpant.ad morbos autem, & partes facile ſentientes, mitius vtendum ſinapi eſt, vt eo vtamur donec caro fiat paulo rubicundior.ne tamen mitis ille vſus vanus ſit,alio die,aut duobus ſæpe erit ſinapiſmo vtẽdum:vt cõtinuus vſus, vnius robuſti ſinapiſmi vim prębeat: cuius ſane continui vſus menſura eſt, cum partes ſinapiſmo obductæ atque illitæ nullum doloris ſenſum habeant.In acutis vero morbis raro adhibemus hoc remedij genus : eoque ſolum in lethargicis, & cæteris nimiis in ſomnum propenſionibus,quę in febribus contingunt,& catocha,& perfrictione quę ægre calefiat. eorum tamen qui in ſomnum ſunt nimiũ propenſi,crura ſinapiſmo obducimus:in perfrigentibus vero & crura,& cubitos. cæterum ſinapi tenue cæteris omnibus linteo exceptis inſpergatur.

Sinapiſmi confectio.

Sinapiſmi conficiendi modus eſt huiuſmodi.Caricas in aqua tepida pridie macerare oportet : poſtridie vero eius diei vehementer expreſſas valde contundere: deinde acre ſinapi, quale eſt Syriacum, & Aegyptiacum,capere,ac per ſe conterere,aquam,in qua caricæ maduerint,paulatim affundendo. nam humore perfuſum melius læuigatur.tum in maſſas læues redigito,alteram ex caricis, ex ſinapi alteram. Fiet autem ſinapiſmus

napiſmus vehemens,ſi duas partes ſinapi vni caricarum parti addemus: mediocris vero ex paribus vtriuſque portionibus conſtabit: ſin mitior exigatur,tertiam partem ſinapi,duas caricarum commiſcebimus. Linteo vero aut panno illitus adhibetur. locus vero, cui admouendus ſinapiſmus eſt,prius nitro illinatur,& omnino inūctus eſto:eique ita cataplaſma adhibeatur:& ſupra ligetur. Vtendum vero ſinapiſmo in ſole,aut aprica domo,& potius ante balneum.certum tamē tēporis ſpatiū,quo teneatur,definiri nō poteſt:propterea quod alij citius,alij ſerius eius ſenſum percipiant.ergo ſæpe intueri locum oportet,vtrum ſatis ruboris contraxerit.ſi vero longo ſpatio admotum ſinapi non agat,ſpongiis aqua calida imbutis,& panno in quo cataplaſma eſt,appoſitis,fouendus eſt. poſteaquam vero ſinapiſmo vſi abūde fuerimus,æger in balneum ducetur,& vt modice laxetur, totus perfundendus eſt: ac potius etiā partes, quibus ſinapiſmus fuerit admotus:eæque non vngantur.ſique ferre poſſe æger videatur, ſuſtinere debet,& iterum balneum ingredi,& perfundi,ac ne tum quidem vngi. nonnullos etiam vſque in ſequentem diem non vnctos ſeruantes lauamus. poſt balneum vero vltimum partes roſaceo illinimus. ſi vehemēs ſit dolor, & puſtulæ eruperint:partes erūt lana aqua & roſaceo intincta obducēdę: aut etiā amygdalino cum aqua.melius autē eſt,vt aqua ſit maluæ ſuccus. in iis vero, quos vehemens dolor vexat, locus malua probe decocta vel per ſe,vel cum pane oblinēdus.vbi dolor ceſſarit, cerato roſaceo cū ceruſſa vtemur. Lethargici vero & qui acutis morbis detinentur,lauandi ſunt.cæterum quibus ſinapiſmus adhibetur,oleo perfundimus,& idē facimus in iis, qui carnibus ſunt mirum in modum delicatioribus. In quibus vero ſinapiſmo vtimur non propter partes quæ altius reſident,ſed propter eas,quæ prope cutim ſunt,panis læuigatus pro caricis ſinapi admiſcetur. Hoc etiam ſciendum eſt, ſi in aceto ſinapi maceretur,cataplaſma obtuſius:ſi in aqua,minus mordax fieri. qui aures ſinapiſmo oblinūt,panno debēt contrectare, aut duplicatis linteis excipere: malleolos vero oleo prius vngere,tum duplicatis linteis excipere.

De ſcilla.

Scilla in mortario contuſa parem ſinapi vim habet, ſi illinatur.ſed breui tempore teneatur.nam ſi tardarit, vlcus excitabit.ea priuatim in pectore vtemur ad eos qui nō niſi recta

ceruice ſpirant: & ad reſolutionem, cum non ſolum motus, ſed ſenſus quoque eſt læſus.ſed & nitrum,& balneum,& remediũ,vt in ſinapiſmo,adminiſtrare conuenit.olei vero perfuſio morſiones,quas ſcilla excitat,proprie mitigat.

De fimo caprillo

Caprarum fimus viribus ſinapiſmo non cedit: præſertim globuli aceto læuigati.proprie vero cõuenire iſchiadicis hoc cataplaſma,quippe quod ſinapiſmo ſit efficacius,nos ipſi experientia atque vſu didicimus.

Ex M*enemacho,de pſilothro.* Cap. 14.

Pſilothrũ ex arte, quæ cultui & odoratui eſt dicata,ſumptum eſt. carnem in ſuperficie vellicat. id quod ex rubore, quẽ affert,& materia,quæ adurẽs eſt,plane patet. ſi tardarit,cutim vlcerat,puſtuláſque excitat.eius actio minor eſt,quam dropacis: ſiquidem hoc carnem delicatam relinquit, dropax vero habitiorem,& muſculoſiorem.huius porro moleſtus eſt vſus. cæterũ oleoſa pars à corpore abſtergẽda eſt, propterea quod non adhæreſceret: ✱ & in eius vſu multo tempore morandum eſſet.quocirca pedum lotiones,ad quas pſilothrum adhibetur,modice vnctas eſſe oportet,ne vis plane diſſoluatur.

De tonſura,& deraſione. Cap. 15.

Tondendorum,abradẽdorúmque pilorum vſum medicina accepit,euacuandi cauſa:éſtque is ad diutinas affectiones accõmodatus.In capite autẽ capilli erũt forfice præcidẽdi,tum radẽdi:& abraſione etiã vtendũ.deraſio vero partium,in quibus capilli non ſunt, purior eſt,& manſuetior,quam ſit cutis tonſura:verum propter irrigationem & frictionẽ moleſtior eſt,& magis etiã in profunda coma.tonſura vero, quæ æque ac deraſio capillis caput nudat,habet neſcio quid ſenſum tẽtans.quocirca in iis,qui facile mutantur,tactu leni & manſueto vtendum eſt.ſed cum opus eſt cucurbitulas etiam admouere,locuſ abradendus eſt, vt ipſę poſsint excidere. quo ſane tempore irrigatione & frictione nihil præterea fuerit opus. cęterum mitis tonſura & deraſio perſpiratum parat : partéſque ad alia efficacia remedia paratas & idoneas reddit.

De pectendis capillis Cap. 16.

In mulieribus quæ ornatum capillorum sanitati anteponunt, pro locali remedio pectere comam vicem gerit frictionis. efficaciúsque prodest, cum caro ad cuiusque capilli exortum trahatur. sique dentes pectinum densiores fuerint, maiore etiam vi capillos attrahent.

Ex Herodoto, de pectenda coma, ex libro de remediis extrinsecus occurrentibus. Cap. 17.

Ne caput pectatur primis quidem diebus, cauendum est. neque enim necessarium est, neque vtile. post vnctionem vero, quæ ante cibum adhibetur, & post clysteris vsum, si ita cõsueuerint. pectendum erit, donec partes capitis nulla molestia afficiantur. si vero aliquod symptoma extrinsecus appareat, vt dolor capitis, vt defluxio, quæ nuper constiterit, aut exanthemata, aut sanguis stillans, aut alia quædam mala suspicio subsit, omittendum est.

Herodoti, de perstrictione, & intereeptione.
Cap. 18.

In quacunq; morbi parte perstrictio, interceptióq;, & ante accessionem, & in eius initio, adhibenda est. Colligare ergo & intercipere partes vna, aut duabus ante horis est accommodatum. si vero tempora suspecta ignorẽtur, accessionésq; inuaserint, non iam magnopere harum rerum auxilio indigebimus. veruntamen eis vtendum est. atque affectionibus quæ cum rigore inuadunt, itémque doloribus, conuulsionibus, defluxionibus, sanguinis eruptionibus, palpitationibus, singultibus, inflationibus, & vigiliis perstrictio conuenit. interceptio vero omnibus qui vel ex morbo, vel ex symptomate refrigerãtur, adhibetur. Perstrictiones autẽ vasis latioribus in quibus multũ sanguinis & spiritus est, admoueantur. ergo ad perstrictioné aptę sunt partes brachiorum, quæ ad alas, & ad carpum pertinent: crurum vero partes, quæ ad inguina, poplites, & malleolos sunt. hoc enim pacto attractio materię morbum gignentis retrahitur, & auertitur. Interceptio vero ad poplites adhibita prodest, quippe quę materiam contineat, naturalémque calorem seruet: idque præcipue facit, si cum vnguine admoueatur. hæc autem auxilia conueniunt iis, qui statis temporibus neruorum dolores

ſentiunt,cuiuſmodi podagrici,& arthritici ſunt:incommoda vero cenſentur iis,quibus ante acceſsionem ſudores prorumpunt,& quos acceſsiones cum ſudore coniunctæ obſident. nam ſi vinculis exciperentur,eorum ſymptomata fierent diuturniora. Interceptionis ratio ſit, vt lanæ molles in latos orbes redigantur. hiſque ab extremis manus digitis ad alas vſque brachium intercipiamus: eodémque modo ab inguinibus ad digitos vſque pedum progrediemur.ac partes quidem pedis,quæ incuruę ſunt,itémq; genua pluribus lanis excipiemus,quoniam hę partes tum extendendo,tum flectendo facile denudētur.cum alioqui carnis copia ſit in eis perexigua, atque ita immoderatius refrigerentur.cōpreſsiones vero pro viribus fiant.Intercipiemus etiam particulas hoc modo.lanarum carpta extremitatibus ſuperdamus, & vinculis laxis ſuper excipimus, & pro viribus iterum premimus. vbi omnes partes fuerint interceptæ,pulſus eſt per interualla contingendus,ne vitiare vires nos lateat.quo in caſu debemus etiā exteriora contemplari,vt colorem,vt reſpirationem,excretionē atque decubitum.ſudores vero,qui erumpent, ſi ex mora fiāt interceptionis,in eáque perſeuerent,ac vires nihil minuātur, boni ſunt iudicandi. in acceſſionibus vero ceſſandum,& interceptiones ſoluendæ.in iis vero,quę calorem extremorum inuadendo augent,æſtate citius expediendæ interceptiones ſunt:hyeme vero diutius immorentur.Quæ autem intercepta ſunt,non ſunt directo exoluenda :ſed partes brachiorū teneris manibus contrectantes,& ea quæ circuniecta ſunt auferentes,æſtate cō tegere togis oportet, hyeme vero manibus. nam aëri confertim expoſitę refrigerantur. cæteras quoque partes exoluimus,quiete eiſdē imperata:ſique fieri poſsit, vt vnico decubitu vtantur.

De deligatione.

Deligationes fiant ad hunc modum. lata vincula ex lana cōtorta,aut cōſtricta,& coacta,aut veſtes attritas capim⁹,extremitatibúſq; circūponimus,& adhibita cura,ne carnes, cōtundantur,comprimendum obſequenter eſt,vt firmiter liges. quod rite procedet,ſi vincula & lata,& lenia fuerint.ſed magis etiam conſtringuntur poſt ſecundam comprehenſionē. neque enim caro offendetur,ſed comprimetur: optima vero

deliga-

deligationis,quæ satis sit,mensura est,vt tota caro,quæ circũ partes deligatas est, cum rubore insurgat, nósque vasorũ excitationem obseruando,iterum vehementius comprimamus, cauendo ne particulæ in stuporem cadant, nósque doloris causam afferamus. optimus autem huiusce rei terminus, est depulsio rigoris,& extremorum calor:cum scilicet inuasio se remittit.in cæteris vero,cum symptomata remittuntur.

Antylli,de suffitionibus,ex primo libro,qui est de iis,quæ extrinsecus occurrunt. Cap. 19.

Suffiunt medici mulieres,quæ ex vtero suffocantur,siue vterus procidat,siue refrigerat⁹,siue siccatus,siue multo humore perfusus sit. Vtimur quoque suffitu in morbis comitialibus,heterocrania, capitis dolore,in recta ceruice spirantibus, in asthmaticis,in iis,qui destuxione vexantur,& in iis,qui canina conuulsione capiuntur. In vteri vero suffocationibus, & casu, atque auersione mulieres suffiant se mirrha,aut thure aut bdellio.si vero sedere mulier posit, in sella,qua parturientes vtuntur,collocabimus, & totam pannis diligenter circumuallabimus,vt nulla pars nuda, præter faciem,sit.si vero sedere aut propter suffocationem, aut propter imbecillitatẽ non posit,suffienda erit igni sub vestibus contecto. Vbi vulua procidit,tetris odoribus suffienda,vt hirundinum nidore, pennis, aut capillis,aut lanis, aut spongiis combutis. Vel ita suffitum parabimus.coniecto in ollam nouam vino hæc inspergemus,atque ita suffitus fiet. Cum vulua refrigerata est, myrrham tritam,amomum,casiámque adhibemus. cum exsiccata est,sampsuchum,spicam,crocúmque.cum nimio est humore perfusa,acetum,pulegium,itida,thymúmque. Poculum vero ligneum in ollam coniicimus, quod in medio sit perforatum: poculúmq; labris ollæ agglutinamus aut luto figulorum, aut pasta. in foramen vero calamum recta perforatum ponimus,atque ita aptamus,vt nulla sit perspiratio. alteri vero calami extremitati fistulam plumbeam aptamus.cuius lene sit labrum. mulierem ipsam in sella ad partum edendum accommodata, cuius effractum medium sit,collocamus:tum ignem leniter sellæ subiicimus,& in sellam calamum imponimus.esto vero calami tanta longitudo, vt plumbea fistula calamo aptata sellam excedat.fistulam hanc ori vuluæ admoueri iubemus,atque ita ignem ollæ subdimus: quo incendente,

vapor ex iis quæ in olla ſunt, elatus, & per calamum tranſiens in vterum perueniet: circundatur autem plumbum manſuetudinis cauſa, vt ne calamus locum vellicet. Poſtquam ſatis fomenti adhibueris, calamo adhuc vuluę inſidente, olla ab igni auferatur. nam ſi calamus ſubducatur, cum vapor aſcendens adhuc ſeruet, ſinus muliebris exuritur. In comitialibus vero, vt cognoſcamus vtrum eo morbi genere teneantur, ex gagate lapide ſuffitus fiet: vt autem qui comate opprimuntur, expergiſcantur, ex caſtorio, capillis combuſtis, ſulfure, eboris raſura, cornu ceruino, & equina vngula: in iis quibus altera capitis pars dolet, qui heterocranici vocantur, itémque in ſcotomaticis, & qui canina conuulſione corripiuntur, ex ſerpillo, hederæ foliis, mandragora, & fœniculo: in aſthmaticis, & recta ceruice ſpirantibus, ex ſulfure, abrotono, hyſſopo, & menta. Quibus ſuffitus adhibentur, ſedere debent panníſque circum tegi, & ignem in mediis cruribus habere: & inclinatos hianti ore ſpiritum attrahere. Vbi ſuffitus adhibitus fuerit, cætericolluendi ſunt melicrato: qui vero thoracem male affectum habent, lacte.

De olfactoriis, ex eodem libro. Cap. 20.

Iis quæ olfactũ ſenſum excitant, vtimur in vteri ſtrangulationibus, vt caſtorio aceto diluto, capillis combuſtis, lanis concrematis, ſpongia itidem, & ellychnio lucernę nuper reſtincto, ſulfure ignem non experto: quæ omnia ex igne ſuffiuntur: itémque hirudinibus fumum eructantibus. Vbi vero vterus procidit, odorari debent ſpicam, caſiam, coſtum, iridis folia, vnguenta odorifera. quæ etiã ad animi defectionem, & nauſeam faciunt: & multo etiam magis vinum cum aliquo eorum miſtum, aut acetum in quo thymũ, pulegium, ſatureia, origanum, apiúmque immaduerint. folia quoque vitis, & roſarum conueniunt. ad diſſolutionem autem virium, quæ ex defectione oritur, hæc olfactoria ſunt apta, panis vſtus, polẽta vino madeſcens, pomum, pirum, melopepo. at qui ex capitis dolore in animi defectionem cadunt, paucedanum, poliũ, baccas lauri, cupreſsi globulos, ſerpillum, melantium, quod aduritur, odorari debebunt.

De abſtergentibus medicamentis, quæ ſmegmata dicuntur, ex eodem libro. Cap. 21.

Smegmata ſolent adhiberi, vt cutis ſuperficies abſtergatur, alia

alia vt ſcarificetur, aperiatúrque corpus: alia ad porriginem aut ſcabiem, aut morbum pedicularem exterendum, aut ad lẽdium moleſtias tollendas valent. abſtergent autem nitrum, aphronitrum, ſal, mel, ſalis flos, cimolia, lomentum fabarum, fermentum hordeaceæ farinæ, furfur, cinis ✲ communis, pumex omnis, arena. attenuant autem veratrum album tritũ, alcyonium, ſulfur, herba pedicularis, napy, cachry, pyrethrum, piper, limneſtis, granum Gnidium, euphorbium. ad porrigines vero & ſcabiem, & morbum pedicularem ſmegmata faciunt, quæ conſtant ex betæ ſucco, ptiſſanæ cremore, ſulfure ignem non experto, veratro, herba pediculari, teſta ſepiæ cõbuſta. omnia autem ſmegmata corpori admouenda ſunt ſine vnguine in linteo ſicco, cum ſiccatũ prius fuerit corpus, priúſque ſudauerit.

De iis, quæ ſanguinem ſiſtunt. Cap. 22.

Eorum, quibus ſanguis cohibetur, alia refrigerando, alia adſtringendo, alia agglutinando, alia ſiccando, alia adurẽdo, ſanguinis eruptiones ſupprimunt. ergo aqua frigida, pſyllij ſuccus, cicutæ, ſeridis, & herbæ ſanguinalis ſiſtit refrigerando. acetum vero, oxycraton, ſuccus portulacæ, plantaginis, rhois ſyriaci, hypocyſtidos, balauſtii, adſtringendo: itémque galla, acacia, acreſta, ſquama, ærugo, gypsũ, cadmia, ceruſſa, diphryges vſtũ, ſamius aſter, terra ſamia, electrũ, rubrica lemnia: & aranearum tela, & manna thuris cohibet agglutinando. & ſpógia noua aceto imbuta, vini fex, & aceti exſiccãdo. at miſy & chalcitis, & atramentum ſutorium, & cauterium, adurẽdo, & corpora congregando. initium vero à refrigerantibus & adſtringentibus ducẽdum eſt, & ad extremum adhibenda ſunt adurẽtia. Illud porro ſcire cõuenit, aliarũ partiũ eruptiones ſanguinis poſtulare plurima remedia ſanguinem ſupprimentia: eas vero, quæ ab vtero fluunt, quæque in profundis partibus manent, & ſunt, omnino aliter curari. nam minus parent refrigerantibus: quippe cum vterus adſtringentibus pręcipue delectetur. quæ per os erumpunt, ſiccantia non admittunt, nec quæ modo diximus: ſed iis quę glutinant, curantur: ſed ne iis quidem omnibus: verum imponi poſſunt, & quę periculo vacant. nam ceruſſa, gypſum, & diphryges, & cadmia veneni vim habent: quę quidem in ſanguinis eruptionibus partium externarum conuenienter adhibentur.

De collyriis, ex eodem. Cap. 23.

Quæ collyria proprie dicuntur, ea oculis adhibentur. lęuigata vero, quæ cōmuniter integra nominantur, alia apponũtur, alia imponuntur. apponuntur autem vtero: imponuntur vero fiſtulis, & ſinibus. quæque vtero adhibentur, purgationes prouocant, & fœtum educunt. ea autem ex colophonia myrrha, & braſsicæ radice, diƈtamno, & elaterio cõficiuntur. Debent autem collyria longitudinis quatuor digitorum eſſe: eorúmque figura caudę muris eſſe ſimilis. ſunt etiam linamentis, aut filo oblongo appendenda, vt cum temporis quod ſatis ſit, permanſerint, auelli foras queant. collyrium quoque cyprino vngendum. ſed animaduertendum eſt, ne vtero inflammato, aut dolenti collyrium admoueatur. Quæ vero fiſtulis & ſinibus induntur, ea vt agglutinentur, imponi ſolent. hęc autem ex melle coƈto fiunt, aut ex taurino glutine, aut ex ęrugine, aut ære combuſto. quæ fiſtulis induntur, ea ad callos exterendos imponimus, fiúntque ex melle, myſi, atramento ſutorio, chalcitide, ſquama nigra, radice marrubij, cedria, & ſeride. hęc vero & quæ in ſinus indũtur, eſto lõgitudinis paris fiſtulis, & ſinibus: craſsitudinis vero minoris, ne cunei inſtar ĩponãtur. ſpõgia quoq;, & papyrus exſiccata ex lino inditur & in fiſtulas, & in ſinus exſiccãdi cauſa, ſi exſiccandi ſit neceſſitas: trahũt enim hæ ad ſe humorẽ: & vt dilatemus, aperiamúſq; ora fiſtularũ & locũ, vt collyria ingredi poſsit, prębeamus. Cęterũ collyriorũ, quæ ad oculos pertinẽt, ſyluã & materiã exponimus, vbi de madefaƈtionibus, & cataplaſmatis, & emplaſmatis verba facimus. Vere parare collyria debemus. nam ſtate eorum vis euaneſcit, & præcipue aromatum aridorũ cõtuſorum. at hyeme etiam ſi arida contundantur, nihil tamen lædentur. cum humore autem contritę inhorreſcunt, neque vires remittunt, neque inter ſe permiſcentur. Quandoque etiam, quemadmodum in regionibus, quæ hyberna ſæuitia rigent, medicamenta in humore trita ſuas vires hyeme amittunt, ſiquidẽ cõgelantur. ſed nec etiã valde ſicca medicamẽta cõterenda ſunt: nã puluerulenta eorum pars, quæ puriſsima facultate eſt, euaporat, & in nihilum abit. ſicca autem per ſe terenda ſunt vt per tenuiſsimum cribrum ſine vi traiici cũ humore queant. non tamen humor confertim affundendus eſt, ſed paulatim, vt ſemper ſtrigmentoſum, & viſcoſum medica-

dicamentum teratur. ex quo consequetur, vt quæ iniecta fuerint, inter se cohæreant. si vero totus humor affundatur, metallica residebunt, aromatica vero innatabunt, neque inter se vniri cogentur: neque sub pistillum cadent: quippe quę præcurrant, & cum humore confugiãt. aqua autem esto pluuia: ea nanque tenuis est, & omnia permeat. sin secus, collyrium vino excipiendum erit. quæ autem ex metallicis parantur, multo tempore læuigantur: quæ ex succis, exigui temporis contritione indigent. vbi vero satis fuerint læuigata, gummi collyriis additur, vt componantur, & quia postquam siccata sint, facit, vt collyria non frangantur. nullam tamen propriam facultatem oculis gummi præbet. vbi vero confecta fuerint, in æneo vase reponantur. nam quę ad oculos pertinent, meliora ab ære fiunt. at quæ ex succis constãt, iis vtendum statim est: quæ vero ex metallicis conficiuntur, inueterata meliora redduntur.

Vsus collyriorum modus.

Lippitudini autẽ incipienti conueniunt ea, quæ ex glaucio, croco, & sarcocolla conficiuntur, idque pręsertim æstate: defluxioni vero, quæ ex rosis, quæ ex ossibus palmularũ combustis, quę ex summis oleæ colliculis constant: vehementibus doloribus, quę ex astere, quæ ex amylo, quæque babylonia vocantur. ad chemoses vero facit collyrion ex pompholyge, ex cerussa, ex nardo. ad vlcera, quę ex thure fiunt. ad affectiones quę inueterarint, valent acria collyria. eadem ad hebetes oculos accommodata sunt. collyriorũ autem materiæ apud omnes sunt. cæterum in chemosi, & vehementibus inflammationibus infundere collyria conuenit, ne specillum cõtingẽs morbum irritet. in cæteris casibus, sublinenda sunt, verum oculus non est acie specilli tangendus, sed palpebra inferiore illita medicamentum apponendum. illitiones vero quę per subiectionem, & quę per euersionem adhibẽtur, nescio quid decori continere videntur: cęterum non sanant. nam quæ ex subiectione fiunt, oculos soluunt, specillo obsistente fricando: quæ vero per euersionem admouentur, palpebris callos obducunt. quæ liquidę vocantur, vtiles sunt ad hebetudines, & incipientes suffusiones, fiũntque ex attico melle, opobalsamo, felle, & pręsertim hyenæ: si id non sit, viperæ, aut

aquilæ, aut vulturis, aut perdicis, aut gallorum alborum, aut coracinorum piscium. quandoque fœniculi succum capiunt, aut oleum quod ob vetustatem sit pertenue, & solutum: aut liquorem cyrenaicum, aut cinnamomũ. aut semen eius quod besasa dicitur, quod nos agrestem esse rutam existimamus. Humidæ porro attenuare, calfacere, & purgare possunt. omnia autem medicamenta oculorum, & pręcipue liquida, si accommodate admoueri debeant, non pleno capite, & mollita aluo adhibenda sunt. quod præsertim in liquidis obseruandum est, ídque in puro aëre, austrino, sub dio. nam spirante Noto, & cœlo nubilo, aut humido, aut frigido, & condensato inutiliter admouentur. Idem vsu venit in cæteris collyriis quæ ad acumen visus pertinent: itémque in aliis omnibus quæ ad lippitudinem faciunt, eadem aëris obseruatio seruanda est: nisi fortasse quispiam sic vrgeatur, vt eis vtatur. quo casu & raro, & paucis vti debebit.

De pastillis, ex eodem libro. Cap. 24.

Pastillorum sunt tria genera: quorum vnum potui datur, alterum in aluum coniicitur, tertium illinitur. de pastillis vero qui potui dantur, tum dicemus, cum de iis qui ægrotis offerũtur, verba à nobis fient: de cæteris nunc instituta est oratio. Eorũ ergo qui indũtur, alij obtũdunt, alij adstringũt, alij adurũt. iis qui obtũdunt, vtimur in iis, quibus per infernas partes acria excernũtur, & quæ intestinũ omnino mordeant. eorum materiæ sunt amylum, samius aster, pompholyx, gummi, tragacantha, dulcis radicis succus, opium, manna, bdellium. hi pastilli triti cũ cremore ptissanæ, aut etiã cũ polline, aut cremore furfuris, aut lentiũ decocto iniiciẽdi sunt. Adstringẽtibus vero vtimur, in quibus fluxũ immoderatum sistere studemus, & in quibus roborare intestinũ volumus. horũ materia est alumẽ, acacia, hypocystis, rhus syriacus, balaustiũ, œnãthe, galla, malicorium, myrtus. indũtur hi cũ succo rosarũ, aut lenticularũ, aut plãtaginis. Adurẽtiũ vsus est in depascẽtibus vlceribus. fiũt illi ex sandaracha, calce viua, squama æris, charta cõbusta, & cęteris huius generis. sunt autẽ imponẽdi pastilli huiusmodi, postquam ægroti comederint & biberint. ne stomachus ab exhalatione feriatur. præterea antequam indantur, clyster ex muria imponendus est: vt vlceribus prius absterfis,

pastilli

paſtilli indantur: quippe qui eo modo efficaciores ſint futuri. cæterum quos iniecturi ſumus, in vaſculum coniectos plurimum agitare oportet: & ita indere, ne medicamentum in fundo vaſis ſubſidat. vbi autem canaliculum ano impoſuerimus, exprimere debemus, & vertere eodem in loco: ne ſi forte vlcere obſideatur ea pars, medicamentum concidat. paſtilli vero qui illinuntur, parem vim habent cum iis, qui infunduntur. nam alij adſtringunt, vt is qui ad Andronem auctorem refertur: itémque is, qui à Polyida eſt confectus, & croceus, & fuluus: qui ex lanis ſordidis fiũt. tales etiam ſunt, qui ex halicacabo conſtant: valéntque ad exanthemata, herpetas, ignem ſacrum, intertrigines, ſanguinis eruptiones, & vlcera fluentia. alij hebetãt, & ad epinyctidas, carbunculos, & vlcera maligna faciunt.

De peſsis, ex eodem libro. Cap. 25.

Peſſi vtero ſoli admouentur. eorum tres ſunt differentię: alij nanque molliunt, adſtringunt alij, alij denique aperiũt. Mollientibus ad vteri inflammationes, exulcerationes, perfrictiones, ſtrangulatus, auerſiones, & inflationes vtimur. fiunt autem ex cera Tyrrhenica, cyprino, ſuſino, pinguedine anſeris, aut gallinę, butyro inſulſo, reſina deuſta, medulla ceruina, fœnogræco, & ſimilibus. Aperientes vtiles ſunt, cũ purgationem ſuppreſſam prouocare volumus, aut conniuentem, compreſsámve vuluam emendare: híque ex melle, artemiſia, dictamno, braſſica, dulcis radicis ſucco, ruta, & ſcammonea. Adſtringentium vſus contrarius eſt aperientibus. nam fluorem muliebrem cohibẽt, & vterum ſuſpenſum contrahunt, & prolapſum reprimunt. cęterum materiã adſtringentium ſupra comprehendimus, cum de collyriis, & paſtillis loqueremur. peſſi craſſitudo inſtar ſtrigmẽti, & paulo ſpiſsior facienda eſt. deinde lana tortili linamento ſimilis duplicata medicamento tincta in os vuluæ indenda eſt, ſic, vt ſtuppam oblongam alligatam habeat: quo facile peſſus extrahatur.

De medicamentis, quæ infunduntur.
Cap. 26.

Vtimur iis, quę infunduntur, proprie in vtero per ſpecillũ, quod infundendo in ipſum liquori accommodatũ eſt,

quod μητρεγχύτην vocant: in ſinu vero,qui ante vterū eſt, per follem.Id vero quod infunditur & in ſinum, & in vterum, eſt eiuſdem generis. poteſt autem infuſio mollire, adſtringere, calfacere, inflationes diſcutere, dolores mitigare:quę omnia pro materia,ex qua conſtat,ſolet efficere. debet autem liquida eſſe,aut oleo paulo craſſior.

De vnguinibus, ex eodem libro. Cap. 27.

Vnguinibus vtimur in iis partibus corporis,in quibus neque madefactioni,neque cataplaſmatis eſt locus:vt in palpebris,auribus,ſummo naſo,& tota facie:ſiquidem à cataplaſmatis grauatur, & à madefactionibus defluentibus lęditur. eadem quoque admouemus iis partibus, quæ multum mouentur, cum in eis cataplaſmata conſiſtere non queant, & madefactionibus vti non poſſimus. Pręterea inūgimus feruidas inflammationes, & quę naturam eryſipelatis referūt: quęque & à cataplaſmatis, & à madefactionibus irritantur. exulcerationes quoque quę in ſumma cute ſunt, & deſquamatas inūgimus:quippe quæ à cataplaſmatis,& madefactionibus aggrauauentur.itémque ſugillata,& laxos tumores,& alia permulta inungimus.

Materiæ vnguinum ad frontem,& oculos fluentes accommmodatorum.

Ex leuibus vnguinibus eſt album oui vel per ſe, vel cum roſaceo,vel cum vino adſtringenti, vel cum ſitania farina. valentius fit ex ouo cum manna,aut cum gummi. magis etiā colla aqua feruenti reſoluta: & cochleæ albę cum teſtis contritæ,eęque vel per ſe,vel cum ouo.Crocus quoque cum vino illitus mitigat.& magis etiam glaucium ex vino. præſtātiſſimum eſt,quod ex Lēnio ſigillo, & aceto, aut ſucco herbæ perdicij conficitur. acacia itidem fulua cum vino ſimiliter iuuat. Ex his quædam tenſam frontis & temporum cutim faciunt,& idcirco vaſa comprimunt,& ad ſanguinis defluxionem amoliendam valent. alia vero vna cum protenſione ſua adſtrictione vaſa adſtringunt.

Vnguina faciei.

Exanthemata, quæ in facie naſcuntur, ouo cum ceruſſa, aut Lycio cum amurca ſuperficie tenus decocto illinuntur.

facit

facit hoc etiam ad fiſſa labia.ſuffuſiones vero ſucco thapſiæ illinendæ ſunt, aut hyſſopo viridi. faciem vero maculatam prius fouere debemus thymo, aut ſatureia, aut origano in linteum rarum coniectis,& aqua calida decoctis,& floribus impoſitis ita illinere.

Vnguen aurium, quæ inflammatione obſideantur.

Aures inflammatæ,ac præcipue ex plaga, colla cum aqua, aut myrrha cum vino,aut manna cum vino illinuntur. Exãthemata vero capitis.poſtquã deraſum caput fuerit, cimolia cum aceto, aut betæ ſucco oblinimus: quæ humidiora ſunt,cedria: quæ glutinoſas ſanies excernunt, amygdalino vngimus: quæ naſum & nares obſident, vnguine quod ex alumine,myrrha, & aloë conſtat,curantur. eryſipelati vero glaucium, vel ſuccum plantaginis, vel herbæ ſanguinalis, aut lentiſci,aut cicutæ, aut acaciȩ, aut hypocyſtidos adhibemus.ſed ſuillum fel ad eryſipelata eſt omnium accõmodatiſſimum.humida vero pinguibus,vt ſeuo, butyro, Cera Tyrrhenica cum roſaceo oblinimus. pudenda vero valde adſtringentibus,& attenuantibus,vt melle cum ſquama ȩris, aut aloë cum vino mulſo:ſed melius eſt brathy aloë inſpergere,atque illinere.intumeſcẽtes vero partes in hydropicis, aut aliis generibus morborum,cimolia cum aceto, aut cum fece vini liquida,aut ipſa fece vngimus.Corpora vero præpinguia ſunt tota melle, cui ſal admixtus ſit, illinenda. ſed melius eſt in eiuſmodi corporibus, vt calami rore vtamur. Myrmecia vero heliotropij, aut chelidonij, aut bathrachij ſucco inunguntur.Epinyctidas vero liquore cyrenaico, aut parthico cũ vino dulci,aut calce viua cum oleo, aut coriãdri ſucco illinimus.Vermes concretos coagulum ✱ leporis, aut alterius cuiuſuis animalis illitum educit. ſcabie obſeſſas partes cardamo cum aceto illinimus. ad ambuſta vero, ne puſtulȩ excitentur, myrrha ex vino lȩuigata valet. ad idem facit alumen ſciſſile ex aceto, & lixiuio: & calx viua ex aqua. Vnguium quoque reduuias alumen liquidum illitũ mire iuuat.Perniones naſci non finit thus,& alumen,& ſeuum ſuillum illitum.Ad ſcabiei moleſtias, & pruritus facit herba pedicularis cum viuo ſulfure, & aceto. ad tumidas eminentias alterci ſuccus valet:ad eminentias vero, quæ in ano & pudendis ſunt,alumen ſciſſile, cum myrrha,ſtacte, & atra-

mento ſutorio facit.

De malagmatis, ex eodem libro.

Malagmatum tres ſunt maxime differentiæ. alia enim ex quibuſdam ſiccis, radicibus inquã, herbis, & ſeminibus fiunt: alia ex metallicis, aut iis, quæ metallicis proportione reſpondent: alia ex ſuccis, ſeuo, lachrymis, & quæ ✻ coniunctè molliuntur. quæ autem ex ſiccis conficiuntur, coctione nunquã egent, ſed ſolum liquefactione. in hoc genere ſicca ſunt liquabilibus affundẽda, quoniã radices, & herbæ decoquendo frigerentur. ſi vero exigua portio aridorum imponatur, cætera erunt prius decoquenda, & cum ea ſatis cocta fuerint, ab igni detrahentur, & ſicca adiicientur. Quæ vero ex metallicis & liquabilibus fiunt, quo modo paranda ſint, tum expoſuimus, cum de emplaſtris loqueremur. Cæterum quæ ex ſiccis conſtant, hypochondriis, & omnibus mediis partibus cõmuniter, & pręcipue ſtomacho imbecillo, aut non appetenti, aut non concoquenti, aut flatus pleno conueniunt, vt quæ ex ſeminibus, quę ex ſertula campana, quæq́ue ex ſampſucho conſtant. defluxione vero laboranti, aut æſtuanti, quæ ex œnanthe, quæ ex alumine, quæq́ue ex omphacio fiunt. Lieni vero & iecori conueniunt ea, quæ ex myrobalano, ex ammoniaco, ex viſco, ex aceto, ex calce, ex cardamomo, ex nitro, ex radicibus capparis conficiuntur. Pectori & ſanguinis reiectationibus adſtringentia ſunt idonea, vt quę ex alumine, ex œnanthe, ex ſalicibus, ex bitumine parantur. ad tabem facit, quod ex baccis lauri, quod ex marrubio, quod ex cardamomo, quódque ex lixiuia fit: quæ etiam iſchiadicis conueniunt. at capiti, quod ex baccis lauri, quódque ex cachrye conſtat. Hęc autem exempli cauſa dicta ſint, quoniam alibi, quæ facultates ſint malagmatum ad ſingulas res accommodatorum, explicatum eſt. Quæ ex adipe & cera fiunt, præcipue in neruis & articulis obduratis vtimur. & horum deſcriptiones apud omnes ſunt vulgatæ. iis denique, quę ex materia metallica parantur, artubus obduratis, & digeſtione per halitum indigentibus adhibentur.

De acopis, ex eodem libro. Cap. 29.

Acoporum cõmodus eſt vſus, vel in iis qui permanẽte & aſſi-

aſsidente impinguatione indigent, cum madefactiones propter earum defluxũ, nihil magnopere poſsint: vel in iis, quibus, propterea quod morbi inueterarint, madefactiones minime ſunt idoneę. in quo genere ſic poſt madefactiones acopa adhibentur, ſicut etiam malagmata poſt cerata. Acoporum ſunt tres differentiæ: calefaciunt, molliunt, cutim ſcarificant. calfacientibus in acutis morbis vtimur, vbi neruos lęſum iri ſuſpitio eſt: vel cũ extrema refrigerata ſint ita, vt diſficulter calfieri queant: vel cum ſudores cum perfrictione ægrum vexant. Mollientibus vero in morbis diutinis. Scarificantium vſus eſt in diuturnis morbis, qui difficulter amouentur. ſegniores ſunt, in quibus etiam ſinapiſmum commendamus. Materiam vero ſcarificantem, & calfacientem tum ſumus perſecuti, cum de madefactionibus, & emplaſtris diſſeruimus.

De iis, quæ ſternutamenta excitant. Cap. 30.

Sternutamenta excitantibus vtimur, vel vt eos qui nimia propenſione in ſomnum detinentur, excitare feſtinemus, vel vt mentem deſipientem ad ſtatum redigamus, vel vt fœtum, aut ſecundas expellamus, vel vt aculeos, qui in pectore latent, in aſpectum adducamus, vel vt vertiginem ſedemus, vel vt aliquid expellamus, quod in aures conciderit, vel vt diuturnam affectionem, quæ in capite reſideat, amoliamur, & diſcutiamus: vel vt ſpiritum prolapſum ſiue in parte, ſiue in toto corpore erigamus, & roboremus, vt in reſolutione, in morbo attonito, & morbo comitiali. Excitat autem ſternutamenta caſtoreum læuigatum. penna madefacienda eſt, & ea caſtoreum excipiendum, ac in nares indendum. & poſtquam pennam in naribus verſaris, nares comprimendæ ſunt. ſi maiore vti velimus, caſtoreo piper addemus. ſi etiam vehementiore, ſtruthium pyrethro, aut vuam taminiam piperi admiſcebimus. in quo caſu piper album adhibendum eſt. ſinapi vero non eſt accommodatum, quoniam caput replet. præterea iis, qui dicto audientes eſſe poſſunt, imperandum eſt, vt ſpiritum intro attrahant, & manſuetum lumen, aut ignem, aut ſolem aduerſum intueantur. Melius eſt etiam, vt ægrotis ſupinis, & ſurſum verſus recumbentibus quam ſedentibus, ſternutamentum excitans medicamentum imponamus: cúmque ſumpſerint, deambulent, ſi modo

posſint,ſurſúmque reſpiciant.quíque lauari poſſunt, lauentur ita,vt caput large perfundatur.In caro,& cataphora, & ſingultu tempus accommodatum eſt,vt feſtinemus. Idē eſt, cum ſecūdas,aut infantem mortuum expellere oporteat. ne ſit autem ſternutamētum inefficax:ſed & vbi exciderint iam medicamenta,quæ abigēdo fœtui prius ſumpta fuerint, vel etiam inſeſſus, ita ſternutamentum ciens medicamentū admoueatur.Idem quoque tempus in aliis obſeruādum eſt, & item in iis,quæ in aures exciderūt. at in febribus tempus eſt commodum,cum febris ſe remittit:in morbis diuturnis, in diebus intermitentibus. ij vero qui præſidiorum materiam perſequuntur,vt venæ ſectionis,purgationis,clyſteris,vomitus,& localium,& maiorum,vt cucurbitulæ, arteriarum ſectionis,hirudinū,ſinapiſmíque,ea quæ ſternutamenta cient, adhibere poſtremo loco debent.

De medicamentis,quæ inſperguntur: quæ emplaſmata vocantur,ex eodem libro. Cap. 31.

Emplaſmata,cataplaſmata, & diaplaſmata differunt. emplaſmata enim ſunt,quę,vt immoderati ſudores,aut alia per halitum digeſtio cohibeatur, aut vt cutis extremitas ſcarificetur,aut pruritu tentetur,adhibentur.cataplaſmata autem dicuntur,quæ vlceribus ſuperdātur : diaplaſmata vero, quæ ad ſuauē odorem cuti conciliandum, aut toti corpori tribuendum, aut partibus,vt alis,& feminibus, accommodata ſunt. Ergo cum ſudores, aut digeſtio per halitum infeſtant, vtendum eſt ceruſſa trita,aut gypſo,aut argenti ſpuma,myrto ſicca læuigata,malicorio,rhoë ſyriaco,ſorbis ſiccis tritis, polentis,amylo,polline,galla acerba, acacia. vt autem pruritus & ſcarificationem excitemus, eos, quibus emplaſmata fuerint admouenda, in ſole ſicca frictione confricamus, & prius laxamus ſenſim exercentes : tum emplaſmata adhibemus.atque hydropicos quidem arena, fece vini vſta, cimolia,gypſo,nitro,ſaléque:iſchiadicos, recta ſolum ceruice ſpirantes,& diuturnis capitis morbis oppreſſos,ſulfure, ſinape, naſturtio,cachrye,pyrethro,pipere,& nitro oblinimus.

De cataplaſmatis, ex eodem libro. Cap. 32.

Ex Cataplaſmatis alia ſordidis vlceribus cōueniunt,& ad

ea purganda ſunt accommodata. vt ęs combuſtum, eruum læuigatum, ariſtolochia longa, panax, cadmia, & diphryges: alia comprimunt carnes excreſcentes. Comprimit autem placide ærugo, ſquama: magis vero calx, fex: vehementer vero miſy, chalcitis, atramentum ſutorium, elaterium. cóchulę vero combuſtę adhibentur, vt morſus ab vlceribus excitatos mitigent. pinus vero & ſpina Aegyptia & cinis ſemoribus inſperguntur.

De diaplaſmatis, ex eodem libro. Cap. 33.

Diaplaſmata ſunt ceruſſa, iris, terra ſelinuſia, myrtus ſicca læuigata, lauri baccæ aridę, manna, ſpica, folium, amomum, iunci odorati flos aridus.

De perunctionibus, ex eodem libro. Cap. 34.

Perunctionibus vtimur in iis meatibus, qui ſenſu percipiuntur: in quos medicamenta ad ſtrigméti craſſitudinem indimus, vt in os, in nares, in aures, in ſedem, in meatum vrinę. Horum vis eſt aut exſiccans, aut humectás, aut adſtringens, aut incidens, aut ſoluens, aut denſans, aut lęuigás, aut ſiſtens, aut molliens, aut dolorem leniens. ac ſiccantibus quidem vtimur, in aphthis oris, & cęteris humidis vlceribus. eodémque modo ſi in naribus, aut aliis meatibus humida vlcera, & ſaniem emittentia ſint. huius generis ſunt iris trita, cum melle illita, linteum nouum combuſtum, paſtillus ex hirundinibus concrematis, amurca olei, fex vini combuſta, & vino, aut aqua reſoluta. Humidæ vero perunctiones ſiccis & carbonum naturam imitantibus vlceribus cōueniunt: qualia præcipue in auribus, & naribus oriuntur. Humectantur autem perunctiones, cum ex ſiccis humectátibus parantur: quorum ſyluam, cum de madefactionibus loqueremur, demonſtrauimus. ſed vitádum eſt, ne ſuccos huiuſmodi capiamus, in quibus aliqua vis corrumpédi inſit: ſiquidem tales adhibiti non ſolum ori, ſed cæteris etiam meatibus ſenſibilibus nocent. Quæ adſtringunt, vlceribus oris depaſcentibus, & gingiuarum madoribus, & affectionibus herpetis naturam referentibus, itémque tonſillis, & vuę laxationibus, & arteriæ defluxionibus accommodantur. adſtringentium vero materia, tum ſimplicium, tum compoſitorum eſt omnibus perſpicua. in his eſt id, quod ex moris conficitur: quódque ex capitulis

punici mali constat: & anthera, aut confectio, quę ex rosis paratur. Lęuigantium vsus est in arteria exsiccata, aut quæ asperitatem contraxerit, in voce rauca, in gurgulione, in tonsillis occlusis. ex eo genere est tragacantha, gummi, nux pinea, vua passa dulcis, mel crudum, faba fresa cum melle: dulcis radicis succus, confectio ex papaueris capitibus, quæ ex vino scybelite sit facta. Incidentibus, & secantibus vtimur in anginis, cum ea, quæ nos vexát, & quę inflát, quæ ad guttur, & os pertinent, attenuare studemus. hoc vero genere cótinetur nitrum cum melle, sinapis in succum redacta, succus brassicæ, semen rutæ syluestris, pyrethrũ, cardamomum cum melle. iis vero, quæ densare possunt, vtimur ad ea, ad quę siccantia diximus accommodari. huiusmodi autem sunt quę refrigerant. Quę vero mollire pollicentur, eisdem, quibus etiã humectantes conueniunt.

De medicamentis ad aures accommodatis, ex eodem libro. Cap. 35.

Medicamentorum, quę auribus conueniunt, alia ad dolores sedandos, alia ad vlcera, alia ad aures purulentas, alia ad sonitus accommodata sunt. opium papaueris lacte, aut aqua resolutum doloribus prodest. ad idem facit mandragorę & cucurbitæ succus, & oleum, in quo blata animal sit incoctum, aut aselli, qui sub hydriis nascuntur, aut terræ vermes: itémque pinguedo phocæ, delphiníque: & butyrum, & animalium medullę: sandaracha ex melle, amygdalinúmque & rosaceum, & irinum, & garus. alumen quoque cum melle, & cedria, & pastillus qui Herę dicitur. Acoribus vero purulentis vtile est lentiscinum, terebinthina, tetrapharmacũ resolutum, cófectio ex adipibus, & quæ ex cadmia cóstat, si resoluantur. Ad vlcera vero, quæ in auribus sunt, adhibeatur etiam oleum, in quo senecta serpentis sit incocta, aut cuminum Aethiopicum. myrrha vero, aut thus, aut veratrum nigrum, aut castoreum cum passo læuigata, & instillata sonitus persanant.

De iis, quæ dentibus conueniunt, ex eodem libro. Cap. 36.

Quæ dentibus adhibentur, partim concussis, partim erosis, partim dolentibus, partim denigratis conueniunt. stomatica igitur, & perunctiones, vt confectio ex moris, aut quæ

ex rosis fit, aut anthera, concussos dentes sistunt: idémque faciunt diphryges, æs, squama cum melle, si dentes eis confricentur. galla quoque nigra aceto incocta ita, vt quarta pars relinquatur, prodest, vt eo decocto dentes laborantes colluantur. liquidum etiam alumen idem pręstat. Iam & piper in loco inani dentis dolentis impositum, dolorem mitigat. eundem lenit galbanum illitum: & cera cum masculo thure: & acetum, si os eo colluatur, & caricæ pingues, & allium, & myrrha incocta. Ne vero nigri fiát, aut corrodátur, ea smegmata, quæ ad dentes accommodata dicuntur, faciũt: ex quo genere est sal cum pulegio, aut cornu ceruino, aut sepiæ testa, aut ouorum læuigata putamina.

De ingressu in oleum, ex Herodoti *libro de remediis extrinsecus occurrentibus.* Cap. 37.

Descensus in solium ex oleo conueniunt iis, qui diuturnis febribus cum perfrictione conflictantur. iísque qui lassitudine fuerunt oppressi: & iis, quibus, dum febri iactantur, dolent nerui, qui ossibus sunt admoti. tempus omne accommodatum est, omnísque ætas, sed magis senilis. atque in symptomatis cum febri coniunctis apti sunt huiusmodi ingressus in declinatione. in quartanis vero febribus, etiam in statu. particularia vero tempora sunt, vt in remissionibus in omnibus conueniant. in conuulsis vero, & dolentibus, & vrinæ suppressione, vt festinemus. cæterum quinta olei pars calfacienda est: reliquum in balnei soliis sit. nã quod in balneis est, neque satis calidum redditur, neque totum rite ad ignem calefieret: siquidem ad secundum vsum inutile redderetur: quandoquidem nidorosum fieret. solium vero, in quo oleum sit, ad proportionem ægrotantis magnũ esse debebit. Locetur autẽ in tentorio, aut domo ex omni parte inclusus. esto autẽ in sella: super qua endromis ponatur perforata per interualla quaternum digitorũ: cuius initia consuta sint lignis quadratis oblongis. id quod facimus, quia ægroti, qui carnis mole sunt onusti, non facile à solio auferantur. dilabuntur enim gestantium manus. quod si cauendum sit, ne fiat, manibus tenaciter apprehendenda sunt corpora: quę res carnes tenues & imbecillas contundit. præterea decubitus in nudo solio difficilem actionẽ tum sua duritia, tum vero feruore efficit. æs enim vehementius incalescit. quam etiam

ob rem iubemus,vt spongias substernant, vt ad mollia corpora ægroti adnitantur.foramina vero adhibentur,vt postquam fuerint deportati,oleũ defluat. Ergo constitutus æger in sella,caróque reddita æqualis per mollem & moderatam frictionem fuerit. reuolutis autem lignis in oleum rite imponatur. reuoluantur vero in contrarium ligna,vsque dum ægrũ in subiectis spongiis statuant:pársque ad caput spectans, esto sublimior.prima autem olei oblatio mitis esto. vbi paululum immorati homines in humore quieto fuerint, oleum, per se agitent:quíque adstant, conuenienter rationi eosdem perfundant.sed non est ignorandum,& multum & prę̨ter animi sententiam ex eo motu calorem excitari. si vero feruidiore temperiē indigeant,calidius oleum erit affundendum. infusio vero ad pedes,& ad solium fieri debet. prę̨terea qui caput perspergit, immergendus est, sed spongia mollis ante oculos admoueatur.Temporis mensura definiēda est in iis, qui solutionis causa descendunt in oleum, vt vel rigorem, vel febrim, vel inflationes soluant:& in iis, qui alimentum male distribuunt.in principio enim, vt corporis raritate in facie madidum vaporem capiant: postea vero, vt longiore tempore immorentur.Præterea sciendum est,ex hoc ingressu in solium multos sudores,atque adeo plures,quam in balneis excitari. quocirca vires omnium nobis scopi erũt propositi:cum quibus sudorum etiam,qui excernendi erunt,habenda est ratio.si vero doloris,aut conuulsionis, aut vrinæ suppressionis causa in solium ex oleo descendant, non modo vires,sed etiam eorum quæ infestant, elationem,aut diminutionem considerare conuenit. Vbi autem è solio decreuerimus hominē educere, ligna deuoluimus, & eum auferimus.cúmque in sella fuerit locatus,spongiis calidis compressis, tum linteis obductum efferimus: faciem vero aqua lacteo tepore perfundimus:síque ob exolutionem fiat,etiam frigida.his confectis eum in tentorium deferre celeriter oportet:aut in eundem locum traducere, in quo fuerat prius. etenim in puro, temperatóque aëre quamprimum eum statuere necesse est,eandémque diligentiam, & curam,quam iis deberi diximus,quos animi defectio premit, adhibere. Eos autem,qui morbis per circuitus redeuntibus tenentur,alternis diebus,qui vero ob aliquod symptoma vrgens hoc præsidio vtuntur,singulis diebus in solium demittemus.

De

De insessu in solio, ex hydrelæo, ab eodem libro.
Cap. 38.

Si debiles sint, qui in hydrelæum se demittunt, endromide amicti ingrediantur: si robusti, etiam sine veste id faciãt. Oleum autem cum aqua diligenter miscendum est: nec minus, quam sexta pars esse debet. qui vero lassitudinis, aut diuturni laboris causa in hydrelæũ descendunt, in secunda balnei domo multum temporis insidere in solio debent.

De marinis, ex eodem libro. Cap. 39.

Deinceps sequitur, vt de marinis dicendum esse videatur. hæ nanque medicamentosa qualitate sunt præditæ: & ad multas affectiones valent. mordent hę carnem, & extremitatem cutis vellicãt, suáque densatione, ac siccitate humorem, qui nimius redundat in corpore, ebibunt, atque consumunt. quam ob rem vtiles sunt iis, qui articuli defluxione laborãt. esto autem hę tepidæ ad summum, vt in eis immorari ęgroti diutius possint. nam maior caliditas citius, quam par est, vires soluit. natationes vero in eisdem fiant, vt prædictę vtilitates capiantur. Cum vero sint vtiles iis, quorum artus defluxione tentantur, & quorũ male affecti sunt nerui, eædem sunt incommodæ morbis vesicę, aut vlceribus: & item exanthematis, quæ per superficiem erumpũt. optimum est, vt post earum vsum, balneo vtantur. sin minus, aqua dulci omnino perspergantur. nam marinæ humor in corpore relictus crassescit, & cum summa molestia aëris attractionibus, quæ fiunt, assidet. natationibus vero in mari vtantur ij, qui frigida, quíque calida lauantur. post quos, omnes ij, qui oleo se vnxerint, vt totam eam humiditatem, quæ corpori adhęsit, abluant, & abstergant, eradantur. quoniam vero sæpenumero affectiones exigunt multarum aquarum experientiam, optimum fuerit, si vtendum sit calidis & frigidis, vt ab aquis thermarum, quæ marinas etiam præcedãt, initium ducamus.

De sudorem euocantibus, ex eodem libro.
Cap. 40.

Quæ sudorem euocant non solum iis vaporibus, quos ex se calidos, siccósque mittunt, vtilitatem afferunt, (huius enim causa idem faciunt, quæ ad illorum imitationem excogitan-

tur)sed quadam etiam propria eorum facultate. etenim tenues, euaporátésque exhalationes in puro & vndique aperto aëre perlatę morborum sobolem in corporibus eliquant, & reliquum carnis condensant., & totam corporis molem calfaciunt.eadem res spiritũ firmat, síque aliquid in eo crassum & perhumidum fuerit,excernit,simúlque humorem qui in capite insedit, consumit. Vt plurimum vero contrariam vim aquis sponte nascentibus id habet.est autem iis accommodatum,qui caput dolent,quíque scotomatici sunt, & qui difficulter audiunt, & quos aurium sonitus vrgent:itémque oculis suffusis, & stomachi madoribus, & defluxionibus:& exanthematis in cute efflorescentibus · malo etiam corporis habitui,& regio morbo inueterato:iis itidẽ, qui & multam & segnem carnem aceruarunt. morbos quoque incurabiles sanat.nam hydropem,quẽ catasarca vocant, nullo alio præsidio vtentem,emendat,& corrigit.idem iuuat eos, quos ascitas nominamus.Qui permanentibus,diuturnísque morbis tenentur, post accessiones vti sudorem euocantibus debent. qui vero prædictorum morborum causa experiuntur, statim nulla mora interposita vtantur. Neque enim in partibus male affectis licet fluxum intueri, cum inanitiones ex toto corpore ęqualiter fiant: siquidem humores ex omnibus partibus expelluntur,caróque humiditates emittens, cum quadam densa compressione siccatur, vt ne id quidem quod sibi infundi possit,excipiat:✲ Post exudationes alij in balneas & marinas natationes se demittãt, alij solis natationibus contenti sint:alij calida,aut frigida aqua persundantur. Ordo autem,qui in iis vtendis seruandus est,similis sit ei,quem in aquis perscripsimus. Quæ vero ad imitatiõnem eorum, quę suapte natura sudorem euocant,excogitantur fomentatiunculæ,quæ multo minorem vtilitatem, quam pollicẽtur, afferant,cum casus vrget,adhibeantur.

Galeni,de remediis metasyncriticis. Cap. 41.

In omnibus diutissime inueteratis morbis,cum cætera auxilia nihil profecerint, omnes fere ea remedia, quæ methodici metasyncritica nominant, adhibere consueuerunt. Ego vero,vbi intemperies quædam humida & frigida aut per se ipsa in partibus affectis inest,aut propter huiusmodi humorum frigiditatẽ fuerit exorta,medicamenta ex sinape,& thapsia,

pĩa, atque ex ſimilibus adhibeo. ad ſiccas vero & calidas nõ vtor. Cæterum qui dignoſcere affectiones non poſſunt, ad eiuſmodi medicamenta, velut ad ſacram, vt aiunt, anchoram confugiunt: & ſæpe id quod opus eſt, efficiunt: quod pleroſque homines eiuſmodi affectiones ob malam, & vitiatam victus rationem infeſtent.

Quæ ruborem inducunt. Cap. 42.

Naſturtij ſemen coxendicum, capitíſque dolores, & cetera omnia, quibus rubore opus eſt, excalfacit æque ac ſinapis. eodémque modo helenij radix, eáque cõtinuis articulorum lapſibus, qui ex humore procedunt, opitulatur. Fimo autem columbarum ſyluestrium frequentiſſime vtor. eo etiam cum ſemine ſinapis cõtuſo, & cribrato pro ſinapi vtor in iſchiade, hemicrania, tenebricoſis & terrificis imaginationibus, cephalæa, laterum, ſcapularum, tendinum, lumborúmque doloribus diuturnis. Iam vero facit etiam ad renum vitia, & ad colicas affectiones, & ad pedum, articulorúmque dolores, cum nondum callum obduxerint.

FINIS LIBRI DECIMI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM, LIBER VNDECIMVS.

Ex Dioſcoride, de ſimplicium medicamentorum facultate, per ordinem literarum ab A, vſque ad M. & eorundem apparatus.

Brotonum quod fœmina dicitur, arboris ſpecie frutex eſt, ſubcãdidus, foliis circum ramulos minutim inciſis ad ſeriphi modũ: florum plenus, corymbis in ſummo auri fulgore comantibus. quod æſtate natũ eſt, id guſtui amarum eſt. tale autem Siculũ videtur eſſe. alterũ vero mas vocatur: é ſtque ſarmẽtoſum. folia habet tenuia, vt abſinthium. plurimum in Cappadocia

Galatia,& Hierapoli Syriæ naſcitur.

Agallochum lignum eſt,quod ex India atque Arabia aduehitur,thyiæ ligno ſimile.eſtque odoratum, cum amaritudine quadam guſtum adſtringés. cortex corij ſimilitudinem habet:éſtque verſicolor.

Agaricum fertur radix laſerpitio ſimilis:non denſa ſuperficie,ſicut laſerpitiũ: ſed tota rara.eius alterum mas,alterum fœmina.præſtat autem fœmina rectas intus habens diuiſiones.maſculum vero rotundum eſt, & vndique concretum. vtrique guſtus in initio dulceſcés,mox vbi diffunditur,amarus. Naſcitur etiam in Galatia Aſiæ, & in Cilicia in arboribus ſed friabile,& infirmum.

Ageratum frutex eſt ſurculoſus,duorum palmorum longitudine,humilis,ſimplex: origano valde ſimilis. vmbellam habens,in qua maxime bullę aureę ſunt.elichryſo minor.

Anchuſa,quam alij calyca,alij onocleam vocát, folia habet lactucę,cuius acuta ſint folia,ſimilia,hirſuta, aſpera,magna,multa: vndique ab radice per terram ſparſa,ſpinoſáque. radix eſt digiti craſſitudine. ſanguinei coloris ęſtate prouenit,manúſque inficit.naſcitur autem læto ſolo.

Eſt & alia,quam Alcibiadium aut Onocholes vocauerũt. differt hæc à ſuperiore,quod minora folia habeat. æque autē eſt aſpera,ramulóſque habet exiles,in quibus flos eſt purpureus,aut puniceus:radices rubras,oblongas,& per meſſem ſanguineo quodá ſucco fluentes.naſcitur autē ſolo arenoſo.

Quinetiam alia anchuſa eſt,quę lycopſis nominatur,huic adſimilis.habet autem fructum puniceũ. quem ſi quis commanducatum in os ſerpentis inſpuerit,eum enecabit.

Lycopſis vero, quæ à quibuſdam anchuſa vocatur, folia habet lactucæ foliis ſimilia,ſed longiora, & craſſiora,& aſpera,ad caput radicis decidua.Caulis exit longus, aſper,rectus,adnatis multis cubitalibus aſperis:in quibus flores parui purpurei ſunt.radix rubra,& adſtringés. naſcitur in campeſtribus.

Adiantum,quod alij polytrichon vocant,folia habet exigua,coriandro ſimilia,& in extremo inciſuris diuiſa. Cauliculi,ex quibus exoriũtur,nigri,extremæ gracilitatis,dodrantales.nec florem, nec fructum fert.radix eſt inutilis.

Adiantum aliud eſt,quod trichomenes aliqui appellant,filici ſimile,paruum,leue:foliis tenuibus in ordinem vtrinque di-

digeſtis,lenti ſimilibus, contrariis inter ſe,in ramulis paruis, tenuibus,acerbis,ſubnigris.

Aegilops herbula eſt,folia habens tritico ſimilia, molliora tamen.in ſummo autem capite duo aut tria ſemina rubra fert:inter quę ariſtæ,veluti capilli prodeunt.

Aizoon,id eſt,ſemperuiuum magnum,alij buphthalmon, id eſt bubulum oculũ,alij ſtergethron,hoc eſt amorem concilians vocarunt:caules cubitales emittit, & etiam maiores, pollicis craſſitudine,pingues egregie virentes, inciſuras habentes vt vallaris, tithymalus. folia habet pinguia, pollicis magnitudine, in acumine linguę ſimilia. quęque inferiora ſunt,in terrá conuexa ſunt,quæ vero in capite,cõcreta inter ſe,circulũ oculi inſtar circunſcribunt. naſcitur locis montanis,& ſupra domicilia in vaſis fictilibus quidã ipsũ cõſerunt.

Aizoon minus in parietibus,& vmbroſis ſepulchris,& petris,& murorũm coronis naſcitur.cauliculi multi ab vna radice prodeunt, repleti foliolis pinguibus, paruis, & in ſummo acuminatis.exit etiã è medio caulis,dodrantali fere magnitudine,vmbellam habens,floréſque,tenues,virides,multos.folia vero eandem,quam ſuperius,vim habent.

Aizoi tertium genus videtur eſſe, quod alij portulacam agreſtem,aut telephion vocãt. folia habet latiora ad portulacæ ſimilitudinem,itémque hirſuta.naſcitur in petris.

Aethiopis folia habet verbaſco ſimilia,valde hirſuta, & denſa,in orbem circa imam radicem redacta. caulem quadrangulum,aſperum,apiaſtro,aut arctio ſimilem, multis alis concauum.ſemen erui magnitudine in ſingulis vaſculis geminum:radices ab eodẽ fundo numeroſas, lõgas,craſſas,ſapore glutinoſo.ſiccatæ vero,nigræ,durę,& cornibus ſimiles redduntur.plurima naſcitur in Meſſenia,& Ida monte.

Acacalis fructus eſt fruticis in Aegypto naſcentis:qui ſemini myricæ quadantenus eſt ſimilis.

Acacia naſcitur in Aegypto. ſpina eſt arboreſcens,fruticoſa,non recta in altũ creſcens,flore albo, ſemine ceu lupinorum,cãdido in ſiliquis:ex quo ſuccus exprimitur,& in ſole ſiccatur.ex maturo niger,ex immaturo ſubruffus. eligatur modice ruffus,& odoratus,vt in acacia eſſe poteſt. aliqui etiã ex foliis vna cum ſemine ſuccum exprimunt.ex hac etiam ſpina manat gummi. Lauatur in aqua ad oculorum medicinam ſuccus identidem confricatus, abiectis iis quæ in ſum-

mo concreuerint : donec pura aqua relinquatur . atque ita in pastillos cogitur . Vritur etiam in olla cruda cum tegulis in fornace:torretúrque ad carbones perflata. huius spinæ decoctũ solutos artus fotu sistit. Nascitur altera acacia in Cappadocia & Ponto:quæ Aegiptiæ quidem est similis,cæterum minus efficax:& oculorum medicinæ inutilis.

Acalyphes,hoc est vrticæ,quam cniden vocant,duplex est genus.alterum agrestioribus,asperioribus, & nigrioribus foliis est:seménque lini semini fert simile,sed minus: alterũ exili semine,& non ita aspero.

Acantha. Spina alba in montanis & syluosis locis nascitur.folia habet chamæleonti albo similia,sed angustiora,candidioráque,& aliquantum hispida.Caulem habet spinosum, candidũ, duos cubitos excedentem ad pollicis crassitudiné, aut etiá maioré,subalbum,inané. in acumine caput est spinosum,echino marino simile.est tamé minus,& oblongum .flores eius purpurei, in quibus semé est,vt cnicus, sed rotundus.

Acantha Arabica albæ est acanthę similis. adstringit.

Acanthium folia similia habet albę acanthæ,in summis extremitatibus aculeata:in quibus est lanugo instar araneæ telę qua collecta,& in vnum conducta bóbicis effigiem præbent.

Acanthus,aut melanphillos, aut pæderos nascitur in hortis,& petrosis,& aquatilibus locis.folia multo latiora habet, quam lactuca ,incisuris distincta , vt erucæ folia, nigra, pinguia,læuia:caulem leuem,duorum cubitorum, digiti crassitudine.per interualla vsque ad verticem foliolis quibusdá veluti nucamentis oblongis hyacintho similibus circundatum.è quibus flos albus,semen oblongum, luteum, caput thyrsi figura.radices subsunt glutinosæ,fuluescentes,longę. Nascitur etiam agrestior acantha, carduo similis, aculeata,& breuior quam ad ea,quæ in hortis prouenit.

Acinus hoc est ocimastrum , herba est coronaria,tenui ramulo, similis ocimo,hirsutior, & odorata. à nonnullis vero in hortis seritur.

Aconitum,vel pardalianches,vel cynoctonon , folia habet tria,aut quatuor cyclamini,aut syluestri cucumeri similia: minora tamen,& aspera.caulis est dodrátalis. radix similis caudę scorpionis,alabastri modo splendens.

Aconitum alterum est, quod lupicidam vocant. plurimum in Ita-

in Italia montibus Iuſtinis prouenit, ſuperiore prẹſtantius. folia autem habet platani ſimilia, ſed pluribus inciſuris diſtincta, & multo minora, & nigrior a. caulem habet vt ſilicis germẽ glabrũ, cubiti altitudine, aut etiã maiorẽ. fructus in ſiliquis quodãmodo oblongis. radices cirris ſquillarum ſimiles, nigræ.

Acorum folia habet iridi ſimilia: ſed anguſtiora: radices nõ diſsimiles, complicatas, non in rectũ, ſed obliquum tendẽtes, & in ſuperficie, geniculis interſectas, ſubalbas, guſtui acres, & odori non ingratas. Prẹſtat autem album, & denſum, & non exeſum, & plenum, & odoratum. tale autem eſt quod in Colchide, quodque ex Galatia allatum, aſplenum nominatur.

Actæ, hoc eſt ſambuci altera ſpecies eſt, quæ in arborem aſſurgit, ſurculos arundinis forma habet, rotundos, albicãtes, oblõgos, cauos: folia quaterna, quinã ve per interualla ex virgis prodeunt, iuglandi nuci ſimilia, graueolentia, & longiora. in extremo autem caule circinatẹ vmbellẹ, flores candidi, fructus terebintho ſimilis, qui in nigro modice purpuraſcit, acinoſus, copioſi, ac vinoſi ſucci. Altera vero ſpecies quam chamæacten, hoc eſt ebulum, aut helioſacten vocant, minor eſt, & herbæ ſimilior. caulem quadratum habet, multis geniculis interſeptũ, folia per interualla ex ſingulis geniculis exeunt amygdalæ ſimilia. per orbẽ ſecta, & lõgiora, graueolentiãque. in ſummo vmbella eſt, ſimilis antedictẹ, itẽmque flos, & fructus. radix longa ad digiti craſſitudinem ſubeſt.

Halimus, frutex eſt ſepimẽtis idoneus, rhamno ſimilis, ſpinis vacans. folia oliuẹ ſimilia, latiora tamen gerit. naſcitur maritimis locis, & præruptis, itẽmque in ſepibus. parantur eius folia coquendo ad veſcendum.

Althæa, aut hybiſcus ſylueſtris maluæ ſpecies eſt. folia habet rotunda, vt cyclaminum, & lanuginoſa. florem roſaceum, trium cubitorum caulem: radicem glutinoſam, intus albam.

Aliſma, quod alij damaſonium, alij lyrion appellant foliis eſt plantagini ſimilibus, anguſtioribus tamen, & in terram deflexis: caule tenui & ſimplici. ad cubiti altitudinem, capitulo ad thyrſi formam. floribus albis, ſubpallidis radicibus, quales nigri veratri ſunt, tenuibus, odoratis, acribus, ſubpinguibus. aquoſa loca amat.

Aloë habet ſcillæ folium, craſſum,pingue,in rotundo mo dice latum,retrorſum pandum. folia vtrinque ex obliquis ſpi nulas raras & mutilas habet. caulis aſſurgit antherico ſimilis. flos eius albus,fructus haſtulæ regię ſimilis,grauis eſt odoris, guſtui amariſſima,radicem vnicam, ceu palum humi defixum habet. Plurima vero in India naſcitur , vnde & liquor com• portatur.Oritur quoque in Aſia,& quibuſdam maritimis lo cis,atque inſulis,vt in Andro.Sed ad exprimẽdum ex ea ſuc- cum inutilis . glutinandis vero vulneribus trita , atque illita eſt accommodata. Duplex autem eſt eius liquoris genus:alte rum arenoſum, quod purioris aloës ſedimentum eſſe videa• tur:alterum ad iecoris formam. eligito pinguem,calculis va- cantem,ſplendentem,ſubflauam,friabilem,iecoris modo cõ- cretam,facile liqueſcentem,& quæ maximæ amaritudinis ſit. nigram vero & quæ non facile frangitur, reprobato.adulte- ratur gũmi admixtione,quod guſtu reprehenditur,& amari- tudine,& odoris intentione: & quod digitis friata ad mini- mum vſque ramentum non diſſoluitur. Alij acaciam quoq; miſcent. Torretur autem etiam ad oculorum medicinas in pura,& igni candente teſta:radiculáque ſubinde verſatur,do nec tota æqualiter candeat. lauatúrque abiecto eo,quod are noſum eſt , tanquam inutili: quod vero pinguius & leue ſit, ſeruatur.

Alſine, nonnulli myoſota, id eſt muris auriculam vocant, quæ inde nomen traxit, quod foliola muris auriculę habeat ſimilia:dicitur autẽ alſine,quod ἄλση , id eſt lucos,& vmbro• ſa amet loca.folia ſimilia habet helxine,ſed humiliora,& lon giora,non hirſuta.cum teritur,cucumeris odorem refert.

Alyſſon exiguus eſt frutex,ſubaſper, ſingulari caule,foliis rotundis:in quibus fructus ſunt vt duplices clypeoli,in qui- bus ſemen modice latum continetur. ipſum vero montanis & aſperis locis naſcitur.

Alypon fruticoſa eſt herba , & ſubrubra, foliis tenuibus ramuliſque tenuibus :flore molli,& leui.radix plena eſt acris ſucci . ſemen vero epithymo ſimile.naſcitur maritimis locis, ac præſertim in Lybia , quanquam in aliis etiam pleriſque prouenit.

Ambroſia,quam alij botryn,id eſt racemum, alij artemiſiá vocarunt, fruticulus eſt ramoſus , trium dodrantum . huic folia

folia,qua caulis erumpit,exigua,vt rutæ folia,ſurgunt,ramuli exiguis ſeminibus ſunt pleni,inſtar racemulorum:quæ nunquam florent,vinoſo odore. radix tenuis eſt duum dodrantum.In Cappadocia vero coronis inſeritur.

Ammi, alij Aethiopium cuminum . notum eſt ſemen hoc exiguum.multo exilius cumino eſt.origani ſaporem guſtui affert.probato quod purum eſt, & furfuris expers.

Ammoniacum ferulę liquor eſt.totus frutex cũ radice agaſyllus dicitur. probatur bene coloratum,ligni expers, thuris ſapore,calculis vacans,denſum,ſine ſordibus, caſtorei odorẽ referens, guſtui amarum. hoc vero θρᾶυμα,hoc eſt fragmentum vocant : quod vero terram , aut lapillos habet mixtos, φύραμα, hoc eſt mixtionem appellant. naſcitu r in Lybia ad Iouis Ammonis templum. eſtq́ue ſuccus arboris ferulas gerentis.

Amurca eſt olei ſedimentum. hęc decocta cupreo vaſe ad mellis conſiſtentiam adſtringit.& ad eadem,ad quæ lycium, facit.

Agreſtis vitis ſarmenta vitis viniferæ modo longa emittit, lignoſa,aſpera,folia hortenſi ſolano ſimilia:longiora tamen, & latiora.florẽ habet,vt capillos muſcoſos:fructum fert exiguis vuis ſimilem. cum maturuerit,rubrum.rotunda eſt, acinorum figura.

Alba vitis ab aliis bryonia , ab aliis ophioſtaphylon,hoc eſt ſerpentum vitis,ab aliis chelidonium,ab aliis pſilothrum, vocatur:folia, clauiculosq́ue ſatiuæ vitis ſimilia habet.magis tamen hirſuta ſunt omnia:& propinquis fruticibus ſeſe clauiculis applicant. fructum fert racemoſum, ruffum, quo pilis coria ſpoliantur . huius aſparagis decoctis veſcuntur,qui aluum & vrinam cient.

Ampellos , hoc eſt vitis nigra, quam proprie bryoniam nõnulli vocát, alij Chironiá vitem nominát, foliis eſt hederę ſimilibus : ſed ad ſmilacis hederæ folia propius accedentibus:caule quoque ei ſimili. verum hæc in omnibus maior.ipſa quoque ſuis clauiculis arbores apprehendit . fructus eius racemoſus eſt, viridis in initio: concoctus vero, niger. radix extrinſecus nigra,intrinſecus coloris buxei.

Ampelos agria , hoc eſt vitis agreſtis , vel labruſca , duplex eſt . alterius vua non matureſcit : ſed ad florem vſque producit eam , quę οἰνάνθη , id eſt flos vitis appellatur.altera

fructum absoluit,eáque paruos habet acinos,& nigra est,atque adstringens.

Amygdalæ amare radix decocta,& trita,ephelidas in facie emendat.ipsæ itidem amygdalę illitæ idem efficiunt.admotæ menses cient:capitis dolori medentur,illitæ fronti cum aceto,& rosaceo. faciunt ad epinyctidas, ex vino . ad vlcera vero putrescentia,serpentia,& canum morsus,ex melle.in cibo sumptæ leniunt dolorem,ventrem molliunt,somnum cõciliant, vrinam prouocant, ad sanguinis reiectationem cum amylo,& menta sumpta valent. ad renum vero & pulmonis vitia ex aqua potui dantur.

Amylum laudatissimum est, quod conficitur ex tritico purgato,& loto, & macerato in aqua dulci,abiecta quinquies per diem aqua,&,si fieri potest,etiam per noctem.vbi emollitum fuerit,aqua sensim absque agitatione effundenda est, ne id etiam,quod residere debet,simul defluat. cum mollissimũ redditum videbitur,aqua abiecta pedibus terendum est: tum aqua affusa furfures supernatantes cribro eximendi.quod superit per colum traiiciendum, mox vt excolatum fuerit, in nouis tegulis in sole ardentissimo siccandum. nam si vdum paulisper maneat,acescit.

Amomum præstantissimum est Armeniacum , quod auri colore est:habétque lignum subfuluum, & valde odoratum. Medicum vero,quoniam in cãpestribus & aquosis locis nascitur, infirmius est.magnum,viridéque est,& tactu molle,lignis fibrosis,origani odore.Põticum vero subfuluum, fractu difficile,racemosum, plenũ fructu, odore feriens. Eligito recens,album,aut subrubrum,non adstrictum,aut compactum, sed solutum & diffusum, plenum seminis,vuarum racemulis similis:graue,& valde odoratum : sine carie,acre,gustũ mordés:simplici colore,& non vario. Adulterant amomum nõnulli admixta herba amomide, quæ est amomo consimilis: quę tamen odore & fructu vacat.ea in Armenia nascitur.florem habet origano similem.porro in huiusmodi rerum probationibus fragmenta semper vitanda sunt . elige vero quæ ab vna radice suos ramos integros habent.

Anagallidis duplex est genus , flore differens. nam quæ cœruleum fert florem , fœmina : quę puniceum , mas dicitur.

Anagyris, alij heleopon vocant , frutex est foliis & virgis

vitici ſimilis.arboreſcens,grauiſſimi odoris . flores braſſicæ ſimiles.fructum in exiguis ſiliquis fert, renum figura , variũ, ſolidum.dureſcit vua matureſcente.

Androſaces in Syria naſcitur,locis maritimis. herba candida eſt tenui ramulo,amara,foliorum expers: folliculum in capite habens,quo ſemina continentur.

Androſæmon,alij dionyſiada,alij aſcyron vocant: frutex eſt tenues habens ramulos, ſurculoſus , virgis punicei coloris,foliis rutæ triplis, quæ trita vinoſum ſuccum emittunt. Complures alas habet in cacumine vtrinque expanſas, circa quas floſculi parui ſunt,lutei coloris.in germinum capitulis fructus eſt nigri papaueris ſimilis , veluti punctis diſtinctus. coma vero confricata reſinoſum odorem exhalat.

Anemone duplex eſt:altera ſatiua,agreſtis altera. itémque ex ſatiua,alia eſt,quę puniceos flores producit, alia albeſcẽtes,& lacteſcentes,vel purpureos. folia habet coriandri, tenuioribus propé terram diuiſuris:cauliculos habet fibroſos, tenuéſque , in quibus flores, quales ſunt papaueris,inſident. media capitula nigra ſunt,vel cærulea.radix oliuę magnitudine:vel maiore,ferméque geniculis quibuſdam intercepta. agreſtis vero in omnibus maior,quam ſatiua eſt:folia habet latiora,durioráque,caput oblongius,florem puniceum , radiculas tenues,& plures.eſt etiam quæ nigra folia habet , acriórque eſt.Qui vero ab agreſti anemona neſciũt argemonam,& papauer,quod rhœam vocát , de quo inter papauera dicemus, diſtinguere quod flos eiuſdẽ coloris punicei in vtroque viſitur, fallũtur,& argemonam,eupatorium nominant, &tamen argemones , & papaueris rhœadis color minus profunde puniceus eſt:& ſerius, quã anemone, florent. Præterea argemone liquorem croci ſaporis, guſtui valde acrem,rhœas vero album & acrem emittit: & vtrũque habet intermedia capitula agreſti papaueri ſimilia:niſi quod argemones capitulum in ſuperiore parte latiuſculum , rhœadis vero anguſtius . anemonæ vero neque liquorem emittunt, nec vaſculum habent:ſed quaſi aſparagi cacumẽ. ad hæc, in agris illę plerunque naſcuntur.

Anethini confectio. Olei veteris lib.II.vnc.8. florum anethi tantundem,diem vnum oleo macerabis . tũ manibus exprimes,atque repones.ſi iterum velis perfundere, recẽs anethum eo modo macerato.poteſt hoc vteri partes mollire,&

aperire. contra rigores circuitu redeuntes accommodatum eſt, calfaciens, & laſsitudines diſcutiens. prodeſt etiã doloribus articulorum.

Anthemida aliqui leucanthemon, aut heranthemon, aut chamæmelum, aut melanthemon, alij Chryſocalliã, alii calliam vocant. huius tria ſunt genera, floribus tantummodo differentia. capitula habent rotunda, intus alba: & floſculũ aurei coloris continent. foris vero orbiculato ambitu alba, aut lutea, aut purpurea ſunt. colligitur vere.

Antyllis eſt duplex: altera habet folia & ramulos lenti ſimiles: dodrantis altitudine: recta habet folia, molliáque. radix tenuis, & parua. naſcitur ſubſalſis, & apricis locis. guſtui ſubſalſa apparet. alterius vero folia, & ramuſculi chamæpytij ſimiles ſunt, hirſutiores tamen. eius flos purpureus eſt, grauiſſimi odoris: radix, vt cichorij.

Anonis, quam ononida aliqui vocant, dodrantales habet ramulos, & etiam maiores, fruticoſos, frequentibus geniculis plenos, alas multas habentes, capita rotunda. foliola parua, exilia, ad rutę, aut loti pratenſis foliorum ſimilitudinem, ſubhirſuta, odorata, non inſuauia. Sale conditur hæc, antequam ſpinas producat: éſtque ſuauiſsima. Ramuli quoque ſpinas habent acutas, ſurculorum more, firmas, craſſas. radix ei eſt firma, & candida.

Aparine, quam philanthropon vocant, ſemen durum, rotundum, in medio ſubcauum, vt vmbilicum, habet. veſtibus hæc herba adhęreſcit. paſtores ea coli vice vtuntur, ad pilos è lacte eximendos.

Apion quidam iſchiada, quidam chamæbalanum agreſtem, alij linozoſtin vocát. ramulos binos, aut ternos ab humo ſe tollentes ſpargit. folia habet rutę ſimilia: ſed oblongiora, & viridia. fructus exiguus ineſt. radices aſphodelo ſimiles: rotundiores tamen, & ad piri figuram: liquoris plenæ. nigro foris cortice, intus albo.

Agemone eſt tota agreſti papaueri ſimilis. folia habet anemones diuiſa, caulem puniceo flori ſimilem. caput rhœadis papaueris: ſed oblongius, & latius in parte ſuperiore. radix eſt rotũda, liquorem emittit, crocei ſaporis, acrémque.

Ariſarum perexigua herba eſt, radice ad oliuæ magnitudinem. éſtque aro acrior.

Ariſtolochia rotunda folia habet hederæ figura. odora-

ta cum acrimonia,ſubrotunda,tenera,multis germinibus ab vna radice prodeuntibus. ſarmenta oblonga ſunt, albi flores,pileolis ſimiles.quod in eis ineſt, rubrũ eſt, & male olet. Longa vero ariſtolochia folia habet oblongiora, quam rotunda,& ramulos exiles,longitudine dodrantis: florem fert purpureum,male olentem:qui cum cœpit eſſloreſcere, piro fit ſimilis. rotundæ autem radix orbiculata eſt ad modum rapi:longę vero radix eſt craſſitudinis digiti,dodrantaliſq;, aut maior.vtrique folia ſunt intus buxea, amara, & viroſa. Eſt etiam quędam longa, quę clematitis vocatur: quæ ramulos exiles habet,folia ſubrotunda,ſemperuiui minoris ſimilia,floribus referta,qui ſimiles rutæ ſint. radices eius ſunt longiſsimæ,ac tenues, quæ corticẽ craſſum & aromaticum odorem referentem habent: qui proprie cõficiendis vnguẽtis eſt idoneus.

Arcion,ſunt qui proſopida vocent. folia habet cucurbitæ ſimilia:maiora tamen,& duriora, & nigriora, & hirſuta. caule vacans herba eſt.radix magna,& alba.

Arction,alij arcturum vocant, foliis eſt verbaſco ſimilibus,hirſutioribus tamen, rotundioribúſque, radice tenera, alba,dulci: caule longo,molli: fructu denique cymino paruo ſimili.

Arnogloſſum,hoc eſt plantago, quam alij heptaneuron, alij polyneuron vocant,duplex eſt,maior & minor.nã minor plantago folia habet longiora,& anguſtiora, ac læuiora,caulem anguloſum,in terram inclinatum,flores pallidos, ſemen in ſummo caule:maior vero eſt virentior, latiore folio,oleris figura.caulis etiam huius anguloſus eſt, ſubruber, cubiti altitudine, à medio vſque ad verticem tenui ſemine circundatus.radicibus nititur teneris, multis,hirſutis, albis, digiti craſſitudine.

Arum,quod Lupha à ſyris vocatur, folia emittit dracõtij foliis ſimilia:minora tamẽ,& maculis minus diſtincta. caulẽ dodrantalem fert,ſubfuluũ:piſtilli ſpecie:in quo croci ſapore fructus eſt.radix alba, ad dracunculi radicem accedẽs. quę quoniam minus acris eſt,ideo elixa eſtur. ſale condiũtur folia, & veſca fiunt. per ſe etiam ſiccata, elixa comeduntur.

Artemiſia plerunque in maritimis locis naſcitur.herba eſt fruticoſa,abſinthio ſimilis:ſed maiora pinguioráque ei ſunt

folia: éstque eius altera virens, foliis latioribus, itémque ramulis: altera tenuior, exiguo flore, albo, graui odore. æstate autem floret. Nonnulli vero in mediterraneis locis nascentem herbulam ramis tenuioribus, singulari caule, admodum exiguam, flore refertam tenui, cuius color ceræ similis est, artemisiam appellant: est enim hæc odoratior, quá superior.

Asarum folia habet, hederæ similia: sed multo minora, & rotundiora. flores inter folia ad radicem purpureum alterco, aut cytino similem: in quibus semen est acino simile. radicibus innititur multis, geniculatis, tenuibus, latis, gramini similibus: sed multo gracilioribus, & odoratis, & calfacientibus, & linguam mordentibus. nascitur montibus vmbriferis. plurimum vero in ponto, & in Phrygia, & Illyride, & Iustinis Italiæ montibus.

Asclepias ramulos longos emittit, in quibus folia sunt hederæ similia. radices habet multas, tenues, odoratas, flores grauis odoris: semé, quale est pelecini. in mótibus nascitur.

Ascyron, quod androsæmon quidam vocant, hyperici est species, magnitudine differens, ramulis maioribus, fruticosius, & puniceum. flores luteos profert, fructum hyperico similem, odore resinæ: cuius attritu digiti fere cruentantur: vt vel ob hanc causam ἀνδρόσαιμον sit vocatum.

Aspalathus probatur, qui grauis est, quíque detracto cortice rubescit, aut purpurascit: densúsque est, odoratus gustu amarescens. Est & aliud eius genus albú, lignosum, inodorum: quod etiam deterius censetur.

Asplenú, sunt qui scolopendrium, qui hemioniú, sunt etiá qui pteryga vocant. habet autem folia scolopendræ animali similia, eáque plura, & ab vna radice prodeuntia. in petris, & parietibus siliceis, & opacis, caule, floribus, fructu vacantia nascuntur. incisuris vero vt polypodium, distincta sunt: subflaua inferius, & hirsuia: at superius viridia.

Astragalus frutex in terra est, foliis & ramulis ciceri similibus: floribus purpureis, paruísque. radix ei subest rotunda, grandis raphani modo. adnatas appendices firmas habet, itémque nigras, durissimas, vt cornua inter se implicitas, gustúque adstringentes. nascitur locis vento perflatis, niualibúsque. copiose in Phæneo Arcadiæ prouenit.

Aster atticus, aut bubonium, ramulus est lignosus, in quo summo

summo flos est luteus, qualis est anthemidis. capitulum vndique diuisum.foliola quoque habet stellæ similia. folia vero quæ circa caulem sunt,oblonga sunt,atque hirsuta.

Asphaltus,hoc est bitumé, præstat cæteris Iudaicum. probatum autem est,quod purpuræ modo splendet, odore intento,& graue.nigrum vero,& sordidum, prauum est.adulteratur pice admixta. Nascitur in Phœnice, & Sidone, & Babylonia,& Zacyntho. Vocatur etiam quoddam bitumé nepta, aut aphtha : éstque id quod ex bitumine Babylonio excolatum est,colore candido. quin nigrum etiam inuenitur, quod vim ignium rapacem habet, ita vt per interualla ipsos arripiat. Valet hoc ad suffusiones, & albugines oculorum.

Atractylis,aut cnicus agrestis,spina est cnico similis:multo autem minor. folia in summo ramulo habet. magna ex parte nuda est.ea fœminæ pro fusis vtuntur. habet etiá comam in summo aculeatam.flos pallidus est:radíxque tenuis.

B

Balaustium est agrestis punici flos. eius multa sunt genera:siquidem & album, & purpureum, & rosei coloris inuenitur. est autem cytino punici simile. exprimitur ex eo succus,vt hypocystis,& cytinus.

Baccaris herba est odorata, quæ coronamentis inditur: cuius aspera sunt folia,caulis angulosus,dodrantis altitudine,subasper,adnata etiam habens. flos ei est purpureus, albicans:radices nigro cinnamomo similes.amat autem aspera,& squalida loca.

Balanos,id est glans vnguentaria,fructus est arboris,quæ myricæ est similis: qui fructus auellanę nuci, quá ponticam vocant,est æqualis. cuius interior pars expressa humorem, vt amara amygdala,ex se mittit : quo ad preciosa vnguenta vtuntur pro oleo. nascitur in AEthiopia, & AEgypto, & Arabia,& ad Petram Iudeę oppidum.excellit bonitate quę recens est,plena,alba,cui facile cortex detrahitur.

Ballote,ab aliis nigrum marrubium vocatur. caules quadratos ex se mittit nigros, subhirsutos, ab vna radice permultos:folia habet marrubij,sed maiora, & rotundiora,nigra,& hispida,ex interuallis in caule disposita,apiastro similia,fœdi odoris.quam ob rem hanc nónulli apiastrú appellauerút.flores quoque in rotæ specié caules circúplectuntur,

Batos Idęa,id eſt rubus,hoc nomen inuenit,quia plurima eius copia in Ida naſcitur, éſtque hic rubus multo tenerior, quam caninus, ſpináſque paruas habet. atque ſpinis vacans inuenitur.

Batrachion, id eſt ranunculum appellant quidam agreſte apium.huius genera ſunt plura. vnum enim coriandri habet folia,latiora tamen,& ſubalba,& pinguia:florem luteũ, quandoque purpureum:caulem non craſſum,ad cubiti altitudinem,cui radix alba,& longa adiuncta eſt : quæ ellebori modo appendices habet. naſcitur ſecundum aquarum decurſus.

Secundum genus eſt geniculoſius, & longiorem habet caulem,& pluribus foliorum ſectionibus:atque acerrimum.

Tertium vero eſt admodum exiguum,moleſti odoris, aurei floris:cui accedit etiam quartum eidem ſimile,ſed lacteo flore.

Bdellium eſt arboris Arabicę lachryma. probatum autem eſt,quod guſtu amarum eſt,tranſlucidum ad glutinis taurini modum,interius pingue,facile molleſcens,lignorum & ſordium expers,in ſuffitu odoratũ,vngui ſimile. Eſt autẽ quoddam ſordidum & nigrum,in offas conuolutum,aſpalathi odore, quod ex India aduehitur. ex Petræa quoque Arabia reſinoſum,& liueſcens affertur,bonitate inferius. Adulteratur gummi admixtione.quódque tale eſt, non ita amareſcit in guſtu,nec ita odoratum in ſuffitu eſt.

Betonica herba eſt,cuius caulis eſt quadratus,tenuis, altitudine cubiti,& aliquando maior:folia longa,mollia,quercui ſimilia, quorum ambitus inciſuris diuiſus eſt, odorata: queq́ue ad radicem ſita ſunt,maiora.in ſummo autem caule ſemen eſt ſatureię modo ſpicatum. Huius folia legenda ſunt,& ſiccanda: quorum etiam frequentior eſt vſus. radicibus tenuibus,vt veratrum,innititur.

Beranica, aut Vettonica herba eſt, quę ſylueſtris lapathi habet folia,ſed nigriora, & hiſpidiora, guſtum adſtringentia.caulem non magnum producit: radicem vero exilem,& breuem.ſuccus ex foliis exprimitur,qui ad ſolem, & ad ignẽ cogitur.

Bechion,hoc eſt tuſsilago,folia habet hederæ, ſed maiora,ſex aut ſeptem à radice prodeuntia,inferius alba,ſuperius virentia, in angulos multos abeuntia. caulis eſt dodrantis alti-

altitudine. flos pallidus, verno tempore: sed quamprimum & flores, & caulem amittit. radix tenuis est. nascitur prope aquarum scaturigines, & rigua loca.

Bulbus, qui ad ciendum vomitum accommodatus dicitur, folia habet corigię modo lentiora, & multo longiora, quã is, qui edendo est: radicem vero illi similem: circa quam niger est cortex. hæc per se in cibo sumpta, & item eius decoctum potui datum, vomitus mouet.

Botrys tota est lutei coloris herba, & in multas alas sparsa. semẽ totis ramulis adnascitur. folia habet cichorio ęqualia. tota suauem odorem spirat. & ideo vestibus immiscetur. nascitur præcipue circa profluentes aquas, & torrentes.

Buglossum est verbasco simile. folium humi sparsum, asperius, nigrius, & minus, bouis lingue simile.

Bunion, sunt qui action vocent. Napus caulem quadratũ, oblongum, crassitudine digiti emittit. folia fert apij similia: sed multo tenuiora, coriandris proxima. flos vt anethinus. semen odoratum est, altero minus.

Butyrum probatum ex pinguissimo lacte, quale est lac pecudum, conficitur. ex caprino quoque fit in vasis agitato: quo motu quod pingue est, à reliquo lacte secernitur. Fuligo etiam ex butyro, colligitur hoc modo. butyrum in lucernam nouã infunde, accẽde: vas obtura fictili, angusto, quod superne fistulæ formã, inferne vero foramẽ habeat, vt clibani: ídque finito ardere. vbi primum butyrum absumptũ fuerit, aliud affunde: ídque facito, vsque dum tantum fuliginis quantum volueris effectum sit. penna postea deradito, atque vtitor.

Buphthalmon caules profert teneros, folia fœniculo similia, flores luteos, anthemide maiores, oculi similitudine: vnde etiam nomen inuenit. nascitur circa vrbes.

Brabe herba est cubiti altitudine, tenues ramos, multósq; spargens: & ex vtroque latere folia, ceu lepidij: sed molliora: & candidiora. in summo vmbellam gerit sambuci figura. in qua candidi flores insunt.

Brathy, hoc est herba sabina, duorum generum est: alterũ foliis cupressi simile, spinosius tamen, grauioris odoris, & acre, feruidęque naturę. curta est hæc arbor, & in latitudinẽ magis effunditur: eiúsque foliis ad suffitus nonnulli vtuntur. alterum vero genus est myricæ foliis simile.

Bryon, vel ſplanchnon, id eſt muſcus in arboribus cedro, populo alba, & quercu inuenitur. cæteris præſtat cedrinus, viridis, montanus. ſecundo loco cenſetur is, qui ex alba colligitur populo. ex quo etiam probatur is, qui odoratus, albúſque eſt: nigricans vero eſt deterior.

Bryon marinum naſcitur in lapidibus, & piſcium teſtis prope mare, capillaceum, gracile, caulis expers, egregia adſtringendi vi præditum.

Bryopteris naſcitur in muſcoſis vetuſtarum quercuũ partibus, filici ſimilis: ſed multo minoribus foliorum inciſuris. radices habet implicitas, hirſutas, ſapore cum dulci, acerbo.

Γ

Gallium, ſunt qui gallarium vocent, eo quod γάλα, id eſt lac inſtar coaguli cogat. ramulum & folium aparinę ſimillimum habet: ſed rectum, & in eo ſummo flos luteus, tenuis, denſus, multi odoris inſidet. naſcitur in paluſtribus locis.

Galiopſis, aut galeobdulon, totus frutex cum caule, & foliis vrticæ eſt ſimilis: ſed lęuiora ſunt folia, & in attritu valde grauis odoris: flores tenues & purpurei. naſcitur circa ſepes, ædificia, & ſemitas vbique.

Gentianæ folia, quæ ad radicem ſunt, iuglandi nuci, aut plantagini ſunt ſimilia, colore ſubrubra. quæ vero in medio caule, & præſertim iuxta cacumen, paululũ diſſecta. caulis eſt vacuus, cauus, digiti craſſitudine: altitudine binũ cubitorũ: geniculis interceptus: ex maioribus interuallis foliis circundatus. ſemen habet in foliculis latum, leuem, glumoſum, quod ad ſpondylij ſeminis ſimilitudinem accedit: radicem vero longam, ariſtolochiæ ſimilem, craſſam, amarámque. naſcitur in celſiſſimis montiũ verticibus, itémque vmbroſis locis, & aquoſis. Succus autẽ ex radice ad hunc modũ exprimitur. contuſa radix quinque diebus in aqua maceratur. tum ex aqua decoquitur, donec radices ſuperſtent. vbi aqua refrixit, linteo excolatur: & coquitur donec ad mellis cõſiſtentiam redigatur: & in teſtaceo vaſe reponitur.

Geranium folia diſſecta anemonæ ſimilia habet: verum longiora. radix ei rotunda eſt, & cum eſtur, dulcis.

Glaucium ſuccus eſt herbæ ad Hierapolin Syriæ vrbem enaſcentis. habet folia cornuti papaueris foliis ſimilia: ſed pinguiora, & humi depreſſa, grauis odoris, guſtanti amara.

ſucco

ſucco abundat, qui crocei coloris eſt. Eius folia incolæ in ollá conieċta in furnis ſemicalidis calfaciunt, vſquedum flaceſcant: tum contundunt, ſuccúmque exprimunt, qui quoniã refrigerandi vim habet, ad oculorum medicinas in principio adhibetur.

Glaux cytiſo, aut lenticulę folia habet ſimilia: quorũ inferna pars candidior, viridis ſuperna. ramuli quini, aut ſeni prodeunt è terra, tenues, ab radice dodrantem alti. flores purpurei, vt albæ violæ, ſed minores. naſcitur prope mare.

Gleucinum, hoc eſt muſteum vnguentum ſimplex conficitur ex omphacino oleo, iunco, calamo, nardo celtico, ſpatha, aſpalatho, ſertula campana, coſto, & muſto, circundato vinaceis vaſe, quod aromata, vinum, & oleum contineat. triginta diebus bis in die mouetur: tum expreſſum oleum reponitur.

Glycyrrhiza, hoc eſt dulcis radix, naſcitur plurima in Cappadocia & Ponto. breuis frutex eſt, ramulóſque duum habet cubitorũ, in quibus folia denſa ſunt, lentiſco ſimilia, pinguia, & tangenti glutinoſa. flos ei ſimilis hyacintho eſt. fructus pilularum platani magnitudine, ſed aſperior: qui ſiliquas habet, vt lenticula, ruffas, & longas. radicibus innititur longis, buxei coloris, vt gẽtiana: ſubacerbis, dulcibus: è quibus, vt ex lycio, ſuccus exprimitur.

Glycyſis, id eſt pæonia, caule naſcitur fere duorum dodrantum altitudine, multa habens adnata. Huius duo ſunt genera. mas, folia regie nucis ſimilia fert: fœminę diuiſa ſunt folia, vt ſmyrnio. ſummo caule ſiliquas emittit amygdalis ſimiles: in quibus apertis rubentia grana exigua, multa acinis punicorũ ſimilia, & in medio nigra, quinque aut ſex purpurea inueniũtur. Radix maris tenuis eſt, digiti craſſitudine, dodrantis vero longitudine, guſtu adſtringens, alba. Fœminæ vero radicibus appendiculę, ceu glandes, ſeptem aut octo inhærent, vt in aſphodelo cernitur,

Glechon, id eſt pulegiũ, herba eſt nota omnibus. attenuat, calfacit, concoquit. potui data mẽſes, ſecundas, & fœtus extrahit. pulegium autem cum melle & aloë potum ex pulmone educit. cõuulſis auxiliatur. nauſeas & ſtomachi morſus ex poſca permulcet. nigram bilem per aluum euacuat. ex vino epotum venenatorum iċtibus ſubuenit. naribus

cum aceto admotum eos,quos defecit animus, reuocat. siccatum,tritum,combustúmque gingiuas confirmat. Inflammationes omnes cum polenta emplastri modo superdata lenit.podagris subuenit per se impositum,vsquedum rubescat locus. cum cerato varos extinguit. spleneticis quoque cum sale illitum prodest. pruritus eius decocto lauando sedantur.in insessionibus denique ad inflationes, duritias, & conuersiones vuluæ est accommodatum.

Gnaphalium.huius foliis,quę alba,& mollia sunt,quidam pro tomento vtuntur.quæ quidem folia ex vino austero pota ad dysenteriam sunt efficacia.

Gõgyle,id est rapum.huius radix decocta alit,inflat, flaccidas carnes creat,venerem stimulat. eiusdẽ asparagi decocti in cibo sumpti vrinam cient. semen antidotis & theriacis,quæ leuando dolori sunt,inditur.sed syluestre rapum in agris nascitur,frutéxque est cubiti altitudine,ramis refertus: in summo læuis, & folia item læuia: digiti crassitudine, aut maiora: semen in calyculatis siliquis fert. cúmque ea inuolucra aperiuntur, alia intus siliqua visitur ad capitis figuram accedens:quo semina parua nigra continentur: quæ cũ fráguntur,alba intus sunt.

Δ

Daucus,Creticus fœniculo similia habet folia, sed minora,tenuioráque, caulem dodrantis, vmbellam coriandro similem flores albos:in quibus acer inest fructus, albúsque & hirsutus:suauis odoris in mandendo.radix digiti crassitudine,& dodrantis longitudine est. nascitur saxosis, & apricis locis. Alter etiam est agresti apio similis:aromaticus,acer,odoratúsque,& gustui feruens: sed Creticus est præstantior. Tertium porro genus est folio coriandri, albo flore: capite & fructu anethi similibus: habétque erraticę pastinacę vmbellam,oblongi seminis,vt cumini,acrísque plenam.

Daphne,id est laurus,quędá tenui folio,quædam latiore constat.vtraq; calfaciendi,& molliendi vim habet.quocirca decoctũ earum insidendo vuluæ, & vesicæ affectionibus cõuenit.folia virentia leuiter adstringũt.trita atq; illita vesparum,atque apum ictibus medentur.eadem quoque cum pane aut polenta superdata inflammationes cunctas leniunt. pota vero stomachum subuertunt,& vomitus cient.

Daphne, hoc eſt laurus Alexandrina folia ruſco ſimilia, ſed maiora,& molliora,& candidiora habet.fructum in mediis fert rubrum,ciceris magnitudine. ramulos humi ſpargit dodrantales,aut etiam maiores,radix ei ruſco ſimilis eſt:ſed maior,odorataque,& mollior.naſcitur montanis locis.

Daphnoides frutex exiguus eſt,cubitalis.ramos habet multos à medio in ſuperiorem partem corigię modo flexiles:in quibus inſunt folia.eorum ramulorũ cortex eſt egregie glutinoſus.folia lauri,molliora,gracilioráque, & fractu facilia. quorum guſtatu os & fauces mordentur, atque incéduntur. flores candidi.bacca nigra,vbi matura eſt. radix inutilis.naſcitur locis montanis.

Delphinium,ſunt qui diachryſin, qui hyacinthum vocãt: ramos ab vna radice duorum dodrantum longitudine,& aliquando maiores emittit:in quibus foliola diuiſa,tenuia,oblonga viſuntur,delphini formam referẽtia, vnde ei nomen eſt datum.flos ſimilis albę violæ eſt,purpureóque colore.ſemen in ſiliquis milio ſimile cõtinetur. Alterum quoque delphinium eſt,quod ſuperiori eſt ſimile , ſed ramos, foliáque habet multo,quam ſuperius,graciliora.

Dictamnum ſunt qui agreſte pulegium vocent.Cretenſis herba eſt,acris,lęuis , pulegio ſimilis : ſed foliis maioribus, quę tomẽto & lanoſa pube ſunt obducta. ea neque florem, neque fructum fert.facit ad omnia, ad quę ſatiuũ pulegium, ſed efficacius.Quod vero falſum dictamnum vocant,pleriſque locis naſcitur antedicto ſimile: ſed minus acre eſt,& nõ æque efficax. Affertur etiam ex Creta aliud dictamni genus, foliis ſiſymbrij,ramis maioribus, in quibus flos inſidet origano ſylueſtri ſimilis,niger,& mollis:odor foliorum medius inter ſiſymbrium & ſaluiam eſt iucundiſſimus.

Dipſacon,id eſt labrum veneris,inter aculeatas referunt. caulem habet excelſum,aculeatúmque,folia caulem complectentia lactucæ ſimilia , in ſingulis geniculis bina oblonga, ceu bullas quaſdam intus & extra in medio dorſo aculeatas habentia.concauo,qua ſe in geniculis coniungunt,ſinu,quo rores & pluuię continentur: vnde etiam δίψακον , id eſt ſitientis nomen inuenit . in cacumine caulis ſingula capitula ſurculis inſunt,oblonga,ſpinoſa, echino ſimilia:quæ cum aruerunt,candida videntur. habẽt & capitula illa diuiſa vermiculos in media medulla.

Dorycnium Cratenas halicacabum, aut caleam vocat. fru tex est oleæ nuper prodeunti similis. ramulos habet cubito breuiores. nascitur in petris non procul à mari. foliis oleæ similibus colore, minoribus tamen, firmioribus, & valde sca bris: flore candido, in cacumine siliquis, vt ciceris, densis, in quibus exigua semina quinque aut sex insunt, rotunda, exigui erui magnitudine, leuia, firma, varia. radix ad digiti crassitudinem, & cubiti longitudinem accedit.

Dracunculum magnũ aliqui aron, aliqui isaron appellãt. nascitur is vmbrosis locis circa sepes. caulem habet læuem, rectum, fere duorum cubitorum, ad baculi crassitudinẽ: pro tempore versicolorem, vt angui similis videatur. vincunt ta- men in eo purpureæ maculæ. folia instar lapathi, inter sese implicita, fructum in summo caule racemosum fert, cinereo primum colore, mox vbi maturuit, crocco, puniceóque. ra- dixq; ei satis magna est, rotũda, alba: quę tenui cortice vesti- tur. Minor vero dracunculus habet hederæ folia, magna, cã- didis maculis insignia, caulem rectum, duum cubitorum, va- rium, draconis formam præ se ferentem, purpureis variega- tum notis, baculi crassitudine: fructum in cacumine racemo- sum, colore primum felleo, cum maturuit, croceo, gustum erodentem. radicem quodam modo rotũdam, bulbi forma, aro similem: quæ tenui cortice circundatur. In sepibus, se- ptísque vmbrosis nascitur.

E

Ebenus probatissima est AEthyopica, nigra, pectinum ex- pers, leuore suo cornu laborato similis: cum frangitur, dẽsa, mordens in gustu, & subadstringens: prunísque iniecta sua- uem odorem, & sine fumo, euaporans. recens ob pinguedi- nem igni admota accenditur. trita autem in cote subfulua redditur. Est etiam alia Indica, quę internatas habet lineas candidas & fuluas, & maculas eodem modo densas. & ta- men prior est pręstantior. Vendunt nonnulli sesamina, aut spinea ligna pro ebeno. quod vel ex eo dignoscitur, quod ea inania sunt, & in exigua fragmenta purpurei coloris cõscin- duntur: nec in gustu quicquam mordent, nec in suffitu sua- uem ex se odorem mittunt.

Elaphoboscum, quod elaphicon, aut ophigenion vocãt, caulis est rori marino, aut fœniculo similis, & geniculatus.

folia habet duorum digitorum latitudine,admodum longa, vt terebinthus,circumfracta,quodam modo aspera. quinctiam multas appendices caulis habet: quæ vmbellas anetho similes ferunt.flores ei sunt sublutei,semen anetho simile:radix ad trium digitorum lõgitudinem,& vnius crassitudinem accedit.eáque alba est,dulcis,& vesca. caulis tener pro olere manditur.

Elatina folia habet helxinæ similia,sed longiora, rotundiora,hirsuta,ramos tenues,dodrantales,quinque,aut sex ab radice prodeuntes:plena est foliis gustui acerbis.nascitur in segetibus.& cultis locis.

Ελένιον,sunt qui symphitum nominent, folia habet verbasci angusti folij,sed asperiora, & oblonga. Caulem aliquibus in locis non profert : radicem vero subalbidam,subfuluam,odoratam,magnam,subamaram:ex qua ad consitiones germina liliorum & ari modo capiuntur . nascitur montanis,vmbrosis,& squalidis locis.Radix autem æstate foditur, & in frusta dissecta siccatur.

Elelisphacus,hoc est saluia,frutex est oblõgus,multos habens ramos,virgásque quadratas & albicantes,folia mali cotonei effigie,sed longiora,asperiora,crassioráque:& quę sensim attritæ vestis modo scabra sunt,subalba,vehementer odorata,virosa.fructum in summis caulibus, vt agreste orminum,continet.locis asperis prouenit.

Ελίχρυσον, quod chrysanthæmon , aut amaranthum vocant,virgula est alba,virens,recta, solida. foliis angustis per interualla,ad abrotoni foliorum similitudinem. coma ei est in orbem acta,aureum colorem ostendens. vmbellam gerit orbiculatam,veluti corymbos arescentes:radicem habet tenuem.locis asperis,& aquosis conuallibus prouenit.

Elleborus albus folia plantaginis aut betę syluestris similia,sed breuiora,nigriora, & rubri coloris fert.caulem habet palmi altitudine,cauum,& cum cœpit arescere , cortice circumuoluto . Radices ei subsunt multæ , tenues , ab exiguo capitulo, & oblongo, velut à cępis prodeuntes. nascitur in montibus, & asperis locis. radices per messem colliguntur. præstat in hoc genere is, qui modice extentus & albus est,& friabilis,& carnosus : non acuminatum tamen,& iunceum. puluerem emittens dum frangitur:quíque est medulla tenui: gustu neque admodum,neque confertim feruens , neque sa-

liuam proritans. nam huiuſmodi ſtrangulat. Porro principem locum tenet Cyrenaicus, ſiquidem qui apud Galatas, & Cappadocas naſcitur, candidior, puluerulentúſque eſt, maiorémque ſtrangulandi vim habet.

Elleborus vero niger, quem melampodium, aut polyrhizon vocant, folia habet virentia, platani ſimilia, ſed minora ad ſpondylij ſimilitudinem, pluribus diuiſuris inciſa, nigriora, & ſubaſpera. caulis aſper. flores albi, purpuraceſcentes, figura racemoſi. ſemen cnico ſimile: quod Anticyris ſeſamoides vocant, ipſóque ad purgationes vtuntur. radicibus nititur tenuibus, nigris, veluti ab vno cępę capitulo dependentibus. quarum etiam vſus eſt. naſcitur locis aſperis, collibus, & ſiccis locis.

Ελξίνη, quam alij ſideritim, vel heracliam, vel elitin vocant, naſcitur in ſepibus, ſeptis, vinetis, & ſegetibus. folia habet mercuriali ſimilia, hirſuta. circa caules ſunt veluti ſemina exigua, veſtibus adhęrentia.

Ελυμος, id eſt panicum, Μελίνην aliqui dicunt, inter frumentacea numeratur, éſtque milio ſimilis, & pari modo ad panem conficiendum, & ad res eaſdem accommodatur. minus tamen nutrit, quam milium, & minus adſtringit.

Epithymű eſt flos thymi durioris, & ſatureię ſimilis. habet autem capitula tenuia, inania, caudas ad formam capillorum habentia.

Epimedium, quod πολύῤῥιζον, id eſt multarű radicum herbam aliqui appellant, caulis eſt non magnus: cuius folia ſunt hederæ foliis ſimilia, eáque ſunt 10. fere, aut 12. nec ſemen, nec florem fert. radices ei ſunt tenues, nigræ, graueolétes, ſapore inſipidæ. aquoſis naſcitur locis.

Epipactis, ſeu elleborine, paruulus frutex eſt: foliola habet minima: quæ contra venena, & iecoris vitia pota facit.

Erice fruticoſa arbor eſt, myricæ ſimilis: ſed multo minor. eius florem ſumentes in cibo apes mel non probum faciűt. & tamen coma, floréſque ſerpentum ictibus medentur.

Erinum, ſunt qui ocimoides nominent, naſcitur prope flumina & fontes. folia ocimi, ſed minora habet, & è partibus ſuperioribus inciſuris diſtincta. ramulos quinque, aut ſex, dodrantales profert. flores candidi ſunt, ſemē fert nigrum, paruum, acerbo ſapore. porro caulis & folia liquore abundant.

Ερπυλλος, id eſt ſerpyllum, duplex eſt, hortenſe, quod ſam-

ſampſuchi odoré refert,& coronis additur. à ſerpendo nomen trahit, & quod quæcunque eius pars terram contigerit,facile radices agit.folia,ramulóſque origano ſimiles, verum candidiores profert.Quod vero ſylueſtre eſt, zygíſque vocatur,per terram nõ ſerpit:ſed rectum ramulos erigit ſurculoſos,foliis refertos rutę ſimilibus,anguſtioribus vero,oblongioribúſque,ac durioribus. flores habet guſtanti acres, odoranti ſuaues,radicémque inutilem. in petris naſcens efficacius eſt,& maiore calefaciendi vi,quã hortenſe ,prędit ũ.

Eryſimum,aliqui chamæplion nominant, naſcitur iuxta vrbes,domicilia,atque hortos. folia habet agreſti ærucæ ſimilia:cauliculos corigiæ modo: folia lutea.in cacumine ſiliquas cornu forma,graciles, vt fœnum græcum, habet: in quibus exigua ſemina ſunt,naſturtio ſimilia,feruida guſtantibus.

Erythrodanon,id eſt rubia,radix rubra eſt. ad tingendum accommodata.alteráque ſylueſtris eſt,ſatiua altera. qualis in Thebana Galileæ, & Rauennæ in Italia naſcitur. In Caria vero inter oleas,vt in aruis,ſeritur.vtiliter auté ſeritur, quia magnus ex ea prouentus capitur. eius caules quadrati ſunt, longi,aſperi,aparinæ caulibus ſimiles:ſed maiores, ac robuſtiores omnino:in quibus folia ſunt per interualla in ſingulis geniculis,ſtellarum modo in orbem radiata. fructum fert rotundum,in primis viridem, poſtea cum maturuit,nigrum. radix tenuis,longa,rubráque ſubeſt.

Eryngium in genere aculeatarum plantarum eſt.cuius folia in principio inter cibos ſale condita capiuntur. ea autem lata ſunt,per ambitum aſpera,& guſtu aromatica. vbi augentur,ſpinis implentur per multas caulium eminentias:in quibus capitula quędam globoſa ſunt,ſpinis acutiſſimis in orbem,vt ſtellæ,& duris circundata. quarum color modo viridis,modo albus,modo cœruleus inuenitur. radix oblõga, lata,nigra foris,intus candida,pollicis magnitudine:quæ eſt etiam ſuauis odoris,& aromatica.naſcitur autem campeſtribus locis,& aſperis.

Eupatorium aliqui epatorium,aliqui heparitin vocant.fruticoſa herba eſt. virgam vnicam profert tenuem, lignoſam, rectam,nigram,piloſam,cubitalem, & etiam maiorem.folia habet per interualla partibus diſtincta quinque fere, aliquando pluribus,quinqueſolij, aut cannabis foliis ſimilia.eadem

ſubnigra ſunt, in extremitatibus ad modum ſerrę inciſa.ſemen in medio caule adnaſcitur,ſubhirſutum,infra annuens: quod ſiccatum veſtibus inhæret.

Euphorbium Lybica arbor eſt ferulæ ſpeciem gerens,quę in Atlante monte iuxta Mauritaniam acerrimo ſucco plena inuenitur. eius nimium feruorem timétes incolæ ouillos ventres lotos arbori circumligant,& eminus caulem haſtilibus præcidũt:ſtatímque velut ex vaſe quodam,copioſus ſuccus in ventriculos effluit.ex quo etiam vulnere liquor in terram proiicitur. Huius ſucci duo ſunt genera.alterum orobi magnitudine,pellucidum,vt ſarcocolla eſt . alterum in ventriculis vitreum,& concretum eſt. Adulteratur euphorbium ſarcocolla,& glutine admixtis. eligito quod pellucidum , acréque ſit.nam guſtu haud facile probatur . propterea quod linguæ ſemel admotum,linguam ita incẽdit,vt cum eius feruor ſatis longo tempore perduret, quodcũque linguæ obiicias, euphorbium eſſe videatur. inuentum autem hoc eſt in Libya,regnante Iuba.

Echion,aliqui aridam, aliqui alcibiadion appellant : folia habet pręlonga,aſpera,ſubalbida, anchuſę proxima, minora tamen,ſubrubra, & pinguiora . ſpinas tenues habet adiacentes,quibus etiam folia fiunt horridula. cauliculos exiles, multos,folioláque ab vtroque latere tenuia, ad modum pennæ nigra,habet, quæ ad ſummum caulis cacumen accedendo,minora pro ſua proportione decreſcendo fiunt . Flores fert iuxta folia purpuraſcentes.in quibus ſemina capiti viperarum ſimilia ſunt.radix eſt digito tenuior,& nigricans.

Z.

Zea duplex eſt:altera ſimplex,vniúſque grani,altera grani duplicis:quæ binis vtriculis coniunctum ſemen continet.nutrit magis,quam hordeum.ori ſuauis:& in panes redacta minus alit,quam triticum.

Zinziber ſui generis planta eſt , in Troglodytica Arabia plurimũ naſcens: cuius frõde ad multa illi,perinde ac nos ruta,vtuntur; ac primis potionibus, pulmentíſque immiſcent. radices habet cyperi modo paruas,albicantes , piper ſapore imitantes,odoratáſque.eligito quæ tineas non ſenſerunt.& quoniam facile computreſcunt,ab aliquibus ſale cõdiuntur,

&

& vasculis impositę in Italiam comportantur: & ita ad vescendum vtiles cum salsamentis sumuntur.

H.

Hediosmos, quã mintham alij, calamintham alij vocant, cognita omnibus herba est. calfaciendi autem, adstringendíque, ac siccandi vim habet. Est etiam agrestis menta, quam mentastrum appellant, hirsutiore folio, & vndecunque maiore, quam sisymbrium, & odore magis viroso nascẽs. & idcirco minus ad vsum sanitatis accommodatur.

Hedysarum vnguentarij pelecinum vocant. frutex est foliola ciceri similia ferens: siliquas corniculorum modo inflexas: quibus ruffum semen cõtinetur, securi ancipiti simile: quæ res ei nomen imposuit. éstque id amarum gustantibus.

Heliotropium maius alij scorpiuron, hoc est caudam scorpionis appellant: quod ea sit floris ipsius effigies: heliotropion vero, quod ad solis motum circumagatur. Ocimo similia habet folia: sed hirsutiora, nigriora, maioráque: ramulos ab radice tres fere, aut quatuor, aut quinque profert: ab his alas permultas: in cacumine flos candidus, subfuluus, inflexus instar caudæ scorpionis. radix tenuis est, & ad nullam rem vtilis. asperis vero locis nascitur.

Heliotropium minus, quod & aliqui scorpiuron vocant, iuxta lacus palustribus locis prouenit. folia habet prædicto similia, rotundiora tamen. semen rotundum verrucarum instar pendens fert.

Hemeracallis, hoc est lilium syluestre, folia & caulem habet lilio similia, viridia vero, vt porrum. flores in caule per singulos exortus terni, aut quaterni exoriuntur: lilio diuisura similes vbi dehiscere inceperint: colore admodum pallido. radici innititur permagno bulbo consimili.

Hemionitis, à quibusdam splenion dicitur, folium dracunculo simile profert, lunatũ. radices ei multæ, tenuésque subsunt. nec caulem, nec fructum, nec florem fert. nascitur saxosis locis. adstringenti gustu est prædita.

Ἠριγέρων, hoc est senecio, quam erechthitem aliqui vocát, est cauliculus cubitalis, subruber, foliis continuis, in summitatibus erucæ modo diuisis: sed multo minoribus, luteis floribus: qui celeriter dehiscunt, & in pappos euanescunt. atque ex eo nomen traxit, quod flores vere more capillorum

canefcant.radix eius inutilis.nafcitur præcipue in aggeribus murorum,& circa oppida.

Θ

Thalitrum coriandro fimilia habet folia, pinguiora tamẽ: cauliculum rutę crafsitudine : in quo funt folia: quę concifa & fuperdata diuturna ad vlcera cicatricẽ perducũt. nafcitur potiffimum in campeftribus.

Thlafpi,funt qui thlafpidion vocent,exigua herba eft,anguftis foliis, digiti longitudine, in terram verfis, in fummo diuifis, fubpinguibus: caule tenui,duorum dodrantum altitudine, in quo pauci exortus funt:circa caulem fructus eft in fummo modice latus:in quo femen eft fimile nafturcio,ad difci formam veluti infractum, ex quo ei nomen eft ductum. flos albus eft : femen acre. nafcitur in femitis, fepibus, & feptis.

Thelipteris à quibufdam nymphæa pteris dicitur. ea habet folia filici fimilia:non fingulari vt illa pediculo fulta,fed multis, hífque altioribus adgnationibus. radices fubfunt longæ, latę,plures.& in nigro colore fubflauæ: & quædam etiam rubræ inueniuntur.

Thymelæa,quæ à quibufdam chamælæa dicitur,eft ex qua Cnidium granum colligitur.virgas autẽ ex fe pulchras,multáfque emittit,fere bicubiti longitudine. folia habet chamælææ fimilia:nifi quod anguftiora,pinguioráque hac funt,vifcofa,glutinofáque mandendo.flores fert candidos,in quibus fructus eft exiguus,rotundúfque,myrto fimilis,in initio viridis,mox rubens:operimentum durum,& nigrum: interna vero pars,candida.

Thymbra hoc eft fatureia, nota omnibus herba eft,tenui & afpero folo nafcens:thymo fimilis,veruntamen minor,& magis tenera.fpicam flore plenam, & viridi colore fert. eadẽ poteft quæ thymum, eodem fumpta modo.aptus eius ad fanitatem vfus.Eft etiam quædam fatiua, filueftris omnino minor. fed quia tantam acrimoniá non habet, ideo eft ad vefcendum accommodatior.

Thymum quidam cephaloton,quidam epithymum vocát. Frutex omnibus notus exiguus,furculofus,foliolis multis, & anguftis interceptus:in cacumine capitula floris purpurafcẽtis habens.gracili folo,& petrofo nafcitur.

I

Iberis folia habet naſturcio ſimilia, vere magis florentia. longitudo eius eſt cubiti,aut minor. incultis locis naſcitur. lactèum florem æſtate profert: atque eo tempore eſt efficacior. binas præterea radices naſturcio ſimiles habet.

Idęa radix folia habet ruſco ſimilia,his adhęrent velut exigui pampini:in quibus flos eſt.

Ιεράκιον τὸ μέγα, maius hieracium,hoc eſt erratica lactuca, aſpero,rubente,ſpinoſo,& concauo caule eſt: foliis ex interuallo rariuſcule diuiſis,ſimilibus ſoncho per ambitũ . in oblongis eius capitulis flos luteus continetur. Minus vero hieracium,quod ſonchitẽ aliqui vocant , folia habet per interualla diuiſa in ambitu:cauliculos teneros, virentéſq; emittit, in quibus flores lutei circulum deſcribunt.

Ιππομάραθρον,quod alij μάραθρον ἄγριον,id eſt agreſte fœniculũ vocant,magnũ eſt.ſemẽ fert cachry ſimile.radix odorata eſt.

Ιπποσέλινον vero, hoc eſt olus atrum,hortenſi apio maius eſt & candidus.caulem habet cauum , excelſum, tenerum, & quaſi lineis interſectum.folia latiora in puniceum vergentia, libanotidis comam,floris plenam corymborum modo,antequam floreat,concretam.eius ſemen nigrum,longum,ſolidú, acre,aromatum odorem referens:radix odorata,alba,ori grata,non craſſa.naſcitur in vmbroſis,& paluſtribus.

Ιππόγλωσσον,exiguus frutex eſt, foliis ſylueſtri, tenuíque myrto ſimilibus: coma aculeata: & in ſummo veluti lingulis ſecus folia exeuntibus.

Ιπποφαίς, quod hippophies aliqui, id eſt lappaginẽ vocãt, qua fullones veſtes poliunt, in arenoſis, maritimíſque naſcitur locis.ſurculoſus frutex eſt,denſus,frondoſus,foliis longioribus,vt oliua ,anguſtioribus tamẽ,& tenuioribus:inter quæ albicantes ſpinæ ſiccæ,anguloſę,interuallo quodam diductę emicant. flores hederæ corymbis ſimiles ,ceu racemi inter ſe adiacent.ſunt tamen minores & molles,candidi,ex parte rubeſcentes.radix craſſa,& mollis ſucci plena, guſtanti amara. ex qua nõ ſecus,quã ex thapſia ſuccus exprimitur, qui cũ erui farina ſubactus ſiccatur,atque reponitur.

Ιππόφαιστον,ſunt qui hoc quoq; hippophaës eſſe velint,naſcitur iiſdem,quibus hippophaës, locis. eſtque fullonũ ſpinæ genus.ſerpit autẽ humi,foliolãque tantum parua, & capitula

inania habet . hęc caulis & floris expers est : radix ei subest crassa, mollisque.

Ιππουρις, id est cauda equina, nascitur aquosis locis, & fossis, cauliculos inanes habet, subasperos, solidos, geniculis interceptos, in vicem insertos. circa quos folia sunt iũcorũ figura densa, gracilia que. in sublime autem tollitur, vicinos arborum caudices ascendẽs, pendẽtque ex eis circumamplexa multis, nigrísque comis, ceu cauda equina. radix ei lignosa, duráque est. Est & aliud equisetum, comas ex interuallo habens breuiores, candidiores, & molliores.

Ixos, id est viscum optimum est recens, quod intus porri colorem habet, foris vero flauescit. in quo nihil asperum, aut furfuraceum sit. fit acinis in quercu nascẽtibus, foliis buxo similibus. tunditur fructus, tum lauatur, deinde in aqua decoquitur. quidam etiam commanducando viscum conficiunt. Gignitur quoque in pomo, piro, & aliis plerisque arboribus. atque etiam in quorundam fruticum radicibus inuenitur.

Ιος, hoc est viola purpurea foliis est minoribus, tenuioribúsq; quã hedera, nigrioribus itẽ, & non dissimilibus. caulis medius inter folia ab radice prodit. in eo est flosculus suaueolens, purpureus. vmbrosis hæc & asperis locis enascitur.

Iris ab aliquibus Illyrica, ab aliis vrania nominatur. folia habet gladiolæ herbæ similia : sed maiora, latiora, pinguioráque: flores in summis caulibus altero situ incuruos, variósq;. siquidẽ cãdidi, vel pallẽtes, vel nigri, vel pupurei, vel cœrulei conspiciuntur: ob quam colorum varietatem ad cœlestis iridis imaginem nomen hoc inuenit. radicibus nititur geniculatis, solidis, odoratis. quę in partes dissectæ, & in vmbra siccatæ, tum funiculo traiectæ recondũtur. Probatissima iris est Illyrica, & Macedonica. inter has præstantior est, quæ quasi decurtatam, ac densam habet radicem: frãgenti contumax, colore subfuluo, valde odorata, gustui feruida, sincero odore, nullum situm redolẽte: quæ cum tũditur, sternutamenta cieat. secundo loco censetur Libyca, colore candida, gustu amara. cęterum omnes, cum inueterarint, à tineis tentantur: sed tum odoratiores fiunt,

Isatis satiua herba est, qua tingendis lanis infectores vtuntur. folia plãtaginis habet, pinguiora tamẽ, & nigriora. caulis cubitum excedit. syluestris vero isatis est satiuæ similis. folia

tantum habet maiora, ad lactucæ foliorum similitudinē: itēque caules tenuiores, multis diuisionibus refertos, rubescētes: in quorum cacumine veluti folliculi instar linguarum multi, pendulíque habentur: quibus semen continetur. luteum, tenuémque florem profert.

Isopyron, sunt qui phasiolon nominēt, quia in summo cacumine folium eius more phasiolorum in clauiculas torqueatur. capitula in sūmo sunt tenuia, plena seminis exigui, quod melanthij gustum prę se fert.

K

Calamintha, id est nepita, quædam montana est, habetque ocimi folia, subalbida, ramulos & surculos angulosos, & purpureum florem: quædā vero est similis pulegio, maior tamē. quare nonnulli eam agreste pulegium vocarunt: quia odore proxime ad ipsum accedit. tertium denique genus mentæ syluestri est simile, foliis longioribus, caule & ramis maioribus quam supra dictæ, sed minus efficacibus. omnium folia gustu valde feruentia, & acria. radix inutilis. campestribus, asperis, & humentibus locis enascitur.

Calamus aromaticus in India prouenit: probatissimus est fuluus, crebris geniculis refertus. qui in assulas multas frāgitur fistulis aranearum plenis, subcandidus: & inter commanducandum glutinosus, adstringens, subacer, amarus.

Cānabis, ab aliquibus hydrastina vocatur, virgulas althææ similes profert, minores tamen, nigriores, asperiores, cubiti altitudine. folia habet satiuę similia, verum asperiora, & nigriora. flores ei sunt rubescentes, Lychnidi similes, semen vero & radices altheæ.

Capnos, id est fumaria, herbula est fruticosa, coriandro similis, valde tenera, foliis candidioribus, vndique numerosis, cinericei coloris, flore purpureo.

Capparis, sunt qui cynosbaton, hoc est sentem canis, sunt qui capriam vocent, aculeatus frutex est qui per terram in gyrū sternitur. hamatas spinas, vt rubus habet: folia rotūda cotonei mali foliis similia, fructū oliuæ figura: qui dehiscēs florem cādidū promit: quo cadente quiddā velut oblonga glans inuenitur: quod apertum grana acinis punicorū similia, exigua, rubētiáq; ostēdit. radices lignosas, magnásque & numerosas habet. nascitur vt plurimū asperis locis, & tenui solo, & in insulis iuxta domicilia. caulis & fructus ad cibū sale cōdiūtur.

Cardamomum probatiſsimum eſt, quod ex Comagene, Armenia, & Boſphoro aduehitur. prouenit etiam in India, & Arabia. eligito quod difficulter frangitur, quod plenum, præcluſúmque ſit: (nam quod huiuſmodi non eſt, intempeſtiuum eſt) quódque odore ſenſum feriat, guſtúque acre ſit ac ſubamarum,

Caſiæ complura ſunt genera. quæ in Arabia odorifera naſcuntur. habet caſia virgam craſsi corticis, piperis folium. eligenda eſt fulueſcens, pulchri coloris, corallij ſimilis, perquam anguſta, longa, craſſa, fiſtularum plena, guſtum mordens, adſtringens cum multo feruore coniunčto, aromatica, odorēque vini referēs, qualis eſt, quæ ab incolis achy, ab Alexandrinis vero mercatoribus daphnitis apellatur. hanc autē antecellit nigra, quæque purpuraſcit, & craſſa eſt, Zigir nominata, roſarū odore: cuius vſus in medicina eſt præcipuus. ſecundum locum tenet antedičta. tertia eſt, quæ moſyleticus blaſtus nominatur. reliquæ viles ſunt.

Caucalis ab aliquibus myritis, à Democrito bryon quaſi muſcus dicitur. dodrantalis eſt cauliculus, aut etiam maior, leniterque hiſpidus: foliis apio ſimilibus, & ad fœniculi ſimilitudinem per extrema multifidis, & hirſutis. candida vero vmbella in cacumine eſt, odore ſuaui.

Cedrus arbor eſt grandis, ex qua cedria colligitur. iuniperi modo baccas fert rotundas, ad myrteæ baccæ magnitudinē. Cæterum præſtantiſsima cedria eſt, quæ craſſa, perlucidáque eſt, & graui odore: quęque dum effunditur, guttis ſeſe continet, nec diffluit.

Centaurium maius eſt, & minus. ac maius quidem folia habet iuglandis, oblonga, colore virenti, vt braſsica, ſerrata in ambitu. caulem, ceu lapathum, duorum, triúmve cubitorum: multa ab radice adnata: in quibus capita papaueris ſimilia, teretia. florem cœruleum profert, fručtum cnico ſimilem, floribus veluti floccis quibuſdam laneis inuolutum. radix eius craſſa, ſolida, grauíſque eſt, & binos cubitos excedit: ſucci plena eſt, ſapore acri, cum adſtričtione, & dulcedine quadam: rubeſcens. ſolum vero pingue & apricum, ſyluáſque ac colles diligit. abundat in Lycia, Peloponeſo, Helide, Arcadia, Meſſene, ac pluribus circa Pholoën, Lyciam, ac Smyrnam locis.

Centaurium vero minus herba eſt hyperico, aut origano ſi-

milis.

milis.caulem habet palmo altiorem,angulosum,flores in puniceo Lychnidis colore purpurascentes:folia parua, prelonga,vt ruta:fructum tritico similem:radicem exiguam,nulliúsque vsus.

Cepæa herba portulacæ similis est, nigriora tamen habet folia.radix ei tenuis subest.

Cinnamomi genera sunt multa,quæ à patria,in qua oriuntur,nominantur.omnibus vero præstat, quod mosylicum dicunt,quod casię,quæ mosyletica appellatur,aliquam similitudinem gerat:& in hoc ipso genere,recens,colore nigro,ex vinoso in cinereum vergens,tenuibus virgulis,læue,frequentibus nodis cinctum,odoratissimũ. ac fere optimi temperatura ex suauis odoris proprietate constat. siquidem in optimo quoque, & quod verum propriúmque sit, odor rutæ, cardamomóve similis inuenitur.

Circęa,quam & dircęam aliqui vocant, folia habet hortensis solani,multa adnata,flores paruos,nigros , multos: fructũ in quibusdam veluti corniculis milio similem: radices palmi longitudine,ternas,aut quaternas,candidas,odore prestãtes.

Cistus frutex est saxosis locis exoriens,ramosus,foliosus, non procerus,foliis rotundis,acerbis,hirsutis.flore punicæ figura,sed in fœmina,colore candido.

Cissus,hoc est hedera,multas habet differentias speciei ratione, sed præcipuas tantum tres. quarum vna dicitur, alba, altera nigra, tertia helix.candida fructum candidum fert, nigra nigrum, aut croci ęmulum,quam etiam vulgus dionysiã vocat. helix fructum non edit: sed tenues habet palmites, foliáque parua,angulosa,& rubra.

Clematis læto solo prouenit,viticulas exiguas spargit,iunci crassitudine,folio breui,lauro simile colore, figuráque,sed multo minore.Altera vero clematis viticulam emittit rubentem, lentam.folium gustanti acerrimum,& exulcerans.circũuoluitur arboribus,vt smilax.

Clinopodium frutex surculosus est, duorum palmorum, in petris nascens, foliis serpillo similibus, floribus ad pedum lecti similitudinem , & per interualla marrubij modo dispositis.

Clymenõ caulẽ quadratum fert,fabaceo cauli similẽ:folia habet plãtaginis,folliculos in caule inter se ãnuẽtes,iridi,aut polyporũ cyrris similes.montanũ autem est præstantissimum

Cnicus oblonga folia, diuisa, aspera, referta spinis habet, caulésque dodrantales: capitulo magnitudine grandis oliuę, flore croco persimilis, semine cádido & ruffo, lõgo, angulofo.

Colchicum, quod ephemerum aliqui nominant, florem albicantem crocino similem sub finem autumni profert. postea vero folia producit bulbo similia, sed pinguiora: caulem dodrantalẽ, fuluum fructũ continentẽ. radix eius corticẽ habet in nigro fulufcentem. ea nudata cortice alba, tenera, succíque plena & dulcis inuenitur. habet bulbus in medio fissurã ex qua flos prodit. nascitur plurimũ in Messenia, & Colchis.

Colocynthis viticulas, foliáque diuisa satiuo cucumeri similia per terrã spargit. fructũ fert rotundum, globo mediocri similem, amarissimum: qui colligendus est, cum vergere ad pallidiorem incipit.

Comarus, id est arbutus cotoneæ malo est similis. folia tenuia, fructum prunorũ magnitudine sine nucleis habet, quẽ mæmecylon vocant: subfuluo, aut rubente in maturitate colore. is cum manditur, veluti acus palearum linguæ & dentibus affert. estque alienũ stomacho, & capitis dolorẽ gignit.

Condrilla, quam alij serin vocant, caulem, flores, & folia habet cichorio similia. ideoque agrestis intybi speciem aliqui eam esse dixerunt: sed est tota tenuior. in huius ramulis gummi simile mastiches, fabæ magnitudine inuenitur.

Conyza, quæ & ischys, & danais à quibusdã dicitur, altera est, quę parua dicitur, estq; odoratior. altera maior frutice, foliisq; latioribus, & graui odore minorẽ superans. vtriusq; folia oliuæ similia sunt, hirsuta, pinguia. altitudo caulis in maiore, est duum cubitorũ: in minore pedis. flos squalidus, luteus, subamarus: qui in pappos euanescit. radix ad nullum vsum accommodata.

Est & tertiũ conyzæ genus, cuius caulis crassior, molliórque est. foliis tamẽ maioribus, quã gracilis: & minoribus, quã maior hæc autẽ pinguis nõ est, multo tamẽ grauiore odore, iniucũdiórq;, & minus efficax: eáque humẽtibus prouenit locis.

Coriandrum, quod etiam hypericon vocant, folia habet ericeę foliis similia, sed minora, pinguiora, & rubra. frutex est palmi altitudine, ori gratus, acer, odoratus.

Cotinos, hoc est oleaster, alij oliuam syluestrem, alij Aethiopicam oleam nominãt, folia habet adstringẽtia. tũd ũtur autem eius folia tum aqua aut vino effuso exprimuntur, siccat úsque

catúſque in ſole ſuccus in paſtillos redigitur, quíque ex vino validior eſt,& ad recondendum accommodatior, quam qui ex aqua fuerit expreſſus.

Vruntur cum floribus folia, vt cinis ſpodij vicem gerat, in cruda olla oblito ore luto vſquedum fictile percoquatur, tum vino reſtringuũtur,& ſubacta rurſus eodem modo cremantur:poſtremo elota vt ceruſſa,in paſtillos coguntur. hic autem cinis in medicamentis oculorum ſpodio cedere nõ videtur.Idem poſſunt ſatiuæ oleæ folia: ſed minore efficacia ſunt:& ideo quoniam mitiore facultate ſunt,oculorum medicinæ magis conueniunt. Lachryma vero, quæ ab olea Aethiopica deſtillat, ſcãmoneæ fere ſimilis eſt. fulueſcit exiguis è guttis concreta,& erodendi vi prędita.quæ vero ſimilis eſt gummi,magna,& læuis,non erodit:at quæ nigricat,erodens eſt,atque inutilis.talem vero apud nos oleaſtri ferunt.

Coronopus oblonga herba eſt, quæ per terram ſternitur, foliis fiſsis.coquitur inter olera.

Coſtus laudatiſsimus omnium eſt Arabicus,candidus,& leuis,plurimo,& iucundo odore:ſecundas fert Indicus,ſpecioſus,niger,& velut ferula leuis:tertiæ tribuuntur Syriaco: qui grauis,buxeoque colore eſt,& odore ſenſum ferit. pręſtantiſſimus autem eſt recens,albus,plenus,vndique denſus, ſiccus,à teredinibus intactus,non viroſus,feruido & erodente guſtu. Quidam vero vt eum adulterinum faciant,ſolidiſsimas commageni helenij radices commiſcent.ſed eſt facilis dignotio: ſiquidem helenium neque guſtu feruet,nec odoris ſuauitatem adeo eximiam,nec ſenſum ferientem affert.

Cotyledon aliquibus ſcytalion eſt, & vmbilicus Veneris dicitur.folium habet ad acetabuli vaſis formam in orbem circumactũ,leni in cõcauitatẽ deſcẽſu,vt ſenſum fallat.Cauliculũ breuẽ habet,in quo ſemẽ eſt:& radicẽ oliuę modo rotũdã.

Eſt & alia cotyledonis ſpecies, cuius latiora, & pinguiora ſunt folia,lingularũ modo circa radicẽ dẽſa:tãquã oculum in medio deſcribẽtia:vt in maiore ſemperuiuo cernitur.adſtringentis porro guſtus eſt.caulem vero gracilem profert:in quo flores,& exigua ſemina hyperico ſimilia inſunt: ſed maiore radice.facit,ad eadem,ad quæ ſemperuiuum.

Crãbe agria,id eſt braſsica agreſtis naſcitur plerũq; maritimis & præruptis locis:ſatiuæ ſimilis,ſed candidior,hirſutiórque,& amara.

Crithmon, quod crithamon vocant alij, fruticosa herbula est, vtrinque foliata, cubiti altitudine. eáque saxosis, & maritimis locis exoritur, foliis vndique plena, pinguibus & albescentibus: portulacæ foliorum figura, sed tamen latioribus, & prælongioribus, & in gustu salsis. flores fert luteos, albos fructum rori marino similem, mollem, odoratum, rotundũ: qui siccatus rumpitur. & intus semen quasi ruffum habet. radices sunt digiti crassitudine tres, aut quatuor, odoratę, & suaues.

Κρίνȣ τὸ ἄνθος, id est lilij flos, quem aliqui liriũ vocant, est ex quo vnguentũ conficiunt, quod lirinum alij, susinum alij nominant.

Crocodilion nigro chamæleoni simile est. nascitur in syluosis locis. radicem habet longam, subcrassam, atque acrem, odorémque nasturcio similem.

Crommyon, id est cepa, longa est acrior, quam rotunda: & flaua magis, quam alba: & sicca magis, quam viridis: & quæ cruda est magis, quam cocta, aut sale condita.

Crocus optimus est corycius, recens, boni coloris, parum candidi habens in capreolo, oblongus, integer, non fragilis, non mancus, plenus, facile manus madefactas inficiens: qui carium non senserit, vel humescat: odore autem iucundo, & acer sit. nam qui talis non est, is aut vetus est, aut humore perfusus. adulteratur admixto crocomagmate cõtuso, aut spuma argenti, aut plumbagine propter eius pondus: aut defruti aspersione. verum insidens puluis & defruti odor fraudem indicat. Vt autem facile teratur, nouo fictili calido in sole siccádus est, & celeriter conuoluendus.

Crocomagma vero fit expressis crocini vnguenti aromatibus: & in pastillos redactis. præstat in eo genere odoratum myrrham modice olens, graue, nigrum, ligni expers: quod cũ subigitur, colorem valde croceum reddit, læue, subamarum, dentes, & linguam vehementer inficiens: & quod aliquot horas continuas perdurat. tale autem est, quod ex Syria aduehitur.

Cyminum agreste plurimum, efficaciúsque Carthagine Hispanię nascitur. caulem habet dodrantalẽ, tenuémque. foliola quatuor, aut quinque exilia gingidij modo serrata. habétq; in summo capitula quinque, aut sex rotunda, molliáque. in quibus fructus ciceris plenus est, qui gustanti acrior est, quam satiui fructus. nascitur in collibus.

Alterum

Alterum quoque agreste cuminum est, satiuo simile: quod è singulis floribus siliquas sublimes emittit, quibus semẽ melanthio simile continetur.

Cyclaminus folia habet hederæ, varia, supra, infráque maculis albicantibus. Caulem quatuor digitorum longitudine profert, nudũ, in quo flores rosarũ figura sunt, purpurascẽtes. radix nigra est rapo similis: modice lata. radix secta reponitur vt scilla. nascitur vmbrosis, & præcipue sub arboribus.

Est etiam altera cyclaminus, quam cissanthemon vocant. folia habet hederę similia, sed minora, cauléſque crassos, geniculatos, & capreolorum modo vicinis arboribus se implicãtes: flores albos, odoratos: fructum acini vuæ figura, hederæ similem, mollem: gustanti leniter acrem, & glutinosum. radix est inutilis. asperis locis prouenit.

Cyperus prę̃stantissima est grauissima, densa, plena, non fragilis, aspera, odorata cum acrimonia quadã. talis autẽ est, quã Cilicia, & Syria mittit: & à Cycladibus insulis affertur.

Cyprus arbor est foliis circum virgas oleæ similibus, sed latioribus, & viridioribus. flores habet candidos, racemosos, odoratos, seménque nigrum sambuco simile.

Conion, id est cicuta inter letalia numeratur, refrigerando enecans. ei remedio est meri potio. succus autem fit è summa coma, antequam semen siccescat, contunditúrque, atque exprimitur: & in sole subigitur: eiúsque in medicina vsus est plurimus. est vero efficacissimus Creticus, Megaricus, & Atticus: & is denique qui in Cilicia conficitur.

Λ

Λαγωὸς θαλάττιος, id est lepus marinus, paruæ loligini similis est, ísque tritus & per se, & cum marina vrtica illitus pilos euellit.

Latyris, totus frutex est succi plenus quẽadmodũ tithymal9.

Lapathũ aliud oxylapathũ vocant, quod in paludibus nascitur, durũ in cacumine, & acutũ. aliud satiuũ est non omnino simile priori: tertiũ est agreste paruũ: quod est plãtagini simile, molle, paruũ, humile. Est etiã quartũ genus, quod alij oxalida, aut anaxyrida, aut lapathum agreste vocant: habétq; folia siluestri & paruo lapatho similia. caulis nõ magnus est, fructus subacutus, rubens, acer, in caule, & adnatis appendicibus nascens. Hippolapathũ vero lapathum grande est in paludibus exoriens, & easdem, quas supra dicta, vires habet.

Leõtopetalõ,ſunt qui leõtopodiõ,qui pardalium,qui thorybethrum vocant,caulem vnius palmi emittit,qui alas multas habet: in quibus ſummis ſiliquæ ſunt ſimiles ciceri. in iis duo,aut tria ſemina exigua.folia braſſicæ ſimilia.radix nigra, vt rapi: quæ tubercula quædam,pugni inſtar habet. naſcitur in aruis,& inter ſegetes.

Lepidium herbula nota omnibus eſt . muria cum lacte adſeruatur.

Leucoion,id eſt viola differt in floribus. nam vel luteo,vel candido,vel purpureo flore inuenitur. Luteus vero ad medicinę vſum valde eſt accommodatus.

Libanos, id eſt thus naſcitur in Arabia, quæ thurifera nominatur.primas fert,quod maſculũ dicitur,indiuiduũ,albũ cũ frãgitur,pingue, in ſuffitu ſtatim ardẽs. Indicũ vero ſubfuluo & liuido colore eſt. fitq; rotũdũ induſtria. ipſũ enim in quadratas figuras diuidẽtes,& in fictilia cõiicientes,in gyrũ verſant,vſq; dũ in rotũdã formã ſe induat.ſed quod tale eſt,progreſſu tẽporis flaueſcit:idq́ue ſyagrũ appellant.ſecũdũ autem locũ tenet orobiũ,quod minimũ eſt,& maxime fuluum.

Eſt etiã aliud,quod amomite dicitur,candidũ quidẽ,ſed cũ mollitur, lẽteſcit, vt maſtiche. Adulteratur thus omne pinea, reſina,& gũmi:quod dignoſci facile poteſt. nam gũmi ſuffitũ nõ emittit flãmã,& reſina in fumũ abit:at thus ardet.ſed dolũ quoque odor indicat.Ei vis ineſt adſtringẽdi,calfaciẽdi,caliginẽ oculorũ diſcutiẽdi,caua vlcera implẽdi,ad cicatricẽ perducẽdi:cruẽta vulnera glutinãdi:omnes ſãguinis eruptiones, atque adeo eas,quę ex mẽbranis cerebri fluũt,cohibẽdi:ſedis, ac reliquarum corporis partium maligna vlcera leniendi.

Crematur thus in puro fictili impoſitũ,ſuccẽſſ grumo à lucerna accẽſo,donec exuratur.poſtquã vero totũ incẽſum fuerit,operiẽdũ fictile eſt, vſque dũ extinctũ ſit. ſic enim in cineres non redigitur . Torretur etiã in fictili nouo ad carbones ignitos, donec nullę bullæ excitentur:nec pinguedo,nec vapor ex eo remittatur.facile enim cõminuitur,quod eſt crematũ.Cortex vero thuris omnibus præſtat is, qui pinguis,odoratus,recẽs,læuis,nõ ſcaber,& mẽbranis eſt vacans. adulteratur admixto pini,aut nucis eius cortice.huius rei index ignis eſt.cęteri enim cortices in ſuffitu nõ accenduntur, ſed fumo edito abſque vlla odoris ſuauitate euaneſcũt.at thuris cortex accenditur, & cum odoris fragrantia vaporem ex ſe mittit.

hic

hic etiam eodem modo,quo thus,vtitur.

Mána vero thuris probatur ea,quæ alba eſt,pura, grumoſa,vim eandem habet, quam thus, ſed multo inualidiorem. Quidam eam adulterant mixta reſina pinea,aut polline,aut tuſo thuris cortice.ſed ignis dolū arguit, neque enim æque, & pari motu adulterata vaporem aërium emittet,ſed fuliginoſum, & impurum. prçterea odoris ſuauitas alieno halitu permiſta ſentietur. Thuris vero fuliginem ſic facito. ſingulos thuris grumos forcipicula exceptos lucernis accendito, in nouam fictilem ollam concauam coniicito. tum æreo vaſe medio perforato,& diligenter deterſo obtegito.ex altera eius parte, aut vtrobique lapillos altitudine quaternū digitorum ſubiicito, quo facilius queas perſpicere vtrum grumi exurãtur:& vt locus ſit,quo ſubiicere alios grumos integros ſemper poſsis, & antequam primus grumus penitus reſtinguatur,alium adiicito, donec fuliginis quod ſatis ſit, collectum fuiſſe videatur. Continuo tamen externas ærei vaſis partes ſpongia ex frigida aqua abſtergeto. ſic enim aheno non magnopere calente fuligo omnis adhçrebit: quæ alioqui per leuitaté cadens thuris cineri cõmiſcetur. deraſa itaque prima fuligine cremati thuris cinerem per ſe excipito,& idem vſque dum volueris,facito.Eodémque modo ex myrrha, & ſtyrace fuliginem conficies, valet fuligo ad eadem. prçterea vero ex aliis lachrymis fuliginem ſimiliter excipito.

Libanotis,fructum fert altera,qui cachry dicitur,foliáque fœniculo habet ſimilia,ſed craſſiora,& in rotæ ſpeciem humi ſparſa,odorata,caulem cubiti altitudine, aut maiorem: cui multæ inſunt alç:& in cacumine vmbellæ, in quibus fructus copioſus eſt,albus,ſpondylio ſimilis, circinatus, angulos habens,acer,reſinæ ſapore, & qui manſus guſtum incẽdit.radix prægrandis,quæ thus redolet. altera vero libanotis eſt ſuperiori in omnibus ſimilis:ſemen fert latum,nigrū, vt ſpondylium, odoratum, non feruidum. radix foris nigra,fracta vero,alba cernitur. Altera vero quæ fructum non fert,eſt in rebus omnibus ſimilis ſuperioribus: eáq; nec caulé,nec floré,nec ſemẽ gignit.naſcitur aſperis & ſaxoſis locis. In potionibus vero vtédū eſt ſemine eius libanotidis, quæ cachryn nō fert:ſiquidé illud acre eſt ,& arteriam exaſperat.

Libanotis vero,quá roſmarinū Romani vocant, qua vtūtur ij,qui coronas nectunt,tenues virgç ſunt,in quibus prç-

longa insunt folia, gracilia, intus alba, foris virentia, graui odore.

Ligusticum plurimum nascitur apud ligures. panaces incolæ non immerito vocant: nam & radix heracleotico panaci similis est, & ipsum viribus eisdem est præditum. semen nigrum, durum, oblongum, ad fœniculi similitudinem, gustanti acre. radix candida, odorata. miscetur autem vtiliter oxyporis, hoc est cito transeútibus medicamétis, & iis, quæ concoctionem adiuuant. ori valde gratum est: quocirca pro pipere eo vtuntur incolæ ad obsonia conficienda. adulteratur semine quodam consimili. sed gustu discernitur, amarissimum enim est. nonnulli vero fœniculi, aut sesleos semẽ addentes adulterinum faciunt.

Lithospermon, quod ægonichon, aut æctonychon, aut diospyton aut heracleam ob seminis duritiam vocant, folia habet oliuæ similia: longiora tamen, & in imo per terrã strata. ramulos tenues, rectos, crassitudine acuti iunci, firmos, succi plenos, in quibus summis bifidi exortus cauliculorum speciem præbent, foliis exiguis, inter quæ semen rotundum, lapideum, album, paruo eruo simile. asperis & excelsis locis nascitur.

Limonium, quod neurodes alij vocant, foliis est betę similibus, sed tenuioribus, & longioribus, ac numerosioribus: caule tenui, recto, vt lilium, rubro semine referto, gustúmque adstringente. nascitur in pratis, & palustribus locis,

Linozostis, hoc est mercurialis herba: quæ fœmina est, fructum fert racemosum, & multum: mascula vero iuxta folia exiguum, rotundum, ceu binos testiculos vna cohærentes. totus frutex exiguus dodrantalis est, & maior.

Lichen in petris nascens est muscus petris rore conspersis adhærens.

Lonchitis folia habet porri latioris: sed latiora, subrubra, plurima, ad radicem circumfracta, vt ad terram procumbentia: pauca etiam habet in caule: in quo flores sunt pileolis similes, more comicarum personarum hiantes, nigri, candidum tamen quiddam hiatu oris veluti lingulam ad labrum inferius exerétes. semen est lanceæ simile, triquetrum in inuolucro clausum. radix dauco similis. asperis, squalidísque locis exoritur.

Lonchitis vero altera aspera folia profert scolopendræ similia:

ſimilia:aſperiora tamen,maioráque,& magis diuiſa.

Lycium arbor eſt ſpinoſa,virgas trium cubitorum,& maiores proferens: in quibus folia inſunt denſa, buxo ſimilia. fructum fert piperis,nigrum,amarum,lęue. cortex ei eſt pallidus,diluto lycio ſimilis:radices latæ, lignoſæ. plurimum in Cappadocia, & Lycia naſcitur : itémque in aliis pleriſque locis.aſperum amat ſolum.ſuccus ex eo exprimitur tuſis vna cum frutice radicibus, & poſtquam aliquot dies in aqua maduerint,decoctis: tum exempto ligno,iterum eo, qui ſupereſt,liquore ad mellis conſiſtentiam decocto . adulteratur amurca inter coquendum admiſta, aut abſinthij ſucco , aut felle bubulo.ſpuma autem coquendo innatans aufertur, & ad medicamenta oculorum adſeruatur . reliquo ad alia vtitor. Succus quoque ex ſemine expreſſo & in ſole ſiccato cóficitur. Lycium optimum eſt,quod igni accenditur.& reſtinctum ſpumam rubentem habet,foris nigrum:cum frangitur, fuluum,non viroſum,adſtringens cum amarore,colore croceo,quale eſt Indicum:quod præſtat cęteris,& eſt efficacius.

Lyſimachia caules cubitales,& maiores, tenuéſque, fruticoſóſque fert : in quorum geniculis folia ſalici ſimilia exoriuntur,quæ guſtu adſtringente ſunt. flos ruffus eſt, aut aureus.naſcitur paluſtribus,& aquoſis locis.

Lychnis coronaria flos eſt albæ violæ ſimilis,purpuraſcés, qui ad coronamenta adhibetur.

Lychnis agreſtis in omnibus eſt ſatiuæ ſimilis. eius ſeminis binæ drachmę potui datæ bilem per aluum educunt.

Lotus agreſtis in Lybia naſcitur caule duorum cubitorũ, atque etiam maiore. qui alas multas habeat , folia vero trifolio in pratis naſcenti ſimilia:ſemen fœnogræco ſimile:ſed multo minus fert:guſtúque medicato.

M

Macer cortex eſt ſubflauus,craſſus,guſtu valde adſtringés, qui ex Barbaria aduehitur.

Malabathri folium laudatur, quod recens eſt, & cum nigrore quodam candicat, non fragile , integrum , odore caput feriens,& odoris bonitate diutius permanens : nardum ſapore imitans,guſtu non ſalſo.quod vero infirmum,minutim contuſum, & carioſum halitum affert,vitioſum eſt.eandem vim habet,quam nardum,ſed illud ad omnia eſt efficacius.malabathri tamen vis ad vrinam ciendam eſt maior, &

ſtomacho magis congruit.

Mandragora alter mas,alter fœmina.ac fœmina quidem mādragora niger eſt,qui tridacias dicitur,foliis anguſtioribus,ac minoribus,quam lactucæ:viroſis, graueolentibus, in terram ſparſis.inter quę poma ſunt ſorbis , aut achradibus ſimilia, odorata. in quibus fructus eſt , vt piri. radices prægrandes binæ,aut ternæ inter ſe conuolutæ , nigra ſuperficie,intus albæ.craſſo cortice.caulem non habet. mas vero folia habet alba,lata, admodum magna,vt betę. poma duplo maiora,crocei coloris,odorata,cum grauitate quadam. quibus etiam paſtores veſcuntur,& ſopore quodammodo corripiuntur.radix eſt alterius radici ſimilis: ſed maior , & candidior.eſt hic quoque caulis expers.ſuccus colligitur ex cortice radicis viridi,contuſóque,& prælo ſubiecto , qui in ſole verſatus denſatur,& in fictili reponitur. ſuccus quoque è pomis ſimiliter exprimitur , ſed ignauus eſt is , qui è pomis collectus fuerit. Cortex itidem à radice detractus lino traiicitur, & ſuſpenſus adſeruatur. nonnulli radices ex vino ad tertias decoquunt,& defecatū ſeruant:& cyathi vnius menſura ad magnos dolores, vigilias , & vbi ſine ſenſu doloris ſecare,aut vrere velint, vtuntur . Iam liquor ex radice profundius excauata,in orbem punctis aperta, emanat defluente in eam cauitatem liquore,atque ibidem collecto . ſuccus vero eſt liquore efficacior. ſed radices non vbique liquorē ferunt.

Marathron,hoc eſt fœniculum , agreſte, magnum, quod hippomarathrum vocant,ſemen cachry ſimile fert : radix ei ſubeſt odorata . Quinetiam aliud hippomarathrū vocatur, quod folia habet exigua,anguſta,oblonga , fructum rotundum ad coriandri ſimilitudinem,acrem,odoratum,& calfaciendi vi pręditum.viribus autem antedicto reſpondet, ſed tamen agit imbecillius.

Marum herba eſt ſurculoſa:origani flori ſimilis: eius tamē folia multo candidiora ſunt:& flos odoratus,plurimum vero ad Magneſiam & Tralles naſcitur.

Mancoron genus quoddam mellis eſt, concreti , quod in India & Arabia fœlici in harundinibus inuenitur , ſalis conſiſtentia , & quod dentibus ſubiectum ita , vt ſal , confringitur.

Melilotos præſtantiſsimus eſt Atticus , quíque in Cizico naſci-

nascitur, & Carthagine, croci colore, & odoratus. oritur etiam in Campania prope Nolam colore luteo, odore infirmo.

Melissophyllon herba est, qua apes delectantur. eius folia cedri odorem exhalant.

Mespilum arbor spinosa est, fructum exiguum, pomo similem, iucundum ferens. habétque tria officula. adstringit. & in cibo sumptus idoneus stomacho est: sed aluum supprimit.

Medion herba nascitur vmbrosis saxosisque locis, folij seridi similibus, caule trium cubitorũ, floribus purpureis, magnis, orbiculatis: fructu paruo, cnico simili, radice dodrantali, quæ baculi crassitudinem habet, acerbíque saporis est.

Mecon rhœas, id est papauer erraticum, ita nominatum est, quia eius flos celeriter decidat. nascitur in aruis verno tempore, quo etiam colligitur. folia habet origano similia, aut cichorio, aut thymo, diuisa, longiora: caulem iunci figura, rectum, crassum, ad cubiti altitudinem: florem puniceum, quãdoque candidum, anemonæ flori similem: fructum russum: radicem oblongam, subalbam, & parui digiti crassitudinem habentem.

Papauer autem paruum alterum satiuum est, & hortense, cuius semen pani inditur ad tuendę valetudinis vsum: & cum melle pro sesamo eodem vtuntur, thylacitem vocant, oblongum habens capitulum, semen album. alterum vero agreste est, capite demisso, nigro semine: quod etiam pithite nominatur: ídque ab aliquibus rhœas papauer vocatur: propterea quod ex eo liquor defluat. est tertium genus his agrestius, & magis medicatum, & longius, oblongo capite. probatissimus autem liquor est densus, ponderosus, odore soporiferus, gustu amarus, qui facile aqua diluitur, lęuis, albus, non asper, neque grumosus. quíque inter colandum non coëat, veluti cera, & in sole diffunditur, & ad lucernam non atra flamma ardet: quíque vbi restinctus sit, odoris vim conseruat. hunc adulterant miscendo glaucium, aut gummi, aut agrestis lactucæ succum. quíque glaucio indito adulteratur, in dilutione croci colorem reddit: qui ex lactucæ agrestis succo, infirmo odore est, & asperior: qui ex gummi, ignauus & pellucidus. quidam vero ita sunt absurdi, vt terram etiam ei indant. torretur ad oculorum medicinas,

in fictili nouo, donec mollis, & fuluus videatur. nõ erit fortasse alienum, describere quonam pacto liquor colligatur. Aliqui igitur capita & folia contundunt, ac prælo exprimunt: tum in mortario terunt, & in pastillos redigunt. ídq; meconium nominatur: potestate multo ignauius, quam liquor sit. In liquore autem colligendo, oportet cũ ros exaruerit, cultello asterisco circundante, ne ad interiora descendat, ex obliquo in rectum summam capitum superficiem incidere, & lachrymam exeuntem in conchulam digito detergere: & non ita multo post redire. siquidem concreta inuenietur. atque etiam sequenti die simili modo comperietur: quæ in pila teri debet, & in pastillos conformari, ac reponi. cum tamen inciditur, retrocedendum est, ne liquor à vestibus deteratur.

Mecon ceratitis, id est, cornutum papauer, quod aliqui paralium, aliqui agreste vocant, folia habet candida, hirsuta, verbasco similia, in ambitu serrata, vt papaueris agrestis folia, caulémque similem: florem pallidum, fructum paruum, inflexum, fœnigręci corniculis similem, semen exiguum papaueris semini consimile, radicem, cuius extrema pars nigra, crassáq;. nascitur maritimis & asperis locis. Quidam errore ducti glaucium ex hoc papauere propter foliorum similitudinem fieri putauerunt.

Mecon aphrodes, id est spumeum papauer à nonnullis heraclea nominatur: caulem dodrantalem habet, foliúmque admodum paruum, struthio simile. in eo fructum fert albũ: totáque herba ipsa alba est, & spumea. radice nititur plerunque tenui. huius fructus colligitur æstate, cum perfecte adoleuit, & siccatum reponitur.

Meum Athamanticum nascitur plurimum in Macedonia, caule & foliis anetho similibus: bicubiti plerunque altitudine, radicibus in partes distractis tenuibus, obliquis, & rectis, longis, odoratis, linguam calfacientibus.

Medullarum prestantissima est ceruina, deinde vitulina, tum taurina, postea caprilla, denique ouilla. concrescit medulla sub finem æstatis autumno appropinquante: reliquis vero temporibus concrementum sanguinis, & veluti caro friabilis in ossibus inuenitur. nec cognosci facile potest, nisi quis eam ex ossibus extrahat, atque recondat. curatur medulla recẽs aquę aspersione mollita ex selectis ossibus: &

per

per linteum excolata,& ſimiliter elota,donec pura aqua defluat.tum in duplici vaſe liquata, ſordibus ſupernatantibus penna exceptis,& in pilam percolata, vbi compacta fuerit, in nouo fictili vaſe reponitur, omni fece, quæ ſubſidit,diligenter deraſa.ſi vero libet non curatam reponere,facito omnia,quæ in anſerum & gallinarum adipe fiunt.

Mycetę,hoc eſt fungi,qui pernicioſi ſunt,multis de cauſis fiunt.nam vel apud clauos rubigine obſitos, aut veſtes putres,aut ſerpentum latibula, aut arbores ſua proprietate noxias oriuntur.continent, qui tales ſunt, concretum ſupra ſe lentorem quendam,& è terra eruti,ſi ita ſinantur, celerrime putres redditi corrumpuntur. at qui eſculenti ſunt,iuſculum faciunt.ſed ipſi quoque liberalius ſumpti,nocent. cum difficulter in ſtomacho coquantur,aut ſtrangulent,aut choleram afferant,omnibus ſuccurritur potione olei,aut nitri, aut lixiuij cum acida muria:aut decocto ſatureiæ,aut origani,aut ſtercore gallinaceo cum aceto epoto: aut cum melle copioſo delincto.

Myos ota,id eſt auricula muris multos ab vna radice caules mittit,ſubrubros ab imo concauos:folia anguſta,oblonga,dorſo elato,nigricantia:per interualla deinceps geminata,& in acutius deſinentia. exoriuntur etiam ex alis tenues cauliculi:in quibus floſculi cærulei,vt anagallidis,ſunt.radices craſſitudinis digitorum, multas habent progerminationes.ad ſummam, eſt herba hæc ſcolopendrę ſimilis, tenuior tamẽ,& minor.huius radix illita ægilopas ſanat. ſunt etiam, qui helxinem auriculam muris appellent.

Myrica arbor eſt, quæ prope paludes, & ſtagna naſcitur, fructum veluti florem ferens,conſiſtentia muſcoſum. Satiua autem in Aegypto,& Syria prouenit:ſed in cæteris eſt agreſti ſimilis.fructum vero edit gallæ ſimilem, inæqualem, guſtum adſtringentem.qui vice gallæ oris medicamentis adhibetur.

Myriophyllon,hoc eſt millefolium,caulis eſt tener,vniúſque radicis,circa quam multa folia læuia, fœniculo ſimilia, vnde nomen traxit,conſpiciuntur.caulis ipſe eſt fulueſcens, prædenſus,ac veluti de induſtria expolitus.naſcitur vero paluſtribus locis.

Myrtus ſatiua medicinæ accommodatior eſt nigra, quam candida.& in hoc genere,potius montana: & tamen fructũ

imbecilliorem fert.

Myrtidanum vero, quod vocant, inęqualis exortus est, tuménsque, & myrto concolor, truncum eius quasi manu complectens: sed maior in eo, quam in myrto adstringendi vis inest. tusus addito vino austero reponitur: & in pastillos redactus in vmbra siccatur. éstque & cortice, & fructu efficacior.

Myrtus agrestis, aut oxymyrsine, cuius asparagus nuper in lucem editus estur, vrinámque ciet, fructum orbiculatum, rubrum dum maturescit, & interiorem partem osseam habentem profert.

Myrrhis, quam myrrham aliqui vocant, & caule, & foliis cicutę similis est, radice nititur tenera, oblonga, orbiculata, odorata, ad mandendum suaui.

Moly folia gramini similia, latiora tamen, humíque sparsa habet, florem albæ violę similem, lacteo colore: minorem tamen, & ad violæ similitudinem accedentem. caulem fert tenuem, quatuor cubitorum: in cuius summo quiddam allio simile est. radix ei parua, bullosáque subest.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM, LIBER DVODECIMVS.

Ex Dioscoride, de simplicium medicamentorum facultate, atque apparatu. ab N *litera, vsque ad* Ω.

Nardi sunt duo genera. alterum Indicum, Syriacum alterum nominatur: non quod in Syria nascatur, sed quod mótis, in quo oritur, vna pars ad Syrios, altera ad Indos vergit. cęterum in Syriaci genere præstantius est recens, leue, multam comã habens, flauo colore, admodum odoratum, cyperum odore referens, breui spica, gustu amaro, & linguam exsic-

ſiccante,& multo tempore in odoris iucunditate perdurante. Indicum vero alterum Gangitin vocant,à flumine quodam Gange,quod præterfluit,deducto nomine: iuxta quod nardum exoritur.eius autem vis eſt propter aquoſos tractus imbecillior,ipſúmque eſt oblongius: & ab vnica eius radice numeroſę ſpicæ , eæque admodum crinitę, & implicitæ ac viroſi odoris exoriuntur. Quod vero altius in monte naſcitur,odoratius,curta ſpica, cyperum ſuauitate redolens,aliáque habens omnia,quę Syriaco ineſſe dicta ſunt.vocatur etiam aliud quoddam ſamphariticum à regione, in qua naſcitur,éſtque magna ſpica,candidiore caule,quem medium ex ſe interdum mittit, hircorum odorem vehementer exhalantem:quod genus eſt reiiciendum. venditur etiā nardum madefactum,quod ex eo cognoſcitur,quod alba,ſqualida,& ſine ſua lanugine ſpica ſit. Adulteratur ſtibio cum aqua , aut palmeo vino,& denſetur,& ponderoſior fiat, inſpirato.vbi vti velimus,auferendum eſt ab radicibus lutum, ſi ſit, & cribro excutiendus eſt puluis, qui ad manus eluendas accommodatus eſt. Reconditur autem ad oculorum medicinas in fictili nouo non picato tritū,& ex vino in paſtillos redactū.

Nardum vero Celticū in alpibus apud Ligures naſcitur, ídque ab incolis Gallicum nominatur. naſcitur etiam in Iſtria,éſtque exiguus frutex,breuíſque , qui cum radice vellitur:& in faſciculos, manipulóſque ligatur , & componitur. folia habet oblonga,ſubflaua:florem luteum. caulibus tantum,radicibúſque vtimur , híque ſoli odoris bonitate ſunt præditi . quam ob rem faſciculi pridie aqua ſpargendi ſunt, & ſiquid terreni inhęſerit,abiiciendum:humido pauimento ſubiecta prius charta ſternendi ſunt: ſequenti die purgandi: ſiquidem quod vtile eſt , ab aceroſo & alieno propter vim humoris non excutietur. Adulteratur impoſita eidem herba perſimili,quam ob viroſum odorem,hircum vocant.ſed facile dignoſcitur. quoniam ea herba caulis expers eſt , atque candidior, & minus oblonga habet folia . quin ne radicem quidem amaram,& aromaticā habet , vt nardi radix eſt.Itaque cauliculos & radices, abiectis foliis , ad vſum reponito: síque ſeruare volueris,trita vino excipito,in paſtillos cōformato,fictili nouo diligenter operto recondito . Laudatiſſimum vero Celticum nardum eſt,quod recēs eſt, odoratúmque,ac multis radicibus prçditum,non fragile,plenum.

Nardum montanum in Cilicia nafcitur.eius caules & folia eryngio fimilia funt:minora tamen,& non afpera,& aculeata.radices illi funt nigræ,odoratę, binæ aut etiam plures, vt afphodeli:fed multo graciliores,candidiores, & minores. nec caulem,nec fructum,nec florem profert.radix ad eadem, ad quæ Celticum nardum,facit.

Narciffus habet folia porro fimilia, fed tenuia, & multo minora:cauliculum paruum,inanem, foliis vacantem, dodrante maiorem:in quo flos albus eft, interius croceus:& in quibufdam purpureus.radix ei eft alba,rotunda,ad bulbi formam.fructus veluti in membrana niger, prælongus.nafcitur præftantiffimus in montanis locis, odoratúfque. at qui in pratis,& arenofis oritur, porrũ fapit,& herbaceum halitum ex fe mittit.

Nafcaphthon,quod narcaphthon aliqui vocant,ex India affertur.corticis formam gerit, libro fycamini fimilem. Ad fuffitus adhibetur propter fuauem odorem, quẽ ex fe mittit.

Nymphęa in paludibus & ftagnis nafcitur. folia habet ciborio fimilia:minora tamẽ, & oblongiora quodam modo, aquam excedentia:aliqua etiam in aqua demerfa, multáque ex vna radice prodeuntia.flos albus eft lilio fimilis:eius media pars crocea eft.cum defloruit, in rotundam formam redigitur,ad pomi aut capitis papaueris fimilitudinem.colore nigro fit,in quo fructus latus,denfus,guftanti glutinofus includitur.caulis non lęuis,craffus, niger, ciborij cauli fimilis. radix nigra,craffa,clauę fimilis:quę autumno pręciditur.Plurima in Cilicia in Anigro flumine,& in Haliarto Bœotiæ. Nafcitur & alia nymphęa antedictę fimilibus foliis:attamẽ alba radice,& afpera,flore luteo,& modo rofæ fplendente. Oritur hæc in Theffalia ad flumen Peneum.

Ξ

Xanthium,quod phafganon aliqui vocant, in pinguibus locis,& paludibus nafcitur.caulem pinguem habet,angulofúmque:in eóque alarum caua permulta funt. atriplici fimilia funt folia,fectiones habentia,odore nafturcij:fructum rotundum fert, vt oliua magna:aculeatum,vt platani pilulæ, & veftibus contactu inhærentem.

Xyris,quam aliqui agreftem iridem appellãt,Romani gladiolum vocant,folium gerit iridi fimile, fed latius,& in fummo acutũ.è mediis foliis caulis prodit cubitalis, valde craf-

fus:

ſus:in quo ſiliquæ ſunt triquetræ, & in eis flos purpureus, ídque quod in medio eſt, puniceũ. fructus in folliculis eruo ſimilis, rotundus, magnus, acer: radíxque geniculoſa, longa, ruffa.

Xyphion, quod phaſganon, id eſt enſem, propter figuram foliorum nominant, iridi ſimile eſt: ſed breuius, atque anguſtius, & cultelli modo in mucronem deſinens, fibroſum. caulem emittit cubitalem, ſucci plenum: in quo purpurei flores in ordinem digeſti, inter ſe diſtant: fructum edit rotundum. radices duas profert, alteram ſub altera conſidẽtem exiguorum bulborum figura: quarum inferior eſt gracilis, ſuperna vberior. potiſſimum vero in aruis naſcitur.

O.

Oenanthe folia habet paſtinacæ, florem candidum, caulem craſſum, dodrantalem, fructum atriplicis, radicem magnam, multis rotundis capitibus abundantem. naſcitur in petris.

Oenanthe etiam agreſtis vuæ fructus nominatur. cum floret, recondi debet fictili non picato: collectáque ſubſtrato linteo in vmbra ſiccanda.

Omphacium eſt acerbę vuę, vt Thaſiæ, aut Aminęæ nõdum matureſcentis ſuccus: qui ante canis exortum exprimendus eſt: expreſſúſque in æreo rutilo vaſe linteo operto vſquedum cogatur, inſolandus. oportet autem ſemper quicquid concretum ſit, liquido permiſcere: & cauere ne per noctem ſub dio maneat: ſiquidem ros cõcretionem impediet. Eligito flauum omphacium, friabile, perquam adſtringens, mordénſque linguam. quidam etiam coquendo ſuccum condenſant.

Onagra frutex eſt arboris inſtar, prægrandis, amygdalino folio, ſed latiore, lilio nõ diſſimili, flore roſaceo, magno, radice candida, longa: quæ ſiccata vini odorem refert. montanis locis naſcitur.

Onobrychis folia habet lenti ſimilia, paulo tamẽ longiora, caulem dodrantalem, florem puniceum, radicem paruam. naſcitur humidis & incultis locis.

Onyx, hoc eſt vnguis, conchylij tegumentum eſt, ei ſimile, quo tegitur purpura: quod in India in lacubus nardum

ferentibus inuenitur. quod ideo ſuauem odorẽ ſpirat,quod conchylia inibi nardo veſcantur. Præſtantiſſimus onyx eſt, qui è rubro mari affertur,albicans, pinguíſque.nam qui Babylone aduehitur,niger eſt,& minor.vtérque in ſuffitu odoratus:ſed caſtoreum quodam modo olet.

Oxyacantha,hoc eſt acuta ſpina,arbor eſt piraſtris ſimilis, ſed minor,& valde ſpinoſa . fructum fert myrti baccis ſimilem,plenum,rubrum,fragilẽ:& intus nucleum : radicem habet multifidam,alte deſcendentem.

Oreoſelinum,hoc eſt apium montanum,caulis dodrantalis eſt ex tenui radice prodiens:circa quem ramuli,& capitula ſunt cicutę ſimilia:multo tamẽ tenuiora:in quibus fructus eſt prælongus,acer,odoratus,cumino ſimilis. montanis vero locis prouenit.

Oloſtia herba eſt parua, tribus aut quatuor digitis terram excedens, foliis & viticulis coronopidi , aut gramini ſimilibus,adſtringentibus:radice pręntenui, vt capillus eſt,alba,vinoſa,quatuor digitorum longitudine.naſcitur in collibus.

Origanum Heracleoticum , quod Conilam vocant , folium hyſſopi habet , vmbellam vero non in rotæ ſpeciem, ſed veluti multifidam: ſeménque in ſummis virgis non denſum.

Quod vero onitin appellant , folia habet candidiora : & hyſſopo magis ſimilia:ſeménque fert veluti coniunctos corymbos.vim Heracleotici habet,ſed non ita efficax eſt.

Syluestre autem origanum,quod alij panaces Heracleum, alij conilam nominant,folia origani , virgulta dodrantalia, tenuia,in quibusvmbellę ſunt anetho ſimiles.radix exilis eſt, atque inutilis.

Orminum herba eſt foliis marrubio ſimilibus,caule ſemicubitali,quadrato,circa quẽ eminentiæ ſiliquis ſimiles prodeunt,quæ ad radicem ſpectant:in quibus diuerſum ineſt ſemen.nam in ſyluestri rotundum & fuſcum inuenitur:inalio vero oblongum,nigrúmque,quo vtimur.

Ορόβινον ἄλευρον,hoc eſt erui farinam ſic cõficito.vberiora,candidáque grana deligito,permiſcẽdóque aqua perſpergito,donec quod ſatis ſit,combibant: deinde torreto vſque dum cortex rumpatur. tum mola trita cribro tenui trajecta farina reponatur.

Ορχις,hoc eſt teſticulus, quem cynoſorchin , id eſt teſti-

cu-

culum canis vocant,folia habet circa caulem, & imam eius partem humi strata,oleæ molli similia: angustiora tamen,& longiora: cauliculis longitudine dodrantis, in quibus purpurei sunt flores:radicem bulbosam, oblongam, duplicem, angustam,vt oliuę,superius alteram, & alteram inferius,alterámque plenam,alteram mollem,ac rugosam.

Alius testiculus est,quem serapiadem aliqui vocant. is folia habet porri, oblonga, sed latiora, & crassa:caulem dodrantalem:flores subrussos,purpureósque.radix testiculis similis subest.

Orchis, id est testiculus Castoris. Eligito semper huius animalis testiculos,qui ex vno principio connexi sunt, (non possunt enim duo folliculi in vna membrana coniuncti reperiri)& qui liquorem intus cerosum habent, odore graui, & viroso,gustu acri,mordente,ac friabili:& qui naturalibus membranis vndique intersepti sunt. Adulterant castoreum nonnulli,ammoniacum, aut gummi cum eiusdem animalis sanguine,aut castoreo ipso subactum in folliculos instillantes,& exsiccantes. Falso aiunt hoc animal, cum à venatoribus vrgetur,auellere sibi testes, atque abiicere: cum ne eos tangere quidem possit:sunt enim parum exerti, vt in sue.oportet autem diuisa pelle, melleum liquorem cum ambiente membrana assumere,& ita siccatum reponere.

Osyris exiguus frutex est, niger, tenuis, virgulam fractu difficilem habens,& in ea,foliola,vt lini,in initio nigra,quæ deinde mutato colore rubescentia fiunt.

Π

Panaces, quidam herculeum vocant. ex hoc opoponax colligitur, plurimúmque in Bœotia, & Phocide Arcadiæ nascitur:& inibi,ob quæstum, quem ex liquore faciunt,studiose colitur.foliis est asperis,in terra iacentibus, viridibus, ad ficulna multum accedentibus, in ambitu quinquepartita diuisione partitis.caulem, vt ferulam, fert altissimum, alba lanugine præditum,folia circa ipsum minora, vmbellámque in summo,vt anethum, habentem, florem vero luteum,semen odoratum,& feruidum: radices multas,ab vno principio exorientes,albas,graui odore, crasso cortice,subamaro gustu. Nascitur idem in Cyrene Libyæ, & Macedonia,

Colligitur liquor secta radice cauliculis nuper pullulãtibus. album autem liquorem ex se mittit, qui siccatus crocei coloris habet extremitatem. Excipiunt etiam liquorem effluentem foliis excauato solo substratis. eáque siccata tolluntur. Ex caule quoque per messem secto, liquorem eodem modo excipiunt. Ex radicibus vero præstantiores sunt albę, distentæ, quæ cariem non senserint, gustu feruidæ, & aromaticæ. fructus ex media ferula prodiens cibo idoneus est: qui vero ex adgnatis oritur, minus nutrit. Liquor vero laudatissimus est, qui amarissimus est, intus albus, foris croceus, læuis, pinguis, friabilis, cito liquescens, grauis odoris. nam niger, & mollis, vitiosus est. adulteratur ammoniaco, & cera. probatur digitis in aqua confricatus. qui enim vitio caret, resoluitur, & lactei fit coloris.

Panaces Asclepium, & Chironium caulem tenuem è terra emittit, geniculis interceptum, cubitalem: circa quem folia fœniculo similia funduntur: sunt tamen maiora, hispidioráque, & graueolentia. supra vero vmbella est, in qua flores aurei coloris sunt, acres, odorati. radix exigua, tenuísque. sunt etiam qui syluestre origanum panaces vocent, alij vero conilem. de quibus, cum de origano ageretur, dictum est.

Panaces vero Chironium præcipue nascitur in mõte Pelio, foliis amaraco similibus, flore aureo, radice tenui, non profunda. herba ipsa gustu acri est.

Pancration, quod aliqui etiam scillam vocant, radix est magno bulbo similis, subrussa, amara, feruida ad gustum: folia lilij habet, sed longiora.

Parthenium, quod aliqui amaracum, aliqui leucanthemon appellant, folia coriandri habet, flores per ambitum albos, in medio luteos, odore subuiroso, & sapore amarescente.

Paronychia exiguus frutex est, nascitúrque in petris, peplo similis, longitudine minor, foliis maior.

Piper fructum fert in principio prælongũ, veluti siliquas, quod longum piper est: habétque intus aliquid tenui milio simile: quod absolutum, piper euadit. id autem suis temporibus dehiscens racemos ex se mittit grana, quę videmus, ferentes: & alia acerba, quæ albi piperis nomen habent: quod oculorum medicinis, antidotísque accõmodatissimum est. nigrum vero est suauius, & acrius albo. atque album quidem quod acerbum sit, cęteris imbecillius est. Eligito piper, quod

ponderoſius ſit,plenum,nigrum,nõ valde rugoſum, recens, non furfuraceum. In nigri vero genere, inuenitur etiã quod defectum,inane,leuéque ſit:quod braſma,quaſi abortus vocatur. In fictili nouo ad carbones torretur continue mouendo. Eius radix non eſt zinziber, vt quidam ſunt rati. coſto autem eſt ſimilis,& guſtum excalfacit.

Peplus,ſunt qui ſycen, qui ſpumeum papauer nominant, frutex eſt exiguus, albi liquoris plenus, folio paruo rutę ſimili,ſed latiore.tota vero coma fere dodrantalis eſt, in orbem circumacta, in terra iacens. ſub foliis minutus fructus, rotundúſque eſt.radix vnica,inutilis.in hortis naſcitur,& vinetis. colligitur per meſſem.in vmbra ſiccatur, & continuo verſatur. fructus tuſus,& ſeruefactus reconditur.

Peplis vero, quam ſylueſtrem portulacam vocant,Hippocratéſque ipſe pepliõ nominat, in maritimis maxime naſcitur locis.frutex frondoſus, liquoris candidi plenus, folio ſatiuæ portulacæ,ſed in orbem acto,& in parte inferiore rubeſcente. Fructus rotundus foliis ſubeſt,vt in peplo: feruido guſtu.radix tenuis,inutilis.colligitur,reponitur, & ſale conditur,& datur,vt peplus,eadem vi prædita.

Periclymenon, quod alij ſplenion, alij etiam clymenon ipſum vocant,frutex paruus eſt,ſimplex, caule quadrato, & per interualla foliolis circundato albicantibus,hederæ figura.inter folia ſurculi exeunt,in quibus fructus eſt hederæ ſimilis:qui quaſi in folium procumbit,durus,qui difficulter auellitur,radix longa.

Oritur in aruis,& ſepibus, ſeſe fruticibus adſtantibus inuoluens.

Periſtereon aquoſis locis naſcitur.videtur autem inde nomen traxiſſe, quod περιστεραὶ, hoc eſt columbæ in eo libenter verſentur.herba eſt dodrantis habens altitudinem,aut etiam maiorem.folia ex caule prodeunt inciſa, & ſubalbida. eáque plerunque ex vnico ramo, vnicáque radice conſtare comperitur.

Perſea arbor eſt in Aegypto proueniens.

Petaſitis pediculus eſt cubito maior, pollicis craſſitudine: in quo petaſi figura folium eſt,grande, ad fungi ſimilitudinem impoſitum.

Peucedanum caulem gracilem emittit, fœniculo ſimilem: comam habet copioſam,& denſam, florem luteum,nigram

radicem,graueolentem,vberé, liquoris plenam. in montibus vmbrosis nascitur. Liquor excipitur radice tenera cultello concisa:& quod defluit,statim in vmbra reponitur. gignit vero,dum colligitur,capitis dolorem , & vertiginem : nisi quis nares rosaceo inũgat,& caput perfundat.vbi detractus liquor est,radix ad nullam rem est vtilis. sed ex caulibus quoque liquor,succúsque colligitur,vt ex mandragora, succúsque minus efficax est, quam liquor: & citius euanescit. quandoque autem concreta lachrima inuenitur thuri similis caulibus,radicíque peucedani inhærens. Liquor laudatissimus est is, qui in Sardinia & Samothracia conficitur,odore graui,fuluescēte,& gustu feruido.

Peganon,id est ruta,acrior est montana,quam satiua:& ineptior.ex hortensi vero ruta ea quæ prope ficus nascitur, est ad vescendum accommodatior.

Peganon vero agreste,quod moly quidam vocant,in Cappadocia , & Galatia Asiæ natum , frutex est plures ab vna radice virgas proferens: foliáque multo longiora, quam alia ruta, itémque magis tenera, & graui odore: florem album.in cacumine capitula habet paulo maiora , quam ruta satiua: quæ maxime ex tribus partibus cõstant. in iis semen est subfuluũ, triquetrum,valde amarum gustantibus: cuius est vsus. Autumno maturescit semen: quod nonnulli harmala vocát: Syri vero besasa:Capadoces moly:quoniam cum moly similitudinem quandam habet.radice nigra,flore albo. nascitur in collibus,& fœcundis locis.

Pix liquida ex pinguissimis piceæ,& pini lignis colligitur. probatur splendens,lęuis,pura.Fit quoque pissélæon ex pice, separato eo,quod aquosum in ea inest: quod vt serum in lacte,sic in pice supernatat:excipitúrque in pice coquenda puris supra eam lanis expansis:quæ vbi euaporato halitu madescunt,in vas exprimuntur.id quod vsque faciendum est,dum pix coquitur. Fuligo vero ex liquida pice colligitur ad hunc modũ.In lucernã nouã,quę ellychniũ habeat,aliquid picis inde,atque accẽde,obturáq; fictili vase,quod clibani formã habeat,superne quidem fornicato & angusto,inferne vero foramen habente, vt clibani habent, atque inibi sine,vt ardeat. vbi vero prior humor consumptus fuerit, nouum infundito, donec tantũ fuliginis, quãtum satis sit,feceris:tum ea vtitor.

Pix vero sicca ex liquida decocta fit,ex ea quędã est viscosa,

quædam

quędá ſicca, probatur autem, quæ pinguis eſt, pura, viſcoſa, ſubfulua, & reſinoſa. talis porro eſt Lycia, & Brutia, coniuncta ſimul picis, reſinæque natura. Vocatur etiam quædam piſſaſphaltus, eáq; in Apollonia ad Epidaurũ fit, quæ ex Ceraunijs montibus impetu fluminis rapitur, æſtúque in littus eructatur coacta in glebas, mixtam bitumini picem redolẽs.

Polemoniũ, alij phileteriũ vocãt, ramos tenues habet, vtrinq; pinnatos: folia paulo maiora, quã ruta: ſed lõgiora, ad polygoni, aut nepitæ ſimilitudinẽ. in eis ſummis veluti corymbi ſunt, in quibus ſemen nigrum. radix ei cubitalis eſt, ſubcandida, ſtruthio ſimilis. montanis & aſperis naſcitur locis.

Polium alterum montanum eſt, cui nomen eſt teuthrio, & cuius eſt vſus. exiguus frutex eſt, albus, tenui folio, dodrantalis, fructu refertus, capitulum in ſummo habẽs corymbi forma, paruum, cano capillo ſimile: graui odore, cum quadam odoris ſuauitate. alterũ fruticoſius eſt, non vſque adeo odore valido: atque etiam inefficacius.

Polygalon, quidam oſirin vocant, caulem dodrantalẽ habet, folia lenticulę, guſtum ſubacerbum.

Polygonon, id eſt herba ſanguinalis, mas, ab aliis carcinethron, ab aliis teuthrobanon, ab aliis clema dicitur, herba eſt, quæ ramos tenues, teneros, multóſque habet, ac geniculis interceptos, qui per terram ſerpunt, vt gramen: folia rutę ſimilia, longiora tamen, & molliora. fructũ in ſingulis foliis fert, quã ob rẽ maſcula noĩatur. flos albus eſt, aut puniceus.

Polygonõ fœmina paruus frutex eſt, multos ramos ferẽs: cui⁹ caulis eſt tener, harũdini ſimilis, dẽſis geniculis, & inter ſe tubarum modo inſitis. geniculos cingũt in orbem foliolis pini ſimiles. radix eſt inutilis. naſcitur in riguis locis.

Polygonatum naſcitur in montibus. frutex eſt cubito maior. folia habet lauri: ſed latiora & læuiora: ſaporem cydonij, aut punici mali, cum adſtrictione. in vnoquoque exortu foliorum flores albi prodeunt plures, & numero maiores quam folia cœpta à radice ſupputatione. radicem fert albã, longam, mollem, geniculis plenam, hirſutam, graueolentem, craſſitudine digiti.

Polycnemon paruus frutex eſt ſurculoſus, foliis origani, caule, vt pulegij, geniculis multis intercepto: vmbellã tamen non habet, ſed in ſummo paruos corymbos, acres ſimul, & ſuauitatem etiam odoris ſpirantes.

Polypodium nascitur in petris muscosis,& antris.aut arborum,ac præsertim quercuũ caudicibus:palmi altitudine, filici simile,subhispidum,incisuris diuisum,sed non adeo minutis.radix subest hirsuta,in qua cyrri,ceu polyporum,continẽtur crassitudine parui digiti.abrasa vero interna pars viridis. gustu acerbo,& subdulci.

Poterium,sunt qui phrynion,Iones neurada,qui acidotõ apellent:grandis frutex est,ramis mollibus, longis, lentis, tenuibusq́ue,ac tragacanthæ similibus:foliis paruis, orbiculatis:totus denique frutex est lanosa circundatus lanugine: éstque aculeatus,floribus exiguis,viridibus.fructum fert gustanti odoratum,& acrem,sed nullius vsus.nascitur arenosis locis,& in collibus. radices subsunt duum cubitorum, aut triũ, firmæ,nerueæ:quæ ad terram resciſſę lachrymam gummi similem ex se mittunt.

Potamogeton folium betæ habet,hirsutum,paululum extra aquam eminens.

Propolis eligenda est,quæ flaua est,odoratáque, & styracẽ redolet: & quæ in subarido mollis sit, ac mastiches instar sit ductilis.

Ptarmica exiguus frutex est,multis ramis,tenuibus,orbiculatis,abrotono similibus,refertus.circa quos folia sunt oblõga,oleis similia.in summo capitulũ, vt in anthemide est, paruum,orbiculatũ,acre,& suo odoratu sternutationes excitãs.

Pteris,id est filix(sunt qui blanchnon, qui polyrrhizon vocent)folia habet caulis,fructus,& floris expertia, ex vno pediculo prodeuntia,ad cubiti magnitudinem,multifida,& alarũ auium modo pennata:sub graui odore.radicem habet nigræ extremitatis,pręlongam,ex qua plures alię veluti adnatæ exoriuntur:gustu subadstringenti.nascitur montanis & saxosis locis.

Pycnocomon erucæ similia habet folia: sed aspera,acria,& crassiora:caulem quadratum,florem ocimo similem,fructum, vt porrum,radicem nigram,rotundam, pallidam, vt paruum pomum:terrestre quid redolentem.oritur locis saxosis.

Pyrethrum herba est, caulem, foliáque emittit, vt daucum syluestre,aut fœniculum.vmbellam instar rotæ, vt anethum. radix est pollicis crassitudine, longa, gustui feruidissima: & eadem pituitam elicit.

Rha,

P

Rha,aut rheum probatiſsimum eſt, quod teredinem non ſenſit:quod in guſtu glutinoſum cum leni adſtrictione lenteſcit,cõmanducatũque palleſcit,& croci colorẽ aliquẽ refert.

Rhamnus frutex eſt in ſepibus naſcens,ramos rectos ferens vt oxyacantha,folia oblonga,ſubpinguia,mollia.Eſt & altera rhamnus candidior : atque etiam tertia nigrior: quæ folia habet latiora,& etiam leniter rubeſcentia:cuius rami quinum cubitorum longitudinem implent, magis ſpinoſi illi quidem,ſed ſpinis infirmioribus, & minus rigentibus.fructus latus tenuiſque,folliculi figura, & ſpondylio ſimilis.

Reſina ex lentiſco fit,quæ lentiſcina nominatur,& ab aliquibus maſtiche.ea plurima,præſtantiſsimáque in Chio inſula conficitur.cæteris præfertur in eo genere, quę pellucet, & ſuo cãdore ceræ Tyrrhenicæ ſimilis eſt.adulta,retorrida,friabilis,odorata. viridis minus probatur. adulteratur hæc admiſto thure,pineæque nucis reſina.

Reſina terebinthina cęteris excellit, quæ dilucidior eſt,alba,vitrei coloris,odorata, terebinthum olens.ac terebinthina quidem cæteras omnes antecedit,proxima huic lẽtiſcina, deinde pinea,& abiegna,poſtea vero ex picea,& pineis nucibus confecta numeratur.

Reſina liquida ex pinu,& picea ex Gallia,& Hetruria aduehitur,& olim etiam ex vrbe Colophone afferebatur: ex qua etiam nomen traxit, vt Colophonia reſina diceretur. A Gallia quoque ſubalpina venit, quam incolę laricem vocant:quæ egregie facit ad tuſſes inueteratas. Colore autem differũt inter ſe.alia enim cãdida eſt,alia olei colore,alia melli ſimilis,vt larinx eſt.Cupreſſus quoque liquidam reſinã fundit.Quæ vero ſicca eſt,alia eſt ex pineis nucibus,alia ex picea, alia pinea,alia abiegna.Inter omnes elige odoratiſsimã,pellucidam,non torridam,neque dilutam,friabilẽ, ac ceræ ſimilem.inter eas pręſtat cęteris pinea,& abiegna.ſunt enim odoratæ,& thus olent.Ex Pithyuſa Hiſpaniæ inſula multę reſinę cõportãtur.quæ vero ex picea & nucleis pineis fit, itémque ex cupreſſu,inferiores ſunt, nec pares aliis vires habent. Et tamen ad eadẽ,ad quę aliæ, itidem adhibentur.Lentiſcina vero proportione reſpondet terebinthinæ. Vritur liquida reſina omnis in vaſe,quod quadrupli capax ſit eius humoris,qui infunditur.reſinæ autẽ congius in duobus aquæ plu-

niç congiis in vaſe æneo coquitur leniter ad carbones. continue agitando, donec odoré omnem amiſerit, friabiliſque & torrida efficiatur; ac digitis cedat. tum refrigerata in vaſe fictili nō picato reponéda eſt. eximij auté candoris fiet, ſi reſina omnis eliquata percoletur, & ſordes ab ea excernãtur. Cremantur etiam reſinæ ſine aqua ad carbones leuiter primum: & vbi coire cœperint, maior carbonũ copia ſubiicienda eſt, & tres dies ac noctes abſque vllo interuallo diſcoquendæ, vſque dũ antedictas ſuas proprietates amiſerint: ac poſtea, vti dictum eſt, reponédæ. Aridas vero vnius diei ſpatio ſatis erit decoxiſſe, atque ita reponere. Ex reſina quoque non ſecus, quam ex thure fuligo colligitur, ſi vas aliquod cauum ſuperponatur.

Roſa refrigerat. quæ ſicca eſt, magis adſtringit. ſuccus ex teneris exprimitur vnguibus exectis: reliquum in pila conteri, ac premi debet in vmbra, donec cogatur: atque ita reponendum ad oculos circumlinendos accommodatum. folia in vmbra ſiccantur continuo verſata, ne ſitum contrahant.

Rodia radix in Macedonia naſcitur, coſto ſimilis, ſed leuior & inæqualis: eáque contrita roſarum odorem præfert.

Rhus obſoniorum fructus eſt rhois, qua coriorum infectores vtuntur.

Rhous vero arbuſcula eſt in petris naſcens duum fere cubitorum altitudine: in qua folia oblonga, ſubrubentia, in ambitu ad ſerræ modum diuiſa. fructus illi racemulis ſimilis, dẽſus, terebinthi magnitudine, quadantenus latus. cuius id, quod vice corticis eum continet, perquam vtile eſt. Liquamentũ vero ex foliis aridis fit aqua incoctis, vt lycium, ad conſiſtentiã vſque, ad eadem, ad quæ lycium, valens.

Σ

Sagapenum liquor eſt herbæ ferulaceæ in Media naſcentis. præſtantius eſt id, quod pellucidum eſt, extra fuluum, intus candidum. olens aliquid medium inter ſilphij liquoré, & galbani: & quod guſtu acri ſit.

Salamandra ſpecies lacertę eſt, iners, varia, quę falſo credita eſt igni non cremari. vim habet erodentem, vlcerantem, & calefacientem. miſcetur exedentibus, & vlcerantibus facultatibus, & lepras abolentibus, veluti cantharis: & ſimili modo adſeruatur. liquefacta etiam in oleo pilos euellit.

Sampſuchum laudatiſſimum eſt Cyzicenum, & Cyprium.
ſecundo

ſecundo loco cenſetur Aegyptiū, vocatur autem à Cyzicenis, & Siculis, amaracus. herba autem eſt multis ramis prędita, per terrā ſerpēs, foliis hirſutis, & orbiculatis, atque eius calaminthæ, quæ tenui conſtat folio, ſimilibus. odoratiſſima herba eſt, ac calfaciens: & coronis inſeritur.

Sarcocolla lachryma eſt arboris in Perſide naſcentis, pollini thuris ſimilis: ſubfulua, guſtu amaro. adulteratur gummi admixto.

Satyrion aliqui trifolium vocant, quoniam tria folia plerūque fert, vt ad terrā fracta, lapatho, aut lilio ſimilia: minora tamē, ac rubeſcētia. caulē longum, nudūq; cubiti altitudine: florem lilij forma candidum: radicē bulboſam pomi magnitudine profert ruffam, intus vero albā, vt ouū: guſtu dulci, & ori grato.

Eſt etiam alterum ſatyrion, quod erythroicum, id eſt rubens dicitur, ſemini lini ſimile, ſed maius, & ſplendeſcens, & læue, & ęque firmū. eius vero radicis cortex tenuis eſt & ruffus: interior vero pars alba, éſtque guſtanti ori grata, & dulcis. Naſcitur in apricis, & montanis locis.

Santonicum abſinthio ſimile eſt: non tamen ita ſemine refertum: itémque ſubamarum, & ad eadem, ad quæ ſeriphū, efficax.

Eleoſelinon, id eſt apium paluſtre, naſcitur aquoſis locis, ſatiuo aliquanto maius.

Seris agreſtis eſt, & ſatiua. agreſtis picris, aut cichorium vocatur: cuius & latiora, & ori iucundiora, quam hortenſis, ſunt folia. hortenſis vero duplex eſt genus. altera enim magis ad lactucæ ſimilitudinem accedit, & latis foliis eſt, & amareſcēs, altera folia habet anguſtiora, & ſubamara eſt.

Seriphum, hoc eſt marinum abſinthium in monte Tauro copioſiſſimum prouenit. herba eſt tenuis, abrotoni parui ſimilitudine, referta minutis ſeminibus, ſubamara, ſtomacho aliena, graueolens, & cum quadam caliditate adſtringens.

Seſeli Maſsilienſe folia habet fœniculo ſimilia: craſſiora tamen: & caulē vegetiorem: vmbellam profert anetho ſimilem, in qua fructus oblongus, anguloſus, acer in cibo ſtatim. radix longa, odorata.

Seſeli vero Aethiopicum hederæ folia habet, ſed minora, & oblonga, ad periclymeni ſimilitudinem accedentia. frutex eſt grandis. viticulas fere duorum cubitorum habet: in

quibus ramuli dodrantales sunt, capita, vt anethi: semen nigrum, densum, vt triticum: & acrius, & odoratius Massiliensi: & valde suaue. estque ad eadem efficax.

Seseli Peloponnesiacum folia habet cicutæ: crassiora tamen, caulémque Massiliensi maiorem, ferulaceum: in quo summo vmbella est ampla: in ea fructus latior, & carnosior, & odoratus continetur. easdémque vires habet. nascitur in asperis, humidísq; locis, & collibus. In Ida quoq; exoritur.

Sesamoides maius, quod Anticyraicum veratrum vocant, quoniam albo veratro in purgationibus miscetur: folia habet rutæ similia, longa, florem album, radicem gracilẽ, ignauam, semen sesamo simile, gustu amarum.

Sesamoides minus cauliculos dodrantales habet, foliis coronopi, hispidioribus tamen, & minoribus. in summis cauliculis capitula sunt florum pene purpureorum: quorum medium albicat: semen Sesamo simile, amarum, fuluum. radix tenuis. nascitur in asperis locis.

Sideritin, aliqui heracleam vocant, folia habet marrubij: sed longiora, ad saluiæ, aut quercus formam accedentia, minora tamen, & aspera. quadratos caules, ac dodrantales, vel etiam maiores producit: non ingrato gustu: & qui quodãmodo adstringãt: in quibus per interualla orbiculatæ vertebræ, vt in marrubio, sunt, atque in eis semen nigrum. nascitur locis lapidosis.

Sideritis altera est, ramulis duorum cubitorum, exilibus. folia habet longis pediculis inhęrentia, foliis filicis similia, numerosa, vtrinque per oras diuisa. habet etiam à superioribus alarũ cauis alios ramulos prodeuntes, tenues, longos: in quorum cacumine orbiculata capitula, & aspera sunt: quibus semen betę simile, sed rotundius ac durius continetur.

Sideritis tertia est, quam heracleam quoque Cratenas nominat: quæ in parietibus, vinetísque nascitur, foliis paruis, numerosis, ab vna radice exoriẽtibus, coriandro similibus. circa cauliculos dodrantales, teneros, subcandidos, & subrubicundos: flores puniceos, paruos, gustanti amaros, ac glutinosos habet.

Sideritin quoque nonnulli achilleam vocant. hæc ramulos dodrantales, aut maiores profert, fusorum forma: circa eos foliola parua, tenuia, ex obliquo multas, densásque diuisiones habentia, ad coriãdri similitudinem subrussa, multum

tum olentia, glutinosa, multi odoris, non iniucundi, sed medicati: vmbella in eis summis orbiculata insidet, flores candidi sunt, & deinde aurei. nascitur pingui solo.

Σίκυς ἄγριος, hos est agrestis cucumis est, ex quo id, quod elaterium vocant, ad hunc modum conficitur. decerpito huiusmodi cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, & diem vnũ seruato. postridie vero cribrum non adeo densum crateri superponito, & cultro supino, cuius acies sursum vergat, vtrisque manibus cucumeres singulos apprehendito, ac findito: humorémque in subiectum cratera per cribrũ exprimito: simúlque carnosum, quod cribro inhęserit, exprimito. quod ita ex cucumeribus expresseris, in peluim paratam demittito. coaceruata autem in cribro omnia, quæ incisa fuerint, aqua perfundantur, & vbi expresseris, abiiciantur. humor vero, qui in pelui est, agitandus & subigendus est, ac linteo contectus in sole statuendus. vbi constiterit, tota aqua supernatans, & quod in summo concreuit, effundatur. quod identidem facies, vsque dum aqua supernatabit. quam cum diligenter exterseris, tum subsidentia in mortarium coniecta contere, & in pastillos redige. videtur autem præstantissimum elaterium esse, quod cum candore leniter humectum est, ac lęuorem, & leuitatem habet: gustúque amarissimum, & lucernæ admotum, facile accenditur. contra vero quod porri colorem habet, asperúmque est, & aspectu turbidum, sordiúmque ac cineris plenum, id & graue est, & vitiosum. Nonnulli etiam sunt, qui cucumeris succum misceant. nonnulli amylum, vt & candorem, & leuitatem imitentur. Duorum autem annorum vsque ad decem annos purgationibus accommodatum elaterium est. perfecta mensura, est obolus: minima, semiobolus: pueris ærei duo. copiosius datum, periculum affert.

Silybum spina est, cuius latiora sunt folia, chamęleoni albo similia: quæ recens decocta ex oleo & sale comeditur.

Silphium, hoc est laserpitium, radix nascitur in Syria. Armenia, & Libya. eius caulem mastieron vocant, ferulæ similem, foliis apio similibus, semine lato, quod magudarin appellant. radix autem excalfacit, flatus gignit, ructus excitat, exsiccat, ęgræ concoquitur, & vesicæ nocet. colligitur è radice scarificata, & item caule ex silphio liquor, in quo gene-

re præstat is,qui rubescit,ac pellucidus est,quíque myrrham olet,& odore valet,gustúque suaui:non porraceus,neque cuius immitis gustus est:& qui cum diluitur, facile exalbescit. Cyrenaicus vero, si quis modicum eius gustarit, humorem in toto corpore ciebit: blandissimo autem odore est, vt gustantis os ipsum,nisi paululum, oleat: at Medicus, & Syriacus imbecilliores sunt, sed magis virosum odoré reddunt.liquor omnis, prius quam siccatus fuerit, adulteratur indito sagapeno,aut lomento fabarum: quod gustu, odore, aspectu, & diluendo deprehenditur. Quidam etiam ipsum silphij nomine appellauerunt:radicem vero magudarin, folia vero maspeta. Efficacissimus autem est liquor, deinde folia,tum caulis.flatus gignit,acérque est. Ad potiones resoluitur amygdalis amaris,aut ruta,aut calido pane, aut melle, aut aqua.Foliorum vero liquor eadem præstat, sed efficacia multo minore.estur autem ex aceto mulso,ad arteriæ asperæ vitia accommodatum.vescuntur etiam cum lactucis, silphium pro eruca adhibentes.

Altera quoque magudaris in Libya esse perhibetur, cuius radix silphio est similis: minus tamen acris, & laxa. & quę liquorem nullum habet: quæ eadem, quę silphium, præstat.

Sinapi eligi debet non magnopere siccum, & retorridú, sed quod fractum intus virescat,& veluti quendam succum habeat:siquidem quod tale sit,id & recens,& vigens est. Exprimitur ex viridi succus,& siccatur in sole.

Sinon semen paruum est in Syria nascés,apio simile, oblongum,nigrum,feruens.

Sium frutex est rectus,pinguis, foliis olusatri, minoribus tamen, & aromaticis. De hoc Crateuas ita memoriæ prodidit,vt esse herbam fruticis specie,pauca ferentem folia,rotunda,maiora,quam menthæ,nigra,pinguia, ad erucam accedentia,scriptum reliquerit.

Sisymbrium,quod alij Cardaminem,alij sium vocant, aquatilis herba est, in eisdem locis, in quibus sium, proueniens. hanc cardaminam aliqui nominant, quoniam cardamo,id est nasturcio sit gustu similis.folium habet in principio orbiculatum:vbi adoleuit,erucæ modo fissum.

Sisymbrium,sunt qui serpillum maiorem nominét, nascitur incultis locis menthę satiuæ simile:latiore tamé folio,&

odo-

odorato.coronis inseritur.

Scámorica multos ab vna radice ramos ternos, aut quaternos mittit trium, aut quatuor cubitorũ longitudine, pingues, aliquid craſſitudinis præ ſe ferentes: folia hirſuta, elixinæ, aut hederę ſimilia: molliora tamen, & triangula: flores albos, orbiculatos, & in calathi modum cauos, & graueolẽtes: radicem oblongam, craſſam, vt brachium: albam, graueolentem, liquoris plenam. Colligitur autem liquor capite ab radice diſſecto, & in teſtudinis formam excauata cultro radice. ita enim in cauum liquor defluit, qui poſtea conchulis excipitur. Alij ſcrobes in terra mortarij inſtar effodiunt, in quos ſubſtratis nucum folijs radices abradentes, liquorẽ effundunt, atque ita ſiccatum extrahunt. Probatur qui pellucidus eſt, leuis, rarus, taurinæ collæ colore, tenuibus fiſtulis, ſpõgioſus: qualis eſt is, qui in Myſia Aſiæ cõficitur. Nec ſolum autem animum attendere oportet, vtrũ linguam tangendo, exalbeſcat, ſiquidem hoc etiam fiet permixto eidem tithymali liquore: ſed potius adhibere mentem antedictis conuenit, & item ſi non vehementer linguam exurat: quod tithymalo ei admixto ſolet contingere.

Scinchus alius AEgyptius eſt, alius Indicus, atque alius etiam in rubro naſcitur mari: alius denique Apolloniæ in Mauritania reperitur. Eſt autem terreſtris crocodilus ſuum proprium genus habens. & cum naſturcio ſale conditur.

Scilla acrem, feruidámque vim habet. aſſata ad multas res vtilis efficitur. Cruſta autem ex polline, aut luto inuoluta in furnum, aut fornacem iniicitur, aut carbonibus obruitur, donec lutum, aut cruſta obducta ſit abunde toſta. ea ablata, ſi ſcilla nondum emolleſcat, eam iterum oblinemus, atque idem faciemus. ſi vero ne tum quidem aſſata erit, maxime noxia eſt, vt per interna detur. Aſſatur eadem in olla, quæ luto clauſa in furnum demittitur. ex ea ſumitur quod maxime intimum eſt, & exteriora abiiciuntur: & diſſecta in partes ſcilla coquitur effuſa priore aqua, & alia impoſita: donec nec amara, nec acris aqua ſit. atque ita ſecta in vmbra ſiccatur: lino traiecta ita, vt fruſta ſeſe non contingant.

Scolymus, hoc eſt carduus, folia habet media inter chamæleonem, & ſpinam albam: ſed nigriora, & craſſiora. caulem longum foliorum plenum profert: in quo eſt aculeatum

caput. radix nigra est, crassáque: in qua vis & facultas inest.

Scordiũ in montanis, & palustribus nascitur, foliis chamędryos, sed maioribus, nec sic in ambitu diuisis, odore aliquantum allium olentibus: gustu amaris, & adstringentibus: caulibus quadratis: in quibus flos rubescens insidet.

Scordon, hoc est allium quoddam satiuum est, quod hortẽse est, & in AEgypto nascitur vno capite, albũ: vocántque eius diuisiones, spicas: quoddam vero agreste, quod ophioscorodon, quasi anguinum allium nominant.

Scordoprasum vero porri magnitudinẽ exæquat. éstque porri, & allij qualitatis particeps.

Smilax hortensis, cuius fructus ab aliquibus lobia, id est paruę siliquæ, ab aliquibus asparagus vocatur, folia habet hederæ, molliora tamen: caules tenues, & capreolos, qui vicinis fruticibus sese inuoluant: qui vsque adeo crescunt, vt scenas etiam repręsentent. fructum fert fœnogræco similẽ: sed longiorẽ, & magis torosum. in eo semina sunt renibus similia: sed non ęquali colore: sed in parte, subpurpureo.

Smyrna, hoc est myrrha, lachryma est arboris in Arabia nascentis, éstque spinę AEgyptię similis. è qua vulnerata defluit lachryma in tegetes substratas: alia vero circa arboris truncum concrescit. Vocatur ex his vna pediasimos pinguis, qua expressa stacte emittitur: alia vero gabira pinguissima, quę læto & pingui solo nascitur: quæ multum stactes ex se mittit. Principem vero locum tenet quæ Troglodytica nominatur à regione, quæ eandem parit. subuiridis hæc est, trãslucidáque. Quinetiam legitur tenuis quędã, quę post Troglodyticam in myrrhę censu reponitur, bdellij instar lentescens: odore subuiroso: & apricis locis proueniẽs. Alia quædam caucalis dicitur, admodum exoleta, nigra, & torrida. Omnium pessima est ea, quę ergasima nominatur, squalida, & pinguedine vacans, acris: gũmi odori & viribus proxima. Quæ itidem minea vocatur, reprobanda est. Ex omnibus expressiones fiunt. sed à pinguibus odoratæ, & pingues: à siccis, non pingues, nec odoratæ. minus vero odorata est expressa myrrha, quæ cum exprimeretur, & in pastillos redigeretur, oleum non assumpsit. Adulteratur macerato gummi in aqua, in qua myrrha maduerit, & myrrhæ admixto. Eligenda est recens, fragilis, leuis, concolor ex omni parte, & quæ cum frangitur, diuisiones vnguium modo, læ-

ues,candidásque oſtendat,minutis glebis,amara,odorata, acris, calfaciens. grauis vero & quæ piceo colore eſt inutilis eſt. Fuligo etiam ex ea fit,vt ex thure fieri oſtendimus, quę ad eadem eſt accommodata.

Smyrna vero,hoc eſt myrrha Bœotica inciſa,radix eſt arboris in Bœotia naſcẽtis.eligito eam, quæ myrrham ſuauitate odoris refert.

Sonchi ſunt duo genera: alterum agreſtius eſt, & ſpinoſius, alterum tenerius, & veſcum. caulis anguloſus, ſubrubeſcens,inanis,folia in ambitum ex interuallis diſſecta.

Sparganium folia habet gladioli : anguſtiora tamen : in ſummo caule veluti pilulas,in quibus fructus eſt.

Spartus frutex eſt virgas lõgas,foliorum expertes, firmas, non fragiles ferens.idem ſiliquas, vt phaſeoli, producit, in quibus ſemina exilia, vt lenticulæ,continentur. flos luteus, vt albæ violæ.

Spondylium folia platano quodam modo ſimilia habet, ad panacis accedentia ſimilitudinem : caules cubitales, aut maiores,fœniculo ſimiles.in cacumine ſemen ſeſeli ſimile, duplex,craſſius tamen,& candidius,& plus aceris habẽs:graueolens.flores albi ſunt, radix alba, raphano ſimilis. paluſtribus,& aquoſis innaſcitur locis.

Stacte nominatur pinguedo recentis myrrhę tuſę,cũ exigua aqua,& prælo expreſſa.eſt autem odoratiſſima, precióſáque,cum per ſe etiam vnguentum faciat,cui ſtactæ nomen eſt.probatur ea,cui oleum admixtum non ſit, & quæ in exigua portione maximam vim habeat calfaciendi, quæ proportione myrrhę, & cęteris calfacientibus vnguentis reſpondeat.

Staphis agria,id eſt herba pedicularis,aut vua taminia, folia habet labruſcæ diuiſa,coliculos rectos,nigros, florẽ iſati ſimilem: fructum in folliculis viridibus, vt cicer, triangulum,ſcabrum,in nigro ſubfuluum.interna pars alba eſt, guſtu acris.

Staphilinus,hoc eſt paſtinaca ſylueſtris, à nõnullis ceras, hoc eſt cornu dicitur,habet gingidij folia,ſed latiora,& ſubamara.rectũ fert caulẽ,aſperũ, in quo vmbella eſt anetho ſimilis:in qua flores albi, & in medio paululum quid purpuraſcẽs quaſi croceum.radix ad digiti craſſitudinẽ, palmíque longitudinem accedit.odorata eſt, & cocta eſtur.

Stear,hoc eſt adeps.vuluæ conuenit recens anſerinus, aut
gallinaceus,& ſine ſale conditus. nam qui ſalem aſſumpſit,
vtero infenſus eſt:& item is,qui progreſſu tēporis acrimo-
niam contraxit. Ex iis recentem aliquem capito, & mēbra-
nulis exemptis in nouam fictilem ollam,quæ altero tāto ca-
pacior ſit, quam adipis modus,quem curare velis, coniici-
to: & vas diligenter opertum ardentiſsimo ſoli exponito.
liquatum ſubinde adipem in aliud picatum vas, vſque dum
totum fluxerit,excolato: tum loco gelido reponito, atque
vtitor. Quidam pro ſole in feruēti aqua, aut tenui & mol-
li pruna fictile conſtituunt. Eſt etiam alia curandi adipis ra
tio,huiuſmodi.vbi membranas exemeris,teritur, & in fictile
coniectum exiguo,tritóque ſale conſperſum eliquatur:tum
linteo pāno defecatus,reponitur: & acopis vtiliter additur.
ſuillus vero & agninus adeps hoc modo curātur.recēs,præ-
pinguis,qualis à renibus detrahitur, adipem in copioſam a-
quam pluuiam, & quam frigidiſsimā coniicito, membra-
nulas adimito, manibus diligenter ſubigito, ac confrica-
to, quaſi diſtringas. tum alia aqua ſæpe ablutum in ollam
fictilem dupli capacem imponito: aquam affundito, vt adi-
pem ſuperet,lenibus prunis admoueto, ac rudicula agitato.
vbi eliquatus ſit,colo in aquam tranſfundito: ac refrigerari
ſinito.& rurſus excolata diligenter aqua in aliam ollā prius
lotam coniicito:& aqua affuſa, permittito vt ſenſim lique-
fiat.amotum deinde ab igni,& breui ſpatio ſic dimiſſum, vt
fex ſubſidat, in mortarium ſpongia ex aqua prius madefa-
ctum verſato.vbi coire cœpit,reſidens in imo ſordes eximi-
tur:& tertio ſine aqua liquatur: liquatúmque in mortarium
iterum effuſum, purgatum in fictile coniicito, & operculo
impoſito,perquam frigido loco reponito.

Hircinus vero,& ouillus, itémque ceruinus ita curantur.
Capitur,vt diximus,alicuius horū adeps,lauatúrque,ac mē-
branulis purgatur,vt in ſuillo oſtēdimus:in pilā cōiicitur,ac
manibus fricatur aquam paulatim affundendo,donec nullū
ſanguinis veſtigium excernatur, nec vlla pinguedo ſuper-
natet, ſed aqua limpida reddatur.deinde in ollam fictilem
coniice, & affuſa aqua, vt ſupereminеat, lenibus prunis
admoueto, & agitato. cum totus fuerit liquatus, in aquam
verſato, & refrigeratum, ac lotum in fictilem iterum indi-
to, & eliquato. & idem facito, quod in cæteris. tertio ve-

ro loco citra aquam liquato, & in pilam humore perfuſam excolato, & vbi refrixerit, reponito, vt de ſuillo admonuimus.

Bubulus quoque adeps à renibus detractus membranulis purgandus eſt, & marina ex alto petita abluendus:& in pila contundendus diligenter,aſperſa maris aqua. vbi totus fuerit diſſolutus, in fictilem ollam coniiciendus,& marinę aquæ tantum indendum, quantum ſupernatet non minus, quam palmi altitudo ſit: tum coquendus adeps,vſque dum proprium odorem abiecerit: additis ad ſingulas adipis atticas minas quaternis ceræ Tyrrhenicæ drachmis. colandus vero eſt,& abiectis,quæ in imo reſidebant,ſordibus, in nouum fictile reponendus: opertúſque interdiu in ſole tenendus,vt exalbeſcat,& virus odoris aboleatur.

Taurinus vero ita parandus eſt.tauri adipem recentem,& ex renibus capito,in amne fluenti abluito, membranis exēptis in ollam fictilem coniicito, ſalis parum inſpergito, liquefacito.tum in aquam pellucidā per colum traiicito, vbi cœpit concreſcere, manibus vehementer confricando iterū lauato,aqua ſępius infuſa, atque effuſa : donec optime elotus videatur: ac deintegro in ollam coniectum coquito cū pari vini odorati portione.vbi autem bis efferbuerit, amoue ab igni ollam,ſinito adipem ita per noctem eſſe.ſequenti die ſiquid fœdi adhuc odoris relictum ſit, eundem adipem in aliam nouam fictilem ollam coniicito,ac vinū odoratum affundito,& eadem,quæ prius, facito, donec omne odoris virus amiſerit. Liquatur idem ſine ſale ad quaſdam affectiones,quibus ſal aduerſatur. veruntamen qui ſic paratur,non admodum candidus redditur. Si quis vero anſerinum,aut gallinaceum, aut vitulinum adipem non curatum ſeruare imputrem velit,ſic faciat.capiat recentem, cuius velit,adipem,eúmque diligenter lauet:tum in vmbra ſuper cribro ſiccet.vbi ſiccatus fuerit, linteo inuoluat, & manibus vehementer exprimat : mox lino traiectum vmbroſo in loco ſuſpendat: & poſt multos dies noua charta inuolutū frigidiſſimo loco reponat. permanēt etiam incorrupti adipes, qui in melle reponuntur.

Stachys frutex eſt marrubio ſimilis: qui longiora, pluráq; folia habet ſubhiſpida, dura, odorata, alba, virgulas item plures ab vna radice prodeuntes,eáſque marrubij virgis cā-

didiores.oritur in montanis,aſperíſque locis.

Stœchas in inſulis iuxta Galliam, contra Maſſiliam,quæ Stœchades appellantur, prouenit: atque inde etiam ei nomen eſt ductum. herba tenuibus ſurculis eſt, coma thymi, ſed folio longiore,eáque aliquantulũ acri guſtu,& ſubamara eſt.

Stratiotes,qui in aquis naſcitur,hoc nomen inuenit,quia ſine radice in aqua ſupernatat.folium habet ſemperuiuo ſimile:ſed tamen maius.

Stratiotes vero millefolium,paruus frutex eſt,puſillus,dodrantalis, & etiam maior. habet folia auicularum pennis ſimilia,breui admodum,ac diſſecto foliorum exortu. folia agreſti cymino maxime ſunt ſua breuitate ſimilia: ſed ſunt etiam breuiora.vmbella hirſuta eſt,ſed denſior, & adultior in cacumine ſurculos exiguos gerit,in quibus inſident vmbellę anethi inſtar.flores albi, paruíque. naſcitur pręcipue locis ſubaſperis,& potiſsimum circa ſemitas.

Strychnon, hoc eſt ſolanum, quod hortenſe eſt, frutex paruus eſt cibis aptus,multis concauus alis,foliis nigris ocimi,& maioribus,& latioribus.fructus rotundus,viridis: vbi maturuit,niger,aut fuluus.innoxij guſtus herba eſt.

Eſt etiam aliud ſolani genus, quod halicacabum vocant, foliis antedicto ſimilibus:latioribus tamen.cuius caules, cũ adoleuerunt,humi ſternuntur. fructum fert in folliculis rotundis veſicarum inſtar,ruffum,læuem, acinorum vuæ forma:quo vtuntur etiam ad componenda ſerta ij, qui coronamenta conficiunt.

Strychnon vero hoc eſt ſolanum, quod ſoporiferum vocatur,ab aliis halicacabi, ab aliis calliæ nomine appellatur: éſtq; frutex multis,denſis,caudiceſis,& ægre fragilibus caulibus: foliorum pinguium plenis, malo cydonio ſimilibus: flore rubro,iuſtæ magnitudinis,in ſaxoſis naſcitur.

Strychnon vero manicõ,hoc eſt furioſum, quod alij perſion,alij pentodryon vocant,folia habet erucæ: ſed maiora ad acanthi,quem pœdarota nominant, folium accedentia. caules ab radice proceros emittit denos,aut duodenos: vlnę altitudine, in quibus oliuarum figura ſuperpoſita ſunt capitula,ſed hirſutiora, vt platani pilulę: maiora tamen & craſſiora.flos illi niger.poſt florem, fert fructum racemi forma,rotundum, nigrum, ex denis aut duodenis acinis conſtan-

stantem, hederę corymbis similibus, &, sicut vua, mollibus. radix alba est, crassa, caua, cubitalis. montanis, vento perfla. tis, & plataniis consitis locis nascitur.

Styrax arboris cotoneo malo similis lachryma est. excellit cęteris flauus, pinguis, resinosus: grumos habens albicantes, quamplurimum in odoris bonitate permanens, &, dum emollitur, melleum quendam humorem emittens. talis Gabalites est, Pisidiacúsque, & Lycius. at niger, friabilis, & furfuraceus, deterior est. Reperitur quoque lachryma gummi similis, pellucida, myrrham olés, sed ea perexigua est. Adulteratur suę arboris scobe: quam vermes eroserunt, admixtis melle, atque iridis sedimento, & aliis rebus quibusdã. Alij ceram, aut adipem odoribus imbutum ad solem ardentissimum cum styrace subigunt: & per laxa cribri foramina in aquam frigidam, tanquam vermiculos exprimunt, vendúntque: húncque scolociten, à vermium figura nominant. atque imperiti hunc vt minime adulteratum, cæteris antepo nunt: ad intentam odoris fragrantiam nihil animum aduertentes. nam qui fraudis expers est, is est admodum acer. Cæterum non secus, quam thus, torretur, assatúrque: & ex eo fuligo colligitur.

Sycomorum aliqui etiam sycaminum vocant: cuius fructus etiam sycomorum propter imbecillem & ignauum gustum nominatur. Grandis arbor est, fico similis, multi admodum liquoris, foliis mori. fructum ter, aut quater anno fert, non ex ramis, vt ficus, sed ab ipso caudice, caprifico simi lem, sed grossis dulciorem: ac sine granis interioribus: quíque nisi vngue, aut ferro scalpatur, non maturescit. Copiose nascitur in Caria, & Rhodo, ac locis tritici non feracibus. in caritate autem annonæ, propter fructum, quem continuum fert, auxilio est: fructus aluo vtilis est, sed exiguum alimentum præbet: éstque stomacho alienus. Liquor ex arbore col ligitur vere prius, quam fructum ferat, lapidis ictu summo cortice contuso. nam si altius vulneretur, nihil emittet. Lachryma colligitur spongia, aut lana: ac siccata, & in pastillos redacta fictili vase adseruatur. Gignitur etiã in Cypro arbor genere ab hac differens: siquidẽ folia nõ sycamini, sed platani gerit. fructũ vero fert pruni magnitudine, sed dulciorem. in cęteris omnibus similis est iis, de quibus modo diximus.

Symphytum petræum in petris nascitur, ramulis origani,

tenuibus, capitulis thymi. totum vero est lignosum, atque odoratum: gustu dulcius, & adstringens. radicem habet longam, subruffam, digiti crassitudine.

Symphytum, quod alij pecton vocant, caulem bicubitalé emittit, aut maiorem, angulosum, inané, vt sonchi caulis est. circa quem non ex magnis interuallis folia sunt hirsuta, angusta, prelonga, ad buglossi formam. & secundum eos angulos, caulis strictus est foliis à singulis alarũ cauis prodeũtibus. flores fert luteos, & fructum in caule, vt verbascum. ac totus denique caulis, atque folia subaspera lanugine quadam horrent, ac tangenti pruritum excitant. radix subest, cuius extremitas nigra est, interior vero pars alba, & glutinosa.

Schinos, hoc est lentiscus, nota arbor est: cui toti vis adstringendi inest. nam & fructus, & folia, & cortex ramorum & radicis, parem vim habent. Exprimitur etiã succus ex cortice radicis, foliísque in aqua vsq; adeo decoctis, vt satis sit. vbi vero refrigerata sunt, foliis abiectis, aqua iterum coquitur, donec fiat tam spissa, quam mel.

Schœnus, id est iuncus. vocatur alter leuis, alter vero acutus, qui in mucroné desinit. cuius etiã duo sunt genera. nam alter sterilis est, alter vero fructum edit nigrum, orbiculatũ, cuius crassiores & carnosiores sunt calami. Est etiam tertius iuncus antedictis carnosior: quem holoschœnon vocant: ipséque fructum in cacumine supradicto similem parit.

T

Teucris herba est virgata, chamędryi similis, foliis tenuibus, ciceris figura. plurima vero nascitur in Cilicia in ea parte, quam Cissadem, Gentiadémque nominant.

Telephium, quod alij agreste semperuiuum, alij agrestem portulacam, alij muscum vocant, folia, & caulem habet portulacæ. binas alas habet, quę in singulis foliorum geniculis exoriuntur. ramuli à radice sex, aut septem exeunt: foliis referti crassis, carnosis, & glutinosis. flores albi sunt. nascitur vere, in vinetis, & cultis locis.

Tithymali genera sunt septem: quorum masculus characias, quasi vallaris dicitur, ab aliquibus propter comam, cometes, ab aliquibus vero amygdaloides, & ab aliquibus gobius: fœmina vero myrtites vocatur, quem quidã à nucibus

caryitem vocant. alius eſt paralius, quem quidam tithymalida nominauerunt: alius eſt helioſcopius, alius cypariſſias, alius dendrodes, alius platyphyllos appellatur.

Tithymali, qui characias dicitur, caules cubitum excedũt, rubri, liquoris albi, & acris pleni. folia in virgis oliuę ſimilia, ſed minora & anguſtiora, craſſa, lignoſáque: in quorũ ſummo coma eſt, qualis in iuncorum virgis. ſub ipſis vero caua peluibus ſimilia, in quibus fructus ineſt. oritur hic in aſperis & montanis locis.

Liquor ex omni tithymalo per meſſem colligitur, ramulis congeſtis, tum diſſectis, & vaſe concluſis. quidam erui farinam adiiciunt, & in paſtillos digerunt, qui erui magnitudinem impleant. alij ſiccatis ficubus tres, quatuórve guttas inſtillant, &, cum inaruerint, reponunt. per ſe etiam tuſus in pila, & in paſtillos redactus reponitur. Dum vero liquor excipitur, neque vento expoſitum eſſe hominem oportet, neque manum oculis admouere: ſed antequam ad excipiẽdum liquorem accedat, corpus, ac præſertim faciem & ſcrotum adipe aut oleo cum vino perungere. Fauces etiam exaſperat.

Fœmina vero, quam myrtitem aliqui vocant, & caryitem nominauerunt, ſimilis daphnoidi eſt, ſuaptéque natura alba eſt: & folia habet myrti, ſed maiora, & firma, & in ſummo acuta, aculeatáque. viticulas ab radice mittit dodrantales. fructum alternis annis nuci ſimilem fert: qui leniter linguã mordet. hæc quoque aſperis prouenit locis. eius liquor, eiúſque folia, & fructus eandem vim habent, quam ſuperior, & eodem modo reponuntur. ſuperior tamen eſt efficacior.

Tithymalus vero, qui paralius dicitur, quem tithymallidem, aut meconem appellauerunt, maritimis locis naſcitur. ramos habet dodrantales, rectos, quinos, ſenóſve, ſubrubentes, à radice prodeuntes. in quibus folia ſunt deinceps digeſta, parua, ſubanguſta, oblonga, lino ſimilia. caput in cacumine denſum, orbiculatum: in quo fructus inſtar erui, varius: flores albi, totus denique frutex, radíxque copioſo liquore albo abundant. hic etiam ad eoſdem vſus, eodémque modo, quo ſuperiores, aſſeruatur.

Qui vero helioſcopius, quaſi ſolis aſſecla nominatur, portulacæ habet folia, tenuiora tamen, rotundioráque: ramos quatuor, aut quinque ab radice dodrãtales mittit, tenues, rubros, liquoris albi copioſi plenos: caput anethi forma. fructus

ecu in foliis includitur. Circumagitur huius coma ad cursum solis: vnde ei nomen est ductum. nascitur potissimum in ruderibus, & circa oppida. liquor fructúsque ex hoc, vt ab aliis, colliguntur: qui eandem vim, sed non ita efficacem habent.

Cyparissias caulem profert dodrantalem, & maiorem, subrubescentem: ex quo folia pino similia exoriuntur: teneriora tamen, tenuioráque. omnino autem pino nuper nascenti similis est: ex quo etiam nomen inuenit. est hic quoque liquoris albi plenus, & eandem, quam superiores, vim habet.

Dendrodes vero, hoc est arborescens, in petris nascitur, frondosus ex omni parte, & multa coma refertus, liquoris plenus, ramis subrubentibus, foliis myrti tenuis, fructu characiæ simili. hic ad eadem efficax, & eodem modo, quo supra dicti, reconditur.

Platyphyllos, hoc est lata folia habens tithymalus verbasco similis est: cuius liquor, radix, & folia per aluum aquosa trahũt. pisces itidem enecat, tusus, & aquæ inspersus. id quod etiam ij, de quibus supra diximus, efficiunt.

Pithyusa, quam aliqui sarmentum, vel crambion, vel paralion, vel canopicon vocant, specie à cyparissia tithymalo differre existimatur: vnde inter tithymalos hæc etiã numeratur. caule assurgit cubito maiore, geniculato, foliolis acutis, tenuibúsque vestito, pini similibus. flores habet exiguos veluti purpureos: fructum latum lẽticulæ instar: radicem cãdidam, crassam, liquoris plenam. quibusdam autem in locis valde grandis inuenitur.

Tordylon, quod aliqui seseli Creticum vocant, nascitur in Amano Ciliciæ monte. exigua herba est, surculosa, semine rotundo, duplici, clypeolis simili, subacri, aromatico.

Tragoriganum paruus frutex est agresti serpillo similis folio, & ramulis. pro locis autẽ, in quibus oritur, lætior. & latioribus foliis inuenitur, glutinosúsque valde est. Alterum tragoriganum est tenuioribus surculis, & foliis, quod marrubium quidã vocauerunt. optimum vero est Cilicium, Smyrnęum, & Creticum.

Tragacantha radix lata, lignosáque est, supra terram emergens: ex qua rami humiles, densi, firmi, & lâte se pandentes prodeũt: in eis foliola tenuia, numerosa sunt, in quibus mediis aculei se proferunt foliis operti, candidi, recti, firmi. Est

etiam-

etiamnum tragacantha lachryma, quæ ex vulnerata radice manãs concreuit.in qua præſtat ea,quæ pellucida,læuis,gracilis,pura, & ſubdulcis eſt.

Tragus formam habet alicę ſimilem. multo minus, quam zea nutrit:quia multum aceris habet.quocirca ęgrius conficitur,& aluum emollit.

Tragium in Creta ſolum naſcitur.folia,virgas,& fructum lentiſci fert:omnia tamen minora. Liquorem etiam gummi ſimilem profert.

Tragium alterum eſt, quod folia ſcolopendræ habet,radicem albam,tenuem,ſylueſtri raphano ſimilem.

Tragium,quod ſcorpium,aut tragoriganum vocant, prope mare naſcitur. paruus frutex eſt,non admodum ſupra terram grandis,magnitudine dodrantis, aut maiore.foliis vacat. puſillos tamen circa ramos ceu acinos habet,ruffos,tritici magnitudine,acuminato cacumine,multos,guſtanti adſtringentes.

Tragopogos,id eſt barba hirci, ab aliis coma dicitur,breui caule eſt,foliis croci,radice longa,dulci,magno ſupra caulem calyce.in ſummo nigrum ſemen, vnde ei nomen eſt inditum.herba eſui apta eſt.

Tribulus terreſtris folia habet portulacę,tenuiora tamen. viticulas habet longas,per terram ſtratas:ſpinas in foliis duras.naſcitur ſecus flumina,& in areis domorum. eſt alius aquatilis,qui in fluminibus naſcitur, comam exerens,ſpinam recondens.habet is folia lata,longum pediculum, caulem in ſummo craſſiorem, quam in imo: adſunt ei & capillamenta quædam ſpicę forma.fructus,vt alteri, durus. nam vterque adſtringit,refrigerat.

Thraces vero Strymonis fluminis accolę viridi herba tribulorum equos ſaginant: & ſemen eorum dulce, & ad nutriendum aptum pinſunt,ac pro pane vtuntur.

Tripolium naſcitur locis maritimis: ad quæ vnda maris peruenit,& recedit: ſed neque in mari, neque in ſicco.folia iſatidis habet,craſſiora tantum:caulem dodrantalem,ſuperne diuiſum. Huius flos ter in die colorem mutare perhibetur,mane candidus,meridie purpureus,veſperi puniceus.radix ei alba,odorata,& guſtu calfaciens.

Trifolium,alij menyanthes,alij aſphaltion, alij cnicion, alij oxyphyllon vocãt,frutex eſt cubiti altitudine,aut etiam

maiore:virgis tenuibus,nigris,iunceis,appendiculas habentibus,in quibus folia loti arboris terna in singulis germinationibus prodeunt.his recens natis rutæ odor est:adultis,bituminis.florem emittit purpureum,semen hirsutum,quodámodo latum : in altera extremitate veluti apicem habens.radix tenuis,longa,firma.

Tyros hippiaca,caseus equinus est, virus redolens:ac magnopere alens ad bubuli proportionem.Nonnulli vero hippacem,equinum coagulum vocarunt.

Typha profert foliũ cyperidi simile:caulem læuem,æquabilem,florem in cacumine ambientem,densum , qui in pappos resoluitur,quem paniculam aliqui nominant.

Y

Υάκινθος,hoc est hyacinthus,folia habet bulbi,caulem dodrãtalem,læuem,paruo digito tenuiorem, virentem.comam procumbentem,incuruam,florem purpureum plenum:& radicem item bulbi.

Υδροπέπερι, hoc est hydropiper maxime iuxta stagnantes aquas,aut leniter fluentes nascitur.caulem geniculatum fert: in quo alæ,& folia menthæ,maiora & cãdidiora, & tenuiora,gustus acris,vt piper,non tamẽ aromata redolet. fructum acrem in ramulis fert prope folia nascentem, continuum,& acinorum figura.

Υοσκύαμος, hoc est altercum (sunt qui adamanta vocent) frutex est,qui caules crassos,lata folia,oblonga,diuisa,nigra, hirsuta profert.per caulem vero deinceps flores tãquam cytini punicorum clypeolis septi,ac seminis, vt papaueris,pleni prodeunt. Alterci autem est triplex differentia : vnũ enim flores subpurpureos fert,folia smilacis, semen nigrum,& cytinos duros,ac spinosos.alterius flores lutei, folia ac siliquæ teneriores.semen subflauum,vt erysimum . vtrunque autem insaniam,& soporem inducit:& idcirco inutile , vt ad curationem adhibeatur.mitissimum est tertium,quod pingue,tenerum,lanuginosúmque est,floribus albis,& albo itidem semine.oritur id in maritimis, atque ruderibus. albo igitur vtendum est:si hoc non suppetat,flauo.nigrum,vt deterrimũ, reiiciendum censeo. ex fructu tenero,foliis,caulibúsque con tusis succus colligitur: & humor in sole siccatur.vsus ad annum pertinet:siquidem facile putrescit. colligitur etiam suc-

cus

cus ex ſicco ſemine, cum per ſe teritur aqua calida affuſa, & exprimitur. atque hic quidem ſuccus eſt antedicto melior:& ad dolores leniendos magis valet. ipſa etiam herba recens tuſa, & farina trimeſtris tritici admixta in paſtillos conformatur,& reponitur.

Υπέρικον ſunt qui androſæmon,qui corion,qui chamæpityn appellent,quoniam ſemen odore pineam reſinam imitatur.folia rutæ habet, fruticem ſurculoſum, dodrantalem, ſubrubrum,violæ albæ florem, ſiliquam ſubhirſutam, teretem,hordei magnitudine: in quo ſemen nigrum reſinam olens continetur.in locis cultis atque aſperis gignitur.

Υπόκισις,ad ciſti radices naſcitur, quæ hypociſtis nominatur:quam aliqui orobethron, aliqui cytinum vocant: éſtque punicorum cytinis quodam modo ſimilis. quædam autem fulua eſt,quędam alba,ex qua ſuccus,vt ab acacia,colligitur.quidam tamen eam ſiccatam, tuſámque macerant,& coquunt,& cætera faciunt omnia,ſicut in Lycio.

Υπήκοον in ſegetibus,aruíſque naſcitur. foliū rutæ,ramóſque paruos habet.vis eius papaueris ſucco proportione reſpondet.

Υσσωπος,hyſſopus herba eſt nemini incognita. duplex hęc eſt,montana,& hortenſis. omnium vero laudatiſſima, quę in Cilicia naſcitur.

Φ

Φακὸς, id eſt lenticula,quę paluſtris nominatur, in aquis ſtagnantibus reperitur:foliáque habet lenti ſimilia.

Phalangium,ſunt qui phalangiten,ſunt qui leucacantham vocant,ramos habet binos,aut ternos, aut etiam plures inter ſe diſſidẽtes:flores albo lilio ſimiles:multas inciſuras habentes:ſemen craſſum,nigrum,ad dimidiatæ lentis figuram: ſed multo tenuius:radiculam tenuem, viridem, dum è terra eruitur.nam poſtea contrahitur.in tumulis gignitur.

Phalaris cauliculos emittit è radicibus tenuibus, & inutilibus geniculatos,ac culmis zeę ſimiles: ſed graciliores,& guſtu dulci:foliis itidem eſt zeæ ſimilibus.ſemen candidum,oblongum,milij magnitudine.

Philyris arbor eſt magnitudine cypro ſimilis. folia fert oliuæ.ſed latiora,& nigriora:fructū echino ſimilem, nigrum, modice dulcẽ,quaſi in racemis iacẽtẽ. naſcitur locis aſperis.

φλόμος, hoc eſt verbaſcum, duas ſummas habet differentias alterum enim album eſt, nigrum alterum. album vero alterū maſculum, alterum fœmina. ac fœminæ quidem folia braſsicæ ſunt, ſed hirſutiora, candidioráque: caulis cubitalis, & maior, albus, modice hirſutus, flores candidi, ſubuirides, ſemē nigrum: radix longa, acerbi guſtus, craſsitudinis digiti. naſcitur in campeſtribus. Alterum maſculum dicitur λευκόφυλλον, hoc eſt albis foliis, oblongum, ſed foliis anguſtioribus, & caule tenuiore. Nigrum quoque eſt albo in rebus omnibus ſimile: veruntamen latiora, nigrioráque habet folia. Quod vero ſylueſtre nominatur, excelſas virgas, arboreſcentéſque, ac folia ſaluiæ ſimilia fert: & ramos in virgis habet, vt marrubium: florem luteum auri fulgore. ſunt etiam verbaſcula duo hirſuta, terræ inhærentia, foliis rotundis. eſt & tertium verbaſcum quod lychnitin, quidam vero thryallida vocant. id tria, aut quatuor, aut etiam plura fert folia craſſa, pinguia, hirſuta, ad funiculos lucernarum accommodata.

φοίνιξ, id eſt palma, quam aliqui elaten, aut ſpatham vocant, fructus palmarum adhuc florentium inuolucrum eſt. eo vtuntur vnguentarij in vnguentis conſpiſſandis. præſtantiſsimum eſt, quod odoratum eſt, adſtringens, graue, pręcluſum, intus pingue.

Phœnix ab aliquibus rhus, ab aliquibus anchynopes vocatur, folia habet hordei, ſed breuiora, & anguſtiora: ſpicam lolio ſimilem: ramos radici inuolutos ſenum digitorum: ſpicas vero ſeptenas, aut octonas. oritur in aruis, & tectis recens illitis.

Phu, quod aliqui ſylueſtre nardum vocant, naſcitur in Pōto foliis elaphoboſci, aut oluſatri. caulem habet cubitalem, aut maiorem, leuem, tenerum, purpureum, in medio cauum, geniculis diſtinctum: flores narciſſo proximos, maiores tamē & in ſubalbo colore purpureos. Radix vero ſuperius ad digiti minoris craſsitudinem accedit. habétque adnaſcentes ex aliquo radices exiguas, vt iuncus odoratus, aut veratrum nigrum, inter ſe complicatas, ſubflauas, odoratas, nardum odore referentes, cum quadam viroſa grauitate coniuncta.

φῦκος θαλάσσιος, id eſt alga maris, vel fucus marinus, partim latus eſt, partim oblongus, & puniceus, partim candidus, qui in Creta ad terrā naſcitur, valde floridus, & non putreſcens. omnes vero habent adſtringendi poteſtatem.

Nicāder

Nicander autem autor eſt, puniceum venenatis prodeſſe: quem exiſtimauit quidam eſſe fucum, quo mulieres vtuntur: cum tamen ſit radicula eiuſdem nominis, quam ad eam rem mulieres adhibent.

Phyllitis folia emittit lapatho ſimilia, oblongiora, vernantioráque, ſena, aut ſeptena, recta, interiore ſui parte læuia, à tergo autem penſiles quaſi vermiculos quoſdam tenues habentia. naſcitur in vmbroſis locis, & hortis, guſtu acerbo: eáq; nec caulem, nec fructum, nec florem profert.

X

Χαλβάνη, hoc eſt Galbanū, liquor eſt ferulæ in Syria naſcentis, quod nonnulli metopium vocant. probatiſſimū galbanum eſt, quod thuris ſpeciem gerit, grumoſum, purū, ligni expers, ſeminis ac ferulæ aliquid admixtum habens: odore graui, neque valde humidum, neque adeo aridū. Adulteratur admixta reſina, & lomēto fabarū, & āmoniaco. ſi tamē purgare ipsū velis, in feruētē aquā demittito. cū enim fuerit liquefactū, eius ſordes fluitabunt: quibus ſeparatis, mūdo linteo, raroque alligatū in fictili picato aut ærea pyxide ita pendeat, vt imū vaſis ne cōtingat: & obturato vaſe in aquā feruidā demittito. ſic enim quod vtile in eo eſt, in vas quaſi per colum eliqueſcet: quod vero lignoſum fuerit in lintheo remanebit.

Chamædaphne, quam aliqui laurum Alexandrinā vocant, virgis aſſurgit cubitalibus, ſingulari conſtantibus ramo, tenuibus, rectis, læuibus, foliis lauri: multo tamen læuioribus, & viridioribus. fructum rubrum fert, foliis adnatum.

Chelidonium maius, quod aliqui othonion, vocant, caulē habet cubitalem, & maiorem, tenuem, qui multas habet appēdices foliis plenas: folia ranunculi: tenuiora tamen, & colore modice cæſio. in ſingulis foliis flos eſt vt albæ violæ. Succus croceus ei ineſt, acer, mordens, & aliquantulum ſubamarus, graueolēs. radix in ſuperiore parte vna, in inferiore multæ. Fructus eſt qualis papaueris cornigeri, tenuis, lōgúſque: in quo ſemina ſunt, papaueris ſemine maiora. Huius ſuccus in vaſe æneo cū melle coctus ad carbones ignitos, ad oculorum claritatē facit. Exprimitur autem ſuccus ex foliis, radice, & fructu ineunte æſtate, in vmbra ſiccatur, in paſtillos redigitur, reponitur.

Chelidonium minus, quod agreſte triticum quidam vocauerunt, parua herba, ex pediculis pendens, caule vacās: foliis

hederę,rotundioribus tamē,ſubpinguibusq́ue veſtita.radices habet ex eodem callo prodeuntes puſillas, complures, tritici modo coaceruatas:quarum tres, aut quatuor in longitudinē abeunt.iuxta aquas,& lacus exoritur.

Chamæciſſus folia habet hederæ ſimilia,lōgiora tamen, tenuioráque,& multa:ramulos dodrantales,foliorum admodū plenos,quinque aut ſex à terra prodeuntes:flores albæ violæ ſed minores,& guſtu valde amaro:radicem albam,inutilem. naſcitur cultis locis.

Chamelęa ramos dodrātales profert.frutex ipſe ſurculoſus eſt:foliis oliuæ,ſed tenuioribus,& denſis, guſtum mordentibus,& arteriam deradentibus.

Chamędrops, quæ aliis chamedrys,aliis teucrium eſt, aſperis,ſaxoſíſque locis prouenit.frutex dodrantalis, foliis minutis,figura & diuiſura quercus,amaris, flore ſubfuluo, paruo.carpenda eſt ſemine prægnans.

Chamæpytis,quam in Ponto holopyron,in Eubœa ſideritin,Athenis vero Ioniam vocant,herba eſt per terram ſerpēs, ſubcurua:folia habet minoris ſemperuiui : ſed paulo tenuiora,hirſuta,frequētia,pinguiora circa ramos.pini odore. flores habet tenues,luteos,aut albos:radicē,vt cichorion. Eſt & altera chamæpytis ramis cubitalibus, in anchoræ ſpeciem curuatis,tenui cortice,coma ſupradictæ,flore candido,ſemine nigro:quæ pinum itidem redolet. Tertia eſt,quę maſcula dicitur.herbula autem eſt foliola habens candida,tenuia,hirſuta, caulémque album,hirſutum,& floſculos luteos,exigua denique ſemina circū alas: quæ nō ſecus pineū odorem exhalant.

Chamæleo albus , quod ixiam tracto à viſco nomine vocant aliqui, propterea quod alicubi viſcū ad eius radices inueniatur,& quo,loco maſtiches,mulieres vtuntur,folia habet ſilibo,carduóve ſimilia: nigri tamē chamælonis foliis aſperiora,acutioráque.caulem non promit: ſed ex medio ſpinam echino marino,aut cinaræ ſimilē erigit. flores habet purpuraſcentes capillorum figura,qui in pappos euaneſcunt:fructum cnico ſimilem:radicem læto ſono craſſam,montanis vero graciliorem, candidámque intus , aromaticam quodammodo, grauis odoris,& dulcem.

Chamæleo vero niger,quam aliqui vlophonon,aliqui ixiā, aliqui cynomachon, aliqui ocimoidem vocauerunt, habet ipſe quoque folia carduo ſimilia:minora tamen,& tenuiora,

& ru

& rubra diſtincta. Caulem promit digiti craſsitudine, dodrātalem, rubentem, in quo vmbella, & aculeati flores tenues, hyacinthi figura, & verſicolores inſident. radix ſubeſt craſſa, nigra, denſa, interdum exeſa, quæ diſſecta flaueſcit, & commanducata mordet. Oritur autem campeſtribus, ſiccis, cliuoſis & maritimis tractibus. Chamęleo vero nominatur, quod foliorum colorem mutet. colorem enim cum terra, in qua herba naſcitur, mutant, vt hic admodum viridia, illic ruffa, alibi ſubcandida, alicubi cęrulea, & non nullibi rubra pro locorum differentia comperiantur.

Chamæſyce, aut Syce ramos quaternū digitorū in terrā deiectos, teretes, liquoris plenos emittit, folia lēticulæ figura, peplo ſimilia, parua, tenuia, humi ſtrata. ſub foliis fructus eſt rotūdus, vt in peplo. hæc neq; flores, neq; caulē profert. radix ei eſt tenuis, ad nullā rē vtilis. naſcitur ſaxoſis, ſqualidiſq; locis.

χολή, id eſt fel. eius omnis ſeruandi hæc eſt ratio. Fel recēs capito, oſculum lino obligato, tandiu in feruenti aqua teneto, quandiu ſpatium trium ſtadiorum quis currendo confiſceret: mox eximito, vmbroſo & humoris experte loco ſiccato. Quod vero oculorum medicinæ ſeruandū eſt, ligatum lino in vitreum vas quod mel habeat, immittito, lini principio ad os vaſis circumuoluto, & operto vaſe recondito.

Χόνδρος, hoc eſt alica, fit ex zea, quę bina grana gerit, quā δίκκοκον vocant. magis nutrit alica quam oryza: aluumque cohibet, & ſtomacho eſt vtilior.

Condrilla foliis, caule, floribúſque eſt cichorio ſimilibus: quam ob rem nonnulli hanc intybi agreſtis ſpeciē eſſe dixerunt: ſed eſt tota tenuior. in cuius ramuſculo gummi ſimile maſtichæ, fabæ magnitudine inuenitur.

Eſt etiā aliud chōdrillæ genus foliū ferēs circūroſum oblōgū, humi ſparſum, caulem liquoris plenum, radicem tenuem: in cuius ſūmo vertex eſt rotūdus, ſubflauus, liquore refertus.

Chryſocome, quam chryſitin vocant, virgula eſt dodrantalis: quę comam corymborum figura hyſſopo habet ſimilem: radicem valde piloſam, tenuem, vt nigri veratri: guſtu nō inſuaui. qui vt in cypreſſo fit, in dulci leniter auſterus ſentitur. in opacis ſaxoſiſque naſcitur.

Ψ

Ψύλλιον· Pſylliū aliqui cynocephalō, aliqui chriſtalliō, aliqui cynomyiam vocāt. folia habet coronopi, hirſuta, ramos

dodrantales, totaque herbula fœni inſtar ſarmentoſa eſt. eius coma à medio caule incipit, duobustribúſque conuolutis in cacumine capitibus: in quibus ſemen eſt pulicibus ſimile, nigrum. in aruis gignitur.

Ψευδοβούνιον frutex eſt palmi altitudine in Creta naſcens: habétque folia bunio ſimilia.

Ω

Ὤκιμον. Notũ omnibus ocimũ eſt. hoc, ſi largius eo quis veſcatur, oculorum aciem hebetat, aluum etiam mollit, inflationes facit, vrinam ciet, lac prouocat, ægre mutatur in ſtomacho. Afri addunt, ſi à ſcorpione vulnerentur qui ocimum comederunt, eos nullo dolore conflictari.

Ὠκιμοειδὴς hoc eſt ocimaſtrũ, folia habet ocimi: ramulos dodrantales, eoſdémque hirſutos: ſiliquas hyoſcyamo ſimiles, nigri ſeminis plenas, ad melanthi ſimilitudinem.

FINIS LIBRI DVODECIMI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM, LIBER DECIMVSTERTIVS.

De facultate, atque apparatu metallicorum, ex Dioſcoride.

Ἅλς, hoc eſt ſal. In omni ſalis genere foſſilis eſt efficaciſſimus: communiter vero candidus, calculis vacans, pellucidus, denſus, concretione ſua æqualis, peculiariter genere ammoniacus, ſciſſilis, & qui rectis fit venis. Vritur fictili diligenter operto, ne exiliat, cõditóque prunis, donec igni candeſcat. Aliqui foſſilem ſubacto polline oblinũt, & carbonibus ſubiiciunt, vſque dum eius cruſta exuratur.

Ἁλὸς ἄχνη, hoc eſt ſpuma ſalis, eſt maris ſpumoſum ramétum

tum, in exilibus petris inuentum, quod eiſdem eſt, quibus ſal, viribus præditum.

Ἁλὸς ἄνθος, id eſt flos ſalis, flumine Nilo defluit. lacubus tamen quibuſdam innatat. ſumendus qui crocei coloris eſt, odoris ingrati, vt gari, & grauioris etiam, guſtu mordacioris ſubpinguíſque. qui vero rubricæ colore rubet, grumoſúſque eſt, improbatur.

Adarce vero quæ dicitur, in Galatia fit. eſt autem tanquã concreta ſalſugo. humidis, ac paluſtribus locis ſiccitate emergens, harundinibúſque & herbis agglutinatur. colore vero flori lapidis Aſſij ſimilis eſt: totáque forma molli, & modice cauo alcyonio proxima, vt lacuſtre alcyonium videatur.

Alcyonij ſunt quinque genera. vnum denſum eſt, rhythmo ſpongioſum, tetri odoris, graue, picem olẽs: quod copioſum, in littoribus inuenitur. Alterum eſt pinnis oculorum, aut ſpõgię ſimile, fiſtuloſum, leue, algæ odorem referens. tertiũ vermiculatum eſt, coloréque & forma purpureũ, ad vnguis ſimilitudinem, quod Meleſium quidam vocant. quartum eſt lanis ſuccidis ſimile, fiſtuloſum, leue. quintum fungi figuram refert, odoris expers, aſperum, intus ad pumicis ſimilitudinem quandam, foris læue, acréque. ex his primum & ſecundum vſui ſunt mulieribus & ad lentigines, & ad lichenes, & ad lepras, & ad vitiligines, ad nigrores, & ad maculas faciei, ac totius corporis exterendas. tertium vero facit ad eos qui vexantur vrinæ difficultate, aut arenulas in veſica colligunt, idoneum quoque & renibus affectis, aquæ inter cutem, & lieni. vſtum autem, & ex vino illitum, alopecias curat. quarum dentes facit cãdidos, & ad alia megmata, & pſilochra aſſumitur. Si aliquod horum cremare velis, in crudam ollam conijcito, lutóque circumlito ore eius, in fornacem mittito. cum fictile coctum fuerit, extractum ad vſum reponito. Lauatur autem vt cadmia.

Armenius lapis pręfertur is, qui læuis eſt, colore cœruleo, æqualis, & calculo vacans, & friabilis. eadem præſtat, quæ chryſocolla: ſed tamen inefficacius. auget etiam pilos palpebrarum.

Auripigmentum in eiſdem metallis, in quibus ſandaracha gignitur. optimum eſt cenſendum, quod multaceum, aureóque colore eſt: & cruſtas eas habet ſquamarũ modo ſibi inuicẽ ſuperiacentes: & quod alteri materię nõ permixtũ eſt.

F

tale eſt quod in Myſia Helleſponti naſcitur .huius duo ſunt genera. alterum quale diximus, alterum glebę modo,& colore ſandaracham imitans ex ponto , & Capadocia adfertur: quod etiam ſecundas tenet. Crematur hoc modo.in nouam teſtam coniectum ignitis carbonibus ſuperponitur, aſsidue verſatur, donec igni flagret. colorémque mutet:tum refrigeratum,tritúmque reconditur.

Ἄσβεστος,hoc eſt calx viua hoc modo fit. ſumito marinarũ buccinarum teſtas,carbonibus eas obruito,aut in ignitum clibanum imponito, & nocte permittito.poſtero die ſi candidiſſimæ fuerint, extrahito:ſin ſecus,iterum vrito , vſquedum penitus albę fuerint redditæ: deinde vbi in frigidam aquam fuerint immerſæ,in fictile nouum coniicito:& pannis diligẽter operiens noctem vnam ſinito.mane eas extrahens,vbi ex omni parte calx confecta fuerit, reponito . Fit etiam ex litoralibus calculis igni crematis, & ex vili marmore , quæ cæteris antefertur. Vis omni viuæ calci communis eſt feruida, mordens, adurens,& cruſtas inducens : quibuſdam aliis immixta,vt adipi,aut oleo concoquendi,molliendi,diſiiciendi, vlcera ad cicatricem perducendi vim aſſumit.efficacior exiſtimanda eſt recens,& quæ aqua non fuerit conſperſa.

Ἀσβολὴ, hoc eſt fuligo , qua pictores vtuntur ex officinis vitrariis ſumenda eſt:ſiquidem eſt ea præſtantior.

Γ

Γῆ, hoc eſt terra. Omnis terra,quæ ad medicinæ vſum recepta eſt, ſummam vim habet refrigerandi, & meatus obducẽdi.ſpecie vero differt inter ſe: cum alia aliis quibuſdam adiuncta ſit ad alia vtilis. Eretriæ igitur altera eſt vehementer candida altera cinerea . optima cinerea eſt perquam mollis, quęque per æs ducta violacei coloris lineam in eo linquit.lauatur vt ceruſſa, aut hunc in modum.læuigato ex ea quantũ velis per ſe,& per diem in aqua terito, ſinito deinde vt conſidat.vbi conſederit,omni aqua leuiter excolata terram in ſole ſiccato, & iterum per diem in aqua terito. veſperi dimittito,vt conſidat . mane vero omni aqua excolata in ſole terito, ac paſtillos cõformato.ſi toſta opus ſit,paſtilli magnitudine ciceris in fictile perforatum coniiciuntur, oréque vaſis accurate obturato ſupra carbones igni candentes continenter follibus perflantur . cum vero cineri aërio magis ſimilem colorem fuerint nacti,aufer,atque repone.vim habet hęc adſtringendi,

ftringendi,caua explendi,& cruenta agglutinandi.

Samia vero terra anteferenda eft,quæ candidiſsima eft,leuis, tangenti linguæ glutinis modo adhærefcens, ſuccoſa, mollis, friabilis: qualis eft quam quidam collyrium vocant. eius duæ ſunt ſpecies, ea quæ modo eft dicta,& alter qui Samius nominatur: eftque hæc gleboſa, & cotis modo denſa. Vritur, lauatúrque vt Eretria, & eandem vim habet.ſangui nis reiectationes ſiſtit, & cũ balauſtio datur mulieribus fluore vexatis. Teſtium & mammarum inflammationes ex aqua & roſaceo illita ſedat:ſudoréſque cohibet.

Chia eligi debet candida, ad cinereum colorem vergens, ac Samiæ ſimilis. gleboſa autem eft & tenuis: ſed efficiendi forma differens. eandem facultatem habet,quam Samia. faciem extendit, & ſplendidam reddit: in eáque & toto etiã corpore colorem commendat. in balneis vero pro nitro deterget.

Selinuſia vero idem efficit.prꝭſtantiſſima eſt,quæ candidiſſima eſt, & ſplendet, friabilis, queꝗue humore conſperſa cito diluitur.

Cimolia quædã candida eſt,quædam purpuraſcens,& innatam pinguedinem quandam habet,tactuque frigida ſentitur: quam optimam eſſe exiſtimandum eſt.

Quæ vero Pnigitis dicitur, colore quodammodo eſt eretriæ ſimilis. craſſiores autem habet glebas.refrigerans,& friabilis eſt,ſi quis eam manibus cõtingat.linguæ vero ita glutinatur,vt ex ea pẽdeat.eadem vi pꝛdita eſt, qua cimolia, ſed paulo inferiore.hanc aliqui pro eretria vendunt.

Melia terra colore cinereã eretriam imitatur, aſpera tactu, & manibus friata deraſi pumicis inſtar crepitat.vim habet aluminis,ſed minus efficacẽ.id quod guſtu dignoſcitur.modicè autẽ linguã ſiccat: purũq; ac coloratũ corpus poteſt reddere pilóſq; extenuare,vitiliginéſque ac lepras exterere. pictoribus vſui eſt,vt colores diutius durẽt.& viridibus emplaſtris eſt accommodata.ex hac vero,& item ex aliis omnibus terris eam eligito,quæ calculis vacat,mollis,recens,friabiliſque eſt, & quæ nacta humorem celeriter diluitur.

Ampelitis vero, quam pharmacitin vocant, in Seleucia Syriæ naſcitur nigra,piceæ longos carbones referens,aſſulæ modo ſciſſa, ęquabili ſplendore, quæ detrita accepto oleo ſtatim liqueſcit,primas tenet. improbatur vero, quæ tenuis

est,cincreáque. & quæ non liquatur. vis ei dissoluendi, refrigerandíque inest. vsus eius ad palpebras cohonestandas, & capillum tingendum. vtilis quoque est vngendis vitibus, antequam gemmas emittant: vtpote quæ vermiculos innascentes enecet.

Lemnia terra, quam sigillum vocant, ex cuniculo quodam antri defertur.

Gypsum vim habet adstringendi, obstruendi. sanguinis eruptiones, & sudores cohibet, epotum vero strangulando iugulat.

Δ

Diphrygis sunt tria genera. quoddam enim metallicum est, quod in Cypro sola nascitur. lutosum nanque extrahitur ex cœno cuiusdam inibi specus. tum in sole siccatur, mox circumpositis sarmentis vritur. vnde diphryges nomen inuenit, propterea quod & à sole, & à sarmentis propemodum frigatur. alterum quasi æris cum perficitur, subsidens, & fex est: habétque & adstrictionem ęris, atque gustatum. Tertium hoc modo conficitur. lapidem, qui pyritis vocatur, in fornacem coniiciunt, vrũtque pluribus diebus calcis modo. cúmque colorem rubricæ contraxerit, eximunt, atque recondunt. Anteponendum cæteris est, quod æris gustum refert, adstringítque, & linguam vehementer exsiccat. quod exustæ ochrę nõ inest: quam qui cremant, pro diphryge vendunt.

Θ

Θεῖον, hoc est sulfur præstantissimum est, quod ignem non est expertum, colore splẽdido, pellucido, & quod calculorum est expers. quod vero ignem expertum est, probatur viride, & præpingue. plurimum in Melo, & Lipara gignitur.

I

Indicum alterum sua sponte nascitur tanquam spuma ex Indicis arundinibus exiens: alterum in officinis infectorũ inuenitur. éstque spuma purpurea cortinis innatans, quam detractam artifices siccant. optimum censetur, quod cœruleum est, succúmque & lęuorem habet.

Ἰός, hoc est ærugo rasa fit hoc modo. In cadum, similéve aliud vas acetum quamacerrimũ infunditur, deinde vas æneũ inuersum superponitur, aptius quidẽ cõuexo, sin minus, exæquato fũdo. sit autẽ abstersum, nullúmque spiramẽtũ habeat.

post

post decimũ diem operculum, quo vas obturaueras, detrahitur, insidénsque ærugo deraditur. In Cypriis quoque metallis æruginem gigni ferunt: lapidibus quibusdam æs habentibus, in quibus efflorescit ærugo. addúntque per caniculæ æstum è specu quodam prodire: sed illam & paucam esse, & optimam: hanc vero è specu effluentem, copiosam quidem, & boni coloris, sed vitiosam, quod lapides permultos collegerit. Adulteratur multis aliis rebus admixtis, vt pumice, vt marmore, vt atramento sutorio. pumicem, marmórque, & similia deprehendemus, si sinistræ manus pollice humore conspersо, æruginis portiunculam altero atteramus: siquidem ærugo diffundetur, marmor vero, aut pumicis partes nondissipatæ coibunt: ac denique ex maiore attritu & humoris permistione exalbescent. quin dentibus quoque dignoscitur. nã quæ sincera est, læuis & non aspera illis cedit. atramenti sutorii index est ignis. si enim fictile, aut lamina ærugine adulterata illinatur, & feruente cinere, aut carbonibus alterutrum incalescat, mutabitur, rubescétque ea, quæ atramentum sutorium habebit: quod ei natura comparatum est, vt cremando talem colorem nanciscatur.

Aeruginis autem quæ vermicularis dicitur, genera sunt duo: alterum fossile: alterum sic conficitur. in mortarium ex Cyprio ære, cui pistillus ex eodem ære sit coniunctus, albi acrísque aceti dimidiam heminam infundito, pistillóque tandiu conterito, dum ad strigmenti crassitudinem perducatur. deinde aluminis rotundi drachmam, salísque fossilis pellucidi, aut marini quamcandidissimi, & solidi: si sal non suppetat nitri par pondus coniicito, atque in sole terito sub æstu caniculæ, donec æruginis colorem, & strigmenti sordiúmve cõsistentiam acquirat: denique in vermiculos Rhodiacis similes conformato ac reponito. Efficax autem, & valde boni coloris redditur, si aceti partem vnam, vrinæ veteris partes duas indas, cæteráque, vt dixi conficias. sunt qui æruginis rasæ gũmi admisceãt, in formásque digerãt. quod genus vt vitiosum improbatur.

Est & alia ærugo, quam aurifices mortario, pistillóque Cyprij æris, & pueri vrina conficiunt. eáque aurum ferruminant. antedicta autem æruginis genera æri combusto proportione respondent: sed efficacius agunt. Sciendum vero est vermicularem æruginem fossilem principẽ locum tenere:

rasa fert secundum. ea denique, quæ fit, postremum. & tamen hæc mordacior est, & magis adstringit. aurificum autem æru go rasę respondet. Vratur ærugo, quamcunque velis, hoc mo do. minutissime fracta in fictili patina imposita ignitis car bonibus admouetur: versatur donec se mutet, colorémque cinereũ contrahat: tum refrigerata ad vsum reponitur. Nonnulli vero in olla cruda, vt supra diximus, eam comburunt: sed non prorsus in eundem colorem cremata mutatur.

K

Cadmia præstantissima est Cypria, quę botryitis nominatur, densa, modice grauis, & ad leuitatem potius vergens, superficie racemosa, colore spodij, quæ confracta cinerem intus habet, & ęruginosa est. huic proxima est, quæ foris cęrulea est, intus vero decursus venarum onychitæ lapidi similes habet.

Est etiam alia, quę crustosa dicitur, sectionibus quibusdam quasi zonis, cincta: quam ob rem zonitem eam vocant.

Quędam ostracitis appellatur, gracilis, & magna ex parte nigra. eáque terream, aut testaceam superficiem habet. candida vero reprobatur.

Cæterum botryitis, & onychitis oculorum medicinis sunt vtiles. reliquæ ad emplastra & sicca medicamenta cicatricem inducentia sunt accommodatæ. Cypria ad eadem facit. quæ vero ex Macedonia, Thracia, & Hispania afferuntur, improbantur. sunt qui in lapidum fodinis inueniri cadmiam afferant, falsi nimirum à lapidibus, qui sunt cadmiæ persimiles. nam alius lapis ignem expertus atque refrigeratus colorẽ mutabit, & leuior fiet: cadmia vero nihil mutat, nisi quis per multas eam horas adurat. Fit etiam in argenti fornacibus candidior, minus ponderosa, minúsque efficax. Vritur prædicta cadmia carbonibus obruta, donec pellucida fiat, & modo scoriæ ferri bullas emittat. mox vino Amineo extinguitur: quæ ad scabiem paratur, aceto. Alij sic exustam in vino terunt, rursúmque fictili crudo torrent, donec pumicis speciẽ acquirat: iterúmque tritam ex vino, tertio vrunt, donec in cinerem prorsus redigatur, nihílque asperitatis habeat: eáque spodij loco vtuntur. Lauatur in mortario trita, aqua effusa vsquedum sordes nullæ subsidant, tum in pastillos redacta reponitur.

Cinnaba-

Cinnabaren idem esse, quod minium quidam falso existimant. nam minium in Hispania ex lapide quodam argenteæ arenę permixto cõficitur: qui alioqui nõ dignoscitur. in fornacibus autem floridum, & fulgentissimum colorem cõtrahit. in metallis vero strangulantem halitum eructat. itaque faciem vesicis obducunt, vt per illas videant, aërémque non attrahant. eo vtuntur pictores ad elegantiora parietum ornamenta. at cinnabaris affertur ex Lybia: & maiore precio venditur. tantáque est eius copia, vt vix pictoribus ad variãdas picturę lineas satis sit: profundi autem coloris est, ob eámque causam cinnabarin esse draconis sanguiné plerique crediderunt.

Cisseris, hoc est pumex probatur qui leuis, fistulosus, scissilis, & non calculosus est, quíque teri facile potest, & candidus est. Vritur hoc modo. cape eius quantum velis, flagrantissimis carbonibus obrue. vbi igni candens sit redditus, extrahe, vino odorato restingue: iterúmque incensum extingue. tertia vero vestione peracta sine vt per se refrigeretur, & ad vsum repone. Theophrastus vero auctor est, si quis in bulliens vini dolium pumicem coniecerit, feruorem statim sedari.

Corallium, quod aliqui lithodendrum vocauerunt, marina esse planta videtur: quæ profundo extracta mari duratur: tanquam offuso nobis aëre concrescat. plurimum prope Syracusas ad promontorium pachynum inuenitur. laudatissimũ est ruffum, colorémque antherico aut sandici saturatæ similem habet, & simili modo friabile est, & tota cõcretione sua æquale: algæque aut fuci marini odoré reddit: ad hæc ramosum, cinnamomi modo, forma fruticis. quod vero lapidosum est, concretione scabrum, fistulosum, & inane est, vitiosum esse censendum est. adstringendi vero, & leniter refrigerandi vim habet.

Cœruleus in ærariis fodinis in Cypro nascitur. copiosior vero ex arena litorali, & in quibusdam subcauatis maris specubus inuenitur: qui est etiam præstantior. Eligendus est is, qui valde satur sit. Vritur vt chalcitis, lauatur vt cadmia. vim habet reprimendi, modice astringendi, & crustas inducendi.

A

Lithargyros, hoc eſt argenti ſpuma quædam ex arena fit, quę molibditis nominatur, in fornace vſq; dũ tota in ignẽ penitus tranſierit, excocta: quædam vero ex argento, quædã ex plumbo. cæteris præſtat Attica. ſecundo loco cenſetur Hiſpana. quas ſequitur ea, quæ in Dicæarchia, & Sicilia eſt. appellatur vero quæ flauo colore eſt, & ſplendet, chryſitis, quæ eſt etiam potior: liuida vero, argyritis: quæ ex argento fit, calauritis. Vim habet adſtringendi, refrigerandi, occludẽdi, molliendi, caua explendi, carnes excreſcentes reprimendi, cicatrices inducendi. vritur confractis partibus ad iuglandium magnitudinẽ prunæ ſuperpoſitis: & follibus ita perflatur, vt igni candeſcat. ſordes inhęrentes abſterguntur, & ipſa purgata reponitur. Quidam aceto, aut vino eam extinguentes terrunt: hácque re confecta, eam reponunt. Lauatur vt cadmia. candore autem perfunditur hoc modo. ſumitur argyritis, aut ſi hęc deſit, alia. eam in partes fabarum magnitudine confractam modij Attici menſura, in fictile nouum coniicito, aquam affundito, candidi tritici par pondus addito, priuatímque pugillum hordei linteo puro, colligato, & è fictilis aure ſuſpendito: & donec hordeum diſrumpatur, coquito. deinde omnia in craterem amplioris transfunduntur, triticum abiicitur, ſpuma argenti manibus adhibita vi confricatur, & aqua affuſa lauatur. tum excepta & ſiccata in Thebaico mortario teritur aqua feruente affuſa, donec diſſoluta fuerit. aqua excolata iterum tota die teritur, & veſperi calida aqua infuſa ſinitur. mane colo traiecta, alia infunditur, & ſic permittitur, & excolatur: hócque ter in die fit per dies ſenos: poſtea vero ad ſingulas ſpumæ argenti minas additis quinque ſalis foſsilis drachmis, affuſáq; aqua calida ter die teritur: & addita aqua excolatur. cum inalbuerit, calidam aquam infundens idem facito, donec ſalſuginem prorſus depoſuerit. demum ardentiſsimo ſole ſiccata, humore prius abiecto reponitur. Quidam ſalis pondo, ſpumę argenti tantundem in ſole ex aqua terunt continenter mutantes, dum candor ei accedat. Lota videtur oculorum medicinis conuenire, ad fœdas cicatrices, & facies rugis, & maculis plenas facere.

Lapis Phrygius, quo infectores in Phrygia vtuntur, præſtan-

ſtantiſſimus eſt pallidus, modice grauis & inæquali concretione coloris. candidas ſiquidem cadmiæ modo venas habet. Vritur autem hoc modo. vino optimo perfuſus, viuiſque carbonibus obrutus follibus aſſidue perflatur, donec mutato colore fulueſcat: rurſus extractus eodem vino reſtinguitur. iterúmque ad carbones admoueto, atque idem facito: eúmque tertio vrito. ſed animum attendito, ne frietur, & in fuliginem euaneſcat.

Lapis pyrites ſpecies eſt lapidis, à quo æs conflatur. eligi debet, qui æri ſit ſimilis, & facile ſcintillas emittat. ſic vrendus eſt. melle irrigatur, mollibus carbonibus imponitur, follibus continuo perflatur, donec fuluum colorem acquirat. alij in multos carbones igni candentes lapidé copioſo melle perfuſum deiiciũt, & vbi ad fuluum vergere colorem cœperit, extrahunt: flatúque cinerem diſiiciunt, & rurſus non perfuſum vrunt, donec totus æqualiter fragilior fiat. ſæpe enim ſola tantummodo ſuperficies vritur. ita autem crematus, ſiccatúſque reconditur. ſi loto opus ſit, vt cadmia lauandus. quidam vero hunc ita crematum diphryges vocant.

Lapis Aſsius probatur, qui pumicis colore, fungoſus, leuis, & friabilis ſit, venáſque in profundo luteas habeat. eius flos eſt ſalſugo ſummo lapide inſidens, tenui compage, colore cum albo, tum pumici ſimili, ad luteum vergente. Linguæ autem admotus eam leniter mordet. Fiunt ex hoc lapide ſolia, in quæ podagrici pedes mittentes iuuantur. fiunt etiã pulueres carnem exedentes. corporáque carne onuſta, craſſáque extenuant in balneo pro nitro illiti. ſi lauare hos quiſpiam velit, cadmiæ modo lauabit.

Lapis hæmatites optimus eſt, friabilis, in ſe ipſo durus, ſaturatus, æqualis, nullius ſordis particeps: nullíſque lineis variatus. vim habet adſtringendi, aliquantulum calfaciendi, attenuandíque. Vritur perinde, ac lapis phrygius, ſed nullo vino perfunditur. modus vſtionis eſt, vt modice leuis fiat, & bullis intumeſcat. ſunt qui eum ſic adulterinum faciant. denſam, rotundámque Schiſti lapidis glebam, quales ſunt quæ radices eius appellantur, in fictilem vrceum, qui cineré feruentem contineat, obruunt. vbi paululum dimiſerint, eximunt, attritúq; in cote probant, ſi hæmatitæ coloré duxit. ſi ita ſit, reponunt, ſin minus, iterum in cinere cõdunt: & ſubinde conſpiciunt, & periculum faciunt. nam ſi diutius in

eo cinere relinquatur,colorem mutat, móxque diffunditur. Vitiatus deprehenditur, primum lineis, quas pectinum modo per longitudinem diuisas habet, hæmatites vero eas habet,vt fors tulit:tum colore, quem hic floridum reddit, hæmatites vero profundiorem, & cinnabari similem. Inuenitur etiam in Sinopica rubrica : itémque in magnete lapide permultum combusto hęmatites fit.qui vero per se nascitur,in AEgypto inter metalla prouenit.

Lapis Schistos,hoc est scissilis, in Iberia Hispaniæ gignitur. Laudatissimus est,qui croci colorem ęmulatur , éstque friabilis , & suapte natura bene scissilis . concretione vero, & mutuo linearum , quas pectinum modo habet , discursu, ammoniaco sali similis videtur.

Gagates probatur,qui celeriter accenditur.& odorem bituminis reddit.niger plerunque est, squalidus, crustosus ; & valde leuis. Nascitur in Lycia,inuenitúrque prope ostia fluminis in mare exeuntis.flumen autem Gagas nominatur.

Thracius in Scythia nascitur in fluuio,qui Pontus vocatur.eadem ei vis,quæ Gagatę . traditur aqua accendi , oleo restingui:quod etiam in bitumine accidit.

Magnes optimus est, qui ferrum facile trahit , colore ad cœruleum vergente,densus: & non admodum grauis . vim habet crassos humores educendi, si cum aqua mulsa pondere trium obolorum detur.quidam hunc vrentes pro hęmatite vendunt.

Arabicus lapis maculoso ebori similis est.

Qui vero Galactites dicitur,hoc vocabulo gaudet , quod lacteum succum ex se mittat:cinerei tamen coloris est , ac gustu dulcis,ad oculorum fluxiones,& vlcera vtiliter illinitur.is in aqua tritus pyxide plumbea reconditur,ob vim glutinosam,quę in eo inest.

Melitites est in omnibus galactitæ similis.hoc tantum differt, quod dulcissimum succum emittit. facit ad eadem , ad quæ galactites.

Morochthus, quem aliqui galaxiam , aut leucographida vocant, in AEgypto nascitur . hoc lapide, quoniam mollis est, & facile diluitur , linteorum artifices ad candorem linteis indendum vtuntur.

Lapis alabastrites,qui onyx vocatur, crematus resina aut pice assumpta duritias discutit , stomachi dolores cum cera-

to mitigat:gingiuásque comprimit.
Lapis vero,qui Vettenus in Aethiopia nascitur,est subuiridi colore,iaspidem imitans.cum vero diluitur, lacteus videtur.vehementer autem is mordet.
Iudaicus in Iudea exoritur,glandis effigie, candidus,forma quam elegantissima,lineis inter se æqualibus,veluti torno factis distinguitur.is solutus nullam qualitatem gustu affert.
Amiantus in Cypro nascitur, alumini scissili equalis: ex quo,vtpote flexili, telas faciunt. coniectus autem in ignem ardet,sed minime crematus exit splendidior.
Sapphirus lapis potui datus ad ictus scorpionum facere existimatur. contra internas quoque vlcerationes bibitur: omniáque in oculis excrescentia, itémque vuas, & pustulas reprimit:& ruptas eorum membranas agglutinat.
Lapis Memphites ad vrbem Memphin inuenitur,calculorum magnitudine,pinguis,versicolórque. Aiunt hũc tritum & illitum locis, quæ vrenda aut secanda sunt, sine periculo sensum eis adimere.
Selenites lapis,quem aphroselenem, hoc est Lunæ spumá aliqui nominãt, quia noctu in Lunæ incremento reperitur, in Arabia nascitur,candidus,pellucidus,leuis.
Iaspis lapis,alius smaragdi colorem imitatur,alius crystalli,pituitę similis,alius aërius,fumosus alius, veluti fumo denigratus,alius lineis albis,resplendentibus præcingitur:alius terebinthinæ similis dicitur: alius calaino gemmæ colore similis.omnes amuleta esse creduntur,quæ alligentur:quæque femoribus appensa partum accelerent.
Ophites lapis alius est grauis,& niger:alius cinerei coloris:alius punctis variatus,alius lineas candidas habet.omnes alligati cõtra serpentum morsus, & capitis dolores prosunt. qui vero candidas habet lineas,priuatim lethargo,& capitis doloribus auxiliari perhibetur.
Lapides,qui in spongiis comperiuntur,cum vino poti,lapides,qui in vesica sunt,confringunt.
Ostracites lapis testæ similitudinem gerit, éstque crustosus. hoc ad pilos euellendos pro pumice mulieres vtuntur.
Smyris lapis est,quo gemmas annularij extergunt.is in samia terra inuenitur.
Lapis quo aurum flantes ad leuigandum, & splendorem

inducendum vtuntur, probatur qui candidus, grauísque est.

M

Melan, hoc est atramentum quo scribimus, ex thedarum collecta fuligine conficitur. singulis libris gummi ternæ fuliginis vnciæ miscentur. Fit etiam ex fuligine resinę: & fuligine pictorum. sumitur autem fuliginis pictorum mina, gúmi sesquilibra, glutinis taurini vncia vna, oboli duodecim, atramenti sutorij denarius, & oboli tres.

Melanteria pręstat cæteris, quę sulfuris colore est, læuis, æqualis, pura, & quæ contactu aquæ statim nigrescit. vim habet adurendi, sicut etiam misy.

Miltos, hoc est rubrica Sinopica, pręstantissima est dénsa, grauis, iecoris forma, calculorū expers, concolor, valde fusilis cum diluitur. in Cappadocia colligitur. Fertur in Sinopē vrbem, in eáque vænit. vnde etiam cognomen accepit.

Quæ vero fabrilis dicitur, est in rebus omnibus Sinopica inferior. optima est AEgyptia, & Carthaginiensis, lapidúmque expers, & friabilis. gignitur etiam in Iberia, quæ ad occidentem spectat, ochra cremata, & in rubricam degenerante.

Misy anteponendū est Cyprium, auri simile, durum, quod friando auri colorem æmulatur, & stellæ modo splendet. vim & vstionem cum chalcitide eandem habet: nisi quod psoricum ex eo non fit: excessúque ac defectione differens. AEgyptium vero efficacia præstat cęteris, sed ad medicamenta oculorum est supradicto multo inferius.

Molibdos, hoc est plumbum ita lauatur. aquam in plumbeū mortariū coniicito, & plūbeo pistilio tandiu terito, donec aqua nigra, & feculēta reddatur. per linteum eā traiicito aquā superfundēs, vt quod detritū est, totū trāsfundatur. ídque iterū facito, donec satis tibi esse videatur. finito, vt quod lotum sit, considat, aquā effunde, aliam adiice, laua vt cadmiā, quo vsque nihil nigri supersit, & in pastillos redactum repone. quidā purum plumbum lima deterentes in lapideo mortario, pistillo lapideo terunt, aut manibus cum aqua adiecta fricant, donec nigrescat. mox vbi consederit, effusa aqua, in pastillos cogunt. quod enim diutius cōfricatur, cerussæ simile fit. Alij scobi lima detritę parum plumbaginis addunt: aiúntque plumbum ita lotum esse præstantius.

Cre-

Crematur vero ad húc modum. plumbi laminas quam tenuiſſimas in nouum fictile componito, inſperſóque ſulfure, alias plumbi laminas ſuperponito, rurſúſque ſulfur inſpergito: ídque identidē facito, donec fictile impleueris. tum ſuccendito. accenſo autem plumbo, ferrea rude verſato, donec in cinerem perfecte redigatur, nihílque plumbeum appareat. auferto deinde, naribus occluſis: noxius enim eſt halitus. lauandum id eſt, vt cadmia, & reponendum. vim eloti plumbi habet: ſed efficaciorem.

Molybdæna, hoc eſt plumbago, probatur argenteæ ſpumæ æmula, flaua, modice ſplendens, fulua cum teritur: cocta cum oleo iecoris colorem trahit. vitioſa eſt quę aërem, aut plumbi colorem præfert. ex auro, & argento conficitur. Eſt etiam quædam foſſilis ad Sebaſtam, & Corycum inuenta. in quo genere præſtat ea, quę non habet recremēti ſpeciem, nec lapidoſa eſt: flaua vero eſt, & ſplendens. vim habet ſpumę argenti, & recremento plumbi ſimilem: eodémque modo lauatur, & vritur. aptior hæc emplaſtris, quæ liparæ dicuntur, & iis, quæ non mordent, vtilius miſcetur. carné creat, vlcera ad cicatricem perducit. abſtergentibus tamen medicamentis non conuenit.

N.

Nitrum præferendum eſt, quod leue, roſeo colore, aut candido eſt, perforatum ſpongiæ modo. eſt autem huiuſmodi id, quod ex inſulis affertur.

Nitri ſpuma optima eſſe videtur quę leuiſſima eſt, cruſtáſque habet, ac friabilis eſt, & ſubpurpureo colore, & ſpumoſa, & mordens: qualis ex Philadelphia Lydię affertur. Aegyptiæ ſecundus locus datur. Quin & Magneſię Cariæ gignitur. Vires & vſtionem & hæc & nitrum ſali pares habent. Quidam hęc carbonibus igni candentibus vrunt, ſubiecta prius teſta noua, donec incandeſcant.

Π

Pompholyx ſpecie differt à ſpodio, genere vero non item: ſiquidem ſpodium nigricat, & eſt plerunque ponderoſius: ac feſtucis, pilis, & terra plenum, ex ærariis officinis, fornacibúſque veluti deraſum, & earum pauimenti purgatio. Pompholyx vero pinguis eſt, & candida: & item leuiſſima, vt etiam

per aërem volitare poſſit. optima habenda eſt Cypria: quæ aceto macerata, æris halitum ex ſe mittit. colore æruginis aliquantulum, cœni ſapore. ſique fraudis expers flagrantibus carbonibus efferueſcat, aërium colorem contrahet. his autem notis eſt diligenter attendendum. nam à quibuſdã adulteratur glutine taurino admixto, agninis pulmonibus, aut marinis combuſtis groſſis, & quibuſdam aliis conſimilibus. ſed facile dignoſcitur. ſiquidem in his probãdis nihil eorum, quæ dicta ſunt, inuenietur.

Lauanda communiter põpholyx hoc modo eſt. puro linteo mediocris raritatis pompholyga aut aridam, aut aqua maceratam colligato, in peluim aqua pluuia plenam coniicito, & aqua identidem proluito, huc atque illuc linteolum alligatum agens. ſic enim quod in ea limoſum, vtiléque erit, effluet: totum vero ſedimentum in linteo remanebit. ſinito poſtea reſidere, & aquam cum cinere colis traiicito: & noua aqua infuſa agitato, & effundito: totiéſque id facito per colum traiiciens & effundens, donec nihil arenoſum ſubſidat. poſtremo vero aquam exprimito, & ſiccatum cinerem reponito. ſi vero cinerem cremare oporteat, eã diligenter tritam aqua conſperges, & in paſtillos redactam in fictile nouum indito: ſubiectíſque leuibus carbonibus orbiculos continuo verſabis, donec ſicci, & igniti reddantur.

Sciendum quoque eſt, ex auro, argento, plumbóque fieri ſpodium: & poſt Cyprium, maxime commendari plumbeum.

Quoniam vero ſæpe deeſt ſpodium, antiſpodia quæ parem vim habẽt, & nõ mediocri vſui ſunt, neceſſario & quænam ſint, & quo modo ſumi debeant, oſtendemus.

Folia itaque myrti cum floribus & baccis immaturis in ollam nouam coniecta, indito operculo, quod continua foramina habeat, in fornacem figulorum demittito. cum fictile coctum fuerit, in crudum alterum fictile transferto, & iterum aſſato. vbi vero hoc quoque fictile fuerit aſſatum, extrahe, laua, vtere. Simili quoque modo ſumito coliculos agreſtis oliuę: ſin ſecus, ſatiuæ cum ſuis floribus, aut mala cydonia diſſecta, & à quibus oſſa fuerint detracta, aut gallas, aut immatura mora in ſole prius ſiccata, aut lentiſcum, aut terebintum, aut œnanthé, aut rubi tenera folia, vt buxi comam, aut eam, quę pſeudocyperus dicitur, cum flore. alij ficulnas

fron-

frondes in sole prius siccatas eodem modo parant: alij gluten taurinum, alij succidam, asperámque lanam pice liquida, aut melle irrigatam pari modo cremant.

Σ

Sandaracha eligenda est saturata & ruffa, floridáque, & pura, & quę colorem cinnabaris præ se ferat: quæque sulfuris halitum redoleat.

Scoria argenti, hoc est recrementum, quod etiam helcysma vocant, habet eandem vim, quam plumbi recrementum possidet.

Spongias aliqui mares appellauerunt tenuibus foraminibus, densásque. duriores autem tragos nominauerunt: fœminas vero eas, quæ contra essent affectę. cremantur vt alcyonium. Candidæ vero fiunt eę, quæ mollissimæ sunt, per æstus salis spuma in petris hęrente conspersæ, & in sole detentę. quódque in eis cauum est, sursum spectet, deorsum vero qua fuerunt abscissæ. si vero cœlum serenum fuerit, & salis spuma, aut marina aspersæ ad lunam teneantur, fiunt candidissimæ.

Stibium pręstantissimum est quod splendet, & fulget: & cũ frágitur, crustosum videtur, nihílque terrei, aut sordiũ habet, & facile frangitur. hoc alij platyophthamon, alij labrason vocauerunt.

Crematur Stibium crusta ex farina circumlitum, & carbonibus obrutũ, donec crusta in carbones abeat. ab igni emotum lacte mulieris, quę marẽ peperit, aut vetere vino restinguitur. Vritur etiam succensis carbonibus perflatum, donec igni deflagret. si enim plusculum vratur, in plumbum transit. Lauatur, vt cadmia, atque æs. sunt qui vt plumbi recrementum lauent.

Stypteriæ, hoc est aluminis sunt plura genera: ad medicinam vero adhibentur hæc, scissile, rotundum, & liquidum. inter quę scissile pręstantissimum est, & in hoc genere, quod recens, candidissimum, radicum expers, mirum in modum adstringens, lapide vacans: nec modo glebæ, aut assulæ compactum, sed singillatim quasi in capillamenta quædam canescentia dehiscens. Lapis quoque huic alumini similis inuenitur, qui quoniam non adstringit, gustu discernitur.

In rotundo alumine, quod ita manu est factum, improbatur: ídque ex forma cognoscitur. sumendum autem est id,

quod ſuapte natura rotundum eſt,éſtque bullarũ inſtar,ſub-candidum,& valide adſtringens:quódque nonnihil palloris cum quadã pinguedine habeat. prӕterea vero calculorũ ex-pers,& friabile.quod denique Aegyptium ſit genere, aut in Melo inſula natum.

In liquido vero præſtat id, quod eſt maxime pellucidum, lacteúmque,& æquale,& ex omni parte ſuccũ habeat.quódque lapidoſum non ſit,& caſeum redoleat. Id vero eſt cenſendum,ſciſſile eſſe rotundo efficacius. Cremantur autem & aſſantur,vt chalcitis.

Sory melanteriam eſſe quidam falſo putauerunt. eſt enim ſory ſui generis,magíſque viroſum,& nauſeã ciet. Aegyptiũ cæteris excellit: quódque cum frangitur, nigrius apparet,& in multa foramina dehiſcit, ſubpinguéque eſt, & præterea adſtringens,& in deglutiendo,atque olfactu virus olet,ſtomachúmque ſubuertit. Cӕterum in his fere omnibus,& item in aliis,quæ vſtionem non ſunt experta,crematis potentiora ſunt exiſtimanda:prӕter ſalem,fecem,nitrum,calcem,aliáque cõſimilia,quæ cruda,vi remiſſiore ſunt prædita:quæ cremata,efficaciora,& perſeuerantiora redduntur.

T.

Τρὺξ,hoc eſt fex,maxime ex vino vetere,Italico:ſin minus ab alio conſimili eligenda eſt. fex enim aceti eſt acriore vi prædita.Crematur vt alcyonium,ante diligenter ſiccata.Sũt qui noua teſta igni largo crement, donec altius tota incendatur.alij fecis glebã ignitis carbonibus obruẽtes idẽ faciũt. legitimæ vſtionis ſigno erit albus,aut aërius corporis ipſius color: & cum linguæ admota eã quaſi vrit.aceti fex eodem modo crematur.vim adurendi, adſtringendíque habet. recenti fece vtendum eſt: ſiquidem cito vis eius efflatur.quocirca operculo occludenda eſt,& non niſi in vaſculo adſeruanda.Lauatur pompholygis modo.

Y.

Υδράργυρος,hoc eſt argentum viuum,fit ex minio, quod falſo cinnabaris dicitur.in fictilem patinã ferream concham habentem cinnabarin coniiciunt. calyce concham tegunt, argilláque illinunt: & carbonibus ſuccendunt. nam fuligo, quæ calyci inhӕſit, deraſa argentum viuum eſt. quin etiam inue-

inuenitur in argenti fodinarum tectis in guttas concretum seruatur in vitreis, aut plumbeis, aut stanneis vasculis. aliam nanque materiam exest.

X.

Χαλκὸς κεκαυμένος, hoc est æs cõbustũ probatur rubrum, & quod in attritu cinnabaris colore est. nigrum vero, magis quam par est, crematum fuit. Fit autem ex clauis nauium so lutarum fictili crudo compositis asperso sulfure cum pari salis portione, alternísque his inspersis fictili operculum adhibetur, & luto figulorum oblinitur, & in fornacem demittitur, vsque dum plane assetur. hoc cum hydromelite potum, aut cum melle delinctum, aut illitum vomitus ciet. Lauatur porro, vt cadmia, quater in die aqua commutata, donec nihil splẽdoris ei superfit. Eius vero recremẽtũ eodem modo lauatur, habétque eandem vim, sed tamen imbecilliorem.

Chalcuanthos, hoc est flos ęris, quem aliqui veteres, psegma hoc est resegmen vocauerũt, optimus est friabilis, in attritu russus, milij forma, grauis, modice splendens, delimatæ æris scobis expers: qua fit adulterinus. quod deprehenditur, cum dentium attritu ramenta dilatantur.

Chalculepis, hoc est squama æris laudatissima est quæ ex Cypriis officinarum clauis excussa, crassáque est, & helitis à clauis ducto nomine appellatur. Improbatur vero, quæ ex albo ęre confecta tenuis est, atque imbecilla: quam vtpote tenuem, & inualidã reiicimus: eámque probamus, quæ crassa, fuluáque est, & quæ aceto inspersa æruginem contrahit. Lauatur autem ad hunc modum. purę ęris squamæ siccæ selibram in pilam cum limpida aqua coniicito, manu diligenter misceto, donec squama subsidat. auferto deinde quę subsederunt, effusáque priore aqua, aquæ cœlestis cyathum superinfundito, diducta manu vehementer squamam cum pila confricato, quasi eam perpolias. cúmque lentorem quendam cœperit emittere, aqua sensim vsque ad sex heminas affunditur valide confricando, & squamã per pilæ latera conuertendo valide cõfricabis. tũ omnibus colo traiectis, quod defluxit, in pyxidem rubri æris seruato. est autem id veluti squamæ flos: viribúsque efficax: & ad oculorum medicinam accommodatum. reliqua pars imbecilla est. quod superest pari modo lauatur, donec nullum lentorem ex se mittat. po-

ſtea vero linteolo opertum biduo quieſcere ſinitur. tum effu ſa extante aqua ſiccatur, & in pyxide reconditur. Quidā æris ſquamam, vt cadmiam lauant, atque reponunt.

Squama vero, quam ſtomoma vocant, habet eandem vim, quam ęris ſquama: eodémque modo lauatur, & reponitur: in aluo tamen purganda eſt, quàm ſquama æris, inferior.

Chalcanthum, hoc eſt atramentum ſutoriū, genere vnum, idémque eſt. humor enim concretus eſt. ſpecie vero tres habet differentias. Vnum humoribus in cuniculos quoſdam ſtillando colatis concreſcit, quam ob rem ab iis, qui Cypria metalla tractant, ſtillatitium vocatur: alterum copioſe exercitatum in ſpeluncis inuenitur: poſtea in foſſas transfuſum cõcreſcit: quod concreſcens proprie nominatur. tertium vero decoctum appellatur: fitque in Hiſpania: ſed inutile & viribus infirmis. hoc autem modo parant. id aqua diluētes co quunt: tum in ciſternas transfundūt, ac reſidere ſinunt. hoc certis diebus concreſcit in multas diuiſum formulas teſſerarum inſtar, vuæ modo inter ſe cohærentes. pręſtantiſſimum cenſendum eſt cœruleum, graue, denſum, purum, & pellucidum: quale eſt ſtillatitium, quod ab aliis lonchoton appellatur. ſecundas fert id, quod concreſcens vocant. coctum vero tingendo, & denigrãdo eſſe aptius cæteris videtur: ad vſum vero medicinę infirmius eſſe reliquis experiētia nos docuit. Crematur autem, vt mox de chalcitide dicemus.

Chalcitis anteſertur aliis, quę æris ſpeciē præ ſe fert, friabilis, calculorum expers, & non vetus: quæque fibras oblongas, fulgentéſque habet. ex ea fit quod pſoricum vocāt: duabus eius partibus vni parti cadmiæ additis: & ex aceto tritis. hæcque omnia in fictile coniecta, & fimo obruta per caniculæ ardores 40. diebus dimittuntur: ſiquidem ita maiorem acrimoniam acquiret. eadémque poteſt, quæ chalcitis. quidam pares vtriuſque portiones miſtas ex vino terunt: & eadem faciunt.

Crematur fictili nouo chalcitis viuis carbonibus ſuperpoſito. modus vſtionis in humidioribus eſt, dum bullas excitare deſierit, & perfecte inaruerit. in cæteris vero, dum mutata in magis floridum colorem fuerit. cum enim rubricæ colorem in profundo contraxerit, auferenda ab igni eſt: inſidentéſque ſordes flatu ſunt pellendæ, & ipſa reponenda. torretur etiamnum perflatis carbonibus donec modice palleſcat:
aut

aut fictili prunis candentibus subiectis, subinde versata donec igni conflagret,& colorem mutet.

Chrysocolla laudatissima est Armeniaca, porri colorem vsque ad satietatem reddens. secundo loco censetur Macedonica: hanc sequitur Cypria, quo in genere præfertur pura; damnatur vero quę terræ, calculorúmque plena est. Lauatur antedicta ad hunc modum: tusam in pilam coniice,& affusa aqua manu diducta ad pilam valide fricato, mox vbi consederit, percolato.& alia aqua affusa, iterũ fricato, ídque identidem facito donec pura, sinceráque reddatur. tũ in sole siccatam reponito, atque vtitor. si cremare eam velis, sic facito. tere ex ea, quod satis sit, patinis impone, carbonibus admoueto:& alia facito, quæ supra diximus.

Psimmythion, hoc est cerussa, fit hoc modo. in dolium lati oris, aut fictile labellum acerrimum acetũ infundito: subiectáque arundinea tegete ori fictilis, plumbeam laminam superimponito,& velamina adiicito, ne acetum per halitum expiret. Vbi resoluta fuerit, defluénsque deciderit, humorem purum, & in summo fluitantem per colum traiicito. quod vero limosum subsederit, in aliud vas transferendum, & in sole siccandum,& mola trusatili terendum, aut probe læuigandum, cribrandúmque. postea quod duri superest, in tenues partes redigendum, & cribrandum: hæcque vicissim, tertio,& quarto facienda. præstantius autẽ est id, quod prius fuerit cribratum, id quod etiam ad oculorum medicinã adhibetur: secundum locum tenet sequens,& cætera deinceps. Quidam in medio vase ligna suspendunt, & sorde derasa imposita, ne acetum contingat, ori operculum indentes dimittunt. post aliquot dies operculo ablato intuentur. vbi resoluta materies fuerit, reliqua omnia, vt dictum est, fiunt. si quis in pastillos velit redigere, aceto acri subiget, & ita in pastillos digestam in sole siccabit. hæc tamen estiuo tempore peragenda sunt. ita enim & candida, & efficax redditur. fit etiam hyeme, vrceis supra balneas impositis. nam calor ascendens, idem quod sol, præstat. Laudatissimam fieri putant Rhodi, aut Corinthi, aut Lacedæmone. secundo loco censetur, quæ ex Dicæarchia affertur. Torrenda vero est ad hunc modum. tritam cerussam ignitis carbonibus fictili

nouo, ac præſertim Attico imponito, & aſſidue verſato. cũque cineris colorem contraxerit, auferto, refrigerato, vtitor. ſi cremare eam velis, in nouam patinam cauam coniicito ceruſſam tritam: carbonibúſque ſuperpoſitam rudicula miſceto, donec colorem ſandarachæ ſimilem duxerit: tum auferto, & vtitor. quę ita confecta eſt, ab aliquibus ſandyx nominatur. Ceruſſa lauatur, vt cadmia.

Ω

Ochra eligenda quæ leuiſſima eſt, & ex omni parte lutea ad ſatietatem vſque, calculorúmque expers, & item friabilis, & genere Attica. eſt autem & cremanda, & lauanda non ſecus, quam cadmia.

FINIS LIBRI DECIMITERTII.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM,

LIBER DECIMVSQVARTVS.

Hoc nobis loco non eſt propoſitum formas ſimplicium medicamentorum conſcribere, cum eas accurate Dioſcorides nos docuerit: neque etiam ſingulas cuiuſque actiones recenſere. ſiquidem de eis copioſius agetur, cum de componendis medicamentis, déque morbis curádis loquemur, vbi vſus poſtularit. nunc vero omnium ſimplicium medicamentorum facultates vniuerſales duntaxat memorabo.

Ex *Galeno, de nominum diſtinctione.* Cap. I

Numquodque corpus aut calidum, aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum quandoque ſuapte natura & dicitur, & apparet: quandoque vero, quia aduentitiã qualitatem acquiſiuit. Nos autem dicere conſueuimus id quod ſuapte natura tale eſt, primo, & per ſe, & ex ſe, & poteſtate tale eſſe, atque apparere:

re:quod vero aduentitiã qualitatem contraxit, id ex aliquo accidenti eſſe tale, atque apparere. Quæ vero propria natura aut calida, aut frigida, aut ſicca, aut humida eſſe dicimus, alia talia eſſe actione, alia poteſtate pronunciamus. in quo id quod poteſtate nunc dicimus, differt à ſuperiore. nam ea poteſtas accidenti opponebatur, hæc vero actioni. Ceterum ex iis quæ actione dicuntur, aliud abſolute calidum, frigidúmve, aut humidum, aut ſiccum dicitur, vt elementa: aliud pro ſuperante facultate, vt homo, & equus, & omnino cetera animantia: aliud collatum cum eo quod in eodem genere, eadémque ſpecie eſt temperatum: qualis eſt leo homini comparatus: homóque florentis ætatis cũ puero: aliud cum quocunque ſors ferat, vt Dion cum Theone. Quinetiam quæcunque poteſtate talia, aut talia eſſe dicuntur, neceſſe eſt vt ſingula ita nominentur, tanquã ad id, quod actione dicitur, referãtur: vt quod facile accẽditur ad id, quod actione abſolute calidum eſt: animalia vero calfacere, ad id quod excedit & ſuperat, referendo. Eadémque ratione id quod hominem calefacit, tanquam homo ſit poteſtate calidus: quod bouem, aut equum, tãquam bos aut equus tales poteſtate ſint. itémque hoc illi homini, illud vero illi calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum eſſe, id eſt illius vnius naturæ comparatum.

De differentia medicamentorum. Cap. 2.

Varia eſt medicamentorum natura, nam vel qualia ſumpta ſunt, talia quoque permanent, & vincunt, corpúſque mutant eo modo, quo id cibos: hæcque cum vniuerſæ ſubſtantiæ ſint contraria, prorſus venena ſunt, & animantis naturam corrumpunt: aut mutationis initium ab animalis corpore ſumentia, inde putreſcunt, & corrumpuntur, deinde corpus vna putrefaciunt, vnáque corrumpunt, quę venena quoque ſunt. eſt etiam tertia medicamentorum ſpecies, quę corpus calfaciunt, veruntamen nihil mali afferunt. eſt & quarta eorum, quę & agunt aliquid, & patiuntur: ſed tandem vincuntur, planéque aſſimilantur. quibus accidit, vt & medicamenta, & alimenta ſint.

De vſu medicamentorum. Cap. 3.

Vtuntur plerunque medicamentis homines ob id ſolũ, vt

vel refrigerent, vel calfaciant, vel ſiccent, vel humectent, vel horum aliquid coniuncte faciant. quandoque vero, vt quod ſupra modum laxatum eſt, contendant, & contrahant, vel quod intenſum eſt laxent, vel quod eſt condenſatum rarũ faciant, vel rarum condenſent: vel durum emolliant: vel immodicam mollitiem ad duritiam reuocent: vel plenum inaniant, vel inane impleant: vel denique vt aliquid huius generis agant.

Ad temperatiſſimam naturam omnia eſſe dirigenda.
Cap. 4.

Medicamenta, quæ mediæ naturę ſunt, quęque in vtranque partem parum vergunt, interim calfacere, rurſúſque refrigerare videbuntur: interim vero, nec calefacere, nec refrigerare, ſed corpora, ſicut acceperunt, ita etiam conſeruare. cum enim affecta corpora variis modis diſponãtur, id quoque quod afficit, non eodem agere modo videtur, ex quo planum eſt, neque oleum, neque roſaceum, neque chamæmelum, neque lini ſemen, neque anethum, neque fœnigræci farinam, neque triticeam, neque alia ſexcenta, quæ partim exquiſite mediam temperiem ſortiuntur, partim ab ea parumper recedunt, eandem perpetuo actionem eſſe editura. Iam roſaceum exuſtos ſui caloris tepore refrigerat: algentes vero modicum etiam calfacit, id quod eſt tepidi caloris munus: quemadmodum balneæ quoque calfaciunt rigentes, & ęſtuantes refrigerant. Ergo ad temperatiſsimam naturam animum aduertere, ad eámque omnia dirigere oportet. Eſto ergo corpus temperatiſſimum regula facultatis medicamentorum: quódque ſimilem illius temperiei caliditatem accendit, temperatum nominetur: etiam ſi ſenem refrigeratũ maxime excalfacere videatur, quod vero calfacit aut refrigerat huiuſmodi corpus, illud quidem quod calfacit, calidũ, quod refrigerat, frigidum appelletur.

De differentia, & facultate, quæ in ſuccis eſt.
Cap. 5.

Succi, qui tum in ſingulis plantis & animalibus, tum in terra comperiuntur, cum plurimi ſunt, tum vero ſpeciebus facile comprehendi non poſſunt. guſtus vero eorũ diuerſos Plato eſſe octo numero cenſuit, nominátque tum auſterum,

quem

quem nos adſtringentem vocamus, tum acerbum, tum vero nitroſum, tum amarum, tum ſalſum, tum acrem: deinde acidum, poſtremo dulcem. Theophraſtus vero pinguem eiſdẽ adiunxit. Ergo quod adſtringens, acerbúmque eſt, terreſtre, frigidũ eſſe fuit oſtenſum: acidũ vero, tenuium partium eſſe, & frigidum. quod vero abſque aliqua inſigni qualitate frigidũ eſt, aqueum id frigidúmque eſſe. amarum terreſtre, tenuium partium, ita etiam quod nitroſum eſt. acre vero, eſſe feruidũ: ſalſum vero, terreſtre, & calidũ ſed nondum feruidũ. Eodémque modo dulce, calidum quidem, ſed nõ adurens. quæ oleoſa ſunt, aquea & aëria ſunt omnia. Actiones quoque ex eorũ temperie, conſequuntur. nam adſtringens, acerbúmque cogit, ſtipat, denſat, repellit, & incraſſat. & ante hæc omnia refrigerare, & ſiccare aptum eſt: & quandoque etiam ſtuporem dentium quem vocant, inducere. acidum vero ſecat, diuidit, attenuat, obſtructionem expedit, & abſque calore expurgat. acre vero par quidem acido eſt in attenuando & expurgando, ſed tamen ab eo differt, quod acidum refrigerat, acre calfacit, itémque illud repellit, hoc attrahit, & euocat. Eodémque modo amarum & nitroſum meatus expurgant, abſtergent, attenuant, ſecántque humorum craſsitudinem, nec euidenter calefaciunt. quod vero aqueum frigidúmque eſt, ſpiſſat, ſiſtit, contrahit, condenſat, ſtuporémque & mortem parti inducit. acre autem attenuat, expurgat, euocat, rumpit, attrahit, & cruſtas inducit: ſalſum vero cogit, ſtringit, ſale cõdit, & citra inſignẽ calorem, aut frigus ſiccat. dulce laxat, concoquit, mollit, rarefacit. oleoſum denique humectat, mollit, atque relaxat.

De vaporibus. Cap. 6.

Quæ odorata ſunt, ea omnino ſunt calida. odorum nanque copia à calore prouenit. at non protinus quicquid odoratum eſt: id ſuaue eſt: propterea quod non omne eſt accommodatum ſpiritui, qui cerebri ventriculis continetur. quemadmodum enim ſaporum, qui ſub linguam cadunt, aptiſſimi ſunt dulces, qui nõ apti ſunt, multas ſunt nacti differẽtias: ita vapores qui ſpiritui cerebri ſunt familiares, iidẽ & grati & ſuaues ſunt: qui vero nõ familiares, non paucis inter ſe differẽtiis diſſident. nõ omnibus tamen, perinde ac ſaporibus impoſita ſunt nomina. dicimus enim aliquid acidum, acrémque

odorem habere, at austerũ,aut acerbum, aut salsum, aut amarum,non item.sed his duabus appellationibus pleraque eorũ quæ sub odoratum cadunt, comprehendimus, vt benecolentia,& graueolentia nominemus . ac benecolentia ad proportionem eorum, quæ linguę sunt dulcia:graueolentia vero ad eorum,quæ dulcia non sunt.totum enim hoc genus in saporibus vno appellari nomine non poteſt.à corporibus autem non odoratis aut omnino parum defluere videtur,aut quod mensuræ eorum molis nõ respondeat,quemadmodum in iis, quæ exquisite salsa & acerba sunt. exquisite vero cum tale, aut tale quidpiam dico,sincerum,& quo ad eius fieri poteſt, alterius qualitatis expers intelligo . crassa nanque vtrisque eſt subſtantia,& præterea,acerborum eſt frigida. ex quo veri simile eſt,quod ab his defluit,paucum esse & crassum, & mole sua terreum, & proinde per inspirationem in cerebrũ non incidere. quam ob rem de sensibilium temperie non ita tuto ex odore,sicut ex guſtu iudicamus. nam quæ vacant odore, crassę essentiæ sunt:quæ vero in eis sit vis frigoris & caloris, non conſtat. quæ autem odorata sunt , tenuium illa quidem sunt partium, & calida:at quantum tenuitatis,calorísque habeant,non iam discernitur.Præcipua autem causa, quam ob rem in odoratis nihil euidens de eorum temperie iudicetur, eſt inęqualitas naturæ, de qua sæpenumero diximus,vbi corpora ex dissimilibus inter se particulis cõſtare demõſtrabam.

Ex coloribus quoque faciendam esse coniecturam de simplicium medicamentorum temperie.

Cap. 7.

Ex coloribus quoque aliquam facere coniecturam de medicamentis simplicibus licet. in vnoquoque enim genere aut seminis, aut radicis, aut succi ex colore indicationem quandam sumere possumus: vt in cepa,scilla,& vino.quæ quanto albidiora fuerint, tãto minus erunt calida.quæ vero subflaua & fulua,calidiora.idem in tritico,milio,ochris,faselis,cicere, iridis radice,asphodelíque ,& aliis compluribus vsu venit. in quoque enim genere plerumque fit, vt quę fulua, & flaua, & rubra sunt,albis sint calidiora.itaque si hinc quoque de medicamentorũ facultate cõiectura fieri poteſt, hoc etiam sermoni addatur.pręſtabit tamen, vt sæpe diximus,diſtincta experientia vires eorum inuenire.in hac enim non decipieris.quã-

quam

quam antequam vires eorum dignoscas, gustus pleraque indicat, paulalum etiam, vt dictum est, odore approbante.

Quomodo & qua experientia facultates inueniendæ sint. Cap. 8.

Facultates sunt vsu inueniendæ ad hunc modum. cum primum corpori hoc, vel illud medicamentum, cibúsve admouetur, expers esto omnis vehementis caloris, aut frigoris, quod acquiri possit. nam cum hoc corpori applicas, corpus primo occursu qualitatis acquisitæ, non eius temperiei, quę est rei admotæ propria, sensu afficietur. Vt igitur admotę rei vera, sinceráque natura exploretur, tepidum, quoad fieri maxime potest, esto: nec vllam extrinsecus notabilem alteratione͂ valentis caloris, aut frigoris contraxerit. adhibeatur porro, cum eius naturam exploras, non cuilibet corporis affectioni, sed simplicissimæ, & vt maxime fieri potest, summæ. Si autem affectioni summi caloris admotum, frigoris sensum excitet, id profecto erit frigidum: simili quoque modo si frigidę affectioni adhibitum, statim calidum appareat, id etiam erit calidum. sin vel calidæ affectioni calidum vel frigidæ frigidum sentiatur, non est, quod hoc calidum, frigidum illud omnino pronuncies. est interdum summi caloris affectio, qua͂ medicamentum modice frigidum non alterat, vt refrigerando densandóque totam externam superficiem, calorem intus co͂cludat, ipsúmque difflari prohibeat: atque ita magis accendat affectionem. Ita vero & si quid frigidæ affectioni admouetur, nullum calorem afferat: videndum est, num id, cum aliquid sit mediocriter calidum, nihil in affectionem agat, quæ summi caloris indiguit. ergo non est ita vis exploranda medicamenti: nec si ex accidenti aliquid efficiat, non per se. id vero quod ex accidenti aliquid facit, tum ex affectione, tum ex tempore iudicabis: ex affectione autem, si ea simplex, vnáque est. à tempore vero iudicium ad hunc modum orietur. quod simulatque admotum est, refrigerare, aut calfacere manifeste videtur, id vtrique per se, & vi sua tale est: quod tempore id facit, fortasse ex aliquo accidenti huc adactum fuit: vt iuueni quadrati corporis tetano æstate media laboranti frigida liberaliter effusa caloris repercussum facit. cæterum non calfacere per se aquam frigidam est ex primo eius occursu per-

ſpicuum. nam ſenſum inuehit frigoris:& cutim quoad ei aſ-
funditur, frigefacit: tum calorem non in omnibus corpori-
bus, nec dum affunditur, affert: ſed ſolum in iuuenibus qua-
drati corporis, æſtate media,& vbi ceſſarit affuſio. nã ſtipata,
clauſáque corporis ſuperficie extima repercuſſus fit eius calo
ris, qui à profundo aſcendit. eſt quandoque, cum calor ex
accidenti refrigerat, intercedente nimirum euacuatione: vt
cataplaſma inflammationem. cum enim inflammatio ex cali
da fluxione conſiſtat, propria eius curatio in ſuperuacanei
euacuatione eſt poſita. euacuationi autem particulę, quam
excalfecit inflammatio omnino ſuccedit refrigeratio. cum i-
gitur hęc diſceruenda ſunt, tum vero id agendum, vt pro
modo ſimplicis affectionis, etiam virium medicamenti mo-
dus inueniatur: vt ſi calida in ſũmo ſit affectio, frigidũ quo-
que in ſummo medicamentum paretur: ſin à ſummo paululũ
recedat affectio, medicamentum quoque paululum à ſum-
mo declinet. ſi magis à ſummo calore abſit affectio, medica-
mentum proportione à ſummo frigore abſit.

*Simplicia medicamenta ferme omnia ex diſsimili-
bus inter ſe particulis conſtare.*

Cap. 9.

Simplicia medicamenta quamuis ſenſu ſimplicia videantur,
natura tamen ſunt compoſita,& ex diſsimilibus inter ſe par
ticulis conſtant:& ſubinde quoque diuerſiſsimas inter ſe cõ-
tinent facultates: vt excernendi & ſiſtendi,& cæteras omnes
repugnantias. ac ne illud quidem mirum videri debet in hu-
iuſmodi facultatibus, cum vni & eidem medicamento vim
calfaciendi, & refrigerandi ineſſe appareat, aut exſiccandi,
aut humectandi, aut renuium partium, aut craſſarum: ſiquidẽ
niſi primæ hoc modo complicarentur, eæ quæ ex illis ſequun
tur, neutiquam eſſent ſimiliter complicatæ. ergo in corpori-
bus, quę ex ſimilibus inter ſe particulis conſtant, caliditas, fri
giditas, ſiccitas,& humiditas ſingularum rerum differentias ef
ficiunt: in iis vero quę ex diſsimilibus ſunt facta, acrimoniæ,
aciditates, auſteritates, acerbitates, amarores, dulcedines, ſalſe
dines,& pinguedines: ita vt vnaquæque ſimiliũ inter ſe parti
cularũ non multas, ſed vnam in ſe qualitatem obtineat: quod
vero totum ex diſsimilibus conſtat, permultas. nam ſi mille
verbi

verbi gratia, hoc cyatho huius ſucci corpora contineantur, quæ ex ſimilibus inter ſe particulis conſtent, fieri poteſt vt centum adſtringāt, ſexaginta mordicent, ſexcēta ſint dulcia, ducenta amara, quadraginta ſalſa: ſicque mutua ſint miſtione temperata vt nullam ſenſibilem partem, quantumuis exiguā, poſſis accipere, quæ non ſit omnium particeps: vt in linguæ contactu omnes agant, in diuerſa tamen eius parte cui ſcilicet appellere: ipſam contigerit: ipſaque affectio ex eo, quod primo affectum eſt, in eam totam diffundatur.

Quæ ex diſsimilibus inter ſe particulis facultates conflatas habent. Cap. 10.

Graminis radix habet aliquid acrimoniæ, & adſtrictionis. Aloē amara eſt, cum adſtrictione coniuncta. itémque radix anchuſæ, quæ onolea dicitur: & item bryoniæ tum albæ, tū nigræ auſtera ſunt germina.

Bubonium digerit, & repellit. vua, culta quidem adſtringit, & leniter digerit. Aſphalti partes quædam adſtringunt, quibus refrigerat: partes quædam ſunt acres quibus calfacit. Glādis vnguentariæ reliquię, vnde expreſſus eſt ſuccus, abſtergēt incidunt, contrahunt, & ſtipant. Daphnes radicis cortex abſterget, abſtringítque. Oleum lentiſcinum, terebinthinum, maſtichinum mollit, & adſtringit. quod vero ex agreſti olea fit, abſterget, atque adſtringit. Ephemerum, ſiue iris agreſtis repellit, digerit. Zythus partim acer eſt, & calidus, parte vero plurima frigidus, aqueus, acidus. Fermentū particeps eſt acoris cuiuſdam frigidi, & caliditatis ex putredine exortæ: & pręterea eius, quæ ex ſalis, & farinę natura exiſtit. Hedyſari aut pelecini ſemen amarū, ſubadſtringēnſque eſt. Hemerocalles radix digerit, & repellit. Hemonitis adſtringit, cum amaritie coniuncta. Senecio refrigerat, & digerit. Iſopyron, aut phaſiolum exterget, incidit, contrahit, & conſtringit. Centaurij maioris radix acris eſt & adſtringens, vt caliditatis, & craſſę frigiditatis ſit particeps. ſuccus idem facit. quidá pro Lycio vtuntur. Coriandrum plurimum habet amarę ſubſtantiæ, quæ tenuium eſt partium, & terrena: nec parum aqueę humiditatis obtinet, quæ tepentis eſt facultatis. his accedit parum adſtrictionis. in eo tamen calida, ſiccaque facultas excellit. Cypri folia, ſummáque germina habent quippiam digerens, cum aquea ſubſtantia moderate calida.

Habent etiam adſtrictionis quippiam ex terrena ſubſtantia frigida. Capnios vel fumus acer, amarúſq; eſt, & adſtringit. Capparis radicis cortex exterget, incidit, expurgat, digerit, contrahit, ſpiſſat, ſtringit. Fructus vero eiuſdem, foliáque, & caulis eandem vim, imbecilliorem tamen poſſident. Hedera habet aliquid adſtringentis, acríſq;, & aqueæ ac tepidę ſubſtantiæ. Cotyledon vero refrigerat, repercutit, abſtergit, & diſcutit. Lycium, ſiue pyxacanthon, ex quo Lycium conficitur, tenuium partium, digerentis, & calidæ facultatis eſt particeps: itémque adſtringentis, & terreſtris ac frigidæ. Mandragora refrigerat, ſed caloris etiam cuiuſdam eſt particeps: & in pomis humiditatis, proinde ſoporem inducit. radicis vero cortex, qui eſt valentior, non ſolum refrigerat, ſed etiã exſiccat: at reliquum quod eſt intus, imbecillum eſt. Melilotum adſtringit, diſcutit, & concoquit. maior enim in eo eſt calida, quam frigida ſubſtantia. Myrtus ex contrariis ſubſtantiis conſtat. terrena tamen frigida in ea excellit. habet etiam aliquid tenuium partium calidum. quam ob rem vehementer ſiccat. folia vero & germina, & fructus, & ſuccus in adſtrictione non magnopere differunt. porro quod ramis, & trũco adnaſcitur tuberis inſtar, quam myrtada quidam vocant, quo prædictis eſt ſiccius, eo etiam magis deſiccat, & adſtringit. quidam id tundentes reponunt: poſtea vino excipientes in paſtillos redigunt. cęterum folia ſicca magis quam viridia exſiccant. ſuccus exprimitur non ex viridibus ſolum foliis, ſed etiam ex fructu. hæcque omnia reſtringendi vi ſunt prædita corpori adhibita. Mel amarum mixtę facultatis eſt, ac ſi quis noſtrum ei abſinthium miſcuiſſet. Mori partes omnes purgantem & reſtringentem facultatem habent. in cortice tamen radicis purgans vis exuperat: in moris vero immaturis reſtringens. in foliis vero & germinibus media quodammodo vtriſque temperies eſt. Myrice, hoc eſt tamarix, incidentis, abſtergentíſque eſt facultatis, & tenuium partium citra perſpicuam exſiccationẽ. fructus vero, atque cortex non mediocrem adſtrictionem ſunt ſortiti, vt ad gallam omphacitida prope accedant. poſſentque ad eoſdem vſus, ad quos galla, adhiberi. porro myricæ combuſtæ cinis deſiccantis facultatis eſt: inéſtque ei plurima incidendi, abſtergendíque vis, exigua vero adſtringendi. Acetum mixtæ eſt ſubſtantię frigidæ, & calidę, & vtriuſ-

que

que tenuium partium,in eo tamen ſicca facultas quæ tenuiũ eſt partium,vincit.ex quo fit, vt repercutientem, attenuantémque & diſcutientem ſimul vim habeat. Oxylapathum diſcutiens quidpiam & repellens habet. at ſemen perſpicue adſtringit. hippolapathum vero eiuſdem facultatis eſt, imbecillius tamen.orchios,hoc eſt teſticuli radici bulboſę, & duplici vis ineſt humida,& calida. cęterũ maior radix multum habere excrementitię flatúſque plenæ humiditatis videtur.at minor,contra, valde inquam elaborata, vt eius tẽperies ad calidius,& ſiccius vergat, hæ radices toſtæ modo bulborum eduntur.Pityides & adſtringunt, & acrimoniam quandam cum amaritie habẽt. Polygonatum adſtrictionis, acrimoniæ,amaroris quidpiam,& inſuauitatem, quæ explicari verbis non poteſt, in ſe habet. Rheum habet quiddam terreſtre frigidum,quemadmodũ declarat adſtrictio:ei quoque calor quidam ineſt.quin etiam aëreę cuiuſdam ſubſtãtiæ ſubtilis eſt particeps. Qui vero aiunt rheum eſſe centaurium maius,ij melius ſentire mihi videntur. Roſarum vis ex aquea ſubſtantia calida & adſtringente, & amara eſt,flos earum magis etiam,quam roſæ,abſterget: & eundem exſiccare plane patet. Scordium amari quid habet,acerbíque, & acris. Symphitum vtrunque incidit,digerit,contrahit,ſtringit,& modice calefacit.oxyſchœni,hoc eſt acuti iũci,& holoſchœni fructus compoſitus eſt ex terreſtri ſubſtantia leniter frigida,& aquea leniter calida:vt inferiores partes ſiccare queat:at capiti leniter frigidos vapores ſubmittere: quocirca ſomniculoſos facit eos, qui eo vtuntur. Diphryges quidpiam habet adſtringens,acréque. Phrygius lapis repercutit,& digerit. Ageratus quoque lapis idem facit,quo vtũtur cerdones:nam repellit ipſe quoque,& diſcutit. Atramẽtum ſutorium egregie adſtringit: & non ignauiter calfacit. Caſeus recens glutinat,diſcutit,& adſtringit.

De ordine facultatis ſimplicium medicamentorum.
Cap. II.

Atque hæc quidem ita dicta ſunt nobis. tempus autẽ eſt vt ad ſingula progrediamur. optimus enim medicus nõ tãtum hoc aut illud medicamentum eſſe calidum,ſed quantus etiam in eo ſit calor,ſcire debet. Ac ſatis quidẽ erit in vnaquaque exuperantia quatuor ordines ſtatuere, quatenus ad

vſum pertinent: vt calidum primi ordinis dicamus id, quod nos calfaciat, non tamen euidenter. eadémque ſicci, humidíque, & frigidi eſt ratio. at quæ iam perſpicuo calfaciunt, aut refrigerant, aut ſiccant, aut humectant, ſecundi eſſe ordinis dicentur. quę vero vehemẽter, non tamen ad ſummum, tertij. quę denique ita poſſunt calfacere, vt cruſtas inducant, & vrant, quarti ordinis. ita etiam quæ ſic refrigerant, vt ſtupidum locum reddant, quarti ea quoque ordinis cenſeantur. quod ſiccet vero in quarto ordine, nihil eſt, ſi non etiã vrat, nam ſiquid extreme ſiccat, id etiam adurit.

De calidi, frigidíque actionibus. Cap. 12.

Ergo quæ temperata ſunt, grata ſunt, atque amica. quod enim in corporibus noſtris conſtiterat, concretúmque fuerat, id funditur: ex qua potiſsimũ affectione iucunditas animantibus exiſtit. ſi vero diutius immorentur, ipſa quoque moleſta redduntur. ad tantam enim fuſionis immoderantiã ſic recidunt, vt ſubſtantiam noſtram digerant, diſſoluãt, atque diſpergant. veruntamen ne ſic quidem mordicatione infeſtant, ſed animi defectionẽ inuehunt, viréſque deiiciunt, vt etiam mors conſequatur. quæ vero adhuc magis ſunt calida, ea ſecant, diuidunt, diſtrahúntque ſubſtantiam, vt neceſſario mordacia eſſe videantur: qualis eſt aqua feruens, & ignis. eadem eſt ratio frigidorum. quæ nanque contacti corporis continuitatem nondum diuellunt, frigida ſolum ſunt, non tamen etiam mordacia. at quæ præter quam quod contrahant, etiam conuellunt, ea violente mordacia apparent. ſubiectam igitur materiam contrahere, & condenſare, frigidi ſemper eſt proprium: diffundere vero, & liquare, calidi: vtriſque commune, vt aucta immoderatius, mordeant. quocirca plerunque difficile eſt diſcernere, vtrum quis perfrigeratus ſit, an ab humorum acrimonia mordeatur. ſed enim in refrigerantibus ſtatim contrahi & conſtringi ſubſtantiam ſentimus: in calidis, diſſolui atque fundi. vtriuſque tamen affectionis celeritas nõ eſt par atque æqualis: ſed in frigidis ſerius, in calidis celerrime morſus ſentitur. Ad huiuſmodi autẽ affectiones eſſentiæ medicamentorum vel tenuitas, vel craſſitudo plurimũ facit. ſiquidẽ frigida, quæ tenuium ſunt partium, cum magis in profundum tranſeant, mordent vehementius: calida vero, quę ex craſſis partibus conſtãt, ma-

gis vlcerant,& proinde violentius affligunt. sed magis etiã mordent,quę & tenuium sunt partium, & inæquali temperie constant.inęqualia autem sunt propemodũ omnia.quippe cũ aut non possit,aut sane difficillime, inueniri substãtia vlla,quę exquisite ex particulis inter se similibus constet.

Quæ sint media inter calefacientia,& refrigerantia.
Cap. 13.

Adiantum,asparagus myacanthinus,asplenũ, muscus, quẽ etiam splanchnon vocãt,dulcis radicis succus, dracuntij radix,oleum dulcissimum,quod præcipue ex oliuis drupis efficitur,cera, faba, vesca,pinearum pars aqua macerata, lyciũ, lotus siue trifolium,macer,citrij cortex,filicis radix,itémque thelypteris,lentiscus, hyacinthi fructus, lens, terra selinusia, Chia,Samiáque,cadmia,spuma argenti,lapis galactites.

Quæ res calfaciunt,sine ordinis adiectione.
Cap. 14.

Viticis folia, & semen moderate calfaciunt. vrticę semen & folia,acanthij radix & folia,alimum cum humiditate,quæ non conficitur,flatúmque excitat,cõiuncta, amygdalæ dulces,vtraque anagallis,atractylis, aut cnicus agrestis, aphace, rubi fructus maturus, radix pœoniæ, oleæ baccæ maturæ, fermentum,eryngium,cisthus,aut citharus, cisthus aut ladanum. quod enim apud nos est refrigerat, quod locis calidis prouenit,calefacit.brassica agrestis vehementius quam satiua:periclymeni fructus,polygalum,resinæ omnes,picea magis quam terebinthina, qua etiam magis strobilina: mediæ inter has sunt pinea,& abiegna. inter liquidas resinas magis calfacit ea,quã capnelæon vocãt:nam cyparissina acrem facultatem habet.Sesamum modice,itémque oleum, quod ex eo conficitur,& herbæ decoctum.Soncus siccatus, iunci odorati flos,phaleris,palmulę,& magis etiã dulces: lapis melitites,molaris, sordes,cochlearũ combustarum cinis. brassica canina valde calefacit, ranunculi radix,totáque herba. pulegium, lauri folia, & magis baccę, cortex vero minus, quam radix.daphne herba, dictamnum æque ac pulegium, falsum dictamnum vero,minus.saluia,erysimum,lanæ combustæ. Zinziber, thapsia, cardamomum, liquor, & ma-

xime omnium cyrenaicus. panacis heraclei radicis cortex, & fructus, sed minus, quam liquor. panaces asclepium, & panaces chironium minus, quam heracleum. Silphij liquor, & folia, & fructus, & radix, & caulis. capilli vsti. Calefacit etiã albæ vitis, & bryoniæ radix: alterius vero quæ nigra est, imbecillius. anagyri folia, & magis etiam arida, aristolochia, asphodeli radix, eiúsque combustæ cinis. glandis vnguentariæ succus, buniũ, buglossum, quod & arction, pseudobunium, glaux herba. daucus, qui etiam staphilynus nuncupatur, & magis etiam agrestis, eiúsque herba foris admota, & magis quoque semen. chamædaphne, daphnoides, dracunculi radix calidior quam ari radix, ideóque acrior, & magis amara, * extinguunt vero oleum dulce & vetus, magísque raphaninũ, & his magis sesaminum, & meláthinum, & laurinum, & cedrinum, & quod è liquida pice conficitur: & tędinum. elenij radix, cicer, serpillum, viscum, caucalis æque ac daucus. libystici radix, & semen, smylax aspera, & lenis. ferulæ semen, peplij semen, sagapenum, satyriũ, apium, & magis etiã semen, hipposelinum, apium montanum, seseli, sesamoidis albi semen, sium, sinon, myrrha Bœotica, styrax, ficus arbor, hydropiper minus quam piper, hypericon. sal laxior est calidior cęteris: sulfur, sanguis, fel, & flauum magis, quam pallidum: & taurinum magis quã boum exectorum. imbecillius est porcorum, præterquam agrestium. ouillũ est paulo acrius suillo: hoc magis etiã caprinũ. simile vero quodãmodo est vrsinum & bubulum. at taurinum est vehementius. hyenæ vero est debilius: sed hoc magis, quam callionymi, & scorpij marini, & testudinis marinæ. omniũ vero pęnigerorum animalium fel acrius, sicciúsque est, quam quadrupedum. inter pennigera, gallinarum, & perdicum fel est melius. milui vero & aquilæ acre est grauiter, & erodit, Vrina omniũ animantium calida est: magis vero vel minus pro cuiusque temperie. nam calidiora, vrinam calidiorem emittunt: hominum vero vrina, & suum castratorum est omniũ debilissima. Saluia imbecilla est in iis, qui biberunt, & comederunt: vehemẽs vero, & acerrima in iis, qui siti faméque laborãt. carnes viperarũ, adeps anserinus calidior est adipe gallinaceorum, & gallinarum, & suillo. taurinus vero multo calidior, sicciórque, quã suillus. Vitulinus inferior est taurino: vt hœdinus caprillo: & caprillus hircino: & taurinus leonino.

leonino. Omnis pinguedinis vis est calfaciens & humectās: muria denique piscium sale conditorum calefacit.

Quæ primi ordinis sunt calfacientium.
Cap. 15.

Aloë primi ordinis intensi calfacientium est, anthemis, aut chamæmælū, arum, absinthium, calidior est succus. ladanum primi ordinis completi. leucacanthæ radix, & fructus, lini semen, malabathri folium, spica nardi. hac imbecillius calfacit celticum nardū: & minus etiam montanum. mustū, serum, caseus extrinsecus impositus: ficus siccę primo ordine cōpleto excalfaciunt.

Quæ secundo gradu calfaciunt. Cap. 16.

Amurca, & anethum secundi ordinis intensi sunt: anethum viride minus est calidum. artemisiæ vtræque. balsamū, elaphoboscus, calamus aromaticus, crocus, thus, lychnis coronaria cōpleti est secundi ordinis. loti agrestis semen, chia, mastiche, mel, myrrhis, quam aliqui myrrham vocant. vinum, peucedani radix, liquor vero magis: pix, polium minus completi est ordinis. polycnemon, melissophyllon, marrubium, propolis, completi. ptarmices frutex adhuc virés. Rhodia radix completi secundi: seriphum in secundo ordine intenso. cucumeris agrestis succus, cui elaterio nomen est. Sisari radix, scandix, secundi est intensi: scilla, cardui radix, completi secundi est: smyrna, terebinthi cortex, folia, & fructus: teucrium, fœnumgræcum, vtriusque chamæleontis radix completi: chamępytis, ocimum.

Quæ res tertio ordine calfaciunt. Cap. 17.

Abrotonum, & magis vstum: lolium incipientis tertij est, ægyri flores, & resina, folia vero imbecilliora sunt: acorum, amomum, amaracus. ammium, anethum vstum, anisi semen, iuniperus, & eius fructus: asari radix, herba sabina, veratrum vtrunque. epithymum, mentha, nepita, thymum, arundinis vallaris cortex vstus: caron, casia, cedrus vtraque: cinnamomum, clinopodium, cnici semen, conyza maior & minor. nā grauεolentior humidioribus locis exorta imbecillior est: cuminum, leontopetali radix, leucas, thuris fuligo, fœniculum, melanthium, mei radices: moly, aut ruta agrestis, aut harma-

lo,aut besasa, aut orium , rododaphne est tertij incipientis: vinum satis antiquum : ononidis cortex : origanum omne: opopanax,paronychia,petroselinum, ruta satiua: ptarmices frutex aridus:radicula agrestis est efficacior, & semen etiam efficacius est.sampsuchus,sesamoides maius:sisymbriũ,scorpioides,smyrnium,stachys frutex marrubio similis: polij radix,trifolium,quod asphalthion nuncupant:hyssopum, galbanum,incipientis est tertij.chamædrys, chamæleuce, chelidonium maius tertij est completi.

Quæ res quarto ordine calefaciunt. Cap. 18.

Adarce,ampeloprasum,euphorbium,oleũ cedrinum,folia clematidos,incipientis:costus,cepa,lepidium, sinapi, ruta agrestis, allium,& magis etiá,quod agreste est, ophioscordó: struthij radix,tithymalorum liquor , eorum vero fructus, & folia,minus : chelidonium minus, quarti est incipientis : & quæcunque caustica sunt.

Quæ refrigerant absolute,absque ordinis adiectione. Cap. 19.

Graminis radix mediocriter : herba quoque illita mediocriter:auricula muris citra adstrictionem,pira illita, modice, sed quæ austera sunt:bubonium sine adstrictione:balaustiũ, rubi folia,germina,& fructus immaturus,& flos: auena modice,muscus marinus,glauciũ modice : dulcis radicis succus, dorycnium valde,quippe excellit frigiditate aquea efficaci. oleæ rami , & immaturus fructus:oleum omotribes : oleum myrtite,sesaminum,balaninum,hyosciaminum,elatine modice,helxine,quæ & perdicium, modice. panicum vel meline,si illinatur.epimedium modice,violę folia modice.arundinis vallaris folia modice: cicuta in summo. lichen in petris nascens.papauera omnia,eorúmque liquor.mali fructus & folia,& succi,& cortex,præterquam dulcium.siquidem in eis aqueum temperatum exuperat.persicę fructus,citri caro. fungi valde.acrestę succus valde.amylum ex tritico mediocriter,oleum rosaceum mediocriter, sordes ex palæstra,sideritis vtraque. sonchus nondum siccatus : stratiotes , tribuli vtrique:sed alter humidam habet frigiditatem,terrestris vero terream : palmę ramorum cortex , & cerebrum : & id quod

quod elaten vocant. terra ſamia modice: terra Cimolia, lapis hæmatites, ſciſsilis vero minus. naxię cotis retrimētum: plumbago modice. plumbum non vſtum, & vſtum, ceruſſa, ſandyx modice: caſeus mollis & recens modice.

Quæ res primo gradu refrigerant. Cap. 20.

Acacia non lota, atriplex citra adſtrictionem: acini vuæ, milium, hordeum, orobanche, platanus, rhamnus completi primi eſt. ſeris, quam picrida quidam & cichorium vocant, & chondrile, quæ ſeridis eſt ſpecies.

Quæ res refrigerant ſecundo ordine. Cap. 21.

Acacia lota, plātago, eiúſque fructus, blitum. galla, immatura, cucurbita, mali armeniacæ fructus, rhus, cucumis, pepo, ſolanum hortenſe, cui ſimilia ſunt ſolani halicacabi folia. hyacinthi radix completi ſecundi ordinis eſt: lenticula paluſtris: alga virens: quæq́ue adhuc humida ex mari ſit euulſa: pſyllij ſemen.

Quæ res tertio ordine refrigerant. Cap. 22.

Semperuiuum vtrunque, portulaca, eiúſque ſuccus, mandragora, citrij pars acida, quę circa ſemen eſt: herba ſanguinalis tertij eſt incipientis: potamogiton eodem modo. ſolani fruticoſa pars, ſoporiferi ſolani radicis cortex. alterců, quod & flores, & ſemen album habet: hypecoon. quarto vero ordine refrigerat papaueris liquor.

Quæ res ſiccant, nec ordo gradus adiungitur.
Cap. 23.

Viticis folia, & ſemen: rutæ minus: graminis radix modice: ſemen eius graminis, quod in parnaſo: adiantum, vtrūque ſemperuiuum modice. ęgyri flores, & reſina modice, cęteræ eius partes, debilius. acanthi, ſiue melamphylli, ſiue pædarotis radix: ſpinæ albę radix: ſpina AEgyptia, acte & arborea, & quę humi ſita eſt, vel herbacea. alyſſon, amarātus, quæ fluxiones pota deſiccat. albę vitis, quæ bryonia dicitur, radix: nā nigræ bryoniæ eſt imbecillior: anagyri folia arida vehementer: androſæmi, quod aſcyron etiam dicūt, éſtque hyperici ſpecies, & dionyſiados folia androſaces,

anthyllis vtraque moderate : aparine moderate . pira illita ⁎rhine moderate,magis vero summa eius pars.aristolochia valde,magis vero rotũda,arctium vtrũque. asparagus myacanthinus,aspalathus,astragali radix,asphodeli radix,& eius exustę cinis etiã magis . atractylis , aut Cnicus agrestis mediocriter:aphace magis, quam lens: balaustium valde . ruborũ fructus immaturus: siccatus vero magis : itémque flos. ranunculi radix, totáque herba vehementer: bulbus illitus: gallium , glycysidæ,aut pentorobi,aut pœoniæ radix : lauri folia vehementer: & baccæ magis : minus vero cortex radicis.quercus partes omnes.magis vero fagus & ilex. quinetiam harum plantarum tenera folia illita non mediocriter siccare possunt.alterius quercus partes minus siccant. oleum laurinum, & magis tædinum: panicum illitum : echini herbæ fructus.heryngium multum: isatis agrestis magis, quam satiua:corticis salicis cinis vehementer:canabis fructus : nasturtium,caucalis,vt daucus , ceratonia , vt eius itidem fructus : siliquę , gummi. Lixiuium maxime omnium siccat,& absterget quod ex ficulno factũ est cinere : & tithymalorũ: & ferme adurentis facultatis est.corni arboris fructus,& folia , & germina valde. brassica in cibo sumpta , & foris admota. caules eius combusti valde exsiccantem cinerem reddunt , vt fere adurentem iam vim quandam acquisiuerint. brassica agrestis vehementius , quam satiua . crethmon,lilij folia , & læuigata radix . crocodilij semen , & radix . canina brassica, lagopus , lichen in petris nascens , lepidium minus , fuligo omnis , lotus , aut trifolium moderate . lotus arbor , fœniculi agrestis , & radix magis , quam satiui. vocatur hoc propter magnitudinem hippomarathrum.huius ergo non solum radix, sed multo etiam magis semen est cachryi simile.alterum vero hippomarathrum , cuius semen rotundum , acréque est , & coriandro simile . est simile illud quidem viribus hippomarathri,sed est imbecillius, myriophyllon,narcissi radix,neurę,nymphææ radix,quę albam radicem habet , ea vehementius desiccat . xereos aut xeridis radix , & multo magis fructus , xiphij radix : & pręcipue pars superior.acresta,orchis,quem etiam serapiada vocant , magis quam alius orchis , quem canis testiculum nominant . siccata hæc herba magis siccat.papyrus combusta: sed minus quam cinis chartę . panacis heraclij radicis cortex:

tex:sed minus quam liquor. peristereon, platani cortex,& globuli mediocriter.aut cortex vstus, magis.herba sanguinalis,polemonium, quod alij philęterium vocant, polypodium,filicis radix,& thalypteris. amylum ex frumento confectum modice, resinæ omnes: sparganium, hipericon,phalangitis,verbasci folia,sal,aphronitrum, gypsum, ídque magis vstum:cadmiæ omnes, omniáque metallica & lapidosa, & terrea:& squamæ omnes, & squama æris magis. argenti spuma modice.lapis phrygius, lapis Arabicus, & ostracites multum:nitrum,atramentum scriptorium, testa,& magis cli banorum.omne recrementum:ferri vero recrementum maxime:stibium,chrysocolla, coagulum omne: stercus omne: anserinum inutile est propter multam acrimoniam,quæ in eo inest.itémque stercus miluorum & aquilarum.sordes mediocriter, carnes viperarum, caro cochlearum in mortario valde contusa,& in leuorem postea redacta,vehemẽter. quã ad rem cochleę recentes esse debent.cinis quoque earum satis crematarum.adeps taurinus magis,quam alij: caput męnularum sale conditarum crematum,cornu ceruinum,& caprillum combustum, valde. corium vetus ex calceamento combustum:purpurarum,ostrearúmque testa cõbusta, multum.debent autem in puluerem redigi.sepiæ testa,lanę com bustæ, pili combusti, valde: ouorum vitellus assatus: cinis cancrorum,garum,multum,muria piscium sale conditorum.

Quæ res sine morsu siccant. Cap. 24.

Vrticę semen & folia,aloë,amurca, & magis etiam siccat cocta.anagallis vtraque,plantago,auena,quæ illita per halitum digerit.oleum dulce,insulsum,lotum,maxime omnium, erica,quæ itidem digerit,fermentum sine morsu attrahit ea, quæ in imo sunt corpore,atque digerit:thalicthrum,lupinus amarus,eiúsque farina,quæ etiam digerit:quod magis etiam agrestis facit:hippuris vehementer.isatis vehementer: salicis folia, & flos cum adstrictione quadam.nonnulli vero ex eis succum exprimunt,qui morsus expers est, & siccans medicamentum ad multas res vtile.nihil enim multo vtilius est medicamento non mordente,siccante, & leniter adstringente. cancani radix modice. iuglandis putamen aridum vstum, quod est etiam tenuium partium.põticæ nuces,æque ac ma-

gnæ.ſunt enim terreæ, frigidęque eſſentiæ participes: milium, minus centaurium valde: itémque ſuccus eius. gummi ceraſi arboris.granum quod ad tingendum valet:oleum liliaceum: foliáque & radices lilij. faba foris impoſita, cupreſſi folia, germina, globuli noui, & teneri. cyperi radix, quæ ſimul quoque calfacit.Cypri folia, & germina, & globuli noui,mollésque. pinearum veſca pars in aqua macerata,neuras,nymphææ radix, ſireon,multum:paronychia, pétaphylli radix,& thelyptereos. myrrha, ſarcocolla, ſtœbes fructus & folia:calx lota:tragacantha, palmæ radix, & fructus.ocimoidis ſemen:quod philitærion etiã vocant:* terra omnis, ad quod facit etiam quies: lemnia eſt efficacior. cadmiæ læuigatæ ex fornacibus lotæ, lapis quem leucographida vocant. Aſſię petrę flos carnes marceſcentes eliquat:petra vero,minus: pompholyx continenter lota. calx extincta,& lota,generoſe, pſoricum magis, quam chalcitis. oui candidum & tenue morſu omnino caret.eiuſdem quoque naturæ vitellus eſt: ſed aſſatus minus mitigat.

Quæ res ſiccant primo ordine. Cap. 25.

Anthemis, vel chamęmelum,baccę iuniperi, arum, vtraque artemiſia, intenſi. hordeum magis quam farina fabarum abiecto putamine. polenta vero hordeacea magis. crocus,thus, fœniculum,nerium,aut rhododaphne, muſtũ, orobanche, ſeridis omnes ſpecies. cucumeris, peponíſque ſemen,& radix ſiccata:fœnumgręcum,hyacinthi radix,chamæleuce.

Quæ res ſecundo ordine ſiccent. Cap. 26.

Lolium ſecundi eſt ordinis completi,amaracus, bitumen, amurca intenſi: anethum, plantago, eiúſque fructus, opobalſamum,acini, gingidium, dipſaci ſpinæ radix, elaphoboſcus,calamus aromaticus, milium intenſi: ciſthus vel ciſtharus,thuris cortex intenſi,lycium,lychnis, quæ ad coronamenta adhibetur, completi: malabathri folia completi: fœniculũ,Chia maſtiche,& magis AEgyptia. Citrij cortex, & ſemen,& arboris folia:mei radices: auricula muris, ſpica nardi,completi,nardum celticum eſt imbecillius, quo infirmius quoque eſt montanum.vinum,eruum intenſi: opopanax,pix,polycnemon,ptarmices frutex adhuc virens; rhamnus,

nus,radicula,agrestis etiam magis:scandix intensi:cardui radix:scorpioides,myrrha,lentiscus, terebinthi cortex, foliáque,& fructus:hæcque præcipue siccata: solani furiosi radicis cortex,completi. lentes,alga etiamnum virescens, & humida è mari eruta:galbanũ incipientis secundi ordinis censetur.

Quæ res siccant tertio ordine. Cap. 27.

Abrotonum,& magis vstum.acacia, acorus, aloë, amium, anethum vstum,anisi semen,iuniperus,asari radix, absinthium,herba sabina.veratrum vtrunque.epithymum, thymum, nepita,arundinis vallaris cortex vstus, caron, casia, cedri vtrę que,cinnamomum,clinopodium, conyza, maior, & minor.nam quæ grauius olet,& humidis locis prouenit,imbecillior est.leontopetali radix,spinę albæ radix,thuris fuligo. macer,melanthium,citrij pars quæ sub semine est:vinum satis vetus.acetum,completi,cum vehemens sit. origanum omne,paronychia,quinquefolij radix, petasites, petroselinum, smyrnium,sed minus:paucedani radix,liquor magis.ruta satiua,polium minus: melissophyllum, marrubium, ptarmice frutex aridus.rhus,sampsuchus,seriphum, sesamoides maius: sisymbrium,stœbes folia,fructúsque, incipientis: teucrium, trifolium,quod aliqui asphaltion vocant, hyacinthi fructus, hyssopum,chamædrys,chamæleontis vtriusque radix, chamepitys,& maius chelidonium.

Quæ res siccant quarto ordine. Cap. 28.

Ampeloprasum,oleum cedrinum,sinapi,ruta agrestis, allium,& magis agreste,quod ophioscordon nominant.

Quæ res humectant. ordinis vero gradus non adiungitur. Cap. 29.

Alsine,buglossum,glaux herba, dulcis radicis succus: lactuca modice:violæ folia modice.mali persicæ fructus: fungi:polygalum,rosaceum magis,quam oleum, satyrium,stratiotes.

Quæ res humectant secundo ordine. Cap. 30.

Portulaca & ipsa, & eius succus: atriplex: blitum, cucur-

bita,mali armeniacæ fructus,cucumis, pepo, lenticula palustris.

Quæ res aquosam frigiditatem habent.

Cap. 31.

Acacia,alſine,portulaca,plantago,atriplex, rubi folia,tuſſilago herba cum humida eſt.nam ſiccata non æque eſt huiuſmodi.blitum,muſcus marinus.glaucium,dorycnium,epimedium modice. Lactuca,viſcũ,violæ folia, cucurbita, vmbilicus veneris,cicuta. Leuce arbor.malua ſatiua, papauera, mala,pręcocia,fungi,platanus, herba ſanguinalis, potamogiton,ſideritis,cucumis qui edendo eſt, ſonchus, ſtratiotes aquatilis,holoſchœnus,nux pinea, hypecoon, lenticula paluſtris,pſylij ſemen,plumbum.

Quæ res mediæ ſunt inter ſiccantia & humectantia.

Cap. 32.

Graminis radix illita,oleum dulciſſimum, ex oliua maxime drupa.

De iis,quæ tenuium,craſſarúmque ſunt partium.

Cap. 33.

Quoniam tenuium eſſe partium dicuntur ea,quę in tenues partes facile comminuuntur:ſolidarum vero, craſſarúmque partium,quæ contra. viſcoſa vero atque dura ægre, aut difficulter, aut omnino in tenues comminui partes nõ poſſunt.fragilia vero,& quæ ſine viſcoſitate mollia ſunt, in tenues partes facile ſoluuntur, perſpicuum eſſe hinc arbitror, multa eſſe facultate calida,& facile accendẽti: nos tamen ab eis nõ facile excalfieri. nam ignis qui eſt omnium tenuiſſimus,ſimúlque calidiſſimus,in profundum facile penetrat, & comminuit,& extenuat,& mutat, & in ſuam denique naturam conuertit:ſimile reddens ex omni parte, & ſuperans id quod contingit.at noſter calor pręterquam quod craſſarum eſt partium,& vaporoſus,eſt etiam debilis, vt quod contingit,non facile cõmutet.oſtenſum enim eſt,nihil eorum, quæ nos calfacere apparent,æque ac ignem, poſſe calfacere: ſed veluti materiã,quę facile accendatur: ſiquidem initium mutationis à noſtro calore accipientia, vt aridę arundines ab igni,nos contra calfaciunt, & vt illæ ignis partes fiunt, ita hæc natiui caloris noſtri partes reddãtur, quinetiam admodum

dum

dum exile corpus facile ab eo cui admotum est,alterari,maius vero tractu teporis,& ita vt eius alteratio vix sensu percipiatur, est sane satis comprobatum, quocirca mirandum non est,si nos celerius ab eo, quod in minimas partes accuratius comminutum fuerit, immutari sentiamus. Euidenter autem apparet, nullum ex iis, quæ ex crassis partibus constant,prius quam ad vnguem comminuatur, neque ipsum à corpore nostro quicquam pati, neque rursus in nos posse agere.neque enim solum in pipere,sinape,& cęteris omnibus nos calefacientibus,sed etiam in iis, quorum frigida vis est, eodem modo se res habet. nam si quis radicis mandragoræ corticem in magnas confractum partes cuti imponat,aut illinat,plane nihil officiet:at is in tenues partes comminutus, refrigerare potest.sic etiam papaueris semen,& cicutę.quod quanquam est omnium refrigerantium valentissimum, tamen antequam exquisite comminutum fuerit, nostræ cuti admotum,est plane imbecillum.ne igitur mireris,si aridę aarundines, pilique, etiam si facile accendantur, non tamen nos contactu excalfaciant: quippe qui à nostro calore non immutentur, vt nos contra calefaciant: quod scilicet in pollinem redigi non queant:quandoquidem & calamus indicus,eo quod tundi, & pollinis modo per cribrum traiici potest, magis quam is, qui apud nos nascitur, euidenter nos calefacere conspicitur.Non est igitur censendum,quemadmodum nōnulli putant,ignem omnem tenuium esse partium,nec omnia quę tenuium partium sunt,ignem esse.nam carbo ignis est ille quidem,nō tamen tenuium partium. aër quoque tenuium partium est,non tamen est ignis. est etiam aliquid frigidum exquisite tenuium partium,& aliquid calidum,quod ex crassis partibus constat.

Quæ tenuium partium sunt.

Abrotonum vstum,viticis semen & folia.Scandix,semen graminis in Parnaso nascentis,ægiri flores:vrticæ fructus,& folia,acanthi, siue melamphylli,aut pæderotis radix, acanthij radix,& folia,spinæ albæ semen,acorus,amomum, asari radix,vitis agrestis albæ radix, radicis anagiri cortex, & magis eo semen,anthillis vtraque, magisque ea,quę est chamæpityi similis.anthemis vel chamæmelum, aparine,aristolochię radix,& magis etiam rotunda: arction quod est simi-

le verbaſco.plátaginis fructus,& folia ſiccata.artemiſiæ ambæ,aſplenum,aſphodeli radix, & magis eiuſdem vſtæ cinis, balſamum,& plantæ liquor magis,fructus vero minus:radix rubi,ſabina multum.glycyſidæ vel pentorobæ, vel pœoniæ radix,dictamnum,dracontij radix magis , quã radix ari:ebenus,oleum vetus,oleum ricininum,oleum quod è * ſqualidis oliuis fit,ſabinum,elaphoboſcus, eupatorium herba:euphorbium,fermentum,heryngium, ſalicis liquor.nepita,calamus aromaticus,arundinis vallaris cortex vſtus,caſia egregie.ex nucibus veſca pars.nucis putamen aridum,& combuſtum,egregie:carpeſium,milium,cedrinum oleum,cinnamomum in ſummo:cinnamomis,quę pſeudocinnamomum dicitur.pſeudodictamnum,minus:ladanum modice: clinopodium,pruni gummi,fuligo omnis,lotus arbor,maſtiche,melanthium,medij ſemen,myrrhis, ab aliquibus myrrha dicitur:moly quod rutam agreſtem quidam nominant : xyreos aut xyridos radix,& magis fructus, oxyacãthę fructus, opobalſamum,liquor Cyrenaicus magis,quam alius omnis. paronychia,paucedani liquor,ruta, pix, piſſelęon vero magis, piſtacij fructus,polemonium, quod aliqui philetęrium vocant: propolis, reſina terebinthina magis cęteris reſinis,larinx quoque magis.inter liquidas reſinas,quæ capnelæos dicitur,roſaceum oleum,roſa,ſagapenum , ſampſuchus, ſeſeli, cucumeris ſemen,ſiſimbrium, eiúſque ſemen,ficus ſiccæ,modice:ficus arbor:iunci odorati flos,modice:teucrium , cinis, eóque magis calx.tribuli terreſtris fructus,tubera modice:hypericon,hyſſopum,phaleris,phalangitis,phorbion , ocimoideos ſemen.ſal laxum.prętera in ſalis genere magis facit ſal combuſtus:ſed flos ſalis magis etiam facit.Spuma ſalis multum:nitrum,magis vero eiuſdem ſpuma.inter alcyonia, tertium,multum:minus quam hoc,quartum. arſenicum vſtum: gypſum combuſtum, ſulfur, cadmia , quæ botryitis dicitur, magis.pumex crematus, lixiuium, ſquama æris præ cæteris. Aſſij lapidis flos,lapis vero ipſe,minus:melanteria,miſy,flos æris,& æris ignem experti,eiúſque ſquamæ magis : chryſocolla magis facit ea, quæ in pila fuerit confecta , quam quæ in fodinis inuenitur.eam quoque cremando tenuiorum partium reddes. ſandyx, qui ex ceruſſa cremata fit.alga , adeps leonis,pardi,hyenęque multum:taurinus vero minus.caſtoreum,ſepiæ teſta,lanę combuſtę.

Quæ res sunt crassarum partium. Cap. 34.

Plantaginis radix, balaustium, acinus, oleum balaninum, zinziberis radix, cancani radix. cæpa, cucumis. squamæ omnes, minus vero ęris: flori, alumen egregie, tum liquidum, tum crustosum, tum plinthite. tenuiorum vero partium quã hæc, est quod scissile dicitur. & postea rotundum.

Quæ corroborant. Cap. 35.

Casia, galla immatura, stœchas, corroborat viscera omnia, & totum quoque animantis habitum. palmæ fructus, tum foris impositus, tum intro assumptus, absinthium.

Quæ res concoquunt. Cap. 36.

Amomum magis, quam acorus, & radix assari. vua culta, cera, ladanum, colla, ex qua libri conglutinãtur, crocus, thus, pix, mastiche Aegyptia, rosaceum oleum, myrrha, styrax, galbanum, alica. ocimum illitum, butyrum, ęsypus, adeps suillus magis, quam oleum.

De *medicamentis pus mouentibus.* Cap. 37.

Quę pus mouent, cum similem temperaturam habeant iis temperaturis, quę naturales sunt, earum substãtiam tueri potius, quam immutare possunt. ergo in suppurationibus humiditas alteratur illa quidem, itémque si qua caro contusa est: sed alia omnia, quæ secundum naturam sunt, substantiam suam conseruant. tale igitur esse debet medicamentum, quod ad pus mouẽdum adhibetur, qualis est in naturis temperatis natiuus calor. quemadmodum enim alterationes quæ secundum naturam ab innato calore fiunt, à simili calore externo iuuantur, ita etiam in suppurationibus vsu venit. Nouimus autem nihil ęque adiuuare concoctionem, quam ventriculus obit, ac corpus humanum ipsum contingens: quam ob rem nonnulli puellos noctu in sinu tenent, & summum inde commodum sentiunt. propius enim ad naturalem calorem accedit, éstque magis proprius & cognatus hic, quam qui fomentis adhibetur. quidam vero catulos paruos huius rei causa alunt, qui dum quiescunt,

eoſdem ventriculo admotos tenent: qui quidem calorem cibos concoquentem,non item qualitatem adaugent. Hæc autem medicamenta humida, & calida dicimus, non quod humidiora calidioráque noſtra ſubſtantia ſint, ſed quia eorum temperies ſimilis ſit nobis, qui calida,humidáque temperie ſumus,vt ſermo vetus prodidit.Quinetiam emplaſticum eſſe debere hoc medicamentum,vt ad ſummum pus moueat,planum iam eſſe mihi videtur.nam ſi natiui caloris ſubſtantiam augere & non intendere qualitatem conueniat,corporis meatus obſtructos eſſe neceſſe eſt: vt tranſpirationes halituoſas intus includant: quandoquidē ea cataplaſmata, quæ aut detergunt,aut vehementius calefaciunt,& halitus diffIari ſinũt, ſiccant quidem,ſed tamen pus non vtique mouent. porro ad pus gignendum aptiſsima erit ex omnibus quę perfundũtur, aqua temperata,aut hydrelæum:ex iis quæ irrigantur,oleum tēperatum:ex iis quæ illinuntur, farina triticea ex hydrelæo, ipſeque panis.is vero modice coctus eſſe debet.nam qui plurimum coctus eſt,is eſt quodãmodo ſiccior, & ad inflãmationes,quæ ægrius concoquuntur,eſt accommodatus: qui vero minus,iis quæ admodum calidæ ſunt, atque feruent. cui plus additum olei fuerit,iis conuenit,quæ difficilius concoctionē admittunt:cui vero minus,iis quæ feruent. Quod vero ex pane cataplaſma conficitur,inflammationibus, quæ ęgre concoquuntur,aptum eſt:ſiquidem & ſal, & fermentum admiſtũ habet:quod vero ex triticea farina fit, calidioribus. Alica vero magis ſiccat,quam farina triticea ,quam ob rem in moderatis inflammationibus puri mouendo eſt ineptior . in humidioribus vero quam farina tritici præſtantior. ex ipſa præterea tritici farina, atque pane , qui purus eſt,ad pus mouendũ eſt accommodatior:quippe cum furfur minus ſit calidũ, magíſque ſiccum. Farina autem pura,& quę alendo eſt,humida eſt,& calida. qualia ſane ad pus gignendum apta eſſe docuimus. Igitur medicamenta quæ vlceribus inflammatis imponuntur,ſi calida & humida ſint,ea ad pus mouendum conducent:vt adeps ſuillus, & vitulinus,butyrum,& thus.quinetiã ad pus perducit pix & reſina , ex aliquo videlicet oleo ſubactę.ad feruentes vero inflammationes,comburendæ ſunt,& ex roſaceo liquandæ: ad alias vero,ex aliquo calefacientium, vt cicino,vt raphanino,vt vetere, vt Sicyonio. Si vero ſola cera interdum vtaris ad pus mouendum , ipſam quoque in

aliquo oleo calfaciente eliquabis:quippe cum ipſa per ſe minus ſit calida,quam vt mouere pus queat. emplaſticam enim vim habet. Solis itaque feruentibus inflammationibus apta eſt ex aliquo ex calidioribus oleis eliquata. verum vt hæc cõ moderatione inferior eſt,vt ad inflammationes temperie me dias,hominúmque,ac partium naturas : ita paululũ quid excedunt reſina,atque pix.ex quo fit, vt hæc omnia ſimul miſta commoderate pus gignant. Nequis vero negligenter intelligat,exiſtimétque me dicere omnia quæ difficulter concoquũtur,& ad pus nullo modo perueniunt,hoc pacto curari oportere:ſiquidẽ nonnulla huiuſmodi ab emplaſticis medicamẽtis putreſiunt, vel propter ſuccorum ea generantium malitiã: vel propter ęgrotantis imbecillitatem:cuius vires tũ exiguæ, tum infirmę ad ſuccorum in locum irrumpentium cõcoctionem nullum afferre adiumentum poſſunt . quo caſu profundis ſcarificationibus cutim aperimus in multis affecti loci partibus,medicamentíſque vtimur, quæ maiore deſiccandi vi ſint pręditа.imminet enim huiuſmodi inflammationibus ea,quæ grangræna vocatur,calore natiuo ab ipſa propemodum victo,& eo ferme redacto, vt plane reſtinguatur.

De emollientibus. Cap. 38.

Medicamenta,ſcirrhos emollientia multo calidiora eſſe debent,quam temperata natura ſit:non tamen tam vehementer calida. nam quæ à lento, craſſóſque humore cõgelato indurauerunt,calefacientia,ſiccantiáque medicamenta poſcunt, non tamen quæ valida, violentáque ſint:ſed ſatis eſt interim vt ſecundi, aut tertij ſint ordinis calfacientium,primi exſiccantiũ.facultas quoq; emplaſtica in eis ineſſe debet,quemadmodum in iis, quæ ad pus mouendum adhibentur . ſed quo magis ad euacuandũ pertinere debent, eo etiam minus meatus illitu obſtruere . cæterum cum in corporibus ſic induratis non parua ſit maioris, minoríſque duritiæ latitudo,neceſſe itidem eſt, medicamentorum ea curantium non paruam eſſe latitudinem.vt ,ne longe abeamus, caprillus & gallinaceus adeps huiuſmodi etiam indurata curauit. ſed imbecilliores hi ſũt,& moderatas duritias molliũt.adipe vero gallinarũ valẽtior eſt anſerinus:caprillo vero hircinus.validus quoq; taurinus eſt:ſed minus quã hircinus. magis quã hi digerit,

& nō magis emollit leonis,pardi,hyenæ,atque anſeris.Quin etiā medulla ceruina ſatis emollit,& poſt eā vitulina.in quo genere,quę ex oſſibus,quā quæ ex ſpina ſumitur,quā ſpinalē medullam vocant, eſt præſtantior . eodem ex genere, quam quam validiora,ſunt ammoniacum thymiama,magíſque ta le eſt,quod pingue eſt,& recēs,& ſtyrax,& galbanū,& bdellium Scythicum, quod & magis atrum eſt, & magis reſino-ſum . alterum , quod Arabicum eſt , quo eſt dilucidius , eo etiam magis ſiccat,quam emollientia. quod igitur recens & humidum eſt,& cōtuſum facile molleſcit,ad eadem, ad quæ Scythicū, eſt idoneum,quod vero eſt vetuſtius,& guſtu ad-modum amarum,acre,& ſiccum,ab eorum,quæ indurata e-molliunt,mediocritate excidit.præſtantiora vero, quam reliqua omnia,ad emolliendum ſunt recentia,ſiquidem inueterata plus quam par eſt,exſiccant. id quod etiam in medulla, & adipe vſu venit.quippe quę ſe ipſis fiant & acriora,& ſicciora vetuſtate,non ſecus,quam adeps ſuillus. Cæterum neque hęc,neque alia,quæ molliunt,habere ſalem debent:quā doquidem ſal vehemēter ſiccat. Quin & oleum Sicyonium ex hoc eſt genere:itémque liliaceū,& hyoſciaminum,& dul-ciſsimum,quod ex oliuis,& præſertim drupis fit.atque etiam anthemis,quam chamęmelum vocant,& althęæ radix,& cucumeris agreſtis radix, ex oleo,vel ex aqua decoctæ: & folia quoque maluæ agreſtis,eáque & cruda,& cocta.nam hortē-ſis folia imbecilliora ſunt.at althæa,quæ anadendromalache dicitur,validior eſt:earúmque validior eſt fructus. Libanotides etiam tres:chia maſtiche. terebinthina magis,quam len-tiſcina,colophonia,quę chiæ maſtichæ eſt ſimilis,ęque ac ipſa maſtiche: Aegyptia maſtiche: opopanax , ſordes è ſtatuis, lutum ex palæſtra:ſtrigmentum balneorum,butyrum,mirrha Bœotica,hippogloſſi radix & ſuccus.

De indurantibus,& laxantibus. Cap. 39.

Emollientium quidem facultas abunde iam expoſita eſt nobis:de indurantibus deinceps loquemur.hæc igitur frigida atque humida eſſe oportet, velut ſemperuiuū,portulaca, & pſyllium,lenticula paluſtris, ſolanum: aut hoc ſane nō eſt humida tēperie,ſed mediū abſolute humectantis,& ſiccātis.

ſiquid

siquid vero simul refrigeret, & siccet, id etiam omnino indurat: non est tamen ex iis, quę proprie indurant: siquidem congelatione potius quam euacuatione durum corpus efficitur. at si quid ideo induratum sit, quod natiuum humorem non retinet, siccum id potius, quam durum appellamus: eiúsque sanatio est irrigatio, & humectatio, non emollitio: vt tensio curatur laxatione, & laxatio tésione. Atque hæc quidem liquido tum in cute, tum sæpe etiam in articulis conspiciuntur. nam laxatio prouenit immodice humectatis, quæ circa eos sunt ligamentis, & tendinibus: tensio vero non etiam simpliciter, sed plusculum exsiccatis, aut refrigeratis, aut inflammatis, aut scirrho affectis. atque ita quidem in articulis. in cute vero non ita solum, sed musculis quoque, qui ei subiecti sunt, quoquo modo in tumorem elatis. vt etiam præ carnis copia quibusdam tenditur. id ipsumque in inflammationibus illi accidit. quocirca non vna simpliciter, laxantium est species, sed alia humectando laxant, alia calfaciendo, alia molliendo, alia vacuando, alia tumores præter naturam purgando, alia quiddam horum faciendo. Quoniam igitur multis modis vnaquæque res durior fit, aut siccata, aut densata, aut quia nimium expleta sit, & ideo vehementer tendatur, aut aliqua coniugatione hæc patitur, singulis quoque propria est emolliendi ratio. quam ob rem de singulis deinceps differamus. Ergo quod à siccitate induratum est, humectari postulat: quod à congelatione, excalfieri: quod à repletione, inaniri: quod à siccitate simul, & congelatione, humectari atque excalfieri: quod à concretione simul, & repletione, calfieri, & euacuari. Siccantur itaque corpora citra concretionem, tum in validis exercitationibus, tum in Sole vehementi, tum inedia ingenti, tum febre ardenti, tum medicamentis quibusdam, quę non refrigerando siccant. Congelantur à vehementi solum frigore, sicut etiam implentur à largi humoris affluxu. Siccantur vero simul & congelantur, coëuntibus, quæ simul conuenire possunt, causis: vt si quis supra modum laborat in frigore, aut famem patiatur. Sic quoque replentur simul, & cógelantur ab influxu frigido, aut partis alicuius perfrictione. ac tot quidem modis dura fiunt corpora. ad medicamentú emolliés non de omnibus his modis efferre vidétur,

& non magis, ſed peculiariter de iis, quæ ob congelationem induruerunt. magíſque etiam ſi in eis cōtentus ſit humor pręter naturam, vt in ſcirrho affectis vſu venit.

De emplaſticis. Cap. 40.

Si qualem tibi ſenſum præbet aqua omnis plane qualitatis expers, talem in re ſicca inuenias, ea profecto extra omnem inſignem eſt caliditatem, & frigiditatem, mediam, quoad maxime fieri poteſt, conſtitutionem obtinens, aut certe paulo ad frigidius declinans. at ſi ita cum ſit, conſiſtentiam ſiccam habeat terreſtris ſit, ac citra morſum deſiccet, eſt neceſſe, & corporis meatibus illini ſic, vt difficulter eluantur. huius generis medicamenta ſunt plurima, quæ exquiſite ſunt lota, vt amylum, pompholyx, ceruſſa, calx, cadmia, terra Cretenſis, & Cimolia, alica, ſamius aſter, terra fullonum, gypſum, lupinus iam commanſus, cancani radix, pinearum veſca pars, aqua macerata. porro quædam eorum non ſolum terrea ſunt, ſed natura etiam aquea: quædam etiam aëris non parum habent: tenacia tamen ſunt omnia, & idcirco emplaſtica. Duplex enim eſt medicamentorum emplaſticorum natura: altera enim eſt exquiſite terrea, & ſicca, altera vero tenax eſt omnino: miſta vero ex aqua atque terra, & plerunque etiam aëre: vt oleū dulce, ſine ſale paratum. oui quoque album ex eiſdem quodammodo eſt miſtum, magis tamen terreum eſt, quam oleū. quin & caſeola lactis pars emplaſtica eſt. tenérque, ac recens compactus caſeus, & ſuilla pinguedo: & cæteræ quoque pinguedines, quæ nullam adhuc acrimoniam contraxerunt, emplaſticam meatuum facultatem obtinent, & magis etiam, quo ſicciores, ac magis terreæ fuerint. huiuſmodi etiam eſt elota cera dulcis. éſtque ad id accommodata, quæ ex magis aqueo melle & minime acri ſit facta. nam amara ab emplaſticis clare ſecluditur. Gluten libris agglutinandis idoneum emplaſticum eſt: gummi, myagri ſemen, defrutum, valde: triticum, ſeſamum, & ſeſaminum oleum, & eiusdem herbæ decoctum: ſordes ex paleſtra: ſarcocolla, tragacantha. Atque emplaſtica quidem medicamenta huiuſmodi inter repellentia, & abſtergentia medium locum tenent.

De medicamentis purgantibus Cap. 41.

Quemadmodum in ſaporibus diximus nullum prope eorū

alienæ qualitatis expertẽ esse, ita in medicamentis existimandum est multas diuersi generis substantias esse mistas. ostensum quoque est, attractiones proprietatibus qualitatum, quę in substantiis sunt, perfici. idcirco purgantia medicamenta succis qui attrahuntur, familiaria & propria sint oportet, sicuti magnes ferro: quippe qui ad ferri naturam accedat, eique magnopere specie persimilis sit: verũ est quodammodo fortior, vt attrahat potius, quam attrahatur. Quin ne cnicum quidem à pituitę natura alienum esse diffidendum est, vt eius quoque color indicat, sed tamen calore est pituita valentior, vt trahat potius quam trahatur. eodémque modo granum Cnidium, si quando à corpore nostro vincatur, (id quod assidue cnico euenit, rarius autem grano Cnidio propter eius robur, atque vim) pro purgatione fit alimentũ: velut elleborus semper coturnicibus. Idcirco purgantium medicamentorum, vbi forte purgatione frustrantur, quædã prę terquam quod nullã corpori noxam afferunt, etiam animãti alimentum præbent: alia vero in corruptelam, & tanquam venenum conuertuntur.

De *nimia purgatione.* Cap. 41.

Nimiæ purgationes euenire solent, cum purgans medicamentum tantas vires sumpsit, vt in vasorum ad ventrem pertinentium osculis morsum simul, apertionémque multam efficiat: continenter irritans, & conuellens corpora, vasorum vim dissoluat. Cum autẽ in initio modica adhuc sit apertio & imbecillitas, tum quod tenuissimum est, miniméque naturæ familiare excernitur. Sed cum vtraque aucta est, iam tunc familiarissima euacuantur: quam ob rẽ flaua bilis primo, pituita secũdo loco, tertio loco atra bilis: post hæc postremus omniũ in nimiis purgationibus sanguis effunditur. est enim hic succus naturę quam familiarissimus. ante hunc vero primus quidem qui tenuissimus, postremus qui crassissimus. Si igitur medicamentum, quod pituitam educat, dederis, prima in nimia purgatione flaua bilis, mox atra, vltimo loco sanguis eiicitur. Si vero quod flauam bilẽ ducat, exhibeas, pituita consequetur, tertia atra, quartus demum sanguis. quin & si atram bilem purgans medicamentum sit, eam quidem primum euacuabit, deinde flauam, tum pituitam, & postremo

omnium ſanguinem: tanquam ex inanimis iam vaſculis ef-fluat. Cum enim vaſcula non amplius in ſe continere alios ſuccos præ imbecillitate poſſunt, eorum vero ora recluſa fuerint, nec irritare medicamẽtum deſinat, nec familiarem præ terea ſuccum poſſit attrahere, neceſſe eſt reliquos eo ordine, quem diximus, excerni.

De facultate purgante. Cap. 43.

Purgans facultas duo ſignificat. vnũ commune omnium, quæ quouis modo animalis excrementa expurgant: alterum quod per excellentiam de iis dicitur, quæ aut per vomitum, aut per ventris deiectionem purgant. Eſt autem eiuſdem generis cum his purgationibus tum ea quæ per nares, tum ea, quæ per os fit, infuſis videlicet in nares medicamẽtis, aut os colluendo, aut mandendo: quæ omnia vnico nomine comprehendentes, ἀποφλεγματίζοντα, hoc eſt pituitã euocantia, & eorum facultates aphophlegmaticas nominant. Eiuſdem cum iiſdem ſunt generis quæ vuluæ admota expurgant. nam quæcunque dixi, ea attrahendi vim habent omnia: alia vnũ quempiam ſuccum, alia duos, aut etiam plures: ídque eſt illis cõmune: veluti quæ craſſos, lẽtóſq; humores extenuare, vrinam ciere poſſũt, aut excreationibus ex pectore, pulmonéq; eiiciendis auxiliari, & quodam modo purgant illa quidem, ſed tamen non, vt prædicta, nominantur, verum partim vretica, partim mẽſes prouocãtia, hoc à ſuperioribus differẽtia, quod non æque vt illa, vim ad familiares ſuccos attrahẽdos habent. ex quo fit, vt in his quoque ſermo noſter alterius diſtinctionis indigeat. eáque erit huiuſmodi: quæ in peſſis, aut fomentis, aut quouis ſimili modo vtero admouentur, ea duplici ratione agunt. alia nanque ſolum calfaciendo prouocant, alia facultatibus, quas attractrices, & purgatrices nominant: quas trahendorum familiaritate peragere attractiones demonſtrauimus: quæ bibuntur, vt ſanguinem attenuent, & meatus obſtructione liberẽt, atque aperiant: ea facultate attractrice vacuationem non obeunt. ac priora quidem eiuſdem generis ſunt cũ purgãtibus: ſecunda ver o cum his, quæ lac, & ſemen gignunt: de quibus paulo poſt verba faciemus.

De medicamentis ad tuſsim pertinentibus.
Cap. 44.

Bechica

Bechica medicamenta dupliciter ſunt nominata, partim quia tuſſim prouocent, partim quia ſedent. maxime vero cõ trariæ ſunt eorum facultates. aliorum enim natura extenuãs eſt: aliorum incraſſans. attenuandi autem vis in calidis & tenuium partium ſubſtantiis eſt ſita: incraſſandi vero in frigidis, & quarum craſſæ ſunt partes. harũ vero materiam ſupra memorauimus,

Ex Zopyro, de medicamentis, quæ humores ex ore, naribus, & oculis trahunt. Cap. 45.

Humoré ex ore tũ trahunt commanſa, tum liquata pyrethrum, pontica radix, itémque polij, lapathi, cappareos, halicacabi, chamæleontis, ficuum pinguiũ decoctum, tæda, mel, paſſum, papauer, abſinthium, origanum, radicula, vua paſſa ſine acinis, aut alia eodem modo, cachry, napi, elleborus albus, elaterium, thymum, ſal, omphacium, aniſum, piper, miſy, æs vſtum, granum Cnidium, atramentum ſutorium, chamelęa, lauri baccæ, cedria, ſulfur, eleliſphacus, cinnamomũ, acanthi fructus, balſamum, anemone, panaces, naſturtium, ammoniacum, ſandaraca, fex arida combuſta. E naribus educunt hæc. elaterium, piper, betæ ſuccus &, corticis radicis cyclamini, mel paſſum, thlaſpi, granum Cnidium, anagallis, irinum vnguentum, anemona, ranunculus, cedria, expreſſio nucum amararum, veratrum album, ſtruthium, omphacium, marrubium, hederæ tenera folia. quædam vero horum ſternutamẽtum quoque excitare conſueuerunt. Ab oculis vero trahunt humores mel, hyſſopum, oleum vetuſtum, anagallis, id quod ſalis pinguedinem vocant, quam aliqui ſalis ſpumam nuncupant. laurinum vnguen, nardum, caſia, cinnamomũ, coſtus. liquor papaueris, & ſagapeni, folij ſuccus, itémque dauci, apij, punicorũ, amygdalarum, marrubii, ellebori albi, ponticæ radicis, anemones, rutæ, & magis etiam agreſtis: caſtoreum, lapis hęmatites, atramentum ſutorium, flos æris, adeps anſerinus, æs cõbuſtũ, fel, myrrha, chalcitis Aegyptia, ſulfur ignẽ nõ expertũ, alumen ſciſſile, ſepiæ teſta cremata. miſy, vrina, thuris cortex, ſcillæ pars, quę tomẽtũ appellatur, decocta, ammoniacũ, nicticoracis cerebrum, ſanies hircini iecoris, ſalicis lachrima, omphaciũ, ſquama ſtomomatis. Per aures euocare videntur mel, piper, ✻ muſtum, libanotis fructifera, metopiũ,

oleum ex nucibus,vrina bubula,fel taurinum,mercurialis,bete succus,& radicum capparis,& agrestis rutę,& Cnidij grani: caprifici liquor, bdellium,casia,galbanum, veratrum album,serpillum,atque omphacium.

Galeni,de medicamentis obstructione liberantibus,abstergentibus,& attenuantibus. Cap. 46.

Quod emplastico contrarium est,id meatus repurgãs,aut obstructione liberans appelletur:quemadmodum ipsum emplasticum non solum ita vocatur,sed obstruens quoque dicitur. Fuerit autem id, sicut actione contrariũ, ita & corporis natura,neque viscosum,neq; morsus expers:sed& nitrosũ,& tenuiũ partiũ. ratione enim maioris,minorísque differũt inter se genere substantię non diuersa,tũ emplastica ab iis,quæ sordẽ nutriũt,tũ meatus expurgãtia ab abstergẽtibus.nã quæ in superficie sordẽ auferũt, siue in cute, siue in vlceribus, ea abstergentia nominantur: quę vero meatus etiã expurgant, ea tenuiorũ sunt,quam hæc, partiũ,& emplasticis contraria, & idcirco obstructione liberantia,& meatuum expurgantia vocantur:suntque hæc nitrosa,& amara.Quę vero cuti extimæ imponuntur, ea solam nitrosam qualitatem exquisitam possidere debent ad ea,quæ dicta sunt,peragenda. quę vero intro in corpus assumuntur , ea quamuis aliquid adstrictionis adiunctum habeant, possunt tamen sic quoque magnos meatus, cuiusmodi sunt in visceribus,purgare,atque abstergere.foris enim meatuum paruitas prius ab adstrictione occlusa,quam expurgari probe queat,non etiam inde in altum abstergentem substantiam recipit , neque expurgatur. at viscera,quæ maximos in se meatus habent,maius commodum ex vasorum corroboratione capiunt, quã ex osculorum exiguitate damnum ferant . proinde absinthium intus repurgare potest,foris non item : quippe quod ex amara,acerbáque facultate est compositum.quæcunque ergo nitrosa,&.amara comperiuntur,ea meatus omnes posse expurgare cognoscito.at sordes vlcerum, aut etiam cutis,non hæc solum,sed & quæ minoribus viribus sunt,auferre possunt:qualia sunt dulcia,quæ tenuium sunt partium, vt puta mel,quæcunque enim obstructionẽ tollunt,eadẽ quoque abstergent:at quæcunque abstergent : ea non omnino obstructione liberant.
eadem

eadem vero & obstructione liberant,& sordes repurgant.

Quæ obstructione liberant,& expurgant.
Cap. 47.

Anagyri sicca folia,eiúsque radicis cortex, agaricum,vrticæ semen,amarantum,amygdala amara,ipsáque arbor,ampeloprasum, adiantum,radix ari, acanthi vel melamphylli, vel pęderotis radix,pulegium,dracũculus,daucus,qui pastinaca dicitur,& potius agrestis:gentianæ radix, multum:elenij radix.ervsimi semen,cicer,agreste cicer,eupatorium herba citra insignem calorem,thymum,caricę pingues,sopytõ, nepita,nasturtij semen & folia valide.casia, prunorum gummi,betonica,crocodilii radix, cyclaminũ, spinæ albæ radix, libanotides tres:melanthium, medij semen, papauer cornigerum, myridis radix,ononidis cortex, oxyacanthi fructus, periclymeni fructus,& folia:ruta,peucedani liquor,& radix, filicis radix,& thelyptereos,cucumis,pepo,spondilij fructus radíxque,Cypri folia,& summa germina,stœchas,teucrium, chamedrys,chamæpitys,chamæcissi flos:cęteráque omnia in quibus amaram qualitatem excellere dictum est.nam & nitrum ipsum, & aphronitrum, quod nitri est spuma, & salis spuma,& sal, & lapis Aethyopicus,& seriphũ, & abrotonũ, & reliqua huius generis,cum cibo,potúque assumpta eandẽ vim obtinent. protinus enim his inest vt crassos, lentósque humores extenuandi vi prædita sint, sicut emplasticis omnibus crassos,lentósque corporis succos reddendi.quam ob rẽ lentis ac pituitosis thoracis,pulmonisque lentę pituitæ,aut puri incidendis & attenuandis,& educendis,aptiora inueni re alia,ante hæc medicamenta non queas.iisdem quoque iecoris obstructiones expurgabis,& vero etiã lienis,quæ modicę fuerint. nam quæ maiores sunt,eæ vehementiora medicamenta desiderant, vt capparis corticem, radices tamaricis, scolopendrij radices,& item herbæ, quam asplenum nominant.

Quæ abstergent. Cap. 48.

Abstergent autem omnia, quæ meatuum obstructiones expediunt,crassósque humores incidunt:& quæ nunc dicẽ-

tur, vt stercus caprillum vstum, & ignem non expertum, testa omnium dura testa insectorum, sepiæ testa, echini vtriusque combusti cinis, serum lactis, mel, decoctum vero mel, mir us: alyssum, vitis agrestis racemi, cultæ vero minus: albæ vitis, quę & bryonia dicitur, radix, nigræ vero est imbecillior, amygdalæ, quibus vescimur, & ipsa arbor: vtraque anagallis, valde. androsęmi, quod hyperici species est, & quod dionysiadem vocant, folia, anemonæ, anthillides ambæ, aparine, argemona, aristolochia longa, arctium verbasco simile. plátaginis folia: & magis sicca, arum, corruda, vua agrestis, asphodeli radix, atriplicis fructus, absinthij succus, bulbus illitus, damasonium, dipsaci spinę radix, ebenus, veratrum vtrũque, helxine, quę etiam perdicium vocatur: salicis liquor. arundinis vallaris, radix cum foliis abunde, & citra acrimoniam: eiusque folia, modice, & eius cortex combustus, modice: centauriũ minus, eiúsq; succus, ricini fructus, minus vero folia: brassica agrestis, magis, quá satiua, crethmó, hordeũ modice: lilij folia, & radix trita, modice: fabæ caro modice: lampsana illita modice: lichē in petris nascens, violę albę totus frutex, & radix, & magis etiá flores, & inter hos, aridiores: leuce arbor, lotus, siue trifoliũ, lotus agrestis, meũ, narcissi radix modice. nimphææ vtriusq; radix, panacis herculei cortex radicis modice, pix, platani cortex vstus, melissophylũ, marrubiũ illitũ. propolis modice: vlmi folia. cortex vero, atq; radices, magis. ptissana: eámq; crudá læuigát, & mancipiorũ faciem illinunt ij, qui seruos diuendunt, vt pallorem qui in eorum cute est, abstergeant: terebinthina vero magis, quam mastiche, sagapenum modice: sesamoides maius: sesamoides albi semen, sideritis vtraque modice, cucumis, pepo, magis vero quá caro, semen, & radix arida: cucumeris agrestis radix, myrrha, struthij radix, beta, tithimali, & eorum liquor magis. tragij Cretēsis folia, & fructus, & lachryma, hyacinthi fructus, verbasci folia modice. & presertim cuius flores aureo colore rutilant, phu, chamæpitys, chamæsyce, chelidonium, valde: ærugo, cum multo vero cerato citra mordicationem absterget. alcyonia omnia: armeniacum, terra selinusia, chia, samiáque modice: itémque Cretica, Cadmia, pumex ignem non expertus, & vstus. spuma argenti modice: lapis Aethiopicus, lapis Arabicus, Smiris abunde. testa figulorum, & magis clibanorum:

banorum:cornu ceruinum,& caprillum vſtum.

De iis,quæ vrinam cient. Cap. 49.

Cum plurimam ciere vrinam velimus, medicamentis antedictis non admodum vtendum eſt: ſed quæ acriora ſunt, magíſque calfaciunt.huiuſmodi ſunt apij, petroſelini,fœniculi,dauci,ſmyrnij,aniſiq́ue ſemen,ammium,aſarum,acorus, ampeloprasũ,vitis albæ prima germina, androſaces, tum ipſum,tum eius fructus epotus.radix aſari,aſparagus regius, paluſtris, oxymyrſinus, & oxyacanthinus: bdellium Arabicum, bunion, pſeudobunium, bryonia, daphne herba, chamædaphne, & quod daphnoides vocatur, cicer, & præcipue arietinum,ſerpillum,thymum, calamus aromaticus, carus, eiúſque ſemen, carpeſium, caucalis, coſtus, vmbilici Veneris folia cum radice in cibo aſſumpta, crocodilij ſemẽ,cyminũ,cyperi radix,libyſtici radices, & ſemẽ, mei radices, moly, ſpica nardi, celticum nardum, xyreos fructus, radicis ononidos cortex, ruta, polium, ſeſeleos radix, & fructus. cucumis qui edendo eſt, & magis qui iam pepo eſt, & melopepo, ſinon, ſium, ſcandix, ſcordium,paſtinaca,eiúſque ſemen præcipue:iunci odorati flos, terebinthi fructus, trifolium,quod etiam aſphaltium nominatur:ſolani halicacabi fructus, hyperici totus fructus, phu radix, chamædrys,chamæpitys, abſinthium, & maxime id quod in venis bilioſum eſt, expurgat. herba ſabina,ſanguinem per vrinas ciet.rubiæ radix craſſas,multáſque, & quandoque ſanguinolentas vrinas mouet: capnium bilioſas & multas prouocat: eruum largius ſumptum, ſanguinem per vrinam educit: periclymeni folia & fructus potus in principio vrinam quidem ſolum mouent,& longo progreſſu vrinam cruentam reddunt. moderata potio drachma. cardui radix copiam vrinæ graueolentis educit, ſi quis ex vino elixatam bibat, quam ob rem fœdum alarum, totiúſque corporis odorem huiuſmodi ſuccum purgando curat. Onobrychidis folia ſicca ex vino pota eos curãt,quibus lotium ægre it. graminis in Parnaſo naſcentis ſemen vrinam mouet,melicratum, oxymeli, vinum tenue & aqueum, dilutum vinaceorum,quod fecem vocant. Ab his autẽ medi-

camentis sanguis non solum attenuatur, sed funditur etiam, atque secernitur nõ secus, quam lac: horúmque neutrũ absque valido calore fieri potest.

Ex Zopyro, quæ per vrinas proprie à liene, iecore, & renibus ducunt. Cap. 50.

Periclymenon, tithymali vallaris semen, melanthium, cyminum, thymum, albæ vitis agrestis radix, clymenon, capparis radix, splenium, panacis semen, allium, serpyllum, cytisus, alumen AEgyptium, malus, dracontium, squama ferri, heliotropium, sisymbrium, aristolochię radix, origanũ, polium, colocynthis agrestis, bryonia, cyclaminus, æris ramenta vino diluta, asplenum, portulaca, dilutum vini, in quo marinus scorpius fuerit suffocatus. Ex iecore vero per vrinas ducunt hęc, viticis semen, dauci folia, & fœniculi, itémque balsami, cẽtaurij, & capni, & pæoniæ niger fructus, anisum tostum, palmulę ossa, lauri folia, symphytum, hypericon, hypnicum, absinthium, bunium, pseudobuniũ, smyrnium, quod alij hipposelinum vocant, peucedanum, anagallis, menta, œnanthe, pontica radix, thus, liquor silphij, heryngium, Heracleoticum, nux, hordei dilutum. A renibus vero per vrinam trahit elenij semen, & apij, piper, papauer, pastinaca, marrubium, cnicus, libanotidos semen, & gladioli, qui in tritico nascitur, radicum bryoniæ cortex, gramen, defrutum, oua sepiæ, sulfur, album cicer.

Ex Galeno, de iis, quæ pectus, atque pulmonem repurgant. Cap. 51.

Quoniam vero hæc calida sunt, ideo puris ex thorace excretioni ea omnia sunt aduersa. quod enim serosum est, id ad se trahere renes anticipãt: quod vero coactũ est, atq; exsiccatum, nõ ita facile expuitur. quam ob rem eiusmodi medicamentum incidendi vi pręditum esse oportet: sed non tamen insigniter calidũ, ne vehementer exsiccet: atque eiusdem vtilitatis causa cum sorbitionibus, & potionibus humectantibus dari postulat. huius generis sunt ea omnia, quæ obstructionem liberare ante descripsimus: & præterea, tota nux pinea viridis, nuces piceæ, butyrũ, chrysocomes radix ex melicrato, castorium super carbonibus suffimigatum, & per

insp

inſpirationem attractum.id enim affectiones frigidas,& humidas,quibus pulmo,& cerebrum obſidentur,iuuat vel maxime:ſpica nardi fluxiones capitis,& thoracis exſiccat.

Ex Zopyro, quæ ex pulmone educunt. Cap. 52.

Educunt etiam è pulmone eclegmata,quæ dari ſolent, & catapotia,& ſemen vrticę,lini,dauci, papaueris nigri , thymi,hederæ albæ: ſuccus raphani,ſinapis,aniſi,ſeſami,naſturtij,eriſymi,ſcillæ,erui,cucumeris,melanthij,piperis,rutę, polij,cinnamomum,arum,dracontium,coſtus,nardum, ſulfur, myrrha,lauri baccarum pars interna , cortex radicis cappa ris,amygdalę amaræ,pœonia,caſtorium,abrotonum,lactucæ liquor,thapſia,ſtyrax,bdellium,ſilphium,vua ſine acinis, pineæ nuces paruę,omphacium,ariſtolochia, galbanũ, marrubium,heryngij radix, centaurium. eiuſdem vſus cauſa bitumen in ſuffitu adhibetur:ſandaracha,hordeacea farina,reſina , ſcilla arida , eryſimum , oleum cedrinum . elaterium, cucumeris , centaurij, & fœniculi ſemen . faciúntque accõmodata ratione fomenta leporis pili , myrrha , cucumeris ſuccus ,ſerum lactis capræ ,pecudíſque in teſtis igni candentibus.

Ex Galeno, de iis, quæ renes expurgant. Cap. 53.

Quæ renes expurgant,ipſa quoque incidentia ſunt, verum larga humiditate non indigẽt. apta vero ad id ſunt tum incidentia omnia,quæ prædiximus,tum vero etiam ſiccæ plantaginis radices , & folia , & magis etiam fructus : aſparagus myacanthinus,& maxime radices,& ſemẽ.glycyſides radix, cicer,& amygdalę.

De rarefacientibus, aperientibus, condenſantibus, & ſtipantibus. Cap. 54.

Rarefacientia, aque aperientia videntur illa quidem vicina eſſe prædictis,quæ extergere,incidere,obſtructiones tollere,& diuidere diximus,ſed tamen non omnino ſimilia.horum igitur ante omnia diſtinguenda notio eſt , tum eorum

ſic inquirenda ſubſtantia. Quæ cutis meatus reſerant, rarefacientia vocant: quæ vaſorum oſcula, aperientia. quin & ex iis quæ illis ſunt contraria, quæ meatus contrahunt, condēſantia nominant: quod vero oſcula occludit, id non iam proprio vllo nomine appellant, ſed magis generalibus, vt contrahens, claudens, ſtringēs, & obſtruens. Porro talis eſt vtriuſque natura: rarefacientium quidem modice calida, & minime deſiccans, & craſſarum partium: aperientium vero, craſſarum partium & acris. his autem contrariorum, condenſantium quidem frigida, at non terrena, nec aërea, ſed potius aquea: eorum vero quæ oſculorũ apertiones occludunt, craſſarum partium & frigida. Exempla horũ ſunt, rarefacientis quidē naturæ chamæmelum, & althæa, & oleũ, quod ex iis paratur: nec minus quod ex agreſtibus cucumeribus conficitur, atque etiam vetus. eiuſdem etiam notæ eſt abrotonum vſtũ, & onobrychis. Aperientis facultatis ſunt, quę acria & terrea ſunt omnia, vt cyclaminus, anemonæ omnes: ſeſamoides albi ſemen: allium, cępa, fel taurinum, vnguentorum omnium craſſarum partium, & calidorũ ſubſidentia: quale eſt irinum, & amaracinum: quæ vtique obcæcatas hæmorrhoidas aperiunt. Porro quæ vteri os ab inflammatione, aut ſcirrho, aut ariditate occluſum aperire dicuntur, ex accidenti, non autem primo & per ſe hanc habere vim cenſentur. eorum vero quæ iis ſunt contraria, condenſantia quidem conſtant ex aqua frigida, ſemperuiuo, portulaca, tribulo viridi, pſyllio, herba, quam muris auriculam vocant, lenticula paluſtri, & vno verbo, quæcunque refrigerant, nec exſiccant. proinde & mandragora, & cicuta, & altercum, & papauer, ipſas nunc herbas dico, ſi quis modice eis vtatur, condenſandi vim habent: ſin liberalius, non modo condenſandi, ſed & obſtupefaciendi: ſi vero etiam plurimum, non ſolum obſtupefaciendi, ſed etiam necandi. at eorum, quæ aperientibus aduerſantur, ſubſtantia, cũ craſſarũ ſit partium, & frigida, eſt omnium adſtringentiũ, quibus non ſit acrimonia coniuncta. horum materiæ, quæ terrena, frigidáque eſt, exempla prius dicta ſunt nobis. Quę vero medicamenta frigida ſunt, aut ęque aut amplius, ſed ſubſtantiam aqueã ſortita ſunt, ea debiliter & contrahunt, & conſtringunt: id quod eis propter mollitiem vſu venit: quocirca tenues meatus in vnoquoque corpore contrahunt,

hunt,

hunt, & condensant: ceterum totum instrumentum vndequaque constringere non possunt. quam ob rem talia merito sunt condensantia, stipantia tamen nō sunt. Intellige autem me nunc stipantia dicere, quę sensibiles excretiones cohibent. atque hęc quidem huiusce sunt temperaturæ & facultatis: at rarefacientia & modice, & citra molestiam calefaciunt.

Quæ sudorem mouent. Cap. 55.

Nepita per se arida sumpta, & ex melicrato sudores ciet, totúmque corpus siccat. onobrychísque cum oleo iuncta.

Ex Zopyro, de eisdem. Cap. 56.

Medicamenta sudorem mouendi vim ab acribus aromatibus nanciscuntur: huiusmodi quoque est piper, nitrum, vnguentum irinum, bubulus adeps, vnguen laurinum, cyprinúmque. sal, sampsuchinum, mustum, vua agrestis, cuminum, anisum, serpyllum, polium, granum cnidium, sisymbrium, chamæleo, conyza, dauci semen, ammoniacum, marrubium, casia, galbanum, sulfur ignem non expertum, atramentum sutorium, alcyonium, bdellium, struthium, pyrethrum, aristolochia tenera, lupinus, balsamum, & squama æris.

Ex Galeno, de vrentibus, putrefacientibus, detrahentibus, & cicatrices inducentibus medicamentis. Cap. 57.

Si non solum calefaciant medicamenta, sed etiam consistentia crassa fuerint, siquidem vehementia sint, & vrentia, corpus instar ignis colliquant, & crustas sæpenumero similes iis, quę à cauteriis fiunt, excitant: cuiusmodi faciunt sinapi, & nasturtii semen, & arefacta herba, granum Cnidium, pyrethri radix, quintū alcyonii genus: auripigmētum vstum, & ignem non expertum, lixiuium, misy, sori, chalcitis, sandaracha, calx viua, vehemēter: extincta vero crustas inducit, nisi inueterarit: nam si inueterarit, id non facit. calfacit tamen, & colliquat etiam carnes. hederę lachryma obscure adurit. quæ vero minus calida sunt, quā vt vrant, ea sunt aperientis facultatis: vt aperientis medicamenti substātia terrena sit, & ignea vsque adeo calida, vt nondum adurat. Si vero vehementer sit calidum, & præterea tenuium partium, id plane

ab omni mordacitate aberit : aut cum exiguo dolore carnoſas partes eliquabit.nam quod non confertim alterat, vt faciunt vehementia, quódque non ægre penetrat, vt quæ craſſarum ſunt partium,ea latentem actionem obtinent : ſiquidem alterationes ſubitę maxime ſenſibiles ſunt,itémque penetrationes,quæ vi fiunt.nam quod craſſa eſſentia eſt, & vrens,id cuicunque parti inhæſerit, ſurculi ritu infixum excruciat.verum illud cruſtas inducit, perinde ac cauteria. at de quibus nunc inſtituta oratio eſt, ea cruſtas non faciunt: & putrefacientia nominantur appellatione minus propria: nam quæ vere putrefaciunt,ſimul humectant,& calfaciunt, ſed ob ſymptomatis ſimilitudinem hoc eis tributum eſt nomen:quippe cum ab vtriſque citra dolorem fiat corruptela. cæterum putrefacientia medicaméta ſunt auripigmentum, ſandaracha,chryſocolla,dryopteris,pityocampe,aconitum. Cedrea vero teneras carnes & celeriter, & ſine dolore putrefacit:duras vero longiore temporis ſpatio. Sed ſunt inter ea quædam,quæ proprie detrahentia nóminant,eíſque vtũtur ad inducendam vlceribus excreſcentibus cicatricẽ. Sunt tamen & ipſa eiuſdem genere facultatis cum iis, quę putrefacientia nuncupantur: verum vſque imbecilliora ſunt, vt extimam tantũmodo ſuperficiem,quam attigerint,detrahát, non tamen intimas ſubire partes queant. veluti affiæ petræ flos,& teſtacea omnia combuſta, modice detrahunt, & reprimunt,quę excreſcunt.eiuſmodi quoque ſunt echini vtrique cum toto corpore combuſti: & lapis hęmatites aridus lęuigatus,& in pollinem redactus,itémque ærugo, & cœruleum, & ſquama æris, & chryſocolla. quanquam nec talia ſunt ipſius facultatis re vera cicatricem inducentis. ſiquidẽ quæ ſunt huius facultatis, neque detrahunt carnem, neque eliquant,ſed indurare,& ſiccare ſunt apta,vt alumen,vt galla immatura,vt æs combuſtum, & maxime lotũ. nam quod lotum non eſt,quidpiam detrahens obtinet, quemadmodũ etiam ſquama ęris.quod autem lotum eſt, omnibus medicamentis cicatricem inducẽtibus longe præſtat. debet enim id quod probe cicatricem inducturũ ſit, modice adſtringere,atque ſiccare.quá ob rem ſpinę AEgyptiæ fructus,& mali granati putamina ſicca, & cætera omnia quæ ſunt generis eiuſdem, medicamenta ſunt ad cicatricem inducendam accommodata.

Zopyri,

Zopyri, de eiſdem. Cap. 58.

Vlcus in ſumma cute inducunt rubi canini folia,betęque, & ranunculi,allium,pulegium,hyſſopú, origanum, ſepiæ teſta,aſphodeli radices,& capparis, & veneris vmbilici. itémque hippocampus vſtus,apij ſemen, cæteráque ſalſa,acria,& amara quæcunque poſſunt,vbi admota,aut illita fuerint,ſimilia permanere diutius. Inter adurentia vero numerari videtur cantharis,pityocampe,bupreſtis,calx viua,diphryges, fex combuſta,acetum,anemone,quæ puniceo flore eſt, allium,ranunculus,cinis, & magis ficulnus. nitrum toſtum, æs vſtum,alumen,combuſta buccinarum teſta,mœnularum caput,chamæleon animal,auripigmẽtum,cachry, vua agreſtis, ſeſamoides. Putrefacientibus adnumerantur quædam horum,& præterea veratrum nigrum,elaterium,cucumerum agreſtium radix,vua, liquor, ſquama ęris,ochra, portulaca, papaueris liquor,mandragora. eadem quoque nomas in vlceribus,& cruſtas,quas vocant,ſiſtunt.

Galeni, de attrahentibus, & repercutientibus.
Cap. 59.

Attrahentes facultates ſunt,quæ ex alto vehementius extrahunt:repercutientes vero, quæ in altum vicinos eiſdem ſuccos repellũt.eſſentia illis calida, tenuiúmque partium eſt: his contra,frigida,& partium craſſarum:ſiquidem calor perpetuo attrahit,frigus vero repellit. verum quod partium tenuitatem habet cum calore coniunctam, trahit vehementius:quod vero cum frigore craſſas habet partes,cuius modi eſt adſtringens,id violentius propellit. quam ob rem ex vehementia actionis vtriſque eſt impoſitum nomen. ac materia quidem adſtringentiũ eſt plane perſpicua : attrahentium vero eſt huiuſmodi:anemonæ omnes, vtraque anagallis,dictamnum,cicer, agreſte cicer, thapſia violente, cyclaminus, narciſſi radix,xyreos,aut xyridis radix,& magis fructus,gladioli radix,& præſertim ſuperior,propolis valide.pycnocomi radix,& fructus,& folia,fermentum, ſtercus omne attrahentis quidem eſt facultatis, ſed nõ exigua ineſt differentia. nam columbinum abunde trahit: ex ęquo autem vtrinque ab hoc receſſerunt, ad calidius quidem anſerinum, ad frigidius vero gallinaceum.ab hoc etiam magis ſuperantur hu-

manum & suillum. caninũ vero simile est medicamentis extergentibus, & præcipue si ossibus vescantur. crocodilorum quoque terrestrium stercus id etiam exquisitius facit. Iam & sagapenum attrahendi vim habet, cyrenaicúsque, ac Medicus liquor, & siquis alius est qui sit his similis: silphij item liquor & radix, spartum, quo vites ligant, eiúsque fructus, & virgarum succus egregie trahit: terebinthina præ cęteris resinis: tragij cretensis folia, fructus, & lachryma: phorbiũ, sulfur, stercus boum, & præsertim eorum, qui eruum comederunt. Quędam autem qualitatis proprietate attrahunt, hoc est totius essentię similitudine: hęcque calida esse omnia necesse est. nam inter ea, quæ similis essentiæ sunt, quod calidius est, id trahit potentius: vtpote quod similitudini calorem auxiliarium assumpsit. nepita quoque attrahit illita, & costus cum eo confricatus humores ex imis partibus trahit. viscum valide trahit, nec tenues solum humiditates, sed etiã crassiores: eásque diffundit, & per halitum digerit.

De iis, quæ per halitum digerunt. Cap. 60.

Vicinæ inter se sunt facultates, quæ ea quæ in alto sunt attrahunt, & quæ attracta discutiunt. quæ nanque trahunt eæ etiam omnino discutiunt: quæque discutiunt, eædem etiam trahunt: sed in medicamentis attrahentibus vis attrahens excellit, in discutientibus vero discutiens. Cæterum materia discutientium est hæc, abrotonum, agaricum, ageratum, adiantum, ægilops, vrticę semen & folia abunde. acanthi folia, sambucus & ebulus, alyssum, amnium, anagyri folia, & magis sicca, & radicis cortex, androsaces, anthemis, vel chamæmelũ, anisi semen. canina brassica, illita valide: argemone, aristolochiæ radix, & magis rotundę. hastulæ regiæ radix, & magis eius vstæ cinis: atriplex leniter: bulbus, buphthalmum potius, quam chamęmelum, herba sabina, quam pro cinnamomo quidam duplicem imponunt: muscus, cui splanchno etiam est nomen: daucus herba foris imposita, eiúsque semen magis: ibiscus, vel althęa, (est autem agrestis malua) eius etiam radix & semen eodem modo faciunt: oleum dulce peruetus, oleum ex lychno, cicinum, sabinum, raphaninum, & quod ex liquida pice conficitur. his omnibus cedrinũ pręstat, helxine, thapsia, cannę vallaris cortex vstus,

abun-

abunde:casia,ricini fructus,folia, radix læuigata, & oleum, quod ex eo fit. crocodilij semen & radix, cyclaminus,cytisi folia, ladanum, lampsana illita, lapatium modice, leontopetali radix, leuces fructus, libanotidines tres: mercurialis, malua agrestis,hortensis vero est imbecillior: earúmque validius est semen. est etiam validior quæ anadendromalache vocatur:mastiche Chia, magis vero Aegyptia,mel, persicæ germina,& folia.citrii semen & folia,nereum, aut rhododaphne superdata. Xanthii aut phasgani fructus. Xyreos, aut xyridis radix, & magis etiam fructus, gladioli radix,& superior maxime: primæ ficus, onobrychis, opobalsamum citra insignem caliditatem: liquor Cyrenaicus vehementissime: paliuri folia, & radix, opopanax, paronychia abunde:peucedani liquor, ruta, pix, melissophyllon, marrubium illita:ptarmice frutex: pycnocomi radix,fructus,& folia, cataplasma ex pane, magis quam quod ex tritico fit:fermentum,radicula,eiusque semen,agrestis radicula: terebinthina magis,quam mastiche:& magis quam hæc,larynx:mastiche Aegyptia,oleum rosaceum.rhodia radix,sordes è statuis,sordes ex gymnasio,sampsuchus, cucumeris agrestis radix,& elaterium:sium,sisymbrium, myrrha, ex caricis acriores.ficus caprificorum,fici domesticę, prima ficus: beta sine caliditate:alba autem est validior:Cretensis tragii folia,fructus, lachryma: galbanum, ocimum superdatum: sal vstus magis,quam non vstus:& magis etiam salis flos,salis spuma, nitrum,nitri spuma,omnia alcyonia, terra Samia, faba modice:altercum,cinnabaris, chrysocolla, caseus ex acido lacte modice,butyrum modice,coagulum,stercus omne,multum: æsypus modice,carnes viperarum valide. quoniam vero ad cutim excrementa exigunt,efficitur, vt in quibus mali succi redundant in corpore, ingens vis pediculorum exoriatur.adeps leoninus magis digerit, quam alii qui in quadrupedibus insunt: taurinus vero minus:suillus adeps citra morsum: vitulinus vero minus:hoc quoque magis bubulus.adeps porro qui inueterarit,magis quam ipsemet recens: ossa combusta,abunde:lanæ crematę,echini vtriusque cinis.

Zopyri,quæ adstringunt. Cap. 61.

Adstringunt vero myrti folia,itémque oxymyrsines, ma-

lus,rubus,oleaſter,oliuæ cultę rami,roſæ,vitis,lentiſcus,verbaſcum,cupreſſus,ſemperuiuum,papauer, ſempermanens,punicorum flores,balauſtium, aloë , Cypriũ ſpodiũ,vrtica,hypociſtis agreſtis,achrades,acini,pira,mala, crocus,althæa,aſtragali radix,& verbaſci:clauiculi vitis:myrti baccæ,meſpila,terebinthi fructus,dryopteris,corna,ephemerũ,glãs quercina,agreſtis lapatij fructus,altercum,& pęoniæ ruffa grana, caſtaneæ,hedera,nymphęa,palmulę crudę melius,earúmque flos,& caulis:papaueris radix , oui vitellus aſſus : acaciæ expreſſio.faba Aegyptia,paſtinaca.ferulę pollen,paliurus,caudæ equinæ radix,lyſimachia herba,alumen, ſanguis concretus,cyperis,œnanthe, braſſica percocta , leporis coagulum, ſpongia combuſta,ononis,ſuber,rhamnus,piceæ cortex,piníque,& fructus,myrica,rhus,quo veſcimur, vinum auſterũ, mari non miſtum.vinacea . Adſtringunt quoque nonnulla eorum,quę cruſtas inducunt, vt diphryges , chalcitis, miſy, cadmia,vſtum æs,à quibus defluxio omnis,præter vrinæ defluxum,cohibetur,& comprimitur.

Quæ res per halitum digerunt. Cap. 62.

Ad digerendum vero illita,aut perfuſa valent aſphodeli radices,& vitis Chironiæ nigræ,& archezoſtis,quam ampelin quidam,alii madonium viſcum vocant,& viticis, & cucumeris,& magis etiam agreſtis , & capparis , & anemones puniceum florẽ habentis,& chamęleontis,& fœniculi.itémque thapſia, anthericum, cyperus , apium , hedera alba , lapatium agreſte, altercum, aſparagus braſſicæ, & folia, & ſemen,paſtinaca,trichomenes,amomum, naſturtiũ , iuncus odoratus,gladiolus,nardus,ocimoides,echion,ammoniacum, coſtus,piper,pulegium,arum,farina triticea, hordeacea , loliaceáque.Sulfur quoque,nitrum,eruum,pæderos, teſticulus herba,omphacium,omnis cinis,recrementum,balſamum,lepus marinus,lapis Aſſius, elichryſum, abſinthiũ lęuigatum, ſerpyllum,ſinapi,ſiſymbrium aquatile,menta , conyza,nepita,glans vnguentaria,vua taminia,pumex,ſquama æris, ſtyrax,cucumis agreſtis,ranunculus,rhinæ marinæ combuſtum corium,ſtruthion,balſamũ,lactuca agreſtis, propolis.alcyonium,marina aqua,thuris cortex,raphanus, mel paſſum,panaces heraclium,ſtrigmentum,ſordes ex palæſtra , ariſtolochia , fimus muris , cuminum , cochlea cum teſta læuigata ,

abro-

abrotonum,cácrorum integumentum,arifarum, lupini pollen:gluten taurinum,verbafcum,fefamum,melanthium,meliloti femen.cæpa,polium,cryfimum,bulbus,& magis etiam in aqua elixatus, nafturtium, oleæ Aethiopicæ lachryma, chryfocolla,veratrum album,& nigrum, fefamoides,marrubium,thymum,abfinthium, rubus caninus, afphodelus, hypericon,refina, lichen in petris nafcens, piper, faba Græca, fœnugræcum,atriplex,albæ violæ folia,origanum, heráthemon,falis fpuma, fal, myrrha, terra halmyritis & ampelitis, cedri baccæ,nuces,beta alba, excrementitia pars filphii,balfami,fagapeni,& panacis,piffelęum,eboris derafio, itémque argenti,auri,æris,aluminis Aegyptii,pôtica radix, pinguium ficuum decoctum,& dilutum,fel bubulum, defrutũ, lycium, malus,porrum,anthemon,gypfum,fauridion, quam cardamida vocant:lingua canis herba, quam plantaginem appellant,caro bubula,caprilláque:hordeum, & olyra combufta: alga,oleum,lana,pinarium vftum,acetũ,tędinum, ladanum, orminum,anthile,cortex fabæ, plumbago, granũ Cnidium, elenium,artemifia,narciffus, adiantum, fquama ferri, cyclaminus,bubulus fanguis, & fuillus eodem modo: rubrica finopica,fandaracha nõ læuigata,ochra,fex aceti,& vini combufta:furfuris decoctum,& dilutum:& ipfum quoque furfur. calx,atramentum futorium,fmyrnium,fori, fimus columbarum,hirundinis,gallorum,murium, lapis pyrites, combufta vngula equi, bouis, afelli: libanotis quæ fructum non fert: vmbilicus veneris,chamæfyce,* micæ,quibus veftes tingun tur,orobanche, coracini marini caro, & filuri quoque fale conditi:colocynthis agreftis, parthenium vel perdiciũ. Atque hæc quidem omnia quo ordine defcripta funt,ad difcu tiendum valent: fed fimul etiam concoquunt aliquid, quod alio in loco fit:& quæ in locis ipfis habentur, accommodate pertractant.quam ob rem & concoquunt,& difcutiunt.& eorum nonnulla attrahunt.& fudores mouent, & aperiunt. quocirca diuidere etiam poffunt.fquamas vero maxime edu cunt ariftolochia,atramentum futorium, filphium, filuri caro,& leporis coagulum.

Galeni,de facultatibus lac gignentibus,& menftruas purgationes pronocantibus. Cap. 63.

Facultates,quæ lac efficiunt, partim in medicamentis tam

tum,partim etiam in alimentis sunt.in medicamētis,vbi succos pituitosos calfacientes in sanguinem commutamus: in alimentis autem ex totius substantiæ similitudine:cum videlicet boni sunt succi,& modice humida,& tepida caliditate, quali est etiam lac:siquidem sanguis particeps est caloris,qui animali commoderatus: magis vero,quā moderati, flaua bilis:vt frigoris particeps est pituita. in medio vero pituitæ ac sanguinis est lac, quantum ad calorem attinet: non tamen pari interuallo ab vtroque recedit,sed longius abest à pituita,propius accedit ad sanguinem. cum ergo minus, quā expedit,lac ad vbera peruenit, velis autem copiosiorem venire,tum sanguinem contemplator. aut enim minor est,quam par sit,aut certe peior.itaque is qui parcior sit,vniuersam victus rationem humectantem, calfacientémque exposcit. qui vero est peior,si biliosus fuerit,in primis purgationem, mox cum victum,quē modo diximus:sin pituitosus,medicamenta exigit excalfacientia aut primo aut secundo ordine, non tamen exsiccātia.sed potiora sunt ea, quę non tantum sunt medicamenta,sed & alimenta,vt eruca,vt fœniculū, vt anethum:ipsas inquam herbas adhuc virentes, & humidas.nam siccæ magis,quam oportet,excalfaciunt,& exsiccant. Huius quoque generis est smyrnium,apium, & sium,herbæ etiamnum virentes: quippe cum exsiccantia omnia sanguinis humiditatem depascentia ipsum & crassiorem, & pauciorem reddunt:sique calida sint natura, iusto calidiorem,si frigida, frigidiorem. Debet enim sanguis modice calidus esse & nō crassus, vt ex eo lac gignatur. quocirca quę sunt eiusmodi, extinguūt potius lac,quam procreent. quæ vero ita, vt dictum est,calfaciunt,neque vllam insignem siccitatem adiunctam habent,merito vim procreādi lactis habere dicta sunt. verum hæc sunt perpauca:neque enim facile comperias quæ prædictā temperiei mediocritatem sint sortita: cæterum infinita propemodum sunt, quæ lac lædunt.nam & quæ plus, quam expediat, calfaciunt, quęque siccant, aut refrigerant, partim sanguinis qualitatem vitiantia, partim eius substantiam minorem reddentia, ne lac gignatur, impediunt. similem porro his quæ dicta sunt, vim obtinent, quæcunque prouocare, aut sistere menstruas purgationes possunt. vtrorúmque enim communis est materia, sanguis, qui venis continetur. Is ergo vbi fluxilis fuerit, & æqua litate contem-

temperatus, abundantem vtrique copiam suppeditat. quinetiam venas non exiguas mammis & vtero communes esse, alibi dictum est. ergo cum ad alterutram partem sanguis fertur, altera siccescit. itaque haud mirabile est, si & victus, & medicamenta similia sint, nimirum quæ generant, sedant singulorum mensium ex vtero purgationem, & quæ lac in vberibus gignunt. quanquam hactenus differũt, quod & calidioribus & magis incidentibus purgatio menstrua nonnunquam indigeat: quippe cum venæ in ea parte sitæ magis debeant aperiri, quam quæ in mammas pertinent, & sanguinem magis fluxilem requirant: cum nimirum vterus ad eius lationem nihil conferat. nam menses in venas, quæ illic sunt, mittuntur, non autem attrahuntur: at in vbera sanguis non mittitur modo, sed etiam trahitur. ac proinde leuiore medicamentorum auxilio eidem est opus, cum non quod satis est in mãmas confluit. Et medicinę, quæ faciunt, vt sanguis mamillas ingrediatur, imperfectas quoque purgationes adiuuant. sin autem multum oblæsæ sint, aut plane retẽtę, nihil huiusmodi sanare eas potest: sed sabina, & meũ, & iris, & nepita, & pulegium, & dictamnum, & costus, & casia, & cinnamomum, & aristolochia, & bunium, & cætera huius generis absolutas vteri purgationum retentiones sanant.

Zopyri, de eisdem. Cap. 64.

Lac prouocare consueuit sesamum potui datum, cucumeris semen. terræ lumbrici, cachry, myrrha, polypodium, heryngium, cyrcęę fructus & folia, noctuæ cerebrum: ipsáque noctua elixa, & glaux herba. trimestre triticum, hordeum, fœniculum virens, eiúsque radix, & fructus, libanotides, anisum, hippomarathrum, lini fructus, cuminũ, eruum, polygonum. humor vero vnicuique facultati accommodatus miscendus est: vt tritici decoctũ, fœniculi elixati aqua, ptissanę cremor, & triticeæ ptissanæ eodem modo. illinitur vero fœniculum, melanthium, myrrha, expressio ex hordeo macerato, muris fimus, portulaca, adeps anserinus, vlmi folia, cera, sulfur, recrementum, fel taurinum.

Quæ res menstruas purgationes ducunt, ex eodem.
Cap. 65.

Ducunt autem menstruas purgationes admota hęc, adeps

ceruinus recẽs, itémque aſininus,& anſerinus, ſex arida cõbuſta,fel taurinum,chondrila, maſtiche , ſal, oleum,vnguen narciſſi,cyperus, ſpuma nitri, teſta attica , murium fimus,lanugo ex pomis cydoniis, irinum vnguentum. mandragoræ liquor,ſtyrax, abſinthium,ſilphij ſemen, artemiſia , ſampſuchus,tenellæ radices anchuſę,& pentaphylli , & cyclamini, & ciræę,centaurium,ſiſymbrium,iuncus, odoratus calamus, elenium,heliotropium,veratrum nigrũ , granum Cnidium, mercurialis,cuminum,capparis ſemen, fœnum græcum, vua abiectis acinis:moly,cedri fructus,amygdala,ſeſamũ lotum. extima baccarũ lauri maturarum pars.In potu ſumpta menſes ducunt ruta agreſtis, & ſatiua , & vtriuſque ſemen:itémque ſemen actes,medij,fœniculi,bryoniæ, crethmi, cymini, piperis vſti,ſinapi,ari,porri,tragij ,fœnigręci, cachryos,apij montani,ſmyrnij,dauci,thlaſpeos,melanthij , albæ violę,ricini,daphnæ,ſeſeleos,balſami,pæoniæ.vrticę radix,braſſicæ agreſtis ſemen:ſimilíque modo lapatij,menthæ, ſilphii,& ſeſeli:flos anemones, abrotonũ, hippomarathum , eryſimum, falſodictamnum,helychryſum,artemiſia, vitex, coſtus,trifolium,cardamomum,tragacantha,centaurium,libanotis,ammoniacum,braſſicę decoctum,& ſuccus,marrubium,lac bubulum,trifolii expreſſio,& tithymali , qui cypariſſias nominatur.Communiter vero tum pota , tum admota purgationem menſtruam cient hæc:myrrha, naſturtium,cyclaminus, cinnamomum,nardus,origanum,mercurialis, pulegium,nigella,ſemen apii,vrticæque: piper longum ſimiliter , & item reliquum: aniſum. Album vero fluorẽ muliebrem educunt, eodem modo eryſimi ſemen,hederæ fructus,acte herba,porrum elixum,cumini folia,ſaluia alba,abſinthium,hypericum, allium,cancri fluuiatiles,pulmo marinus, leporis coagulum, portulaca,cneoron,cornu ceruinũ,nigella, anagallis,liquor, pix,adeps anſeris,taurinum fel, veratrum album , elaterium, nitrum,fœnumgræcum,piper,naſturtiũ,reſina, myrrha,thus, miſy,galbanum,fex,pulegium , atramentum ſutorium, aqua aromatum. Bibitur autem ad huiuſmodi purgationem ciendam oleum,lini folia, lapathi ſemen , ſaluięque, portulaca, adiantum,hypociſtis, cyperus, pulmo marinus aridus , rutæ radix,cneorum,liquor, hippophaës , decoctum fluuiatilium cancrorum,qui vino fuerint ſuffocati: nigra pæoniæ grana, atque abſinthium. Communiter vero tum pota, tum impo-

sita educunt, lini fructus, granum Cnidium, ocimi semen, cuminum Aethiopicum, saluia, sesamum * crudum, & anisum.

Galeni, quæ semen gignunt, & extinguunt. Cap. 66.

Quemadmodum in lacte, ita etiam in semine dicere consueuerunt, quędam semen generare, & quæ his sunt contraria, restinguere: quædam prouocare, & eisdem cõtraria, supprimere. ac generare quidem volunt ea, quę procreant quod ante non erat: extinguere vero, quæ corrumpunt: prouocare autem quæ in apertum proferunt id, quod in alto delitesce-bat, & his contraria, quæ supprimunt. Semen ergo gignunt cibi, qui probe nutriunt, & flatuosi sunt: & totis substantiis sunt familiares: medicamenta vero, flatuosa & calida. extinguunt autem siccantia omnia, refrigerantiáque, & quæ totis sunt contraria substantiis. porro prouocant quæcunque calida sunt, & flatuosa citra desiccationem: supprimunt vero contraria. Etenim cum semen ex vtili excremento gignatur, sitque id flatuosum, quæcunque semen procreare, prouocaréve possunt, bene nutriant, flatuosáque sint necesse est. itaque bulbi, cicer, fabę, polypodes, coni, edulia multi seminis & dicũtur, & sunt: scincus vero & satyriõ sunt medicamenta. cibi vero, & medicamenta simul, viticis semen, & eruca. Cęterum quæ edulia, medicamentáque refrigerare possunt, incrassantia, & cogentia, & stabile semen reddentia, eius supprimendi non autem corrumpendi vim obtinent: vt lactuca, blitum, triplex, cucurbita, mora, melopepones, cucumeres seu maturi, seu non maturi fuerint. Quę vero siccãt, ea prorsus ne esse quidem semen permittunt: etiã si calida sint sua-pte natura, vt ruta: si autem non calfaciant, multo minus, vt nymphęa. atque hanc sane consentaneum est, substãtię proprietate esse eiusmodi, vt contra, quã semẽ affecta sit. eãdem porro tum esculentorum, tum medicamentorũ proportionem in lacte & menstruis purgationibus licet inuenire. Cęterum alia ratione sub idem genus cadunt, quæ reiiciendis respirantium instrumentorum excreationibus auxiliantur: quæque ciere vrinam possunt. hęc enim omnia attenuandi, sicut contraria incrassandi vi sunt prædita.

FINIS LIBRI DECIMIQVARTI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM,

LIBER DECIMVSQVINTVS.

Ex Galeno, vniuersæ cuiusque medicamenti facultates. Cap. I.

Implicium medicamentorum,& facultatum,quæ in eis insunt, cognitio ita necessaria est, vt sine ea nemo rite medicari queat. ita enim magna nobis suppetit copia,& nos in quacunque temporis opportunitate medicaméta facile comperimus. valet etiam eadem notitia ad composita remedia conficienda. præterea vero ad eorum vires vniuersales inueniendas pertinet,& quod artis est,apud omnes patefacit.quam ob ré dabo operam,vt rem à capite arcessam,& ducto ab elementis initio sic progrediar,vt simplicium medicamentorum facultates percurram.ita enim fiet,vt qui eas norint,ad memoriam reuocent,qui vero eas ignorant, nunc perdiscant. Et vero vniuersalis de iis sermo totus iam finem videtur consequutus,tempúsque est,vt ad res singulas nostra se conuertat oratio: quæ quidem priuatim in vnoquoque medicamento perficietur. Nunc vero particulares actiones non scribam: sed hoc persequar cum de curandi ratione differam,cum vsus exposcet. hoc vero loco vniuersales simplicium medicamentorum facultates tantum recensebo.

A

Abrotonum calidum est & siccum facultate,in tertio ordine constitutum. cúmque amarum sit, vi quadam digerendi,atque incidendi est preditum.& quoniam paucæ acerbitatis est particeps,idcirco stomacho inimicum est. ostensum enim est amarum per se omnino stomacho alienum esse:austerum vero,aut acerbum, aut ad summum adstringens, esse

ſtomacho idoneum:miſtis porro inter ſe qualitatibus, præſtare vehementiorem. Idem quoque abrotonum vſtum calidum,ſiccúmque eſt: valétque ad rarefaciendum, & tenuium eſt partium,& mordax.

Agni,hoc eſt viticis folia & fructus,& flos calidæ, ſiccæq; facultatis in tertio ordine in receſſu ſunt.verum multum tenuium partium eſt eorum ſubſtantia, & neſcio quid exiguę adſtrictionis ex eis percipitur.

Agroſteos,hoc eſt graminis radix ſicca & frigida eſt. ipſa vero herba refrigerat,ſed non valide,eſtque in medio humiditatis & ſiccitatis conſtituta.at radix mordacitatem, & partium tenuitatem exiguam obtinet: interdum tamen lapides frangere conſueuit.Semen autem alterius imbecillum eſt,eius vero,quod in parnaſo naſcitur,vis eſt exſiccans,tenuiúmque partium,& ſubacerba.

Anchuſæ quatuor ſunt,non omnium tamen eadem facultas eſt.quæ nanque onoclea dicitur, adſtringentem & ſubamaram radicem habet:quæ etiam condenſandis corporibus & modice attenuandis,& abſtergendis,& abluendis bilioſis ſalſisque ſuccis non pota ſolum, ſed etiam foris admota ſufficiat:quæque ex pollenta illita poſſit refrigerare.herbæ autē folia ſunt radice imbecilliora.ab eis tamē ſiccandi & adſtringendis vis non abeſt.Quæ vero Lycopſis nominatur,radicē habet magis quam ſuperior,adſtringentē.eius autem quā onochilon,& alcibiadion vocāt,facultas eſt magis medicata,& acris:vt eos,qui à viperis morſi ſunt, tum illita,tum ſuſpenſa, tum eſa valde iuuet.quarta denique quæ reſtat, parua eſt, & alcibiadio perſimilis: ſed & magis amara,& magis medicata.

Agarici radix primo quidē guſtu dulcis quodā modo, ſed paulo poſt apparet amara:& quādā acrimoniæ,leuíſque adſtrictionis ſpeciē ſpatio tēporis inducit.quā ob rē perſpicuū eſt,hoc medicamentum eſſe compoſitum ex aëria, & terrea ſubſtātia,quæ à calore extenuata eſt:aqueæ vero eſſētiæ minime eſt particeps. hac ratione vim habet digerendi,& craſſitudinem incidendi , & viſcerum obſtructiones expurgādi.

Ageratum facultatis eſt digerentis , & leniter quodam modo inflammatione liberandi.

Adiantum exſiccat , extenuat , digerit : nullum tamen perſpicuum calorem , aut frigus inducit . ſed propter

oppositionem,quam in his facultatibus habet,rite in medio constituetur.

Aizoon,hoc est semperuiuum vtrunque siccat leniter,mediocriter adstringit,omnis alterius validæ qualitatis expers, vt aquea essentia in eo cæteris antecellat.non modice autē, sed in tertio ordine refrigerat.

Aegilops leniter acris est:ideóque vim habet per halitum digerendi.

Aera,hoc est lolium,desiccat & calfacit efficaciter,vt proxime ad acria accedat: quocirca ponet hoc quispiam in tertio ordine calfaciētium, & in secundo extremo siccantium.

Aegyri flores calidi sunt in tertio recessu.in differētia vero,quæ in siccando,atque humectando est:paululum à temperato ad siccius deflexerunt:& subtiliorum potius,quā crassiorum sunt partium. ipsius quoque folia sunt floribus quodammodo similia:nisi quod ad omnia imbecilliora, minúsque efficacia sunt.quin etiam resina similem floribus facultatem habet , atque etiam calidiorem . semen vero subtiliorū est partium,magísque exsiccat,quam resina,& flores: non tamen est admodum efficax.

Acaciæ & planta acerba est,& fructus,& succus,qui lotus, imbecillior,& minus mordax redditur:vt pote acrimoniam lauando deponat . ex quo planum est , medicamentum hoc frigidum esse,atque terreum , quadam etiam aquea assentia immista.Coniectura quoque est,nō ex similibus inter se particulis constare : sed quasdam in se dispersas tenues,calidásque habere partes , quæ abluendo segregantur . locetúrque hoc in tertio siccantium ordine, & secundo refrigerantium, vbi fuerit elotum.non lotum vero in primo.

Acalephes,hoc est vrticæ fructus,& folia valde digerentis sunt facultatis.sed & quiddam flatuosum habent. temperies eius est tenuium partium & sicca:non tamen vsque adeo calida,vt iam mordeat.porro flatus,cuius esse participem eam diximus,nascitur,dū concoquitur.aluum autem magnopere subducit ipsa duntaxat absterſione, & veluti titillatione.

Acanthus folia habet facultatis modice digerentis : radicem vero siccantem, leuiter incidentem: & tenuium partiū.

Acanthii radix & folia tenuium partium,& calidæ sunt facultatis.

Acanthę leucæ , hoc est spinæ albę radix sicca , & modice

adstringit,

adſtringit,ſemen vero tenuium partium eſt, & calidum.

Acātha Aegyptia magis adſtringentem ſiccantémque facultatem habet, quam ſpina alba.

Acori radix acris, & modice guſtu ſubamara eſt. itaque calidæ eſt facultatis,& tenuis conſiſtentiæ. deterget ergo & extenuat ceratoidis craſſitiem.ad quod etiam eius ſuccus eſt accommodatior.eſto autem tertij ordinis & in calfaciendo & in ſiccando.

Aconitū, ſiue pardalianches putrefacientis, venenoſæque facultatis eſt. ad putrefaciendum tamen quędam extra corpus herbę radix eſt vtilis.

Aconitum,ſeu lycoctonum ſimilis ſuperiori facultatis eſt: ſed peculiariter lupos interficit, ſicut illud pardos.

Acte tum arborea,tum chamæacte,hoc eſt ebulus,& ſambuchus,vtraque potentiam habet ſiccandi,conglutinandi,& modice digerendi.

Allium, cum ex diſſimilibus inter ſe particulis conſtet,falſum quidpiam, ſubadſtringens guſtu habet. maior autē eius ſubſtantiæ pars eſt moderate calida,cum humiditate,quę nō conficitur,& leniter flatum excitat.

Aloë adſtringit quidē modice, ſed egregie amara eſt:ſubducítque aluum: ſiccátque citra mordicationem in tertio gradu,& calfacit in primo intenſo. poteſt etiam ſimul repellere,& digerere,& paulum etiam extergere.

Alyſſum ſolum datum ſępenumero à cane rabioſo morſos ſanauit.id quod ex totius ſubſtātię ſimilitudine poteſt efficere. Facultatem habet modice ſiccantem,& digerentem, & nonihil etiam abſtergentem.

Alſine, vel auricula muris eſſentiæ eſt aqueę & frigidę, quare citra adſtrictionem refrigerat.

Amaracus in calore tertij eſt ordinis:in ſiccitate vero ſecundi.

Ambroſia illita vim habet adſtringendi,& repellendi.

Ami ſemen vim habet exſiccandi & calfaciendi in tertio ordine intenſo.eſt etiam tenuium partium,& digerens,guſtātique acre,& ſubamarum.ideóque vrinam mouet.

Amaranthum attenuantis eſt facultatis,ſtomachoque infeſtum eſt.

Amurca terreſtris eſt ſubſtantiæ,calidæ,non tamē vt perſpicue mordeat.ſi coquatur,multo craſſiorum partium red-

ditur,& ſicca:fueríτque ex ſecundo ordine calfacientium,& ſiccantium intenſo.

Ampeloprasum calidum ſic eſt, vt illitum exulceret.eſt enim acrius & ſiccius porro,craſſósque ac létos humores magis incidit:& obſtructa inſtrumenta liberat obſtructione.

Ampelu,hoc eſt vitis agreſtis racemi abſtergendi vim habent: ipſáque & extrema germina adſtrictionem quandá obtinent.Vitis vero cultę ſimilis eſt facultas, ſed imbecillior.

Albæ autem vitis prima germina ſubamaram, & modice acré adſtrictionem obtinent.radix vero abſtergétem & ſiccantem,& tenuium partium, & modice calidam.

Ampelos vero melæna,hoc eſt vitis nigra in omnibus eſt ſupradictæ ſimilis, ſed imbecillior.

Amygdala amara attenuantis,abſtergentis,& obſtructione liberátis eſt facultatis.porro & ipſa arbor ſimilem vim eſt ſortita..quæ vero dulces ſunt, leuiculam ipſę quoque amaritiem poſſidét:ſed cum dulcedo ſuperet,occultatur.eſt enim oſtenſum,qualitatem moderate dulcé eſſe moderate calidá.

Ammoniacum emolliendi vim intenſam habet.

Amomon acoro ſimilem facultatem obtinet:niſi quod acorum eſt ſiccius, amomum vero maiore quodam modo vi concoquendi eſt prẹditum.

Anagallis vtraque admodum extergétis facultatis eſt: habétque nonnihil etiam caloris,& attrahendi vim quandam. ad ſummam auté ſiccandi vim citra mordicationẽ obtinet.

Anagyrus graueolens eſt,& acer,digerentíſque & calfaciẽtis facultatis. eius folia ſicca vehementer incidunt,& ſiccant non ſecus,quam radicis cortex.ſemen eſt partium magis ſubtilium,& vomitum prouocat.

Androſæmon alterũ aſcyron vocatur,eſtque hyperici ſpecies: alterũ dionyſias.ſemen eorum vim purgandi habet.foliorum vero ſiccans, & extergens modice facultas eſt.

Androſaces amara & acris herba eſt,digerítque, & ſiccat.

Andrachne,hoc eſt portulaca refrigerat in tertio exceſſu, humectat in ſecundo. eſt etiam cuiuſdam auſteritatis particeps:itémque eius ſuccus.itaque non foris modo impoſitus, ſed epotus etiam refrigerat . prẹterea dentium ſtuporem herba ſanat : quippe quę prædita viſcoſa humiditate leniat , impleátque ea , que ab acidorum contactu aſpere fuerant exſiccata.

Anemonæ

Anemonæ omnes acris,abstergentis, attrahentis, & ora vasorum aperientis sunt facultatis.

Anethum ita calefacit,vt in secundo ordine intenso, aut in tertio remisso statuendum esse videatur. exiccantium vero secundi ordinis est. itaque merito in oleo decoctum digerit,dolorem sedat,somnum conciliat,crudos, & incoctos tumores concoquit. fit ex eo oleum, cuius temperies propinqua est pus mouētibus, & cōcoquētibus appellatis medicamentis:nisi quod paulo illis est calidius,subtilius, & digerens. vstum vero fit tertij ordinis calfacientium, & siccantium. cæterum viride adhuc & succi plenum, humidius est, & minus calidum. itaque magis concoquit,& somnum magis,quam siccum,conciliat:sed minus digerit.

Anthillis vtraq; mediocriter siccat. altera vero, quæ chamęPityi est similis,est subtiliorum partium, quam altera: & magis absterget.

Anisi semen acre est, & subamarum,vt prope ad vrētium facultatem accedat. est tertij ordinis exsiccantium, vt etiam calfacientium:atque etiam digerit.

Aparine modice exterget,& siccat. habet etiam quandam partium tenuitatem.

Apij, hoc est piri, folia,& summa germina austera sunt: fructus vero aliquid etiam aqueæ dulcedinis habet. proinde pirum,si edatur,stomacho conuenit,sitímque prohibet:si illinatur,exsiccat,modicéque refrigerat.

Achrades magis quam alia pira & adstringunt, & exsiccant.

Apocynum,aut brassica canina est venenum. mirū in modum grauiter olens herba est. proinde omnino non ignauiter calida est:non tamen proportione desiccat. quamobrem illita digerentis est facultatis.

Argemona abstergens,digerénsque est.

Arisarum acrius multo est,quam arum.

Aristolochiæ radix amara,& subacris est. tenuiorum partium est rotunda,& ad omnia efficacior,quam duæ reliquę. quæ clematitis dicitur,odoratior est. itaque vnguentarij ea ad vnguenta vtuntur: sed ad medicinas est imbecillior. At longa minus est tenuium partium, quā rotunda, veruntamē nō est inefficax. sed & abstergēdi & calfaciēdi vi pręditа est; minus quidem quā rotunda abstergens,ac digerens:sed non

minus calfaciens,imo vero æque,aut fortaſſe magis.

Arceuthus, hoc eſt iuniperus, calida & ſicca vtrinque tertij ordinis.eius fructus ſimiliter quidem calidus eſt, ſed non ſimiliter ſiccus:verum primi in ſiccando ordinis.

Arction,quod eſt verbaſco ſimile,facultatis eſt partiũ valde tenuium,& ſiccantis.modice tamen abſtergit. Alterũ vero,quod proſopitida vocant, digerit ipſum quoque, & ſiccat,ſed modice itidem adſtringit.

Arnogloſſum,hoc eſt plantago,miſtæ tẽperaturę eſt. habet enim quidpiã aqueum frigidum.habet vero & auſterum quiddã,quod eſt terrenum frigidum. quocirca refrigerat & ſiccat in ſecundo ordine. ſiccitatem autem obtinet morſus expertem,frigiditatem vero, quæ nondum ſtupefaciat. eius quoque fructus & radix parem vim habẽt: pręter quã quod ſicciores, & minus frigidę ſunt.at enim fructus eſt tenuiorũ partium,radices vero craſsiorum.quinetiam herbæ ipſius folia ſiccata, tenuioris ſubſtantię, & minus frigidæ facultatis redduntur: cum aqueum eorum excrementum per halitum ſit digeſtum.

Aron terrena & ipſum eſſentia conſtat, & calida. itaque extergentis facultatis eſt.non tamen validæ,vt dracontium. eſt igitur in exſiccando, & calfaciẽdo primi ordinis. radices eius vtiles ſunt vel maxime.

Artemiſia vtraque in calfaciendo ſecũdi eſt ordinis,in ſiccando primi intenſi.eſt etiam modice tenuium partium.

Aſari radices vim habent acori radicibus ſimilem, magis tamen intenſæ ſunt.

Aſpalathus guſtu acer eſt,& aſtringens.ex facultatibus vero quæ ex diſſimilibus inter ſe particulis conſtant, eſt conflatus: vt ſui partibus acribus calefaciat: auſteris refrigeret: vtrarunque autem ratione deſiccet.

Aſparagus myacanthinus abſtergentis facultatis eſt. non tamen perſpicue calfacit,nec refrigerat.

Aſplenum tenuium partium eſt, non tamen eſt calida facultate prẹditum.

Aſtragalus radices habet adſtringentes, quocirca ex numero non debiliter exſiccantium eſt.

Aſter Atticus, alij bubonion vocant, habet quiddam digerens:habet vero non minime & refrigerans quippiam, & repellens, vt miſtæ ſit potentiæ, vt etiam roſa. verum id

non

non adstringit.

Astaphis, hoc est vua, culta quidem concoquendi, adstringendi, & leniter digerendi vim habet: at agrestis acrem vehementer. ex quo fit, vt valenter abstergeat, & quadam etiã vrendi facultate sit prædita.

Asphodeli radix digerentis, abstergentísque facultatis est: eius vstæ cinis acrior, ficciórque efficitur.

Atractylis siccantis, & modice calidæ facultatis est.

Atriplex humida & frigida tẽperie est. atque humida quidem in secundo ordine, frigida vero in primo. adstrictionis vero non est particeps: sed aquea est, & minime terrena non secus, quam malua. quin & ventrem celeriter permeat, vt illa, ob lubricitatem. parum præterea in ea est, quod digerat. hortenses autem humidiores multo, & frigidiores agrestibus sunt, fructus vero atriplicis abstergendi vim habet.

Aphace vim habet adstringentem, sicut lenticula. hæc tamen ægrius concoquitur, & validius siccat. particeps vero est moderati caloris.

Absinthium adstringẽtem, amaram, acrémque habet qualitatem: calefacítque, & absterget, & roborat, & siccat. at si oporteat generatim comprehensam eius temperiem conuenienter primis facultatibus determinare, & si cõstat ex partibus inter se dissimilibus, tamen calidum primi excessus, siccúmque tertij dixerim. succus vero eius multo est, quam herba calidior.

B

Balani, hoc est glandis, quæ vnguentaria dicitur, reliquiæ vnde expressus succus est, qualitatem amaram in eis cæteris præstantem habent: sed & quędam admista est adstrictio. quocirca extergentem simul, & incidentem, contrahentémque, & stipantem vim habent. cortex vero admodum adstringens est.

Balsamum secundi ordinis est exsiccantium, & calfacientium. éstque subtilioris facultatis. non tamen tanta in eo caliditas inest, quantam nonnulli arbitrantur, partium tenuitate decepti. Eius fructus persimilis facultatis est: cæterum multo in subtilitate partium inferior.

Balaustium valide gustum adstringit. aliarum vero qualitatum nullius indicium prę se fert. quã ob rem statuat quispiam, siccare ipsum, & non instrenue refrigerare.

Bati,hoc eſt rubi folia,& germina,& flos,& fructus,& radix,non obſcurę adſtringentis qualitatis ſunt participes: ſed inter ſe differunt,quod folia & pręſertim mollia, & recens nata plurimum in ſe habeant aquęę ſubſtantiæ,parum vero adſtrictionis. eadem de germinibus habenda ratio eſt. fructus vero ſi maturus ſit, non parum habet ſucci calidi temperati,qui dulcis eſt, cum moderata adſtrictione cóiunctus. at immaturus à frigida ſubſtantia terrea vincitur,& proinde acerbus eſt, & valde exſiccat.& ſane vterque exſiccatus magis exſiccat,quam recens. flos vero eiuſdem eſt facultatis,cuius eſt immaturus fructus. at radix præterquã quod adſtringit,non mediocris ſubſtantiæ quæ tenuium partiũ ſit, particeps eſt.

Batrachia quatuor omnia vehemẽter acris facultatis ſunt, & cum dolore exulcerãt. calida igitur, ſiccáque eſt vehemẽter radix,& tota herba.

Bdellium,quod Scythicum nominant,emollientis admodum & efficacis virtutis eſt. at Arabicũ magis deſiccat, quã emollientia.quod autem recens,humidúmque eſt,& contuſum facile molleſcit,ad omnia,ad quæ Scythicum, eſt accõmodatum.quod vetuſtius eſt,& guſtu perquam amarum, & acre,& ſiccum,id excidit ab eorum mediocritate,quæ indurata molliunt.

Bechij,hoc eſt,tuſſilaginis herbę vis eſt modice acris.

Blitum humidum, frigidúmque ſecundo ordine cenſetur.

Bulbus illitus,quia amaroris & adſtrictionis eſt particeps, ideo abſterget,glutinat,& ſiccat.

Bulbus vomitum proritans multo eſt calidioris temperaturæ,quam ſuperior.

Bugloſſum humidæ,calidæque temperiei eſt.

Buphthalmus acrior eſt quam anthemis:idcirco magis etiam digerit.

Brathy,hoc eſt herba ſabina,particeps eſt acrimonię,amaritiei,& adſtrictionis.ídque medicamentum in tertio exceſſu ſtatuatur excalfacientium & exſiccantium,& in eorũ numero quæ vel maxime tenuium partium ſunt. quidam pro cinnamomo duplum eius ſubiiciunt. attenuantis enim, digerentíſque facultatis eſt.

Bretanicæ folia adſtringentia ſunt,eiúſque ſuccus pariter adſtringit. itaque coctum nonnulli reponunt, vt inter ſtomatica

matica medicamenta, efficaciſſimũ: & quod ad putrefacientia faciat.

Bromus illitus exſiccat, modicéque digerit, & citra mordicationem. eſt etiam leniter frigidiore temperie: & nonnihil habet adſtrictionis.

Bryon thalaſſion, hoc eſt alga, compoſitum eſt ex terreſtri, & aquea ſubſtantia, quarum vtraque eſt frigida. nam & guſtum adſtringit, & illitum refrigerat.

Bryon, quidam ſplanchnon, hoc eſt muſcus, vim adſtringentem, non validam habet. neque enim eſt admodum frigidum, ſed ferme mediis proximum, cum & digerẽdi & molliendi facultatis ſit particeps. præſertim vero, quod in cedrinis lignis reperitur.

Γ

Gallium vim habet exſiccantem, & ſubacrem,

Gentianæ radix multum eſt efficax, cum attenuatione, purgatione, abſterſione, & obſtructionis liberatione opus eſt. amara enim eſt vehementer.

Gigarta, hoc eſt acinorum vuæ nuclei ſicci in ſecundo ordine ſunt, frigidi vero in primo. eorũ eſſentia craſſarum eſt partium, & terreſtris: ſiquidem acerbi ſunt.

Gingidiũ amaritiei, adſtrictioníſque particeps eſt. ex vtraque autem qualitate deſiccat. & tamẽ eſt aptum ſtomacho. calorem vero non admodum perſpicuum eſt nactum. cæterum ſecundo ordini deſiccantium adſcribitur.

Glaucium adſtringit, & refrigerat euidenter: eiúſque compoſita eſt temperies ex aquea, terrenáque ſubſtantia, vtraque ſane frigida: ſed non ſumme, verum vt aqua fontana.

Glaux herba calidæ, humidæque temperaturæ eſt.

Glechon, hoc eſt pulegiũ herba eſt acris, ſubamaráque, calefaciens, vehementérque extenuans.

Glœos, hoc eſt ſtrigmentum balneorum, modice emollit.

Glycyrhizæ ſuccus eſt maxime vtilis, æque ac eius radices, dulcis cum leui adſtrictione quadam. quocirca fuerit ſane eius natura noſtrę familiaris. tale enim eſſe dulce, oſtenſum eſt. & quoniam temperie humida eſt, iure etiam ſitim arcet: nimirum modice humidum, & hominis temperatura frigidius.

Glycyſides, hoc eſt pœoniæ radix, leniter cum dulcedine quadam, & ſubamara acrimonia adſtringit; eius vero tem-

periem tenuium esse partium, & exsiccantem censendū est, non tamen insigniter calidam.

Gnaphalium modice adstringit.

Gongilidos, hoc est rapi semen & radix spiritum flatus plenum gignit.

Δ

Damasonium abstergendi vi præditum est,

Daucus,qui pastinaca etiam nominatur,agrestis est,satiuo in omnibus vehementior.acrem vero, calfacientémque, & attenuantem vim habet,

Dauci herbæ semen validam calefaciēdi vim habet. & in iis,quę pręcipua sunt, numeratur. & foris admotum valide digerit.eius herba eiusdem facultatis est: sed humiditas admista imbecilliorem eam facit. est tamen ipsa quoque calidæ temperiei.

Daphnæ hoc est lauri arboris folia,& baccę siccāt, & calfaciunt vehementer:& baccæ magis etiam,quam folia.Cortex vero radicis minus est acer, & calidus : sed amarus magis,& quidpiam adstrictionis habet.

Daphnes herbę temperies est euidenter calida,acrísque ac subamara. similem quoque vim habet chamædaphne, sicut etiam daphnoides.

Dictamnum subtilioris essentiæ est, quam pulegiū, in cæteris rebus ei similis. quod vero falsodictamnum vocant, ad omnia est dictamno imbecillius.

Dipsaci radix secundi ordinis siccantium est.abstersionísque cuiusdam est particeps.

Dorycnium temperie est simili papaueri,& mandragoræ. & quæcunque talem habent refrigerandi vim. excellit in eo frigiditas aquea valde efficax.si parum sumatur, soporē inducit.si largius,interimit.

Dracontium habet aliquid aro persimile : est tamen eo acrius,& amarius.ideóque magis calfacit, & tenuiorum est partium.habet etiam leuiculam adstrictionem, quæ cū duabus prædictis qualitatibus amara, & acri coniuncta,medicamentum efficax est effectum.fructus vero non solū foliis, sed & radice est valentior.

Dryopteris,id est filicula,qualitatis dulcis est, acris, subamaræ: in radice vero, etiam acerbæ. ei vero putrefaciendi facultas inest.

E

Elææ, hoc eſt oliuæ rami quantum adſtrictionis, tantum etiam refrigerationis obtinent. fructus vero, ſiquidem exquiſite maturus ſit, moderate calidus eſt. at immaturus magis adſtringit, magiſque refrigerat.

Elæon, hoc eſt oleum, quod ex oliuis conficitur, humectandi, & moderate calfaciendi vim habet. eiuſmodi eſt quod dulciſſimũ eſt, & ex oliuis maxime drupis. quod vero omotribes, & omphacinum vocatur, quantæ adſtrictionis, tantæ quoque frigefactionis eſt particeps. Vetus autem oleũ, quod ex dulci inueterato conficitur, calidius eſt, & magis digerit. quod ex crudo, id vſquedum quippiam adſtrictionis ſeruariť, miſtæ facultatis eſt: vbi eam plane abiecerit, reliquo ſimile redditur. Dulce vero ſi tenuium partium appareat, (tale autem eſt quod purum, pellucidum eſt) ac modicum eius inunctum, latiſsiméque per corpus extenſum ſibi ipſum cõtinuum manet, & à cute combibatur, hoc pro optimo habendum eſt, & olei virtute præſtare, vel maxime: quale eſt Sabinum. oleum porro lotum minime omnium mordax eſt. cætera olei genera iis differentiis varia inter ſe ſunt, quæ in fructibus, ex quibus oleum exprimitur, comperiuntur. Cicinum enim tenuius eſt, & ad diſcutiendum valẽtius, vetuſto oleo ex oliua confecto maxime ſimile. Raphaninũ in cæteris huic ſimile, ſed calidius. hoc etiã calidius eſt ſinapinum. cui ſimile eſt, quod ex melanthio fit. contraria ſunt his myrtinum, ſeſaminum, & balaninum, tum quod ea adſtringunt, tum quod craſſas partes habent. miſtæ facultatis ſunt lentiſcinum, & terebinthinum, & maſtichinum. non enim emolliunt modo, ſed etiam adſtringunt. Amygdalinũ vero amaritiem habet exuperantem: éſtque adſtrictionis cuiuſdam particeps. non tamen caryinum, ſed hoc maxime ſimplicis digerendi facultatis eſt. calidius eo eſt laurinum, & ad digerendum potentius. hoc etiam magis cedrinum. proximum ei eſt, quod ex liquida pice fit: tædinum eſt minus calidum laurino: ſed magis exſiccat. hyoſcyaminum vero miſtę poteſtatis eſt emollientis & refrigerantis. quod ex cnico fit, ventrem ſubducit: eóque magis, quod ex grano Cnidio conficitur. Iam quod ex agreſti oliua exprimitur, non ſimplicis temperaturæ eſt: ſed abſter-

gentis, vnáque adstringẽtis. squalidissimum est id inter omnia olei genera. post hoc, Istricum: deinceps Hispanum. pinguissimum est Libycum, & Cilicium. simul vero pingue & tenue est Sabinum. in medio horum omnium est, quod in Cycladibus insulis nascitur, quódque in Gręcia, atque Asia conficitur. Cæterum pingue oleum lentore æstimatur: tenue, si pellucidum, purúmque sit: siqúe minima eius portione corpus plurimum vngatur, si denique à cute facile ebibatur. Ex his quæ dicta sunt, licebit tibi de aliis oleis iudicare, quæ eodem, quo vnguenta nomine appellantur: quale est rosaceum, liliaceum, & quęcunque sunt huius generis, quæ ex fructibus, germinibus, foliis, floribúsque oleo maceratis fiunt. oleum enim pro cuiusque iniectę rei natura variabitur. Ex iis ergo, quæ toto hoc opere de quacunque re iniicienda perdiscis, singillatim quoque confectum ex eadem re oleum, quale sit, poteris cognoscere.

Elatine moderate refrigerat, & adstringit.

Elaphoboscus calidæ, subtilísque facultatis est. itaque etiã exsiccat, secundo maxime ordine excessuum.

Elenium. huius herbę radix non primo statim appulsu calefacit, quam ob rem non est dicenda calida, & sicca exquisite, vt piper: sed cum excrementitio humore.

Elelisphacus, id est saluia, euidenter excalfacit, & leniter subadstringit.

Elleborus vterque abstergentis, calidæqúe facultatis est. esto autem tertij ordinis calfacientium, & siccantium. cęterum niger est gustanti calidior, albus vero subamarus.

Elxine, alij perdicium nominant, facultatem habet extergentẽ, & leniter adstringentẽ cũ modice frigida humiditate.

Elimos aut meline, id est panicum, emplastri modo impositum siccat, atque refrigerat.

Epithymum habet thymi facultatem, ad omnia efficacius: tertio gradu exsiccat, & calefacit.

Epimedium vim habet modice refrigerantem cum aquea humiditate: quare nulla ei qualitas insignis inest.

Epimelium plãta acerba est, vtqúe dixerit quispiam, malus agrestis. fructus eius acerbus est, & stomacho infensus.

Erebinthus, hoc est cicer, vi attrahendi, digerendi, incidẽdíque pollet. calidum enim & modice humidũ est: & amaritiei est particeps.

Erebin-

Erebinthus vero agrestis ad omnia valentior est satiuo: hoc est, calidior, & siccior, quanto & acrior est, & amarior.

Erice facultatis est digerentis citra morsum. flore eius potissimum, ac foliis vtendum.

Erpyllum, hoc est serpyllum calfacientis facultatis, & gustu multum acre.

Erysimi semen sicut gustu nasturtio simile apparet, ita facultate igneum est, & calfaciens.

Erythrodanũ, hoc est rubia, radice acerba, amaráque est. itaque quæcũque agere dicta sunt, vbi eiusmodi qualitates coiuerint, ea omnia in hac radice euidenter conspicies.

Eupatoriũ herba est subtili, incidente, & abstergente qualitate citra insignem calorem prædita. modicæ quoque adstrictionis est particeps.

Euphorbium vrentis & tenuium partium est facultatis.

Ephemerum non letale, quod colchicum vocant, sed alterum, quod irin agrestem nominant, radicem habet adstringenté, odoratámque. ex quo planum est, temperaturæ mistæ esse, repellentis, & digerentis.

Echini herbę fructus acerbus est: ac proinde repellit, & exsiccat.

Z

Zinziberis radix valide excalfacit, sed non primo occursu, vt piper: quam ob rem minus tenuium partium, quã piper, eam esse censendum est. videtur autem illaborata quædam, & crassior substantia ei inesse: eáque humida potius & aquea. quocirca facile perforatur, cum scilicet excrementitia humiditas insit. neque quicquam eorum, quæ aut exquisité sicca sunt, aut humida, sed quæ elaboratã humiditaté continent, hoc patiũtur. idé vero piperi longo cõtingit. inde fit, vt calor qui à Zinzibere, & pipere lõgo manat, diutius, quam qui ab albo aut nigro, perseueret. hincq; est, vt vtriusq; medicamenti vsus sit diuersus. nam cum totum corpus excalfacere celeriter volumus, ea tum sunt offerenda, quæ celerrime à caloris nostri contactu incalescant, & in omnes partes cito ferantur: cum vero particulam aliquam refrigeratã calfacere oporteat, contra est agendum: vt quæ tarde calfaciétia plurimum temporis perdurant, adhibeamus.

Zythus acrior eſt non parum quã hordeum, & praui ſucci, vtpote qui ex corruptela proueniens, flatus quoque excitat: éſtque partim acer, & calidus: parte vero plurima frigidus, aqueus, & acidus.

Zyme, hoc eſt fermentum tenuium eſt partium, & mediocriter calidum. ob eam cauſam & ſine morſu quæ in profundo ſunt extrahit, & digerit. ex contrariis autem facultatibus eſt temperatum. nam & aciditatis eſt particeps, & caliditatis ex putredine contractę: cui accedit ea quæ ex ſalis, farinæque natura exiſtit.

H

Hedyoſmon, mentam odoratam quidam vocant: eſt enim alia quędã non odorata, quã calamintham appellant. vtraque guſtu acri, & facultate calida ex tertio ordine. ſed quæ odorata eſt, imbecillior eſt quam calamintha. vt autem vno verbo complectar, hæc ceu ſylueſtris quædam eſt, illa ſatiua. cæterum menta quid habet amarum, & acerbum.

Hedyſarum, aut pelecinus, ſemen habet quod amarũ, ſubadſtringénſque videtur, quam ob rem epotum eſt ſtomachó idoneum. viſcerum obſtructiones expurgat. id quod etiam fruticis virgulta pręſtant.

Hemerocalles radicem habet lilij radici ſimilem, & figura & viribus: leniter autem digerentem facultatem habet, & nonnihil etiam repellentem.

Hemionitis adſtrictionis, amaroríſque eſt particeps.

Herigeron vim habet refrigerandi, & modice digerendi.

Heryngium calore, aut nihil, aut certe parum ſuperat ea, quæ temperata ſunt: ſiccitatem tamen & partium tenuitatẽ non paruam habet.

Θ

Thalietri facultas eſt exſiccans ſine mordicatione.

Thapſia acris eſt, & valide ſiccantis cum humiditate facultatis eſt. trahit proinde ex alto violente, ídque quod traxit, digerit. longiore autem tempore id facit: vtpote quæ larga humiditate excrementitia ſit expleta.

Thermus, hoc eſt lupinus, qui eſtur, medicamentum eſt ex genere emplaſticorum. qui vero innatam adhuc amaritiem habet, abſterget, & digerit, & citra morſum ſiccat.

Lupinus vero agrestis,& magis amarus, & ad omnia valentior, quam domesticus. eiusdémque est genere cum ipso facultatis.

Thlaspi semen acrem facultatem obtinet.

Thridax,id est lactuca humidű, frigidúmque olus est,non tamen ad summum:sed maxime ad aquę fontanæ, vt ita dicam,frigiditatem.

Thymum euidéter incidit, calfacítque & siccat tertio ordine.

I

Idæa radix gustanti vehementer acerba est, & re ipsa experto idem prę se fert.

Ixos,hoc est viscum, ex multa aërea & aquea substátia calida, paucissimáque terrena constat. acrimoniáque in eo amaritiei excellit. itaque vehementer humores ex alto attrahit,eósque non tenues tantű,sed & crassiores,eósque diffundit,ac digerit.

Ios,hoc est viola folia habet, quorum substátia aquea est, & subfrigida exuperans.

Hippuris,hoc est cauda equina qualitatem adstringentem habet cum amaritie: proinde valenter simul, ac citra morsum exsiccantem.

Isatis satiua facultatis est,quæ valenter siccat, & neutiquã mordet.est enim simul amara,atque adstringés. agrestis vero manifeste iam acre quippiam tum gustu,tű actione præfert:quocirca magis,quam satiua,siccat.

Isopyron,aut phasiolum semen habet amarum, & subadstringens.extergit itaque,& crassos humores incidit: corporáque contrahit,& constringit.

Iteæ,hoc est salicis foliorum vis est citra morsum exsiccãs. habent etiam aliquid adstrictionis.sunt etiam qui succum ex eis exprimant,medicamentúmque mordacitate vacãs,& exsiccans ad multas res vtile seruent. nihil enim est ad plures res vtilius, quam medicamentum citra mordacitatem exsiccans,quod parum etiam adstringat. Iam vero cortex quoque arboris similem foliis,& floribus facultatem obtinet: nisi quod siccioris temperaturę est:velut omnes nimirum sunt cortices.sed cum quidam comburunt, cineréque vtuntur ad ea omnia,quę siccare valenter oporteat.quidam etiam,dum salix floret, corticem eius incidunt, liquorémque colligunt

extergentem,& tenuium partium.

K

Calamintha,hoc eſt nepita ſubſtantiam habet tenuiũ partium,& calidam , ſiccámque temperiem ex tertio quodammodo ordine.acris enim eſt guſtu,& paululum omnino habet amaritudinis.attenuat,incidit,& diſcutit.

Calamus aromaticus tum adſtrictionis leuis,tum minimæ acrimonię eſt particeps. plurima eius pars ex terrena ſubſtantia,atque aëria conſtat, in caliditatis frigiditatíſque cõiugatione tẽperata.ſtatuatur ergo ſecundi ordinis calfacientium,& exſiccãtium:quę tamen vehementius deſiccant , quá calfaciunt.habet quinetiam tenuium partium aliquid , vt alia aromata omnia : ſed illorum cõpluribus tenuitatis partium plurimum,calamo vero non multum ineſt.

Calami vallaris radix non mediocris abſtergentis facultatis,minime vero acris eſt particeps.virentia vero folia mo dice refrigerant:in quibus etiam vis abſtergens ineſt . eius cortex vſtus valde tenuis , digerentíſque facultatis redditur: qui etiam aliquid habet abſtergens,vt calfaciat atque exſiccet in tertio fere ordine : magíſque ſiccet , quam calfaciat. Vitandus eius flos eſt, nam ſi in aures incidat, ita tenaciter adhæret,vt auelli non poſsit , & auditum vitiet , quam ob rem ſæpenumero ſurdos homines facit.

Cancani radix facultatem non mordentem habet,& modice ſiccantem.eſſentia vero craſſarum partium ei ineſt , atque emplaſtica.

Canabis ſemen flatu vacat,& exſiccans eſt.

Capnios,hoc eſt fumus,acris ſimul & amarę qualitatis eſt particeps:nec omnino eſt ab acerbitate alienus.

Capparis radicis cortex vincentem habet amaram qualitatem:proximam acrem: deinde acerbam. ex quo liquet, eũ ex diuerſis pugnantibúſque nonnihil qualitatibus conſtare. poteſt enim extergere, purgare, incidere , & digerere ſua amaritie : calfacere vero , incidere , & digerere acrimonia: contrahere, denſare , conſtringere acerbitate . ſimilem cortici radicis vim fructus habet:niſi quod eſt ad omnia imbecillior.quinetiam folia, corúmque caules ſimilis ſunt facultatis. Capparis vero,quę in admodũ calidis regionibus prouenit,

uenit,vt in Arabia,multo eſt noſtrate acrior : adeo vt plurimum etiam adurentis facultatis habeat.

Cardami,hoc eſt naſturtij ſemen adurentis facultatis eſt particeps:velut napy. herba quoque ſiccata vim eandē, quā ſemen,obtinet.at humida adhuc & virēs,propter aqueæ humiditatis miſtionem,eſt ſemine multo inferior.vt cum pane ea,tanquam obſonio vti liceat.

Cardamomum & ipſum ſane facultatis eſt valde calidæ, non tamen ita validæ,vt naſturtium.poteſt tamen & ipſum exulcerare.habet autem quiddam etiam amaritudinis adiunctum.

Caron calefacit, & ſiccat tertio ferme ordine, habétque modice acrem qualitatem.

Caſia tertii ordinis eſt calfacientium & exſiccantium: éſtque valde tenuium partium. guſtu vero multum acrimoniæ præfert,& parum quid adſtrictionis: ac proinde incidit, digerit,& robur inſtrumentis indit.

Corya arbor, hoc eſt nux,habet in foliis & germinibus adſtrictionem quandam,cæterum euidentem,multámque in nucis putamine recenti,& ſicco. In nuce præterea id quod edendo eſt,oleoſum eſt,& tenuium partium:& quo diutius reconditum fuerit,eo maiorem vim habet. túmque per halitum valde digerit.cum vero recens eſt,qualitatem quandam adſtringentem habet.quod vero imperfectum eſt,& nōdum ſiccum,ſimile eſt cæteris fructibus,qui cum virides ſunt,pleni ſunt ſemicoctę humiditatis. at eius putamē ſiccum vſtum tenuium partium,ſiccánſque, & morſus expers medicamentum efficitur.at leptocaryon , quæ pontica nux nominatur, plus terreſtris eſſentiæ frigidæ habet. ideóque guſtanti magis auſtera & planta,& fructus,& cortex apparet.cætera nuci,quæ regia dicitur,ſunt ſimilia.

Carpeſium ſimile eſt ei,quod phu vocatur, & guſtu,& facultate:ſed plus tenuitatis habet.non tamen ita eſt tenue, vt pro cinnamomo vti eo poſſimus,vt Quintus faciebat. præſtantius autem eſt Ponticum Carpeſium , quam Laërtium. eorum magna copia in Syria tibi ſuppetet.

Caucalis calefacit,& exſiccat.

Cenchros,hoc eſt milium,primo ordine refrigerat , exſiccat autem in tertio exoluto. habet etiam paululum tenuitatis.

Cedrus vtraque tēperatura est calida & sicca ex tertio ordine. cedrea vero quartum etiam ordinem videtur attingere, eáque & egregie calida est. & simul tenuium partium. cæterum quod eius est pinguissimum, & plane oleosum, tenuiorum est, quam tota cedria, partium, minus tamē acre, at non minus calfaciens. porro cedri fructus moderatiore vi sunt præditi vsque adeo, vt comedi quoque possint.

Centaurij maioris radix acris simul & adstringens cum leuicula dulcedine gustui apparet. calfacit igitur crasse & terreę frigiditatis particeps: digerítque, & robur particulis indit. eadem facit succus, quæ radix. ac quidam sunt, qui hoc medicamento pro lycio vtuntur. qui vero aiunt rheum esse magnum centaurium, ij mihi sentire melius videntur.

Centaurii minoris virgulta, ac magis etiam folia, & flores maximo vsui sunt. superat reliquas in eis amara qualitas: eáque est etiam adstrictionis cuiusdam particeps. ac proinde medicamentum egregie citra morsum exsiccat. eius quoque succus similem habet siccandi & abstergendi facultatem.

Cerasi arboris fructus dulcis potius per intestinū secedit: sed stomacho minus accommodatus est: austerus contra. acidus vero pituitosis stomachis, & in quibus excrementa redundant, conuenit: magis enim, quam austerus desiccat: & nonnihil etiam incidit.

Ceratonia exsiccantis & adstringentis facultatis est, sicut ceratia quoque eius fructus, qui dulcedinis cuiusdā est etiam particeps.

Cestrum, aut psychrotrophon, Romani vero betonicam vocant, vim habet incidendi. amara enim est, & subacris.

Cecis, id est galla, quæ omphacitis dicitur, medicamentū est admodum acerbum: plurima sui parte terrenæ frigidæ substantiæ particeps: cuius beneficio siccat, repercutit, contrahit, constringit, & particulas infirmas roborat. statuatur hæc in tertio siccantium, in secundo vero refrigerantiū ordine. Altera autē galla flaua, laxa, magnáque siccat ipsa quoque, sed tanto minus, quāto minus acerbæ qualitatis est particeps. Gallæ autem combustę vim supprimendi sanguinis acquirunt. & calorem etiam, atque acrimoniam vrendo contrahunt: & maiore siccandi vi redduntur.

Cera medium quodammodo inter vtranque coniugationem locum tenet. habet quiddam etiam crassarum partium, &

& emplasticum.quam ob rem aliorum medicamẽtorum excalfacientium, & refrigerantium materia est. at ipsa per se ex genere vtique sit, debiliter concoquentium, quæ foris imponuntur. habet etiam paulum quid digerentis, calidæque potentiæ: quę in melle inerat plurima.

Ciceos, hoc est ricini fructus vim habet extergendi, & per halitum euaporandi. ita quoque eius folium, sed imbecillius.

Cinnamomum summe tenuium partium est, non tamen summe calidum: sed ex tertio quodammodo ordine. nã propter essentiæ tenuitatem nihil est eorũ quæ æque calfaciunt, quod ita, vt cinnamomum, exsiccet.

Cinnamomis vero est velut cinnamomum imbecillum. nonnulli vero pseudocinnamomum ipsam nominant.

Circeę radix odorata est, & excalfacit.

Cisthus, aut citharus frutex est adstringens. folia vero, & parua germina trita adeo desiccant, atque adstringunt, vt vlcera glutinent. flores efficaciores sunt. desiccant fere in secundo excessu absoluto. frutex vero ipse adeo est frigidus, vt tepidi caloris sit particeps. Cęterũ hypocistis aut hyposchisthis magis adstringit quam folia.

Cisthus aut ladanũ. In calidis regionibus hic cisthus proueniens in vtroque à nostrate differt, tum quod adstrictionem deposuit, tum quod caliditatem acquisiuit. quod vero ladanum vocant, ex eodem prouenit, medicamentum calidum primo excessu iam completo, habens etiam parum adstrictionis. est etiam tenuium partium essentiæ. quibus quidem fit rebus, vt modice molliat, & digerat, ac nimirum etiã concoquat.

Cissos, hoc est hedera ex contrariis facultatibus constat. habet enim quippiam substantiæ adstringentis, quam esse terrenam frigidámque ostendimus. habet etiam nonnihil acris, quam calidã esse vel gustus ipse comprobat. tertia quoque ei virenti inest aquea substantia tepida quædam.

Clinopodium tertii est ordinis calfacientium & exsiccantium.

Comarus, hoc est arbutus, arbor acerba est vna cum fructu: quem memecylum vocant.

Commi, hoc est gummĩ, siccantem, emplasticámque vim habet: quæque asperitatibus medeatur.

Coma, hoc est lixiuium. omnium maxime absterget & ex-

ſiccat id lixiuium,quod ex cinere ficulno , & tithymalorum conficitur:feréque putrefacientis eſt facultatis.

Conyza & maior & minor cum acris , amarǫque ſit temperaturæ , in calfaciendo & ſiccando tertiæ temperiei cenſeatur.Eſt etiam tertium conyzę genus in locis humidioribus proueniens,vtriſque ſuperioribus graueolentius , & imbecillius.

Coriannum,aut corion,hoc eſt coriandrum,ex contrariis conſtat facultatibus : habétque multum amaræ ſubſtantiæ, quam tenuium partium , & terrenam calidam eſſe oſtendimus: nec parum etiam aqueæ humiditatis , quæ tepentis facultatis eſt.habet etiam parum adſtrictionis.

Coſtus leuiculam plane amaram,plurimam autem acrem, & calidam in ſe qualitatem habet, adeo vt etiam vlcus excitet.ei quoque flatuoſa humiditas ineſt.

Cotyledon,hoc eſt vmbilicus veneris facultatis eſt humidæ ſubfrigidę,& cuiuſdá obſcure adſtringétis, & cum ea leuiter amarę.vnde refrigerat,repercutit, abſterget,ac digerit.

Crania hoc eſt cornus arbor fructú fert egregie acerbum. folia quoque & germina eiuſdem acerba ſunt , & mirum in modum exſiccant.

Crambe,hoc eſt braſſica exſiccantis facultatis eſt , non tamen etiam euidenter acris.caules braſſicę combuſti cinerem faciunt valde exſiccantem:vt iam adurentis quoque facultatis ſit particeps.

Crambe vero agreſtis ſiccior,calidiórque eſt,quam ſatiua. proinde intra corpus citra noxam nó aſſumitur . eadem vehementius quam ſatiua exterget,ac digerit.

Crambe marina præter quam quod aluum lenit,eſt etiam ſubſalſa,& ſubamara.

Cratęogoni herbæ fructus acer eſt,& vehemens.

Crethmon ſalſum quodámodo eſt cum leui amaritie coniunctum.quam ob rem ius eſt eius abſtergens,& ſiccans.

Crithe, hoc eſt hordeum primi eſt ordinis in exſiccando, & refrigerádo:habétque pauxillum abſterſionis.polenta vero multo magis,quam hordeum deſiccat.

Crini,hoc eſt lilii,flos ex miſta temperie conſtat, quæ partim ex tenui quadam terrena eſſentia conflata eſt,ex qua guſtui amaritiem prefert:partim ex aquea temperata.ex qua oleum quod ex eo conficitur, itémque vnguentum facultatis red-

redditur morsus expertis,digerentis,& molliētis.radices autem,& folia per se læuigata siccant,abstergent, digerúntque modice.

Crocodilij semen acre est:calidęque,& digerentis, ac siccantis facultatis est. Succus caulis, & seminis eadem vi est pręditus.

Crocus parum etiam quid adstringens habet: quod terrenum frigidũ esse docuimus: sed superat in eo calfaciens qualitas.ex quo fit,vt tota eius substantia secũdi sit ordinis calfacientium.primi vero exsiccantium. quam ob rem habet etiam vim quandam concoquendi.

Crommyon,hoc est cępa,est ex quarto calfacientium ordine.essentia vero eius crassarum est partium.

Cyamos,hoc est faba,mediæ est temperaturæ,proxime ad vtranque partem accedens in exsiccãdo,& refrigerãdo.Caro eius paulum quoque abstergentis facultatis est particeps,sicut putamen nonnihil adstringentis.

Cyclaminus varias habet vires.nam & absterget, & incidit,& aperit,& attrahit,& digerit. radix est succo imbecillior:est tamen vehementior. Altera vero cyclaminus, quam etiam cissanthemon vocant, quæque radicem habet inutilem,fructum habet egregie efficacem:eiúsque amarities acris est,& modice lenta.

Cymini semen tertii est ordinis calfacientium, flatúmque extinguit.

Cynos batos,hoc est rubus caninus.huius fructus nõ ignauiter adstringit,folia vero moderate.cauendum ab eo,quod in eius fructu lanæ speciem gerit, quippe quod arteriam vitiet.

Cyparissi folia,germina,& pilulæ recentes, ac molles siccandi vim habent,absque insigni acrimonia,& calore, sicut etiam gustus ostendit.apparet enim in ea leuis quidem acrimonia,sed amarities plurima, multóque etiam maior in tota planta acerbitas. tanta autem ei inest acrimonia, tantúsque calor,quanta satis sit ad acerbitatem in altum deducendam:nullum tamen calorem & morsum excitet.

Cyperi radices absque morsu calfaciunt, & exsiccãt.inéstque eis adstringendi,& incidendi vis quędam.

Cypri folia,& summa germina mistę facultatis sunt.habẽt enim quiddam digerens ex aquea substantia modice calida.

habet etiam aliquid adſtrictionis ex frigida terreſtri.quã ob rem citra moleſtiam & morſum ſiccat,& incidit.

Cytiſi folia digerunt,vímque miſtam,& aqueã poſſident.

Conion, hoc eſt cicutam extremæ refrigerantis facultatis eſſe norunt omnes.

Coni fructus totus viridis habet cum humiditate amaritudinem quampiam,& acrimoniam.eſculẽtus vero maceratus minime mordax,& maxime emplaſticus redditur. & in medio calidæ,& frigidæ qualitatis conſiſtens,ex aquea,& terrea ſubſtantia temperatus,aërię minimum eſt particeps.

Λ

Lagopus ſiccantis facultatis eſt.

Lampſana illita quandam abſtergendi , & digerendi vim habet.

Lapatium modice digerentem habet vim . Oxylapathum vero præterquam quod digerit,habet etiam quid repercutientis. eorum ſemen eſt euidenter adſtringens Porro hippolapathum cum eo,quod digerit,ipſum quoque etiam repercutit,ſed imbecillius.

Limonij fructus auſterus eſt.

Lichen in petris naſcens abſtergentis & modice refrigerãtis facultatis eſt: & vtriuſque exſiccantis.

Leontopetali radix digerit,ſiccat,calfacitq́; tertio ordine.

Lepidium ex quarto calfacientium eſt ordine.

Leucas acris qualitatis eſt : calfacit autem & ſiccat tertio ordine.

Leucacanthi radix amara eſt,ideóque incidit,& ſiccat tertio ordine.at in calfaciendo primi eſt ordinis.

Leucoij frutex vniuerſus abſtergentis & tenuium partium eſt facultatis : magis tamen flores . & inter eos qui ſicciores ſunt, magis quam virentes. eſt hoc, ſi quid aliud , amarum. fructus quoque eiuſdem facultatis eſt , itémque radices: niſi quod craſſiorum ſunt partium,& magis terreæ.

Leuce arbor, hoc eſt populus alba , mixtę quodammodo temperaturæ eſt ex aquea tepida , & terrena extenuata eſſẽtia:quam ob rem abſtergentis facultatis eſt particeps.

Libanotus,hoc eſt thus,calfacit ſecundo ordine, ſiccat vero in primo . habet quoque parum adſtrictionis . eius cortex vim habet euidenter adſtringentem : ac proinde quoque exſiccat adeo , vt in ſecundo ordine completo collocetur.

tur.conſtat etiam ex craſſioribus,quam thus, partibus,minimeque acrimonię particeps. ramus eius tum ſiccioris, tum calidioris eſt facultatis,quam thus:vt ad tertium vſque exceſſum perueniat. habet etiam quidpiam abſtergentis.

Libanotides tres mollientis ſunt digerentiſque facultatis. habent etiam aliquid abſtergentis,atque incidentis.

Lignys,hoc eſt fuligo,omnis exſiccans eſt.ideóque terreſtris eſt eſſentiæ:habens quaſdam etiam ignis,qui materiam combuſſit,reliquias, eáſque puſillas. tota autem eius natura terrena eſt,tenuium partium.ſpeciales vero in ea differentię ſunt, quæ ex materia combuſta eueniunt: cum ex acriore & calidiore talis etiam fuligo proueniat,ex acriore vero & nõ mordente ſimilis quoque fuligo conficiatur.

Libyſtici radix & ſemen ex genere calfacientium ſunt,& flatus diſcutientium.

Liniſemen calidum eſt in primo ordine quodammodo. éſtque in medio ferme humiditatis & ſiccitatis conſtitutũ.

Lycium egregie diſcutit, ſiccat vero in ſecundo exceſſu. in calore vero mediis quodammodo eſt proximum. habet etiam quidpiã adſtringentis.quocirca abſtergit, & cõtrahit.

Lyſimachios adſtringentem qualitãtem ſuperãtem habet. herbam hanc Lyſimachus rex ad ſanguinis eruptiones cohibendas facere caſu quodam comperit. cum enim equus eius vulnus accepiſſet,ſanguíſque erumperet, hanc herbam, quæ erat ad manus, quámque rex ignorabat, vulneri admouit.ea eruptione ſedata, omnes poſtea ad ſanguinis eruptiones ea vſi ſunt:& ab inuentore Lyſimachiã herbam appellauerunt.

Lychnidis,quę ad coronamenta adhibetur, ſemen calidũ eſt in ſecundo ordine,aut iam etiam in tertio:& eodẽ quoquoque modo ſiccum.

Lotos domeſtica,quam trifolium quidam vocant,abſtergentis modice qualitatis eſt particeps: itémque ſiccantis. in calidi, frigidíque coniugatione media quodammodo eſt. Lotus autem agreſtis plurimum in Libya prouenit. eius̃ ſemen ſecundo ordini calfaciẽtium adſcribitur. abſterget etiã nonnihil: ex Aegyptiæ vero loti ſemine panes etiam conficiuntur.

Lotus vero arbor adſtringentis pauculæ qualitatis eſt particeps:eſt etiam partium tenuium,& exſiccans.

M.

Macer cortex eſt multum acerbus cum leui quadam acrimonia. videtur itaque ex miſta eſſentia conſtare, plurima terrena frigida, paucula vero calida & tenuium partium. quamobrem in tertio ordine ſiccantium eſt; in caloris frigoríſque differentia neutrum inſigniter efficiens.

Malabathri folium ſimilem habet vim ſpicæ nardi.

Malua, agreſtis quidem parum digerentis qualitatis eſt, & leniter mollientis: hortẽſis vero imbecillior eſt. earũ fructus eo eſt valentior, quo etiam ſicciora. nadendromalache vero quæ etiam althæa dicitur, magis digerit quam ſuperiores.

Mandragora ex tertio ordine refrigerantium eſt. & tamen cuiuſdam caloris eſt particeps. & in pomis ineſt quippiá humiditatis: proinde grauem ſoporem inducunt. radicis vero cortex, qui eſt valentior, non refrigerat modo, ſed etiam ſiccat. reliqua interna pars imbecilla eſt.

Marathon, hoc eſt fœniculum, calfacit in tertio, ſiccat in primo. Agreſtis vero, quod hippomarathum vocant, radix & ſemen ſiccioris eſt facultatis quam ſatiui. alterum hippomarathum eſt, cuius ſemen rotundum eſt, & acre, cuius facultas eſt hippomaratho ſimilis, ſed imbecillior.

Maſtiche alba, & Chia adſtringit, mollit ſecundo ordine, calfaciens & exſiccans. nigra vero & Aegyptia magis quam ſuperior ſiccat, ſed minus adſtringit.

Melanthium calfacit, & ſiccat in tertio. videtur etiam tenuium eſſe partium, incidítque & abſterget, cum amaritiem contineat.

Melilotum habet partem adſtringentem, ſed & digerit, & concoquit. copioſior enim in eo eſt ſubſtantia calida, quá frigida.

Mel calfacit, & ſiccat in ſecundo ordine. eſt autem ſimplicis, quoad maxime fieri poteſt, facultatis extergentis. coctum minus acre, & abſtergens redditur. Cæterum ſi quod mel amarum eſt, clarum eſt id eſſe miſtæ facultatis, tanquam ſi noſtrum quiſpiam ei abſinthiũ miſcuiſſet. Sed & ſacchar, quod vocant, mellis eſt ſpecies ſed minus eſt dulce, quam noſtrate: in cæteris ei ſimile. quatenus vero non eſt infenſum, nec ſitim affert, eatenus ab eo differt.

Meliſſophyllõ vim habet marrubio ſimilẽ. ſed eſt illo multo inferius. ex quo fit, vt cũ magna vbique marrubij ſuppetat

copia, melissophyllo vti sit plane superuacaneum.

Mespili arboris fructus multum acerbus est. in germinibus quoque eiusdem & foliis acerba qualitas inest non exigua.

Medij radix austera est, & fluxiones cohibet. semen tenuiũ partium, incidentísque est facultatis.

Meconis, hoc est papaueris omnis est vis refrigerans. satiui semen mediocriter somnum conciliat. aspectu candidum. eius, cuius flos celeriter defluit, semẽ valentius refrigerat. quocirca eo solo nemo innoxie vtetur.

Ex agrestibus vero quod velut sedens caput habet, id medicamentum iam semen habet, valde frigidum, & nigrum. Alterum quod oblongius caput gerit, maxime omnium est medicamẽtũ tum in semine, tum in capitibus, tum in foliis, tum in liquore. valenter enim refrigerat, & vsque ad stuporem, & mortem perducit. Cornutum vero papauer abstergentem, & incidentem vim habet.

Malus nõ omnis est vna natura, veluti nec etiam fructus. quædam enim mala dulcia sunt, quædam austera, quædam acerba, quædam acida, quædam plene exoluta, & aquea: & sane in eis aqueũ exuperat, vt eorũ magis aquea, magísq; frigida sit tẽperatura: in acerbis autẽ terrenũ frigidũ: in austeris vero tum hoc, tum aqueum dulce: in acidis aqueum frigidum, vt in dulcibus aqueum temperatum. Eadem ratio est foliorum succi, corticis arborum, quæ omnia inter se differũt.

Malus persica in fructu, foliis, & germinibus superantem habet amaritiem. est etiam medicamentum digerens. eius fructus frigidiore humidioréque temperatura est.

Malus armeniaca fructum fert secundi ordinis humidorũ & frigidorum.

Malus medica est, cuius fructum citrium vocant: quod in semine exuperantem habet qualitatem acidam & siccam, vt tertij sit ordinis siccantium & refrigerantium: in cortice vero itidem exsiccantem temperaturam habuit, non parum tamen acrimoniæ habentem. idcirco in secundo ordine exsiccat, non tamen refrigerat, sed vel temperatus est, vel paulo inferior. Eius caro crassi est succi, pituitosa, & frigida. nucleus vero, qui re vera est semẽ, amarus est, ideóq; digerit, siccátq; in secũdo. folia quoq; facultatis sũt digerẽtis & exiccãtis.

Mei radices calidæ in tertio excessu sunt: siccę vero in secundo.

Milacis asperę folia acris quidpiam obtinẽt, & calfaciũt.
Milax vero lęuis similem vim superiori possidet.

Mori fructus cuiusdam adstrictionis est particeps. at immaturus præter acerbitatem est etiam aciditatis particeps. tota arbor in omnibus eius partibus mistam habere facultatem videtur ex cohibente,& repurgante cõpositam.in radicis cortice exuperat purgans cum amaritie quadam.in moris vero immaturis cohibens.in foliis & germinibus media quodammodo temperatura est.

Myagri semen oleum effundit, quod emplasticæ facultatis est.

Mycetes,hoc est fungi,frigida, humidáque admodum temperatura sunt,& proxime ad veneni naturam accedunt.

Myles radix contrahentis est facultatis.

Myos ota,hoc est auricula muris siccat in secundo,calorẽ vero nullum insignem possidet.

Myrice,incidentis est, abstergẽtísque facultatis absque insigni siccitate.habet vero etiam quid adstrictionis.at fructus & cortex non paucam adstrictionem obtinent,cum partium tenuitate & vi abstergẽdi.porro myricę combustæ cinis facultatis egregie exsiccantis fit:habétque plurimam incidendi & abstergẽdi vim,at adstringendi perexiguam.

Myriophyllon exsiccantis est facultatis,

Myrrhis dulcem radicem habet,quæ ex secundo calfacientium est ordine,adiuncta quadam partium tenuitate.

Myrrhine,hoc est myrtus ex contrariis substantiis cõstat. in ea tamen terrestre frigidum exuperat. habet quoque aliquid tenuium partiũ calidum : ex quo valenter exsiccat.Iam vero & folia & fructus,& germina,& succus non admodum inter se differunt.Cæterum quod ramis & trunco adnascitur tuberosum, quod myrtada nominant , quo siccius est prædictis , eo etiam adstringit & siccat vehementius . præterea vero folia sicca maiorẽ exsiccandi vim habent, quã viridia.

Moly.huius radix tenuium partium est,& in tertio excessu calida.quam ob rem & incidit,& digerit.

N.

Nardi spuma calfacit excessu primo, siccat vero secundo completo. constat autem ex adstringente satis substantia,& acri calida non multa , & quadam leniter amara.

Nardus Celtica similis est quodammodo in genere facultatis ei,

tatis ei, quæ prædicta est: sed est ad omnia imbecillior, præter quam ad vrinam prouocandá. calidior enim cęteris est, sed minus adstringit.

Nardus montana est superioribus infirmior.

Narthex, id est ferula. eius semen excalfacit, & attenuat. quod intus est, medullámque vocant, cum adhuc virens est, adstringentis qualitatis est particeps.

Napy calfacit, & siccat quarto ordine.

Narcissi radix siccante facultate prædita est. habet etiam quid abstergentis, atque attrahentis.

Neuras siccantis absque morsu facultatis est.

Nerium foris illitum digerendi vim habet, intra corpus assumptum, perniciosum est.

Nymphęę radix, & semen vim habet siccantem absque morsu. quæ vero candidam radicem habet, vehemētiore vi prædita est: eáque nonnihil etiam exterget.

Ξ

Xanthij fructus digerendi vim obtinet.

Xiris tenuium est partium, attrahentis, digerentis, siccantísque facultatis, cum radix, tum multum etiam magis fructus.

Xiphij, hoc est gladioli radix, & maxime altera, quæ superior est, attrahendi, digerendi, & siccandi vim habet.

O

Oē, hoc est sorbum arbor adstringentis qualitatis est particeps.

Oēnos, hoc est vinum in secundo calfacientium est ordine. quod valde vetus est, in tertio, vt mustum ex primo. siccitas vero caliditati eius proportione respondet.

Olostium desiccandi vim habet.

Olynthi, hoc est grossi, acrem, digerentémque cum adstrictione vim habent.

Onagrum, aut onothera, aut onothuris facultatis vini est maxime.

Onoma, aut Sinonis ex acri & amara substantia constat.

Onobrychis rarefacientis, digerentísque facultatis est.

Ononis radicem habet quodammodo tertio ordine calfacientem. eius cortici nescio quid etiam abstergentis inest.

Oxos, id est acetum, ex mista substantia frigida & calida & vtraque tenuium partium constat. sed calidæ præstat frigida. Siccat in tertio completo, cum vtique validum fuerit.

Oxyacanthi fructus acerbus est: habétque partium tenuitatem,& parum etiam incidit.

Opos,id est liquor,Cyrenaicus est omnium calidissimus, & tenuissimarum partium est , maximéque digerit , quanquam & alij quoque abunde calidi sunt,& spirituosi.

Origani genus omne incidentis, attenuantis, exsiccantis, & calfacientis est facultatis in tertio.tragorigano vero quippiam etiam adstrictionis inest.

Orobus, hoc est eruum in secundo excessu intenso desiccat: calfacit in primo,incidit, & absterget, & obstructione liberat.

Orobanche siccę, frigidæque facultatis est primo ordine.

Orchis, aut Cynosorchis, hoc est testiculus canis. huius radix calida,humida, dulcísque est. maior vero radix multã habere humiditatem excrementitiam & flatuosam videtur: quæ minor est,contra, valde elaboratam.

Orchis,quam etiam serapiada vocant siccioris est facultatis,quam primi ordinis censeatur . Siccatus is multo magis exsiccat,habétque aliquid adstringentis.

Osiridis herbæ amara qualitas est,& obstructione liberãdi facultas.

Π

Pancratij radix gustum & vim habet scillę persimilẽ,sed est multo inferior.

Paliuri radix & folia non obscuram adstringendi facultatem obtinẽt:nonnihil etiam digerunt.fructus vero incidentis facultatis particeps est.

Papyrus combusta medicamentũ siccans efficitur,vt charta combusta.sed papyri cinis est imbecillior.

Panaces heracleum . ex hoc fit opopanax , quem vocant: qui excalfacit,emollit,ac digerit.in calfaciendo vero ex tertio ordine est;in siccando, ex secundo. Cortex vero radicis desiccans simul & calfaciens medicamentum est: sed minus, quam liquor.quin etiam abstergentis quid habet.eius etiam fructus calidus est.

Panaces asclepium minus calidum superiore.

Panaces Chironium & ipsum similem habet prædicto facultatem.

Paronychia tenuium partium est,& siccãtis absque morsu facul-

su facultatis in tertio ordine, itémque calfacientis.

Pentaphylli radix desiccat in tertio, perspicuę tamen cali ditatis non est particeps. cæterum tenuium partium est, & morsu vocat.

Piperis radix vires habet costo maxime similes. fructus nu per eius germinãtis longum piper est, ideo fit, vt maturo sit humidius. quare facile perforatur. fructus qui velut omphax est, albũ est piper, ídque est acrius nigro. nam illud est quasi superassatum iam, & super siccatum. vtrunque autem exsic cat, calfacítque valenter. Cæterũ si longũ vitiatum fuerit, deprehendes aqua macerans. nam in quo vitium est, soluitur: non soluitur autem id, quod naturã habet suam. id vero quo piper adulteratur, herba quædam flaua est, ab externis aduecta regionibus, quæ piperi longo aspectu quidẽ est similis, sed gustu discrepat: quo etiã ab eo facillime discernitur.

Perseæ folia adstringentem vim sortita sunt.

Periclymeni fructus & folia incidunt, & calfaciunt.

Peristereon vim habet exsiccandi.

Petasites ex tertio ordine exsiccantium est.

Petroselini semen quemadmodum gustu acre est adiuncta amaritie, ita & actione flatus extinguit. tertio ordine calfacientium, & siccantium continetur.

Peucedani radix, & liquor, & succus eiusdem specie facultatis sunt. Valentior tamen est liquor, egregie calfaciẽs, digerens, attenuans, & incidens,

Peganũ, id est ruta, syluestris ex quarto iam ordine est excalfacientium & siccãtium, satiua ex tertio. éstque non solũ acris gustui, sed etiam amara. ex quo incidit, digerit, tenuiúmque est partium, & flatus restinguit.

Pix sicca quidẽ siccat, calfacítq; secũdo excessu. cæterũ siccare potest magis quam calfacere. Liquida vero contra, calfacere magis, quam siccare. habet etiam partium tenuitatem quandam. Sed & abstergendi vim quandam, & concoquendi, & digerendi: veluti etiam leuem amaritiem, & acrimoniam obtinet.

Pissełæum genere quidem est pici simile, sed ex subtilioribus partibus constat.

Pistacij fructus tenuium est partium, subamarus, aromaticus. ex quo obstructione liberat, & expurgat.

Pityides, hoc est fructus pini, mistæ sũt facultatis, vt adstrin

gant,& acrimoniā quandā, cum amaritie cōiunctā habeát.
Pini cortex exuperantem habet facultatem adstringétem. piceæ vero cortex est huic similis : sed moderatiore vi præditus est.in cono vero maior vis est,& in cortice,& in foliis
Platanus humidioris frigidiorísque essentiæ est non ita multo, quam moderata . eius cortex & pilulæ magis exsiccant.sunt qui combusto cortice medicamentum conficiant. cauenda est lanugo foliis arboris insidens : siquidem spiritu attracta,lædit arteriam, & vocem: aspectúmque & auditum vitiat,si in oculos,aut aures incidat.
Polygonon , hoc est herba sanguinalis, adstrictionem quandam habet,vincítque in eo aqueum frigidum,vt ad secundum gradum completum perueniat . cumque refrigeret ac repercutiat, videtur etiā exsiccare. mas vero est ad omnia efficacior,quam fœmina.
Polygalum folia habet modice austera.superare autem in eo calidum,& humidum videntur.
Polygonatū mistæ facultatis est.habet enim quid etiā adstrictionis,acrimoniæ,amaroris,& insuauitatis cuiusdā,quæ explicari satis verbis nō potest.itaque vsui admodū non est.
Polemonium, quidam phileterium vocant, tenuiū partiū, & siccantis facultatis est.
Poliū gustātibus amarū est,& modice acre. obstrictiones itaque adimit. Polium vero, quo in antidotis vtimur,magis amarum est , magísque acre , quam maius : vt ex tertio sit ordine exsiccantium: ex secundo vero , eoque completo calfacientium.
Polycnemon calfacit & siccat secundo ordine.
Potamogiton adstringit, & refrigerat æque ac polygonū. hoc tamen crassiorum est partium.
Polypodion dulcem, simulque austeram qualitatem exuperantem habet adeo, vt facultate sit valenter exsiccante, & morsu vacante.
Prasiū,hoc est marrubium,amarum est. idcirco tollit obstructiones,absterget, digerítque. hoc statui potest in calfaciendo in secundo fere ordine iam completo: in siccando vero,in tertio.
Propolis facultatis est non valenter abstergentis:satis tamen valide attrahentis. eius nanque essentia tenuium est partium.calfacit autem secundo excessu iam completo.
Ptarmices

Ptarmices flores vim sternutamenti ciendi habent: totus vero frutex digerit. eiúsque calida, & sicca temperatura est, cum virescit, secundi fere ordinis: cum aruerit, tertij.

Pteleæ, hoc est vlmi, folia adstringentem, & abstergentem habere facultatem præ se ferunt. Cortex vero est magis amarus, & adstringens. radices quoque eiusdem sunt facultatis.

Pteris, hoc est filix, amara est, parúmque habet adstrictionis. ac proinde facultatis est valenter exsiccantis, non tamen mordacis. thelypteris vero ei similem vim habet.

Pycnocomi & radix, & fructus, & folia, quæ acria sunt, digerendi, atque attrahendi vim habent.

Pyrethri radix adurentis facultatis.

Pyros, hoc est triticum, in primo calfacientium ordine censetur: non tamen siccare, aut humectare insigniter potest. habet vero etiam quidpiam lentoris, obstruentisque naturę. Quod vero ex eo conficitur amylum tritico frigidius, & siccius redditur. quódque ex pane cataplasma fit, maiorẽ habet vim digerendi, quam quod ex tritico constat, cum panis & salem & fermentum adiunctum habeat: siquidem fermento vis inest attrahendi, euocandique ea, quę in imis corporis partibus delitescunt.

P

Rhamnus desiccat secundo excessu: refrigerat vero in primo completo.

Raphanis, hoc est radicula, in primo excessu calfacit, in secundo siccat. agrestis est efficacior in vtraque facultate. iam & semen efficacius est, quam planta. facultas porro digerẽdi in eis inest.

Rheum mistæ facultatis est. habet enim quid terrenum frigidũ, vt eius declarat adstrictio: ei quoque acrimonia quædam inest: sique plusculum mandatur, leniter calida conspicitur. est etiam substantię cuiusdam aëreæ, tenuiúmque partium particeps.

Resinę omnes siccãt, & calfaciunt. inter se vero discrepãt quod plus, minúsve in gustu acrimoniæ, in facultate caloris sint nactæ: quódque alię plus, alię minus tenuium sint partium: quod denique alię adstrictiones sortitę sint, aliæ nõ item. Iure autem in omnibus sibi prima vendicauit lentiscina, quam mastichen vocant. nam præter quam quod pauca

ei ineſt adſtrictio,hoc etiam accedit,vt ſine moleſtia ſiccet. minimum vero acris eſt, & maxime tenuium partium.inter alias primas tenet terebinthina:non tamé æque perſpicuam vt maſtiche , adſtrictionem continet . cum vero amaritiem quandam habeat, magis quam maſtiche , digerit. ob quam etiam qualitatem vis abſtergendi eidem ineſt.præterea vero ex alto magis, quam aliæ reſine, trahit,quippe cum è partibus etiam tenuioribus conſtet . Peucina vero , & magis etiam ſtrobilina ſunt prædictis acriores : non tamen magis digerunt, nec magis attrahunt. mediæ inter eas ſunt pinea,& abiegna:quæ ſunt terebinthina quidem acriores, minus tamen acres quam peucina, & ſtrobilina. terebinthina vero habet etiam mollientem vim:ſecundo loco in molliendo lentiſcina cenſetur:ſicut & cypariſſina in acrimonia.

Roſarũ vis ex aquea ſubſtãtia calida duabus aliis qualitatibus adſtringenti, & amara commiſtis eſt cõpoſita.flos earum magis,quam roſæ,abſterget.& proinde ſiccat.

Rhodia radix tenuium partium, digerentíſque facultatis eſt.& in principio tertij exceſſus calfacit.

Rhododaphne.tota eius ſubſtantia pernicioſa eſt. temperatura vero tertij ordinis incipientis calfacientium eſt: primi vero ſiccantium.

Rhœa, hoc eſt malum granatum , omnis adſtringentem qualitatem habet non tamen in omnibus ea exuperat:quædam enim granata acida ſunt,quædam dulcia magis , quam auſtera.& ſane quæ ex vnoquoque vtilitas fertur, ea ex vincente qualitate proueniat neceſſe eſt.porro acini magis, quã ſuccus, adſtringunt: magis vero quam hi,adſtringunt etiam putamina,quæ malicoria vocant.punici vero flores illis adſimilem vim habent.

Rhus adſtringit,ſiccátq;: eius vero fructus maxime & ſuccus ad vſum adhibentur, in quibus valida auſtera qualitas ineſt.ſiccat igitur in tertio,refrigerat in ſecundo.

Rhypos,hoc eſt ſordes ea quæ ex ſtatuis eſt,digerit,mollit habétque aliquid acrimoniæ,propter æruginem,quam ſumpſit à ſtatua.Sordem vero ex palæſtra πάτον nominant.conſtat hæc ex rebus differentibus,ex puluere inquam, oleo,humana ſorde,& ſudore.ergo puluis emplaſticam vim,& refrigerantem & repercutientem habet:oleum mollienté: ſudor & ſordes digerentem.

Sagape-

Σ

Sagapenum liquor eſt calidus, tenuiū partium,non ſecus quam alij liquores.ſed & abſtergendi vim quandam habet.

Sampſuchus facultatis eſt tenuium partium,& digerentis, ſiccátque & excalfacit tertio ordine.

Sarcocolla lachryma eſt quæ miſtam facultatem habet ex emplaſtica ſubſtantia quadam, & paucula amara. quam ob rem ſine morſu exſiccat.

Satyriū humidū eſt & calidū ſua tēperie: ideóq; guſtantibus dulce videtur.ei tamen excremētitia,flatuoſaque humiditas ineſt. eadem quoque facere poteſt herbæ ipſius radix.

Selinon, hoc eſt apium, calidum eſt, & flatus diſcutit, & ſemen magis, quam herba. ſimilis facultas eſt in oreoſelino.hippoſelinon vero imbecillius eſt, vt oreoſelinon valentius.

Seris ſubamara eſt,ídque magis agreſtis,quam picrida vocant,aliqui vero etiam cichorium:éſtque frigidæ,& ſiccæ tēperaturæ in primo exceſſu. Satiua autem magis, quam agreſtis refrigerat, ſed humiditatis externæ multa copia admiſta ſiccitatē reſtinguit. vtraque adſtringentis facultatis eſt particeps,velut chondrila.

Seriphum ſimile eſt abſinthio. ab eo tamen diuerſum eſt, quod non æque,vt illud,adſtringit,magíſque calfacit, & amarorem quendam cum ſalſedine recipit, & ſtomacho eſt infenſum.quin calfacit etiam in ſecundo ordine intenſo, in tertio vero exſiccat.

Seſeleos & radix, & multo magis fructus de numero calfacientium eſt,& tenuium itidem eſt partium.

Seſamum emplaſticum eſt, & molliens, & modice calidum.eiuſdem quoque facultatis eſt oleum,quod ex ipſo cōficitur.

Seſamoides magnum,quod etiam Anticyricum veratrum appellatur,propterea quod eius ſemen perinde, vt veratrū, purget, cum in aliis facultatibus eſt veratro ſimile, tum vero in abſtergendo, calfaciendo, & ſiccando, ſimiles illi vires habet.

Seſamoideos albi ſemen quandam etiam qualitatem acrē habet. multum nanque amarum eſt. calfacit igitur, extergit,& rumpit.

Sideritis habet etiam quiddam abstergentis : sed plurima eius pars est humida & frigida modice . paucę quoque adstrictionis est particeps . quidam hanc vocant Achillion sideritim:in hácque maior adstringendi vis,quam in superiore inest.

Sycios,hoc est cucumis,esculẽtus,qui iam est maturus , tenuiorum partium substantiæ est . qui vero non est eiusmodi,crassiorum:non est tamen abstergentis , & incidentis facultatis particeps.in eis vero superat humida, frigidáque tẽperatura:vt in secundo ordine collocentur . attamen si quis semen,aut radicem arefaciat, iam primi ordinis cõpleti siccantium reddentur . in his quoque maior abstergendi vis, quam in carne fructus inest.

Syciu vero,hoc est cucumeris agrestis succus qui ex fructu exprimitur,quem elaterium vocant, extreme est amarus , & tenuium partium,& leuiter calidus, vt ex secũdo ordine cẽseatur:est etiam digerens . radicis vero succus , atque is qui ex foliis colligitur,licet similem elaterio vim habeat. imbecillior tamen est.radix quoque similem facultatem possidet: siquidem extergit , digerit, emollit.cortex tamen magis exsiccat.

Silphij liquor calidissimus est,quinetiã folia,fructus, caulis,& radix egregie calfaciunt.sed omnia sunt magis flatuosæ substantiæ.& foris imposita sunt efficaciora :& præcipue liquor,in quo valde trahendi facultas inest . attamen & excrescentia amoliendi, & liquandi vim quandam habet.

Sinon calidus est,subamarúsque,& obstructiones disiicit.

Sion calfacit,& digerit.

Sisari radix calfacit secundo ordine,habétque amaroris & adstrictionis quidpiam.

Sisymbrium tenuium partium, digerentis, calfacientis, & siccantis in tertio ordine facultatis est . eius semen est partium tenuium,& calidæ facultatis.

Sisymbrium , quod cardaminem etiam vocant , cum aridum est,tertij ordinis est calfacientium & siccantium : cum viride,secundi.

Scandix subacre,& subamarum est:& secundi ordinis intensi est calfacientium & siccantium.

Scilla valde incidentis est facultatis,& secundo ordine calefacit.

Scolymi, hoc est cardui radix calida est in secundo ordine iam completo, aut initio tertij. sicca vero in secundo.

Scordium habet quid amaroris, acerbitatísque, & acrimoniæ, ideóque viscera expurgat, & excalfacit.

Scorodon, hoc est allium calefacit & exsiccat in quarto excessu. quod vero ophioscorodon dicitur, agreste alliũ est, ac domestico valentius.

Scordoprasum vero sicut gustu, & odore mistam ex scorodo, & praso, hoc est ex allio & porro qualitatem obtinet, ita etiam viribus.

Scorpioides calfacit in tertio ordine: siccat in secundo.

Smilax perniciosæ facultatis est planta.

Smyrna, hoc est myrrha, secundi gradus est calfaciẽtium, & siccantium. est etiam non exiguæ amaritiei particeps. eíq; abstergendi vis inest.

Myrrha vero Bœotica vim habet calfaciendi, molliendi, & diffundendi.

Smyrnium calidum, siccúmque est in tertio ordine.

Sonchus ex aquea & terrestri essentia, vtraque leniter frigida constat: est etiã cuiusdam particeps adstrictionis, & cui denter refrigerat. cum vero plane exaruerit, eius temperatura terrestris redditur cum mediocri calore coniuncto.

Sparganium exsiccantis facultatis est.

Sparti, hoc est genistæ, quo etiam vites alligant, tum fructus, tum virgarum succus non instrenue attrahentis facultatis est.

Stachys frutex marrubio similis, acer est & amarus, tertióque ordini calfacientium attribuitur.

Stœbes fructus & folia adstringentem sine morsu vim habent. in siccando vero tertij quodammodo ordinis principium attingit.

Stœchadis amara qualitas est, & modice subadstringens: temperatura vero composita ex frigida terrena essentia exigua, vnde adstringit, & extenuat altera terrena copiosiore: ex qua amara est. ex vtriusque congressu tollit obstructionem, attenuat, exterget, & roborat.

Stratiotes aquatilis humidus & frigidus est: terrestris vero nonnihil adstrictionis habet.

Struthij radix acris gustu est, ex quarto quodammodo ordine. atque etiam absterget.

Styrax calfacit,ſiccat,mollit, concoquit. fuligo eius combuſti eſt thuris fuligini quodammodo ſimilis.

Syca, id eſt ficus aridæ vim habent excalfaciendi in ſecũdo fere ordine iam completo. habent etiam quid partiũ tenuitatis.ex caricis quæ pinguiores ſunt, magis concoquere poſſunt:quæ acriores,magis abſtergere,& digerere.quod vero ex iis plurimum in aqua coctis conficitur,ſimile eſt melli non ſolum conſiſtentia,ſed etiam facultate. Caprifici autem ficus acris & digerentis ſunt facultatis.ſic quoque domeſticarum plantarum primæ ficus.

Syce,hoc eſt ficus arbor,temperaturę eſt calidę,& tenuiũ partium.vt & eius liquor,& ſuccus,qui ex foliis exprimitur, atteſtantur.agreſtis vero fici liquor, & ſuccus valentior eſt. coliculi vero eius adeo ſunt calidi, ac tenuium partium, vt carnibus bubulis duris adiecti teneras eas faciant.

Symphytum petręum habet ſecandi vim quampiam, habétque etiam quampiam contrahendi.& tertio præterea loco humiditatem quandam non immodice calidam: ex qua dulce videtur,& odoratu iucundum. Commanſum vero ſitim extinguit. poteſt ergo digerere, & contrahere, & conſtringere. Symphytum vero alterum magnum ſimilem prædicto vim habet.guſtantibus tamen non dulce eſt,nec odoratum.quatenus vero lentum eſt,& pruritum excitat, ſcillæ eſt ſimile.vtuntur eo ad omnia,ad quæ ſuperiore.

Spondylij fructus & radix acris, incidentíſque facultatis eſt.

Schĩnos,id eſt lentiſcus ex aquea ſubſtantia leniter calida, & terrena frigida non multa compoſitus eſt:ob quam etiã modice adſtringit. ſiccat igitur in tertio ordine iam cõpleto.in differentia vero caloris,& frigoris eſt quodam modo medius.ſimilem porro habet adſtrictionem in omnibus eius partibus,in radicibus, in ramis, in extremis turionibus, in germinibus,in foliis,in fructu,& cortice denique. ſuccus vero qui ex foliis exprimitur, ſimilis quodammodo temperaturæ eſt,vt modice adſtringat.

Schinu anthos calfacit moderate, & adſtringit moderatius,nec plane à tenuitatis abeſt natura. eo magis adſtringit radix.quem vero florem vocant,calidior eſt.

Schœnos leia,id eſt iuncus læuis. huius quædã oxyſchœnos,quædam holoſchœnos. fructus autẽ holoſchœni ſomnum

num inducit:oxyſchœni vero fructum ferentis,ſomnum ipſe quoque,ſed minus affert. conſtant autem ex terrena ſubſtantia leniter frigida,& aquea leniter calida.

T

Terebinthi cortex, folia, & fructus quiddam habent adſtringentis:ſed & ſecundo ordine calfaciũt. ex quo iam planum eſt,ea ſiccare.recentia vero hęc,humidáque adhuc modice,ſiccata vero,ſecundo ordine.fructus vero ſiccus eſt, vt prope ad tertium ordinem ſiccantium accedat.

Teutlon,hoc eſt beta nitroſæ cuiuſdam facultatis eſt particeps:qua abſterget,& digerit.ad hęc tamẽ valentior eſt beta alba.nam nigræ adſtrictionis quidpiã accedit. ídque potius in radice eſt.

Teucrium incidendi, tenuiúmque partium facultatis eſt. ponátque ipſum quiſpiam in ſecundo ordine calfacientium, & tertio exſiccantium.

Tephra cinis habet in ſe partim terrenum, partim velut fuliginoſum.hęque partes tenues ſunt, & maceratis aqua cineribus & colo traiectis ſimul abeunt: quod vero reſtat,terrenum,& infirmum, & morſu vacans efficitur, calida vi in lixiuio depoſita. Non omnis tamen cinis eiuſdem exquiſite temperaturæ cenſetur: ſed pro materiæ combuſtæ differentia variatur. ergo ex lignis acerbis cinis non parum contrahit adſtrictionis. ex iis vero, quæ talia non ſunt,vt ex ficulnis,cinis abſtergentis facultatis efficitur.

Titanos, hoc eſt calx, eſt etiam cineris ſpecies quædam, qui tenuiorum partium eſt, quam qui ex lignis conficitur. calx lota medicamentum ſiccans ſine morſu facit. magíſque ſi bis, térve lauetur. fit autem valde digerens, ſi marina abluatur.

Telephium abſtergentis eſt facultatis,calidęque in primo ordine:ſiccæ vero in ſecundo intenſo.

Telis, hoc eſt fœnum græcum calfacit ſecundo ordine,& primo exſiccat.

Tithymali omnes acrem qualitatem vincentem habent: ſúntque ex quarto calfacientium ordine. ineſt eiſdem amarities,eorũ vero liquor eſt validiſſimus:deinde fructus & folia.ſed & radix earundẽ facultatum ęſt particeps:non tamen

æque. Cúmque ſeptem numero ſint, validiſſimus omniũ eſt, qui caracias dicitur, & qui myrſinites, & qui in petris arboris inſtar naſcitur. deinde is, qui verbaſco eſt ſimilis, & cypariſſias: tum qui paralios, poſt eos, qui helioſcopius nominatur. prędictę vero horum facultatis proportioni cineris, ac lixiuij ab eis confecti facultas reſpondebit.

Tragacantha ſimilem gummi vim habet emplaſticã quandam, & quæ acrimoniam obtundit: atque etiam ęque ac illud, exſiccat.

Tragij folia, fructus, & lachryma trahentis, digerentíſque facultatis ſunt. ac tenuium partium & calidum tragium eſt in tertio quodammodo ordine. alterum vero quod eſt minus, non parum habet facultatis adſtringentis.

Tribulus ex ſubſtantia humida modice, eáque frigida conſtat. in terreſtri vero excellit terreſtre frigidũ, quod adſtringens eſſe comprobauimus. in aquatili vero, aqueum. cæterũ terreſtris fructus tenuium eſt partium.

Tripolij radix acris, calidáque in tertio exceſſu eſt.

Trifolium, aut aſphaltion in calfaciendo, & exſiccando tertij eſt ordinis.

Trichomanes eadem poteſt omnia, quæ adiantum.

Trychnon, hoc eſt ſolanum, eſculentum adſtringit ac refrigerat in ſecundo exceſſu. Ex cęteris quæ veſca non ſunt, vnum halicacabum nominatur, quod ruffum habet fructũ, acino vuæ tum figura, tum magnitudine ſimilem. ídque in facultate foliorum eſt hortenſi perſimile, fructum ferens, qui ad ciendam vrinam valet. Alterũ vero fruticoſum, & ſoporiferum ſimile eſt papaueris liquori, ſed imbecillius. tertium præterea eſt furioſum, quod ad medicinas, quę intra corpus ſumuntur, eſt inutile. nam ſi quis drachmas eius quatuor ſumat, mortem afferent: ſi pauciores, furorem. vna certe innoxie ſumitur. & tamen nec ipſa vtilitatis quidpiam obtinet. radicis cortex foris admotus ſiccat ſecundo ordine completo, & incipiente ſecundo refrigerat.

Y

Hyacinthi radix in primo ſiccantium, in ſecundo iam cõpleto refrigerantium ordine conſtituitur. fructus leniter extergit, & adſtringit, tertio ordine deſiccans: & in medio caloris & frigoris poſitus.

Hydna,

Hydna,hoc eſt tubera,vincentem habent terrenam eſſentiam, exigua quadam tenuium partium adiuncta portione.

Hydropiper calidum eſt illud quidem, ſed non æque, vt piper.itémque digerit.

Hyoſcyamus, hoc eſt altercum, qui nigrum ſemen fert, inſaniam,ſoporémque affert. proximam ei facultatem obtinet is,qui ſemen modice flauum gerit.vterque autem vitandus eſt,vt inutilis, & pernicioſus. Cæterum cuius ſemen & flos candidus eſt, qui ex tertio eſt ordine refrigerantium,ad medicinam eſt maxime accommodatus.

Hypericon calfacit,& ſiccat,éſtque eſſentiæ tenuium partium.

Hypecoon ex tertio eſt refrigerantium ordine,vt à papauere parum abſit.

Hyppogloſſum & radicem & ſuccum mollientis facultatis habet.

Hyſſopum calfacit, ſiccátque in tertio ordine: eſt item tenuium partium.

Φ

Phaci,hoc eſt lentes, non valenter adſtringunt. medium vero caliditatis,& frigiditatis tenent: atque etiam in ſecundo ordine ſiccant.

Lens vero paluſtris humidæ, frigidęque temperaturæ ex ſecundo gradu eſt.

Phaleridis ſuccus,& ſemen, & folia aliquid tenuium partium,& calidi poſſident.

Phalangites facultatem habet tenuium partium,& ſiccantem.

Phlomi,hoc eſt verbaſci,cuius alba,& cuius nigra ſunt folia,radix acerba eſt:folia vero digerunt. Sic & aliorum folia ſiccandi,& modice extergendi vim habent.

Phœnix,hoc eſt palma arbor, in omnibus eius partibus adſtringentis facultatis eſt particeps.ac ramorũ quidem ſuccus auſterus eſt ex aquea eſſentia tepida, & terreſtri frigida compoſitus.Similis quoque naturæ eſt medulla,quam cerebri nomine appellant.eius fructus, ac præcipue dulcis non exiguæ caliditatis particeps eſt.íſque foris admotus roborat, ſiccat,contrahit,ſtipat, & denſat. quod vero elaten vocant, hoc eſt tenerum palmæ germen, eandem vim habet, quam

cerebrum. quod denique velut proprium eius eſt tegmen, adſtringentem ipſum quoque facultatem obtinet, cæterum magis quam omnia antedicta exſiccat. eſt etiamnum plantæ radix ſiccantis ſine morſu facultatis, eíque aliquid adſtrictionis ineſt.

Phorbion vim habet tenuium partium, trahentem, atque extergentem.

Phu radix vires habet nardo ſimiles, ſed in pleriſque inferior eſt. vrinas autem ciet magis, quam Indica, aut Syriaca nardus: ęque vero ac Gallica.

Phycos, id eſt alga. humens adhuc alga, & viridis in ſecundo ordine ſiccat & refrigerat. aliquid etiam modice adſtringentis obtinet.

Phyllitis acerbæ qualitatis eſt.

Phyllon hoc eſt folium malabathri iure prætermiſit: ait enim ipſum vim nardo ſimilem obtinere: qua de iam prius eſt dictum.

X

Chalbane. Galbanum mollientis, digerentíſque facultatis eſt. in calfaciendo fuerit ſane ex tertio ordine incipiente: in ſiccando vero in principio ſecundi ſtatuatur.

Chamædrys amaram qualitatem cæteras ſuperantem habet. eſt & quodammodo acris, incidítque, & obſtructiones pellit. ponat eam quis in tertio ſiccantium, & calfacientium ordine. magis tamen calfacit, quam ſiccat.

Chamæciſſi flos cum valde amarus ſit, obſtructione iecur liberat.

Chamęlea amaram qualitatem cæteris excellentem habet.

Chamæleuces calida facultas in tertio ferme ordine eſt: ſicca vero in primo.

Chamæleontis radix, nigri quidem letale quiddam poſſidet, quá ob rem ea foris vtimur: eſt enim ſicca in tertio iam gradu ferme. calfacit vero in ſecundo completo. albi vero radix valet etiam ad partes internas, eandémque temperaturam, quam nigri habet: niſi quod hęc eſt magis amara, quam illa ſit.

Chamæmelum partium tenuitate eſt roſæ ſimile: calore vero ad olei vires animanti familiares & temperatas magis accedit. proinde laſſitudini, ſiquid aliud, in primis confert: do-

doloréſq; mitigat, téſa remittit, & laxat: modice dura emollit, conſtipata rarefacit, & febres, quæ citra viſceris alicuius inflammationem mortales vexant, diſcutit, ac pręſertim quę ex humoribus bilioſis, aut cutis denſitate exoriuntur. has ergo febres ſanare chamæmelum poteſt: eáſque cum iam concoctę fuerint. & tamē cęteris omnibus egregie prodeſt, quæ melancholicę ſunt, aut pituitoſæ, & ex inflammatione viſceris exortæ. nam & harum remedium præſtantiſſimum eſt, cum iam concoctis adhibetur. ideo fit, vt hypochondriis, ſi quid aliud, pergratum ſit. ſed & lini ſemen viſceribus, quę in hypochódriis ſunt, gratum eſt, ſed tamen minus, quam chamæmelum: ſiquidem & minus eſt calidum, & eſt etiam partium craſſarum. attamen in aſcenſu, atque incrementis inflammationis, & pręſertim earum, quæ in externis ſunt partibus, roſaceum chamæmelo præſtat: quippe cum tepida caliditate, & leui adſtrictione eiuſmodi indigeant.

Chamæpitys amarũ saporé habet acri validiorem. quam ob rem expurgat, abſtergétque viſcera magis, quã calfaciat. præterea ſiccat in tertio, calfacit in ſecundo.

Chamæſyce abſtergentem, acrémque vim poſſidet.

Chelidonium, valide abſtergentis, & calidæ facultatis eſt ordine tertio, ſimilitérque ſiccantis. Minus vero chelidoniũ, cum acrius maiore ſit, cutim ſtatim exulcerat. itaque quarto iam ordini incipienti calfacientium aſſignabitur.

Chondrila. hanc etiam ſerin quidam nominant. eſt enim eiuſdem fere cum illa facultatis: niſi quod guſtu amariuſcula eſt: quam etiam ob rem magis ſiccat.

Chondrus. alica emplaſticę, concoquentíſque naturæ eſt, ęquæ ac triticum: éſtque ceu materia quædam ad vehementiora medicamenta excipienda accommodata.

Chryſocomes, aut chryſitidis radix acrem ſimul, atque adſtringentem qualitates vincentes habet. quam ob rem non eſt ad multas res vtilis.

Pſyllij ſemen ſecundi ordinis eſt refrigerantium. inter ſiccantia & humectantia medium tenet locum.

Pſeudodictamnum iure pertranſiuit, quoniam dictamni vim obtinet, de quo iam diſſeruimus.

Ocimum ex secundo ordine calfacientium est. ei quoque excrementitia humiditas inest. quocirca nec etiam commodum est, vt intra corpus assumatur. extrinsecus vero illitum ad digerendum, & concoquendum valet.

Ocimoides. huius semen tenuium partium, & siccantem sine morsu facultatem habet.

DE TERRAE DIFFERENTIIS, & facultatibus.

Terra omnis siccandi vim habet. cúmque nulla penitus ignea substantia eidé sit admista, tum citra vllű omnino morsum siccat. ad quã etiam rem ei adiumento est lotio.

Samia refrigerandi modice vim habet. abstergendi vero valde moderate, Selinusia, & Chia: itémque sine calfactione, & refrigeratione insigni.

Cimolia cum mistę facultatis sit, & refrigerás habet quippiam, & nonnihil etiam digerens. quocirca lota hoc abiicit. non lota vero vtrisque his facultatibus agit. vtráque vero facultatem facile indicat, cum illi humores naturæ contrariæ miscentur. nam repercutientibus, ac refrigerantibus mista, lutum quod ex ea, atque illis fit, repercutit, & refrigerat. si digerentibus misceatur, digerit.

Ampelitis terra magis medicata est: siccátq; & digerit. non est autem ita morsus expers, nec ita mitigandi vim habet, vt Samia, Chia, & Selinusia. at Cimolia, quę his est paulo valentior, est etiam morsus expers, ac pręsertim elota.

Cretica vero est his quodam modo similis: verum satis imbecilla, multúmque habet aëriæ substantię. abstergendi tamen ei vis inest.

Lemnia valentissimas harum omnium vires habet: éstque adstrictionis particeps.

Eretriensis hac etiam valentior est: non tamẽ vsque adeo vt mordeat. si lauetur, valde moderata efficitur. non secus, quam supradictę. sunt qui eam comburunt, & tenuiorũ partium faciunt: vt & ad vim digerendi transeat. si vsta lauetur, acrimoniam in aqua deponet: subtilitatem vero, quam ex vstione acquisiuit, retinet, magísque desiccat.

Est alia quoque terra, quæ pnigitis vocatur, tota quidem facul-

facultate Cimoliæ similis, sed colore nigra, qualis est ampelitis.

Alia quoque terra ex Armenia, quę Cappadocię finitima est, affertur, maxime siccans, colore pallido, facilliméque in leuorem soluitur, vt calx. vocatur autem eorum lingua, zarina: in Syria vero zarnacha nominatur. mons in quo prouenit, est ciuitatis, quæ Bagauona appellatur: ager vero in quo est mons, Agarra dicitur. Cæterum terram ipsam expertem mistionis substantiæ, quæ sit alterius generis, vim habere citra morsum exsiccandi censendum est. Sed cum nullum corpus mistionis exquisite expers reperire non queas, inspicienda commistio est eorum, quæ illi accidunt: idque & in leuitatis, & in grauitatis differentiis, & iis, quas gustus affert. nam si qua adstrictio appareat, tantum assumpsit frigiditatis, quantum habet adstrictionis: sin etiam acrimonia quædam appareat, tantum consequitur caloris, quantum ei inest acrimoniæ. in leuitate & grauitate idem considerandum est: cum leuitas inde oriatur, quod in tota eius temperatura copiosa sit aërea substantia: grauitas vero quo maior sit, eo etiam magis sincera terra habeatur. terrę autē proprium est, vt igni admota non fundatur, & vt aqua irrigata in lutum facile soluatur.

DE LAPIDIBVS.

Lapis hæmatites tantum frigiditatis, quantum etiam adstrictionis possidet.

Melitites vero calorem temperatum habet propter dulcedinem temperatam.

Galactites mediam inter hos vtrosque temperiē obtinet.

Schistos vero hæmatiti persimilem vim habet: sed imbecilliorem. Porro cum lapidibus omnibus cōmune sit, vt exsiccent, quotquot ex eis in succum soluti nullam euidentem qualitatem gustui afferunt, hos esse infirmissimos, & minime mordaces putandum est: at qui perspicuam gustui qualitatem offerunt, hos pro qualitatis proportione vim habere: vt si adstringant, ad comprimēdum, constringendum, condensandum, & contrahendum: si mordeant, ad calfaciendum, ad digerendum, & ad liquandum valeant. medij vero sint, qui citra morsum & adstrictionem solum abstergeant. Ergo hęmatites, schistos, galactites, & melitites in succum soluuntur

ad mortarium,aut cotem atteri: cum ſint etiam alij lapides, qui in ſuccum ſoluantur: vt qui in Aegypto naſcitur, quo vtuntur ad ſplendorem linteis indendum.eſt autem minime omnium prędictorum qualitatis particeps,neque adſtrictionem,neque morſum,neque abſterſionem vllam oſtendit.idcirco id ſolum huic lapidi ineſt,vt exſiccet.

Omnium autem prædictorum lapidum valentiſſimá vim habet, qui ex Aethiopia affertur, quodammodo ſubuiridis iaſpis. ſoluitur hic lapis in ſuccum lactei coloris: mordaci tamen guſtu eſt.

Eſt & alius lapis,cuius valentes vires ſunt, qui in Paleſtina Syriæ naſcitur,& Iudaicus appellatur.

Pyrites quoque ex iis eſt,qui valenté vim habent.ad ſummam vero acres accommodati ſunt ad abſtergendum, detergendum,detrahendum,extenuandum,digerendum,vehementer ſiccandum,& colliquandum.

Huius facultatis habetur etiam Phrygius. nam valenter ſiccat,habétque nonnihil adſtrictionis,& mordicationis.

Ageratus quoque lapis ex miſta facultate abſtergente, & digerente conſtat.

Aſiæ petræ flos tenuium eſt partium,vt fluidas carnes ſine morſu eliquet.petra vero,in qua naſcitur,quamuis illi ſimilem vim habeat,actionis tamen vehemétia illi cedit. flos enim eſt petra multo potior, non ſolum quod magis colliquet,& digerat,& velut ſale condiat: ſed etiá quod hęc abſque vehementi morſu faciat.præterea hic aſię petræ flos neſcio quid ſalſi habet in guſtu,vt poſſimus facere cõiecturam, ipſum naſci ex rore quodam ex mari in petra reſidenti, qui poſtea ſolis radiis tactus inareſcat.

In lapidibus continetur etiam magnes, quem herculeum vocant:habétque vim hęmatitæ ſimilem.

At Arabius quem vocant,elephanti ſimilis,ſiccandi & abſtergendi vi prędítus eſt.

Itémque is,qui Alabaſtrites appellatur,vſtus in medicinę vſum venit.

Smiris quoque valenter abſtergendi vim habet.

Pumex etiam inter lapides numeratur: éſtque eiuſdem facultatis, quatenus ad abſtergendũ pertinet: quemadmodum etiam teſta figulina: & multo magis clibanorum: ſed ſmiris habet etiam aliquid acrimoniæ: ideo fit,vt nõnulli eundem medi-

medicamentis addant, quæ adurendi & exsiccandi vi præstant. sed si pumex comburatur, nulla re erit ad eosdem vsus smiri inferior.

Lapides quoque in spongiis reperti frangendi vim obtinent, non tamen ita validam, vt ii, qui ex Cappadocia conuehuntur: quos in Argæo nasci perhibent. soluuntur hi in succum lactei coloris. ex quo perspicuum est, eos extenuandi vim habere, nec insigniter calefacere.

Ostracitem vero lapidem laudari à quibusdã audio, quasi desiccandi valenter facultatem habeat, ex adstrictione & acrimonia temperatam: vt etiam eum, qui Geodes vocatur, abstergere.

Naxię vero cotis ramentum refrigerantis est facultatis.

Ophites lapis abstergendi, & frangendi vim habet: ceu etiam vitrum. ipsum enim ex vino albo & tenui epotum lapides, qui in vesica sunt, valenter confringit.

Proprietatem vero quibusdam lapidibus nonnulli inesse attestantur: qualam re vera viridis Iaspis habet: qui stomachum, & os ventriculi suo adhæsu iuuat. huius etiam lapidis ego quoque periculum abũde feci. torquem enim ex huiusmodi lapillis confeci, & collo suspendi ita, vt lapides ventriculi os attingerent. perspicue nanque prodesse videbantur.

Ophitem vero lapidem vir quidam, cui adhiberi fides potest, re vera asseuerauit, appositum iuuare eos, qui à serpentibus icti fuissent.

DE METALLICIS.

A

ALes. sales siue fossiles sint, siue ex mari oriãtur, similem facultatem obtinent. eáque ex duabus qualitatibus abstergente, & adstringente mista est. vtrunque vero siccare, supra fuit perspicue declaratum. differunt autem quod sales, qui ex terra fodiuntur, sunt densioris essentię: ex quo fit, vt crassiorum sint partium, magísque adstringant. sales vero vsti magis digerunt, quam ignem non experti: quatenus eorum corpus tenuiorum partium est redditum. non tamen æque ac non vsti, contrahere, densaréque etiam firmam substantiam possunt.

Armeniacum vim habet abstergentem adiuncta leui acrimonia, & adstrictione leuissima.

Arſenicum tam combuſtum, quam non combuſtum adurentis facultatis eſt. id vero vſtione reddi tenuiorũ partium plane conſtat.

Aphronitrum à ſpuma nitri differt. nitri enim ſpuma exſiccans medicamentum eſt, aſpectu triticeæ farinæ ſimilis: aphronitrum vero farinæ ſpeciem non habet: neque ſolutum eſt, ſed eſt concretum, & coactum. quo omnes, qui in balneis ſordes detergunt, vtuntur: habétque abſtergendi, ac digerendi facultatem. at ſpuma nitri eiuſdem quidem eſt naturæ, ſed tamen eſſentię tenuioris eſt. nitrũ vero mediam habet vim inter aphronitrũ, & ſalem. aphronitro enim ſola abſtergendi vis ineſt: ſali vero etiã adſtringendi: nitro inſunt vtræque: ſed minima adſtringens, multo vero maior abſtergens.

Γ

Gypſum præter communem omnium terrenorum, lapidoſorúmque corporum facultatem, per quam ſiccare dicta ſunt, hoc etiam eſt conſequutum, vt ſit emplaſticæ facultatis. at combuſtum non ęque eſt emplaſticũ, cæterum tenuiorum partium, & magis ſiccans redditur. quinetiam repercutiendi vim habet, & pręſertim oxycrato maceratum.

Δ

Diphryges ex miſta qualitate, & facultate conſtat. habet enim in ſe quiddam adſtringens, & acre mediocriter.

Θ

Theon. ſulfur omne trahendi vim habet. temperatura calidum, eſſentię vero tenuis eſt.

I

Ios. ærugo guſtantibus acrem qualitatem offert. digerens vero, & detrahés eſt, & liquans non teneram modo, ſed duram etiam carnem.

K

Cadmia ſiccantis & leuiter abſtergentis facultatis eſt. in caliditatis autem & frigiditatis differentia eſt quodam modo temperata. tenuior autem eſt, quę botryitis, craſſior vero quæ placitis appellatur.

Cinnabaris acris modice facultatis eſt. habet vero etiam quidpiam adſtrictionis.

Ciſſe-

Cisseris. pumex quid habet abstergens. si comburatur, tenuiorum fit partium: sed vrendo parum acrimoniæ contrahit: eámque lauando deponit.

Cœruleus acris est facultatis, detrahentísque, ac digerétis potioris, quam cinnabaris. est etiam adstrictionis particeps.

A

Lepis. squama quædam ferri est, quædam æris, & stomomatis. quidam etiam helitim squamam nominát. omnes autem valenter siccant, sed differunt inter se, & quod magis, minúsve siccent: & quod tenuioris, aut crassioris sint essentiæ: & denique quod maioris, minorísve adstrictionis sint participes. AEris ergo squama in siccádo primas tenet, constat enim ex partibus subtilioribus: vtpote quæ nónihil æruginis assumpsit. maiorem vero adstrictionem squama ferri obtinet. maiorémque quam hæc, squama stomomatis. detrahit autem & liquat carnem magis, quam squama æris: & hac etiam valentius helitis. omnes autem squamę nó instrenue sunt mordaces. éstque perspicuum, ipsarum consistentiæ substantiam nó tenuium, sed crassarum potius esse partium. nam inter ea, quæ eandem vim habent, id quod partium tenuiorum est, minus est mordax.

Lithargyrus desiccat, vt cætera metallica omnia: sed hoc efficit moderatissime. in cæteris vero qualitatibus, ac facultatibus quodammodo in medio est, neque manifesto calfaciens, neque refrigerans. modicæ quoque abstersionis & adstrictionis est particeps. quam ob rem medij ordinis in metallicis iure nominatur. proinde vsus eius est frequés ceu materię, vt misceamus iis, quę valentem vim, aut mordentem, aut adstringentem, aut tale quippiam facientem habent.

Litrum. nitrú siccat & digerit: síque intra corpus assumatur, crassos humores magis quam aphronitrum incidit, atque attenuat. Aphronitrum vero, nisi magna vrgeat necessitas, deglutiendum non est: nimirum stomacho infensum: siquidem plus etiam quam nitrum incidit.

M

Melanteria est de numero medicamentorú valde adstringentium: vt etiam omnia propemodum adstringétia tenuitate partium exuperet.

Melan. atramentum ſcriptorium deſiccat ipſum quoque mirum in modum.

Miſy,ſori,& chalcitis ſunt facultatis eiuſdem generis. diſferúntque partium tenuitate,& craſſitudine.omnium eorum craſſiſſimum eſt ſori: tenuiſſimum miſy. mediá inter ea vim chalcitis tenet.adurunt hæc tria omnia,& cruſtas inducunt, & quanquam vrunt,tamen etiam adſtringunt.Cęterum miſy nudis corporibus admotum minus, quam chalcitis mordet:quamuis non ſit chalcitide minus calidum. ſed hoc ex tenuitate ſuæ ſuſtantiæ eidem ineſt.

Molybdæna vim habet lithargyro perſimilem:à media tamen temperatura paulum quid ad frigidius vergens.ſed nec abſtergentis facultatis eſt.

Molybdos. Plumbum vim habet adſtringentem, & refrigerantem. eíque ineſt non ſolum humida eſſentia copioſa à frigore concreta, ſed aëria quoque,& pauca terrea. humidæ igitur eſſentię plurimum in eo eſſe,id ſigno eſt. Plumbum autem ſolum omnium eorum,quæ nouimus, tum mole,tum pondere augetur, ſi in ædibus ſubterraneis condatur, quæ aërem turbidum habeant:vt quęcunque illic ponantur, ſitu celeriter impleantur. Vſtum vero plumbum,vbi lotum fuerit,facultatis refrigerantis eſt.antequam vero abluatur, miſtam vim habet.

O

Oſtracon. teſta vim abſtergentẽ, & exſiccantem obtinet: pręcipue vero quæ caminorum eſt,eo quod toſta fuerit.

Π

Pompholyx, ſi elota fuerit,medicamentum eſt prope omnium,quæ citra morſum ſiccant,primum.vbi vero hæc ſuppetat,nemo eſt qui ſpodio vti velit,nedum antiſpodio.

Σ

Sandaracha facultatis adurentis eſt.quam ob rem digerétibus,& abſtergentibus eam merito indunt.

Scoria omnis medicamentum eſt valenter ſiccans,præ cæteris vero ferri.argenti vero recrementum proprie helcyſma vocant,ſiccantémque facultatem habet.

Stimmi ad communem exſiccandi facultatem habet etiam adſtrictionem.

Stypteria.alumen vehementiſſimam adſtrictionem habet: cúmque craſſarum ſit partium,tenuiorum partium, quã alia, erit id,

erit id, quod fcissile vocant. deinde rotundum, & astragalote. Liquidum vero est abunde crassarum partium: itémque quod placitem, & quod plinthitem nominant.

T

Titanos. calx viua adeo vehementer vrit, vt crustam excitet: extincta vero non protinus ipsa quoque crustam inducit sed post vnum, aut duos dies. minus quoque vrit, & minus crustas excitat. at vero temporis progressu ne crustam quidē molitur omnino: calfacit tamē, eliquátque carnes. si lauetur, morsum in aqua deponit, efficítque id, quod lixiuiū vocant. cæterum ipsa sine morsu exsiccat. si etiam bis, térve, & sæpius elota fuerit, morsus fit plane expers: & egregie citra morsum exsiccat.

X

Chalcanthos. atramentum sutorium. Mirabile est in hoc medicamento, quomodo valentissime adstrictioni non ignaua caliditas sit admista. planū ergo est, hoc maxime omnium condire, seruaréque carnes humidas posse: siquidem caliditate humiditatē absumit: adstrictione vero substātiam contrahit, atque constipat.

Chalcitis mistam habet adstringentem, acrémque facultatem. superat vero acris, vt quę adeo vehemens est, vt carnem exurat, & crustam gignat. hoc medicamentum vstum minus quidem mordet, sed non minus tamen exsiccat. sed & adstrictionis non parum amittit. proinde fit, vt chalcitis vsta potior omnino sit, quam ignem nō experta. est enim tunc partium tenuiorum facta, nec assumpsit acrimoniā, vt alia permulta faciunt. Nosti pręterea omnia vsta, vbi lota fuerint, moderatiora, minúsque mordacia reddi.

Chalcos. æs combustum habet quidpiam acrimonię, & adstrictionis est particeps.

Chalcu anthos. Flos æris tenuioris facultatis est, quā vstū æs, & squama.

Chrysocolla. & hoc medicamentum ex iis est, quæ carnē liquant. non tamen valenter mordet. est autem abunde digerens, & exsiccans.

Ψ

Psimythion. Cerussa emplasticum, refrigeránsque medicamentum est. hæc adusta in Sandyca, quem vocant, transit: medicamentum se tenuius, nondum tamen calfaciens.

Phycos autem seruata cerussæ frigiditate partium tenuitaté assumpsit: vt eius ope in altas partes corporum, quibus admouetur, eius penetrare vis queat.

Psoricum magis siccat, minúsque mordet, quam chalcitis, & nimirum etiam ex partibus tenuioribus constat.

Ex Galeno, de vtilitate, quæ sumitur ex animalibus. Cap. 2.

Lac saluberrimum est, quod neque amarum est, neque acidum, neque salsum, neque acre, neque fœtidum: sed quod suaue est & parum habet dulcedinis. tale vero ad acres, & mordaces fluxiones est accommodatissimum, eas non solum abluens, sed corpora etiam illinens, ne in ea nuda cadat quod defluit. preterea lac omne ex tribus substantiis est compositum, casei, seri, & pinguedinis.

Serú extergendi vim habet. exterget enim, atq; abluit citra morsum acrimonias. pars vero caseosa, & crassa quæ in lacte est, emplastri modo adhæret, & eo nomine acrimonias retundit. totum vero lac, vt vno verbo complectar, medicamentum est leniens, cuius tota quidem substantia morsu vacat. sed multo etiam magis, vbi moderata coctione maior humiditatis serosæ pars fuerit consumpta.

Lactis tractationi caseus annectendus est, quoniam lac concretum est. non tamen tota lactis substantia in caseum concreuit: sed crassa tantum, tenui & serosa excreta & seiuncta. mollis autem & recens caseus vim habet repercutiendi, & leniter refrigerat. qui vero ex acido lacte conficitur, præter nunc allatam facultaté, leué etiam digerédi vim obtinet.

Butyrum fit ex eo, quod in lacte pinguissimum est, quemadmodum scriptum reliquit Dioscorides ex ouillo, atque etiam caprillo lacte. concoquentis facultatis est: habétque leuem digerendi vim in iis corporibus, quæ inter duritiem, & mollitiem sunt media.

Coagulum omne acris, attenuantis, digerentísque facultatis est, & nimirum etiam exsiccantis. hoc enim ex superioribus consequitur necessario.

Fel, aut bilis. hunc succum omnium succorum qui sunt in corpore calidissimum esse ostensum est. itaque in calidissimis necesse est fel cęterorum animalium felli antecellere. iis vero quæ non ita sunt calida, hunc etiam succum in illis calidum

esse proportione,vt quatenus in cæteris inferiora sunt,eatenus in hoc itidem succo sint inferiora. Quinetiam in animalibus,quæ magis sunt calida,flaua bilis apparet:quę vero minus,pallida.serosa enim humiditate flauę bili admista,pallida fit: vbi autem calida animalia aut fame, aut siti vexantur, ad colorem atrum vergit. interim æruginoso colore, interim cœruleo interim,isatidis,qui magis fuscus est,quam brassicæ color .igitur & tu fellis colori diligenter animum attendito,cum medicamentum quod fel accipiat conficies. Scito ergo si præparando medicamento fel impense flauum iniicias,te illud calidius esse facturum:si pallidum, mediocriter calidum. Quorundam autem taurorum fel ipse conspexi cœruleum,flauo nimirũ superassato,quod in id medicamentũ, quod parabatur, iniici prohibui : sed eius loco alterum mediocriter flauum accepi. ille enim taurus vinculis vi tractus supra modum fuerat defatigatus,& calidiorem temperaturã acquisiuit. Volatilium vero animalium biles omnes acriores,& ficciores sunt, quã quadrupedum, & inter ipsas quoque volucres gallinarum & perdicum biles sunt vsui medicinæ accommodatiores. miluorum vero & aquilarum impẽdio sunt acres,atque etiam erodunt:ideóque æruginis colorem imitantur:ac nonnunquam atræ sunt. His igitur earum differentiis perspectis, itémque affectionibus, quæ magis quæque minus exficcatione indigent , cognitis, si vnam modo quam volueris re expertus fueris, inde ad alias via & ratione transire poteris,vt semper eam quæ affectioni conueniat,accipias.

Sudor eius qualitatis est particeps,quæ salsa,& salsuginosa nominatur.& sępe etiam in eo apparet amarities.

Vrina omnium animalium calida est, minus vero frigidiorum. Vrina hominis omnium prope aliarum est imbecillima exceptis porcis domesticis,quibus execti sunt testes.illorum enim totius corporis temperatura est hominis temperaturæ persimilis:& ęque debilis vrina. cæterum vrina hominum, vt si quid aliud,extergendi vim habet.quod fullones præcipue indicant,qui sordes vestiũ ea expurgant,atque extergũt.

Saliua imbecillior est eorum qui comederunt , atque biberunt: valida & acris eorum, qui ingenti fame premuntur, aut siti enecti sunt. Saliua autẽ tota sui substantia aduersissima est bestiis hominẽ interficientibus. Vidi ego scorpionẽ,

in quem saliuam solam homo conspuisset, occisum fuisse. ídque protinus à saliua esurientium & sitientium:tarde auté à saliua eorum, qui potu, pastúque se expleuerant.

Stercus omne maxime digerentem habet vim. quoddam autem assiduo in vsu habetur, quoddam vero rariore. frequé tissime vero caprillo vtimur(σπύραθον proprie nominant) digerentis atque acris facultatis est vsque adeo, vt induratis tumoribus conueniat. hoc autem combustũ tenuiorum quidem partium, sed non tamen acrius perspicue appaıet. Eiusdem autem tum combusti tum non combusti vis est abstergens, digerens, ac digerens quidem non exigua. Generalis autem & communis facultas eadem omnibus inest. verum pro animalium naturis variatur. quorum enim est temperatura siccior, eorum siccius stercus est: quemadmodum calidiorum calidius. sed nullum est, quod refrigeret, sicut nullum etiam humectat, quin pro natura quoque eorum, quibus animãtes vescuntur, multa inerit differentia. proinde in hominibus potius, quã cæteris animantibus est etiam maior. quãdoquidem ij diuersissimis alimentis vtuntur. quid enim simile habeant, qui allium, cæpásque comedant, & qui cucurbitam, si ita fors ferat? Stercus vero bubulum vna cum exsiccante, trahentem quoque facultatem obtinet. crocodilorum vero, & sturnorum, qui solam oryzam comederint, abstergentem, exsiccantémque vim habent vtranque moderatam: & multo moderatiorem, & hebetiorem stercus sturnorum.

Sordes hominum siccantis facultatis est, habétque calidi-tatis aliquid. sordes vero, quæ lanis ouium inhæret, ex qua œsypum, vt vocant, conficiunt, vim habet concoquendi butyro similem. habet vero etiam parum facultatis digerentis.

Carnes viperarum digerentem & siccantem valenter vim habent, simúlque moderate calfaciunt. properat enim earum vis, vt videtur, ad cutim, per eam videlicet euacuans excrementa, quę sunt in corpore. quibus ergo mali succi copiose in corpore redundant, magnus pediculorum numerus exoritur: & à cute squama abscedit, ac decidit extima cuticula, ad quam retinentur crassi, terreíque humores, qui ad cutem protrudũtur. à quibus scabies, lepræ, atque elephantiases exoriuntur.

Cochle-

Cochlearum caro contusa prius in mortario, deinde læuigata maxime exsiccans fit omnium partium, quæ humiditatem excrementitiam habent, atque adeo, vt hydropibus etiam conueniat.

Adeps à pinguedine differt, quod sit crassior. quá ob rem animantibus, quorum tota natura magis terrestris est, adeps prouenit: quemadmodum iis, quorum est humidior, pinguedo. proinde pinguedo igni admota celeriter liquescit. eliquata vero non facile concrescit. adeps non facile liquescit, & fusus celerrime coit, multóque pinguedine durior videtur. sus ergo bene habitus multam habet pinguediné, propter naturalem temperaturę humiditatem. Boues autem & capræ, & cetera huius generis cornigera plurimum adipem ob siccitatem gignunt. tu vero si vis, oleosam & pingué in animalibus substantiam omnem adipem appellato, vt plerique medici solent. simili quoque modo pinguedinem nominare tibi licebit. Cæterum adeps suillus est omnium ferme aliorũ humidissimus. ac proinde viciná oleo vim actione sua possidet: sed oleo magis emollit, & concoquit: ob eamque causam cataplasmatis, quæ ad inflámationes valét, cómiscetur. qui vero mordicationes sentiũt aut in recto intestino, aut in colo, iis potius caprinum adipé, quá suillũ iniicimus: nõ quod acrimonias magis obtundat, sed quod caprillus ob crassitiem celerius concrescat. porro ob essentiæ tenuitatem nonnulla acrimonias magis obtundunt: vbi in alto mordicatorũ corporum molestia inhæserit. quod enim tenuium partium est, tota corpora penetrat: & omni saniei ipsum mordicanti permiscetur. hácque ratione adeps anserinus quæ in imis corporũ partibus mordicant, magis obtundit. est etiam suillo calidior. inter hos medius est gallinaceorum, & gallinarũ adeps. ac calidior semper, sicciórque est masculorum animalium. & ex his ipsis, exectorum minus calidus est, & siccus. mas enim castratus eiusdem generis fœminæ semper est similis. omnis igitur pinguedinis facultas est, vt humana corpora humectet, & calfaciat. singularum autem pinguedinum differentię ex maiore, & minore sumuntur. suis enim pinguedo, vt ad nos referatur, humectare largius potest, sed non ęque excalfacere: sed talis est calor pinguedinis suis, qualis spectatur in nobis. taurinus adeps est suillo multo calidior & siccior. Vitulinus

& calore & ſiccitate eſt taurino inferior:& hœdinus,caprillo.ſed & caprinus hircino: & taurinus leonino. is enim adeps omnium prope quadrupedum adipe maxime digerit.nam & calidiſſimus & partium tenuiſſimarum eſt.omnis vero adeps vbi inueterarit, ſe ipſo fit calidior, & tenuiorum partium. atque ita ad euocandum & digerendum eſt potior.

Medullæ facultas eſt, vt indurata & ſcirrhoſa corpora emolliat:ſiue muſculis,ſiue ligamentis,ſiue viſceribus id eueniat.optimam vero ſemper expertus ſum ceruinam, deinde vitulinam.taurina vero & hircina acrior, ſicciórque eſt. ex quo fit,vt duritias ſcirrhoſas diſſoluere non queat.non modo autem medulla ex oſſibus ſumitur, quæ re vera medulla eſt,ſed etiam ex ſpina,quam ſpinalem medullam vocát,quæ & ſiccior,& ſqualidior eſt, quam reliqua. eſt enim illa mollior,& pinguior. quam ob rem ego ſpinalem ſeorſum per ſe abſque illa recondo.

Capitum mœnularum vſtorum vis eſſe videtur deſiccans, & non admodũ acris.hoc enim alicui ex combuſtis conuenit,quemadmodum omnibus communis eſt exſiccatio.

Cornu ceruinum & caprinum vſtum, & elotum ſiccantis facultatis eſt.

Caſtorium exſiccat,calfacit,& digerit: ídque ei cum multis aliis medicamentis eſt commune.quoniam vero eſt abũde tenuium partium, idcirco eius vis maior eſt quá cęterorum,quæ ęque calfaciunt, & exſiccant.nam quę tenuiũ partium ſunt medicamenta,efficaciora ſunt,quá quæ ſunt craſſarum: etiá ſi parem vim ſint ſortita:propterea quod ingrediantur, & in imas admotorum corporum partes penetrét: ac potiſſimum vbi denſæ illę fuerint,vt ſunt nerueæ.eſt igitur perſpicuum eas à caſtorio vel ob hanc cauſam magnopere iuuari.

Renes ſcincorum bibunt quidam, vt qui penem intendant.cuius rei contrarium efficere videtur lactucæ ſemen ex aqua potum.

Caprinæ vngulæ cinis attenuádi vim habet: aſininæ vero ſtrumas digerendi, ſi oleo ſubigantur: ſi vero ſiccus fuerit inſperſus,ſanare perniones poteſt.

Oſſa combuſta valde digerentem,atque exſiccantem vim obtinent.

Senectam ſerpentis,ſi aceto ferbuerit,dentium curare dolorem quidam memoriæ prodiderunt.

Ouilla pellis recens detracta , & ijs qui quoquo modo fuerint flagris cæſi,iniecta,maxime omnium adiuuat: adeo, vt vna die & nocte eoſdem curet.

Equorum lichenas ex aceto læuigatas ad comitiales & ferarum morſus efficaces eſſe nonnulli literarum monimentis conſignarunt.

Telam aranearum vlcera ſummæ cutis ab inflammatione tueri,ſunt qui ſcribant.

Veterum coriorum cinis vlcera ambuſta,& quæ vocantur intertrigines,curat.

Buccinarum & purpurarum teſta combuſta vim exſiccãdi obtinet.

Oſtreorum teſta combuſta ſimilis facultatis eſt,teſtæ buccinarum:ſed quæ ſit tenuiorum etiam partium,vel,vt dicam verius,minus craſſarum. habet etiam contrahendi vim quãdam.

Sepiæ teſta abſterget & ſiccat non ſecus , quam alię teſtæ eorum,quæ teſta conteguntur.cæterũ in ea eſt tenuitas partium præ cęteris eximia.

Lanæ combuſtę vim acrem,calidámque habent , partium tenuitate adiuncta.

Pili vſti æque ac lanæ combuſtæ calfaciendi & exſiccandi vim habent egregiam.

Ouorum album & tenue eſt omni morſu vacans : neque vnquam nos fruſtratur, vt lac, in animalibus cruditaté perpetientibus,aut fame,ſitique enectis,aut quę cibis paſta ſunt prauis. Ouis autem vnicum ineſt malum , quod eis vetuſtas affert.quod facillime quis vitabit,ſi recentibus vtatur. vſitatiſsimum vero eſt , ac facillime nobis ſuppetit ouum gallinarum.idcirco nihil aliorũ ouis indigentes, eo vtimur:quãuis eandem cum illo naturam habeant.temperatura vero eius eſt paulo frigidior quam commoderata. Ipſe itidem vitellus ſimilis naturæ eſt . quam ob rem ouis elixis , aut aſsis morſus expertibus ceratis miſcetur . Eſt tamen perſpicuum leuem inde differentiam ouis accedere , vt paulo magis exſiccent aſſa, quam elixa, & quantum huius facultatis nanciſcuntur,tantum etiam eius amittunt, quę ad mitigandũ valet. refrigerat enim modice ouum, & citra morſum exſiccat.

Erinacei vtriusque tam marini, quam terreni corpus totũ combustum cinerem efficit, cuius facultas abstergat, euocet, ac detrahat.

Cochlearum combustarum cinis egregie siccantis facultatis est: quæ etiam ex combustione caloris quidpiã acquisiuit. Cæterum hæ non combustæ siccant etiam egregie.

Cancrorum fluuiatilium combustorũ cinis æque, ac prædictus, exsiccat.

Gallinarum simplex ius retinendi vim habet: vt veterum gallorum aluum subducendi. coquendi autem sunt cum sale diutissime.

Adarcion acerrimũ, calidissimúmque est: proinde ipsum per se inutile est. cõmiscetur autẽ iis, quę vim eius retundũt: atque ita magni vsus redditur ad eas affectiones, quibus excalfactione opus est, foris admotum: nam intra corpus ob nimiarum virium vehementiam sumi nullo modo potest.

Alcyonia extergunt omnia, atque digerunt: habéntque acrem qualitatem, & calidam facultatem, sed non paulo maiorem vel minorem, & in his ipsis, quæ diximus, pro totius essentiæ tenuitate.

Ex Xenocrate, *quæ buccinæ & purpuræ emplastri modo iuuant.* Cap. 3.

Huius capitis principium desideratur, medium imperfectum est, & finis non extat.

* * *

illitæ vero maculas, quæ mulierũ ora deturpant, detrahũt, & detergũt. malagmatis vero modo impositæ, ad testiũ tumores tollẽdos, & tophos minuẽdos sunt accommodatissimę. itémq; ad eos, in quibus iam humores sunt, aut futuri sunt. * & ad omne abscessus, & tuberculi genus. ergo si inungantur, scrotum cõtrahunt, abscessúsque ad diuisionẽ apti, absq; euidẽti sensu digerũtur. sed efficacius est id, quod habet hoc modo. Argẽti spumæ drach. 106. cineris buccinarum drach. 17. olei veteris ciath. 30. cerussę drach. 20. resinę terebinthinæ drach. 13. thuris drach. 8. aquæ cyath. 4. Argẽti spumã, cerussam, buccinas, & thus singillatim lęuigato in mortario: tum

tum aqua & oleo affusis diligenter omnia commisceto, & cõfricato, & in olla noua decoquito continenter rudicula cõmiscẽs, ne aduratur. vbi semicocta hæc videbis, resinã, deinde thus adiicito: & ad probã cõsistentiã, non tamẽ ad multã duritiẽ coques. postremo loco cinerẽ iniicies. vbi paululũ ferbuerit, ollã ab igni auferes, & medicamẽtũ exceptũ ad vsũ seruato, & recõdito. Hoc præter omniũ opinionẽ facit tum ad supradicta, tum vel maxime ad maligna vlcera, & depascẽtia, & quæ ęgre sanescũt. Eędẽ buccinæ ex melle ad parotidas faciũt, quę etiã mãmas obsideant. idémque præstant ex aqua illitæ. valent etiam ad capitis vlcuscula dẽsa, rubra, paruis mammis similia, quę faui nominantur. magnæ quoque & duræ purpurę idem, quod buccinę, pręstant.

* * *

Si enim solo auxilio simplicium medicamentorum omnes affectiones, quæ præter naturam nobis accidunt, curare possemus, profecto compositis medicinis nunquam indiguissemus. nunc vero non ita res est: sed sępenumero simplex medicamentum ad nullam rem est vtile: sique excalfacere corpus velimus, nullum tale nobis simplex suppetet. Est autem vnus compositorum medicamentorum vsus, cum ex iis, quę sunt eiusdem generis, vehemens molli cõmiscemus, vbi nobis medium desit: alius est ex mistione eorum, quæ sunt generis diuersi: quæ apta ratione conficitur. Raro enim affectionem inuenias, quæ vel digerentia, vel repellentia solum postulet. idcirco fit, vt sępenumero, ídque statim inter initia, omnino vero paulo post, aliquid digerens cõmiscere cogamur. Si vero etiã vehemens dolor adsit, mitigãtia indemus. ac medicamenta quidem, quæ ad vsus quãplurimos valent, suntque præstantissima, contrarias facultates in se continẽt. at nonnulla ex simplicibus, ne ad vsum quidem perduci sine alterius cuiuspiam admistione possunt: veluti cum medicamentum parandum est, quod agglutinandi vim habeat.

Cætera periere.

FINIS LIBRI DECIMI QVINTI.

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM,

LIBER XXIIII.

In quo habetur totius humani corporis dissectio.

Ioanne Bap. Rasario Nouariensi medico interprete.

Ex Galeni commentariis, de cerebro, atque eius membranis. Cap. I.

Erebrum diligenter, commodéque nudãdum in primis est: quod vbi feceris, membranam duram iuxta mediam ipsius longitudinem multo crassiorẽ videbis, atque ita ad aliquem locum vsque descendentẽ, qua potissimum parte media caluariæ suturarum habetur. eodémque modo sub sutura Labdoide crassam membranam duplici plexu firmatam simul, & cerebrum aliquatenus ingredientem conspicies. venę quoque per ipsam vtrinque singulæ iuxta suturæ labdoidis latera excurrunt. vbi vero hæ in idem inter se conuenerint, is locus est fere altissimus eorum, qui in orbem circũiacent: nec etiã æqualis ab eo tum anterior, tum posterior cerebri pars existit, sed anterior est multo maior. verum ad id, quod habetur elatissimum, accedit etiam altera crassæ membranæ conduplicatio, vt aliarum partium omnium, quæ cerebrum in orbem comprehendunt, crassitie quadrupla esse videatur. quinetiam tertia alia vena præter duas antedictas, per longitudinem porrigitur, in anteriora excurrẽs. quid enim aliud, quam venam appellabis eiusmodi, quo sanguinem cõtineri appareat? Videbis autem ipsas cauitates non habere venę tunicam, quæ simul per ossa capitis ascendat: sed cum primum venæ caluariam attingunt, crassam membranã ibidem duplicari, internámque regionem instar fistulæ sinuatã in

in vaſis formam,ſanguinem recipere , & qualem acceperit,
conſeruare.vbi vero duę venę inuicem congrediuntur,eam
regionem Herophilus ληνὸν, hoc eſt torcular nominauit. ea
porro,quã ipſe ſic vocat,magis profunda, altera vero vena-
rum exiguarũ torculari incumbentiũ congreſsio in ſuperfi-
cie eſt ſita:quæ prope craſſam membranã non ſecus eſt fa-
cta.cæterum hic proceſſus in ea parte oritur, vbi ſutura lab-
doides ſquamatis oſsibus cõnectitur. At tenuis membrana
ſtabilit ſimul, ac tegit cerebrũ, & pręterea vaſa quæ in ipſo
ſunt,ligat omnia.Eſt autẽ ſimilis ſecũdis fœtuum,& anima-
lis meſaræo: ſiquidem vtrunque horum ex multis arteriis,
atque venis ſibi ipſis propinquis, & membrana tenui inter-
media ſpatia contexente factum eſt. ad eundémque modum
membrana omnes cerebri arterias,& venas connectit:eáque
non modo cerebrum complectitur,verum etiam in profun-
dum eius ſeſe inſinuat, ac in omnes partes peruadit, totúm-
que pertexit,ac quoquo verſus ſe ad internam vſque ventri-
culorum capacitatem extendit. Eſt etiam cerebri tegumen-
tum craſſa membrana:aut potius non ſimpliciter tegumen-
tum nominari debet, ſed quoddam veluti propugnaculum
propulſandis caluariæ offenſionibus obiectũ. at tenuis mem
brana innatum eius operimentum eſt. Craſſa enim ab eo ſe-
iuncta eſt,tantum vaſculis excidentibus cohærens.itaque te-
nuis mẽbrana prius,deinde vero dura, fuit locata:quæ quã-
to oſſe eſt mollior, tanto eſt tenui durior : quanto vero te-
nuis eſt hac mollior,tanto cerebrum eſt tenui mollius.qui-
bus quidem fit rebus, vt choroides membrana innatum ce-
rebri operimentum ſit: vt in animali corium.huius pręterea
craſſa nõ eſt illa quidem innatũ operimentum,ſed multis ta-
men locis adhęreſcit . ipſius rurſus craſſę integumentum eſt
os,extrinſecus circundatum , quod κράνιον appellant , quod
quaſi κράνος,hoc eſt galea quædam ſuperiaceat.ſed cum na
tura connatam cranio membranam facere non poſſet,mul-
ta vincula ad eius ſecuritatem eſt machinata.quęnam inquã
hæc ſunt vincula?ab ipſa membrana exoriuntur tenues mẽ-
branæ quædam. viæ autem, vt foras erũpant,ſuturæ capitis
ſunt. Hęc enim vincula extenduntur, ſingula verſum cranij
partẽ ſibi directam , vnde originẽ traxerũt, atque inde pro-
greſſa ſibi mutuo concurrunt,& decuſſantur, & coaleſcũt,&
plane in vnum conducuntur , communémque ex ſe ipſis

omnibus membranam procreant,quæ περικράνιος nomina-
tur. hæcque ipſa craſſa membrana craniũ ſuccingit.ac cere-
brum dilatando tum accedit , tum recedit, in media regio-
ne, quæ inanis eſt. ipſum vero cerebrum ſubſtantia eſt ner-
uis ſimillimũ , quorum erat futurum principium : niſi quod
illis eſt mollius.ac mollius quidem anterius, durius vero po
ſterius,quod ἐγκράνιον, καὶ περεγκεφαλίδα anatomici nũcu-
pant:quæ dura membrana duplicata dirimuntur, & per ſo-
lum meatum,qui ſub capitis vertice eſt,ac per corpora mea-
tum ipſum ambientia coniunguntur . Ventriculi autem ce-
rebri duo ſunt anteriores inſpirationem, expirationémque,
& efflationem ex cerebro facientes : quod alibi demonſtra-
uimus.vbi etiam probatum à nobis eſt,eoſdem prius confi-
cere,ac præparare ſpiritum animalem cerebro , & etiam in-
fernis eius partibus,quæ ad nares ſpectant,olfaciendi inſtru
mentum eſſe,& ſimul veluti ductus & canalis ad excremen-
torum effluxionem accommodati vicem præſtare. vnus au-
tem ventriculus in ceribello eſt , qui ſpiritum animalem in
anterioribus ventriculis confectum tranſſumit. quam ob rẽ
vnum meatum ab iis ventriculis in hunc pertinere fuit ne-
ceſſe.quocirca meatus,qui ab anterioribus ventriculis in ip-
ſum prorumpit,maximus conſpicitur : per quem ſolum pa-
rẽcephalis eſt cum cerebro connexa.ſic enim vtranque par-
tem appellare Herophilus conſueuit : & poſteriorem partẽ
παρεγκεφαλίδα vocat . Cum igitur cerebrum , vt ante dixi-
mus , à parẽcephalide craſſæ membranæ duplicatione ſit di-
remptum, ipſúmque oporteat aliqua ex parte illi coniungi,
vt antedictum meatũ generaret, in vnum prius locũ vtroſq;
ventriculos terminauit: quem etiã quartũ totius cerebri vẽ-
triculum aliqui anatomici vocant . ex hac nanque cauitate
profectus meatus,ſpiritúmque ea contentum excipiens, pa-
rencephalidi tranſmittit.pars autem cerebri , quæ ſupra ca-
uitatem eſt, veluti domus tectum quoddam in cauæ ſpheræ
ſuperficiẽ circumacta nõ immerito videtur appellata καμά-
ριον καὶ ψαλλιδοειδὴς, quod hui9 generis ædificia architecti
καμάρας, καὶ ψαλλίδας, hoc eſt teſtudines,& fornices ſolent
nominare. Corpus vero hoc , quod ad principiũ meatus eſt
ſitum, qui vẽtriculum medium cum poſteriore cerebro con
iungit,quod ab anatomicis κωνάριον appellatur , ſubſtantia
quidẽ eſt glandula : figura autẽ eſt cono perſimile : vnde ei
nómen

nomen eſt ductũ. hãcque glandulã cono ſimilẽ, magnæ venæ diuiſionem opplentem, à qua omnes fere, qui in anterioribus ventriculis ſunt, plexus choroides conflãtur, in eundẽ vſum, in quem reliquæ glandulę venarum diuiſionem firmantes, factam fuiſſe arbitror. Epiphyſis vero quæ per totũ meatum extenditur vermi ſimilis, ſpiritus tranſitui præeſt, ac dominatur: cuius ſane poſitio, & natura, & communio cum vicinis partibus, ſic habet. Ex vtraque meatus parte tenues, ac prælongæ ſunt cerebri eminentiæ, quę γλουτία, hoc eſt paruę nates appellantur: quarũ concurſum, hominũ femoribus inter ſe coniunctis præcipue cõparares. ſunt etiã qui διδύμοις, id eſt teſticulis eas aſſimilent, & didymia nominẽt.

Nonnulli vero corpora conario vicina vocant didymia, quæ vero deinceps ſequuntur, glutia. ſiniſtrę igitur, dextreque meatus partes, horum ipſorum ſunt corpora: ſuperiores vero à tenui quadam membrana, non tamen imbecilla operiuntur, quę vtrinque glutiis coniungitur. quæ quidem mẽbrana ad poſteriorem vſque ventriculũ exporrecta, finis inferior eſt epiphyſeos vermi ſimilis: quę nihil habet didymis, & glutiis ſimile. etenim ipſa varie articulata eſt, hæc autem vbique ſunt ſimilia: ſed non vbique compoſita. nam præterquam quod varie articulata hæc epiphyſis eſt, videtúrque ex quamplurimis particulis per tenues membranas connexis compoſita, id quoque habet præcipuum, vt connexa eius, ac tenuis ſit ad ventriculum poſteriorem extremitas: quo loco in ſuperiacentem membranam deſinere eam diximus. Inde autem aucta paulatim, atque amplificata, dorſum habet glutiorum diſtantię propemodum æquale. quam ob rem longa ſecũdum meatum exporrecta, ipſum totum perfecte obſtruit: retro autem in orbem reflexa, membranã ſuis conuexis partibus connatam ſimul ita abſtrahit: totúmque meatum tantum aperit. quãtum ipſa retro ceſſerit. Cũ enim reflectendo in ſphæræ modum fiat rotunda, & in ſeipſa cõſideat, quantum minuitur longitudo, tantum latitudo adaugetur. Quocirca conſentaneum eſt, vt ea paululum reflexa, & ideo paulo magis amplificata, fines eius inferiores in ſolas meatus partes, quæ ad baſim ſunt, quæ anguſtiſſimę ſunt, ingredi nequaquam poſſint: at ſi fiat maior refractio, & ob id latitudo augeatur, maior etiã meatus porio aperiatur: quoniã ſemper tantum aperitur, quantũ con-

uexitas in ipſum ingreſſura continuo minuitur. Natura autem eam dorſis glutiorum ligamentis adnexuit: quæ diſſectionũ periti vocant tendones. à quibus vtrinque conſtricta,& coërcita ſic continetur, vt errare non poſsit. Porro natura magnã curam adhibuit, vt excremẽta cerebri excernantur. cum enim corũ ſit duplex genus, vt alia ſint tanquã vaporoſa & fumoſa, quæ ſuapte natura in ſublime ferun tur, alia vero tanquam aquoſa, & limoſa, quæ ſuo impetu deorſum feruntur, duplices quoque ipſorũ excretioni meatus adhibuit: atque eos quidem, qui leuia excrementa erant vacuaturi, in altum adduxit: qui vero grauia, & deorſum repentia, decliues effecit. Caput enim omnibus corporis partibus veluti tectum quoddam calidæ domui eſt ſuperpoſitum. idcirco fit, vt cum omnia, quæ à partibus ſubiectis ſurſum efferuntur, fuliginoſa, ac vaporoſa excrementa caput excipiat, ei multas tranſpirationes natura machinata ſit. ſimul quidẽ os capitis efficiens fiſtuloſum, ſimul etiam ſuturis, quas vocant, varie coarticulatum: per quas vaporoſorũ, & fumoſorum excretiones fierent, quæ nec ſemper perſpicue cerni poſſunt, nec cum in toto corpore, nec cum in capite fiunt, vt pote quæ præ tenuitate interdum nos lateant. Cæterum decliues cerebri meatus tum per palatum in os, tum per nares conſpicuis, magníſque orificiis ſenſui manifeſta, craſsáq; excremẽta eructant. Ac duorũ quidẽ meatuũ, qui in nares pertinent, fabrica eſt huiuſmodi. Ipſa dura mẽbrana quæ cerebrum contegit, inſtar cribri eſt perforata: atque etiã magis varie perforata ſunt oſſa, quæ ſunt ei præpoſita, & quemadmodum ſpongiæ, neque recta ſibi ipſi meatus reſpondent, neque recti plane ſunt omnes: ſed plerique ſunt tortuoſi, atque anfractibus pleni, vt alia quædam longa circuitio, longúſque error prius conficiendus ſit ei, quod per eos ad cerebrum ſit peruenturum. quam ob rem fit, vt neque aliud quidpiã durum corpus extrinſecus cerebro incidat, neque aër frigidus nobis inſpirantibus recta in cerebri ventriculos ſeſe ſincerus inſinuet. Poſtquã autem ſemel hæc propugnacula ſpongiis ſimilia, quæ ab anatomicis à cribri ſimilitudine ἠθμοειδῆ vocãtur, tutelę ipſius cerebri cauſa extiterunt, etiam tranſpirationem per ipſa perfici neceſſe fuit. nam per inſpirationem odorũ fit dignotio, per exſpirationẽ vero

vero excrementorum expulſio.in huiuſmodi actionibus impetus motionis ipſius ſpiritus, multa eorum quę pertranſire per ſe non poſſunt, vna ſecum attrahit. Ex aliis vero duobus meatibus,qui ad palatum perueniunt,alter ex profundo medij cerebri ventriculi profectus,fertur deorſum:alter vero emergit quidem à meatu,qui cerebrum parencephalidi connectit,ſed ad cerebrum deorſum obliquus fertur. Cum primum vero in idem inter ſe conuenerint, locus quidam communis vtroſque excipit cauus, ac decliuis, cuius labrum ſupernũ eſt circulus abſolutus.inde autẽ ſemper magis ac magis arctatus deſcendens in ſubiectum adenẽ inſeritur amplæ ſphæræ ſimilẽ,qui manifeſtã ipſe quoque cauitatẽ habet.hũc autem excipit os,cribro cuidam ſimile,per quod via craſſorum incrementorum in palatum eſt facta. Vtilitas vero ſingulorum inſtrumentorum, quæ viæ ipſi inſunt, eſt cauitas, quę meatus excipit:quam nonnulli à figura πτύελον,hoc eſt peluim,nonnulli vero ab vſu χοάνην, hoc eſt infundibulum nominant: quæ ſupernis quidem partibus quaſi ciſternę cuiuſdam vſum prębet,infernis autem, vt etiam nomen ipſum indicat,infundibulum imitatur:parte autem decliui meatum habet ſenſibilem vſque ad ventriculum adenis. Quoniã autem hoc cerebro ſuperne coniungi oportebat, inferne autem in adenem inſeri,iure factum eſt, vt membranoſum extiterit. ergo portio membranæ tenuis protenſa hoc corpus peluis conſtituit.quem vero plexum retiformem vocãt, maxime omnium,quæ illic ſunt,admirabilem, ibi eſt conſtitutus complectens in orbe adenem ipſum, & retro longiſſime pertingens. toti enim propemodum cerebri baſi hic plexus ſubiicitur:eſtque non ſimplex rete,ſed eiuſmodi,vt ſi vulgaria piſcatorum retia plura alia aliis accumulata ſuperiicias. Naturali autẽ huic reti hoc ipſum ineſt, vt alterius replicationes alterius replicationibus ſint connexę:neque ex eis ſeiunctum vllum capere queas.cum enim omnia continua ſerie connexa inter ſe ſint,efficitur,vt id vnum, quod ceperis, alia conſequantur. non eſt autem ex quauis materia confectum,ſed maximam portionem earum arteriarum,quæ à corde ſurſum ad caput feruntur, natura materiam huic admirabili plexui ſubiecit. nam exiguę propagines quædam ab ipſis in collum,ac faciem, partéſque externas capitis abierunt: reliquum autem omne, vt à principio fuit, recta per thora-

cem & collum sublime ad caput fertur: excipítque amice, quæ ea parte est, cranij portio: & aperto in se foramine intra caput sine molestia deducit. excepisset autem & crassa membrana, erátque iam perforata recta ad illarum impetũ: & opinari ex iis omnibus quispiam potuisset, ipsas ad cerebrum properare, sed non ita erat. nam cranium prętergressæ medio inter hoc, & crassam membranam loco, primum quidem in longas admodúmque exiles arterias diuiduntur, deinde vero pars earum in capitis anteriora, alię in posteriora, aliæ ad læuam, aliæ ad dextram inter se mutuo complexæ feruntur, vt aliam de se opinionem faciant, quasi itineris ad cerebrum oblitę videantur. veruntamen non ita se res habet. nam rursus ex multis illis arteriis, velut radicibus in truncum coalescentibus, alia coniugatio arteriarũ nascitur, ei, quæ initio à corde sursum ferebatur, æqualis: atque eo modo per crassę membranę foramina ad cerebrum subit. Cæterum quodnam tandem hoc miraculum sit, dictum est ante, quam sæpissime. Vbi enim natura diligenter materiam conficere vult, diuturnam ei moram in coctionis instrumẽtis parat. quocirca cũ spiritus animalis qui in cerebro est magis exquisita indigeret confectione, plexum retiformem natura flexuosiorem effecit. Totum enim cerebrum iis arteriis multifariam diuisis est pertextum: & multę ipsarum diuisiones in eius ventriculos desinunt, vt etiam venarum ex vertice ipsius descendentium. ex oppositis enim locis arteriis occurrunt, & in omnes eodem modo cerebri partes, atque adeo in ventriculos distribuuntur. ac superuacanea quidem excernunt, sanguinem vero cõtinent: quemadmodum arterię spiritum maxime omnium respirant: qui longo tempore in eis contentus, ac confectus in cerebri ventriculos incidit. Atque à corde sursum per thoracem, ac totum collum venas & arterias vsque ad caput natura perduxit, inde arterias ad retiformem plexum, vt diximus: venas autem ad summum capitis verticem intra cranium perduxit: vbi crassa mẽbrana duplicata intra se ipsam mediam venas recipit.

De cerebri diminutione. Cap. 2.

Cerebri imminutio, quemadmodum Hippocrates auctor est, in caluescentibus efficitur. vt ossa sincipitis fistulosiora, tenuioráque cęteris, & superadiacẽtia ob cerebri defe

ctionem exarescant: cum ad ea vsque cerebrum non pertineat, neque ea possit attingere. subsidet enim, & depressum in suam basim concidit. his autem ossibus resiccatis consequitur, vt ipsa quoque prætenta cutis inarescat: quę quidem in caluis vel ipsi sensui mirum in modum sicca apparet. cum igitur cerebrum valde siccum factum est, vt quibusdam in extrema senectute cōtigit, tunc etiam neruorum exortus inarescere est necesse. quam ob rem, neque perinde vident, ac prius, neque audiunt, neque aliud quicquam aut sensibus, aut motibus, qui à voluntate proficiscuntur, valenter perficiunt: sed omnia earum actionum instrumenta, per quę prius fiebant, exoluta, infirma, debiliáque redduntur.

De spinali medulla. Cap. 3.

Spinalis medulla duas mēbranas habet, crassam & tenuem, à membranis cerebrum contegentibus exortas. quibus est etiam coniuncta. sed his tertium corpus extrinsecus est obductum, veluti operimētum quoddam, & propugnaculum medullę ipsius, quod initium exortus à capitis coronis ducit. eius natura eadem est cum natura ligamentorum: ✲ quatenus ex osse, perinde ac ligamentum, est confectum: quanquam hoc colligat quodammodo totam faciem in corpus pertinens duplicatum intermediis earum regionibus. simile porro est tum crassitudine, tum colore, tum duritia, crassæ mēbranæ. sectum vero hoc ligamentum, siue per longitudinem, siue per latitudinem, siue vtroque modo, nihil noxæ animanti affert: quemadmodum etiam, si dura membrana secetur, nullum detrimentum animal sentiet. quin etiam si medullam ipsam spinalem per longitudinem secueris, nihil damni inuehis. vterque enim neruus, qui ex coniugatione oritur ex spinali medulla, obliquus per vertebrarum compages exoritur, vt dexter in dextram, sinister in sinistram partem vergat. sin autem sectio oblique adhibeatur, tum animalis partes motu priuantur, quæcunque principium neruorum in eas pertinentium habent infra spinalis medullæ sectionem. idcirco fit, vt ex neruorum dissectione facillime posſis dignoscere, quænam affectiones ex cuiusque partis medullæ spinalis sectione consequantur. nunc vero tantummodo addam, si sectio in ea parte fiat, quæ est inter caput & primam spinalis medullæ vertebram media,

qua membrana finem posterioris cerebri ventriculi conte-gẽs inciditur, animal statim totius corporis vires, & sensum amittere. quam etiam partem in tauris ab iis, qui boues immolant, videmus præcidi. At sectio, quæ post primam vertebram fit, eadem inducit symptomata, non quia solum eum ventriculum contingat, sed etiam quia & artus omnes animantis dissoluit, & omnem præterea respirationem adimit. Idem quoque eueniet, si eam quæ est post secũdam, tertiámque, & quartam vertebram secueris: si modo eam ita diligenter pręcidas, vt neruum qui in eius compage est, & ad quintam vsque vertebrã propagatur, incidas: sed colli initiũ animalibus ita dissectis mouetur. at sectione quæ in spina post quintam vertebrã fit, cum cæteræ pectoris partes dissoluuntur, tum vero septum transuersum ferme innocuum seruatur, & excelsi musculi parum quippiã offenduntur: at quæ post sextam fit, superiores quidem pectoris musculos pari modo lædit, septum vero trãsuersum minus, quam ea, quam modo diximus. quæ deinde post septimam, atque etiam magis quæ post octauam, nullam omnino fert motioni septi transuersi noxam. & sublimium musculorum, & colli etiam totius motui nihil fere nocet: at musculorum intercostalium aufertur motus omnis, facta in omnibus colli vertebris sectione. & quemadmodũ facta spinalis medullę sectione post primam colli vertebram, totius thoracis motus amittitur: ita etiam omnis intercostalium musculorum actio deperditur. omnino vero paululum eius seruatur, facta in secundo intercostali sectione. atque ita pro portione deinceps semper fit, vt intercostales musculi qui supra sectionem sunt, actionẽ suam obeant, inferiores vero resoluantur.

De oculis. Cap. 4.

In vtrunque oculum productiones à cerebro immittuntur: quę dum per ossa transeunt, compactæ quidem sunt, quo ab iniuriis sint tutiores, sed cum primũ ad oculos ipsos peruenerint, solutæ iterum atque amplificatæ, & in orbem, instar tunicæ, humorem vitreum complexæ, in crystallinum humorem inseruntur: qui quidem crystallinus humor est primum videndi instrumentum, isque albus, splendens, clarus, & purus est factus: siquidem hac solum ratione futurum erat, vt à coloribus immutaretur. at nutriri ab ipso sanguine

pla-

plane non licebat, vt qui multum ab eo qualitatibus differret: sed alimentum quoddam familiarius postulabat. id quod ei nimirum contigit: cõparatúmque ei à natura fuit alimentum accommodatum. humor vitreus, qui quanto crassior est sanguine, & magis albus, tanto ipse à crystallino tum crassitie tum perspicuitate superatur. neutri autem horum humorum vena est. ex quo perspicuum est, vtrunque per transsumptionem nutriri, crystallinum à vitreo, & vitreum à corpore ipsum ambiente, quod ex cerebri portione superne descendente conflatum est: idque nonnulli tunicam retiformem vocant, quod figura sit reti similis. cęterum tunica non est, nec colore, nec substantia: sed si exemptum ipsum seposueris, & in vnum aceruum conieceris, tibi plane cerebri portionem quandam exemptã videberis intueri. Est autem eius vtilitas prima quidem ac maxima, propter quã superne fuit demissa, vt crystallini humoris alterationes sentiat: præterea vero, vt humori vitreo alimentum aduehat, & afferat: quippe quę arterijs ac venis multo pluribus, & quam suæ moli conueniat, maioribus, plena conspicitur. Quinetiam ex ipsa choroide tunica, quæ corpus hoc retiforme continet, tenues quædam productiones, & araneis similes ad ipsum extensæ ligamenta illi simul fiunt, simúlque alimentum afferũt. nam & hęc ipsa choroides tunica plurima vasa habere in se tota conspicitur. hanc igitur ipsam vtilitatem hęc tunica præbet: éstque tunica re vera, & corporibus sũbiectis operimentum, atque amiculum, & huic etiam tunicæ principium est membrana tenuis, quæ cerebrum ambit. Cúmque insertio prædicta in medium humorem crystallinum, qui rotundus est, ex omni parte sit facta, absolutus circulus necessario est confectus, qui certe maximus in crystallino est, & ipsum in duo distribuit. ad eundem hunc circulum consentaneum erat, humorem vitreum motu vlteriore inhibere. quocirca medius vehitur in ipso crystallinus, tanquam semisecta quędam sphæra in aqua. Atque etiam parte alia interna, quæ est velut ipsius crystallini hemisphærion, securitatis gratia ea coniunxit vnus circulus, quem ante diximus maximum esse eorum, qui in crystallino insunt: éstque terminus vtrisque communis, ligamentúmque his ipsis, & præterea corpori retiformi, & quarto choroidi tunicæ efficitur. hæc enim tunica inter ea est robustissima, & quæ ipsa stabilire maxime

queat,& tegere : sed quemadmodum ad illa tuenda satis firma erat,ita ad se ipsam tuendam non erat satis : & circumiacentium ossium duritiam ferre citra noxam non poterat. vt igitur in cerebro , ita hic quoque à crassa membrana circumuehitur , distátque sane hæc tunica ab ea in omnibus partibus,solísque vasorum productionibus ipsi connexa,in eo tamen circulo prędicto, qui in crystallino inest,coniungitur:& quinta præter quatuor antedictas , in vno hoc loco hæc est coniunctio, quę subiectis omnibus commoditatem non mediocrem affert. dura igitur membrana toti choroidi est applicata,hæcque rursus retiformi,& crystallino:illi quidem per ipsum totum,huic autem per solam iridem . itaque per corpora media humor vitreus tunicæ omnium extimæ coniunctus est , mollissimæ durissimus. huic eidem circulo sexta quædam tunica extrinsecus prope accedit in durá tunicam inserta,in qua musculorum oculos mouentium aponeuroses sunt . Septima autem præter has alia est periostij insertio : quę simul totum oculum cum ossibus colligat , simul autem mouentes ipsum musculos tegit.Quin tibi membranam hanc etiam ante dissectionem licet intueri , albam sane,prout etiam cernitur,desinentem vero in circulo,vbi & aliæ omnes subiectę sunt, & vbi album nigro coniungitur. qui sane locus iris nominatur,eámque nonnulli coroná vocant.si hęc probe diuiseris, & nihil confundens considera-ris,circulos septem videbis,sibi ipsis deinceps insidétes,crassitie tamen,coloréque discrepantes,vt ne,si velis quidé,hunc locum aliter quam irim,queas appellare. Ad mediam igitur vsque humoris crystallini regionem septem circulos sibi ipsis illic incumbentes, ac cohærentes oratione iam perduximus.quod autem id sequitur, maxime admiraberis. vt enim crystallinus humor propria sensibilia exquisite sentiret , simúlque tuto conseruaretur:corneam tunicam valde crassam & minus densam , quam vsus postulabat , densiorem simul, ac tenuioré natura cœpit producere, tum paulatim promouens, partem eius maxime mediam longe tenuissimam , ac densissimam effecit.ac tibi quidem cornibus in tenues partes dissectis similis apte videbitur . vnde etiam ei nomen à cornu similitudine conuenire existimantes , corneam tunicam appellauerunt.hęc igitur cornea tunica tenuis,dura, & valde densa facta, protinus vtique splendida erat futura:cuius-

iuſmodi ad ſplendorem tranſmittendum eſſe poſſet opportuniſſima non ſecus,quam cornua accurate deraſa,atque extenuata.Choroidem vero tunicam , quæ à tenui membrana producitur, natura multis partibus nigram , multis fuſcam, multíſque cœruleam effecit. eámque ab iride vna cum cornea promouit:cum vt corneam ſua vicinitate aleret , tum vt prohiberet ne cornea,quæ dura eſt,humori cryſtallino incideret,ac denique ſpectaculum foret, quod aſpectui laboranti remedio eſſet. quod in cauſa eſt , vt ego quidem puto , vt omnes,cum lucis ſplendore offendimur,natura ducti palpebras repente claudamus,ad innatum nobis remedium properantes. Atque ego quidem non poſſum non vehementer admirari hũc cœruleum colorem, quo hęc tunica tincta eſt. nec minus eo admiror aſperitatem , quæ intus à tunica humorem vitreum contẽtura nutritur. cum enim hæc humida, ac mollis inſtar ſpongiæ ſit,humorem cryſtallinum contingens,totius tunicę vicinitatem ipſi innoxiam præſtat : quo adhuc multo magis externam eius denſitatem demiror, qua duram tunicam corneam contingit, ne ipſa à cornea quicquam læderetur . ſed præterea magis admirabile eſt tunicæ huius foramen ad pupillam. ibi enim tunicam cœruleam vueam,quam ita appellant,opinor,acino vuæ læuitatem eius externam,& aſperitatem internam comparantes,pertudit.& qua duntaxat hoc foramen eſt,nulla tunica alia eſt inter corneam & cryſtallinum media: ſed veluti per cornu tenue admodum,atque album ſplendor internus cum externo communicat,& commiſcetur.Et ne per hoc foramen cornea tunica aliquando cryſtallinum humorem contingeret , opifex noſter prouidit, ſimul portionem hanc corneæ foras lõgius abducens,ſimul autem humorem quendam tenuem & ſincerum,qualis in ouis cernitur,cryſtallino circunfundens,ac tertio præter hęc,ſpiritu ætherio ac ſplendido omnem pupillæ implens regionem. de quo quidem ſpiritu in commentariis de aſpectu ſatis diximus:& quam lucidus ſit,& quam maximum,præcipuúmque ad oculorum actionem momẽtum afferat,demonſtrauimus. de humore vero ex his poteris intelligere,eum non modo ad implendum inane ſpatium,verum etiam ne humor cryſtallinus, ac portio vueę interna exſiccetur,maxime neceſſariũ eſſe:ſi tamen prius percipias,in compunctionibus ex copioſiore eius euacuatione , oculos læ-

di :& affectionem, quæ glaucedo à medicis nominatur, esse siccitatem, ac nimiam humoris crystallini concretionem,& cæcitaté maxime,præ omnibus morbis,qui oculis accidunt. inferre. Atque hæc quidem omnia admirabilem quandam prouidentiam arguunt : & eorum maxime innatũ crystallini humoris amiculum,nam ea tunica est tenuibus araneis tenuior,atque candidior:& quod etiam maius est,non est toti humori crystallino prætensa,sed quæ eius pars vitreo humori coniungitur,prorsus sine munimento est,ac tunicæ expers. ea enim parte humores coniungi inter se erat melius: quæ vero eius pars omnis extra prominet,tangítque vueam, tenuem hanc, lucidámque tunicam est induta : atque etiam ipsius pupillæ imago in ea, veluti in speculo quodam consistit:siquidem tunica hæc læuis est,& supra omnia specula fulgens.atque ita videndi instrumentum ex omni parte à natura fuit exornatum . Neruos autem sensificos à cerebro ad oculos descendentes natura prius intra cranium coniungés ac reflectens,ipsorúmque meatus exiguos vniens,& figuram X literę similem faciens,postea vtrunque rursus ad supernæ rectitudinis productionem ad oculum produxit : vt spiritus,qui à cerebro ad vtrunque oculum proficiscitur,si quando eorum alter clausus fuerit, aut omnino mutilus,in alterũ plane commearet. videndi enim facultate eo modo duplicata,acrius erat visurus.

De naso. Cap. 5.

Cum nasus in medio septum,duóque foramina satis conspicua habeat,quę cernuntur, & in singulis naribus singula, scire conuenit,eorum vtrunque supra media nasi loca in duas partes esse diuisum: quarũ altera pars intima oris excipit, altera recta,vt à principio ferebatur, ad cerebrum conscendit.vbi sunt exortus anteriorum cerebri ventriculorum.qua etiam parte ossium coli similium est situs. membrana autem crassa, quæ ossibus hisce substernitur, minutis est foraminibus traiecta:per quam primam cerebri excrementa crassiora transmittuntur , vt mucus & destillatio primum per crassam membranam,egressæ, postea vero per ossa coli similia traiectæ,denique in ipsas nares incidunt.sed dũ hęc ita defluunt, pars eorum in os per ea foramina , quæ à naribus in ipsum

dixímus

diximus pertransire, quandoque delabuntur: nasi autem foraminibus, quæ & recta sunt, & ad ossa colo similia ascendunt, itémque iis quæ obliqua sunt, & in ipsum os desinere diximus, tunica exanguis crassior, quã membrana, substernitur: quę ei tunicæ continua est, quæ totam oris circunferentiam internam, linguámque, & fauces, & larynga, & asperam arteriam, & gulam complectitur. Facta auté in ore perforatio in palato est, ne principium inspirationis recta ad asperam arteriam fieret: sed deflectio quædam esset, ac veluti ambages prius quam spiritus ad arteriam perueniret. ne cum ambiens nos aër nimis sit frigidus, pulmo aliquo tẽpore refrigeraretur: & ne admixtæ moles pulueris, aut cineris, aut alterius eiusmodi ad arteriã vsque peruenirent, sed in illis flexibus corporibus humidis & mollibus prius inciderent.

De odoratus instrumento. Cap. 6.

Odoratus autem instrumentum, quo res, quæ sub odoratum cadunt, diiudicamus, primo quoque intuitu nasus esse videbitur. ac cum ore quidem inspiramus, nasúmque obturamus, nullum odorem sentimus: cum primum vero naribus apertis spiritum trahimus, sentimus. nulla vero fieri videtur odorum dignotio sine inspiratione. etiam si quandoque nares vapore, qui vehementissimam vim habeat, expleantur. ex quo fit, vt si quis in parua domo suffitum ex bitumine, aut casia faciat, eámque vehementissimo odore repleat, deinde ingrediens eundem naribus excipiat, & attrahere per longũ temporis spatium conetur, huiusce rei veritatem intelligat. Siquidem eo tantum tempore odorem percipiet, quo spiritum attrahet: reliquo vero, nullum sentiet: quanquam nares vapore sunt repletæ. quam ob rem alia corporis pars esse videtur, quę odores dignoscit: eáque interius in corpore cõstituta, & consentaneum est, odorum sensum in anterioribus cerebri fieri vẽtriculis. cũ tota respiratio à cerebro fiat, vt modus caloris, qui in corpore est, cõseruetur, cõsentaneũ est, ipsũ, prius quã hoc ei à cerebro tribuatur, statim lædi, cum immoderatius sit redditũ aut à calfaciẽtibus, aut à refrigerantibus. quomodo igitur natura ad hæc motũ aliquẽ nõ dedit, qui ei esset ingenitus, qui in inspirationibus vẽtilaret, & cõstringeret, in exspirationibus vero effũderet quãdoq; spiritũ

flammeum, mucúmque & pituitam. ac talis perspicue videtur esse motus, qui in cerebro conficitur: quem sane motum in infantibus, & iis, qui educantur, persentiscimus: qui quidem motus ei & natura, & semper inest. sed alter quoque accedit, qui euidenter in omnibus animantibus conspicitur. nam incisis capitis ossibus, videmus motum edi, dum siletur, pulsantem eodem rhythmo, quo & arteriæ, & cor pulsant: dum clamatur vero, exeri, & exsufflari totum cerebrum. id quod mihi videtur contingere propter nimium calorem vocis elatione accensum, & propter materias ad superna detrusas. ergo cerebrum cordis curam gerit, sed prius sibi ipsum prouidet: cum pulmonem causa cordis deducat, & suos ventriculos causa sui ipsius aperiat. quibus sane ventriculis aërem ex naribus trahit: ex thorace vero, ex arteria aspera, & faucibus, quem etiam aër extrinsecus necessario consequitur. quibus quidem fit rebus, vt à nobis inuentum sit, & respirationem cerebri, & odorum instrumentum esse cerebri ventriculos. & præsertim eorum fines inferiores, qui vicini sunt iis ossibus, quæ colo similia nominantur.

De *auribus*. Cap. 7.

Instrumentum sensus auditus est eiusmodi, vt in ipso primum meatus qui est in osse lapidoso inuolucrum habeat: ne quid eorum, quæ extrinsecus incidunt, ei noceat: postea vero quemadmodum superciliorum pilos supra oculos natura constituit, qui prius, siquid à capite in ipsos deflueret, exciperent, eodem modo voluit aures auditui præponere: quæ non solum prohiberent, sed aliquid etiam afferre simul possent.

De *lingua, déque iis, quæ ei sunt adnata.* Cap. 8.

Hoc caput fortasse sumptum est ex libro, quem de voce Galenus conscripsit, qui nunc desideratur: estque id tot mēdis refertum, vt elici verus sensus non queat.

Linguæ continua sunt ea, quæ tota oris amplitudine ad fauces vsque continentur, iísque processus & gulam, & asperam arte-

ram arteriam permeat : eſtque continuus cum iis omnibus, quæ diximus,& communis linguæ, oris totius, epiglottidis, pharyngis,gulæ,ventriculi,laryngis,atque arteriæ. Cęterum ea linguæ pars quæ in ore eſt,ſuperne quidem tota videtur: at inferne,non tota,ſed id ſolum ex ea cernitur,quod eſt extra vinculum, quod ex tunica eius exteriore cum gena efficitur. quod ſane vinculum ſæpenumero plus quam par eſt extenſum, linguam multiplici motu cieri non ſinit: quocirca neceſſe eſt,vt vinculum ipſum ſecemus, & linguam deligatione abſoluamus: vt diſſoluta ad palatum,& omnes obliquas oris partes extrudatur. Ad hoc autem vinculum vtrinque ex obliquis partibus ora vaſorũ,quæ ſaliuam excipientia dicuntur,inuenies.in quæ deſcendere ſtylus poſſet.initiũ ducunt hæc vaſa ab radice linguę,vbi eiuſdem quoque glandulæ ſunt . exoriuntur enim ex eis forma arteriis perſimili: per quæ humor pituitoſus comportatus & linguam ipſam, & partes inferiores, & item obliquas,& denique omnes oris partes in orbem humectat.nam ſuperiores partes habẽt meatus qui à cerebro deſcẽdunt,de quibus dicetur.Radix porro omnibus ferme vicinis corporibus coniungitur. atque etiã id fit per tunicam quæ ei eſt cum toto ore communis:cuius beneficio cęteris omnibus,quibus adnata eſt,vnitur. Nunc vero linguam & ad diſſerendum, & ad dignotionem ſaporum eſſe accommodatam,inter omnes conſtat,eadẽ quoque ad mandendũ facere videtur, cũ cibos quo quiſpiã voluerit conuoluat,atque commutet,

De *larynge,& epiglottide.* Cap. 9.

Corpus quod ſub gena inferiore in media primarum colli partium regione conſtitutum eſt,& propenſum in faciem videtur,cum omnes norunt,tum vero etiam larynga nominant. idque frangere pancratiaſtæ conantur, ſiquidem animalia eo fracto,quamprimũ ſuffocãtur: cum ob eam cauſam anguſtiſſimus tranſitus reſpirando aëri efficiatur. Larynx autẽ ex tribus magnis cartilaginibus cõſtat: quarũ maxima eſt anterior, quã etiã contingimus, extrinſecus quidem conuexa,intus vero caua,ſcuto maxime ſimilis,quod prælõgius ſit, quod θυρεὸν vocant: vnde huic cartilagini ab huius ſcuti ſimilitudine nomen eſt impoſitum, vt thyreoides appelletur.

Secunda vero cartilago quanto minor eſt hac, tanto eſt maior quam tertia,in partibus quidem internis, qua ſtomachus eſt,collocata:& quantum magna deficit,vt in circulum perfecte feratur,hęc adiicit.latera enim thyreoideos,quæ partes obliquas determinant,ſemper lateribus ſecundę cartilaginis propinqua conſpicies : & totam partem infernam infernæ per muſculos cõiunctam.Superior vero vtriuſque cartilaginis pars ita ex aduerſo conſtituta eſt, vt ſi duo ſcuta ſe ſe lateribus ita cõtingentia animo coniicias,vt media quædam regio relinquatur.Cum vero quatuor ſint thyreoideos anguli ex connexu quatuor linearum ipſum definientium, duo inferiores finibus inferioribus humilium laterũ labdoidis per vinculum neruеum & cartilagineum connectuntur. id vero fini ſuperiori primę cartilaginis ſuperiacet : rectam, & mediam ipſius lineam per ſpinæ rectitudinem habens, tũ thyreoideos,tum lineæ quæ in linguæ partibus infernis eſt: duo vero latera humilia ad ſuperiores primæ cartilaginis angulos extendens . quam cartilaginem ſiue thyreoidem , ſiue primam appelles,nihil intereſt.articulãtur autem inter ſe primæ cartilagines partibus obliquis. atque etiam ligamenta quædam membranoſa,& neruea à prima ad ſecundam perueniunt . vbi vero minor , quę intus eſt , ceſſat, duæ longæ conuexitates ſuperiacent.inde autem incipit tertia cartilago conuenientes exquiſite illius eminentis cauitates habens: adeo vt harum duarum cartilaginum coniunctio duplicem articulationem faciat . Secunda autem cartilago anguſtior eſt,quam baſis inferior.ex quo fit, vt ora totius laryngis inferior,quæ arteriam aſperam attingit, amplior ſit orificio ſuperiore,quod in pharyngem definit. etenim & tertia cartilago in valde anguſtum ipſa quoque definit:cuius oram ſuperiorem arytęnoidem plerique anatomici nominãt,quia hęc pars figuram gutturnionis afferat, quem aliqui ἀρυταίναν etiã appellant.huius quoque cartilaginis cauitas ad meatum ſpiritus cõuerſa eſt:vt veluti fiſtula quædam fiat id quod ex iis tribus eſt conflatum.atque hanc quidem habet fabricã propria laryngis ſubſtãtia.tunica vero, quæ ipſi intus ſubſternitur , eſt communis & arteriæ & gulæ . porro eius motum ex animalis voluntate pendere neceſſe fuit, ſiquidem futurus erat ad reſpirationes,exſpirationes, totius reſpirationis cohibitiones , efflationes , & voces accommodatus . quę omnia

ſatius

ſatius erat à noſtra volũtate proficiſci. Cartilagines vero duplices habent articulationes & motus: alios, qui eas dilatent, & comprimant: alios, qui eaſdem claudant, atque aperiant. atque ad priorum motuum conſtitutionem primæ ad ſecundam facta eſt articulatio: ad ſecundorum vero, ſecundæ ad tertiam. ac de cartilaginibus hæc dicta ſint nobis. In ſpacio autem laryngis interno, per quod ſpiritus foras, & intus fertur, corpus quoddam eſt poſitum, quod neque ſubſtãtia, neque figura cuiquam eorum, quæ in toto animali ſunt, ſimile eſt: ſed linguę alicuius fiſtulę eſt ſimile: ſi ſupernam, infernámque eius partem intuearis. infernã dico, vbi arteria & larynx inter ſe cõnectũtur: ſupernã vero, ad orificiũ, quod à finibus arytænoideos cartilaginis & thyreoideos, qui ibi sũt, efficitur, id quod adipatæ & mẽbranoſæ ſubſtãtiæ eſt. cæterũ princeps & maxime præcipuũ vocis inſtrumẽtũ eſt. nã vt vocem edat animal, indiget omnino ea ſpiritus motione, quę ab infernis partibus repẽte ſimul erũpat, indigétque nihilominus hac etiã anguſtiore trãſitu, qui in larynge eſt: nõ tamen ſimpliciter anguſtiore, ſed qui paulatim ex amplo ad anguſtius tendit, paulatímque ex anguſto amplificatur, vt in libris de voce fuit oſtenſum: id quod plane facit corpus id, quo de agitur, quod modo lingulam, & laryngis linguam voco. cæterum hoc corpus linguæ non modo laryngis ad vocem neceſſarium eſt, ſed etiam ad ſpiritus cohibitionem, quam vocant. ita autem nominant, nõ ſolum cum nõ reſpiramus, ſed cum præterquam quod thoracem ex omni parte contrahimus, muſculos etiam omnes qui ad hypocondria, & coſtas ſunt, vehementer intendimus. violentiſſima enim tunc eſt actio tum thoracis totius tum claudentium larynga muſculorum. hi nanque magna vi pulſo ſpiritui obſiſtunt, arytænoidem cartilaginem claudentes: ad quam actionem nõ parum etiam prædictæ linguæ natura conducit. nam ipſius particulę tum dextræ, tum ſiniſtræ in idem coëunt adeo, vt ſibi ipſæ exquiſite incidant, & meatum occludant. quod ſi parũ quidpiam apertum relinquatur, ne id quidem improuidum manet, cum natura foramen in vtraque linguæ parte vnum fecerit, & foramini ipſi parte interna ventriculũ non paruũ appoſuerit. cúmque aër vias amplas nactus in animal ingreditur, rurſúſque exit, nihil in ventrem propellitur. obſtructo autem tranſitu, ibi aër obſtructus violenter pellitur in obli-

quum,ac foraminis linguæ orificium aperit: quod labiis ad motis claudebatur. impletis autem spiritu ventriculis, qui in lingua laryngis sunt, molem in spiritus meatum diffundi necesse est, & exquisite ipsum angustari, etiam si parum antea apertum erat. Larynge vero ita diligenter occluso, vt ne spiritus quidem, qui à thorace vi exprimitur, eum recludat, nõ est alia causa indaganda, cur potus in pulmonem non feratur. natura enim prouide laryngis orificio epiglottida velut operculum quoddam admouit, quæ quidem omni alio tempore, quo respirant animantes, recta est, cum vero aliquid deglutit, ipsa laryngi accumbit. id enim quod transglutitur, ceu primum eius radici incidens, postea vero dorso inuectũ inclinare ipsam cogit, & collabi. hancque productionem natura est fabricata, non quo nihil prorsus incideret, sed ne multum, néve affatim. nam modicum potionis in asperam arteriam importatur in orbem circum eius tunicas expressum, non per mediam capacitatem iter faciens: tantáque huius humoris est copia, vt repente ad pulmonem madefaciendum arripiatur. Sed cum larynx cartilagineus, rotundúsque ex omni parte sit, angustari stomachum in transitu ciborum necesse est. qui fit igitur, vt stomachus non arctetur nobis transglutientibus? an aliter, quam vt cibus deorsum trahatur, larynx vero sursum recurrat? siquidem ita eorum positio commutatur, vt stomachi initium ad asperam arteriam sit, larynx vero sursum ad fauces recurrat. scire autem conuenit, quo modo epiglottis in laryngis meatum à cibis compellitur, ita ab iis, quæ euomuntur, cartilaginem arytænoidem. vergit enim & illa in laryngis capacitatem, vt impetu eorum, quæ sursum feruntur è stomacho, dorso ipsius incidens, totam cartilaginem in cedentem locum facile conuertat.

De Gurgulione. Cap. 10.

Gurgulio ad vocis magnitudinem, atque elegantiam facit, aër enim ingrediens ab ipso prius inciditur, & impetus ipsius vehementia frangitur. & ob id etiam vis frigoris retunditur. proinde nonnulli, quibus ad basim vsque fuerat ampu tatus, non modo noxam in voce perspicue senserunt, verũ etiam frigidiorem inspirationem: ex quibus plerique pulmone, ac thorace refrigerato perierunt. quocirca non est temere, neque

re, neque vt fors ferat, prçcidendus: sed pars quædam basis relinquenda est. cæterum gurgulio non mediocriter confert, ne puluis, aut alia quępiam natura generis eiusdem in laryngem cadat.

De aspera arteria. Cap. II.

Particula quædam simplex in corpore animalis est, quæ aliarum omnium est durissima quidem, sed solo osse est mollior: quam omnes propemodum medici cartilaginem vocauerunt. qua quidem cartilagine plurima natura vsu ad asperam arteriam construendam, totam in exquisitum circuli ābitum contorsit, vt eius pars conuexa, quam etiam tangimus, extra promineat, intus vero caua sit: post autem in longitudine colli sit continuata serie constituta, & toto eo spacio quod inter laryngem & pulmonem interiacet, interim referto, validis ligamentis membranosis eos connexuit, quæ ostracis Scarabeorũ sũt simillima. quæ vero eorum pars erat subiectũ stomachũ contactura, eam non item cartilaginem fecit: sed hac parte deest quidpiam ad circulum efficiendum, & vnaquæque cartilago figuram literæ sigma Σ refert. communiter autẽ his ligamentis, & aliis orbiculatis, & ipsis præterea cartilaginibus alia quædã tunica intrinsecus obtẽsa est quæ plane rotunda est, & omnibus substrata, dẽsa illa quidẽ & constricta, sed fibras in longitudine rectas habens. quam scio me ante cõmemorasse, continuã esse ei, quæ toti ori, & stomacho, ac toti ventriculo intrinsecus substernitur. Atque etiã hæc omnia extrinsecus cõplectitur mẽbrana quædã velut indumentum quoddam, & arteriæ totius amiculũ. Hec igitur natura est eius arteriæ quæ in collo inest: per quã inspirant, & itẽ exspirãt animalia: vocẽque edunt, atque efflãt. Vbi vero primum claues prætergressa, in thoracis amplitudinem peruenit, ibi diuiditur, & in omnem pulmonis partem fertur cum vasculis, quæ à corde oriuntur, in omnes eius lobos distributa. Et tamen non discedit à natura, quam parte superna obtinet, neque omnes eius soboles vlla in re dissident, sed similiter omnes cartilagines multæ sigma formam referentes, membranosis ligamentis contẽtæ vsque ad extremos visceris lobos cõseruãtur. Hoc solũ vas in pulmone est exacte vacãs sanguine, cum animal secũdũ naturam sit affectum. at si ruptio aliqua, aut oris apertio,

aut vasis erosio in pulmone contingat, tunc aliquid sanguinis in hanc etiam arteriam effunditur, qui spiritui molestus est, eius vias occupans: eóque modo tussis habet iam animal infestum, & sanguis sursum per pharynga ad os fertur. Atque hanc quidem tunicam in transglutiendo maxime opitulari stomacho, ostendimus: in aspera vero arteria etiam cartilaginibus parte interna substerni, ipsásque sursum, dũ animal transglutit, cum larynge ad pharynga trahere modo simillimo, quo instrumenta, quæ ciconiæ dicuntur. talis quidem pulmonis arterię est natura, quæ ex bronchiis constat. sic enim apellare eius cartilagines medici consueuerunt, quẽadmodum & ipsam totam, bronchon, & caput, summã eius partem: quę etiam larynx nominatur.

De succingente, & thoracem intersepientibus membranis. Cap. 12.

Membrana succingens eãdem habet cum peritonæo substantiam, & eundem vsum omnibus spiritus instrumentis, non secus, quam illud cibi, præstat. succingens vero membrana vocatur, quia costas totas intrinsecus succingit: estque araneæ modo prætenuis, & ex toto sibi similis costas succingit. est etiam indumentum, veluti quædam tunica, omnium spiritus instrumentorum, & omnibus intra thoracẽ partibus, obducitur, quemadmodum peritonęum his, quæ infra septum habentur, obtenditur. Atque etiam ab ipsa nascuntur membranæ, quę thoracem intercipiunt. quæ per eius longitudinem superne deorsum feruntur. tuto autem infiguntur, parte quidem posteriore spinę vertebris, anteriore vero, medio ossi pectoris: cuius extrema ora inferna est cartilago, quę ab ensis similitudine xiphoides nominatur, quæ ad os ventriculi est: superna vero clauium compago. Membranarum vero prima, & maxima vtilitas est, vt duos ventres thoracis efficiant, & si forte magno vulnere in alterutram eius partem accepto respirationis munus eius partis perierit, alter venter incolumis dimidium actionis conseruet. quam ob rem à magnis vulneribus intro in alterutram pulmonis partem penetrantibus, animal dimidia parte vocis & respirationis repente priuatur: voce autem ac respiratione omnino destituitur, si vterque venter fuerit confossus. cum igitur hanc adeo magnam vtilitatem intercipientes thoracem membranæ mortali-

mortalibus afferant,eiúſque potiſſimum rei cauſa extiterint,
natura etiam abuſa eſt ad vtilitatem ex ipſis tanquam operi-
mentis,ac ligamentis,omnibus,quę thorace continentur,in-
ſtrumentis tribuenda. nam & arterias quæ in eo ſunt, & ve-
nas,& neruos,& , œſophagum & denique totum ipſum pul
monem toti thoraci colligant , & vndique obductæ con-
tegunt.

De pulmone. Cap. 13.

Thoracis capacitatem impleuit pulmo vocis ac reſpiratio
nis inſtrumentum, cuius motus initium à thorace exiſtit. v-
ſus vero reſpirationis in animâtibus cauſa cordis ineſt, tum
quod ipſũ aëris ſubſtâtia indigeat,tũ quod feruido calore ef
feruefcẽs,refrigeriũ expetat.ipſũ autẽ refrigerat inſpiratio fri
gidã ei qualitatẽ affũdẽs:exſpiratio vero,quod in ipſo feruet
& quaſi combuſtum,ac fuliginoſum eſt,ex ipſo profundens.
ex quo fit, vt duplicem habeat motum, ex contrariis parti-
bus conflatum. attrahit enim dum dilatatur , inanitur vero,
dum contrahitur. quo loco mihi ſubit naturæ prouidentiã
admirari .cum enim vocem in nobis eſſe ſatius eſſet,fieri ve-
ro ipſa ſine aëre nullo modo poſſet,quicquid ocioſum alio-
qui,atque inutile erat exſpirandum,id in materiam vocis cõ
uertit:& cor non protinus per fauces externum aërem trahe
re voluit,ſed vtriuſque mediũ pulmonem,quaſi ſpiritus prõ-
ptuarium quoddam locauit,qui ambabus ſimul actionibus
ſeruire poſſet.eius porro talis eſt conſtitutio.venæ totius cor
poris ex vna peculiari tunica conſtant. nam exterior mem-
brana ipſis nonnunquam adhæreſcens,vbi colligari quibuſ
dam,aut firmari,aut tegi debent,illuc ſolum accedit. arteriæ
vero binæ peculiares ſunt tunicæ : exterior qualis venæ eſt:
interior vero huius craſſitie fere quintupla . quin & durior
quoque,& in tranſuerſas fibras diſſoluta.exterior autem,quę
venis etiam ineſt,rectis fibris,& quibuſdam mediocriter ob-
liquis ,nullíſque tranſuerſis eſt contexta.Interior vero arte-
riæ tunica craſſa , duráque ceu cutę quandam interna ſuper-
ficie continet,telę aranearum manifeſto perſimilem, in ma-
gnis quidem arteriis perſpicuam , quam nonnulli tertiam ar
teriæ tunicã ſtatuunt.quarta vero alia peculiaris ei nulla eſt,
ſed veluti quibuſdã venis,ita etiã arteriis alicubi adhæreſcit,

& circuntenditur membrana tenuis,quæ eas tegit,stabilit,& propinquis partibus connectit. quales igitur toto corpore sunt arteriæ, tale vas ex dextro cordis sinu progrediens, in totum pulmonem diffunditur:quales autem venæ, tale ex sinistro procedit: vt ex tribus vasis pulmonem intertexentibus, quod à sinistro cordis ventriculo oritur, arteria venosa nominetur, quod vero ex dextro, vena arteriosa dicatur: tertium quod à pharynge proficiscitur, aspera arteria, ex cartilaginibus Σ literam referentibus conflata, nuncupetur.Quod vero orbiculatum est in cartilagine magnę arterię,quæ in collo est,quęque caudicis rationem obtinet, ad pulmonis arterias comparata, & in illis ipsis tanquam ramos quosdam, ex se mittit, in priore parte est collocatum. vbi vero cartilago deest ad circulũ perficiendum, in posterioribus partibus situm est: in collo quidem gulæ continuum, in pulmone vero ei venæ, quam paulo ante arteriosam appellauimus. Vasorum autem intercapedines à propria substantia pulmonis implentur: quam Erasistratus parenchyma nominat. Porro lobos pulmonis non impares numero esse, vt iecoris sunt, sed in omnibus animantibus, de quibus loquimur, duos in dextra eius parte haberi, duósque in sinistris, constat inter omnes. nec minus etiam inter omnes conuenit, ac si non inter omnes, saltem inter eos qui diligentius consectiones administrant, in dextra thoracis parte quintum quendam lobum exiguum veluti alterutrius sobolem existere.quem sane facillime comperies ad venam cauam animum aduertens: siquidem illi subiacet: qua primum in thoracem relicto septo incidit. nonnunquam etiam cauitatem quandam in eius superficie clare conspicimus:cui vena, dum viuit adhuc animal, affirmatur. nam post obitum,pulmo semper collapsus, & paruus apparet, non exigua ipsius & thoracis facta intercapedine, cõtra quam viuo animali haberet.Hunc vero lobum natura non vt respirandi instrumentum, sed vt venæ cauæ molle aliquod stratum pararet,à septo transuerso vsque ad cordis auriculam extendit. Iam vero pulmonis caro äërea,spiritúsque plena conspicitur,plane indicans se ad aëris,vt iecoris caro ad cibi concoctionem, esse comparatam. etenim consentaneum est non confertum, nec repente aërem externum spiritus, qui animali inest, fieri alimentum, sed pau-

sed paulatim immutatū,quemadmodū etiā cibi,familiarémq; innato spiritui qualitatē diuturniore tempore recipere: huiúsque immutationis carnem pulmonis primum esse instrumentum, quēadmodum iecoris carnem cibi in sanguinem mutationis causam esse ostendimus. Cæterum spiritus, qui ab asperis arteriis extrinsecus intro trahitur, in pulmonis carne primum conficitur:deinde in corde,atque arteriis, & iis pręsertim,quæ plexu retiformi cōtinentur. postremo vero ac perfectissime in cerebri ventriculis,vbi vtique animalis exacte efficitur.

De thymo. Cap. 14.

Adenē maximū,& mollissimū,quē thymū vocant, natura partibus superioribus medij pectoris ossis, quod στέρνον vocatur, subiecit,cū vt ne venam cauam os attingeret, tum etiā,vt omnia eius germina, quę hoc ipso in loco sunt quāplurima,qua primum emergunt,fulta stabilirentur. Vbicunque enim natura vas sublime diuidit, ibi semper mediam glandulam quæ diuisionem oppleat,interponit.

De corde. Cap. 15.

Cor caro est dura, quæ ægre patitur, ex fibris multiplicibus conflata. ipsumque in media thoracis capacitate collocatum pulmones ambiunt, ídque suis lobis ceu digitis quibusdā in orbē amplectuntur. Motus autē eius indicat, quasi in parte sinistra potius sit collocatum, duplici causa: primū quia in ea animalis parte ventriculus, quo spiritus continetur, est situs: deinde quia totum ad eam partem magis inclinat. nō enim vt basis ipsius media exquisite est læuæ, dextręque thoracis partis,ita etiam vertex: quoniam neque decliuis omnino à propria basi ad finem inferiorem exporrectum est: sed ad sinistram regionem, vt diximus, deflectit. Cordis autem aures ad quandam aurium proprie nominatarum similitudinem maiores nostri vocauerūt. duo autem orificia sunt in vtroque vasorum materiam inuehentium: in dextra quidem parte, qua vena in cordis sinum inibi inseritur,in sinistra vero, qua venosa arteria. cúmque has aures aperueris,tum ipsum cordis corpus apparebit, tum vtrúque ex dictis orificiis: deinde membranæ insertioni ipsorum incumbentes, tres in sinu dextro, duæ in sinistro:

quarum ſtructuræ figura ſimilis eſt telorum cuſpidi, ideóque triſulcas nonnulli anatomici eas vocauerunt. duo alia ſunt orificia vaſorũ materias educentium, ex dextro quidem ventriculo in pulmonem, venæ arterioſæ: ex ſiniſtro vero in totum animantis corpus, grandis arteriꝯ. in quibus iterũ tres membranas vtrinque ad literæ Σ ſimilitudinem factas conſpicies, extra cor tendẽtes, veluti triſulcas intro. Communis autem omnium ipſarum eſt vſus, vt materias retro cedere prohibeant. In pulmone autem natura tunicas vaſorum cõmutauit, nec fruſtra venam arterioſam, & arteriam venoſam eſt fabricata. Vnumquodque enim alimento ſibi ſimili nutritur. pulmonis autem corpus leue eſt, ac rarum, & velut è ſpuma quadam ſanguinea concreta cõflatum: ob eámque cauſam puro ſanguine, vaporoſo, & tenui indiguit, non autem, quo modo iecur, limoſo, atque craſſo. quocirca vaſa habet contraria, maxime quidem iis, quæ ſunt in iecore, poſt autem & aliis animantis particulis. in his enim cum tunica vaſis, quod ſanguinem ſuppeditat, rara ſit, ac tenuis, plurimũ craſſi ſanguinis, atque celeriter partibus circunfuſus diſtribuit: in pulmone vero cũ craſſa ſit, nihil niſi tenue ſinit elabi. ac cęteris quidẽ partibus arteriæ craſſæ, & dẽſæ generatę paucum omnino, eundémque vaporoſum ſanguinem vicinis partibus trahere permittunt: pulmoni vero ſolum, copioſiſſimum huiuſmodi impartiunt. quippe quæ præ raritate, ac tenuitate continere ipſum non poſſint. ex quo fit, vt nutriendi ratio pulmoni plane contraria ſit, ac cęteris omnibus partibus animantis: quemadmodum etiam corporis ſubſtantia. Vt igitur magna huius alimenti copia pulmoni ſuppeteret, ad eum ſanguis exquiſite elaboratus, & extenuatus à corde transmittitur. Quod vero in capite cordis os inuenitur, non in cunctis animalibus os exquiſitum eſt: ſed in grandioribus eſt exacta cartilago, in valde grandibus cartilago oſſea, in maximis vero, etiam magis oſſea. Arteriæ autẽ & venæ totum cordis corpus in orbem complectuntur. nullus vero neruus in ipſum videtur diſtribui, ſicut neque in iecur, neque in renes, nec lienem. ſolum enim eius inuolucrũ pericardion propagines neruorum tenuium recipere videtur. Cæterum toto corde nudato, videbis ſiniſtrum eius vẽtriculum ad ſummum verticem aſcendere, dextrum inferius multo ceſſare, & circumſcriptionem propriam ſæpe habe-

re:

re: idque magis in magnis animalibus: nonnunquam vero etiam in paruis. nonnulli igitur duos quandoque vertices in cortice comperientes, duo corda esse existimant. Orificia autem quatuor vasorum esse quatuor dicimus. Cæterũ cordis auriculæ extra ventriculos ipsius consistunt. verũ si quis eas visceris partes statués, numerum orificiorum maiorem faciat, is à nobis discrepabit: siquidem vnum venosę arteriæ os in sinistro ventriculo habetur, quod tamen non diutius permanet, sed statim ima amplitudine in quatuor particulas discissum est, quarum singulæ in singulos pulmonis lobos porriguntur. Vtrique autem cordis ventriculi thorace patefacto pulsare videntur: non eodem tamen modo vtrisque sanguis & spiritus continetur. copiosior enim multo est, in dextro quidem sanguinis, in sinistro autem spiritus substantia. Nũc vero quoniam cor natiui caloris, quo animal regitur, quasi focus quidam, & fons est, omnis hoc modo ipsius pars principem locũ tenet: sed magis eæ, quarum vtilitas omni animanti vitam conseruat. sunt auté huiusmodi, duo vasorum orificia in sinistro ipsius ventriculo, quem medici spirituosum appellare consueuerunt. per hęc autem duo orificia cor per minus continuum est arteriis iis, quæ sunt in pulmone, per maius vero omnibus, quæ in toto animali sunt diffusæ. minus autem erunt principalia, quæ altero ventriculo continentur, quem sanguineum vocant. & tamen hæc quoque præstantiora sunt cæteris: quorum alterum sanguinem in cor intromittit, alterum vero ex ipso in pulmonem deducit.

De pericardio. Cap. 16.

Cordis tunica peculiaris pericardios appellata diuersa ab vtraque harum est, in vtriusque medio constituta, non tamen ipsi cordis corpori hęc tunica pericardios connexa est: verũ in aliis omnibus non parua quędam interiecta est regio motui cordis accõmodata. ad basim vero ipsius, quę circulus est, prodeuntibus ex ea vasis connexa est: quorum alterum est, maxima arteriarum, in sinistra videlicet parte sita: alterum, vena à iecore sursum tendens, ad dextram regioné posita. aliorum duorum alterum arteriam venosam, alterum venam arteriosam nomino.

De œsophago. Cap. 17.

OEsophagus spinæ vertebris adiectus, ac colligatus, ita totum permeat thoracē, cum totius positionis stabilitate, ac securitate, vt nullā cordi, neque pulmoni, neque alicui earum particularū, quæ thorace cōtinentur, molestiā præbeat. obliquus nanque eius est situs. in mediis enim ad perpendiculū quatuor primis dorsi vertebris extenditur, nusquā deflectens, ad quintā vertebrā deflectit ab eo cursu, quem rectum facere deorsum cœperat, & ad dexterā digreditur: vt meliorē sedē tribuat, cedátque præstātiori instrumento, maximæ omniū arteriç: hanc enim ex sinistro cordis ventriculo exortam, & in totum corpus animantis distributā, consentaneū fuit per opportunissimū locum vertebrarum, qui sane medius est, ferri. Cçterū ventriculi stomachus quatuor primis vertebris thoracis inuehitur: propter autem reliquas octo, ad dextrum fertur ob causas antedictas. cum primum vero phrenas attingit, quç sunt fines inferiores thoracis, membranis robustis sublime admodum elatus supra magnam arteriam rursus transit in alteram partem, quo loco phrenas prætergressus ori ventriculi infigitur.

De ventriculo. Cap. 18.

Aliis omnibus animātibus natura nō indidit sensum eorū, quæ desunt: sed instar plantarū à venis semper alimentū attrahentes nutriuntur. soli autem ventriculo, & præsertim eius partibus iis, quæ ad os pertinent, sensum rerum, quarum indigens est, tribuit, qui animal ad cibū sumendū excitaret, & stimularet. Cuius etiam rei causa eidem impartita est par neruorū haud paruorū, quod superne defertur, disseminatúrque, & contexit, maxime quidē os eius, & partes ipsi continuas, & in alias etiā partes vsque ad fundū ventriculi protenditur. Positus autem est ventriculus potius in sinistris animalis partibus. eiúsque fundum ad dexteras partes protēditur. ei vero à dextris adiacet iecur: quod ipsum suis lobis, quasi digitis ad vnguem complectitur: lien vero à sinistris. sed iecur sublimem positionem habet adeo, vt septum trāsuersum contingat: lien vero inferiorem. sinistræ igitur, dextræque ventriculi partes ab iis calefiunt: retro vero à musculis spinæ, cū pinguedine sibi ipsis adnata: ante denique ab omento, quod vocant. id quod eius calfaciendi gratia factū

esse,

esse,perspicue licet cognoscere ex iis,qui vulnus in abdomine acceperunt:in quibus omentum per vulnus excidit.deinde liuidum factum cogit medicos partem læsam abscindere. omnes enim hi frigidiorem ventriculum sentiunt,minúsque concoquunt. & plurimis operimentis extrinsecus egent:& præsertim si magnitudo insignis fuerit abscissa. Ventriculus rotunda,atque oblonga figura est.qua vero incumbit vertebris, comprimitur, & ob id ipsum eius vitiata est conuexitas. Ac fundũ quidem in hominibus est orificio latius.porro manifesta iam tibi erit figura eius vniuersa. sphęram nãque perfectam animo complexus,ipsam parte inferiore latiorem puta, deinde duplicem productionem facito, latiorem quæ ad œsophagum est, strictiorem vero infernam. tum comprimendo, & simam faciendo gibbositatem posteriorem, totam ventriculi figuram didiceris. contrario autem modo se habent ipsæ partes,& explantationes: superne enim, vbi ventriculus est strictior,stomachus factus est amplior, inferne autem vbi est latior, implantatio ad intestinum strictior est facta.paulatim quidem à stomachi implantatione dilatatur.quę res perspicue docet, partem ventriculi quandã prælongam.ab ipso extensam, œsophagum esse: non paulatim autem, sed repente & semel ex fundo ventris explantatũ intestinum, ipsius ventriculi non esse partem, sed aliud quippiam ei connatum. Iam vero tunicarum natura ventriculo quidem & stomacho est similis: dissimilis autem intestinis. nam interna tunica in ventriculo,& stomacho mẽbranosior villos rectos superne deorsum tendentes habet: externa vero carnosior,transuersos, quales habent etiam binæ tunicæ intestinorum. orbiculati nanque sunt plerique villi intestinorum:cum in eis pauci admodum recti sint protensi: ventriculus enim ad se ipsum per stomachum cibum & potum tanquam manibus, rectis his villis trahat oportet, transuersis vero propellat, quę circulo contrahunt: quippe singula instrumenta quæ mouentur in corpore, pro villorum positione motus habent. intestinis autem(attractrice enim non indigebant facultate)soli ad propellendum idonei villi sunt facti. Villis autem transuersis tensis, latitudinem contentæ inter ipsas cauitatis minorem fieri necesse est. rectæ autem dum trahuntur, ac in se ipsas coguntur, fieri nequit,vt non minuatur longitudo: at vero deglutientibus nobis,liquido

cernitur ſublata.& larynx ſurſum tantum recurrens, quantũ gula deorſum trahitur. cúmque completa iam deglutiendi functione gula ſe laxauerit, perſpicuo iterũ cernitur larynx deſcendere. quandoquidem interna ventriculi tunica, quæ rectas fibras habet, queq́ue tum gulam intrinſecus veſtit, tum os ipſum: ea ſuper laryngis partibus extenditur. ex quo fieri nequit, vt cum ipſa à ventriculo deorſum trahitur, non ſimul etiam larynx attrahatur. at breuiare longitudinẽ, munus inſtrumentorũ, quibus recti ſunt villi, quo aliquid attrahãt, eſt proprium. atqui oſtenſum eſt gulã attrahere, cum alias larynga non traheret. perſpicuum igitur eſt ventriculum per gulam cibos attrahere. Quinetiam in vomitione, eorum quæ vomuntur impetus, qui vſque ad os fertur, omnino partes eas gulæ, quæ à ſubeuntibus dilatantur, hiantes habet: partium vero, quæ à fronte occurrunt, quamcunque apprehendit, hanc hiare incipientem: quæ vero à tergo eſt, hanc vtique contractam relinquit: adeo vt gulæ affectus hac in parte ſit omnino deglutientium affectui conſimilis. verũ vbi tractus nullus eſt, longitudo in talibus ſymptomatis ſeruatur. atque idcirco deglutire facilius eſt, quam vomere. cauſa eſt, quoniam deglutitur vtriſque ventriculi tunicis agentibus, interna quidem trahente, externa vero ſe contrahente, & vna trudente: vomitur vero, altera tantum, quæ foris eſt, agente, nec vlla in os trahente. non enim ſicut venter deglutire cibos expetit, ſic etiã in vomitionibus oris pars vlla excitati affectus quippiã appetit. neque enim ea quę degluttiuntur, ad infernas partes ſua grauitate deferuntur, vt nonnulli putauerũt. id quod clare intelligitur ex iis animalibus, quibus longũ collum eſt, quæ quidem inclinata deglutiunt. Quæ res nobis argumento eſt, facultate quadã vtentem gulam, aut per ipſam ventriculum deglutire. quæ facultas quãdoque ſine inflãmatione reſoluta non ſinit vt animal non modo duri aliquid, ſed ne aquam quidem tranſglutiat. ex quo perſpicuũ eſt, hanc reſolutionem euenire ſalubri partiũ conſtitutione læſa, cũ intemperies quædã contingit. quam quidẽ ita denique corrigemus, ſi partes ad naturalem ſtatũ redigamus. ſiue autem interna, ſiue externa ventriculi tunica affecta ſit, vna adhibetur curatio tum eorũ quę foris imponuntur, tum eorum, quæ ore deglutiuntur: & quandoque eorum, quæ eandem vim habentia loco applicantur.

De

De intestinis. Cap. 19.

Quemadmodum venis, quas natura distributionis instrumenta fecit, facultatem gignendi sanguinis indidit, ne dum per eas fertur, tempus ipsi alimento frustra periret, ad eundem modum intestinis gratia distributionis in venas instituti facultas quędam concoquędi cibos inest. Cęterum intestina facta sunt, non vt superuacanea prorsus deferantur, aut concoctionis causa, sed vt id omne, quod in ventriculo in succum est mutatum, assumatur in venas. quocirca cum intestinorum circumuolutiones innumerabilem quandam venarum multitudinem ex hepate sibi habeant insertã, omnem in ventriculo concoctum succum sursum mittũt. Quoniam vero vnum genus motionis inest intestinis, quo propellunt, ita vnum etiam tãtummodo tunicæ genus in transuersos, & rotundos villos dissolutum nacta sunt. sed cur tandem binæ tunicæ extiterunt, siquidem similes ambę sunt? superuacanea nanque videtur esse altera. at non ita est. nã duplex eorum est tunica, tum vt facultas ipsorum expultrix esset valentior, tum vero vt ipsa instrumenta essent ab iniuriis tutiora. quod vel maxime indicant morbi dysenterici.

Multos sane, ac sępe vidimus, quibus, cum morbis grauibus & diuturnis fuissent conflictati, maxima intestini pars putresceret: adeo vt cõplurimis locis tunica omnis interior esset exesa: qui tamen vixerunt, & superstites fuerunt: quod alioqui non esset factum, nisi secunda quædã alia extrinsecus corruptæ illi tunicę accessisset. Cur autem externo alimento non continuo egeamus, inuolucra intestinorum in causa sunt: quemadmodum cur non subinde, sed longo interuallo egeramus, causa est crassi intestini latitudo, ceu secundus quidam venter eis subiectus. nam ne egererent assidue, néve meierent animalia, humidis excremẽtis vesica subiacet, siccis vero intestinum, quod crassum nominant. quod etiam inferiorem ventrem quidam vocant. principium autem eius est cæcum intestinum. vbi enim tenue intestinum definit, illic ad dextram quidem cęcum, ad sinistram autem colon emergit, dextra prius ilia pręteruectũ. ac cęcum quidem prorsus, vt venter quidam, est crassum, excrementis recipiendis aptum, cui colon proportione respondet. Primum igitur exortus, quem ex pyloro intestinum excipit, satis est

anguſtus:nec in orbes circunflectitur, & ad ſpinæ partes ex-
tenditur.ab hoc, quod à duodecim digitorum longitudine
δωδεκαδάκτυλον appellant: vt Herophilus vere memorauit,
varie in orbes conuoluitur,vaſorum complurium ſerie con-
textos:quod ieiunum nuncupant, quia ſemper cibo vacans
inuenitur. inde tenue inteſtinum eſt,ſubſtantia quidem huic
ſimile,ſed differens,quia neque vacuum reperitur,neque tan
tá vaſorum habeat multitudinem.deinde ſequitur id, quod
cæcum vocant:poſtea colon:ab hoc denique in extremo re-
ctum appellatum inteſtinum ad ſedem vſque porrigitur.

De Peritonæo. Cap. 20.

Si muſculos omnes,qui abdominis ſunt,ab ea cartilagine,
quæ enſis formam habet,vſque ad oſſa pubis diuides,in cor-
pus quoddam tenue,latæ aranearũ telæ ſimile incides,quod
peritonæum vocant. hoc enim ei nomen eſt inditum, ἀπὸ
τοῦ περιτετᾶσθαι,hoc eſt,quia cunctis viſceribus, cunctíſque
inteſtinis prætendatur:itémque vaſis,quæ inter ſeptũ tranſ-
uerſum & crura habentur. ita vero & aliis, quæ his interia-
cent,omnibus obducitur, quorum numero vulua, & veſica
continetur. Hanc tenuiſſimam membranam haud facile eſt
detrahere citra diuulſionem, præſertim ſepti tranſuerſi, &
duorum muſculorum abdominis tranſuerſorum eam attin-
gentium,ſingulorum quidem in vtraque parte,ſiniſtra atque
dextra.vbi enim hi latum, tenuémque tendinem, puta apo-
neuroſin ediderint, peritonæos membrana ſolutu cótumax
eis cohæreſcit, vt etiam abdominis ſuturá, quæ γαστροραφία
dicitur,quam ſolius peritonæi facere licet,cum dicta aponeu
roſi adminiſtrari nouerimus.Peritonęi vtilitates plures ſunt
animantibus. prima quidem vt operimenti omnium ſubie-
ctarum partium:ſecunda autem, vt ſepti tranſuerſi inter hæc
ipſa, & muſculos extra incumbentes:tertia, vt excrementa
ſicci alimenti citius ſubeant. velut enim à duabus quibuſ-
dam manibus,à peritonęo & ſepto tranſuerſo ſuperne qui-
dem coniunctis,inferne autem diſtantibus conſtricta ea,quę
in medio ſunt,exprimunt,deorsúmque alimenti excrementa
pellunt:quarta,ne inteſtina, & vétriculus flatibus facile im-
pleantur. prętenſa enim hæc membrana ſtringit,& contra-
hit,ac facile flatũ partim infra,partim ſupra exprimit: quin-
ta denique vtilitas,vt omnia quæ ſub ſepto tranſuerſo ſunt,
ab

ab ea colligentur,& velut pelle quadam vnumquodque priuatim tegatur.

De Omento. Cap. 21.

Omentum,quod epiploum vocãt,ex duabus tunicis densis & ſubtilibus,ſibi ipſi incumbentibus, quamplurimis vero arteriis & venis & pinguedine non pauca conſtat. componitur enim ex duabus veluti plicis peritonæi, tum ex vaſis, quę media inter ipſas continentur:eáque ipſum operit,contegit,atque ſtabilit.

Aiunt autem epiploon fuiſſe nominatum, quia inteſtinis ſupernatet. Figurá maxime marſupij,peræ, & ſacculi habet: quod orificium ex ventriculo exortum ſuperius, & inferius obtinet.totum vero eius ſpatium vſque ad fundum, quatenus ex prædictis principiis conſiſtit, deorſum procedit.id quod ita eſſe euidentius cognoſces,ſi ipſum inibi abſciſſum, & nulla alia parte aut perforatum, aut diuulſum cupias implere aut liquida,aut ſolida re.implebitur enim, ſi integrum ſit,& ſibi totum continuum,inſtar marſupiorum. Iam vero facile erit id etiam ab animali perfecte eximere.breues enim adhuc connexus ſuperſunt ad lienem,& colon,poſtquam ipſum à totis primis proceſſibus fuerit ſeparatum.

Adnaſcitur id etiam nonnunquam, ſed raro iecoris fibrę, alias alij,& cuidam coſtæ ſpuriæ: neque huic vni perpetuo, ſed vt ſors tulerit. Cęterum plerunque ab aliis omnibus liberatur,ac ſeiungitur,præterquam ab his tribus,ventriculo, liene,& colo,quibus eſt perpetuo connexum.

De Meſenterio. Cap. 22.

Meſenterium quoque à peritonęo ortum habet. id etiam meſerǽon appellant, vtroque nomine ab accidẽtibus eidem impoſito: vt meſenterium à ſitu, meſerǽon vero à peculiari ſubſtãtia nominetur.medium enim inter inteſtina ſitum eſt, & omnes venas è iecore in ipſum deſcendentes vna cum vicinis arteriis & neruis in orbem complectitur, quemadmodum ſingula inteſtina. Ergo vbi vaſis & inteſtinis obtenditur,ſimplex eſt : vbi vero ipſis medium interiacet, non amplius indumenti, ſed ligamenti vſum præbet. eſt enim duplex.

Pancreas. Cap. 23.

Vena à iecore descendens, mediáque inter ventriculum & intestina adducta, subiectis vertebris supergreditur. atque in eundem locum vadit ea, quæ cum ipsa in ramos, in totum miserçon spargenda est. itémque arteria, & neruus, qui cum arteria atque vena sese per totum mesenterium diffundit, in hunc locum est perductus: quemadmodũ meatus excrementum biliosum ex ea vesica, quę hepati inhęret, vacuaturos. cum igitur oporteret venam, arteriam, neruum, & quartum cum eis vas bilem continens in hunc locum à natura perduci, earum quoque diuisionis principium ibidem consistere necesse erat. hic igitur locus magno pręsidio indigebat, quo vasa in ipso distribuenda, ac discindenda munirentur. quam ob rem natura glandulosum quoddã corpus fabricata, quod πάγκρεας appellamus, substrauit, ac in orbem omnibus circundedit, diuisionésque repleuit, vt nihil ipsorum facile findatur, aut sine munitione sit: sed cum in molli, & mediocriter cedente corpore conquiescant, si motu cieantur paulo vehementiore, illęsa, inconcussa, infractáque perpetuo conseruentur. quinetiam robustas membranas tum priuatim singulis vasis, tum communiter ipsis omnibus circumposuit, ea vestientes ac iungentes non modo cum glandula, sed præter eam, in primis ac maxime subiectis corporibus, quæ ad spinam sunt posita: post illa autem, cum aliis etiam omnibus instrumentis circunfusis.

De septo transuerso. Cap. 24.

Vnus est thoracis musculus non vilissimus, quem phrenas, aut diaphragma, id est septum transuersum nominant. medium vero in phrenibus est musculus, qui in tendinem latum ex omni parte à carnosis comprehensum desinit. ex vtraque enim parte inferiore, & superiore tenuis membrana obhæresscit. & à membranis hisce thorax intercipitur. Duo autem sunt septi transuersi foramina, alterum qua vertebris via exhibetur, stomacho & magnæ arteriæ præparatum: alterum vero minus, cauam venã supernis animalis partibus sanguinem deriuantem excipit, & magna cum securitate transmittit. ei enim nexu fere indissolubili cohæret: & membranam simul, quę in dextra thoracis habetur, emittit. porro ventri-

culi

culi orificium propter ſeptum tranſuerſum eſt poſitum:non tamen valide connexum, veluti vena caua ſpectatur,ſed eſt laxis membranis interceptum.

De Iecore. Cap. 25.

Iecur in cunctis hominibus nec magnitudine, nec fibrarum numero ſimile ſpectatur: déque eo diligentiſſime ſcribens Herophilus,hęc memorię commendauit:Iecur humanum perquam magnum eſt, & maius, quā ſit iecur quorundam aliorum animalium,quæ eiuſdem cum homine magnitudinis ſunt:& qua ſeptum trāſuerſum attingit, gibbum eſt, atque læue: qua vero ventriculum, ſimum eſt, & inæquale. aſſimilatur autem cuidam rupium interuallo,qua etiam fœtibus ex vmbilico vena in ipſam innaſcitur. non tamen in omnibus eſt ſimile:ſed & latitudine,& longitudine,& craſſitudine,& altitudine, & fibrarum numero, & inæqualitate ex parte anteriore,qua craſſiſſimū eſt, & ſummitate orbiculata,qua extenuatur,inuicē diuerſum eſt. etenim in quibuſdam fibras non habet ſed totum rotundū,& minus rectum: in quibuſdam duas,in aliis plures,in multis vero etiam quatuor.atque hæc quidem Herophilus recte. præterea iecur ſiniſtram occupare partem in paucis hominibus, non autem in paucis aliis animalibus, idem vere conſcripſit. hoc autem viſcus venas à meſenterio ad concauam ipſius partem pertinentes excipit:húncque locum,in quem venæ omnes colliguntur,portas iecoris vocant. vbi etiā inuenies maximum venæ os.à portis vero in ſingulas fibras, quotquot fuerint, venam vnam magnā porrigi comperies, qua in multas exiles diffuſa,quantum vaſa interiacet, totum eſt carne viſceris repletum.eam Eraſiſtratus parenchyma nominat,Cæterum vniuſcuiuſque iecoris venę tunica admodū tenuis eſt, qualis nulla alia in toto animanti.ſtatim vero,ſi accurate locum ad portas ſitum intuebere, meatum ex veſica fel excipienti conſpicies ad inteſtinorum productionis initiū peruenientem non multo inferius,quam pylorus habetur:vt bilis ſeparetur.prętęrea exiguum quandoque de ſe ramum ſupra pylorum emittit. quinetiam neruum admodum paruum vna cum vena ad viſcus ferri conſpicies in membranam extrinſecus ambientem delatum, pręterquam quod profundius cum ea diffinditur, ne viſcus omnino ſenſus expers eſſet.

Caro autē iecoris,quæ est primū ipsius corpus, primū sanguinis gignēdi instrumentū est. quapropter & venis quæ ad ventriculum,& vniuersa intestina perueniunt, facultas efficiendi sanguinis inest:qua succum, qui ex cibis distribuitur, prius quam is ad iecur perueniat,in sanguinem permutare aptæ sunt.Coniunctū est iecur ventriculo intestinísque omnibus per venas,& colligantem ipsas tunicā : aliis vero proximis corporibus per tunicam ea contegentem, quæ originem à peritonęo ducit,vt ita omnibus internis coniungeretur: siquidem omnia tunica hac obuoluuntur.magno prę terea vinculo cum septo transuerso. aliísque membranosis & paruis quibusdam connexum spuriis costis fecit. Verum id vinculum, quo septo transuerso.coniungi dictum est, ipsum quoque est corporis substantia peritonæo simile: quippe quod ortum habeat ex tunica ipsum iecur ambiente, & ea quæ septum transuersum inferne succingit. Copulatur enim iecur non solum septo transuerso ibi, sed etiam cordi per septum transuersum.nam venæ cauæ ad cor ascendentis per septum transuersum, vt quod in medio vtriusque visceris est,vinculum vnum durū, & crassum natura prępárauit, quod & venæ indumentum, & commune ligamentum ad septum transuersum tum venæ,tum toti visceri esset.

De Liene. Cap. 26.

Lien instrumentum est, quod purgat limosos, & melancholicos succos, qui in iecore gignuntur: hos enim attrahit per vas venosum,tanquam per gulam quandā. attractos autem non protinus in ventriculum excernit,sed ipse prius per multum ocium eosdem conficit,atque commutat.quicquid igitur eorum in succum huic visceri maxime accommodatum fuerit translatum,id spleni fit alimentum. quod autem ab ea confectione,quæ in liene fit, exciderit, neque in sanguinis tenuis atque vtilis speciem transmutari potuerit, omninóque fuerit ad nutriendum inutile, hoc ad ventriculum per aliam quandam venosam gulam lien eructat, vtilitatem ipsum quoque non mediocrem præstans. Proprium autem lienis corpus,quod parenchyma à quibusdam dicitur,rarum admodum,& laxum est,instar spongię cuiusdam, vt succos crassos facile trahat,& excipiat. Lien in sinistris est situs.sempérque conuersa sunt eius sima ad dexteram ad iecur & ventricu

triculum: gibba videlicet finis opponuntur.

De renibus. Cap. 27.

Dexter ren in omnibus animalibus eminet elatior.is nonnunquam magnam iecoris fibram contingit : finister autem est inferior.à spinæ autem vasis vena inquam, & arteria inferuntur in renes non exiguæ magnitudinis vasa.insuper vero concaua in sese conuersa habent,gibba vero ad animantis latera aduersa.sinum tamen renis perspicue cernes corpore quodam membranoso circundatum : qui in aliqua ipsius parte non procul à vasorum insertione aliud quoddam corpus habeat concauum.& oblōgum. nominatur autem meatus vrinarius:qui renem vesicæ committit. huiúsque meatus os sensui patet,licet non adeo grande animal fuerit. Porro hic meatus vnica peculiari tunica obductus est,sicut alia omnia,quęcunque peritonęo suspensa sunt. Cæterum vrinæ à sanguine separantur,renibus vrinam attrahentibus,indéque ad vesicam per vreteres transmittentibus. quæ postea inde excernuntur eo tempore,quo analogismus iubet. Iam vero neruum habent renes,quantum lien,iecur, & vesica quę fellis capax nominatur.hæc enim omnia neruos omnino exiles recipiunt,in suis ipsorum tunicis extrinsecus conspicuos:natuáque sensus cuique tantum elargita est, quãtum par erat, vt à plantis seiungerentur,& particulę animalis essent.

De vesicis. Cap. 28.

Vesicæ,quę vrinam excipit, neruos à spinali medulla, qua parte os,quod latum siue sacrum vocant, situm est, natura infixit.proxime nanque ipsam ea medulla fuit collocata:venas autem,& arterias,à propinquis ipsi vasis:qua scilicet primum arterię,& venæ à magnis spinæ incumbentibus crura subeunt. Alteri vero vesicę,quę ad iecur sita est, arteriam & neruum ab iis,quæ in viscus ipsum inferuntur, deducēs,paruum vtrunque admodum,ac vix conspicuum at sensibilē,& perspicuam venam ab iis,quę sunt ad portas producens,tria hęc omnia corpori vesicę vno in loco,ad id quod collũ vocant,infixit. pari quoq; modo in vesicã aliã maiorem ad ipsum collũ vasa sex infixit,vtrinque videlicet tria. Cæterũ modus quo vreteres quidē in vesicã,in intestinũ vero meatus qui

bilem continet, infigitur, admirationē omnem excedit. nam oblique in ipsa inditi & intro vsque amplitudinē obliqui, ac prælongi pertinentes velut membranam quandam eorum, quæ intus sunt, succidunt: quæ ab excrementorum intro irrumpentium impetu euertitur, atque aperitur, reliquo vero omni tempore concidit, & contrahitur: atque ita firmum operculum meatui efficitur, vt non solū humoribus, sed etiam flatibus reditus sit omnis interclusus.

De vulua. Cap. 29.

Vulua intra peritonæum sita est inter vesicam, & rectum intestinum: vt recto intestino toti fere incumbat: ad vmbilicum vero, qua parte fundum eius est, maiore ex parte vesicam excedit: ad cunnum vesicę collo superatur. Fœminarum vesica ad pubē collocata est, breuiorémque virili ceruicem, & latiorem habet, quę inter ossa, quæ pubis vocātur, in cunnum iuxta exteriorem, superiorémque eius finem pertingit. rectum vero intestinum ossi, quod sacrum appellatur, & quibusdam vertebris lumborum insidet. sinuatur enim hac in parte intrinsecus spina dorsi. quocirca extrinsecus gibba videtur. Vuluæ magnitudo in omnibus æqualis non est. multo enim minor enixæ est, maior vero prægnantis, eius vero, quæ nunquam concepit, est etiā multo minor. quod in ætatibus etiam iis, quæ nōdum venereorum annos attigerunt, vsu venit. nam alioqui iis, quæ rebus venereis non vtuntur, minor semper esse consueuit. atque eius quidem moderatam magnitudinem describere conabimur. superiorem eius partem vterus, hoc est fundum, iuxta vmbilicum: inferiorem ad cunnum protendit. à loco autem vnde incipit, ad cunni terminum exteriorem, non æquale in omnibus est: plerunque tamen spatium moderatum est nouem, aut decem digitorum. in latitudinem vero ad vtraque ilia suis cornibus exporrigitur. de finibus eius, quantum ad profundum pertinet, iam dictum est, vesicam & rectum intestinū vuluam terminare, illam supra, hoc infra. Cunnus vero ea inanitas est, quæ intra ossa pubis penetrat, extrinsecus pelliculam quandam innatam habens, quæ virorum præputio proportione respondet. Vulue figura cum in reliquo corpore, tum pręcipue in eius fundo, vesicæ est similis. nam quatenus à lateribus pro-

ces-

cessus quosdã mamillis similes ad vtraque ilia emittit, in eo à vesica differt: quorum figuram Herophilus dimidiati globi reuolutioni assimilat: Diocles vero cornibus exorientibus. vnde κεραίας hoc est cornua, nomine ἀπὸ τοῦ κέρατος, id est à cornu deducto appellauit.

De pudendis. Cap. 30.

Corpus neruosum ex ossibus, quæ pubis dicuntur, exoriens, cauum simul, & ab omni humore vacuum genus pudendorum efficit. cum vero hic neruus cauus spiritu impletur, tum euenit, vt in coitu membrum intendatur. ídque non solius coitus causa, quod forte quispiam existimarit, tenditur, sed quo meatu diducto & directo semen quam longissime eiaculetur. quam ob rem in vtraque parte huius caui nerui natura duos musculos collocauit, quo meatus, ceu à manibus quibusdam in vtranque partem distractus dilataretur, toto pudendo stabili permanente. Futurum sane erat, vt meatus latitudo huiusmodi constructione conseruaretur. Vtile autem est, dum semen excernitur, meatum & latissimum, & rectissimum exquisite teneri, quo semen totum sibi ipsi continuum, confertim quam celerrime ad vuluæ sinus perueniat. cúmque vesica prope esset constituta, non erat melius ad excernendum lotium, alium meatum efficere, quam eo, quo semen importaretur, simul vti. Iure igitur & ipsius collum totum perinęum occupauit, vt quod sursum ab ano, cui primo incubabat, vsque ad pudendi exortum feratur. In mulieribus vero, quibus pudendum non est prælongum, ceruix vesicæ huiusmodi exortum non habet: sed pudẽdum ipsum muliebre ano imminet: in finem vero eius superiorem collum vesicæ desinit, vnde lotium profunditur: quod non magnopere inflexum esse oportuit, vt in viris, neque adeo longum. cęterum vt pharyngi gurgulio propugnaculum est, ita vteris, quam nympham vocant: quę tegit simul, & prohibet ne ceruicis orificium, quod ad muliebre pudendum pertingit, refrigeretur.

Ex Sorano, de vulua, & pudendo muliebri. Cap. 31.

Vulua dicitur μήτρα, & ὑστέρα, & δελφύς. ac μήτρα quidem,

hoc est matrix, quia mater est fœtuum, qui ex ipsa eduntur; vel quia eas, quæ vuluam habent, matres efficiat. vel ex quorundam sententia, quia constitutum & definitum tempus ad purgationes, & partus habeat. ὑστέρα vero nominatur, quod omnium viscerum sit extrema. ídque cum exquisite, tum vero latitudine. δελφὺς porro nuncupatur, quia ἀδελφοῦς, hoc est fratres gignat. sita est vulua in coxendicum amplitudine, intra vesicam, & rectum intestinum. huic autem suprapolita, vesicæ vero subiecta, quandoque tota, quandoque eius pars: quandoquidem pro eius magnitudine commutatur. nam in infantibus minor est, quam vesica. quocirca tota est vesicæ supposita. in virginibus vero, quæ ętatem florentem agunt, vesicæ est æqualis in iis partibus, quæ supra sunt sitæ. quæ vero ætate progressę, & venerem expertæ sunt, ac multo magis, quę iam pepererunt, in iis est maior. vt plerisque ad finem coli intestini conquiescat. ✲ sed dum vterus gestatur, videre licet peritonæum in magnam molem elatū, itémque abdomen. quod etiam ex eo fit, quia tantus est fœtus vna cum suis tunicis, atque humoribus. postquam vero fœtus est in lucem editus, contrahitur quidem vulua, sed ita, vt sit maior, quam ante partum. tunc igitur est maior quam vesica, sed non tanto, quantum sub eam graditur. nam in partibus anterioribus ceruix vesicæ est palmo maior, finémque habet vrinaculum, & tota in muliebrem sinum porrigitur: ab hystera vero ante secessit. in posteriore vero parte, supra vesicę fundum, vuluę fundum est, vmbilico subiectū. ex quo fit, vt vesicæ amplitudo collo matricis adhæreat, fundū vero, vesicę. Cæterum vulua connexa est tenuibus membranis partibus quibus subiecta est, vesicæ, iis uero que ei subiiciuntur, recto intestino: à lateribus vero, connexa est iis, quæ à coxendicibus & osse sacro exoriuntur. quibus sane partibus simul vlceratis inflammatione quadam, trahitur, & retro cedit: iis vero resolutis, & laxatis, concidit. Non est autem, vt quidam putauerunt, animal: loci tamen sensum, æque ac alia est consecuta, quam ob rem à refrigerantibus contrahitur, à rarefacientibus vero relaxatur. Vuluæ figura in mulieribus nō est çircūuoluta, vt in animalibus quæ sunt rationis expertia: sed est cucurbitulę, qua medici vtuntur, adsimilis. rotundo enim & lato fine, qui ad fundum est, incipiens ad proportionem in angustum oscillum redigitur. oscillum

nanque

nanque appellant primam & prominēté eius partem. quod sequitur, collum dicitur: quod remanet, ceruix. horum concursus, coles: quæ vtrinque post colli angustiá dilatatæ primæ partes, humeri hysteræ, quæ post hæc sita sunt, latera: quod subiectum est, basis. tota regio, conceptaculum, & venter & sinus. osculum vero in medio cunno est. collum enim à labris genitalis muliebris constringitur. ab iis vero seiunctum est os, in quibusdam magis, in quibusdam minus pro ætatis ratione: plerũque vero in adultis, quinque aut sex digitis. magis autem depromitur sub pariendi tempus, cum collum protenditur. Est vero eius etiá diuersa magnitudo. quãquam in plurimis secundum naturam tantum est, quantum externa ora amplitudinis audiendi sensus patet. dehiscit etiam quibusdam temporibus, vt cum corporis commiscendi libidine ducitur, vt semen excipiat, & in purgationibus, vt sanguinam excernat. Itémque in conceptionibus, pro ratione fœtus incrementi. in partu autem plurimum dilatatur, ita vt manum etiam totam intra se recipiat. suapte tamen natura delicatum & carnosum est. sed in iis, quæ venereis rebus ad satietatem vtuntur, inanitati pulmonis, aut linguæ mollitiei simile redditur. in iis vero quæ sępe conceperunt, callosius efficitur, capiti polypi, aut summę gutturis parti, vt Herophilus scribit, persimile. callum enim contrahit tum eorum quæ excernuntur, tum fœtuum exeuntium attritu. Vulua ex maiore eius facultate neruosa est. componitur enim non solum ex neruis, sed etiam ex venis, carne, & arteriis. ex quibus neruos à spinali mébrana ad spinam accipit: venæ autem & arteriæ à vena caua spinę adhæréte, itéque à crassa arteria in eam deferuntur. nam à vena caua duæ venę diuaricantur: ab arteria vero crassa, duæ arteriæ. ex quibus vna vena, vnáque arteria ad vtrunque renem feruntur: deinde prius quam renibus committantur, in duos ramos discissę duobus quidem processibus in vtrunque renem inseruntur, duobus autem vuluam circumplectuntur. ita fit, vt quatuor sint vasorum in eam insertiones, duo arteriarum, duóque venarum. ex iis ipsis in vtrunque testiculum vna vena, vnáque arteria simul implãtatur. adnati enim extrinsecus sunt testes prope ceruicem in vtroque latere singuli. constant hi molli carne, & glandosa: & propria membrana conteguntur. figura, non vt

in viris,ſed oblongi ſunt,modice ſimi,& rotundi, & ad baſim paululum dilatantur. Meatus vero ſeminis à vulua in vtrunque teſtem procedit: [& ⁎ apparatibus adiunctus, vſque ad veſicam,] eius collo committitur. hinc videtur fœminarũ ſemen ad gignendum non recipi,quia foras effundatur.qua de re dictum à nobis eſt in libro de ſemine. Nõnulli vero,inter quos etiam eſt Chius,volunt æquales teſtiũ appendices, qui cremaſteres dicuntur, eis committi. id quod nos propriis oculis intuiti in muliere, cui inteſtina in ſcrotũ deſcenderant,hiſtoriæ mandauimus.in qua cum chirurgiam exerceremus, teſticulus ante cecidit, laxatis videlicet vaſis ipſum continentibus & circundantibus, & cum eo cremaſter concidit. Tota autem vulua ex duabus conſtat tunicis inter ſe ita formatis,vt chartarum villis ſint perſimiles.quarum exterior,neruoſior,perfectior,durior,lęuior,candidiórque eſt:interior vero carnoſior,hirſutior,mollior,& rubicũdior: per totum vaſis intertexta: ſed pluribus & notabilibus in fundo:cum ibi ſemen agglutinetur,& inde purgatior progrediatur. Duæ autem hæ tunicæ ſibi mutuo adhærent,mẽbranis gracilibus & neruis coniunctæ ita, vt ſæpenumero his protenſis, vterus concidat, cum ſcilicet neruoſa tunica ſuo loco maneat, interna vero inuerſa procidat. Eſt etiam hoc commune, vt in ſterilibus vterus in fundo duo habeat amicula vt plurimum variis modis conduplicata.in iis vero, quę pepererunt,tota extenditur,& rotunda efficitur. Iam vero Diocles vult in veteri amplitudine & acetabula, vel cirros, & cornua eſſe: qui proceſſus quidam mamillares ſunt, lati quidem ad baſim, in ſummo vero minoribus terminis definiti: vtrique lateri à natura magna prouidentia adiuncti, vt fœtus ante aſſueſcat papillas mammarum exſugere. ſed qui ita ſentiunt, in diſſectionibus falſi ſunt. neque enim acetabula comperiuntur :& omnino ſuperuacanea eſt de eis inſtituta oratio. vt in commentaris de genitura animalium eſt demonſtratum. Nunc vero minime exiſtimandum eſt,vterum principatum ad vitam obtinere:quia is non ſolum procidit, ſed in quibuſdam etiam præciditur, nec tamen mortem affert,vt Themiſo literarum monimentis cõmendauit. Præterea in Gallia ſues habitiores, & valentioris alimenti fieri aiunt,poſtquam vterus abſciſſus fuerit.cum tamen vulua patitur,ſtomachum & membranas per conſenſum pati

ſum pati

ſum pati conſtat.eadem habet cum mammis naturalem conſenſum quendam . ex quo fit, vt cum florenti ætate vulua magna efficitur, mammę quoque vno & eodem tempore intumeſcant : ipſa quoque ſemen perficit : mammæ vero ad fœtum alendum lac parant.menſibus porro procurrentibus lac euaneſcit:vbi vero lac in mammis eſt , menſtruę purgationes nullæ apparent : quemadmodum etiam in iis,quæ anus iam ſunt, contracta vulua mammæ itidem quodammodo areſiunt . ſi item fœtus patiatur , vbera quoque anguſtantur. Ex quo conficitur, vt cum in prægnantibus mámas diuulſas,& contractas videamus , futurum abortum prædicamus.atque huiuſmodi quidem eſt vuluæ natura.

De pudendo muliebri. Cap. 32.

Muliebre pudendum , ſinus etiam nominatur.membrana eſt neruoſa,& modice rotunda, inſtar inteſtini, amplius tamen intus eſt, & foris anguſtius.in quo coitus fieri conſueuerunt.eius porro interior pars collo matricis,quemadmodum etiam in viris , externa cunni labris , inferior ano:eius latera carnoſis coxendicum partibus,ſuperior denique veſicæ collo adnaſcitur.hoc enim,vt ante dixi,incidens ſub ore vuluæ, & ſuperne cunno adiunctum ,in ſummo in vrinariú meatum inſeritur . apparet ergo ſinum muliebrem collo veſicæ ſubiectũ eſſe , ano vero,& conſtrictiori,& ſummæ parti recti inteſtini ſuperſtare.eius longitudo, vt ſupra demonſtrauimus,eſt inæqualis.ídque non ſolum habita ratione ætatum,aut concubitus,in quibus extenſum vteri collum, vt eſt etiam virilis coles , partem quandam ſinus occupat : ſed etiam naturæ ipſius:quippe cum nonnullæ collum habeant propenſius, nonnullæ vero admodum curtum,aut mutilum. plurimis vero earum quæ ad perfectam ætatem peruenerunt ſex digitorum eſt,concidit tamen, anguſtiúſque eſt in virginibus,amiculis occultatum coniunctis inter ſe per vaſa,quæ productiones à vulua capiunt.quę quidem in concubitu dolorem afferunt apertis ipſis amiculis.rumpuntur enim,& ſanguis eo importatus de more excernitur. Putare autem tenuẽ membranam quandam exortam eſſe,quę ſinum intercipiat, eámque in excretionibus rũpi, & dolorem afferre, aut citius purgationes * commouere,cúmque in corpus euaſerit,cum morbum gignere, quẽ ἄτρηκτον,hoc eſt cum genitalia con-

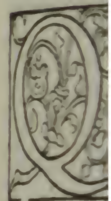
creta sunt, nec foramen vllum habent, falsum est. primum enim ex dissectione nihil tale inuenitur. præterea in virginibus deberet hæc membrana aliquantulum specillo resistere, sed specillum in profundum vsque ingreditur. tertio si cum vitiantur, hæc membrana rupta doloris est causa, necesse profecto erat, vt in virginibus antequam vitiarentur, cum purgationes apparerent, dolor quoque sequeretur: in ipsa vero excretione, non item. Iam vero si mẽbrana corporea reddita morbum creat, quo genitalia coalescunt, opus esset, vt id perpetuo eodem modo inueniretur, quo cæteras partes suo quasque certo & definito loco sitas intuemur. at in nõ perforatis mulieribus membrana hęc intersepiens quandoque in partibus labrorum, quæ in promptu sunt, inuenitur, quandoque vero in medio cunno, quandoque in medio ore vuluæ. Eiusmodi ergo cũnus est. Quæ vero extrinsecus videtur πτερυγώματα, hoc est ãbitus genitalis muliebris, tanquam labra sinus adstant. hęcque labra crassa sunt carnosáque: & ad partes inferiores in vtrunque femur desinunt, veluti inter se abscissa: ad superiores vero partes in eam, quæ nympha vocatur, pertinent: quæ est horum duorum labrorũ initiũ. suapte vero natura est caruncula, veluti fœtus. Nympha autem appellatur, quia collo vesicæ subsultet. Vrinaculum vero nominatur, quod intus rugosum, asperũ, cauúmque est. porro vesica virorum diuersa est à fœminarum vesica: siquidem illa maior est, & collum habet flexuosum: hæc vero cum minor est, tum vero etiam rectum eius est collum.

Lyci. moderatum viri pudendum ad os vuluæ non peruenire. Cap. 33.

Ante vuluę amplitudinem eius collum, & os est situm. eius ori cunnus adiacet, cuius tãta magnitudo est, vt magnitudo priapi, qui maximus non sit, ad semen in os vuluæ eiaculandum non sufficiat: sed quadam etiam agglutinatione opus esse videatur.

FINIS LIBRI VIGESIMIQVARTI.

ORIBASII

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM,

LIBER XXV.

Ex Rufi commentariis, de nominibus partium humani corporis, Cap. I.

Vemadmodum singulę corporis humani particulę nominentur perdiscere, maxime est ad medicinalem artem necessarium. maxime autẽ corporis partes sunt, caput, ceruix, thorax, manus, cruráque. thoracẽ vero non solum eam partẽ, quę à clauiculis ad hypochondria pertinet, sed etiã id totũ quod à clauiculis ad pudẽda pertingit, appellamus. Caput vero dicimus, quod capillis tegitur, & simul etiam cum facie. Capillos habẽtis pars anterior sinciput, qua coronalis sutura sita est, vbi coronę capiti imponuntur. posterior pars occiput nominatur. Latera sincipitis, tẽpora appellãtur. quod in medio capite est, vbi capilli maxime inuoluuntur, verticis vocabulo gaudet, sub sincipite frons est. iuxta tẽpora pilorũ exortus, lanugo, crines vero ij, qui retro ad occiput sunt, nuncupantur: vltima vero frõtis ruga, episceniũ: hirsutæ frontis partes, supercilia: eorũ interuallũ, mesophryon. postea nasus collocatus est: cuius extrema pars globulus, subiecta vero septũ nominatur. a globulo carnosum illud, quod in labia descẽdit, colũna. cauitates vero myxoteres, hoc est per quos mucus excernitur. in vtraque nasi parte, vnde odoratus efficitur, pinnæ. Spina vero, quæ has cauitates continet. cauitas sub columna supra labrum philtrum, quasi amatorium dicitur. totum id quod post nasum labri superioris est, hyporinõ, hoc est sub naso vocatur. duo deinde sunt labia, quorũ extrema prolabia dicuntur: vbi committuntur, prostomion. sub superciliis oculi positi sunt, quę oculos tegunt, palpebræ. vna superior, inferior altera. nexus vero, qui claudendo fiunt, tarsi: è palpebris exorti pili, cilia, tarsorum fines, an-

guli:quorũ alter qui ad nasum est situs,magnus:alter qui tẽpori adiacet,minor vocatur.pupilla,aspectus , & glena dicitur id quod in medio oculo est,per quod aspicimus. alij vero aspectũ dicunt,quo cernimus, pupillá vero & glená imaginem in aspectu esse volunt . quæ deinceps sequuntur nigra,cœsia,aut flaua à colore nomen trahunt.circulus album contingens,iris dicitur:sub oculis exorientia, hypopia: quibus subiacent eminentię quædá,quę malæ dicuntur,quibus erubescimus.post malas,maxillæ sunt.quarũ genę desinũt in acutá maxillæ inferioris parté. inde vsque ad labiũ inferius, quod rotundũ eminénsque est,barba.hypion quod sub barba est.carnosam partem mentũ voco . alij leucaniá. quidam hoc mentũ,leucaniá vero cauum iugulo proximum vocant. Aures vocantur eminentiæ,quæ in vtraque temporum parte ad foramina sunt exortæ.earũ foramina, meatus audiẽdi, quibus audimus.pendulæ partes & carnosę,fibræ.cartilagineæ,& supremæ,pinnæ.helices,quę inde ambitum attingũt: anthelices quæ post helicem, cauitatem in medio extollunt: cauum post anthelicem,concha.eminentiam oppositá conchæ iuxta fines temporis, hircũ vocant , quod contra hunc est,crassus anthelicis finis antitragus, id est, contra hircũ dicitur. Os vocatur prima labiorum sectio,& amplitudo,quę vsque ad fauces pertinet.in ore cum alia quedam sunt , tum præcipue dentes:quorum anteriores,quia secát,τεμνικοί nominantur,suntque octo numero. hi deinde quatuor caninis dentibus cinguntur :vltra quos reliqui omnes viginti maxillares sunt , horum intimi atque vltimi sophronisteres, id est moderatores quaterni vocantur,quod eo tempore quo moderati esse incipimus,exoriantur.carunculę dentes continétes,gingiuę,maxillarum colligatio,habena,mensę latæ molarium summitates:mortariola,& præsepia,cauitates maxillarum,in quibus dentes sunt infixi.vnde lingua exoritur , radix appellatur.ceruix id quod sequitur.pręlingua pars anterior:parasyra,quæ ab vtroque linguæ sunt latere. hipoglossis pars inferior , epiglossis vero intimum gutturis operculũ ad asperam arteriá, ne deglutiendo quippiam in pulmones delabatur.Cum spiritum ducimus,sublimis epiglossis attollitur,ne aëris transitus impediatur . quod orbiculatũ in parte,quæ supra linguam est,cœlum,& palatum dicitur. inde ad partes internas pendens caruncula , columella nominatur.

hanc

hãc alij gurgulionẽ,alij vuã vocant. ei ſubiectũ eſt bronchi caput:tum collum . eius pars anterior bronchus , & aſpera arteria,eminẽtia quæ in medio eſt,larynx. poſterior ceruix, & occiput.clauiculis proximũ cauum iugulum , & anticardion quaſi cordi oppoſitum vocant.hoc tendines excipiũt, quę in humeros pertinent,epomidas, humeros vero brachij caput. Scapulæ vero lata oſſa ſunt dorſo incumbentia.eorũ intermedia eminentia, ſpina.acromion vero clauicularũ & ſcapularum eſt copula.deinceps cataclides ſequũtur. ala vero eſt cauitas ſub humero, in quã ſæpe humerus luxatus cõcidit. brachiũ conſequitur.angulus articuli, cui reclinati incumbimus,ancon,aut olecranon.deinde cubitus ſequitur. is in carpum deſinit:poſt quem metacarpium eſt:tum vlna manus.hypothenar vero,quod ſub pollice eſt: quod excipit vola manus. Ex digitis vnus pollex dicitur , ſeiunctúſque eſt à cæteris,alter qui primus aliorum quatuor eſt , index:tertius medius,quartus anularis,quintus paruus appellatur . horum vero oſſa ſcuticulæ,aut phalanges vocantur.eorum inflexus condyli dicuntur: quorum primi procondyli, qui deinceps conſequuntur,metacondyli nuncupantur . vnguium initia, radices vnguium vocant:fines digitorum, acinos aut vertices.thenar,ſpatium,quod inter indicem,pollicẽmque eſt.totum enim hunc locũ Hippocrates nominaſſe thenar,hoc eſt volam videtur.& clauiculis quod ante eſt,pectus,& os pectoris,retro vero dorſum.à ceruice,qua metaphrenum eſt,lumbi extrema ſpinæ ora. carnoſæ in pectore eminentiæ, mammæ.earum extrema papillæ.latus id totum quod ſub ala eſt. oſſa coſtæ & ſpathæ.earum primæ ſe mutuo contingunt, in oſſis pectoris extremo: vbi cor eſt,tum ſeptum tranſuerſum, alij prçcordium,alij cor vocant.ex quo eſt os ventriculi.ſpatia inter coſtas,intercoſtalia vocãtur.Spuriæ coſtæ, quę ſeſe non tangunt.earum extremitates , cartilagines . muſculoſæ partes ſub cartilaginibus ſitæ,hypochondria.tum aluus,quę venter dicitur.quod in medio eſt, epigaſtrium , cutis ventri impoſita eſt.media eius cauitas , vmbilicus . cutis vmbilico circundata , vetula, quæ inde nomen inuenit , quod corrugata ſenectutem ſignificet.ſub vmbilico abdomen eſt , & aqualiculus.huic continua pars ad pudendum vſque, pecten, aut pubes nominatur . Ex genitalibus mẽbris virilibus propendens pars,colis,& ſtema : quę non pendet , hypoſtema,

aut perinæũ.colis extremitas est præputiũ: scrotũ in quo testiculi sunt.pars superior,caput:inferior,fundũ vocatur.pars scroti laxior,laccopedon est. In mulieribus, quod supra est, pecten.prima sectio dicitur scissura: musculosa in medio caruncula,myrton,aut nympha:myrtochila vero, labia vtrinque cõstituta. Ossa dorsi vertebræ sunt. tota vertebrarũ cõpago,spina:cuius inferior pars lũbus:spinæ terminus, os sacrum:quod alij hypospondylum vocant. huius vltimum os, coccyx,id est,cuculus nominatur. Partes vtrinque lũbis adiectæ nates dicuntur:clunes vero carnosæ partes sub lumbis sunt:quæ sedilia quoque nominantur . initia femorum, inguina: internæ partes,femina vocãtur.quę intermedia sunt ad perinæum vsque,interfeminia.musculi genibus inhærentes,epigunides : ossa vero, patella . Hippocrates mylen vocat . genu articulus est, quo femur cruri committitur.inflexio, poples dicitur.magnus musculus anterior cruris , sura: vnde latus neruus exoriens ad calcem protenditur. ossium cruris quod posterius est, tibia : quod anterius , antícnemium. extrema pedum, malleoli . tali vero non rite vocantur.sunt enim illi quidem , sed tamen non apparent . pars postrema pedis, rotundáque,calx.quę deinde sequitur , cauum : consequens vero pedion vocatur,cuius superior pars tarsus.planta denique totius pedis positura.digiti vero eisdẽ nominibus,quibus digiti manus,nuncupantur.

Ex Galeni lib.de ossibus. Cap. 2.

Tota omnium corporis humani ossium inter se coniunctorum compages sceletos nominatur. eorum coniungendorum duplex est ratio: altera per articulum , altera per symphysin.ac per articulum quidem ossium compactio naturalis est: symphysis vero est ossium vnio naturalis . Vtrique autem definitioni additum est verbum naturalis, quoniam quę de articulo deciderunt , quæque articulum sunt præteruecta, cohęrent quidem inter se , sed non natura . in quo genere sunt ea quoque, quæ fracta callum obduxerunt: siquidem vniuntur,sed non tamen natura . Cæterum ceruices sunt tenues ossium processus:& in crassum , rotundúmque finem terminantur:ídque caput appellatur.at cum processus in acutum finem desinit,non iam amplius ceruix , sed

coro-

corone, vel coronon nuncupatur. Ex cauitatibus, quæ caput excipiunt, quæ altius descendit, cotyla, quæ in superficie est, glena ab aliquibus vocatur. Ossa autem tanquam fundamenta quædam ad vniuersam corporis substantiam sustinendam subiiciuntur, & quasi substernuntur. siquidem in eis omnia adnascuntur, & stabiliuntur. ex iis quę grandia sunt, maximásque cauitates habent, medullæ sunt plena, parua autem plenáque tota sunt, alia, cauitatem nullam habent, quæ sensu dignoscatur. Grandibus magna ex parte in extremo, aliorum ossium appendices adnascuntur: vt brachio superius, cubito inferius. radio vero, ac femori, & cruri, ac furæ, ab vtraque parte. maxillæ vero inferiori medulla inest: sed appendix non adnascitur. verum eius finium alter, qui inferior est, per symphysin, hoc est coalitum vnitur: superior in duos processus, in coronem, ac ceruicem tantum desinit. Differt autem ἀπόφυσις, hoc est processus, τῆς ἐπιφύσεως, id est ab appendice, quia epiphysis est vnio ossis cum alio: apophysis vero est totius ossis pars.

De ossibus capitis. Cap. 3.

Os capitis caluaria nominatur. naturalis vero figura capitis, est oblongę sphæræ potissimum similis: alia vero acuminata est. naturale autem caput anteriorem ac posteriorē partem prominentiorem habet: trésque habet suturas in se, duas trāsuersas, quarū altera in occipite est, altera in syncipite. tertia porro à medio posterioris per capitis longitudinē vsque ad mediam anteriorem extenditur. anteriorem vero coronalem nominant: quod coronæ in ea præcipue capitis parte collocentur: posteriorem labdoidem, propter similitudinem, quam habet ad Λ literam, vocauerunt. harum triū suturarum figura literæ H est maxime similis. Caluarię igitur, quę figuram naturalem habet, suturæ sunt huiusmodi. at acuminatæ, sic constitutę sunt. vbi posterior eminentia perit, ibi etiam sutura labdoides aboletur. vbi non est anterior, tum ne coronalis quidem: fitque vtraque remanentium suturarum figura T literæ persimilis. harum autem eminentia, quæ vtrinque est, deperdita, duæ suturæ quæ seruantur, ad rectos angulos decussantur ad X literæ figuram. altera nanque transuersa per medium caput potissimū extenditur: altera vero à parte posteriore per longitudi-

nem in anteriorem fertur: quemadmodum in aliis omnibus caluariis conspicitur: siquidē ea semper conseruatur: at reliquę cum totius capitis figura variantes intercidūt. Duæ præterea ab hac pari interuallo distantes lineę per capitis longitudinem à posteriore in anteriorem partem tendunt. fiunt hæ duobus ossibus inter se cohærentibus, non per suturam, sicut quæ ante diximus, sed cum os sincipitis paulatim attenuatum in squamā descēdens in id os, quod infra ab auribus ascendit, subintrat. quam ob rem quidā non absolute suturas has, sed suturas lepidoides à squamę similitudine, aut agglutinationes squamis similes vocauerūt. à nobis vero clarioris doctrinæ causa suturæ squamis similes ad aures nominentur, vt quinque sint proprię capitis suturæ, labdoides, coronalis, quæ recta per longitudinem fertur: duæ æque distantes, quę in ossibus squamæ similibus sunt. Duę quoque aliæ cōmunes sunt superiori maxillæ, & ossi, quod ambarū medium est: quod os aliqui inter ossa capitis numerant, alij vero superiori maxillę attribuunt. situm enim est medium inter caput, & maxillā superiorem tanquam cuneus quidam. huius igitur suturæ quicquid sursum ad coronalis finem fertur, id est commune cum capite: quicquid vero ex vtroque latere ad palatum descendit, id superiorem maxillā disterminat ab osse, quod à cunei similitudine, qui σφὴν dicitur, sphenoides appellatur. atque ita à nobis, vt clarior doctrina sit, nominetur. Id os processus quosdam habet, qui ab alarum similitudine pterigodes vocantur, vna cum iis cauitatibus, quæ eis ab vtroque latere adiacent. Alia autem sutura capitis, quę ipsum à superiore maxilla discernit, ex cauis temporum initium ducit. atque inde ad oculorum sedes progreditur: & per ipsos medios tendens iuxta medium superciliorum sibi ipsi coniūgitur. Quæ cum ita habeant, totius capitis ossa, sphenoide excepto, sex sunt: duo sincipitis, quibus cōmunis est ea sutura, quę recta per longitudinem porrigitur: duo infra ad vtranque aurem: quintum post hęc, os occipitis: sextū frontis est. porro sincipitis ossa quatuor habent latera: quæ ad vtranque aurem, tria latera: quintum os capitis, quod occiput est, maximum omnium, quæ sunt in capite, foramen iuxta primam vertebram habet. Cęterū ex his sex, quæ commemorauimus, ossa sincipitis sunt rarissima: densissimum vero firmissimúmque occiput. inter hęc me-

mediū locum tenet os frontis.duo reliqua inferiora sunt varia.eorum enim pars quædam lapidosa,vt etiam re vera est, nominatur: ídque protensis labdoidos suturæ finibus terminatur. in hoc est processus styloides à columnæ similitudine appellatus,quem nos ab acus,aut styli scriptorij forma belenoidem,aut graphoidem vocamus. & in eodē meatus auditus cōtinetur.altera deinceps eius pars iuxta eos exortus est,quorū alter mamillaris vocatur, alter ossis iugalis est.tertia præterea pars est, quę à temporibus occupatur.

De osse iugali. Cap. 4.

Musculo temporis prępositum est os, quod obliquam suturam habet in medio ita,vt omnis eius pars posterior cum osse capitis,quod ad aurem est,anterior cum extrema supercilij parte ad paruum oculi angulum cōtinuetur. id vero os totum iugale nuncupatur.

De ossibus maxillæ superioris. Cap. 5.

Maxillæ superioris in vtraque parte & dextra, & sinistra tria sunt ossa, quibus capiti adiungitur. eorum maximum est, quod ad iugale est situm. nam & aliquid temporis, & supercilij, & sedis oculorum, & totum paruum angulum in se complectitur, & ad eam vsque partem, cui malo nomen est, procedit. deinceps situ, ac magnitudine os in ipso oculo habetur, quo nerui ad superiorem maxillam tendentes continentur.omniū minimū ad magnū angulū oculi est locatum. His omnibus tribus in vtraque parte os notabilis magnitudinis subiacet. hæc enim pars malum dicitur: & dentium,præterquam incidentium,alueoli. His item ossibus,quę maxima sunt,vt diximus,duo alia parua adiacent: qua narium foramina ad palatum tendunt. quinetiam nasi ossa duo sunt.horum ora inferior exortum habet corporum cartilagineorum, atque tenuium, quæ alæ vocantur. vnum os restat in fine maxillæ, in quo radices dentium incidentium,& alueoli continentur.id quod plerunque simplex videtur,quod ossa,ex quibus constat, exquisitissime committantur:quandoque tamen in sceletis mirum in modum exsiccatis sutura manifesto cōspicitur: quæ illi directa est,quæ per totum palatum fertur.

De dentibus. Cap. 6.

Dentes ſexdecim vtraque maxilla continet. ex his quaterni primi, qui vnicam radicem habēt, inciſores nominantur. hi deinde caninis dentibus ex vtraque parte cinguntur. quorum vnica etiam eſt radix. vltra quos vtrinque maxillares quini ſunt: qui in ſuperiore maxilla ternis, in inferiore binis radicibus nituntur. præter eos, qui in ſuperiore quaternis radicibus fulti ſunt, & in inferiore tribus hærent: ac præſertim duo omnium primi interiores. tertius autem perraro ita inuenitur. quibuſdam vero non quini maxillares, ſed quaterni, aut ſeni oriuntur. hos vero non ſolum maxillares, ſed etiam molares vocant. omnes autem in ſuorum oſſium cauis infiguntur. nam oſſa eos continentia phatnia dicuntur, caua autem, quæ ſubeunt, bothria nominantur. Ex oſſibus porro dentes tantummodo mollıū cerebri neruorū ſunt participes: quam ob rem ipſi ſoli perſpicue ſentiunt.

De maxillæ inferioris oſsibus. Cap. 7.

Neque etiam inferioris maxillæ os ſimplex eſt, vt alicui fortaſſe videbitur. ſiquidem etiam coctū diſſoluitur in ſumma mēti extremitate: vt ipſum coaluiſſe plane appareat. eius pars quæ quaſi ad caput protenditur, in duo extrema deſinit: quorum altero, quod acutum eſt, tendinem ex muſculo temporis deſcendentem recipit: altero vero articulatur capitis oſſi ſub eo exortu, quem mamillarem vocant: atque ibi in paruulum ſinum rotundo quaſi tuberculo ſeſe inſerit.

De oſſe labdoide. Cap. 8.

Os labdoides hac forma eſt prȩditum, vt media eius pars, quæ ad occiput eſt, collum & totum corpus in duas partes ſecet. ipſum vero os breui longitudine videbis. latitudinem vero, altitudinémque ita habet exiguam, vt à partibus finis inferioris duo latera ad ſublimes angulos cartilaginis, quæ ſcuti formam præfert, obliqua, vt nuper dicebam, procedāt. ſuperior vero labdoidis oſſis terminus duo alia habet latera proceſſus mutuos facientia, infernis partibus tenuia, anguſta, orbiculata, craſſa inſtar acus, aut ſtyli ſcriptorij extremitatis. ſubſtantia vero horum laterum obliquorum, quæ ipſa quo-

quoque leuiter deorſum verſum vergunt, eſt exquiſita membrana,& quoddam teres, vt nerui ſunt, ligamẽtum, quod ab extremo vtriuſque exoritur. finíſque ad proceſſus capitis ſtyli ſcriptorij ſimiles, qui ſimillimi ſunt ſublimibus labdoideos lateribus, extenditur: ſiquidem eorum ſubſtantia ex cartilaginibus cõſtat: eadémque figura in omnibus cernitur. Sed exortus ſtyli ſcriptorij ſimilis, minor eſt, quam laterum labdoidis oſſis longitudo.

De ſpina. Cap. 9.

Totius ſpinę vertebræ ſunt quatuor & viginti. ſi vero plures aut pauciores fuerint, id pręter naturam erit, vt etiã ſunt acuminata capita. eorum compago omnis in collum, dorſum, lumbos,& os ſacrum diuiditur. collum capiti annectitur, collo deinceps dorſum, quod tanta longitudine eſt, quãta eſt etiam thorax. quod reliquum ſubeſt, lumborum nomine continetur. quorum pars vltima ſacro, aut vt quibuſdam placet, lato oſſe finitur. Vertebræ aut ad collum, aut ceruicem (ita enim etiam apppellatur) ſeptem ſunt numero: ad dorſum duodecim: ad lumbos quinque. Ex colli vertebris primę duæ inter ſe vndique articulantur: reliquarum vero quinque pars anterior vinculo conſtricta firmo coaleſcit. neque enim (vt quidam arbitrantur)per cartilaginem coaleſcunt, ſed ea tunica, quę geminas ſpinalis medullæ membranas extrinſecus complectitur, ſeſe in mediam ipſarum ſedem inſinuans, commune vtriſque vinculũ efficitur. eodémque modo vertebræ omnes ſe habent, præter duas primas, vt diximus. Cúmque capitis duplex ſit motus, alter qui annuendo, abnuendóque fit, alter, quo in latera caput mouetur: primum ſecundę vertebræ proceſſus qui pyrenoides, id eſt turbinatus dicitur, potiſsimum effici: alterum vero primæ vertebrę ad capitis coronem articulatio: obliquę ſcilicet partes & ipſius primæ vertebræ, & item capitis. Proceſſus autem pyrenoides accliuis eſt:& ab anterioribus ſecundæ vertebrę partibus initium ducẽs, valido quodam, rotundóque ligamento capiti alligatur: eíque prima vertebra locum, in quo apte,& tuto innitatur, præbet: & ex eadem prima vertebra tranſuerſum quoddam ligamentum oritur, quod ei intus obducitur. hãc nonnulli à dẽtis ſimilitudine odondoidẽ proceſſum vocãt. Hippocrates vero to-

tam vertebram aliquando dentem nominat. sunt etiam in parte primæ vertebræ inferiore duæ cauitates, quas ab oculi sinus similitudine glenoidas vocant, similes superioribus. suntque non ab re maiores superne, vt capiti articulatæ: inferne autem minores: quibus secunda vertebra obducta est. prima vertebra est latissima: secunda angustior, validiórque est, atque ita deinceps cæteræ omnes. quanto enim spinalis medulla, dum in neruis gignendis consumitur, fit tenuior, tanto vertebrarum inferiorum foramina minuuntur: quorũ singula medullæ, quam ambiunt, crassitudini respondent. id quod in omnibus vertebris est commune: quemadmodum transuersorum quoque processuum, eorúmque qui deorsum sursumque versum spectant, quibus inter se articulantur, cõmunis est ratio.

De osse sacro. Cap. 10.

Hoc etiam os, qua cum vertebra, quæ supra est posita, articulatur, vertebris proportione respondet. nã decliues eius vertebræ processus ab osse sacro excipiuntur, sicut ipsa recipit eos, qui supra se sunt siti. quinetiam eius spina est similis ei, quam reliquę itidem vertebræ habent. ipsius autem processus, qui ad latera pertinent, grandes, latíque sunt: quibus in parte exteriore sinus est quidam glenoides, in eúmque ossa ilium ingrediuntur. id os ex tribus particulis, tanquam ex propriis quibusdam vertebris constat. quibus in extremis accedit quartum aliud os, quod coccyx dicitur. Hęc si coquendo dissoluantur, eorum compages vertebrarum constructioni similis videbitur.

De coccyge, id est cuculo osse. Cap. 11.

Ad imum sacri ossis alterum os est, quod coccyx nominatur: quod ex tribus propriis particulis est cõflatum. sunt tamen magis cartilaginosę, ac præsertim in extremo, quam os sacrum sit.

De ossibus thoracis. Cap. 12.

Os pectoris, costæ, & vertebrę spinæ dorsi ossa thoracis sunt. costæ ab vtroque latere duodecim sunt. sicut etiam vertebrę: singulę enim singulis articulantur. ossa vero pectoris per synarthrosim inter se copulantur. eáque septẽ sunt numero:

numero: quot etiam costæ, quæ cum eo articulantur. imo pectoris osſi triangula cartilago adnaſcitur. tota vero osſis pectoris figura enſi eſt ſimilis, quam ob rem Xiphoides à nonnullis appellatur. quidam vero non totum ſed eam tantum cartilaginem, quę in imo eius eſt, ita nominant. coſtarum non vna, ſimpléxque figura eſt. nam vbi vertebris articulatæ ſunt, in anteriora & inferiora pariter feruntur, atque ita multum progreſſę, ad os pectoris protinus verſæ recurrũt. quam ob rem quicquid cum pectoris oſſe committitur, non os eſt, ſed cartilago. quinque autem reliquæ coſtæ nothę appellantur: eę cum ſepto tranſuerſo atque inter ſe connatæ in exquiſitam cartilaginem deſinunt: poſtrema ab aliis tantum in imo diſtinguitur: & re vera eſt ſpuria. longitudo vero neque his, neque aliis coſtis eſt eadem: ſed supernæ, atque infernæ breuiores ſunt, medię longiores.

De oſsibus ſcapularum. Cap. 13.

Scapulæ poſt thoracem ſunt ſitæ. eę cum oſſe occipitis, & ſpinæ apice, & thoracis coſtis, & eo oſſe, quod ante laryngem eſt, per muſculos copulãtur. os vero ſcapulę à ſpina inijtum ducens, humile eſt, paulatímque augeſcit, donec ad acromij locum peruenerit: ibíque cum iugulo connectitur. hanc compagem nonnulli anatomici acromion vocant. alij præter hæc ambo, quę coniunguntur, aiunt aliud tertium os eſſe, quod in hominibus tantum inueniatur: quod cataclida, & acromion appellant. ea vero parte, ſcapularum oſsi proceſſus quidam ſubeſt: quem ſcapulæ ceruicem vocant. íſque in extremo in acetabulum deſinens, cum humeri capite articulatur. Eſt etiam huic oſsi alter exiguus, acutúſque in parte interiore proceſſus, qui quoniam anchoræ ſimilitudinem refert, ideo à nonnullis ancyroides, nuncupatur. ab aliis vero coracoides, quia extrema eius pars, vt corniculæ roſtrum exterius vergitur.

De iugulis. Cap. 14.

Iugula ab vtrãque parte ſupernæ pectoralis oſsis extremitati articulantur: eáque fiſtuloſa ſunt, & figura, & craſsitudine inęquali.

De manu & brachio. Cap. 15.

Manus in tres maximas partes diuiditur, in brachium, cubitum, & eam, quæ extrema manus appellatur. ergo brachij os, excepto femore, est omnium maximum. éstque vtrinque supra, infráque articulatum. nam ad humerum habet caput grandiusculum paruę ceruici adnatum. in eo iuxta partem anteriorem sinus quidam est, cuidam quasi latæ scissuræ similis: qui totum caput in duo quasi tubercula bipartito diuidit. pars inferior in tubercula inęqualia desinit: quorum ei, quod extrinsecus est, radij capitulum articulatur. cum eo vero quod interna in parte est, nullum os penitus committitur. rotundum autem brachium est, non rectum tamen, & vndique simile: sed in anteriore, exterioréque parte gibbũ, posteriore vero, & interna, simum.

De Cubito. Cap. 16.

Id totum, quod inter brachium & carpum situm est, cuiusque etiam partis os maius, cubitus appellatur. ísque alteri subest ossi, quod radium nominant. huius autem extrema pars superior leniter caua exterius brachij tuberculum complectitur. huius autem articulationis id munus est, vt totam manum modo in pronum, modo in supinum adducat. Cubitus duarum coronarum processus habet: quorum anterior est minor: alter maior: & ab iis cubiti sinus sigmæ literæ similis circundatur. in hunc sinum orbita brachij, quæ trochleæ similis inter eius tubercula est posita, inseritur. huius articulationis officium est, vt totam manum extendat, & incuruet. Cubitus vero infra, supráque validis copulis radio alligatur. media inter se omnino dehiscunt. vterque ipsorũ habet appendicem iuxta brachialis partes, in parte exteriore gibbam, interiore vero cauam, cubitus minimo digito, radius pollici respondet. brachiale nanque in eiusmodi sinum sese insinuat, & articulatur. Inest etiam cubito ex abundantia quadam processus, qui à columnę similitudine styloides nominatur: qui brachiali itidem articulatur. huius munus est, brachiale in latera perducere, alterius in rectum: cuius opera summam manum extendimus, atque inflectimus.

De Brachiali. Cap. 17.

Brachiale ex octo ossibus duplici ordine distinctis cõstat.

ea vero dura, paruáque sunt, nec medullosa, multiplicísque figurę. pars brachialis superior ex tribus ossibus est constructa: quę in rotundam quasi formam redacta, cum cubito, radióque articulatur: pars vero inferior quatuor suis ossibus metacarpio articulatur. quintum denique iis brachialis partibus insidet, quæ ad processum styloidé cubiti potissimum sunt sitę.

De metacarpio, & digitis. Cap. 18.

Inter digitos & brachiale ossa interiecta metacarpij vocabulo gaudent. metacarpion vero primæ digitorum phalangi (sic enim ossa digitorum nominantur, alíique scuticulas vocant) adnectitur, & coalescit. pollicis solum primum internodium à lateribus brachiali est articulatum. quare singuli digiti ex tribus ossibus sunt conflati, priore semper internodio in sinum subsequentis subeunte. éstque consentaneum, vt pollicem quoque ex tribus constructum esse ossibus asseramus: primúmque eius internodium cum metacarpio non esse numerandum, cum ab vtraque parte articuletur: quod primis digitorum ossibus accidit, ossibus vero metacarpij non item. quinque autem digitorum ossa sunt quindecim. at qui tertium pollicis os metacarpio adscribunt, digitorum ossa quatuordecim esse volunt, metacarpium vero ex quinque constare.

De ossibus nomine vacantibus. Cap. 19.

Rectis ab vtroque latere, magnísque lati ossis processibus duo quædam ossa adiacent, quibus integris nullum est nomen impositum. superiores eorum amplæ partes, ilium ossa: exteriores vero post femoris ingressum, inferioréśque coxendicum: quę inde in anteriora protenduntur, tenuésque sunt, ac perforatæ, quæque inter se in extremo coalescunt, ossa pubis nuncupantur. Vtrique autem coxendici prægrande acetabulum inest, quod cum femoris capite nexu validissimo coalescit.

De Femore. Cap. 20.

Femoris os maximum est eorum omnium, quæ in animante sunt. id vero supra coxendici, infra tibiæ articulatur. Totius autem femoris forma in parte anteriore, exterioréque gibba, posteriore vero, & interiore sima est. Duos processus

habet,quos trochanteras vocant:minorem ſub ceruice,multo maiorem vero exteriorem,quem γλουτόν,hoc eſt natem appellant.

De tibia. Cap. 21.

Tibia vocatur tota pars cruris, quæ inter genu, & talum intercedit:eodémque nomine os grandius eiuſdem,appellatur.tibia autem exteriore in parte ſita eſt, eíque tantummodo femur articulatur.os quod extrinſecus eſt, ſura nominatur: quę craſſitudine tibiæ mirum in modum cedit, nec ita protenditur,vt genu attingat: ſed infra, ſupráque tibiæ per ſynarthroſin annectitur. media vero inter ſe penitus dehiſcunt.quicquid autem tibiæ in parte anteriore tenue,& carnis eſt expers,ocrea dicitur:imæ ab vtraque parte tibiæ & ſuræ,partes malleoli dicũtur. qui gibbi rurſus, & omnino carnis expertes,extra alia prominét. hos plerique talos vocant: ſed errant vehementer.nam talus ſub his vtrinque continetur,& vndequaque contegitur, vt ne eum tangere quidem poſſis. porro malleoli ſunt extremæ partes tibiæ, ſureque proceſſuum: gibbæ quidem in parte exteriore, vt etiam patet,interiore cauæ.

De Patella. Cap. 22.

Ad tibiæ femoríſque articulationem os cartilaginoſum, rotundúmque extrinſecus eſt,quod gibba & veluti tubercula ſubiectorum oſſium accommodatis ſinibus comprehendit: paulúmque intumeſcens eam amplitudinem quæ inter femur tibiámque eſt,complectitur.hoc os à nonnullis patella,à nonnullis vero mola nominatur.

De oſsibus pedis. Cap. 23.

Ab iis proceſſibus,de quibus nuper dixi, qui in ima tibia, ſuráque ſunt, talus cõprehenditur. eius pars,quam τέτρωρον, hoc eſt quatrionem vocant,ſurſum vergit.huic ſubeſt os pedis maximum,quod calcem vocant. ídque & rotundas partes à talo recipit,& geminas eminentias, quas habet,in ſinũ eius commode inſerit. Ex partibus eius anterioribus,quæ è regione magni digiti ſita eſt, ipſius tali capiti ſubiacet: nec cum altero oſſe copulatur: eius vero extremitas, quæ minimo digito reſpondet,cum eo oſſe,quod à teſſerę ſimilitudi-

ne cyboides vocatur, per synarthrosin connectitur. hoc autem positum est à parte exteriore iuxta scaphoides: sed hoc qua cũ talo articulatur, cauũ est: cyboides vero gibbũ. Deinceps sequuntur tria ossa parua, quæ inferiori scaphoidis parti per synarthrosim iunguntur: cum quibus etiam exteriore ex parte cyboides pariter exporrigitur. post autem hæc quatuor ossa, tarsus pedis finitur. atque inde incipit planta, quæ ex quinis ossibus construitur. quæ deinceps digiti pedis excipiunt: qui singuli ex tribus internodiis, non secus quam digiti manus, constant: pollice tamen excepto, qui solus inter eos ex duobus est ossibus conflatus. Atque hęc quidem satis esse puto, quę de ossibus sciantur. nam si quod ossiculum alibi comperiatur, vt in corde, aut aliud huius generis, minime necesse est, vt hoc loco à nobis exponatur.

De musculis labiorum. Cap. 24.

Musculi labrorum, qui ipsi etiam cuti exquisite permiscentur, quatuor numero sunt. superne quidem vtrinque à malis obliqui duo deferuntur: inferne autem à summa maxilla qua est id, quod mentum vocãt, totidem sunt, ibíque in vtraque parte singuli collocati, alter à dextris, à sinistris alter. si enim ambo superiores tendantur, labrum superius sursum trahitur: si alter duntaxat, versum illum attrahitur. eadem inferiorum est ratio. nam si ambo tendantur, labrum inferius infra trahitur: si alter tantum, ad illum attrahitur. Iam vero si villi exteriores extendantur, fit, vt labra inuertantur: ab interioribus vero conuertantur, & in rugam contrahantur. ex quo conficitur, vt ab his quatuor musculis octo motus, quatuor obliqui, & recti totidem edantur.

De musculis sub colli cute latentibus, ac buccas mouentibus. Cap. 25.

Vt autem non solum labia plurimum diducerentur, sed etiam motus buccarum perficerentur, latum, tenuémque musculum natura foris produxit, & vnum in vtraque parte collocauit: qui cum in buccas, labráque desinant, ab omnibus anatomicę disciplinæ peritis sunt ignorati. initium enim sumunt à spina quæ ad collum est sita: totíque cuti, quę circa collum est, in orbem subtendũtur. ij musculi vna cum labris quiescente maxilla inferiore buccas mouent. Licet etiam ci

qui velit dentes inter se committendo ambas buccas in contrarias partes,ad latera colli distorquere. in quo eueniet , vt ipsa etiam cutis tendatur:& potissimum ad humeri caput,& extremũ inibi clauiculæ,denique ad omnia colli latera. Præterea qui conuellendi sunt, in eis hi musculi primi omnium intenduntur.& conuulsiones quæ caninæ dicuntur, sunt horum præcipue musculorũ affectiones. hęc autem pars clarioris doctrinæ causa, musculosa dilatatio à nobis appelletur.

De nasi musculis. Cap. 26.

Musculos,qui nariũ pinnas mouent,tales natura esse pronunciare perspicue oportet, qualis est & latus musculus,quẽ nos inuenimus. nam & hic villi subter cutem cohęrescunt,à quibus mouetur.sunt autem admodum perexigui:& à malis ipsi quoque sumunt initium,& vnus vtrinque in suam quisque nasi pinnam inseritur,ipsámque aperit.ac nasus quidem à nullo musculo contrahitur:veruntamen cum prædicti musculi cessant ab actione,tunc medium statum nasus acquirit. extra predictam vero apertionẽ à nullo musculo nasus adducitur:sed in vehementioribus inspirationibus pinnæ spiritus impetum sequuntur. Cæterum nasus deorsum trahitur labra ex appensione consequens.

De musculosa frontis natura,quæ sub cute est. Cap. 27.

Quinetiam frontis cuti musculosa quædá natura , tenuísque subtenditur,quæ cum ea coalescit . quocirca tota frontis cutis,maxilla etiam quiescente,mouetur.

De musculis oculorum. Cap. 28.

Musculus,qui ad basim est,siue quis vnum,siue duplicem, siue etiam duos,aut tres,qui coalescant,esse dicat,ad firmandum oculum valet : vbi præsertim exiguum aliquod corpus directo cernere diligenter oporteat. Pręterea vero constringit,munitque nerui mollis immissionem.quod si vnquam alicuius oculum prominẽtiorem vidisti, si quidem cernit adhuc , & affectus ipse absque plaga occidit , scito hunc mollem neruum propter musculi resolutionem extensum esse: sin vero amplius non videt, iam ipse itidem neruus affectus est.

est. si vero propter vehementem percusionem prominere oculum contigerit, siquidem adhuc aspicit, musculus ipse solus: si non, neruus quoque est ruptus. Cęteri omnes, qui oculum mouent, sex numero sunt: quorum quatuor rectis motibus præsunt: duo reliqui totum orbem circumuertunt. sed hi à maioris anguli partibus prodeuntes ad minorem perueniunt: ex cæteris quatuor vnus sursum attollit, alter deorsum trahit, tertium naso admouet, quartus foras versus oculum extrahit.

De musculis palpebras mouentibus. Cap. 29.

Sub cute palpebras contegente membranæ tenues sunt, quæ musculos etiam palpebram mouentes, qui parui plane sunt, tegunt. extenduntur autem ipsæ ab aponeurosibus, quę in tarsum inserũtur. porro alter musculorum in maiore angulo oculi, apud nasum ad latera constitutus, ad tarsi partem dimidiam, quæ illic est, peruenit. alter vero obliquus & ipse, sed ad minorem angulum extẽsus, ad reliquam tarsi partem dimidiam sibi propinquam prorumpit. Cum igitur musculus qui prius est dictus, agit, partem palpebræ sibi cõtinuam quæ est ad nasum, deorsum trahit: cũ vero alter, reliquã sursum trahit. si vero ambo vno tempore iuxta palpebram tendant, sursum quidem ea ipsius pars, quæ ad minorem angulum est, trahetur: quæ vero ad minorem, deorsum, adeo vt oculus nõ magis clausus sit, quam apertus. eáque palpebra est quam καμπύλον, hoc est reflexã Hipocrates appellauit. quam in morbis magni mali signum statuit. quinetiã hanc palpebrę euersionem alibi ἴλλωσιν vocat: fitque huiusmodi affectio cum vterq; musculus conuellitur, & sibi continuã tarsi partẽ ad se trahit. si vero alter musculus agat, & ad se palpebrã trahat, alter vero prorsus quiescat, aperiri tunc, & claudi totam palpebram contingit. semper enim pars altera tarsi, quæ mouetur, trahit secum & reliquã. ita ergo in superiore palpebra res habet. inferior autẽ non est motus particeps: sed est oculo semper adstricta, atque appressa, & ad vnguem circumplectens, & excrementa omnia facile potest exprimere. Pręstantissimi autem anatomicorum naturæ artificium in palpebris inuenisse, & recte exposuisse mihi vidẽtur, vt nunc diximus: quibus ego omnino assentirer, si mihi persuadere possem, me perspicue eum musculum, qui est ad maiorem angulum,

conspexisse. nunc autem neque illum aperte vnquam vidi, & in egilopum chirurgica curatione non modo plerunque abscinditur, sed totus etiam ille locus sic aduritur, vt squamæ à subiectis ossibus abscedant: cum interim motui palpebræ nullum impedimentum afferatur. ex quo fit, vt animaduersione indigere, mihi videatur.

De musculis maxillam inferiorem mouentibus.
Cap. 30.

Quatuor coniugationes musculorum inferiorem maxillam mouent. qui sursum eam tendunt, temporales vocantur, & qui intra os siti sunt. qui vero ad latera adducunt, in buccis sunt, quos masticatores vocant, nomine eis ab vsu, quem præstant, imposito. reliqui duo deorsum trahunt. sed hi cum angusti sunt, tum etiam oblongi: & post, infráque aures incipiunt, & per collum prorsum tendunt: deinde in idem mutuo, qua maxillæ inseruntur, coëuntes ipsam aperiunt, cum tenduntur. hi soli inter omnes musculos carnosas habét ambas partes extremas, mediam vero, tendinem exquisitum. ex tribus reliquis coniugationibus, quæ & validę, & magnæ sunt téporales singuli in extremas maxillę cornices & in ipsam maxillam pertingunt. ad cornicis vero exortum validis aponeurosibus, quibus tum sursum maxillam trahunt, tum os ipsum claudunt, inseruntur. quocirca hos musculos quidá masseteres vocant. Maxime autem hi musculi, qui oculorum sunt vbi patiuntur, & conuulsiones, & febres, & caros, & deliria inuehere consueuerunt: propterea quod proxime principio neruorum oriuntur. Musculi vero, qui ore continentur, latis, concauísque maxillæ inferioris partibus incumbũt. ad palatum vero ascendunt inserti cauis ossibus, quæ inibi sunt, quæ ab exortibus, qui ab alarum similitudine pterigoides vocantur, ambiuntur. ibidem etiam validus quidam tendo est situs. Tota porro horum musculorum pars, quæ vergit ad latera, cum temporibus coalescit: & eandem, quam illi actionem obeunt: inferiorem scilicet maxillá in parte interiore sursum trahentes. reliqui duo musculi extrinsecus lõgitudini maxillæ inferioris insident: præterecti autem, atque inserti ad mandibulę in masticationibus circumactionem à natura comparati, carnosam quoque buccarum partem

tem constituunt. Conuenienter igitur hos musculos masticatores nominant: tametsi hæc etiam musculis temporalibus non minus conueniat appellatio. illi enim eam vnam actionem in masticationibus tantum obeunt, vt dentes inter se vehementer committant, ex quo consequitur, vt siquid inter eos fuerit, id comminuatur. cibum præterea læuigari ac conteri à molaribus, quasi molis, est masticatorum musculorum actio. hi enim ipsi & cibos mutant, & qui à dentibus exciderunt, rursus eisdem commissis adducunt densi, ac contracti, cum interim temporales musculi nihil ad masticationem conferunt. lingua vero non mediocriter ad hanc actionem confert: vt quæ instar manus cuiusdam cibos in ore semper transfert, ac voluit, quo pars omnis ipsorum æque conteratur. Extrinsecus vero vnus vtrinque masticator hic musculus, vt alia quædam manus linguæ adiutor est comparatus. maximo autem ad eam rem ei adiumento sunt fines buccarũ inferiores, qui cutacei sunt, & ad labia spectant: ad quos tenues, ac lati musculi perueniunt.

De musculis qui à capite in scapulas inseruntur. Cap. 31.

Ablata prima omnium musculosa latitudine duo musculi ex osse capitis, quod in occipite est, vtrinque vnus, à dextris alter, alter à sinistris animalis partibus, sese contingẽtes oriri conspiciuntur. gracilis autem eorum exortus est, latúsque per lineam transuersam ad aures procedens, ad vtranque tamen non peruenit: est multo breuior. hinc prorumpentes duo musculi, semper magis amplificantur: & tandem spinis scapularum vsque ad vtrunque humeri caput inseruntur, & aliquid etiam clauicularum comprehendunt. Hos autem musculos, ante dissectionem in gymnasticis euidenter cernere possumus. sunt enim plenissimi, & totam ceruicem comprehendunt. Horum munus est, vt scapulas ad caput trahãt. Post dissectum horum musculorum exortum altera quædam musculorum exilium, & longorum subiacet coniugatio, quæ tenuis quidem & lata in exortu est: sed tamen dum progreditur, semper magis fit teres. longitudo est prædictis æqualis. hi nanque ex loco occipitis ossis capitis incipientes in angulum inferiorem basis, quę ad scapulas est, inseruntur.

corum non est æqualis latitudo. sed in aliquo multum minuitur. porro masculus vterque ad finem tenuem tendinem producit, ad principium basis scapularum, exquisite tererem instar nerui: qui tendo ab interioribus partibus prope basim prouectus, & vsque ad eius dimidium progressus ita demum in ipsius basis os inseritur. Huius vtilitas est, basim scapularum è directo capitis extollere. at priores musculi non solũ basim, sed totas etiam scapulas sursum tollunt.

De *musculis scapulas mouentibus*. Cap. 32.

Musculi vtranque scapulam mouentes septé numero sunt: duo ab occipite deorsum ferũtur, de quibus supra est dictũ. tertius ex obliqua eminentia primę vertebræ exoritur: quartus ab osse laryngé continente: alij duo exortũ habent à spina dorsi: septimus à lumbo in articulationem inferioré ascẽdit maximus musculus, cuius omnem naturam in ea libri parte exponam, in qua de musculis articulum humeri mouentibus agetur. Exoritur enim à prima vertebra, & in extremitatem spinæ scapularum, qua elatior est, apud humeri caput in tertiam fere ipsius vniuersæ partem inseritur. Hic musculus carnosus est, miniméque latus: & scapulam in latera ad partes colli adducit, qui vero ex osse laryngem continente exortum habet, is in eam præcipue altioris costæ scapularum partem inseritur, vbi est processus illius initium, qui ab anchoræ similitudine ancyroides nominatur. angustus, longúsque hic musculus est, & scapulam ad anteriorem colli partem versus proprium principium adducit, quod est cõmune musculorum omnium. qui vero à costis, & à lumbo in humeri articulationem ascendit, ac toti basi, simísque scapulę partibus ad humiliorem costam adhæret, ex inferiore atque anteriore parte totam scapulam his apprehensionibus deorsum, atque antorsum in seipsum trahit. Ex reliquis vero duobus musculis, alter in superficie ex omnibus thoracis vertebris exoriens in partem ipsius spinę inferiorem inseritur. alter qui huic subiacet, tũ ex septem vertebris thoracis, tum vero etiam ex quinque ceruicis exoritur: inseritur vero in totam cartilaginosam basis partem. vterque autem ipsorum scapulam retro abducit. sed is, de quo primo loco dixi, trahit

trahit etiam deorſum, ſecundus veluti ad ceruicem ſurſum trahit. ſi ambo ſimul tendantur, retro verſus ſpinam totam ſcapulam ad ſeptẽ priores thoracis vertebras, quibus etiam ipſi ſunt exporrecti, abducunt.

De muſculis caput mouentibus. Cap. 33.

Capitis proprij motus, citra colli motum, breuiſſimi, dupliceſque inſunt: quemadmodum duplices quoque articulationes habet: alteram, qua ad latera circumuertitur: alteram, qua in anteriora ánuit, in poſteriora renuit. Capitis vero motus, qui vna cum ceruice eduntur, multo plures ſunt, de quibus paulo poſt agetur copioſius. in præſentia vero de propriis eius muſculis loquar. prædictę igitur coniugationi graciliũ muſculorum, quos ex occipitis oſſe exorientes ſcapulam diximus ſurſum tollere, ſuccedit altera, quæ tráſueiſum, carnoſúmque, & latum exortum habet vſque in aures pertinentẽ: cui etiam altera coaleſcit, quæ principium à parte, quæ ſub auribus eſt, ducit. hæ per totum collum ad anteriorem partem obliquæ feruntur: atque in primo quidẽ exortu mediocriter coaleſcũt, at in loco deinceps ſubſequẽti magis dehiſcunt. quam ob rem nonnullis fortaſſe duo muſculi in vtroque ceruicis latere, nõ vnus, eſſe videbuntur. amborum vero & vſus, & motus, & villorum poſitura eſt ſimilis. nã & eorũ obliquus eſt motus, & vſus, vt animalis caput antorſum circumagant. huius igitur coniugationis muſculi admodũ magni ſunt adeo, vt etiam ante diſſectionem in hominibus, ac præſertim in gymnaſticis perſpicue internoſcantur. Qui vero retro ex occipite exoriuntur, ſunt his multo minores, & numero quãplures. ac dicet quiſpiam, eorũ eſſe genera duo: quorũ alterũ collo & capiti cõmune ſit, alterũ vero ſolius capitis propriũ. Quod vero colli, capitiſq; cõmune eſt, in octo muſculos diuiditur: in vtroq; ſpinæ latere quatuor: quorum prima cõiugatio latos in occipite exortus habẽs deſcẽdẽdo ãguſtatur, vt fiat vtriuſque muſculi figura triãgulo, cuius recti ſint ãguli, ſimilis. hi ſane muſculi, ex vtraque parte vnus, tãquã plicæ quædã aliis ſuperiacẽt. quibus ſublatis tres aliquãdo muſculorũ cõiugationes euidenter apparẽt. plerũque vero duæ: quarum altera ſecundum ſpinã extenſa muſculos

leniter latos habet, qui obliqui ab osse occipitis ad spinę latera feruntur. altera teretes, cum illi musculi villos ex partibus capitis, quæ ad latera sunt, vnde etiam exoriuntur, è contrario habeant in spinæ apicem tendentes, quos vbi sustuleris, sub aspectum perspicue cadent ii, qui ex capitis articulatione nascuntur: qui ex communi principio ad occipitis finem articulationem contingunt. quorum qui robustior est, in posteriorem processum secundę vertebræ, alter obliquus in latera primæ porrigitur. tertius vero musculus hos ambos coniungit, à latere processus primæ vertebræ in posteriorem secundæ pertingens. inseritur autem hic musculus in ipsius exortus latera. alius, qui prius est dictus, in ipsum processus apicem, quam acantham vocant. Huic alius musculus paruus subiacet qui ex occipite prodiens in primam vertebram pertinet. Horum octo musculorum exiguorum, quos postremo loco memorauimus, actio est, vt solum capitis articulũ: eorum vero, qui his incumbunt, totum collum vna cum capite moueãt. Caput igitur abnuendo recta solum musculi mouent, qui in primam ac secundam vertebram recti procedũt: cum parua autem in latera inclinatione cæteri quatuor: quorum duo à capite exorti leniterque obliqui in latera abducunt. cæteri duo huic etiam motui adiumento sunt: & eam obliquam extensionem quæ ex musculorum sibi oppositorum, quos modo diximus, motu facta fuerat, in caput cum partibus continuis primę vertebrę ad naturalem situm reducunt. Est autem perspicuum ex vno tantum musculo agẽte motiones obliquas effici: si vero vterque vnius coniugationis musculus agat, vnum rectum motum reddi. simili quoque modo in musculis, qui his incumbunt, totum collum occupantibus, obliqui obliquum abnuendo mouent, recti vero rectum faciunt. Duo preterea ex prioribus partibus musculi sunt caput vna cum ceruice mouentes, robusti, & longi. hique ad quintam vsque thoracis vertebram progrediuntur, omnibus ceruicis vertebris parte anteriore incumbentes, & stomacho subiecti. horum exortus ab inferioribus capitis partibus existit: isque carnosus est, eámque occupat regionẽ, quæ capitis articulatione & inferiore labdoidis futurę fine continetur: cum toti agunt hi musculi, caput cum ceruice flectunt: cum vero superior tantum eorum pars, quæ à capite in primam & secundam vertebram inseritur, ipsum solum

caput

caput annuendo mouet. hæcque pars quandoque propriam & perspicuam descriptionem habet, quę posterioribus paruis musculis proportione respondet. sunt etiam ad latera circa articulum capitis aliæ duæ paruorum musculorum cõiugationes: quarum altera primam vertebram capitis adnectit, altera secundam primæ coniungit: eáque non semper est perspicua. Horum actio est, vt ipsas solas primæ vertebræ articulationes ad latera annuendo moueant. Horũ omnium paruorum musculorum, qui articulationem capitis tanquam chorus ambientes, coronant, alius aliam esse actionem ignorauit.

De musculis asperæ arteriæ Cap. 34.

Asperæ arteriæ proprij musculi sunt quatuor à quibus arctatur, & comprimitur, cum hi fuerint extenti: & os hyoides, & larynx reuellitur. quorum maiores initium sumunt ab inferiore rectæ lineæ ossis hyoidis termino: tum in totam arteriæ longitudinem porriguntur, & in os pectorale interius inseruntur. Quandoque etiam hi duo musculi tibi esse bifidi videbuntur. alij vero duo ex partibus, quæ ad latera sunt scutiformis cartilaginis. & ex partibus eius inferioribus exorti ad os pectorale terminãtur, & arteriam à lateribus comprehendunt.

De propriis laryngis musculis. Cap. 35.

In anterioribus partibus eius cartilaginis, quæ scuti formã præfert, duo musculi sunt, alter ad dextram, alter ad sinistrã constitutus. hi recti ad eius longitudinem incumbunt, atque ex humilioribus ossis labdoideos lateribus exoriuntur. hi sursum prorsumque cartilaginem trahunt. Duo autem alij musculi à finibus posterioribus cartilaginis scuti formã referentis singuli vtrinque exorientes gulę inseruntur, ipsámque perinde vt constrictores, comprehendunt. hi cartilaginem cogunt, & contrahunt. Alij duo bifidi primæ & secundę cartilaginis fines cõiũgũt. & cogunt. post quos alij quatuor ex secunda cartilagine in tertiã se insinuant: qui partim retrorsum, partim in latera articulationẽ contrahũt: superiorem laryngis extremitatẽ aperientes. hos sequũtur alij duo, qui prius quam larynx apertus sit, non apparent. hi cartilaginẽ scuti formam referentem aritenoidi perpetuo coniungunt: ei vero quæ vacat nomine, non perpetuo. habent autẽ hi musculi actionem prædictorum quatuor actioni contra-

riam. diligenter enim ſtringunt vna cum duobus bifidis inferiorem laryngis extremitatem. Iam vero ad baſim tertiæ cartilaginis muſculus eſt bifidus, aut duo coaleſcentes, qui cartilaginem cogunt, & laryngis partem eis proximam claudunt.

De propriis muſculis oſsis Labdoideos,*quod etiam hyoides nominatur.* Cap. 36.

Duo lati muſculi os hyoides inferiori maxillæ coniungunt,ex partibus quę ſunt ad latera rectæ lineæ ipſius hyoideos enati:atque in partes quę ad latera ſunt inferioris maxillę, poſt exortum muſculorum, qui maxillę ſunt proprij, inſeruntur. Alij duo muſculi in extremam maxillam mutuo coniuncti ſe inſinuant.horum principium eſt ſuperior extremitas oſſis labdoideos. alij vero duo à radice oſſis quod à ſtyli ſcriptorij ſimilitudine graphoides dicitur incipiunt, atque in rectas labdoideos oſſis lineas infernæ extremitati, vtrinque vnus, inſeruntur. Hę ſolæ tres coniugationes ſunt ſolius labdoideos propriæ:eíque breues quoſdam motus impertiunt.atque vna quidem à baſi belenoideos proceſſus incipiens in poſteriorem regionem ipſum abducit:aliæ ad latera maxillę aſcendunt,atque id ad maxillam ſurſum trahunt. Cæteri muſculi ex oſſe hyoide orientes, aliarum particularũ cauſa potius ſunt facti, hi quidem in ſcapulas, vt eas mouerent,vt ante docuimus,hi vero in linguam, vt de ea dicetur: & reliquus deinde poſt hos ad fauces extrinſecus adiectus:ſiue quis vnum bifidum, ſiue duos coaleſcentes, quod mihi quidem potius probatur,malit dicere. hi nanque aſperam arteriam contrahunt,& os labdoides infra retrahunt.

De muſculis mouentibus linguam. Cap. 37.

Ex muſculis,qui linguam mouent, duo à baſibus proceſſuum,qui belenoides ab acus ſimilitudine appellantur,initiũ ducentes, anguſti & longi progrediuntur, & in partes quæ ſunt ad latera linguæ vtrinque ſinguli, inſeruntur, ac motibus obliquis præſunt. cæteri omnes ex oſſe caput laryngis ambiéte,quod hyoides appellatur,exoriuntur:tũ in linguam per duas coniugationes ſeſe quatuor inſerunt:eámque euidenter mouent. quintus qui bifidus eſt, quíque à ſuperiore fine rectæ hyoideos lineæ principium ſumit, ſub linguam inſeritur ſecundum eius longitudinem ad extremum vſque maxillæ inferioris in id quod mentum vocant, qua maxillæ

oſſa

ossa coalescunt, pertingens. hic musculus sursum ad maxillā os hyoides retrahit: illísque oppositus est, qui os ipsum ad pectorale os deorsum trahunt: nullum tamen in lingua perspicuū motū facit. alii vero quibus euidenti motu cietur, quatuor sunt: quorū duo è finibus superioribus hyoideos exoriūtur, vnde etiā musculus ille bifidus, de quo diximus, verū ad eius latera potius fere: cæteri duo deinceps ex obliquis rectę lineæ, & humilibus eiusdem ossis lateribus enascuntur: quorum maiores in mediam linguæ regionem sese perpetuo cō tingentes inseruntur, & ad eum anteriorem linguæ locum perueniunt, quem δεδεμένον, hoc est ligatum vocant: minores vero in latera inter hos & eos, qui ab vtraque basi processus belenoideos procedunt. cæterum horum musculorum motus positurę pro portione respondent, vt obliquorum obliqui, rectorúmque recti sint motus: quemadmodum eorum, de quibus prius diximus, ad latera. Prædictis autem omnibus musculis subiiciuntur ab imis partibus ii, qui transuersos villos habent, à tota lingua exerti, & in totum fere maxillę os, preterquam in mentum inserti. hi musculi extenti extollere, & curuare linguam possunt.

De musculis faucium. Cap. 38.

Locus quidam gulę & laryngi communis est antepositus, in quem vtriusque os ascendit. eum locum isthmū, quia angustus, oblongúsque est, vocant corpus eum ambiens fauces nominant. ad cuius vtranque partem musculus est, qui in edenda voce, & in deglutiendo munere fungitur suo.

De musculis collum mouentibus. Cap. 39.

Hoc loco de propriis colli musculis agemus. duo ab vtraque eius parte musculi sunt: quorum alter posterior potius, anterior alter censetur. ac posterior quidem ex eminētia quę ad latera est primæ vertebræ, exoritur ea parte præcipue, qua ipsa conuexa est, vel maxime. nam ex anteriore eminentia potius musculus, de quo supra verba sunt facta, exortum ducit, qui ad scapulę principium ascendit. hic vero posterior colli musculus, de quo instituta oratio est, ad scapulas vsque peruenit, ex omnibus vertebris per ligamenta valida exortus, vt multi esse musculi videantur: inferiórque ipsius ora thoracis musculo in scapulæ simis posito est exquisite continuus. alter vero colli musculus anterior, initium ducit à perforato secundæ vertebrę processu, & simul cū aliis muscu

lis ceruicis exoritur. illinc autem per axillas ad quintam vſque thoracis coſtam peruenit, ſextam etiam nonnunquam attingens. eius etiam portio quędam in primam clauiculæ coſtam, quę deinceps ſuccedit, inſeritur. rotundus autē eſt potius hic muſculus, & longus. eius vero actio, in eo quod ceruici admotus eſt, eo pertinet, vt ipſam ad anteriora obliquam flectat. in eo vero, quod ad vertebras thoracis peruenit, vt thoracem dilatet. quocirca præſtabit, vt vel duos muſculos inter ſe vnitos eo modo, quo prędictos, exiſtimemus, vel ſi vnus cenſendus eſt, vt in numerum muſculorum thoracis referatur. euidenter enim thoracem dilatare perſpicitur: collum vero annuendo, non ita euidenter mouere. oppoſitam vero ei motionem habet prædictus muſculus: qui & ipſe in latera, & ad poſteriora magis totum collum flectit. Si vero ambo vna tendantur, media colli totius inflectio in latera efficitur. Si vero anteriores duntaxat qui ad vtrunque latus ſunt, nimirum dexter & ſiniſter, tendantur, totum collum antorſum annuere: ſi poſteriores, totum retrorſum renuere cogunt. Si vero omnes quatuor ſimul tēdātur, collū in nullam partem vergens tum euadit, quemadmodum itidem in ea affectione contingit, quæ tetanus nominatur.

De muſculis in ſimis ſcapularum thoracem dilatantibus Cap. 40.

Muſculum qui magna dilatatione thoracem diducit in vtraque parte vnum, ſiue ſcapulæ, & thoracis communem appellare ipſum quis velit, ſiue thoracis ſolius ex iis, qui ad ſcapulam ſunt, nullum erit diſcrimen. exoritur hic è baſi ſcapulæ, toti ſimæ parti extenſus. ſiquidem hæc ipſius pars delitescit. quod vero deinceps ſequitur, totum patet. quod quidem thoraci ad eum vſque muſculum, qui à ceruice in ſextā coſtam deſcendit, inſeritur. quinetiam hic muſculus duas coſtas ex iis, quæ nothæ dicuntur, iam prope cartilaginoſos proceſſus conſcendit. non eſt autem continua eius inſertio: ſed tanquam in quoſdam paruos diſciſſa muſculos: qui ſingillatim ſingulis coſtis attribuuntur. deinceps vero poſt omnes huiuſce muſculi anteriores extremitates principium exortus ſumit maximus abdominis muſculorum, qui diſciſſis ipſe quoque ſimili modo exortibus appenditur.

De

De musculis humeri articulum mouentibus Cap. 41.

Vbi musculos scapulã mouentes abstuleris, tum eum, qui in simis scapulæ partibus est, de quo nuper dictum est, facillime numerum omnium brachium mouentium musculorũ consequere. Cum enim omnes vndecim sint, tres à pectore in brachium ascendentes, duos ex ilium sedibus, quinque ex ipsa scapula prodeuntes, & vndecimum postea præter hos omnes, qui epomida occupat, intueberis. paruum vero musculum, qui ad articulationem est, ab hoc omni sermone reiicio. horum motus sunt hi. musculus epomida occupãs brachium sursum potissimum ad rectam lineam attollit. ex iis, qui ad vtranque huius partem sunt, ab ipsa exortu scapula, is qui prope altiorem costam est, attollit quidem, sed inclinat ad anteriora: ex iis autem qui prope humiliorem costã siti sunt, maior supra ipse quoque tollit, sed ad exteriora vergit. qui vero est tanquam eius pars, oblique ad exteriora brachium abducit. hos motus excipiũt intrinsecus quidem musculi à pectore ascendentes, hique, siue tres siue quatuor esse dicuntur: extrinsecus vero is qui ab inferiore humilioris costæ termino sursum fertur. ergo ex omnibus musculis, qui à pectore nascentes ad interiora brachium adducunt, qui altissimus est, caput brachij magis attrahit: qui vero maximus est, & bifidus, totum artum pectori adducit. Si ergo vterque eius musculus æque tendatur, motus equalis efficietur: si alter tantum agat, altior altiorem, humiliórque humiliorem adductionem molietur. Musculus vero qui secundũ mammã est, cũ brachiũ ad pectus adducit, tũ deorsũ detrahit. post hos vero qui in superficie est tenuis musculus versus ilia leniter ad latera trahit: qui post hunc est maximus, brachium recta ad costas extendit. reliqui postea duo musculi ab ipsa scapula excepti, brachium ad exteriora, posterioráque circũagũt: alter qui à simis enascitur, eius caput retrorsum circumuertit: alter ab inferiore humilis costæ extremitate, eam potissimũ partem in quam inseritur, extrorsum abducit. Si vterque munere suo simul fungatur, brachij circunductioné, quæ fit in duplicatione, quam vocant, efficiunt.

De paruo musculo, qui in articulatione humeri est. Cap. 42.

Hunc musculũ aliquis partem magni illius, qui in brachio est, & etiam ipsum per se musculum esse statuet. pótest enim obliquæ extensioni aliquantulum conducere.

De musculis articulationem quæ in gibbo cubiti est, mouentibus. Cap. 43.

Articulatio quæ in gibbo cubiti est, à quatuor musculis totum brachij os in orbem cōplectentibus mouetur. duo priores articulum non recto exquisite flexu vtrique, sed alter extrorsum, alter introrsum inclinando flectunt. si vtrique tendantur, medius flexus fit, qui carpum ad humeri caput adducit. qui vero introrsus magis flectit maior musculus, euidēter etiam ante dissectionem, totam anteriorem brachii partem complectens conspicitur: incipit autem à sublimiore ceruicis scapulæ supercilio: inde per anteriores brachij partes descendens, ipsum vsque ad medium tangit. hinc sublimis alteri musculorū qui inibi sunt, incūbens, in gibbi cubiti articulationem se insinuat: alter vero ex brachio solo exoritur, & initium à posterioribus partibus habet prope brachij caput. & illinc per externas partes obliquus ad anteriores partes vsque ad gibbi cubiti articulationem progrediens, in os cubiti inseritur: quemadmodum prædictus ille maior, in os radii. porro musculorum, qui articulationem in gibbo cubiti extendunt, alterum principium ab humilis costæ scapularum dimidio, quod versus humerum ascendit, incipit: alterum vero post brachij caput ex posterioribus eius partibus exoritur. ambo autem hi musculi articulationem quæ in gibbo cubiti est, extendunt: sed primus vna etiam extrorsum inclinat, secundus vero introrsum & ipse inclinationem facit. musculi autem, quem secundo loco nominauimus, pars (est enim vt bifidus quidam) carnosa tota permanens in posteriorē gibbi cubiti partē inseritur: & rectā quodā modo magis extensionē ad os cubiti, introrsum leniter vergētem efficit.

De cubiti musculis. Cap. 44.

In cubiti partibus internis septem musculi sunt constituti: in exteriore autem parte minimus numerus ad octo peruenit. Si vero connati musculi distinguātur, maximus numerus erit denarius, medius nonarius. quatuor igitur digitos, excepto pollice, vnus musculus magnus extendit in media præcipue totius brachij regione constitutus, & quatuor tendines in vnunquenque digitum singulos producens. duo autē musculi ab vtraque huiusce musculi parte collocati sunt, quorum alter paruum digitum oblique ab aliis abducit, alter huic adducit reliquos. Si exquisite loqui velis, duos mu-

sculos

ſculos eſſe hos dices ſibi mutuo connatos. Alij preterea ab vtraque horum parte muſculi ſunt. quorum alter cubito extrinſecus porrectus in metacarpium,quę ante paruũ digitum eſt,per vnum tẽdinem inſeritur: alter in eã metacarpij partem, quę ante indicem, & medium digitum eſt,per duos tendines: tertius denique per vnum tendinem in primũ os carpi apud magnum digitum. Ac carpus quidem ab his tribus magnis muſculis extenditur, ad paruum quidem digitum, vbi extrema manus,veluti in pronam figuram inclinatur:ad pollicem vero,vbi in ſupinam.qui autem inter hos eſt medius interiectus muſculus, is carpi extenſionem inter vtrunque mediam facit: vt etiam mediam conſtitutionem ſumma manus acquirit, ſi reliqui duo muſculi ſimul actionem obeant. cęterum ei muſculo, qui carpum ad pollicem, vt dictum eſt nobis, mouet, alter eſt adnatus ita,vt ambos vnum eſſe plane appareat, qui in primum os pollicis peruenit, ipſúmque in alteram partem ea motione mouet, quæ obliquæ quinque digitorum motioni, quam à tribus muſculis fieri diximus, proportione reſpondet. Reſtant adhuc ex cubiti muſculis exterioribus & is, qui ſuperioribus radij partibus obliquus inſeritur,totus carnoſus, & is, qui ſuperius ei prolixus incũbit: qui nec ipſe in exquiſitũ tendinẽ deſinit. eámque actionem plerunque obit, vt ſupinam manum reddat. reliquus vero muſculus, qui ante hunc eſt dictus, in ſuperiores radij partes, non vt is, qui poſtremo fuit memoratus, in inferiores inſeritur. quã ob rem vterque eorum illam radii pattem mouet,in quam inſinuatur. ſi ambo ſimul agant,totius manus conſtitutionem ſupinam reddent.poſt primum autem exortum conſcendens hic muſculus,toti cubito adnaſcitur. eiuſmodi igitur eſt exteriorum muſculorum poſitus,atque motus. Cum autem interni muſculi ſeptem numero ſint,duo carpum flectunt,duo digitos, alii duo radium pronum circumagunt:reliquus vero qui eſt omnium gracillimus,ſub cute ſumma porrigitur, per mediũ præcipue artum ſuperne deorſum tendens, nec vllum articulum mouens.

De muſculis,qui in ſumma ſunt manu. Cap. 45.

Muſculorũ,qui in internis ſummæ manus partibus ſunt, duplex eſt genus.parui quidẽ neceſſario omnes ſunt,attamẽ

inter se nõ parum cũ in aliis, tum vero in magnitudine diffe runt. quinque igitur sunt, qui oblique introrsum, sursum que digitos mouent, singuli singulis distributi: sextus pollicẽ, qui magnus vocatur, ad indicem adducit: septimus paruũ digitum ab aliis longissime abducit. Alij autem musculi in metacarpio siti sunt, qui omnibus dissectionis peritis, mihíque etiam diu fuerunt ignoti. qui cum quadam in latus inclinatione primum cuiusque digiti articulum flectunt: biníque sunt in singulis digitis. In magno vero digito nõ est æqualis numerus. est enim vnus minor, digitóque prope secundá articulationem inseritur, eam non admodum perspicue, sed magis primam mouens. Reliqui deinceps duo secundam articulationem flectunt, alter quidem ipsum maiorem, qui prædictus est, tangens, & sursum versus flexionem faciens, alter post hunc, in latus leniter inclinans. horum autem omnium vndecim musculorum commune est munus, vt coarticulationem quæ ab vnoquoque osse metacarpij cum carpo est, eo vsque flectat, quousque vnaquæque flecti suapte natura queat. id quod est sane breuissimum. quæ enim ibi sunt ossa, inter sese coarticulata sunt, nec quemadmodũ ossa digitorũ, sunt dearticulata. quocirca prima pollicis dearticulatio euidentẽ habet motũ: quæ vero est metacarpij cũ carpo, latentẽ penitus, atque obscurum. in magno náque digito nonnunquã duo soli musculi apparent: qui affecti sunt æque ac musculi aliorum digitorũ: iidémque ita sæpe coalescunt, vt in vnoquoque digito vnus esse videatur.

De musculis, qui sub clauiculis sunt. Cap. 46.

Sub vnaquaque clauicula musculus subiacet: qui perspicue videri, antequam auferatur clauicula, non potest. habent eũdem actionem hi, quam intercostales habent. quemadmodũ enim quilibet eorum suis villis exterioribus humiliorẽ costam ad superiorem attrahit, ita hi primi costam ad clauiculam attrahunt.

De musculis thoracis. Cap. 47.

Ex musculis thoracis ij, qui in locis, quæ intercostalia dicũtur, positi sunt, duo & viginti sunt, quorũ villi sunt lõgitudine cõtrarij. neq; enim vt musculi à spina in os pectoris desinũt, ita etiã eorũ villi eo pertinẽt: sed ex costa in costam

ob

obliquæ cõtraria inter se positione exteriores, & interiores ad X literæ similitudinẽ inseruntur. Atq; exteriores quidem villi à superioribus in inferiores costarũ partes procedentes thoracẽ dilatãt:qui vero in profundo sunt, ipsum cõtrahũt. his contrarij sunt, qui ad cartilagineas costarũ partes, quæ ad os pectorale sunt, vergunt. nam qui in superficie sunt positi, dilatãt:qui in imo sunt, cõstringunt. At in musculis costarũ notharũ ad extremũ vsque, eadẽ est villorũ natura: siquidẽ inflexionẽ nullã habent. Altera porro exiguorũ musculorũ coniugatio primas costas sursum trahit: vt etiã aliæ duę decimã, & vndecimã trahunt deorsum. nam duodecima costa extra septũ transuersum obliquo abdominis musculo minori cõnata est: quandoq; tamen circũscriptionẽ proprij musculi, à quo deorsum trahitur, habere cõspicitur. alię vero tres musculorũ coniugationes à collo descendẽtes, thoracẽ dilatãt: maxima, quæ in sinus scapularũ est: minor, quę ante ipsam coniugationẽ est sita: minima quæ posterius est posita: atq; hi musculi omnes thoracẽ dilatãt: & præter musculos, etiam phrenes. intercostales vero dimidijs ipsorum villis contrahunt, itémque ij, qui spinalibus ad radices costarum sunt exporrecti: & superior rectorum musculorum abdominis pars, & denique ij, qui costas vltimas deorsum trahunt. quin thoracis etiam contractioni nonnunquã musculi abdominis aliquantulum conducunt.

De musculis spinæ. Cap. 48.

Musculi spinales à secunda vertebra ceruicis incipiunt illi quidem, sed vel tot sunt, quot & ipsę vertebræ, a secunda initium ducendo, sibi inuicẽ connati, aut vnus maximus est ab vtraque spinæ parte ex multis musculis compositus. omnium autem villi sunt leuiter obliqui, sique parum tendantur, singulas vertebras sibi continuas ad seipsos inclinant: si vero ambo tũ qui à dextris, tum qui à sinistris cuiusque vertebræ sunt, tendantur, tunc recta permanens, & in nullam partem vergens spina ad posteriora recuruatur: sique per totam spinam ita fiat, cum moderata tensione tota extenditur: violẽtius autẽ tensis retrorsum recuruatur: & statum gibbositati contrariũ acquirit. At in tota parte superiore ad quartã vsque, & quãdoque etiã quintã thoracis vertebram, duo musculi sunt, qui stomacho subiecti spinã flectunt. par-

tibus vero inferioribus, quę ad lumbos ſunt, tota interior lumborũ regio binos maximos muſculos habet: quos omnes anatomici ψόας vocãt. hi ſupra ſeptũ tráſuerſum ad decimam, aliquando ad vndecimam thoracis vertebram inſeruntur, eam ſpinæ partem, quæ ad eos eſt, flectentes. Id vero quod inter hos & antedictos interiacet, quod medium thoracis eſt, nullum proprium muſculum eſt nactum: ſed ſimul cum partibus quæ vtrinque ſunt, mouetur.

De muſculis abdominis. Cap. 49.

In abdomine octo ſunt muſculi, quatuor vtrinque. omnium exteriores ac primi ſunt, qui à thorace obliqui deſcendunt vſque ad oſſa pubis, maximi muſculorum, qui ibi ſunt, omnium: ſecundi ſub his, qui ab ilibus aſcendunt: tertij, qui hos contingunt, recti ſunt: quarti, qui peritonæo connati, tranſuerſum ſitum habent. idque corpus quod ex his & peritonęo conflatum eſt, multos medicos latuit, qui peritonæum eſſe exiſtimabant. quinetiam in ventris ſuturis, quas γαστροραφίας vocant, tanquam membranã ipſum corpus cõſuunt. ſed in partibus inferioribus peritonæũ hæc aponeuroſis relinquit, ipſũmque ſolum nudum ibidem apparet. vtiles hi muſculi ſunt ad exſufflationes, & ad ſpiritus cohibitiones, quas vocant, magnas item voces, & acutas, vomitúſque, & ventris deiectiones. eorũ præterea pars inferior, ac præcipue illorum, qui veſicæ incumbunt, hypogaſtrium introrſum contrahendo mingendi actionem adiuuat.

De muſculis in teſtes deſcendentibus. Cap. 50.

Duo graciles muſculi in vtrunque teſticulum perueniũt. exoriuntur autem alter à pubis, alter ab ilium oſſe per tenue ligamentum membranoſum. deorſum autem illuc feruntur per meatum, qui ad teſtem deuenit: tum dilatati arythroidem membranam complectũtur. ipſorum munus eſt, teſtem ſurſum attollere, vnde nonnulli cremaſteras, hoc eſt ſuſpenſores eos nominant.

De muſculo, qui in collo veſicæ eſt. Cap. 51.

Muſculus carnoſus collo veſicę circũiectus eſt. maior ipſius pars inferius ſubiecta eſt. hic muſculus veſicæ os claudit, ne quid contra voluntatem effluat: & vrinam quæ per ipſum

ipſum fertur,ſimul propellit.

De *muſculis pudendi*. Cap. 52.

Pudendum duos muſculos obliquos admodum paruos habet,qui in eius exortum inſeruntur . duos item alios connatos,aut vnum bifidum carnoſum,inferne quidem ipſi magis ſubiectos, nihilo tamen ſecius ipſum in orbem complectentes. cæterum horum capita in nullum os manifeſte perueniunt:aliorum vero duorum,in oſſa,quæ pubis nominantur. Omnes hi muſculi tum rigidum facere pudendum,cum intenditur,tum motiones,cum in latera,& ad ſuperiora mouetur,ſuppeditare poſſunt.

De muſculis ſedis. Cap. 53.

Vnus eſt muſculus qui parem non habet,rotundus,tranſuerſus,ſedi circumiectus.qui ſi tendatur, diligenter & valide rectum inteſtinum claudit:& in medio ſui ipſius os coccyga tangit:ex omni vero parte in pudendi exortum terminatur. huic ipſi ad vltimam oram incumbit muſculus cutaceus,cuiuſmodi eſt labiorum pars vltima:quem vel cutaceum muſculum,vel muſculoſam cutim licet appellare. huius quoque vſus idem fere,ac muſculi eſt : pręterquam quod viribus , & robore actionis à muſculo ſuperatur.porro cęteri duo muſculi,qui membranoſi ſunt,ſupra rotundum muſculi ſunt locati . exoriuntur hi ex internis partibus oſſis pubis, & oſſis, quod latum,aut ſacrum appellatur, furſúmque ſedem retrahunt,cum in magnis contentionibus ſedem euerti contigerit:cum enim à muſculis hypogaſtrij vna cum phrenibus inteſtina comprimuntur , & illorum opera quicquid etiam in eis continetur, euenit, vt ſedes quoque foras propellatur,& ſępe adeo euertatur, vt à prædictis duobus muſculis ſurſum retrahi ſtatim non queat, cúmque huiuſmodi muſculi reſoluti aut alioqui imbecilli ſint redditi, ægre , & vix ſedem ſurſum retrahi contingit:quinetiam omnino euerſa maneat, vt etiam ſubſidio manuũ ſit opus . Iam vero propter communicationem ante dictam hi muſculi pudendi exortum ſimul ſurſum attrahunt.

De muſculis coxendicis articulationem mouentibus. Cap. 54.

Muſculi,qui coxendicis articulationem mouent , decem

ſunt. pſoa enim quæ non paruus eſt muſculus, incipítque à decima thoracis coſta, flectit ſimul, & * extrorſum magis totum femur inuertit. alius quoque exiguus muſculus inſeritur ab oſsis coxendicis baſi incipiens prope eam partem natium, quæ nuda, carníſq; expers eſt. hic muſculus adductionis eſt auctor. maximus autem muſculus qui ad femur eſt, qui omnes eos qui ſunt in corpore, magnitudine ſuperat, toti oſſi pubis incumbit, & partem etiam quandam coxendicis ex lateribus, & inferne ad nudam vſque & carnis expertem regionem comprehendit. & in totum femur in orbem carnoſis anſis ipſum complectens inſeritur: atque iis fibris, quæ ex imis partibus apud nudam, & carnis expertem regionem naſcuntur, & proxime ad genu articulationem perueniunt, retrorſum magis femur abducit. ad alterum ſimul femur leniter adducens. iis autem quę altiores ſunt, adducit ſolum: iis vero, quæ altiſsimæ ſunt, & ſuperne incipiūt, atque in primas femoris partes inſerūtur, & adducit, & ſurſum etiam ipſum attollit. hoc muſculo interſecto, is qui ante dictus eſt, euidenter ſub aſpectum cadit: & aliæ quędam muſculorum deſcriptiones, quæ non euidentes ſunt, apparent, aliquando duorum, aliquando vero trium. quos ſiquis inter muſculos numerarit, is plures quam decem eſſe muſculos coxendicis articulationem mouentes dixerit.
Ex poſterioribus vero natium partibus primus eſt, qui extrema in cute collocatus eſt muſculus, qui femur exquiſite extendit, & retrorſum trahit. poſt muſculum, quem in extrema ſitum eſſe cute diximus, ſecūdus eſt alius muſculus admodū craſſus, & carnoſus, qui totū ipſum femur ſimul extēdit, & introrſum eius caput trahit. Huic muſculus alius ſubnaſcitur, qui extēdit ſimul, & extrorſum caput trahit femoris. alius pręterea muſculus exiguus, craſſúſque ab exterioribus, & imis iliū coxendicis oſſis partibus exoriēs prædicto magno muſculo ſubnaſcitur. qui ipſe quoq; attollit & caput femoris euertit extrorſum. Reliqui ſunt duo muſculi femur mouētes, qui ex totis pubis oſſibus exoriuntur, alter intrinſecus, extrinſecus alter. hi muſculi naturale etiam oſsis pubis foramen occupant, quorum media pars membranoſum ligamentum eſt. parte vero poſteriore in idem inter ſe coeūt, coxendicis oſsi carnoſis anſis adnati. horum muſculorū munus eſt, vt caput femoris circumagant, introrſum quidem &

antor.

antorſum vno eodémque tempore primus, extrorſum vero & retrorſum alter. Decimus præter eos, qui commemorati ſunt, muſculus ab internis femoris partibus locatus eſt: qui fortaſſe etiam tibiam nonnihil mouet. is totum femur introrſum adducit. ſed qualis quantúſque ſit, mox, cum de muſculis genu articulationem mouentibus loquar, cum is in eorum ſit numero conſtitutus, exponam.

De muſculis genu articulationem mouentibus. Cap. 55.

Muſculi, qui tibiæ inferioris articulationem mouent, nouem ſunt. primus qui anguſtiſsimus, longiſsimúſque eſt, ex media, rectáque oſsis ilium ſpina exortum habet, & per interna femoris ad genu delatus illic in ocreã, non multo poſt articulationem, inſeritur. hic muſculus ad interiora tibiã flectit, & ſurſum altam quodammodo attollit: atque ad eam figuram totum crus agit, in qua præcipue ſtatuitur, cũ nos * euertentes ipſum attollimus ſuper femur alterius. qui huic proximus eſt, ab oſsibus pubis incipit, & in ipſam ocreã potiſsimum inſeritur. introrſúmque tibiam hic quoque inuertit, & eandem in rectum attollit. qui vero plerunque ab internis partibus, & quandoque paulo infra muſculum prædictum illi continuus eſt, & per tendinem in ocream pariter inſeritur, is & flectit tibiam, & extrorſum eam inuertit oblique, vt etiã eius obliquus eſt ſitus. Huic autem muſculo continentem habent exortum alij tres muſculi: alius ab exterioribus partibus cruris admodũ validus extrorſum tibiã euertit: reliqui duo ſuperiorẽ originẽ ex internis partibus duorum, qui nunc dicti ſunt, habent. deſcendunt vero, alter deinceps poſt duos ante dictos in internam tibiæ regionem non multo poſt articulationem, flectens ſimul, & ad exteriora ipſam per tendinem leniter rotundũ euertens: alter vero poſt hunc deinceps internis femoris partibus primis ad genu articulationem inſeritur, femúrque introrſum, & parum etiam retrorſum abducit. hunc ego decimum ſupra nominaui eorum, qui coxendicis articulationem mouent. eius ego tractationem in hunc locum reieceram, vt quoniam in muſculis collocatur, qui genu articulationem mouẽt, de eo vna cum his ipſis diſſererem. Reliqui autem tres muſculi femoris anteriores articulationem genu extendunt. qui vero in ſuperficie ſunt duo robuſti in robuſtum, latúmque tẽdinem de-

ſinunt.qui vero ſub his deliteſcit, is & in principium inſeritur patellæ,& ligamentis,quæ ad articulationem ſunt,inhęreſcit.omnes hi muſculi ſuperne deorſum lati per femur articulationem genu mouent.& vt meą fert opinio,melius nouem dicerentur : ſed ne in minimis rebus ab antiquioribus diſſentire videamur,octo.alius vero quidam exiguus ſub articulatione latet,in ipſo poplite ligamentum habens,capite valido,ac rotundo,quod prope externum femoris tuberculum exoritur. hic in tibiæ os ſe inſinuat, obliquus magis quodammodo per partes poſteriores articulationi ſuperuectus,& ad ipſam flectendam natus.

De muſculis,qui in tibia inſunt,à quibus totus pes, & digiti mouentur. Cap. 56.

Tibiæ circumiecti ſunt in orbem muſculi quatuordecim, ſeptem ex poſterioribus partibus, totidémque ex anterioribus.ex iis qui poſiti in poſteriore parte ſunt,tres in calcis os finiunt:tres alii totius pedis digitos flectunt:ſeptimus in tēdinem definens ſub nuda & carnis experte tota pedis parte in latitudinem expanſus naſcitur:& oſsi calcis inferne dilatatus,deinde,vt dixi,toti pedi ſubſternitur. Huius vtilitas eſt, vt ſolidum,ac tenſum,& durum,& pilis nudum,& facile ſentiens pedis veſtigium efficiat : eorum vero qui in calcem ſe inſinuant,vſus eſt , vt ſimul cum calce totum pedem retrorſum abducant. atque ita quidem poſteriores tibiæ muſculi ſunt locati. Ex anterioribus vero , qui totum pedem ſurſum tendit & in tarſum inſeritur,omnium anteriorum muſculorum eſt maximus:qui vero ei adiacet , eiúſque pars eſſe exiſtimatur,in primum magni digiti os inſeritur , ipsúmque leniter ſurſum trahit oblique. poſt hos ſequitur aponeuroſis, quæ in totum magnum digitum à qua extenditur , per longitudinem inſerta eſt. huius autem aponeuroſeos exortum muſculus admodum gracilis ex media inter fibulam tibiam ſede molitur,ambo hęc oſſa comprehendens. cúmque prope magnum digitum fuerit, ligamentum quoddam prætergreditur,quod eundem vſum præſtat, quod in curribus circuli, per quos habenas aurigæ traiiciunt. poſſétque hos tres muſculos quiſpiam vnum cenſere. qui poſt hunc eſt , à quo digiti extenduntur , medius inter omnes anteriores muſculos eſt ſitus.Poſt hos alii tres muſculi ſunt, qui ab oſſe fibu-
læ

lę exoriuntur. vnus magnum pedis digitum flectit: alter gracilis paruum extrorsum abducit: tertius denique totum pedem sursum tendit. post hunc vero, fere proximum iam est fibulæ medium, vnde tertius musculus exoritur, qui pedem simum reddit. hícque bifidus in exortu fit, inęqualibus fere partibus. eúmque medium transit is, qui paruum digitum extrorsum abducit. hi tres musculi propter exortus cõmunionem tres fuerunt à quibusdam existimati. Est etiam in poplite musculus breui quidem longitudine, non tamen imbecillus est, & leniter quodammodo obliquus. & tibiæ flexionem non plane rectam, sed leniter extrorsum inclinantem facit. hic autem quintusdecimus musculus numeratur eorum, qui in tibia sunt: qui vltimo loco fuit memoratus inter eos, qui articulationem genu mouent.

De *musculis, qui sunt in pede.* Cap. 57.

In pede sunt quatuor genera musculorum, nõ duo, quemadmodũ in manu. tria in partibus pedis inferioribus: vnum in superioribus, quod tarso exporrigitur. ex iis musculis quíque sunt, qui obliquis digitorum pedis motibus pręsunt, & proportione respondent iis, qui in exteriore manus regione sunt locati. septem vero qui in parte inferiore pedis sunt, & cum septenis qui in manu visuntur, conueniunt, motus singulorum digitorum obliquos gignunt. quorum duo, vt in manu à primis carpi ossibus exoriebantur, ita hi in pede à primis tarsi ossibus enati, exteriores digitos plurimum ab aliis abducunt. reliqui autem quinque paulo post explicabuntur. alij vero musculi in partibus inferioribus exigui sunt: qui ex tendinibus digitos flectentibus prius, quam tendines singillatim discindantur, procedunt. eorum musculorum munus est, vt medium articulum cuiusque digiti flectant. nam scissis iam tendinibus alij musculi adhærescunt, iis qui intus in manu motum obliquum singulis digitis suppeditant, proportione consimiles. hi nõ secus quam illi sunt numero quatuor: duobus autem accedentibus, qui digitos extremos ab aliis plurimum abducunt, de quibus diximus, vnóque qui magnum digitum ad secũdũ, qui fere index est, adducit: totus numerus septenarius efficitur. Est aliud tertium genus musculorum, qui subter pedem ipsis ossibus inhęrescũt, & musculis in manu plane incognitis proportione respondent. eos conspicies, si omnes tendines, quemadmo-

dum etiam in manu,excindas. Eorum vero positura omnis, figuráque,& vtilitas eadem est, quæ prædictorum in manibus.duo enim cuiusque digiti articulo prępositi, leniter ipsos flectunt. sique simul agant, in nullum latus inclinando mouent:si priuatim alteruter,in latus sensim declinat.quandoque vero ita continui inter se comperiuntur, vt vnum in singulis digitis esse plane putes.

De neruorum distributione. Cap. 58.

Nulla est animantium particula, quæ aut motum, quem voluntarium vocant,aut sensum habere, sine neruis queat. sique neruus præcidatur, particula & motu, & sensu statim priuatur.cerebrum vero est neruorum, quéadmodum etiam spinalis medullæ,principium.alii porro à cerebro, alii à spinali medulla oriuntur. nam anteriores ventriculi cerebri ad partes anteriores delati, paulatim coni instar, angustantur, quousque ad nasi principium perueniant: qui quidem inter se ita coniuncti sunt,& perpetuo se contingunt,vt nihil inter eos medium,nisi membrana tenuis,intercedat. Hanc ipsam membranam inter processus non statuunt, quia neque nerui ex ipsa exoriuntur,vt ab aliis,neque extra ossa excidit. ab vtraque autem horum ventriculorum parte & dextra, & sinistra neruus est crassitudine notabili ex ipso cerebro exoriens in oculos extra caluariam per foramen quoddam, cuius tanta exquisite latitudo est, quanta est nerui crassitudo, progreditur.hoc autem foramen est situm, qua primum sedes oculorũ incipit oriri: ibíque intuẽti veluti radices quędam oculorum huiusmodi nerui esse videbuntur.non tamen in multos villos dissoluuntur, sicut alii nerui omnes,qui instrumentis eos suscipiẽtibus distribuuntur. sed alio quodam modo admirabili, qué nec oratione facile est exponere, nec qui audierit,fortasse credet,nisi prius suis ipsemet oculis hoc mirificum spectaculum perlustrarit. Dum enim vterque intra oculum,qui directo ad eum est situs, immergitur,in latitudinem extenditur:& humorem, qui vitreus appellatur, in orbem instar globi circuit, nihil quicquam à cerebri natura ibidem diuersus.sed solis his neruis, antequam in oculos inserantur,meatus quidam sensibilis intus aperte est. quam ob rem nõnulli dissectionum professores hos ipsos meatus,non neruos,appellauerunt: nonnulli vero neruos opticos, ab actione nomen eis imponentes,nominant: hácque primam con-

coniugationem neruorum à cerebro originem trahentium numerant, quæ cęterorum omnium est mollissima. Altera coniugatio est, que musculis oculos mouentibus est distributa: quæque & durior, & longior multo est, quam prædicta: & ex caluaria prope illam, osse tenuissimo ab illa distincta, emergit. huic non in primo quidem eius exortu, sed dum per caluariam fertur, tertia neruorũ adiacet coniugatio, quæ initium ducit, qua anterior cerebri pars cum posteriore con iungitur. hos neruos molles vocant. qui ad primam radicem quamplures esse videntur. & quemadmodum ex multis primis radicibus videtur constare hæc coniugatio, ita quoque multifariam discinditur. prima igitur ipsorum particula secedit, in partem capitis inferiorem tendens: quæ quidem anatomicos latuit. Commune autem est caluariæ foramen, per quod ea pars deorsum fertur, & ipsius carotidis arteriæ reliquiæ ad cerebrum conscendunt: vna sane ab vtroque latere. Quomodo igitur hi nerui per collum & thoracem in partes, quæ infra septum transuersum sunt, ferantur, & quænam sit eorum distributio, progrediẽs declarabit oratio. nunc ad reliquas tertiæ cõiugationis partes reuertamur. eius nanque pars etiam apud maxillæ articulationem in anteriorem partem aurium emergit. quę quomodo neruis à quinta coniugatione orientibus misceatur, paulo post intelliges. cæterum hęc est exigua eius particula quædam. at qui veluti truncus est omnium partium ab ipsa nascentium, quæ & ramorum, & virgultorum rationem obtinent, in duas partes primum scinditur: quarum singulæ rursus in multas particulas diducuntur: alteráque in musculos qui temporales, quíque mastícatores nominantur, & in eos, qui à maxilla exoriuntur, distribuitur. gingiuis pręterea, dentibus, palpebris, superciliis, toti cuti faciei, & nasi tunicę interiori, quę ei substrata est, hi nerui sensum suppeditant: altera vero pars ad radices den tium, qui inferiori maxillæ insunt, scinditur, eadem propemodum ratione, qua pars altera in superioris maxillę musculos scindebatur: & in gingiuas, & labra inferiora perinde atque illud in superiora propagatur. plurima tamen eius pars in linguæ tunicam dispergitur. hócque par neruorum aliqui gustatorios appellant, quia per eos gustandi sensus efficitur. Nerui autem qui maxillæ inferiori & lingue insiguntur, viis decliuibus merito sunt vsi, propter partium eos excipien-

tium positionem.qui vero in maxillam superiorem ferebantur,iis natura viam aliam conuenientem secuit. ac primum quidem prorsum etiam eos traduxit, ac propter oculorum regiones deduxit,tum autem illic foramine simul est vsa,per quod nerui oculorum musculis infigebantur. vt duo nerui per vnum foramen ferrentur: quorum alter in musculos diuiditur oculorum,alter ad superiorẽ maxillam peruenit: qui simul excidit cum altero.cúmque ad oculorũ cauitatem peruenerit,recta ad appellatũ malum fertur, perforatis illic ossibus,quæ sub oculis sunt,ac transitum ei præbẽtibus. atque hæc quidem est tertię coniugationis distributio.Quarta vero neruorum coniugatio, paulo posterius est locata: atque in totam palati tunicam inseritur. nerui autem hi sunt admodum exigui.ac neruis tertiæ coniugationis paulo duriores. Alia deinceps coniugatio neruorum sequitur, quæ processus ex partibus quæ ad latera sunt,habet: quam Marinus quintam vocat.& tamen non ex vna exquisite radice expullulat:sed sibi inuicem sunt vicinæ: aliúsque neruus exoritur ex altero: & in parte magis anteriore, qui vocatur auditorius,vna cum dura cerebri membrana simul exoriente,in foramen auditus excidit: cum qua dilatatus illinit meatum.ex posteriore vero parte alter in aliud quoddam lapidosi ossis foramen incidit,quod cæcum nominatur.veteres enim anatomici foramen hoc ita nuncupauerunt, cum perfecte perforare anfractum illum non possent, per quem neruus post aures foras excidit. atque hic neruus statim illi neruo tertiæ cõiugationis, qui foras excidere ad maxillæ articulationem dictus est,commiscetur: non quod ille ad hunc perueniat, sed quod hunc ipsum expectet,dum ad se aduenit. Ex vtrisque autem mixtis maxima pars,vel vt melius dicam, omnis scinditur in latum musculum, qui sub cute nascitur, & buccam sine maxilla mouet.qui à nobis quoque vnus vtrinque inuentus est.Hic igitur neruus maxima sui parte latum buccarum musculum aperit.exiguum autem eius quippiam neruis auxiliatur, qui à tertia coniugatione ad musculos temporalis progrediuntur. quantum enim illis, vtpote minus duris,quam par erat, ad robur motionis deerat, tantum eis à seipso adiungit. Feruntur autem quædam eius propagines ad glandulas,& alias partes,quæ circa aures sunt, & ad partes buccarum tenues:ipsa vero pilosa cutis sensus gratia dun

ta-

taxat,veluti reliqua quæ in toto animali eſt,propagines pau cas,tenues,raras , inſtar filorum araneæ cuiuſdam ex omnibus ſubiectis partibus recipit.Quoniam vero tunicam, quæ nares intus ſublinit , dicebamus eius neruorum portionis, quæ ad oculorum cauitatem fertur,eſſe participem,viam tamen ipſorum non indicauimus, conſentaneum fuerit , eam etiam adiicere . In maioribus igitur vtriuſque oculi angulis videre eſt os in narium capacitates pertuſum,quod & naribus,& oculis eſt commune , ferríque per vtrunque foramen neruum non exiguum ab oculorum cauitate ſciſſum , cum primum nerui tertiæ coniugationis in eam peruenerint.porro neruus is cernitur non ſolum in membrana, quæ naribus ineſt,diſpergi, ſed etiam ad palatum vſque progredi. hæc enim vna tunica communis eſt naribus , & ori ob eam communionem, & continuitatem , quam habet ex foraminibus in idem deſinentibus:per quę etiam ſpiritum ducimus. Sed licet hæc coniugatio euidenter duplex ſit,vna tamen eſſe in Marini gratiam ſtatuatur . Sexta vero neruorum à cerebro orientium coniugatio vno foramine vtitur,quod prope infernam extremitatem ſuturæ, quæ labdoides appellatur, eſt ſitum.ſtatim vero ex baſi cerebri oriens habet trium neruorum principia: qui cum extra caluariam emergunt , multifariam inter ſe,& cum vicinis,de quibus paulo poſt dicam,cōmiſcentur. Deſcendit autem vna pars horum neruorum vſque ad os latum in omnia fere inteſtina, & viſcera diſtributorum.maxima vero ſui parte in ventriculum, atque eius os prorumpere apparent: quam ob cauſam hęc pars acutiſſimo ſenſu eſt prædita : naturáque neruis ſeptimæ coniugationis eos aggregauit:& ſimul atque à capitis oſſe exceſſerint,membranis fortibus circundedit,& ex omni parte ad vnguē muniuit.Iam vero quoniā hos neruos ad ſtomachum accedentes,vbi paululum progreſſi eſſent , ad linguam delatos à ſeptimę coniugationis neruis ſeiūgere neceſſe erat,rurſus eos cum arteriis carotidibus, quę prope erant,cōiunxit, & cum illis per collum perduxit,communibus membranis cum illis colligans : in thorace vero cum arteriæ ad ſiniſtrum cordis ventriculum eſſent locatæ, rurſus eos diuiſit,vbi denuo ſtomacho vtrinque connexuit , & cum ipſos primum in ventriculum diuiſura eſſet natura,qui dextra in parte erat,ad lęuam:qui vero in ſiniſtra erat,ad dextram obliquos,vt tutio-

res eſſent, circumegit. Ab his igitur neruis etiam muſculi laryngis propagines ſuſcipiunt. reliquorum vero duorum alter tum in muſculos faucium, tum in linguæ radicem peruenit: alter in latum ſcapulæ muſculum, & nonnullos alios, qui inibi ſunt. Laryngis vero muſculi, qui cum aliis partibus ſunt cōmunes, non ſemper à ſexta coniugatione neruos capiūt: quēadmodum nec in os labdoides, & hyoides, quod appellant, oſſi pectorali connectunt. quanquam neruorum carotidibus arteriis adhęreſcentium non paucæ propagines multos latuerunt: quos quidem ſolos ſextam eſſe coniugationem ſunt rati: quas ſane propagines illi dum per collū & thoracem feruntur, faciunt, antequam in os ventriculi incidant. ac ne id etiam ſciunt, viciſſim ex medio thorace nonnullas horum neruorū particulas ad quoſdam laryngis muſculos venire: nec etiam quam vim habeant: quanquam ſi lędantur, in cauſa ſunt, vt animal voce deſtituatur. Varia quoque eſt horum neruorum infra ſeptum tranſuerſum diſtributio. nam & quaſdam particulas à ſpinali medulla, quæ in ea parte eſt, ſuſcipit, & in viſcera quæ ibi ſunt, diſſeminatur: & iis, quos à tertia coniugatione per collum ac thoracem deferri ſupra diximus, admiſcetur. & tamen hi ipſi nerui, qui ad coſtarum radices procedunt, ſextæ cōiugationis propagines omnibus eſſe vidētur. varia quoque eſt horum neruorū permixtio cum neruis intercoſtalium, & cum iis fere omnibus, qui ad inteſtina omnia, lumbóſque parui feruntur, & cum reliquiis neruorum, qui ad os ventriculi perueniunt. Varia denique eſt ea quoque diſtributio, quæ intra peritonæū cōtinetur. quam nunc exquiſite tractare, non eſt propoſitum. Satis autem erit id ſolum ſcire, ad iecur, ad lienem, ad renes, itémque ante hæc, ad totū vētrem, & ad omnia inteſtina neruos à cerebro partim à tertia coniugatione, vt diximus, partim à ſexta prouenientes conſpici. pulmonem vero & cor à ſexta quoque coniugatione quādam neruorum portionem ſuſcipere, omnes ſane recte dixerunt. Vtrum vero ſtomachus & arteria, & venæ maximæ eatū, quæ in collo ſunt, ſuſcipiant, omnes norunt. Reliqua eſt ſeptima neruorum à cerebro exorientium coniugatio. quæ diſtributionem habet, vbi cerebrum definit, & medulla ſpinalis incipit. progrediētes enim nerui quadātenus vna cum iis, qui ſextæ cōiugationis ſunt, tum à ſeipſis ſeiuncti maxima ſui parte in linguæ muſculos

diſtri-

distribuuntur. nam quædam parua ipsorum particula in eos semper venit musculos, qui cartilagini laryngis, quę scuti speciē præfert, & humilibus ossis labdoideos lateribus sunt communes. in alios autem quosdam, non semper. Inter se autem, vti diximus, commiscentur nerui infra caput tendentes, tum qui à tertia coniugatione, tum etiam qui à duabus nunc dictis proueniunt. Præterea vero prima, & secunda neruorum à spinali medulla orientium, coniugatio magnopere cū hisce ipsis neruis commiscentur. Nerui autem septimę coniugationis primi inter neruos exquisite sunt iam duri. nam prædictorum omnium alij minus, alij magis sunt molles: nullus tamen ęque, ac hi, durus est. quin & illorum quoque neruorum, qui musculis inseruntur, manifesto sunt aliis duriores. Sensifici autem nerui simul, atque in linguam inseruntur, dilatati, exteriorem eius tunicam pertexunt, musculósque subiectos minime contingunt: ibi enim nerui motorii septimæ coniugationis in multas fibras soluti, omnes linguę musculos pertexunt.

De neruis à spinali medulla nascentibus.

Cap. 59.

Prima horum neruorum coniugatio nascitur perforata prima vertebra. quæ vnam radicem apud medullam habet: mox in duas partes scinditur: alteráque eius particula retro, altera ad latus procedit. prima autem coniugatio in eos solum musculos qui ad capitis articulationem sunt, distribuitur. Secunda vero à spinali medulla nascentiū neruorū coniugatio à posterioribus ipsa quoque partibus emergit: non tamē per vlla foramina, veluti prima. in vtraque enim spinæ parte locus quidā est in medio primæ & secundæ vertebræ nudatus ossib⁹ vertebrarū, in quo nerui exoriūtur: qui & ipsi quadā sui parte ad anteriora per latera ferūtur, neruis primæ & tertiæ cōiugationis à cerebro nascētibus, vt etiā tertia cōiugatio, cōplicati. maxima vero portione in posteriores colli musculos distribuūtur. à quibus primarū vertebrarū inter se, & cum capite motiones fiunt. iidē simul quidpiā latis musculis buccas mouētibus impertiūt. quicquid vero ex eis superest, ad caput ascēdit, totā eius partē posteriorē pertexēs: itémque partes, quæ circa aures sunt, quæque vsque ad verticē & sincipitis ossis initium pertinent. Tertia neruorum coniugatio à spinali medula nascentium ex partibus quæ ad latera

ſunt, oritur: vbi ſecunda & tertia vertebra inter ſe congredientes commune, rotundúmque foramen efficiunt, cuius latitudo nerui craſsitudini ęqualis eſt. ea ſtatim ſciſſa, altera parte retrorſum fertur, diſtributiones quaſdá imis partibus muſculorum, qui ibi ſunt, impertiens, deinde ad ſpinæ apicẽ exurgit: atque illinc iterum hic neruus obliquus antorſum fertur, in muſculos, qui ſecundum aures ſunt, diſſeminatus: muſculíſque buccas mouentibus, & iis, qui collum totum cũ capite retro erigũt, diſtribuitur. pars vero quæ prorſum fertur, vtrique coniugationi ſecundæ ſcilicet, cuius iam meminimus, & quartæ, de qua mox loquemur, permiſcetur. porro exquiſitam diſtributionẽ, quam in anterioribus colli partibus habet earum coniunctio, alibi explicabimus. nũc vero id modo intellexiſſe ſatis erit, tertiam, quartámque cõiugationem neruos communibus colli, capitíſque muſculis ac pręterea muſculis buccas mouentibus: quemadmodum certe & partibus quę ſunt poſt aures, ſuppeditare. Coniugationes vero, quæ ſubſequuntur, id commune omnes habent foramen, per quod nerui emergunt. commune etiam eis hoc eſt, vt ſtatim in exortu ſcindantur. & vt altera parte, quæ minor eſt, antorſum, altera quę maior eſt, per fundum ferátur. ac primum quidem ad ſpinę apicem, inde vero rurſus ad anteriora feruntur per latum muſculum, qui buccas vna cum labiis, maxillę inferioris os non mouendo, ad latera abducit. præterea hoc etiam commune eſt omnibus cõiugationibus, quæ deinceps conſequuntur, vt ſtatim poſt primum exortum, quandam breuẽ neruorũ diſtributionem in muſculos ſpinales præbeant. atque etiam commune omnibus his neruis eſt, vt ad ſpiná retrorſum ferantur: ac nõnullos proceſſus communibus colli capitíſque muſculis impertiant. omnes enim tum qui in partibus colli anterioribus, tum qui ad eiuſdem latera ſunt muſculi, neruos ab his coniugationibus capiunt, præter eos muſculos, in quos à cerebri coniugationibus, diſtribui neruos diximus. Hæc igitur omnium neruorum, qui in collo habentur, communia ſunt, quod ſane collum ex ſeptem vertebris cõſtat. Quæ cum ante cognouerimus, iam perſpicuum erit, quicquid in ſingulis deinceps coniugationibus ſit proprium: cui nunc animum adhibeto. A quarta coniugatione, quæ inter tertiam, & quartam vertebrã naſcitur, breuis admodum neruulus

uulus ad consequentem coniugationem peruenit: illi, qua primum emergit, permixtus. quintæ vero cōiugationis post quartam vertebram exortæ portio quædam exigua decliuis fertur: quę si paruas quasdam à succedentibus coniugationibus portiunculas assumpserit, in septi transuersi neruum euadet. ex quarta vero coniugatione portionem quandam telæ aranearum similem ad septum transuersum natura trāsmisit: ex quinta vero notabilem: deinde aliam ex sexta: sed huius minorem, prioris vero maiorem: altera vero hac maior particula ad summū scapulæ ascendit. reliqua vero omnia, cum cōmunis scissionis sermo haberetur, exposita sunt. Cęterum ex coniugationibus, quæ deinceps consequuntur, sexta post quintam vertebram, octaua post septimam, ex communibus, vt dictum est, foraminibus emergentes, sibi ipsæ permistæ ad sima scapularū, & ad brachium per alam tendunt, alię vero coniugationes iis quæ ex thoracis iam vertebris inter primam & secundam exoriuntur, plurimam sui partem permiscent. nec parua sane portio ipsius coniugationis tum in primum intercostale, tum in musculos temporales posteriores peruenit: altera vero supra primam costā extensa neruo, qui post septimā colli vertebrā est, connectitur. tū hoc modo ambæ hæ, & cęteræ partes antedictæ per alam in sima scoptularū, & brachium feruntur, inter se quodammodo mixtæ, & complicatę: ac magna eorum pars in brachij & cubiti musculos distribuitur. quod vero adhuc est reliquum, in summā manū disseminatur. è directo autem maxime sunt extremo exortui ex his, qui prædicti sunt, ij nerui qui ad summam manum pertingunt. ei vero, qui supra hunc ad cubitū est, nerui qui sunt in brachio, & qui adhuc sublimiores sunt, ad scapulásque perueniunt, è directo superiorum coniugationum sunt locati. Eodémque modo ex omnibus thoracis vertebris nerui exoriuntur, qui similē distributionē sortiti sunt omnes, eo excepto, qui ad secundū intercostale progreditur. inde enim perspicuo neruus excidit, ad brachij cutim tendens. cętere vero omnes coniugationes simul atque exortæ sunt, portionē quandā spinalibus musculis tribuunt: itémque aliis, qui sunt in dorso: velut iis quoque à quibus scapulæ mouētur, & iis, qui ad humeri articulationē ascendūt. ad summā vero reliqua, & maxima sui parte per intercostalia ad os pectoris vsque progredientes

tum eos musculos, qui sunt in intercostalibus, tum eos, qui extrinsecus thoraci sunt obducti, suas ipsarum particulas per medium eorum emittentes, pertexunt. Quæ porro à spinali medulla ad spurias costas pertingunt neruorum cõiugationes, propterea quod costę nothę ad os pectoris non excurrunt, parum quidpiá intercostali, quod prope eas singulas est, distribuunt. reliqua vero tota sui parte ad hypochondriũ excidunt, tum in eos musculos qui primi extrinsecus adhærescunt obliqui, superne ex thorace deorsum lati, distributę, tum in eos, qui decliues descendunt, carnosique sunt. Post has coniugationes, sunt ij neruorum exortus, qui ex lumbis progrediuntur: qui non ex cõmuni foramine, quemadmodũ qui in collo sunt, prodeunt. hic enim superior tantum vertebra perforata commodũ exitũ neruo suppeditat. Est autẽ his neruis omnibus commune, vt & in spinales musculos, & in eos qui in abdomine sunt, & ad carnes lũborũ, quæ ψόαι dicuntur, progrediantur. à coniugationibus vero quæ ex primis post septũ transuersum vertebris exoriuntur: & neruis qui à cerebro superne deorsum feruntur, cõplicantur, neruus paruulus in vnaquaque distribuitur. In vltimis autem lumborum vertebris duo maximi neruorum processus nascuntur, qui ad crura pertinent: quibus alij parui exortus commiscentur: quorum vnus superpositus est, alter vero inferior priore, ex foramine, quod in osse, quod latum vocatur, est, exoritur: híque statim secedentes in primos musculos coxẽdicis articulationem mouentes inseruntur. reliqua pars omnis ad crura descendit, discissa ad finem vsque ipsorũ in singulos musculos eadem proportione, qua in manuũ musculis vsu venit. Simili quoque modo, quicunque nerui per lati ossis foramina exoriuntur, in musculos, qui inibi sunt, disseminantur.

FINIS VIGESIMI QVINTI LIBRI, ET VLTIMI.

